

Marcin Czechowic
Rozmowy chrystyjańskie

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Piśmiennictwo religijne

oprac. Patrycja Potoniec, Maria Popielarska, Ewa Cybulska-Bohuszewicz

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-04-7

- 1: ROZMOWY CHRIS-
- 2: TIANSKIE.
- 3: Które z greckiego ná=
- 4: zwiská/ Diálogami zowią: á ty ie ná=
- 5: zwác możelz wielkim Kátechizmem. W kto=
- 6: rych fą rozmáite gadánia o przednieyľzych árty=
- 7: kuľách wiary Chriřtiáńskiey: A zoľobná
- 8: o Zydowľkich gadkách/ ktorými Pá=
- 9: ná Iezufá Chriřtuľá y Ewánie=
- 10: lią wyniľzczyć chćą.
- 11: Przez Marćiná Czechowicá z pilnořcią
- 12: řpiřáne y wydáne. Ktorych porzå=
- 13: dek naydzieľz ná drugiey řtronie.
- 14: Ezáiaľz w Káp: 8. v 20.
- 15: Ták mowią poľpolicie do tych ktorým řwiátľořci nie
- 16: dořtåwa/ á Czarownikow y Wiefzczkow řie dla
- 17: boiåźni BOga řwego pytác niechćą/ do
- 18: Zakonu y do řwiådectwå.
- 19: Drukowaľ Alexius Rodecki. Roku 1575.

strona: Av

- 1: Porzådek Rozmow wřzyřtkich/
- 2: ktorých maľz trzynařcie.
- 3: Chriřtiáńskie gadki.
- 4: Pierwřza/ O řámym y iedynym Bogu Oycu/ y o wielořci innych
- 5: Bogow. Liřt 1.
- 6: Wtora/ Wyznånie o řynu Boźym Iezufie Chriřtuľie/ z okazånim
- 7: błędow/ troiåkich Troyczakow Liřt 11.
- 8: Trzećia/ Wýwody Dwoyczakow/ åbo tych co tåk trzymåiå/ że řie
- 9: řyn Boży vrodził ná niebie bes mátki/ á ná ziemi bes Oycå. Liřt 21.
- 10: Czwarta/ O Anioľách: to ieľřt/ o rozmaitym okazowaniu řie Synå

- 11: Bożego przez Anioły Oycom starym/ y o imionach Bożych. Liśc 40.
- 12: Żydowskie gadki.
- 13: Pięta/ O szabacie y obrzezce. Gdzie maż naukę iako z Żydy rozma
- 14: wiać Liśc 67.
- 15: Szofa/ O Zakonie Moyżezowym y zniszczeniu iego Liśc 82.
- 16: Siodma/ Rozmaite żydowskie wywody/ ktorými przeprzeć chcą/
- 17: iż iezcze Mefysz nie przyzedł/ á iż Iezus Mefyszem nie był. Liśc 102.
- 18: Ośma/ Drugie wywody żydowskie/ ktorými Iezusa pana y Nowy
- 19: testament skaluia/ á soobna obrona Matheusza przywodzacego
- 20: swiadectwo Ezaiaszowe. Oto Panna pocznie y porodzi syna Liśc 121.
- 21: Dziewiata/ O Niezgodach Piszarzy Nowego testamentu/ O po=
- 22: częciu Iezusa Chrystusa z ducha s. Item iesli Matheus y Lukas ie=
- 23: dnako opisuią przodki Iozefowe. Item okazanie iż iuz przyzedł Me
- 24: fysz á iż nim iest Iezus. Liśc 145.
- 25: Y Żydowskie y Krześciáńskie.
- 26: Dziewiata/ O Krolestwie Chrystusowym y ofiarownictwie ducho=
- 27: wnym/ o cudach y o wzywaniu imienia Chrystusowego przeciw no=
- 28: wym Żydom. Liśc 176.
- 29: Chriściáńskie zaś znowu.
- 30: Jedenaśta/ O wpráwiedliwieniu nászym z łáski Bozey przez wiá=
- 31: rę w Iezusa Chrystusa. Liśc 205.
- 32: Dwunaśta/ O żywoćie Chriściáńskim. Liśc 224.
- 33: Trzynaśta/ O ponurzeniu y Wieczery Páńskiey. Liśc 256.
- 34: **Appendix ad Christianum lectorem continens testimo=**
- 35: **nia patrum, de vita et moribus Christianorum primituae**
- 36: **Ecclēsiae.**

strona: A2

- 1: Wżem wobec prawdę
- 2: słowa Bożego miłuiącym/ á vprzey=
- 3: mie sie o nią stáraiącym: wżytkim w Polzcie/
<http://rcin.org.pl>

- 4: w Litwie/ w Ruśi/ w Prufiech/ w Mázow=
5: łzu/ ná Kuiáwách/ na Podgorzu/ y gdzie indziej rołprofzo=
6: nym/ máłym y wielkim: ktorzy iedno od Antichriftá vćie=
7: káią/ á pod chorogwią IEzufa Chriftufa łyná BOżego
8: namileyźzego żyć chcą: Marćin Czechowic Zboreczku mále=
9: go w Lublinie y około Miniłter: Láłki/ pokoiu/ y miło=
10: łierdzia/ od BOgá Oycá iedynego y łámego wźzech
11: rzeczy łtworzyćielá/ y od Iezufa Chriftufa Pá
12: ná náłzego zá nas wydánego y wzbudzo=
13: nego/ y práwicą Bożą wywyżłzone=
14: go/ wiernie žyczy y winłzuie.
15: NAmileyłzy á w Pánu v=
16: miłowáni/ ktorzykolwiek łobie
17: łáłki Bożey/ y Chriftułowey ży
18: czyćie: wiary zdrowey y zbá=
19: wienney prágniećie: á ferdecż=
20: nym łtáránim o prawdzie łie wywiáduiećie:
21: ktoraby was/ ku żywotowi wiecznemu/ wolny
22: mi vcżynić mogłá: wam włzyłtkim wobec/ y
23: káżdemu zołobná/ rozmowy te moie Chrifti=
24: áńłkie/ zá ieden vpominek/ y zá pewne łwiá=

A ij

dectwo

strona: A2v

Liłt do

- 1: dectwo/ moiey przeciw wam žyczliwołści/ dáie/
2: dáruię/ przypifuię. A dla pilnieyźzego przecży=
3: tania ich/ y dla dołwiádcżania y vważania/
4: wedle zdrowego rozłádku/ włzyłtkiego tego co
5: łie w nich zámyka/ ná iáłnią przez druk wypu=
6: łzczam: ábyłcie ich tym łnádniey włzyłcy do=

- 7: ftać mogli/ y z nich fie czego dobrego ku chwale
- 8: Bożey/ y wáfzemu lepfzemu/ náuczyć. K temu/
- 9: żebyście też y o tym fie dowiedzieli/ iefli iefzczę
- 10: ktorzy tego nie do końca wiecie/ iákich wielkich y
- 11: zacnych rzeczy/ á z iáką też dziwną próbą y tru=
- 12: dnościámi niektozych/ czáfów tych óstátecz= nych/ á iuz prawie iákoby ná fchyłku
będących/
- 13: nam Polakom/ imo infze przednieyfze narody
- 14: Pan Bog á óciec náfz dobrotliwy/ z łáfki fwey
- 15: ś. wżyczyć raczył: czego od czáfów Apoštołfkich
- 16: nigdy ták hoynie/ y ták znácznie/ ludziam mą=
- 17: drym y vczonym/ nie wżyczał áni oznáymiał.
- 18: Mowię około znáomości fámego fiebie/ y one=
- 19: go namileyfzego fyná fwoiego/ Iezufá Chriftu
- 20: fá potomká Dawidowego y Abráhámowego/
- 21: dla vpadkow náfzych ná hániebną śmierć wy=
- 22: dánego/ á dla vfprowadliwienia náfzego od
- 23: śmierci wzbudzonego: práwicą Bożą wywyż
- 24: fzonego: zwierzchnością ná niebie y ná ziemi
- 25: dárowánego: czcią y chwałą od Bogá oycá v=

koronová=

strona: A3

Wfzech wobec.

- 1: koronovánego rc. Z ktorey znáomości/ ná
- 2: wfzyftki cále temu wierzące/ żywot wieczny o=
- 3: pływa. tákże y o infzych wiele ártykułow zbá=
- 4: wiennych/ ludziam Chriftiánfkim bárzo po=
- 5: trzebnych: á ku onemu wiecznemu błogofłá=
- 6: wieńftwu i żywotowi wiecznemu/ onym fłu=
- 7: żących/ pomagájących. Co wfzyftko z rozmow

8: tych niniejszych/ gdy ie z pilnością taką iako lię
9: godzi przeczytać/ Inadno poznaćie y wyrozu=
10: miećie. W ktorzych obaczyćie iako wiele dziw=
11: nych/ y chytrych nieprzyaciół ma przeciwko fo
12: bie prawdą zbawienną/ ktorzy zewsząd przeci=
13: wko niey rozumem/ mądrością/ ćwiczenim/
14: zwyczajem/ mniemaniem/ dawnością/ kościo=
15: łem/ wielkością/ zgodą y infymi dowodami y
16: wywodami swoimi/ szturmują/ y onę do grun
17: tu zborzyć vsilują. Wszakże wždy prawdą/ acz
18: kolwiek zewsząd obleżoną y ściśnioną/ chociaż
19: iey też nie wżycy znają/ łamą w łobie nienaru
20: łzona łtoi: mając też łwą obronę z Bogą y z łło=
21: wá iego ś. Przy ktorey ci też tylko zostawiają/
22: ktorzy/ puściwszy wżycytko ná łtronę/ ná łá=
23: mym łłowie Bożym/ ktore iest fundamentem
24: Prorockim y Apóstolłkim/ przełtawiają. Do
25: ktorego fundamentu piłmá Prorockiego y A=
26: połtolłkiego/ te rozmowy Christiánłskie wam

A iij

strona: A3v

Liłt do

1: przez mię łpiłáne/ drogę pokazują/ y do niego
2: wżycy iako do celu pewnego godzą. A iżbyście
3: wiedzieli/ co mię do piłłania rozmow tych przy=
4: wiodłł: y co mię też ku przypilłaniu ich wam
5: wżycytkim pobudziłł: wżycytkiego tego kilká przy
6: czyn przedniejszych vsłłyciće. Ktore ia/ ku te=
7: mu wam końcowi/ przed oczy przełłóżę/ żebyście
8: wy ony obaczywżycy/ á łwoy zdrowy y łprawie

9: dliwy rozładek ku nim przyłożywłzy: nigdy fie
10: iuż ná potym prawdzie zbawienney nie śprzeci=
11: wiáli: á teraz żebyście ták zgoła o fobie nie trzy=
12: máli/ żebyście iuż dołkonále y doftátecznie włzy
13: łtkiego dołzli: włzyłtko vmieli/ y włzyłtko rozu=
14: mieli. A nádto iefzcze/ żebyście niektorzy przy
15: błędzie záłtárzáłym/ gdyby wam zborzony był
16: łłowem Bożym vpornie trwác niechcieli: ták
17: łobie tułząc/ żebyście w czym włtąpić od łznuru
18: porządneho łłowá bożego/ y od wyznánia wiá
19: ry zdrowey Chriřtiánłkiew nie mieli. O ktorey/
20: to dobrze wiećie/ iż więcey niź prze tyłiac lat/
21: od Antichriřtá Rzymłkiego/ rozmáitymi y dzi=
22: wnymi wymyłłami/ zabobony y nabożeńłtwy
23: była zefzpácona/ záwikłána y zátlumiona: że tru
24: dno człowiek poboźnj to wiedzieć miał ná czym
25: miał bełpiecznie łumnienie łwe włpokoić: y kto=
26: rym łpołobem/ o Bogu prawdziwym/ o łynu

iego

strona: A4

Włzech wobec.

1: iego Iezufie Chriřtufie/ y o duchu ś. wierzyć. Co
2: o wierze zbáwienney/ o włspráwiedliwieniu/
3: o żywoćie Chriřtiánłkim/ y o Sákrámentách
4: mowić/ trzymác/ rozumieć. Dla tego/ iákom
5: rzekł/ iż Antichriřt rzeczy te zdawná obłędliwy=
6: mi wymyłłami y włtáwámi łwoimi/ bárzo gru
7: bie/ łprofnie/ bes włtydu ludzkiego/ y boiáźni
8: Bożey/ záwikłál y zámotál.
9: Otoź tedy/ iż teź mnie iednemu/ miedzy

- 10: inłzymi mnogimi y zacnymi/ poſlednieyſzemu/
11: raczył Pan Bog moy z łáfki ſwey oycowſkiej/
12: błędy **Autichriftowe** [!] pokázác: y z oney ſzkoły
13: ćwiczenia iego ſmiertelnego wyprowadzić: á
14: ſwoiey mi y ſyná ſwego IEzuſá znáiomóſci
15: zdrowey y żywotney wżyczyć: á imo to wſzyłt=
16: ko/ raczył mi ſie teź nieiákiey máley cząſtki/ za=
17: cnych onych tálentow ſwych/ hoynie między
18: inłze ſługi ſwe/ y ſzáfárze táiemnic ſwoich/ roz=
19: dzielonych y ku hándlowániu wiernemu/ z pán
20: ſkim pożytkiem oddáných/ zwierzyć y do ręku
21: podác: tedy ia/ obáwiáiąc ſie tego/ żebym w
22: tym Pánu moiemu ná licźbie niezoftał/ gdy=
23: bym tą máluczką cząſteczką tálentú mnie zwie=
24: rzonego hándlowác nie miał/ iżem o rzeczách
25: tych wielkich y poważnych/ wſtnie z każdym z
26: was rozmáwiác nie mogł/ wmyſlniem to wam

A iij

ná piſmie

strona: A4v

Lift do

- 1: ná piſmie podał. Abym ia wczyniwłzy powin=
2: noſci ſwoiey/ wedle mey moźności/ doſyc/
3: praw był Pánu ſwemu: á wy żebyſcie ná po=
4: tym w dzień on oftáteczny wymowki nie mie=
5: li. A to iełt pierwłza przyczyná zebránia y wydá
6: nia tych rozmow moich. Wtorą záś po niey tę
7: być rozumieycie. Iź ná wielu/ y ná cęłtych ná
8: ſzych Synodziech/ wiele tych bywáło/ ktorzy
9: ſie więc ná ſie łámých/ y ná podłą pámięć ſwą
10: (ktora teź y mnie z nimi ſpolna iełt w tey mie=
<http://rcin.org.pl>

- 11: rze) vřkárřáli/ w tym/ że tego/ co fie z rozmái=
12: tymi ludzmi o wielu ártykułách piřmá ř. mowi
13: ło/ y iáko fie ná ich wywrotne/ á miřternie vřzy=
14: kowáne wywody/ ku podwroceniu zdrowey
15: náuki/ odpowiedáło/ poiąć zárez/ y pámiętác
16: nie mogli: przeto ia/ vřřuguiác w tym ich/ y mo
17: iey teř řłábey pámięci/ y czyniác teř řądostí ich
18: przyřtoyney dofyc/ řpifałem rozmowy te/ y ták
19: dla nich y fiebie iáko y dla was/ ktorzyřcie o
20: tym nic nie wiedzieli/ onym ná iářniá wypu=
21: řcił. A vczynilem to nie řkwápliwie: ále ář do=
22: piero potem/ gdym fie tego od inřzych/ ktorym
23: Bog więcey y hoyniey nád mię dárow řwych
24: vřczyřł/ doczekác nie mogł. A vczynilem z tá
25: řmiálořciá/ iř teř tá rzecz tákże mnie iáko y o=
26: nym przyległá/ řebym o prawdzie řwiádczył/ y

przy

strona: A5

Wřzech wobec.

- 1: przy niey fie popiřował. Ktorey ia pokim řyw
2: muřę řwiádectwo wydáwác: do iutrá iey nie
3: odkłádáiác: gdyř teř zdrowie řwe wielce řłabe/
4: y řywot ten docześny krotki/ bárzo dobrze do
5: fiebie baczę. Ieřczem teř to y dlatego vczynił:
6: ábym wydánim rozmow tych/ przyczyneę opá=
7: cznego o nas/ y wyznániu wiáry nářzey/ ktorzy
8: fie z řobą y z piřmem ř. zgádzamy/ rozumienia y
9: řzácowánia wam/ y inřzym wřzyřtkim odiął: á
10: k temu/ ile moře być/ potwarcom nářzym iá=
11: wnym/ bezbořnym y niewřtydliwym/ řebym

- 12: gęby zámknął. Ktorzy widząc náfzę długą ćier=
13: pliwość (á niewiem by fnadz nie rychley gnu=
14: fność) żefmy nic przez ták czás długi ná iafnią
15: nie wydáli: áni po onym dziwnym zámiełzaniu
16: po trwogách/ y rofprofzeniu/ pocztu wiary y
17: wyznánia náfzego nie fpifáli: áni ná potwarzy
18: náfzych fzacunkarzow odpowiedáli (bo fie też
19: wierny nie ma w czym kochác: gdyż mu przy=
20: ftoynieyfza rzecz ieft ćierpieć/ niż fie wftawicznie
21: z ożuwcami prawdy zbáwienney nieprzyftoy=
22: nie cetác) przeto oni z wiefzłą befpiecznością/
23: przeciw nám piorá fwe oboftrzyli/ á niewfty=
24: dliwie wftá fwe fmieie rofpuścili. Kładąc ná
25: nas przed ludzmi ftanu kázdego ten káptur/ kto=
26: rym fámi fobie dawno twarzy fwe nákrzyli. Cze=

A v

go iednák

strona: A5v

Liŕt do

- 1: go iednák nie o wfzyftkich rozumiemy/ áni rozu=
2: mieć chcemy wiedzác to/ iż ieft wiele pobożnych
3: y bogoboynych ferc: ktore/ ácż też co kiedy prze=
4: ćiw nam mowią y pifzą/ iednák im zá złe nie ma
5: my/ áni fie im dziwuujemy/ widząc fzczyrość ich:
6: y ták to o nich rozumiejąc/ że tego przeciw nam
7: nie czynią z żadney złości/ ále tylko z fámej nie=
8: wiadomości/ y nieumieiętney przeciw Bogu
9: miłości. Przetoż też/ o nich fobie dobrze tułzy=
10: my/ Bogu fie zá nimi modlimy/ y o nie fie/ iáko
11: możemy ftáramy/ y ftárác niezániechamy. Ale
12: to tylko rozumiemy o tych/ ktorzy záprzawfzy

13: fie iáfnie píłm ś. nálezego nowego teftámentu/
14: Iezufá Chriftofá odrzućiwfzy/ y krew iego/
15: krew mowię nowego z námi vczynionego przy=
16: mierza podeptawfzy/ y z niey fie náporząd náfzy
17: dziwfy (o czym włafne ich kfięgi fwiádczą/ kto=
18: rych dofyc miedzy ludzi rofpifáli) rzkomo do
19: Bogá/ do Moyżefzá/ y do zakonu/ ludzi wieść
20: chćieli: áliści y tám wfzyftko porzućiwfzy/ do
21: fámeo fie kámiennego przykazánia przywiázá=
22: li. Y to iefzcze nie dla czego inlézego/ iedno iż fie
23: ono (według ichże powieści z Berozem/ z Pla=
24: tonem/ z Ariftoteleszem y z innymi pogáńfkimi
25: Filozofy zgadzáło. W czym fie iáfnie y Bogá fá
26: mego záprzeli: y wftyd ludzki od oczu fwych od

rućili.

strona: [A6]

Wfzech wobec.

1: rzucili. A ná to fie z iákąs obrzymfką fmiáłością
2: vdáli/ żeby iuz ták wfzyftkim fwiátem/ á zofo=
3: bná niektórymi z was/ chytrze mamili. Potym
4: teź to iefzcze (y to w niektorey części) o tych ro=
5: zumiemy: ktorzy niehcąc być poddáni karno=
6: ści fłowá Bożego: y nie mogąc wytrwác nápo
7: minánia zborowego: ftáteczności ściłłego ży=
8: wotá Chriftiáńkiego/ y odnowienia ducha v=
9: myftu nowego známi niehcąc náfládowác: ná
10: zád fie zás ku fwiátu/ y wfętfzey ćielefney wol=
11: ności wroćili. A wyznánie fwe pierwíze/ ktore
12: v nas vczynili/ pochwalenim y przyięćim rzeczy
13: przedtym zgánionych y odbiezáných/ iáko omy

- 14: te łwinie/ błotem káłu gęłtego znowu łpługáwi
15: li: á one kofztowne perły: y rzecz łwięćą podeptá
16: li: á nád to łie iefzcze y ná nas/ ktorzyłmy im rze
17: czy tych vżyczałi/ iádowicie tárgnęli: y nas
18: włzelákim łpołobem/ z wiárą náłzą/ y wyzná=
19: nim náłzym/ przed wámi obwinili/ y w ohydze
20: nie v mnogich przywiedli. Zebyłcie wy tedy
21: nápotym/ iuż nie z iákiey cudzey záoczney powie
22: łci/ o nas/ y wiáry náłzey wyznániu łádzili:
23: ále z náłzego włáłnego piłmá: z náuki y wyrozu
24: mienia piłm ł. y z wyznáwánia náłzego/ o tey
25: nádziei ktora iefł w nas o żywoćie wiecznym/
26: ktorego od Bogá niekłámliwego oczekawamy o

nas

strona: [A6]v

Lift do

- 1: nas rozumieli: (co włzyłtko łzczyrze przed wá
2: mi/ iáko przed Bogiem włzyłtko wiedzácym
3: wyznawamy/ y da Pan Bog łzczyrze łie z wá=
4: mi włzyłtkimi obchodzimy) dla tegom też oto/
5: miedzy inłzymi przyczynámi/ rozmowy te łpi=
6: łáł y wam ie dárowáł: żebyłcie z nich włzyłtkie=
7: go tego/ o co grá idzie/ mogli łie dowiedzieć: á
8: błędow łtárych y nowych wolnymi być.
9: A iż też miedzy inłzymi potwornymi do=
10: łyc gádkami/ ktore łie do Zboru náłzego/ od wie=
11: la ludzi/ o Bogu/ o Chriłtufie/ y o inłzych árty=
12: kulech/ wnáłzáły/ tá łie názáráłziwłza wprowá
13: dzác też byłá poczęłá: dołyc chytrze y łubtylnie:
14: ktora ludzi od chriłtułá do Moyzełzá/ od ewán=

- 15: ieliey wolności/ do zakonney niewoli/ od przy=
16: mierza nowego/ do teftámentu ftárego/ prowá
17: dzi. przez którą/ niektorzy zli robotnicy/ z Pána
18: Iezufá Chriftofá wybáwićielá náfzego/ to ze=
19: drzeć chćieli: żeby on nie był Mefyfáfzem: żeby z
20: woley Bożey niemiał zá nas wierzące śmierci
21: fkołztowác: żeby nie miał być wzbudzony od v=
22: márłych: żeby niemiał żyć/ á żywiąć krolowác
23: ku chwale Bogá oycá fwoiego. rc. Ktorego błę
24: du bárzo fie ich wiele ięło/ y podziś dzień iefzcze
25: mnodzy przy nim vpornie ftoią. Przetom ia też
26: vmyfłnie w tych rozmowách/ to przedfiebrał/

y náty=

strona: [A7]

Wfzech wobec.

- 1: y ná tymem fie dofyć dłuogo y potrzebnie báwił/
2: iákobym máctwo to fprofne/ ludzi tych zápá
3: miętálych/ nie miánuiąc nikogo/ pímy święty=
4: mi Prorockimi y Apoftólfkimi/ y okazał/ y zbo=
5: rzył. A nád to/ y was wfzech wobec tego náu=
6: czył/ ábo ácz nic do tego drogę pokazał/ iákoby=
7: ście też ná potym y wy fámi przez fię/ ná táko=
8: we chytre ták ftárych obrzezánych/ iáko y no=
9: wych nieobrzezánych żydow/ od Ewánieliey
10: Chriftofowey zbiegow/ á w náukách fwych
11: niewftáwicznych odmieńcow/ wywody y zá=
12: gadánia/ odpowiedác mogli. A iżbyście też v=
13: mieli vchodźić chytrych fámołowek fzątáńfkich:
14: ktorých on bárzo wiele/ á máło nie bes liczby/
15: ná wfze ftrony/ przez naczynie y pomocniki fwe

- 16: nábudował. A wczynił to iście czałow tych ołtá
17: teczných/ z wiewtłzą pilnością y ftáranim/ tym
18: łubtylniey: iż mu iuż iákoś fiadki one ftáre/ kto=
19: rymi przez Antichriřtá z dawná ludzi ná zátrá=
20: cenie tárğał/ nie tylko fie łpołpolitowáły/ ale teź
21: práwie y zwiotłzáły: że nie tylko ludzie nowi/
22: ktorzy ich nigdy przedtem nie vználi/ nimi fie
23: łowić nie dádzą: ále teź y z ftáradawná nimi
24: połowieni/ wftáwicźnie wielkim hurmem z nich
25: fie wydzieráią/ y ná wolność fynow Boźych
26: do kroleřtwá Iezufá fyná Boźego/ od kroleřtwá

łzátáńfkiego

strona: [A7]v

Lift do

- 1: łzátáńfkiego/ wćiekáią. A ták iefliście iuż ktorzy
2: zá łáłką y zá rátunkiem Bogá Oycá nálezego nie=
3: biełkiego á wźem nam łpolnego/ przez Iezufá
4: Chriřtufá/ w duchu ś. fiatek onych ftárych An=
5: tichriřtowych łzátáńfkich fwiádomi: y iużeście
6: fie z nich ná wolność prawdziwą duchowną/
7: chociaź w namnieyřzey czałtce/ wybili: prořę y
8: nápominam przez Páná/ bądźcieřz iuż cžuyny=
9: mi y ołtroźnymi ná potym: iákobyście záś w fá=
10: mołowki iego nowo wymyřlone y nowo vro=
11: bione/ nieopátrźnie nie wpádli. Z ktorých tru=
12: dneiyřze wiedzcie być wyřcie/ niź było/ y iefł/ z
13: onych iuż zwiotłzáłych fiatek. A wyřzedłzy teź iuż
14: z onych pierwřzych: nie tákże łobie tułźcie/ áni
15: ták (dla Bogá przeřtrzegam) o łobie trzymay=
16: ćie/ áni fie tym cieřzcie/ żebyście záraz mogli być

17: w cále wolnymi/ przędziwá onego szátáńskiego
18: (z ktorego ony fiatki vrobione były) bárzo mięk
19: kiego y subtylnego. Owfzem fie dobrze/ y pilno
20: y często/ ná wíze strony ogládaycie. A sobie fie
21: przypátruycie: żeby iákie kláki/ ábo pázdziorká/
22: z nich do was nieprzylnęły: przez ktorebyście
23: wy iefzcze przed Pánem czyftymi być nie mo=
24: gli. A dla ktorychby też iefzcze sobie dobrze Szá=
25: tan tużył: y o was fie tym pilniey ftárał. Ale á=
26: byście tym śnádniej/ to wízytko/ co fie kolwiek

onego

strona: [A8]

Wfzech wobec.

1: onego pierwfwzego poimánia y zniewolenia wá=
2: szego dotycze/ poznác y wyrozumiec mogli: o
3: tym wiedzcie/ iż te rozmowy moie/ dla wáfzego
4: dobrego zebráne/ wielce wam ku temu będą po=
5: żyteczne: iefliż ie iedno z taką wdzięcznością/ y
6: chęcią śercá wáfzego/ przyimiecie/ y pilnie czy=
7: tąc będziecie/ z iáką chęcią y pilnością/ ia ie wam
8: oddawam. Abowiem ony (ile ia ieden baczyć
9: mogę) máło nie wízytkie ftóre przednieyze przy
10: wáry przędziwá szátáńskiego/ y Antichriftowe=
11: go/ wam śnádnio pokażą. O zátłumioney zná=
12: iomości Boga iednego/ żywego/ y prawdziwe=
13: go/ y o znáomości też zdawná zówikłány Ie=
14: zulfá Chriftu fá fyná Bożego námileyfzego/ po=
15: tomká onego Dawidowego/ was wyuczą: y in
16: szých wiele błędow ftórych wam odkriją: á prze
17: ćiw nowym wymyśłom/ nie ládá iáko was o=

- 18: łtrożnymi (mym zdánim) vcżynią. Iuż tedy
19: rozmowy te odemnie zá wdzięczne przyimićie/
20: y ony pilnie czytayćie: á wyznánia wiáry mey/
21: y inłzych zemną trzymáiących porządnie/ á nie
22: łkwápliwie/ doświádczayćie: y o nim iuż z pi=
23: łmá tego vpewnieni bądźcie. A żadnym płon=
24: nym o nas powieściam/ nád to co tu vyzrzyćie
25: mieyfćá więcey nie dawayćie. Owłzem záwždy
26: iáwnie błąd błędem/ fáłsz fáłszem/ á prawdę też

prawdą

strona: [A8]v

Lift do włzech wobec.

- 1: prawdą/ nie folguiąc w tym nikomu/ názy=
2: wayćie. A tey prawdy zbáwienney do ktorey
3: was tymi rozmowámi prowadzę/ gdybyćie
4: iá raz poználi/ żadnemu łobie wydzierác nie do=
5: pułzczayćie. Ale rádfzey dla niey/ nie tylko máię=
6: tności/ łławy łwiátá tego dobrej/ namilłzych
7: krewnych y powinowátych/ ále też y zdrowia
8: łwego/ wydác ná mięśne/ iz ták rzekeę/ iátki/
9: gdyby tá byłá wola Boża/ nie záłuyćie. W
10: czym włzyftkim/ y do czego włzyftkiego/ niech
11: was wyucza/ y łpołobnymi czyni/ Bog Oćiec
12: náłz włzechmogący/ przez duchá łwoiego ł. á=
13: byćie go ze włzyftkimi wybránymi iego/
14: mogli w duchu y w prawdzie wychwa=
15: lác/ po włzytki dni żywotá wálzego/
16: przez Chriřtułá Iezułá Syná iego
17: iedynego/ á Páná náłzego.
18: AMEN.

19: Z Lubliná l. Septem=

20: bris. Roku od národze=

21: nia Syná BOżego.

22: 1575.

strona: 1

Lift 1.

1: Rozmowy Chrifty=

2: áńskie/ o przednieyfzych Artykulách

3: wiáry chriftyáńskiej/ á zołobná o gad

4: kách Zydowfkich/ ktorymi Páná náłzego Ie=

5: zufa Chriftuá y Ewángelium wynifzczyć

6: chçá. Przez Márciná Czechowicá

7: zebráne 1575

8: Pierwfza rozmowá/ o iedynym y fá=

9: mym Bogu wńzech rzeczy Stworzyćielu/ Oy=

10: cu Páná náłzego Iezufá Chriftuá.

11: Rozmowce.

12: **VCZEN NAVCZYCIEL.**

13: OD tych czáfow/ iáko mię

14: Pan Bog z łáłki fwey/ do łzkoły

15: Syná fwego Iezufá Chriftuá/

16: wezwác raczył/ ábym łie vczył

17: pełnić woley iego/ y w duchu á

18: w prawdzie onego łámego chwa

19: lić: náuczycielu miły: o tymem

20: częłto/ y od ćiebie łámego/ y od

21: inych wierzących/ w Pánu vmi=

22: łowánych Chriftyanow/ łychał:

23: iż nigdy nie mogą Zborowi Chriftułowemu/ ták bárzo łzko=

24: dzić/ iáwni nieprzyiáćiele y przelládownicy iego: iáko łzko

strona: 1v

Pierwsza rozmowa.

- 1: dzili przed tym/ y teraz ielzczę szkodzić nieprzeftawiaią ci/ (*marg*) Ktorzy nieprzyaściele Zborowi Chrystufowemu więcey szkodzą. (-)
- 2: ktorzy sie płażczykiem Chriftyńkim/ y łamym imieniem
- 3: Chrystufowym odzywaią. Gdy ábo łą obłudni: ábo bez v=
- 4: mieiętności miłością gorliwą przeciw bogu zięci bywaią:
- 5: Abo/ gdy ácz ielzczę łą niedoucżonymi/ wżákże ták o łobie
- 6: łami trzymaią/ żeby wżyftko vmieli: y nád infze więcey ro
- 7: zumieli. Abo gdy rozności czáfow/ y ludzi/ z ktorymi sie
- 8: przedtym Bog vmawiał/ y onym co rofkázował/ ábo po=
- 9: zwálał/ nie vważaią/ áni rozumieią. Co Paweł porządny
- 10: kráiánim łowá Bożego názywa. Abo ielzczę/ gdy łami fo=
- 11: bie folguiąc/ á o łwoię sie skorę boiąc/ y przed krzyżem wże
- 12: łákim drząc/ á łwym máiętnościám wżczerbku żadnego v=
- 13: czynić niehcąc: winnikow łobie z Adámem y Ewą łzukaią
- 14: innym ie zalecáią/ y do ręku podawaią. Tákowi/ mowie/
- 15: wżyfcy będąc nie włápnymi y niedofzłymi Chriftyány/ na=
- 16: więcey y naczęściey/ wiernym włápnym y łczyrym Chri=
- 17: łtyánom szkodzą. Przetoż ia/ ták wielkie y ták poważne po
- 18: wieści y rozmowy/ częfto z łobą rozmyłłaiąc: obaczyłem
- 19: nie máłą niebezpieczność/ w tym zawodzie wezwánia mo=
- 20: iego niebiekiego. A ták/ ábych ábo łam/ nie będąc ielzczę
- 21: doftátecznie wyucżony/ iáko niedofzły lekarz/ drugiego błę=
- 22: dem iákim szkodliwym/ chcąc go rzkomo czego dobrego ná=
- 23: uczyć/ niezaráził: ábo łuchaiąc też łam łádá kogo/ ielzczę
- 24: też iáko y ia nie do końcá vgruntowánego/ tákże zaráżony
- 25: nie był: á zátym od prawdy y łnuru łowá Bożego nie od=
- 26: łtąpił/ łiebie teraz pilno profez ábyś prace łwey y czálu nie

- 27: ząłował/ odpowiedać mnie ná moje pytanie: ábo gdziebys
28: tego potrzebę baczył mnie też o to pytał/ czego bym nie ia
29: sam domyślić nie vmiał: á to w tym wśzytkim/ cobyśkol=
30: wiek baczył mnie/ y káżdemu chwalczy Bożemu/ ku chwa=
31: le bożey y przyśzley nieśmiertelności żywotá ná potym przy
32: śzłego wiecznego/ być potrzebnego y vżytecznego.
33: **NAVCZYCIEL.** Dobrze czynisz moy bráćie miły

bo cię

strona: 2

O Bogu.

Lift 2.

- 1: (bo cię tak zwąc wołę niżli vcźniem śwym: gdyż y ia z to=
2: bą wespółem/ miśtrzá iednego Iezufá Chrifufá iestem vcź=
3: niem) że tak pilnie/ wezwánie śwe vważasz: á prawie z
4: śtráchem y ze drzeniem zbáwienie śwe śpráwuiesz. Bądzże
5: dobrej myśli/ y miej nie zá śzczęśliwego: gdyż Bog (bo pe
6: wnie nie ciáło) chuc tákowá do śercá twoiego podał: żebys
7: z śłowá iego/ z wśzeláká pilnością/ o śwym nie powinowác
8: twie dowiedował. Ná mnie nic tobie nie zeydzie: ia śobie
9: y czałowi folgowác nie będę. Temu też mocnie wierzę/ iż
10: Pan náš Iezus Chrifus/ Miśtrż nam od Bogá oycá dá=
11: ny/ tak iáko obiecał z námi będzie: duchá nam/ od oycá bez
12: miáry wziętego/ czałtkę taką vżyczy/ iákobyśmy do praw=
13: dy/ zá iego powodem/ przyść mogli: á ná to záwždy pámię
14: táli/ coby powinowáctwu nášemu śłużyło. Przetoż śmie=
15: le pyta y o to co rozumiesz być napotrzebnieyśzego: á pyta y
16: też tym porządkem/ któryć nie zda być náśłufznieyśzy. A ia
17: też tak odpowiedać będę: iákoby naprzod odpowiedź mojá
18: zgodna bylá z śłowem Bożym: á potem żebys iá ty wyro=
19: zumieć/ y ná nie pámiętáć mogł. **VCZEN.** Pytanie
20: moje nie iest iedney godziny/ áni podobno dniá iedne^{go}: prze=

- 21: to co łie dziś (niż nas co inżzego zaydzie) odpráwić będzie
- 22: mogło/ to zá wdzięczne przyimę: á ciebie łobie ná infzy čás
- 23: zámawiam: ábyś tymże łpołobem iutro y nápotym/ poki
- 24: tego potrzebá będzie/ zemną rzecz záczył/ kończył.
- 25: **NAVCZYCIEL.** Y z tego łie nie wymawiam: bo to
- 26: y łam baczę/ że dziś ledwie rzecz iedná/ y to nákrátce/ od=
- 27: práwioná może być. Włzákże ia/ tobiem winien łolgować (*marg*) Czego w rozmowách chrifciáńskich potrzebá. (-)
- 28: y łłużyć/ ku twoiemu zbudowánium/ á nie ku łkażeniu. Iedná
- 29: w tym cię przeltrzegam/ y nápominam: ábyś ná to pámię
- 30: tał: iż poniewałz chceś być vcźniem łzkoły Chriřthá Páná:
- 31: ktora we włzytkim rozna ieft od łzkoł y náuk łudzi mądrych
- 32: łwiátá tego: żebyś łie co náprořtřzego pyťania trzymał: á
- 33: łápáček Filozowłkich/ y bábiego bádania/ y zbytniego/ y

B ij

dwornego

strona: 2v

Pierwłza rozmowá.

- 1: dwornego/ y nieużytecznego/ (iáko ie Apołtoł názywa) że
- 2: byś łie wyłtrzezał. Ia teź tákże czynić bede: żeć teź/ opuści
- 3: włzy łubtylną Filozowłką y Orátorłką odpowiedz/ po pro
- 4: łtu odpowiedzáć będę. Druga w tym cię teź przeltrzegam y
- 5: vpominam/ ábyś záwždy ráczey wierzył iednemu łwiádec
- 6: twu porządnie z łłowá Bożego przywiedzionemu: niźli ná
- 7: łubtylnieyłzym/ y nápodobnieyłzym wywodom y dowo=
- 8: dom/ z łudzkiego rozumu vcźynionym: choćáłzby łie ony
- 9: ciáłu/ y rozłádkowi cíelełnemu łpodobály/ nád ono łwiá=
- 10: dectwo łłowá Bożego. Owłzem gdybyś teź rzeczy ktorey
- 11: nie mogł záraz poiąc/ ábo mieyłcá ktorego piłmá łwiętego
- 12: wyrozumieć/ ábyś nie wnet o włzyłtkim wátpił/ ábo włzyt
- 13: kiego odbiezał/ ále łie Pánu Bogu modlił: á on ci y to/ co

14: tobie będzie potrzebnego obiawi. Iełzcze y to/ gdybym też
15: y ia/ nie mógł tobie w czym/ wedle zdania twego/ vflużyć
16: (bo też to nie mniej rzecz trudna káždemu zázwdy w notę
17: vgodzić) odpowiedzią fwą/ ktoraby iednák byłá z fłowá
18: Bożego: lecz rozumowi cíelefnemu przeciwna: tedy fie y te=
19: mu dziwowác nie będziefz/ áni theż zgołá mey odpowiedzi
20: odrzuciłfz: ále rádfzey ták to pierwey z łobą rozbierác/ y ták
21: o tym myflić będziefz. Bog łam tylko ten iełt/ ktory fercá
22: ludzkie otwarza/ y on też łam fłowá fwego zdrowe wyrozu
23: mienie dawa. Człowiek zaś z przyrodzenia łwoiego rzeczy
24: Bołkich (iż fie y z cíálá vrodził y cíálem iełt) ktore v nie⁸⁰ fą
25: zá iedno głupłtwo/ nie poymuie/ áni ich bez duchá Bożego
26: wyrozumiewa. Otoż y ia/ podobno też iełzcze tego dla tego
27: rozumieć nie mogę: co Bog do mnie w fłowie łwym/ przez
28: łwe ługi y połłánce mowi/ ábo przez nacźynie łwe mnie o=
29: powieda: że mi iełzcze tego on łam nie obiáwił: áni fercá
30: otworzył: ále potym będę mógł rozumieć/ gdy mi to od Bo
31: gá będzie dárowano. Skąd ten będziefz miał pożytek/ że fie
32: nie zaráz zgorłczył z náuki zbáwienney/ iáko fie wiele vcź=
33: niow Chriłtułowych z iegoż náuki gorłczyło Ian 6. v.66

y precź

strona: 3

O Bogu.

Liłt 3.

1: y precź od nieg^o zaráz odełzłó. Nad to/ nie będziefz tego człó=
2: wiekowi przywłáfczłá co iełt Bożego/ to iełt wewnátrz
3: człowieká vczyć/ ále Bogu łámemu/ ktorego winien bę=
4: dziefz zázwdy z tego chwalić/ y zá to mu dziękowác.
5: **VCZEN.** Y to dobrze wiedzieć/ że człowiek człowieko=
6: wi trudno ma vźczyć wyrozumienia rzeczy duchownych/

7: ielli mu go Bog sam nie wżyczy. Trudno też ma sumnienie
8: iego przekonać/ y ferce ku ktorey rzeczy zbawienney przy=
9: wieść/ ielli tego Bog sam w nim nie sprawi. Ale o tym do=
10: być/ iużełz też co innego porządnie przedię weźmiemy.
11: **NAVCZYCIEL.** Bárzo dobrze/ więc ty iuż pyta
12: o co chcesz. **VCZEN.** Przyślży mi teraz ná pamięć fło
13: wá ony Chriftułowe/ ktorými to pokázuie w czym żywot
14: wieczny należy/ ták mowiac do Oycá swego: Ian w 17.
15: x 3. Ten ielt żywot wieczny/ áby ciebie swamego poználi Bo=
16: gá prawdziwego/ y tego ktoregoś posłał Iezufá Chriftu=
17: fá. Przeto iż z tych słow to obaczam/ iż w znáomości swame=
18: go prawdziwego Bogá/ y w znáomości też od niego po=
19: słanego Iezufá Chriftułá/ żywot wieczny należy/ ku kto=
20: remu sie ściąga wiará moią: zda mi sie/ iż to ielt rzecz na=
21: potrzebniejszy/ żebyśmy dziś o tym swamym prawdziwym
22: Bogu mowili: á dnia potym iutrzejżego/ żebyśmy rozmá=
23: wiác/ o tym od niego posłanym Iezufie Chriftułie záchęli/
24: á ták dopiero porządkiem swym rozmowy infze Chriftyán
25: fkie/ zá Bożym błogofławieństwem kończyć będziemy.
26: **NAVCZYCIEL.** Chwałę twoie przedięwzięcie:
27: y mnie sie też toż spodoba. A też sie to godzi/ áby chwalcy
28: Boży/ tego ktorego chwałą Bogá ználi/ onego miłowáli/
29: y wedle słowá iego/ onego też chwalili. **VCZEN.** Po=
30: nieważ sie to y tobie spodoba/ co mnie Bog do ferca włożył
31: vcżyn że ták proźę cię: niech bych naprzod od ciebie wśly=
32: szał/ o tym swamym prawdziwym Bogu wyznánie: ktorego
33: byś nie tylko iákimi słufznymi wywody podeprzeć mógł:

B iij

ále ie też

- 1: ále ie też iáfnymi słowy piśmá świętego obronić: gdybym
- 2: ia zaś ciebie/ o káždy czařtce z ołobná pytał: gdyż mi tego
- 3: ieřt wielka potrzebá. **NAVCZYCIEL.** Wyzna=
- 4: wam wřty y chwałę/ wedle tey wiáry ktorą ná fercu mam/ (*marg*) wyznánie o íámy m iedenem Bogu wřzech rzeczy řtworzyćielu. (–)
- 5: Iednego/ íámeo/ prawdziwego/ mądrego/ żywego/ á
- 6: nieśmiertelnego Bogá: Bogá/ mowię/ nad Bogi/ y Pá=
- 7: ná nád Pány/ Bogá wielkiego/ mocnego/ y ftráźliwego:
- 8: wřzechmogącego/ niebá/ źiemie/ morzá/ y innych wřzyřt=
- 9: kich rzeczy widomych y niewidomych řtworzyćielá: Bogá
- 10: y oycá Páná nářzego Iezufá Chriřtuřá/ y nářzego przezeń.
- 11: Ktory iáko řam przez řię/ bez czyiey pomocy y rády/ wřzyřt
- 12: ko duchem/ ábo słowy wřř fwych/ řtworzył: tákże też řam
- 13: przez řię/ wedle wole y w podobánie řwoiego/ wřzyřřkim
- 14: řwoim řtworzeniem włada/ ono rządzá y řpáawuiąc: y
- 15: řam ieřt włáfnym Pánem niebá y źiemie/ mieřkáiąc w řwie
- 16: tle nieprzyřřępnym: ktoreo nikt nigdy z ludzi nie widziáł/
- 17: áni widzieć może. Oprocz ktoreo/ y nád ktoreo/ ia řa=
- 18: dneo inřzego/ íámeo y iedyneo Bogá prawdziwego nie
- 19: znám/ áni znáć chcę. Ale ná tym íámy m przeřtawam/ y te=
- 20: go íámeo y wyznawam/ y chwałę y wzywam.
- 21: **VCZEN.** Przecź go iedynym y íámy m názywařř?
- 22: **NAVCZYCIEL.** Iź on řam ieden/ tákiem ieřt Bo
- 23: giem: ktory towarzyřřá/ pomocniká/ y porádniká/ áni ma/
- 24: áni potrzebuie: iákoby řam tego wřzyřřkiego wykonać nie
- 25: mogł/ álbo nie wmiáł/ co řam w łobie przed řtworzeniem
- 26: řwiátá wřdził/ y pořřánowił. **VCZEN.** Gdzie mařř
- 27: o tym piřmo? **NAVCZYCIEL.** Piřmá o tym ieřt
- 28: bárzo wiele/ thák w řtáry m iáko y w nowym przymierzu:
- 29: wřzákże řie ia nim długo báwić niechcę: dořřć będzie/ gdyć

30: iedno y drugie przypomnię: á inŕze tylko namienię/ ábo ná=

31: znáczę/ iáko to: Słuchay Izráelu/ Pan Bog náŕz Pan ieft

32: iedyny. 5 Moyŕze. 6. v 4. y 32. v 39. Iefzcze y to: Ia/

33: ia/ ieftem Pan/ á oprocz mnie nie máŕz wybáwićielá/ Efa

43. v 11.

strona: 4

O Bogu.

Lift 4.

1: 43. v 11. Ofee 13. v 4. Efa 45. v 21. Oczym oto Moyŕeŕz y

2: inŕzy Prorocy ŕwiádczą. **VCZEN**. Aczkołwiek ná

3: dwu ábo ná trzech ŕwiádkách doŕyć ma mieć kaŕdy/ iáko

4: ŕłowo Boŕze vczy: wŕzákŕze iŕeŕs y ŕtáre y nowe wŕpomniáŕ

5: przymierze/ á przedŕięs tu z ŕtárego tylko ŕwiadectwá przy

6: wodziŕ/ przeto cię profŕzē ábyŕs teŕz y z nowego tyŕz rzczy do=

7: wiodŕ. **NAVCZYCIEL**. Vczynię ták. Tego ŕwiá=

8: dectwá/ ktorem z piátych ksiąg Moyŕeŕzowych przywiodŕ

9: naydzieŕz v Márká Ewángeliŕty powtorzenie. Marci 12.

10: v 29. Ktorem ŕam Ieŕus Chriŕtus ŕyn Boŕzy/ pokázuie Bo

11: gá iednego/ y przednieŕŕze zakonne roŕkazánie. Potym máŕz

12: v Ianá w ŕiedmnaŕtym/ to mieŕŕce ktoreŕŕ ŕam przypomi=

13: naŕ/ o ŕámym prawdziwym Bogu/ ktory nam poŕŕáŕ Ieŕu

14: ŕá Chriŕtuŕá. Náŕd to naydzieŕz teŕz iefzcze temu podobne.

15: Rzym 16. v 27; á 1. Timo 1. v 17. á 6. v 15. Táŕkŕze v Iudy

16: v 4. **VCZEN**. A prawdziwym przecŕz go názywaŕz?

17: **NAVCZYCIEL**. Nie tylko dla tego/ iŕz drugiego

18: tákiego ŕadnego prawdziwego Bogá/ to ieft/ ktoryby teŕz

19: byŕ Bogiem wŕáŕnym/ prawdziwym/ á nie zmyŕflonym/

20: názwánym/ ábo vczynionym/ nie náyduię áni wyznawam:

21: ále teŕz dla tego/ iŕz wŕzyŕcy inŕzy ludzie/ choćiáŕzby ie teŕz kto

22: náŕd woŕá boŕzú chćiáŕ ŕobie mieć zá Bogi (oprocŕz ŕáme^{ŕo} ie=

23: dneŕo Ieŕuŕá Chriŕtuŕá ŕyná Boŕzego prawdziwego/ kto=

- 24: ry ielt prawdą/ żywotem/ y drogą) kłamcami są/ mówią
- 25: swego y obietnic nie zawsze pełnią: y często infze wty mo=
- 26: wią/ a infze zaś w sercu mają. Ale ten sam iedyny Bog/ mów
- 27: w swego nie odmienia/ owżem zawsze swe obietnice peł=
- 28: ni: y to co sam w sobie ma/ toż też y w słowie swym mowi.
- 29: **VCZEN.** A tego czym dowiedziesz? **NAVCZY=**
- 30: **CIEL.** Naprzod Moyżeszem/ który tak o tym do Izra
- 31: elą mowi: Wiedz o tym Izraelu iż Pan Bog twoy/ on ielt
- 32: Bogiem/ a Bogiem prawdziwym/ (abo wiernym) który
- 33: strzeże przymierza y miłosierdzia 5. Moyże 7. v 9. A ná

B iiii

drugim

strona: 4v

Pierwsza rozmowa

- 1: drugim miejscu Skály (to ielt Bogá mocne⁸⁰ iako skalá)
- 2: vczynki doskonałe są: abowiem wszystkie drogi iego sądem
- 3: są: Bog ielt prawdziwy/ a niemáż w nim nieprawości.
- 4: 5. Moyże: 32. v 39. Náđ to tak ielcże sam o sobie mowi v
- 5: Efáialzá 44. v 6. Iam ielt pierwszy/ y ia ostateczny/ a o=
- 6: procz mnie nie máż Bogá. Atámże niżej v 26. Iám ielt on
- 7: Bog/ który wzbudza/ słowo sługi swego/ a radę posłań=
- 8: cow swych wykonywa. Także ono 4. Moyże. 23. v 19. ku
- 9: temu też przydać możesz. **VCZEN.** A w nowym ielt
- 10: że też co o tym? **NAVCZYCIEL.** Y owżem ielt. A
- 11: naprzod v Ianá w 3. v 33. gdzie tak o nim mowi Ponurzy=
- 12: ciel: Iż kto przyjmuie świadectwo iego/ ten zápieczętował
- 13: iż Bog ielt prawdziwy. Potym ono coś sam z początku
- 14: wspominał. Ian 17. v 3. Náđto Rzym 3. v 4. a 1. Korin
- 15: 1. v 9. a 1. Tefl. 5. v 24. Titum 1. v 2. Heb 6. v 18. a 10. v
- 16: 23. A 1. Tefl. 1. v 9. **VCZEN.** A mądrym/ żywym/
- 17: y nieśmiertelnym przecż go nazywał? **NAVCZY=**

18: **CIEL.** Przeto iż on nie tylko mądrym ieft/ łam z łiebie:
19: rády przefłrogi/ y náuki od nikogo nie potrzebuiać: ále to
20: włzyłtko łam w łobie/ y łam od łiebie máiać/ á práwie o=
21: ná łámą názacnieyłzą mądrołścią będąć: on łam inłzych mą
22: drołci vczy/ y mądrołcią daruie/ iáko z źrzodłá nigdy nie=
23: przebránego: onże teź tylko łam/ ieft żywym y niełmiertel
24: nym: przeto iż on łam zá wždy żywie/ łmierci żadney nigdy
25: nie będąć poddány. Owłzem łámym żywotem będąć/ y od
26: życia ábo od bytnołci Iehowá łie názywáiać/ inłzym teź ży
27: wotá vzyćza: á z łmiertelnych/ niełmiertelnymi/ z łálki
28: łwey/ dziála. **VCZEN.** Acźkolwiek to rzecz łámá po
29: kázuie/ y włzyłtkie rzeczy łtworzone/ o tym káżdemu iáłne
30: łwiádectwo wydawáia/ iż Bog ieft mądry/ y mądrze
31: włzyłtko vczyńił. Iż teź on łam ieft niełmiertelny/ ále zá=
32: włze żywiący/ czemu y ia mocnie wierzę: włzákże áby wiára
33: moiá nie podpierála łie/ rozumem y wywody ludzkimi: dla

tego

strona: 5

O Bogu.

Liłt 5.

1: tego teź chcę rád łłyźceć o tym łwiádectwá z łłowá Boże⁸⁰.
2: **NAVZCYIEL.** Dobrze czyniłz gdy łie ná łwoy/
3: áni ná moy/ rozłádek łpufzczáć niechcefz/ ále łie do łłowá
4: Bożego w káżdey rzeczy vćiekafz: thák ci łie czynić godzi
5: tym co łie zá chwalce Boże máia: áby łie nigdy zá żadná
6: rzecz nie chwytáli/ áźby wprzod iáłnymi łwiádectwy łłó=
7: wá Bożego przekonáni byli. łwiádectwo thedy pierwłze
8: to będąć miał z Płalmu 104. v 24. A 147. v 5. Wty łłó=
9: wá: O Pánie iáko rozmnożyły łie vczynki twoie/ ktoreł ty
10: włzyłtkie w mądrołci vczyńił. A z Ieremialzá záł tym łpo
11: łobem. (Then tylko Bog ieft prawdziwy) ktory vczyńił

- 12: ziemię mocą swą/ a postanowił świat mądrością swoją/ a
13: rozumem swym rościagnął niebá. Iere 10. v 12. a 51. v 15.
14: Toż naydzieisz y w nowym testamencie/ v Pawła/ gdzie
15: tak mowi: O głębokości bogactwa/ y mądrości/ y znaió=
16: mości Boga rc. Y zaś: Samemu mądrymu Bogu/ przez
17: Iezufa Chrystufa niech będzie chwała na wieki/ Amen.
18: Rzim 11. v 33. A 16 v 27. A 1. Timo 1. v 17. Iudy v 25.
19: **VCZEN** A o tym gdzie/ iz on sam jest żywy a nieśmier=
20: telny? **NAWCZYCIEL**. To jest połpolita Bogu/
21: iz gdy co obiecuie/ ábo też kiedy komu grozi/ ábo co pewne
22: go opowiada/ coby sie ludziom trudno ku wierzeniu widzia
23: lo/ tedy sie więc żywym nazywa/ mowiąc: Żywę ja mowi
24: Pan/ 4. Moyze v 14: 21. Efa 49. v 18. Iere 22. v 24. A
25: mowi to dlatego/ aby to okazał/ iz jest nieśmiertelny/ a iz
26: go żaden nie przetrwa. Nad to/ iz on żywym będąc/ ży=
27: wota innym/ y tego doczesnego/ y onego przyszle=
28: go wiecznego z nieśmiertelnością wżycza: ábo też zaś ży=
29: wot odeymuie. Przeto tak onim napisano czytamy/ co on
30: sam o sobie mowi: Baczcieisz teraz/ iz ja/ ja koniecznie ie=
31: stem sam Panem/ a niemalz Boga oprócz mnie: Ja zabi=
32: iam y zaś ozywiam: a ranię y zaś leczę: a nikt z ręku moich
33: nie wydrze. 5 Moyze 32. v 39. A 1. Samu 2. v 6. A iz tego

b v

oni wierni

strona: 5v

Pierwiza rozmowa.

- 1: oni wierni chwalcy Boży skutkiem doznawali/ y temu mo=
2: cnie wierzyli/ iz sam tylko Bog żywy jest/ y nieśmiertelny/
3: przeto też tak połpolicie radzi mawiali: Żywie Pan/ świę
4: ty Izraelki/ ábo Bog zastępow rc. Sędziow 8 v 19; A 1.
5: Samuele: 25. v 26. 34. A 2. Samue 2. v 27. A 4 v 9. A 22.

- 6: v 47 rc. **VCZEN.** A w nowym testámenćie ieft teź
- 7: co o tym? **NAVCZYCIEL.** Ieft/ iáko to/ gdzie
- 8: Piotr (ktoremu to Bog íam obiawiał) Iezulá Chríftu=
- 9: íem y íynem Bogá żywego wyznawa/ Mat 16. v 16. Ká=
- 10: iáfalz teź poprzyfięga Iezulá Páná/ ná Bogá żywego
- 11: Mat 26. v 63. Ale to więtfza y znácniefza co íam Chríftus
- 12: o Bogu oycu íwym mowi/ tymi íłowy: Iáko Oćiec ma ży=
- 13: wot íam w íobie/ ták dał y íynowi áby miał żywot íam w
- 14: íobie Ian 5. v 26. A iż on íam ieft nieśmiertelny/ tedy ták
- 15: o tym Páweł mowi: A Krolowi wiekow/ nieśmiertelne=
- 16: mu/ niewidziánemu/ íámemu mądrymu Bogu cześć y íła=
- 17: wá ná wieki wiekow Amen Rzy 16. v 27. A 1. Tim 6 v 13.
- 18: **VCZEN.** A ten tytuł/ ábo to opifánie Bog nád Bogi/
- 19: Pan nád pány/ Bog wielki/ mocny/ y ítráíliwy/ czemu
- 20: przydáiefz? Abo teź íą iácy ínfzy Pánowie y Bogowie/ nie
- 21: ták mocni/ wielcy y ítráíliwi? **NAVCZYCIEL.**
- 22: Naprzod dla tego/ iż ták opifánego Bogá w íłowie iego
- 23: nayduię. Potym teź dla tego/ iż to z íłowá Bożego iáfnie
- 24: widzę: iż áczkolwiek ieft wiele Bogow y Pánow ná niebie
- 25: y ná ziemi: wízákże żadnego nie máíz nád tego iedynego/ íá=
- 26: mego mądryego/ prawdziwego/ żywego/ wielkiego/ mocne
- 27: go/ y ítráíliwego: któryby wláśnie z náтуры íwey Bogiem
- 28: był y Pánem/ coby to niebo/ ziemię/ morze/ rc. íam mocą
- 29: íwą ítworzył/ y íam tym wízyftkim wládał. **VCZEN.**
- 30: A gdzie w pífmie s. máíz ták opifánego Bogá? **NAV=**
- 31: **CZYCIEL.** W piątých kfięgách Moyże: 10. v 17. ták
- 32: nápiáno czytam: Pan Bog wáíz (mowi to Moyżefz do lu=
- 33: du Izráelfkiego) ieft Bogiem/ Bogow/ y Pánem pánow:

O Bogu.

Lift 6.

- 1: Bogiem wielkim/ mocnym y ftráfzliwym rc o czym czytać
- 2: możefz szerfze iefzcze opifanie w Pfálmie 95. y 49. także y ná
- 3: wielu infzych mieyfćách/ ktorých ia dla przedłużenia przy=
- 4: pominąć niechcę. **VCZEN.** A o tym gdzie/ iż ieft wie
- 5: le Bogow y Pánow nád tego iednego? Abo co to fą zá Bo
- 6: gowie miedzy ktorými ten ieden przoduie/ y fám nád nimi
- 7: moc y zwierzchność ma? **NAVCZYCIEL.** Do=
- 8: brze czynifz iż fie też y o tym pytafz/ coby to byli zá Bogo= (*marg*) O wielkości Bogow
y o ich rozności. (–)
- 9: wie nád ktorými ieft ten ieden żywy y prawdziwy Bog: Bo
- 10: też to pierwey wiedzieć potrzebá. Ták tedy wiedz/ iż fą ro=
- 11: zmaići: wźákże ich wielkość y rozmáitość/ ná dwie prze=
- 12: dneyfze częśći rozdzieloná może być. Iáko to/ iż iedni fą
- 13: ktore ták ludzie zwáli y zową bez fłowá Bożego. Drudzy
- 14: fą ktore fám Bog y czyni y zowie Bogámi. Ci ktorzy fą od
- 15: ludzi zmyfleni y wczynieni nád wołá y rofkazanie Boże/ fą
- 16: rozmáici. Iedni/ dawni Pogánfcy: Drudzy nowi Pápie=
- 17: fcy: Infzy ták pogánom ftárym iáko y Papieżnikom terá=
- 18: znieyfzym fą poſpolići. **VCZEN.** A ktorých że ty Po=
- 19: gánfkimi zowiefz? **NAVCZYCIEL.** O Ktorých w
- 20: piśmie Świętym czytam: iáko o Dágonie Filiſtyńfkim. (*marg*) Poganfcy Bogowie. (–)
- 21: 1. Samue 5 v 2. O Molochu Amonickim. 2. Krolew II. v
- 22: 5. 7. O Remnonie Syryfskim. 2. Krole 5 v 18. O Chámo=
- 23: fie Moábłkim 1. Krole II. v 5. 7. 33. A 4. Krole 23. v 13.
- 24: Iere 48. v 13. O Remfie Amos 5. v 26. Acto 7 v 43. Y o
- 25: Báálu/ o ktorým peño wźędy w piśmie/ y o infzych ktore=
- 26: by długo wylićać/ o ktorých czytać możefz 2. Krole 17. v
- 27: 29. 30. 31. Ktore fobie/ przeciw woley Bożey Pogáni zmy
- 28: fláli/ y ony zá Bogi/ choć nimi nigdy nie byli chwalili.

29: **VCZEN.** A Papieškimi ktore nazywał? **NAVCZY=**

30: **CIEL.** Tych wszystkich których oni wzywają: którym (*marg*) Bogowie Papiešcy. (-)

31: nie modlą: święcą/ pończą: do nich nie w potrzebach więc=

32: kają: ofiary czynią y świece stawią. A to wszystko ku zel=

33: żywości y wgardzie Boga onego iednego prawdziwego:

y iednego

strona: 6v

Pierwsza rozmowa.

1: y iednego też Posredniká/ człowieka Iezusá Chrystuśa.

2: Iákowski Bogowie są oni ludzie święci pomarli/ iáko Má=

3: rya/ Piotr/ Páweł/ rc także y inzy/ ktore Papieże Rzym=

4: ścy Bogami ábo świętymi niychło po ich śmierci/ vczy=

5: nili/ poświęcili y onych wzywać od potrzeb niektórych

6: rokazáli. Iáko Antoniego od świni/ Lenartá od koni/ O

7: tylię od oczu/ Apoloniey od zębów/ Heleny od rzeczy zgu=

8: bionych/ Wáwrzyńcá od ognia/ Sebeštjaná od powie=

9: trza/ Rochá od wrzodów/ y innych których iest bez liczby.

10: Których ofobliwemi modlitwami/ ludzie zawiedzeni wzy

11: wają: á nákoniec im też y onę iedyną y ofobliwą modlitwę/

12: którą Chrystus vcnie fwe Bogá oycá fwego wzywać ná=

13: uczał/ to iest/ Oycze náš który iest ná niebieśch rc nieślu

14: śnie przyczytają. **VCZEN.** Baczę to dopiero być błę=

15: dem: álem ci też to y sam czyniał: bo mię tak było z dziećmi

16: śtwá wyuczono. A chwałá Bogu że iuż to wždy we mnie

17: stáło. Boże day to áby y w inzych wszystkich. Ale po=

18: wiedz mi ięszcze/ ktorzy są Bogowie także zmyśleni/ Papie

19: źnikom z pogány śpolni? **NAVCZYCIEL.**(*marg*) Bogowie śpolni tak Pogáno^m iáko y Papieźnikom. (-) Iedni są

20: ludzie zmarli: od których też imion gwiazdy niektore podziś

21: dzień w papieśtwie nazywają: y onich to śmieie Prakty=

22: karze w mendacyách fwych twierdzą/ żeby oni defzcz/ grad
23: śnieg/ pogodę y niepogodę/ wiątry/ fuchość rc. fpułzczáli.
24: Tak iáko przed tym o Iowiřzu fwym Pogáni trzymáli y
25: pífali/ że on gromem włada. Sátarnus dzieći morzy/ y złe
26: powietrze z chorobámi przywodzi. Mars woyny fpráwu
27: ie: y infze tym podobne plotki/ o ktorých zdáwná ftárzy
28: báiali/ y iefzcze terázniefzy báią. Bogu rząd/ władzą y v=
29: rząd odiańwfy rok od roku ná nie wkładáli/ y wkładáią/ Pá
30: ny y regimentámi onych zowąc y czyniąc: nic práwie Bo=
31: gu prawdźiwemu niezofłáiwfzy. Drudzy záś fą/ ktorzy
32: fą rękómá ludzkimi vrobieni/ ábo z máki y z wody w kle=
33: fzczách żelázných ná ogniu/ ábo ze złotá/ řrebrá/ kámienia/

gliny

strona: 7

O Bogu.

Lift 7.

1: gliny y drzewá. Przed ktorými teź klękáią/ czapki zeymuia/
2: fwiece im zápáláią rc. Z ktorých záś iedne zá powřzedne
3: máią/ á drugie ná fwięta vroczyfte chowáią/ iednym teź
4: nád drugie moc więtřzą przyczytáią/ y iedny nád drugie
5: więcey wazą. Iáko Máryą we Włofzech z Loretu/ w Pol
6: fzcze z Częřtochowej: Márká z Wenecyey/ Stániłáwá z
7: Kráková rc. Ale niedziw: Abowiem iż łámi flepi fą: prze
8: to o Bogá tego/ ktery wřzyřtko widzi/ wie/ y zna/ niedbá=
9: ią: ále łobie oprócz niego infze głuche/ flepe/ y nieme zmy=
10: fláią y do nich fie vćiekáią. Do ktorých iż fie teź częřto lud
11: Izráelfki złořciwy vćiekał/ przeciw iáwnnemu zákazániu
12: Bożemu: przeto ie theź oto Bog częřto karał/ á z táko=
13: wych Bogow řzydził/ iáko ono mařz v Efái 44. v 9. A 46.
14: v 5. 6. 7. Baruch 6. v 3. gdzie ták ná iednym mieyřcu mo=
15: wi: Wřzyřcy ci/ co bálwány/ ábo obrázy tworzą/ nikkzem=

- 16: ni fą/ á bálwáni ich ktore oni miłuią/ fą im nie pożyteczni/
17: ábowiem y fąmi to o łobie świádczą (że nic nikomu niepo=
18: magáią) iż nic nie widzą/ áni znáią: A też zówfłtydzeni bę=
19: dą ci ktorzy ich wzywáią. Ktoż wyformował Bogá/ ábo
20: odlał bálwáná niepożytecznego? Oto wfłzyfcy towarzysze/
21: ábo wcześnicy bálwánowi będą pohánbieni: przeto iż ci
22: wfłzyfcy fpołu ktorzy robią bálwány ludzie fą: ci gdy wfłzy=
23: fcy fpołu zgromádzeni będą/ polékáią fie y zówfłtydáią rc.
24: Lecż profłżę cię czytay łobie łam to co tám dáley ftoi/ tákże
25: y infze náznáczone mieyfćá/ boć fie mnie do czego infzego ná (*margin*) Sentencie ná ktore
pamiętać ma ten kto fie chce bálwochwálftwá obcych Bogow wwiárowác, (-)
26: ten čás pożytecznieyfzego miefłzka. A tym czáfem te^{go} fie te
27: raz náucż/ y miey to potym ná bączności coć powiem/ to
28: iefł/ty trzy fentencie. Pierwfłzą tę: Błádzą nic niewieđząc/
29: ci co drzewiáne bálwány nofłzą/ y modlą fie Bogu ktory zbá
30: wić nie może. Ełá 45 v 20. Wtorą: Niechay im podobni
31: będą ci co ie działáią/ y co w nich vfáią. Pfálmo 115. v 8.
32: Trzećią Bogowie ktorzy nie vcżynili niebá y źemie/ niech
33: zginą z źemie y z podniebiá: Iere 10. v 11. A to mieć bęđziefł z ftáfego

strona: 7v

Pierwfłza rozmowá.

- 1: z ftáfego teftámentu. Z nowego zás/ ná ty też trzy pámię=
2: táć bęđziefł. Naprzod tę: Abo niewiećie iż niefłprawieđli=
3: wi nie odziedziczą kroleftwá Bożego? Nie myłćie fie/ áni
4: porubnicy/ áni bálwochwálcy/ áni cudzołoznicy/ áni pie=
5: fłczotliwi rc. nie odziedziczą kroleftwá Bożego: 1. Korin:
6: 6. v 9. 10. A Gál 5. v 20. Wtorą: Dziateczki ftrzećcie fie
7: od bálwánow. 1. Ian 5. v 21. Trzećią: A boiázliwym y
8: niewiernym/ y przemierzłym/ y mężoboycom/ y porubni=
9: kom/ y czárownikom (to iefł/ tym ktorzy ludzi truią) y

- 10: bálwochwálcom/ y wízyftkim kłámcom/ czątká będzie w
- 11: Ieżierze goráiącym ogniem y síarką: á ták ieft śmierć wto
- 12: ra. Obiá. 21. v 8. Y 22 v 15. Ná co iefli będziez ząwždy pá
- 13: miętał/ tedy fie bálwochwálftwá będziez wyftrzeżał/ á
- 14: o Bożey woli pilniey fie będziez pytał/ y bárziefy fie będziez
- 15: Bogá bał. **VCZEN**. Nfuczyłeś mię co trzymać mam
- 16: y iáko rozumieć/ o tych Bogách ktore łobie ludzie nád wo=
- 17: lą y łowo Boże zmyfláią: Náuczże też profzę cię y o tych
- 18: ktore Bog w łowie fwym zowie y czyni Bogámi?
- 19: **NAVCZYCIEL**. Iáko onych wiele ieft/ o ktorych fie (*marg*) Bogowie ktore sam iedyny Bog Stworzyciel wízyftkiego czyni y zowie Bogámi. (–)
- 20: mowiło: tákże fie y tych nie máło náyduie. Wfzákże ie też/
- 21: dla fnádniefzszego porozumienia tey rzeczy/ ná dwie części
- 22: rozdzielemy. Z ktorych iedni fą duchowie/ ábo ániółowie:
- 23: á drudzy fą ludzie. Duchowie ábo ániółowie fą dwoiácy: ie=
- 24: dni dobrzy á drudzy zli: ktorym iednák písmo święte imię
- 25: Boże przyczyta/ Bogámi ich też názywáiąc. O Aniolách
- 26: ábo duchách dobrych/ ktorzy co kiedy imieniem Bożym fpra (*marg*) Duchy y Anioły pismo s. zowie Bogami. (–)
- 27: wowáli do ludzi wątpliwóści nie máfz/ że ie písmo święte
- 28: Bogámi názywa: y ták o nich pod czás/ iáko o Bogu fá=
- 29: mym (ktorego nikt nigdy niewidział) gdy co z ludzmi ro=
- 30: zmawiáli/ mowi/ iákoby oni tymże fámym Bogiem być
- 31: mieli. A to dla tego/ iż też Bog fám obiecował przy ludzie
- 32: fwym mieć Anioły fwe z imieniem fwym: ábo ná ktorych
- 33: miáło być imię iego: przetoż ich też fluchác kazał nie gnie=

wáiąc

strona: 8

O Bogu.

Lift 8.

- 1: wáiąc ich. 2. Moyż 23. v 20. Iáko ná przykład: ieden án=

2: ioł ze trzech/ ktorzy przyźli byli do Abráhámá názwany
3: był Iehową/ to ielt Pánem przez fie żywiącym: imieniem
4: mowię co názacnieyfzym Bożym/ ktore lámemu tylko Bo=
5: gu należy. Ktory Anioł opowiedział poczęcie Izáákowe/
6: y Sodomy podwrocenie. A infzy potym dwa Lotá z So=
7: domy wywiedli y Sodomę podwrocili: ktorych też wespół=
8: łek wżyfłkich mężámi Moyżesz nazywa. 1. Moy 18. v 2. 17.
9: Tákże ono gdzie fie ánioł Pánfki we krzu goráiącym Moy=
10: żeszowi vkazał: á tenże fie przed fię Bogiem y Iehową ná=
11: zywa. A czyni to nie prze ktorą infzą przyczynę/ iedno iż od
12: Bogá Iehowy pofelstwo fprawował: Czego pełno ielt w
13: písmie świętym. 2. Moyże 3. v 2. Dzie: 7. v 30. 35. 38. 53.
14: Tákże theż w nowym teftámenćie/ Szátáná zowie písmo
15: Książęciem y Bogiem światá. Ian 12. v 31. A 14. v 30.
16: A 16. v 11.. Efes 2. v 2. A 6. v 12. A 2. Korin 4. v 4.
17: **VCZEN.** Pámiętam to iż imieniem Bożym nie tylko án
18: iołowie dobrzy y zli w písmie świętym fą názwáni/ ále też
19: y Ieruzálem/ fkrzyniá oná przymierza Bożego/ oczym tu
20: teraz nic mowić niechcę. Ale to ná infzy čás odłożyć wołę
21: bo nam też o tym/ dla rozneho wiela ludzi rozumienia/ mo
22: wić będzie potrzebá. á ták to opuściwfy/ o ludziách bych
23: też rad wiedział/ ktorych y iákim fpořobem písmo Bogá=
24: mi zowie/ ábo ielli wżyfłkich zárownó y iednákim fpořo=
25: bem? (*marg*) Ktorych ludzi y iákim fpořobem písmo s. Bogámi nazywa. (–)
NAVZCYCIEL. Nie wżyfłkich zárownó
26: áni iednákim fpořobem: bo też y ludzie y ich wrzędy/ rozne
27: fą między łobá. Iáko to: Więtfzy wrząd był fędziego nád
28: infze podlefyze wrzędy: więtfzy potym Krolewfki/ nád Sę=
29: dzie. A Moyżeszow więtfzy był nád ty wżyfłkie. Ale potym
30: gdy przyźło czáfow wypełnienie Iezufá Chriftufá wrząd/
<http://rcin.org.pl>

- 31: onego mowie Syná Dawidowego y Abráhámowego/ od
32: Bogá nád wżyftkie infze vmiłowánego/ y zá wlańnego fy=
33: ná obwołánego/ nie tylko nád ony wżyftkie/ ále też y nád

Anioły

strona: 8v

Pierwża rozmowá.

- 1: Anioły Bożymi/ nie tylko vřząd wjeftzy y zacnieyftzy/ ále
2: też moc/ zwierzchność/ y imię wżyftkie imioná/ tho ieft
3: Páńftwá y zwierzchności przewyżłza/ iáko Apoftoł Páweł
4: świádczy/ mowiąc: iż iemu dał Bog imię nád wżelkie imię
5: rc. Filip 2. v 9. Dał moc zupełną/ dał wżyftko/ dał wżyt
6: kę władzú ná niebie y ná źiemi/ y iego fámeo nád wżyftki=
7: mi niebiofy/ ná fwey prawicy poładził. Mát 11. v 27. A
8: 28. v 18. Dan 7. v 14. A Ian 3. v 35. A 6. v 46. Heb 1. v 2.
9: Efe. 1. v 20. 21. 23. Czego żadnemu inřzemu z ániołow y lu=
10: dzi nigdy nie dárował/ ani go też taką ćciú y chwałú nie vko
11: ronował. **VCZEN.** A gdzie pifmo święte ludzi Bogá=
12: mi názywa: y gdzie wielkość Bogow przypomina?
13: **NAVCZYCIEL.** Napřzod Moyżefzá. 2. Moy 4.
14: v 16. potym też fędzie/ 2. Moy 4. v 16. A 7. v 1. A 22 v 28.
15: Nád to y inřzych do ktorých Bog mawiał/ iáko y íam Pan
16: Chriřtus przeciw žydom wywod czyniąc mowi: íam rzekł
17: Bogowie iefteście. Pfálmó 82. v 6. Iefli onych názwał
18: Bogi/ do ktorých byłá mowá Boża: á pifmo rozwiázáne
19: nie może być rc. Gdzie w tymże Pfálmie práwie z počátku
20: tak ftoi nápiřfano/ o iedyńym á nawyżřzym Bogu/ y o tych
21: też ktorých řpořobem řwym pifmo Bogámi zowie/ w ty řło
22: wá: Bog řtoi w zgromádeniu Bogá/ w pořřzod Bo=
23: gow řádzi. Ná co pátrząc Páweł Apoftoł/ iż to tak wie=
24: lom rzecřam pifmo święte imię Boże przyczyta: á iż też řo=

25: bie ludzie wiele Bogow y ná niebie y ná źiemi náczynili/
26: przeto ták mowi. Choćiaż dobrze fá ci ktorých Bogámi zo=
27: wą y w niebie y ná źiemi (iákoż wiele iest bogow y Pánow)
28: iednák v nas ieden iest Bog Oćiec/ z ktorego wšytko/ y my
29: w nim. Ieden teź Pan Iezus Chrifus/ przez ktorego wšyt
30: ko y my przezeń. A co fie tknie Iezufá Syná Bożego/ kto=
31: rego Bog on nawyźszy wšzech rzeczy Ńtworzyćiel/ Pánem y
32: Chrifufem vczynił: tákże mądrością/ Ńprawiedliwością/
33: poŃwiećenim y odkupieniem/ iáko Piotr y Páweł Ńwiádczą

Dzieie

strona: 9

O Bogu.

Lift 9.

1: Dzie 2 v 36. A 1. Korin 1. v 30. Iż Moyżefzá y wšytki Pro=
2: roki/ Pátryarchy/ Krole/ Sędzie/ Anioły/ przewyźła: te=
3: dy fie nie máłz czemu dziwowác: poniewáfz fie thák Bogu
4: Ńpodobáło/ onemu dáć duchá bez miáry/ Ian 3. v 34. y ie=
5: go fáme go Pánem y dziedzicem wšyŃtkiego vczynić. Heb.
6: 1. v 2. A to wedle obietnic Ńwych w piŃmie Ńwięty m przez
7: Proroki vczynionych/ Dan 7. v 14. Dla czego go iuź teź
8: przez Ezáiafzá 9. v 6. miedzy innymi zacnymi tytuły názy=
9: wa Bogiem. Ale fie ia tu teraz tym co Iezufowi Pánu Ńłu=
10: ży báwić niechcę: ták Ńobie tuŃząc/ iż ty będziefz chćiał o nim
11: zoŃobná rozmáwiác. wšákżem to tu/ mowiác o rozmáito=
12: Ńći Bogow/ vmyŃlnie teź o Iezufie Pánu przypomionął:
13: ábyś teź thy wiedział co onim wedle piŃmá Ńwiętego trzy=
14: mam: á iżbymći drogę do tego otworzył/ iákobyś teź o nim
15: tákże pilne bádanie vczynił: iákiefz czynić począł o Bogu
16: Oycu: o ktorým nie mogá być ták trudne rozmowy z piŃmá
17: Ńwiętego/ iákiefz fá o Iezufie Chrifufie y o inŃszych ártyku=
18: łách zbáwiennych. **VCZEN.** Będe to miał ná bá=

- 19: czności/ y pytać sie o tym nie zaniecham dnia jutrzejszego.
- 20: Ale mi ty to ielzcie teraz powiedz. Czemu Bogá Oycá ná=
- 21: zywałś łámyr rzeczy wśyftkich y niebieskich y ziemskich
- 22: łtworzyścielem? **NAVCZYCIEL**. Przeto iż on łam
- 23: to łobie nád infze wśyftkie Bogi przywałścza: A iż go też
- 24: y łam Pan Iezus Chriřtus łyn iego takim być opowieda/
- 25: y łam go wzywa/ y o taką sie chwałę/ ktora łámemu tylko
- 26: Bogu prawdziwemu należy/ łtára. **VCZEN**. A gdzie
- 27: małś o tym pímo? **NAVCZYCIEL**. V Ezáialzá
- 28: Proroká/ naydziełś tymi łowy nápiłano: Tak mowi Pan
- 29: odkupiciel twoy/ y ktory Cię z żywotá łpawił: łam Pan
- 30: ktory czynię wśyftko: łámem rościágnáł niebiołá/ y rołpo
- 31: łtárłem łam przez się ziemię. Eza 44. v 24. A niżej káp 45.
- 32: v 7. ła czynię światłość/ y łtwarzam ciemności: czynię
- 33: pokoy/ y łtwarzam złe: ła ieltem Pan ktory to wśyftko czy

C

nię. Tám

strona: 9v

Pierwłza rozmowá.

- 1: nię. Támże niżej: v 12. y 18. ła vczyniłem ziemię/ y łtwo=
- 2: rzyłem ná niey człowieká. ła ieltem ktorego ręce rozciágnę
- 3: ły niebiołá/ y rołkázuię wśyftkim záłtępom ich. A w v 21.
- 4: łzali nie ła ieltem Pan/ á nie małś Bogá innego nád mię
- 5: łámeo: Bogá mowię łprawiedliwego/ y zbáwiáiącego
- 6: nie małś oprócz mnie. Ale o tym czytác moželś káp 43. v 10.
- 7: łl. 12. 13. 14. y ná infzych mieyłcách. Co też y łam Pan nłáz
- 8: Iezus Chriřtus Bogu Oycu łwemu przyznawa/ tak mo=
- 9: wiąc: Przyznawam tobie Oycze/ Pánie niebá y ziemię/ iżeś
- 10: te rzeczy zákrýł od mądrych y rozumnych/ á obiáwiłeś ie
- 11: máluczkiem. Mat 11. v 25. A 19. v 4. 17. Ktorá rzecz łzerzey
- 12: y dołtáteczniey wywodzi Páweł przed Ateńczykámi Dzie.

- 13: 17. v 24. vkázuiąc im to/ ktory ieft Bog prawdziwy/ kto=
14: rego oni przed tym nie ználi: to im vkázuiąc/ iż nie ktory in=
15: fzy/ iedno ten ktory ftworzył wfzyftko y on też fam Pánem
16: ieft wfzyftkiego: ktory też fądzić będzie świat/ przez tego
17: mężá ktorego iuż z dawná ná tho náznáczył y poftánowił:
18: czego iuż pewny znák vczynił/ gdy go od vmárłych wzbu=
19: dził. Te^{g0} mowię Bogá fáme^{g0} iedynego wfzech rzeczy ftwo
20: rzyćielá/ Pan nász Iezus Chriftus wzywał/ do ręku iego
21: ducha fwego oddawał/ bogiem fwym y Oycem názywał/
22: iáko mieyfćá te świádczą: Luk 9. v 28. 29. A 11. v 1. A 22. v
23: 41. 42. A 23. v 34. 46. Mat. 27. v 46 Ian 20. v 17. Co wfzytko/
24: y nád to iefzcze co więcey/ będziez fam mógł po woli czy=
25: táć: ábyś te^{g0} doznał/ iż nie máłz żadne^{g0} innego Bogá praw=
26: dziwego niebá y ziemie ftworzyćielá/ nád thego iedynego
27: Bogá y Oycá Páná náłzego Iezulá Chriftuła/ y náłzego
28: też przezeń. Ktory fam rády y pomocy y żadney inłzey rze=
29: czy nie potrzebuie/ owfzem on fam wfzego dobrá wfzyftkim
30: vżycza. Rzym 11. v 33. rc. Ezá 40. v 13. Iák 1. v 17.
31: **VCZEN.** W wyznániu twoim/ ktores o Bogu iedy=
32: nym vczynił/ áczkolwiek ieft iefzcze wiele rzeczy/ ktore go=
33: dne fá wważania/ y pilnego z podporą świádectw písmá

34:

święte=

35:

strona: 10

1:

O Bogu.

Lift 10.

- 2: świętego rozbirania: wfzákże iż niektore z nich tymiż też
3: świádectwy ktores przypominał y náznáczáł mogą być

- 4: obiáńnione á inŕze teŕ ŕam bárzo czyŕcie pámiętam: przeto
- 5: cię iuŕ teraz nimi dłuŕey báwić niechcę. Wŕzákŕe wŕdy ná
- 6: wet to iefzcŕe mi powiedz/ czemu ták ŕmiele y ták częŕto: te=
- 7: go iedynego Bogá wŕzechmogácego/ názywaŕz nie tylko
- 8: Oycem ále teŕ y Bogiem Paná Iezuŕowym? **NAV=**
- 9: **CZYCIEL.** Iŕ go thák ŕam Pan Chriŕtus Bogiem y (*marg*) Bog wŕzechmogácy nie tylko iefť Oycem ale theŕ y Bogiem Páná Iezuŕowym. (-)
- 10: Oycem ŕwym nazywa/ tákŕe teŕ y Páweł Apoŕtoł wierny
- 11: ŕługá Páná ŕwego czyni/ przeto ŕie y ia tego waŕę y beŕpie=
- 12: cznie to czynię. **VCZEN.** A o tym gdzie maŕz nápiŕa
- 13: no? **NAV CZYCIEL.** Naprzod mam v Matthe=
- 14: ulzá: gdzie ták Iezus Chriŕtus ŕyn Boŕy/ wiŕŕac ná krzyŕu
- 15: do Bogá oycá ŕwego wołáł mowiáć: Boŕe moy/ Boŕe moy
- 16: czemuŕ mię opuŕcił? Mat 27. v 46. Páalmo 22 v 2. Potym
- 17: v Ianá tym ŕpoŕobem: Wŕtępuię do Bogá moiego y Bo=
- 18: gá wáŕzego/ do Oycá mego y oycá wáŕzego. Ian 20. v 17.
- 19: Potym v Páwłá: ktory ták piŕze do Rzymian 15. v 6. Aby=
- 20: ŕcie zgodnie iednymi wŕty ŕławili Bogá y Oycá Páná ná=
- 21: ŕzego Iezuŕá Chriŕtuŕá. A do Korintow piŕŕac mowi. 2.
- 22: Korin 1. v 1. A 11. v 31. Błogoŕłáwiony Bog y Oćiec Páná
- 23: náŕzego Iezuŕá Chriŕtuŕá. Toŕz naydzieŕz Efes 1. 3. 17.
- 24: Kol 1. v 3. Obiá 3. v 12. A nád to iefzcŕe maŕz teŕ y ono z Páŕl
- 25: mu 110. v 1. co ŕobie v Mátttheuŕzá 22. v 44. ŕam Chriŕtus
- 26: przczyta/ gdzie Bogá Dawid Pánem Chriŕtuŕowym ná=
- 27: zywa. Co wŕzyŕtko dla tego z táká pilnoŕciá w ŕlowie Bo=
- 28: ŕym iefť opiŕano: áby ŕobie ludzie inŕzego Bogá nie zmyŕlá=
- 29: li/ áni z Bogá Oycá á Iezuŕá Chriŕtuŕá Bogá iednego
- 30: dziáŕli/ ále áby tego tylko ŕamego ktorego Prorocy y Chri
- 31: ŕtus Pan zalecał/ ćcili y wielbili. Pámiętáiąc ná to iŕ Bog
- 32: chwaŕy ŕwey niechce dáć nikomu/ tey mowię/ áby ktory

33: inłzy nádeń miał być náłzym Oycem/ y włzyłtkich inłzych

34: rzeczy łtworzyćcielem: gdyż to on łam iedyyny Bog/ o kto=

C ij

rym mo=

strona: 10v

Pierwłza rozmowá o Bogu.

- 1: rym mowiemy łámemu łobie przyczyta/ ktory towarzysłzá
- 2: ładnego/ pomocnika y ráyce niepotrzebował/ do tego áby
- 3: nas łobie obrał/ nas vmiłował/ y dla nas łwiát łtworzył/
- 4: o czymiż łie iuż dofyć mowił/ przeto tego powtárzác nie=
- 5: trzeba. **VCZEN**. Acz bym tu miał był iefzcze o co py=
- 6: tác: ále iż noc nádchodzi/ tedy tego zániechác mułzę: włzak
- 7: że to włzyłtko w tę nádzieię rad czynię: iż ták łobie tułzę/ że
- 8: mi łie to nádgrodzić będzie mogł/ czego mi teraz niedołtá
- 9: wáło/ gdy ták z łobą/ iákołmy poczęli/ dáley o Synu Bo
- 10: źym Iezufie Chriłtufie rozmáwiác/ y inłzych ártikułách
- 11: zbáwiennych będziemy. Poniewáłz mnie tego iefł wielka
- 12: potrzebá vpátruiácemu y rozbieráiacemu częłtokroć z łobą
- 13: te roznice y niezgody teráznieyłzych wiekow/ o Bogu/ o Ie
- 14: zufie Chriłtufie/ y o wierze. W czym nic nie wátpię/ że mię
- 15: w tym włzyłtkim Pan Bog moy będzie raczył przez cię wy
- 16: uczyć y mnie náfumnieniu moim włpokoić. A ták
- 17: iuż teraz niechci Pan BOG da dobrą noc.
- 18: **NAVCZYCIEL**. Y tobie teź niech
- 19: da Pan dobrą noc/ idźże iuż w po=
- 20: koiu/ á Pan niechay będzie z
- 21: tobą. AMEN.

strona: 11

Liłt 11.

1: Rozmowá Wtora o

2: Iezufie Chriłtufie potomku Dawi=

- 3: dowym y Abráhámowym/ Synu
- 4: Bogá żywego namileyłzym.
- 5: **NAVCZYCIEL.**
- 6: Witayże bráćie miły: Pan
- 7: Bog ci niech da dobry dzień.
- 8: **VCZEN.** Y tobie tákże/ y
- 9: wżyftkim co go z fercá wzywá=
- 10: ią/ y o iego fie woley wywiádu=
- 11: ią. A iestżeś gotow kończyć ro=
- 12: zmowy náłze zácžete? **NAV=**
- 13: **CZYCIEL.** Gotowem. py
- 14: tay ty tylko o co chcełz.
- 15: **VCZEN.** Acżkolwiek by=
- 16: ło ielzczę co mowić o Bogu Oycu: ále áby fie iuz porządek
- 17: przedfięwzięcia moiego nie targał/ wżyftkiego zániecham
- 18: A ták cię prołzę/ niech bym też od ciebie mogł mieć wyzná=
- 19: nie o Iezufie Chrifufie fynu Bożym/ iákom dniá wczoráy
- 20: łzego miał o iedynym Bogu oycu widziánych rzeczy y nie=
- 21: widziánych łtworzyćielu. **NAVCZYCIEL.** O Ie (*marg*) Wyznánie o Iezufie Chrifufie Synu Bożym. (-)
- 22: zufie ták wierzę prawdziwie/ y wyznawam łzcyrze: iż on
- 23: iest mężem człowiekiem/ ábo fynem człowieczym. Luk 24.
- 24: v v 19. Dzie 2. v 22. A 17. v 31. Ian 8. v 40. A 1 Ttm 2. v 5.
- 25: Mat 8. v 20. Mar 2. v 10. Luk 9. v 22. Ian 3. v 13. Sy=
- 26: nem/ mowię/ Abráhámowym y Dawidowym wedle ciá=
- 27: łá Mát. 1. v 1. Luk 3 v 23. 26. Rzym 1. v 3. A 9. v 5. Dzieie

2: Bog on sam jedyny y wszechmogący/ podług obietnic
3: swych/ dał z wielkiej swej miłości światu: aby wszelki
4: kto weń wierzy nieginął/ ale by miał żywot wieczny: Dzie
5: 2 y 30. 39. A 13. y 23. Ian 3. y 16. Ktorego tenże Bog jego
6: y oćiec uczynił y postanowił dziedzicem wszystkiego/ Pá=
7: nem y Pomazánцем. Heb 1. y 2. Dzie. 2 y 36. Głową.
8: Kol 1. y 18. Efe 5. y 23. Pałterzem wielkim nád Pałterzmi
9: Ian 10. y 11. A 1. Piotr 2. y 25. A 5. y 4. Heb 13. y 20. Mał
10: żonkiem/ Pośrednikiem/ Przyczyncą/ Efe 5. y 24. A 2.
11: Kor 11. y 21. A 1. Timo 2. y 5. Heb 12 y 24. A 1. Ian 2. y 1.
12: Krolem/ Dozorcą/ Ofiarownikiem. Obiá 1. y 5. A 17.
13: y 14. A 19. y 16. A 1. Piotr 2. y 25. A Heb 4. y 14. rc. Bára=
14: nem y okupem zá grzechy światá. Ian 1. y 29. 36. A 1. Pe
15: tri 1. y 19. A 1. Korin 1. y 30. A 1. Timo 2. y 6. Ofiarą E=
16: fes 5. y 2. Drogą/ prawdą/ żywotem światłością światá.
17: Ian 4. y 6. A 1. y 9. A 8 y 12. A 9 y 5. Miłtrzem/ y Oy=
18: cem wiekow Mat 23. y 8. Ian 13 y 13. Eza. 9. y 7. Tego
19: mówię Iezufá/ ktory sie zaczął z ducha świętego á náro=
20: dził sie z Máryey Pánnny Iozefowi záflubioney/ á potym
21: zá żonę oddaney. Mat 1. y 18. Luk 1. y 35. Ktorego potym
22: Bog synem swym obwołał/ synem vmilowanym/ wła=
23: śnym/ iedynym/ pierworodnym/ namileyśzym. Mat 3. y
24: 17. A 17. y 5. Rzym 8. y 32. A 1. Ian 4. y 9. Ktoremu też
25: dał wszystkę moc y zwierzchność ná niebie y ná ziemi Mat
26: 11. y 27. A 28. y 18. Ian 3. y 35. A 6. y 46. Filip 2. y 9. An=
27: ioły mu y przełożenictwá podbiwśzy: uczynił Pánem nád
28: śmiercią y żywotem/ wzbudziwśzy go od vmárłych: aby on
29: y nád żywemi y nád vmárłymi pánował. 1. Piotr 3. y 22.
30: Efe 1. y 21. Rzym 14. y 9. Obiá 1. y 18. Dał mu ład wśzy=
31: łtek do ręku. Ian 5. y 22. Prawdą go swoią nád wśzytki nie

32: biołá wywyższył. Dzieie 2. v 33. Efe 1. v 20. Przezeń łobie

33: świat poiednał: á w nim łam będąc vczynki czynił. 2 Ko

rin 5. v 19.

strona: 12

O Iezufie Chrıstufie.

Lıft 12.

1: rin 5. v 19. Ian 14. v 10. Cćią y chwałą vkoronował/ y ná
2: práwicy łwey ná niebiefieh poładził Filip 2. v 9. A 1. Petr
3: 1. v 21. Efe 1. v 20. áby go włzytkie ięzyki/ pokolenia y na=
4: rody ććıly y iemu łie kłániály/ Dan 7. v 14. Filip 2. v 10. 11.
5: A iżby go tákowym poznawłzy/ przezeń też do onego łame=
6: go iedynego Bogá prawdziwego przychodziły/ onego w
7: imię iego wzywály/ y dzięki z chwałą oddawály: oycem go
8: też łwoim wyznawáiąc/ y ná nim łamym przełtawáiąc E
9: fe 2. v 18. A 2. Piotr 3. v 18 Kol 3. v 17. Poniewáłż żaden
10: nie może poznać Bogá oycá/ áni do niego przyłć/ iedno
11: przez tego łyná iego Iezufá Chrıstufá Ian 14. v 6. Mat 11.
12: v 27. To ielt moje o Iezufie Chrıstufie krotkie wyznánie y
13: wiárá/ do ktorey ielzcze przyznawam y z łercá przyimuię/
14: cokolwiek o nim ielt w pímfiech łwiętych/ nád to com ia tu
15: przypomionáł. Bo łie włzyłtko zaráz wiliczyć nie mogłó.
16: Cżego iednáłk tę wiedz być krotką łumnę: iż cokolwiek mu
17: pímo łwięte przyznawa: to też y ia łzczyrze przyznawam
18: iemu. A o czym pímo milczy: tedy łie y ia wáżyć tego nie=
19: chcę. Włzáłkże łie z rozmow náłzych to pokaże/ co ma być
20: mowiono y rozumiano o Iezufie Chrıstufie/ á co nie.
21: **VCZEN.** Wielkie to ielt y zacne wyznánie twoie/ prze
22: ćiw ktoremu ia z ofoby łwey nie mam co mowić: gdyż wi=
23: dzę iż z píma łwiętego ielt wyięte. Y pámiętam ia máłó
24: nie włzyłtkie ty tytuły/ ktoreł tu przywłáłzczył Iezufowi
25: Chrıstufowi: bom też o nich y łam czytał: dla cżego też nie

- 26: potrzebię tego/ ábyśmi káżdego zo sobná dowodzić miał:
27: ták iákoś przy wyznániu iedynego Bogá wczorá vczyñił.
28: Bo ia ták rozumiem/ iż żaden nawiętfzy przeciwnik/ który
29: iedno testáment nowy przymuie zá fłowo Boże/ tego gá=
30: nić/ ábo odrzucáć nie może: y owfzem wfzyftko to/ tákże iáko
31: y ty wyzna. Ale iż fą mieyfcá infze nád ty: á drugie też mie=
32: dzy tymi/ ktoreś tu wfpominał/ mogą być náležione/ zá
33: ktore fie oni biorą.

C iij

Iedni

strona: 12v

Wtóra rozmowa

- 1: Iedni z nich niektórymi chcąc dowieść tego żeby Ie
2: zus fyn Boży miał być iednym á tymże Bogiem z Bogiem
3: oycem/ z ftrony boftwá: ábo iáko oniż mowią/ iedneyze
4: iftności: chociaż podług ofoby ieft infzy niż oćiec: ftądby
5: też miał mieć z nim iednąką moc y zwierzchność: To ieft/
6: iż chociaż dobrze wedle ofoby fą dwá/ wfzákże iednąk wedle
7: boftwá/ nie dwá fą Bogowie/ áni dwá Pánowie/ ále ieden.
8: Drudzy fą ktorzy fie tym nie iáko brzydzą/ y fámifz
9: to borzą: vkázuiąc rozdział ábo roznicę między oycem y fy
10: nem: nie perfonalem tylko/ iáko oni mowią: to ieft wedle
11: ofoby: ále realem/ to ieft/ rzeczną y fkuteczną. A to w tym/
12: iż infzy ieft oćiec/ który sam z fiebie fyná/ á infzy fyn/ który
13: bez woley y wiadomości fwey/ ieft od oycá vrodzony/ y
14: dziedzicem poftánowiony: á mocą/ ćcią y chwałą vkoro=
15: nowány.
16: Trzeci iefzcze/ ktorzy głucho iákoś o tym vrodzeniu
17: przedwiecznym fyná Bożego z iftności Bożey mowią: y nie
18: zówždy fie do niego przyznawáią. Ale fie zás zá iákąś by=
19: tność obliczną y fkuteczną fyná Bożego/ przed wfzyftkimi

20: wieki iuż będącego/ chwytaią/ chcąc tego dowieść/ iż był
21: przedtym niż sie vrodził z oycow/ y z Máryey. A iż był du=
22: chem/ słowem/ ániołem/ mężem rc. ták y owák wedle po=
23: trzeby zázwdy sie (iáko oni twierdzą) przemieniájącym á=
24: bo odmieniájącym. Y innych wiele/ ktorých przypomináć
25: niehcę: przeto iż są grubšie/ á iuż też nie ták póspolite. Ale
26: iż ielzczę nád tho wśyftko/ od ciebie y od bráciey twej cóś
27: czwartego/ á od tych wśyftkich roznego słycham: á gdy sie
28: o tym trefi z ktorým z nich co mowić: nie do końca vmiem
29: ná ich wywody odpowiedáć/ ktorých oni wiele zádawáią:
30: przeto radbym sie tego od ciebie (wśákoż z słowá Bożego)
31: náuczył: iákobym y ia sam potym/ onym ná ich powieści
32: mógł odpowiedáć. A iżbym też iuż pewnie á nie wątpliwie
33: z dobrym wyrozumieniem y z dobrym też sumnieniem mógł

tákże/

strona: 13

O Iezufie Chrístufie.

Lift 13.

1: tákże/ iákóm od ciebie słýżal/ wyznáwáć Páná moiego Ie
2: zulfá Chrístufá. **NAVCZYCIEL**. Ná mnie nic nie
3: zeydzie/ gotowem ci dárú tego vdzielić/ ktorego mnie Bog
4: moy y ocieć dobrotliwy vžyczyć raczył: tylko thy vmiey o
5: wśyftkim pytáć/ y wywody ich zádawáć Boć to wyzna=
6: wam/ że ich iuż ia niepámiećam: przeto žem sie iuż dawno
7: nimi parał. **VCZEN**. Gdybym miał wśyftki przy
8: pomináć/ y wśyftkić też zádawáć/ czáfu by mi nie ftáło.
9: Nad to baczę to y sam/ iż niektore z nich nie tylko iż są nie
10: wázne/ ále też słprofne y nieprzyśtoyne: że sie niektorzy mie
11: dzy nimi bącznieyszy/ zá nie wśtydáią: á przeto cie nie wśyzt
12: kimi báwić będę. Lecż gdy mi ná ieden y ná drugi porzą=
13: dne/ wedle słowá Bożego/ y snuru wiáry/ odpowiefz: te=

- 14: dy rad ná tym przeltáne. Ták łobie tufząc/ iż z iedney two=
15: iey odpowiedzi ná ieden ich wywod/ będzie fie mogła y ná
16: drugi odpowiedź náleść: y zborzenim porządnyim iednego/
17: pewnie fie y drugi obáli. A ták powiedz mi naprzod/ iáko=
18: by ná to odpowiedzieć/ gdy ták pierwłzy zádawáią mowiąc
19: Słuchay Izráelu Pan Bog náłz/ Bog ieden ieft. Y zás:
20: Nie będiesz miał Bogow cudzych przedemną: 5. Moy 6.
21: v 4. A 2. Moy 20. v 3. Z ktorých łłow/ táki wywod czynią.
22: Wiára Chriřtyáńłka Bogá iednego wyznawa: á fyn y duch (*marg*) Wywod Troycácki. (–)
23: święty ieft też Bog iáko y oćiec: tedyć to muśi być/ iż O=
24: ćiec Syn y Duch Święty/ łą ieden Bog. **NAVCZY=**
25: **CIEL.** Prawdá to iż wiára Chriřtyáńłka iednego tyl=
26: ko/ łámego ielźcze y prawdziwego Bogá wyznawa: iákoś
27: to y z moiego wczoráyłzego wyznánia obaczyć mogł. Ale
28: mowię/ iż prawdziwego nie zmyłłonego: thego ktory łam
29: przez łię ieft Bogiem: á nietego coby ábo od kogo inłzego
30: tákim zołtał/ ábo coby z wielu zložony był. Ale iż w tym
31: wywodzie/ że trzech/ tho ieft z oycá/ łyná/ duchá/ Bogá
32: iednego czynią: przeto wiára Chriřtyáńłka/ tákiego iedne=
33: go Bogá ze trzech zložonego nie zna. Ale mowię iż wiára

C v

prawdziwych

strona: 13v

Wtora rozmowá.

- 1: prawdziwych chrřtyan: á nie oná zmyłłona Antychriřto= (*marg*) Rozność miedzy
Chriřtyáninem á Chrześćíaninem. (–)
2: wych krześćian: ktorzy fie nie od Chriřtułá tákimi łtawá=
3: ią/ ále od krztu y krzyźmá ktorým w dziećinłtwie czárowá=
4: ni bywáią. Náđ to/ bárzo to wielka śmiáłość/ przydávác
5: co ábo wymowác/ ábo też ácz nic/ odmieniác z łłowá Bo=
6: źego: á w tym to wywodzie/ ia widzę nie łádá przydatek:

7: gdy sie tego ważą mowić/ iż też także duch święty iest Bog
8: iáko oćiec (fyná tu teraz nie wlpominam/ że sie iuz o nim (*marg*) Duchá fwiętego nigdziey
pifmo s. Bogiem nie názywa áni ze trzech ofob Bogá iednego dзиаła. (-)
9: wyznánie vczyńilo) czego nigdziey w pífmie swiętym nie=
10: máfz: choćiaby ie też kto nafubtylniey nicowác abo wyfzpa
11: cáć chćiał. A iż tego w pífmie swiętym nie máfz/ żeby także
12: Bogiem był iáko y Oćiec duch swięty: boby też także Oy=
13: cem y fynem zaráz być muśiał/ iáko y oćiec fynem/ y fyn
14: oycem y duchem. Bo Bogá fámego iednego fpráwy roz=
15: dzielne być nie mogá: iáko y fámí Antichriftowi vczyćiele
16: mowią. Tedy ten wfzyftek dowod/ iáko fałfzywy/ choć
17: rzkomo mifternie/ bo nie ládá od głowy/ vrobiony/ vpáść
18: muśi. A co sie tknie swiádectwá tego/ z Moyżefzá przy=
19: wiedzonego/ iż nie fłuży fynowi áni duchowi swiętemu/
20: lecz tylko Bogu oycu fámemu: tedy to fámże Chriftus po=
21: kázuie/ y Páweł toż swiádcźj. Chriftus v Ianá 8. v 54. gdy
22: onego iednego Bogá Izráelfkiego oycem fwym názywa/ á
23: fám sie nim nie czyni: Czegoby nigdy nie mowił/ gdyby on
24: fám onym to Bogiem Izráelfkim był. Páweł też Bogá ie=
25: dnego pokázuiąc/ wfzędý go takim opifuie/ iż on iest Bo=
26: giem y Oycem Páná náfzego Iezufá Chriftufá/ iáko sie to
27: y dnia wczoráyfzego wlpomináło: 1. Korin 8. v 6. Efe 4.
28: v 6. A 1. Tim 2. v 5. Rzym 15. v 6. A 2 Korin 1. v 3. y 11.
29: v 31. Efe 1. v 3. 17. Kol 3. v 3. Ktoby tedy/ ktorego infzego
30: nád tego fámego Bogá Izráelfkiego/ Bogá y oycá Páná
31: náfzego Iezu Chriftufá fobie zmyflá/ y onego chwalił: ten
32: iż Bogá obcego przyimuie/ báfwochwálcá iest/ przeftep=
33: cá rofkazánia Bożego iest wiáry w fobie Chriftýjáńskiey nie

1: ma: áni Bogá prawdziwego zna. **VCZEN**. Nád to
2: wŃzyŃtko cos tu w tey odpowiedzi Ńwey wŃpominał/ to zo=
3: Ńobná pámiętać będe/ iż piŃmo Ńwięte nigdziey ducha Ńwię
4: tego Bogiem nie názywa. Czego iż nie mogá dowieŃć An=
5: tichriŃtowi forytarze/ tedy im iuŃ nie ten tylko/ ále y inŃze
6: wywody nie poydą: y ten Bog ich ze trzech oŃob zŃoŃony nie
7: oŃtoi Ńie ná plácu: á ták pewnie y Troycá vpádnie. A oto y
8: teraz dopiero/ ku vtwierdzeniu wiáry mey/ przyŃŃłomi teŃ
9: to ná pámięć/ com dawno przed tym nierozmyŃlnie czyta=
10: wał: iż nie ták przedtym wierzone o duchu Ńwięтым/ iáko
11: teraz RzymŃcy krzeŃćiáne dzierŃą. Abowiem co teraz trzy= (*marg*) Eras. Rot. in 1. Cor.
7. folio 496. et 497. (–)

12: máia/ Ńeby duch Ńwięty od Oycá y od Ńyná pochodził: to
13: przed tym wierzone y wyznawano/ iż iedno od fámeo oy=
14: cá pochodzi. Nád to: co go teraz czynią iednym Bogiem z
15: oycem y z Ńynem/ ábo iedney á teyŃe iŃtnoŃci/ ktorą rzecz
16: Grekowie HomouŃionem zwáli: tedy tego Ńaden z onych
17: przednieyŃzych ChriŃtyánow/ ktorzy byli záráz po cŃafiech
18: ApoŃtolŃkich/ mowić áni piŃać nie Ńmiał: przeto iż tego w
19: piŃmie Ńwięтым nie czytáli/ áni Ńie tego od ApoŃtołow v=
20: czyli. IeŃzcze y to: Co teraz do ducha Ńwiętego modlitwy
21: rozmáite zmyŃláia/ y wielkimi go gŃoŃy wzywáia: tedy teŃ
22: y tego nigdy przed tym nie było/ iáko Ńie to z kŃiág fámych
23: Ńe PapieŃnikow pokázuie: Bo to mieli zá rzecz nie przyŃtoy (*marg*) Vide Quadruplicem
expositionem MiŃŃae. (–)

24: ná y nie Ńlufnzá proŃić czego od dáru/ á nie ráczey od tego
25: ktory dar dáie. A duch Ńwięty ieŃt dar/ ktory Bog Ńam lu=
26: dziom dawa/ przeto nie ducha ón ále Bogá prosili. A prze
27: to Ńie to y Ńtąd pokázuie/ iż Ńtárzy nie czynili Ńobie ducha Bo

28: żego Bogiem/ áni go ták nazywáli/ ále tylko dárem y du=
29: chem świętym y Bożym/ á to wedle piłmá. A gdy by temu
30: wierzyli byli/ że też y on był Bogiem: tedy by go też wzy=
31: wáli byli iáko y Bogá: Czego/ iako baczę/ iż nie czynili: te=
32: dy go pewnie nigdy zá Bogá nie mieli. A nie stárzy tylko
33: oni Oycowie/ ále też y nowi toż też/ nie bacząc fie twierdzi

li/ iáko

strona: 14v

Wtóra rozmowá,

1: li/ iáko Kálwin/ piżąc ná ianá káp 14. v 16. 17. ná ony
2: słowá prośić będą oycá/ á on wam da inżzego poćiefzycie=
3: lá duchá prawdy. rc. ták mowi/ duchá tu zowie dárem oy=
4: cowym. Brencius lepak ták mowi: Chrifus męką y śmier
5: cią fwą/ vprośił nam duchá świętego/ ktory nie co iest in=
6: nego/ iedno nádchnienie Boże/ ktorym nádycha fercá ná=
7: íze/ y zápala ku świętym vczynkom. M. Náznaczyć fo=
8: bie trzebá to mieyfce o duchu świętym/ to iest o dárze du=
9: chá świętego. Naydziefz to v Auguřtyná Márloratá. A
10: ták to teraz zá rzecz pewną poznawam/ iż tá iedność Bo=
11: gá/ ze trzech ołob złożoná/ y z tym názwiłkiem Troycá/ iest
12: wymyřłem ludzkim/ Bogu łámemu y słowu iego święte=
13: mu bárzo przeciwnym. K temu/ iuż też ná to pámiętáć bę=
14: dę: że fie wiernemu do słowá Bożego nic przydáváć/ áni
15: też co od niego vimováć nie godzi: Ale iuż ták o Bogu łá=
16: mym/ y o inższych wřzyřtkich rzeczách/ ktore iedno chwale
17: iego służą/ y wiernym do zbáwienia pomagáią/ mowić/
18: iáko słowo iego vczy: á nád to nic więcey. Wřzákże/ profzę
19: cię/ powiedz mi iefzće ná to/ iáko by to rozwięzác/ co Moy (*marg*) O Elohimie
Troycáckim. (–)
20: żefz mowi o Bogu. 1. Moy 1 v 1. 26. Naprzod řtworzył E

21: lohim/ to iest Bogowie (bo tak wykładają to słowo żydów
22: łkie/ iakoby ono nie iednego/ ale wielu znaczyć miało) niebo
23: y ziemię rc. Y zaś ono co potym mowi: káp 1. v 26. Vczyń=
24: my człowieká ná wyobráżenie náłze. Iełzcze y ono: káp 3.
25: v 22. Oto Adam stał sie iako ieden z nas rc. Skąd sie poká
26: zuie (iako oni twierdzą) iż áczkolwiek ieden iest Bog:
27: wízákże iest ze trzech osób złożony. Bo gdyby ze trzech/ tá
28: Boska iedność/ nie byłá: tedyby Moyżesz tym sposobem ni
29: gdy nie mówił. Ale iż mówił/ tedy iuż tą mową śwą táię=
30: mnicę tę Troyce świętey z dawná pokázował. To iest/ Bo=
31: gá iednego w bołtwie/ ábo w iłtności/ á troiákiego w o=
32: łobách. **NAWCZYCIEL.** Moyżeszowi/ to piłza=
33: cem/ nie śniło sie nic o takim Bogu Antichriftowym/ ze

trzech

strona: 15

O Iezusie Chrystusie.

Lift 15.

1: trzech osób á iednego Bołtwá złożonym: nierzkąc żeby on
2: tu pokázować miał/ táiemnicę iáką obrzydłey/ Bogu żywe
3: mu y prawdziwemu/ Pápiełskiey Troyce: takową mową/
4: ábo piłánim śwym. Ale mowiąc o rzeczách poważnych Bo
5: łkich/ tak o nich mówił/ iako nalepiey y náucziwiey wedle
6: włáłności ięzyká swego Hebreylkiego/ słowy też ná on čás
7: człowiekowi połpolitemu zwyczajnymi/ wymowić mógł y
8: vmiał. Abowiem iestliby słowo to Elohim/ więcey niż ie=
9: dnę rzecz znaczyło: to iest/ nie łámego Bogá oycá/ ale też
10: osobę syná y ducha: tedyby nie trzech tylko/ ale piáci/ ábo
11: co więcey/ znaczyć musiało. Ponieważ tak wierzą y tak
12: twierdzą: że Bog oćiec/ to iest pierwsza osobá w Bołtwie/
13: mówił y rołkázował: á syn zaś/ to iest wtora osobá/ rołka=
14: zanie cŻyńił: duch łepak/ to iest trzecia osobá/ ogrzewał ono

15: vczynienie/ y obzywiał. A iż tak mówią y wyznawiają wzy
16: fcy Papieżnicy: tedy ia z tey ich mowy to pokażę/ że oni nie
17: trzy osoby/ ale pięć mufzą mieć. A okaże to z teyże pierwfzey
18: káp ksiąg pierwfzych Moyżefzowych. Oto naprzod wedle
19: ich wiary y wyznania/ Elohim znaczy y ma w sobie Oycá
20: fyna/ ducha: to iuz wnetze mafz trzech (choćiaż tu czwar=
21: tey tho iest iftności wfpominac nie będe) Aliści przed fie
22: nád thych trzech mafz iakiegoś ducha czwartego/ gdy tak
23: Moyżefz mowi: á duch Elohimow/ to iest/ oycá/ fyna y
24: ducha/ (ponieważ tak famifz wykładaią/ iż ten duch Elo=
25: himow/ był duch święty) rufzał fie nád wodami. A zafz to
26: iuz nie czwarty iakiś będzie/ ten to duch Elohimow/ iefli
27: Elohim trzy osoby znaczy? Otoż tu iuz mafz bład gruby/
28: ktory fie y Kálwinowi famemu/ choćiaż Troyczakowi wiel
29: kiemu/ namniey niefpodobał: dla czego też wykładaiąc to
30: mieyfce/ tak nápiął: **Quod autem ex hac appellatione plu**
31: **rali numero elata, quidam colligere solent, hic in Deo no=**
32: **tari tres personas, parum solida videtur tantae rei probatio.**
33: **Imo vero monendi sunt lectores, vt fibi á violentis huius=**

modi

strona: 15v

Wtora rozmowá.

1: **modi glossis caueant. Putant illi se habere testimonium ad=**
2: **uerfus Arrianos ad probandam filij et spiritus diuinitatem:**
3: **interea se inuoluunt in errorem Sabelij: quia postea subijcit**
4: **Moses Elohim loquutum esse, et spiritum Elohim incubu**
5: **isse aquis. Si tres personas notari placet, nulla erit earum**
6: **distinctio. Sequetur enim et filium a seipso genitum, et spi=**
7: **ritum esse non patris, sed suipfius. Nobis satis fit, quod plu**
8: **ralis numerus Dei virtutes sonet, quas in creando mundo**

9: **exeruit. Nam ab el quod robur et fortitudinem significat E**

10: **lohim originem ducit.** To iest. Iż niektorzy názwiłká tego
11: w wielkiej liczbie wymowionego/ to vpátruią/ iákoby fie
12: w Bogu miály znaczyć trzy perfony/ tedy to máło ważny
13: iest dowod/ rzeczy ták zacney. Owżem trzebá w tym czytel
14: nikom nápomnienia/ áby fie od ták gwałtownych wykła=
15: dow ftrzegli. Ták oni sobie tufzą/ żeby ftąd mieli świádec=
16: two przeciw Arrianom/ ktorým by dowieść mogli boftwá
17: fynowego y duchowego: áno fie tym fámym w błąd Sá=
18: beliufzow wdawáią: przeto iż potym przydáie to Moyżefz/
19: że mowił Elohim/ á iż duch Elohimow przylegał wody.
20: Ieffi fie tedy komu to fpodoba/ żeby fie tu trzy perfony zná
21: czyły/ tedyć miedzy nimi roznice żadney nie będzie. Bo to zá
22: tym poydzie że fie y fyn sam od fiebie vrodził á iż też duch nie
23: będzie duchem oycowfkim/ ále fam swoim. A ták/ nam
24: niech będzie ná tym dofyć/ iż wielka liczbá mocy Boże zná=
25: czy/ ktore okázował tworząc świát. Abowiem od fłowká
26: tego El ktore moc y siłę známionuie/ Elohim powod swoy
27: bierze. To ták o tym błędzie Kálwin piŕze/ gdzie też zná=
28: cznie nie trzech ále czterech pokázuie. A ia tobie nád to po=
29: każę piątego: á to ftąd gdy tám potym Moyżefz piŕze/ Y
30: rzekł Elohim/ to iest/ (ták małz wszędy rozumieć) Oćiec/
31: fyn/ duch/ niech będzie świátłość: y ftála fie świátłość:
32: to iest/ vczyniło fłowo/ ábo fyn (mowię to wedle ich wła=
33: ínego wykłádu y wyrozumienia) ktory iuż będzie musiał

być

strona: 16

O Iezufie Chriftofufie.

Liŕt 16

1: być w liczbie piąty/ vczynił/ mowię ono świátło/ iáko E=
2: lohim rofkazał/ to iest/ iáko oćiec/ fyn/ y duch rofkazáli.

3: K temu/ ieliby to słowo Elohim ołoby iákie znáczyło/ te=
4: dyby y Aniołowie tymi ołobámi byli: bo ich też pímo świę
5: te tymże imieniem Elohimy názywa/ iáko fie to wczorá przy
6: pomináło. Gdyż ich przedfię nie od tego pímo názywa/
7: żeby to słowo ołoby znáczyło/ ále od mocy/ którą od iedne=
8: go lámeo Bogá wřzechmogácego biorą/ y którą wykony=
9: wáiąc rofkazánie iego/ pokázuią. Tákże y ludzie/ iáko ná
10: przykład Moyżefz y inni Sędziowie/ ktorzych też pímo E=
11: lohimy názywa/ musieli też być ze trzech ołob złozeni dla
12: názwiłká tego/ co iest błád.
13: A co fie też tknie tey mowy/ Vczyńmy człowieká: ná
14: tę też ták odpowíadam: Iefli to słowo/ Vczyńmy/ znáczy
15: mowę trzech ołob/ iáko oni twierdzą/ bo iedney lámeo nie (*marg*) Vczyńmy człowieká.

(-)

16: należy/ ale wielom/ to iest/ oycu/ łynowi/ y duchowi/ kto=
17: rzy fie z łobą ná vczynienie człowieká zmawiáli/ ktorzyż
18: wždy z nich człowieká vczynił? Gdyż ták potym mowi Moj
19: żefz/ y vczynił Elohim/ to iest Bogowie/ według nich/ á=
20: bo ołoby Oćiec/ łyn y duch. A załz fie iuż y tu ich mowá y
21: wiará nie złámie? gdyż twierdzą/ iż Oćiec rofkázował/ á
22: łyn záś wřzyłtko czynił? gdyż ich tu wiele iest ktorzy rofká=
23: zuią/ á wiele też ktorzy czynią? Tákże niżej káp 2. v 18. 21. 22.
24: gdzie ták mowi Moyżefz. Y rzekł Iehowá Elohim (to
25: iest Pan Bog we trzech ołobách) niedobrze człowiekowi
26: być lámemu rc. y przepuścił Iehowá Elohim/ łen ná Adá
27: má. Azáłz to inłzy będzie ktory mowił/ nie dobrze być Adá=
28: mowi lámemu/ inłzy záś ktory łen twárdy łpuścił ná Adá=
29: ma? Bo wedle wiáry ich musí zázwdy inłzy być ktory ro=
30: łkázuie/ á inłzy też ktory rofkazánie czyni. A ták iż ondzie nie
31: ieden był rofkázuiący/ ále trzy: tedy też y tu przy czynieniu

32: rofkazánia nie ieden ále trzye mużą być: bo też tákże Elo=

33: him łtoi nápiáno. A ták ich záś będzie łżeć: trzye w rofká

zuiącym/

strona: 16v

Wtóra rozmowá.

1: zuiącym/ á trzye w czyniącym. Co też y o drugim imieniu (*marg*) IEHOVA (-)

2: Bożym Iehowá/ rozumieć małz/ poniewałz też y z niego

3: niektorzy Troyce dowodzą. A to vkázuiąc/ iż pierwłza lite=

4: rá w tym imieniu Bożym/ to iełt Iod: znáczy Oycá: wto

5: ra He/ znáczy fyná: trzečia Wau ducha: á czwarta iż záś

6: iełt drugi raz powtorzoná to iełt He znáczy fynowe człowie

7: czeńłstwo. Co iełliby ták było/ tedy według ich wyrozumie=

8: nia y tego wykłádu/ z tychże łłow Moyżelzowych/ łżeć ich

9: też będzie mułiáło być. A náđ to/ iáko nigdy imię to nie by=

10: ło bez tego tám wtorego He/ ktore człowieczeńłstwo znáczy:

11: tedy też nigdy bez człowieczeńłtwá fyn nie był/ á nie fyn tyl

12: ko/ ále też y oćiec y duch/ poniewałz z tych trzech żaden nie

13: był nigdy bez drugiego. A ták y to błáđ będzie co mowią o

14: wćieleniu ábo národzeniu człowieczeńłtwá fyná Bożego.

15: Bo iełliż łie wtóra ołobá wćieliłá/ á tá nigdy od pierwłzey

16: y trzećiey oddzieloná nie byłá/ tedy łie też pierwłza y trzečia

17: z wtoraż zaráz wćieláć mułiáły. A iż ták iełt iáko mowię/ iż

18: co włzem ołobam łpołem náleży/ to też káżdey z ołobná do=

19: znałz tego z tych łłow w Krákovłkim Młzale nápiłánych

20: w prożie ná trzy Krole/ w ktorey ták łtoi nápiáno. **Trium**

21: **regum, trinum munus, Christus homo Deus vnus, trinus in**

22: **substantia. Deus trinus in personis, adoratur tribus donis,**

23: **vnus in Essentia.** Widziłz iáko łie tu vmotáli tákimi łiátká

24: mi/ z ktorych żadná miárá wywikłáć łie nie mogá. Aleć

25: Moyżelz nic o ták łubtyłnych táiemnicách nie myłlił: ále iá

- 26: kom wprzod rzekł/ ięzykiem swym wedle własności iego/
27: y zwyczajiu poľpolitego mowił/ częstą odmiánę w liczbie
28: czyniąc. Iáko to gdy mowi/ Vczynmy człowieká: álic zás
29: wnetze: á niech pánuią nád rybą morfką. Y zás/ A ták vczy
30: nił Bog człowieká/ nie mowi y vczynili wedle pierwŕzego
31: vczyńmy/ ále y vczynił. Ani/ niech pánuie/ ále áby páno=
32: wáli. Nad to nie nád rybámi/ ále nád rybą. Tákze y ono co
33: czytamy 2. Moy 33. v 14. gdy fie dowiedował Moyżefz v

Bogá

strona: 17

O Iezufie Chriftnie.

Lift 17.

- 1: Bogá/ kogoby z nim posłác chćiał/ dla prowadzenia ludu
2: Izráelŕkiego do źemie obiecáney: tedy mu ták Bog odpo=
3: wiedział: mowię wedle własności ięzyká żydowŕkiego: O (*marg*) Oblicza moie poydą. (-)
4: blicza moie poydą. By był rzekł oblicze: iákož ták nád wła
5: ŕność ięzyká żydowŕkiego przekłádáią: tedyby teŕ wnetze
6: przez oblicze ŕyná Boŕego wykłádáli/ iákož iednák niekto=
7: rzy tu o wielkiej liczbie/ wykłádáią. Ale wŕdy iż rzekł obli (*marg*) niewiedząc (-)
8: cza/ á nie oblicze/ tedy fie y tu głupŕtwo ich wielkie w tym
9: pokázuie: bo iż ták iest nápiŕano o wielu obliczách/ tedy nie
10: iedno ma Bog/ to iest nie iednego ŕyná/ ktorego z Moyŕe=
11: ŕzem poŕyłał ále wiele. Ano Bog tymi ŕowy nie co innego
12: Moyŕefzowi ŕlubował/ iedno to/ iż ŕam z nim iŕc chćiał/
13: przez znáczne y widome znáki przytomności ŕwey lud on
14: prowadząc/ á nigdy go ŕámego nie zoŕtáwiáiąc áni go teŕ
15: opuŕzczáiąc. A mowy tákiey/ ták częŕto odmienney peľno iest
16: w piŕmie ŕwiętych/ gdzie raz mowi iákoby o iednym/ cho=
17: ćiaŕ ich wiele znáczy: á zás mowi iáko o wielu/ chociaŕ o
18: iednym rozumie. Iáko ono 2. Moy 15. v 1. 2. Záŕpiewáli ŕy=
19: nowie Izráelŕcy rc. tu wielka liczbá: á wnet zás máła ŕpie

- 20: wác będę rc. Y zász támże/ Koniá y iesdzcá wrzucił do mo=
21: rzá. Mowi iáko o koniu iednym/ y o ieśdzcú iednym/ iákoby
22: iedenże koń y ieden też ieśdziec był w onym woýfzcie Fáráo
23: nowym. rc. Toćby też y tu táiemnicá muśiáła być: gdyż
24: przedię żadney nie máłz/ oprócz włafności mowy tey ży=
25: dowfkiey od ięzykow drugich rozney. Tákże y ono coś też
26: przypominał: Oto Adam ftał fie iáko ieden z nas. Aczkoł=(*marg*) Oto Adam iáko ieden
z nas. (–)
27: wiek ták trzymam że to Bog mowił ku Aniołóm/ ktorych
28: niezliczone tłumy zászdy około fiebie miał: ktorzy mu fłu=
29: żá y chwałę oddawáią/ wízákże tego trudno przec/ áby y tu
30: nie byłá włafność ięzyká żydowfkiego. **VCZEN**. Coś
31: mi ná Elohimá odpowiedział/ tedy mi to máło czyni/ prze=
32: to iż fie oni ták w tym wykłádáią/ że nie zászdy trzech zná=
33: czy/ ále pod czás iednego. Wiele ofob znáczy/ gdy przy fo=

D

bie ma

strona: 17v

Wtóra rozmowá.

- 1: bie ma fłowo ábo imię wielkiey liczby. A iedne zász ofobę/
2: gdy nie ma przy fobie wielkiey liczby. A to zász coś ná ofát
3: ku po wízýftkim przydał/ máią fobie zá wielką zelżywość
4: á namniey Bogu nie przyfłoyną/ żeby fie on o tych ták po=
5: ważnych rzeczach z Anioły vmawiác miał. **NAVCZYCIEL**. Naprzod co fie tknie
wymowki tey z ftrony Elo= (*marg*) Elohim z máłą y wielką liczbą. (–)
6: himá/ tedy nią odpowiedzi mey fkázić nie mogą/ gdy fie y
7: fámí pilnie ták mieyfcam miánowánym iáko y infzym im
8: podobnym przypátrzą. Wízákże nád tho y z infzey rzeczy
9: błąd fwoy/ będąli tylko chćieli poznác mogą: z tych mowie
10: ktore też písmo tym imieniem Elohim názywa/ choćiaż o=
11: ni nie fą áni byli Bogiem Elohimem. Iáko to/ iábých ták

12: mówić mógł: Cielec on ktorego Aaron Izraélczykom od=
13: dał názwany iest od nich Elohimem. A ten Elohim cíelec
14: przy máley y wielkiej liczbie ftoi. 2. Moy 32. v 4. Nehe 9.
15: v 18. Przeto ten cíelec z máłą liczbą złączony iedną ofobę Bo
16: fką znaczy y nią iest/ á gdy zaś wielką liczbę ma przy sobie/
17: tedy też ma y perfon wiele w sobie/ á tak fie ty perfony y tá
18: iedność Boftwá y w cíelcu nayduie. Co też y o fkrzyni przy
19: mierza może być mowiono: bo też także o niey Filińtinowie
20: mowili gdy ią ono Izraélczykom odiełi byli/ nazywáiąc ią
21: też Elohimem z wielką y máłą liczbą. 1. Samu 4. v 7. 8.
22: Ale iáko to błąd y fałz iest/ bo iáko Filińtinowie/ tak też y
23: Izraélczycy złośliwi nic o troiákości Bońkich ofob/ áni o
24: iedności Boftwá niewiedzieli: także niemniey y to co Moy
25: żelzowi przyczytáią żeby on tym miánem táiemnice te poká=
26: zował. Ná drugą zaś rzecz tak też odpowíadam. Iesli to(marg) Iesli nie przyftoi Bogu
rozmawíać fie z Anioły tedy też y z ludźmi. (-)
27: iest zelżywość/ y rzecz Bogu nieprzyftoyńą/ rozmawíać
28: fie z Anioły dobrymi/ y fługámi fwymi wiernymi/ y zówždy
29: poślufznymi: tedyby wíeńsza zelżywość miáła być/ rozmá=
30: wiáć fie z námi ludzmi grzeńznymi/ odpornymi y niepoślu=
31: fznymi. Ale iesli go to nic nielży że teraz zówždy mawia z ná=
32: mi przez fłowo fwe/ á z przodkámi náńzymi miał też y przez

widzenie

strona: 18

O Iezufie Chríftufie.

Lińt 18.

1: widzenie rozmowę: tedy go to zelżyć nie mogło: iż tak ná=
2: on čás z Anioły fie rozmawíał swoimi. V ludzić to dwor=
3: nych/ ábo rádźzey głupich/ zda fie rzecz być nie przyftoyńą/
4: ále v Bogá namniey/ ktory nie tylko z dobrymi ludzmi y
5: duchámi/ ále też y ze złymi zwykł máwíać. O ludziách do=

6: wodu nie trzebá: bo to wšyřtko co w piřmie ieřt řlow Bo=
7: řych/ ku ich dobremu ieřt zořtáwiono/ y ták řie Bog z nimi
8: vmawia. A zász co řie tknie rozmowy Bořey z Anioły/ tedy
9: o tey mařz 1. Krol 22. v 18. 19. gdzie řie ono Bog rádźiř du=
10: chow przy řobie bęďących o zabićiu Achábá/ tákże v Iobá
11: náydziefz że řie z duchem złym Bog rozmawiař. Iob 1. v 6.
12: 7. Co ieřli mu tu przyřtářo/ á ondzie nápoćzátku czemuby
13: przyřtáć nie miařo? Ale náwet/ ieřliby komu tá odpowiefz
14: niedořtáteczna řie zdářa: tedy mu ia z iego mniemánia/ ie=
15: goř wielkie gřupřstwo pokařę. Iáko to napřzod/ iř on z tey
16: tám mowy/ Troyce dowieřć chce: o ktorey thám řadney
17: zmiánki nie mářz/ bo tám tych ořob nie liczą: přzeto bych
18: ia to pokařázć mogřř/ że ich ábo mniery ábo więcey byřo. Po=
19: tYm Ieřliby řie ták godziřo zá řłowká łápáć/ tedy to zá tym
20: poydzie/ że ábo Adam grzeřznym nie byř choć zgrzeřzyřř/ áni
21: vmrzeć mogřř: choćiař řie vmářłym z řtař: ábo więć zász/ że
22: teř y ty tam trzy ořoby grzeřzne y řmiertelne byřy iáko y A=
23: dam: poniewařz ták řami mowiař/ Oto Adam iáko ieden z
24: nas. Lecř dálej mowiefć niehcę: mądrze wiernemu dořyć ná
25: tym. **VCZEN**. Dař mi to Bog zrořumiefć/ iř w tych
26: řwoich wywodziech/ o trzech iednego bořtwá ořobách/ nic
27: nie máia Antichřiřtiani gruntowne^go oprocř wymyřřu řwe=
28: go vpořnego/ nie z Bogá pewnie prawdziwego/ ále z du=
29: chá onego kłámliwego. Abowiem gdyby co byřo z Bogá:
30: tedyby to potym w inřzych piřmiech řwiętych znáćnie byřo
31: wyrażono/ iř ieden ieřt Bog wedle Bořtwá y řřtnořci/ á
32: trzy wedle ořob włařnořci. A náď to by y tego dořořono/ iř
33: w tym řywot wiećny zawiřř: iáko tego nie zániechař dořo=

Wtóra rozmowa.

- 1: żyć Chrifthus/ mówiąc o znáimomości Bogá iedynego praw=
2: dziwego/ oycá fwego/ y o fwym też poznániu: iż on ieft po
3: flány od niego. Czego iż ci nie pokázuią/ ktorzy łobie tę
4: Troycę zmyfláią/ przeto tym fámym złe o łobie v wiernych
5: mniemánie zoftáwuią. Bo gdyby oni mogli iáfnym pi=
6: ímem zdánie fwe pokázác/ tedy by fie im ná takie wykřetne
7: wywody nie trzebá zdobywác. Otoż ia też opuściwłzy tych
8: pierwłznych dálłze wywody/ do wtorych przyłtápię/ á iefli
9: też co máią pewnego obaczeń. **NAV CZYCIEL.** V=
10: czynń ták iákoć fie zda. Ale wprzod pytam cię/ wiefzli ktora
11: ieft rozność/ miedzy tymi pierwłznymi/ co ták mowią/ iż ie= (marg) Co zá rozność miedzy
Troyczákami. (–)
12: dná tylko ieft Bolka íftność z trzemi ofobámi: á tych/ ktorzy
13: mowę ich y wyrozumienie gánią/ á przedłię trzech Oycá/ fy
14: ná/ y duchá wyznáwáią/ y káżdego bogiem názywaią. A co
15: też iefzcze zá rozność ieft trzećich/ ktorzy fie z tymi niezgádzá
16: iąc/ o fyná Bożego/ przed włzemi rzeczámí/ vrodzeniu z Bo
17: gá mowią. **VCZEN.** Tę rozność rozumiem być: iż pier (marg) Pierwłzy Troyczacy. (–)
18: włzy nie máią nic iedno flowá bez rzeczy. Przetoż też/ mo=
19: wiąc o tym swym Bogu zmyflonym i o trzech osobach jego,
20: fámí nie rozumieią co mowią. Bo co raz rzkomo dobrze wy=
21: znáią/ áżci záś tego fie iáko złe wymowionego przą. Iáko to
22: káždy/ co iedno ma co rozłádku zdrowego/ obaczyć ínadno
23: może z wyznánia onego/ ktore Athánázemu przywłáfczáią
24: (choćálz iego nie ieft/ iáko Ioachim Kámerárius w káte=
25: chífmie fwym greckim píłze) w ktorým wyznawłzy wprzod
26: iż Oćiec ieft Bog y Pan: Syn Bog y Pan: Duch Bog y
27: Pan: áżci záś wnetze tego przy mowiąc/ iż przedłię nie fą
28: trzy Bogowie y Pánowie/ ále tylko ieden. Tákże człowiek

- 29: proſty nie wie kiedy prawdę/ á kiedy fałz mowi/ y kędy mu
30: wierzyć/ á kędy nie. A iż ci pierwſzy/ łáme tylko łowká ábo
31: nazwiłká máią/ á nie rzecz iáką gruntowną y łkuteczną: tedy
32: thego y łami nie przą owłzem iáwnie o tym głólem wielkim
33: łpiewáią. **Pater, filius, sanctus ſpiritus, tria funt nomina**

omnia,

strona: 19

O Iezufie Chriftufie.

Lift 19.

- 1: **omnia eadem ſubſtantia.** To ieſt/ Ociec/ Syn/ duch ſwię
2: ty trzy łą imioná ále wſzyłtki táz ſubſtáncia ábo iſtnoſć. O
3: czym ieſzcze náydziełz Kálwinowe ksiáżki ktore názwáł **Im**
4: **pietate^m Gentilis.** kártá 69. wydáne łą ty ksiáżki roku 1561.
5: Máią 18 w Genewie/ gdzie zgołá y fyná w oycu zámyka/
6: gdy Bogá miánuie. rc. Tákze czyni Auguſtyn/ gdy ták mo=
7: wi: tenzec dáł łáłkę ktory y zakon. Ale zakon dáł przez łługę/
8: z łáłką łam złtąpił **Super Ioan tractatu 3. Tomo 9.** Wto= (*marg*) Wtorzy. (-)
9: rzy záś: Nie łáme imioná ábo ołoby/ bez włáſney káżdey zo=
10: łobná włádzey/ mocy y łpráwy/ wyznáwaią: ále to o káż=
11: dey z nich twierdzá. Iż áczkolwiek óciec łam ieſt od ſiebie/ y
12: on łam tylko vrodził z ſiebie fyná: włzákze go ták vrodził że
13: by teź y on Bogiem był iáko Bogiem ieſt óciec: á nie iáką per
14: łoną tylko. Przeto mu teź moc cáłá/ iáko y oycu przyznawá=
15: ią/ włzákze z tym dokłádem/ iż tey mocy łam od ſiebie nie ma/
16: ále od Bogá oycá. Toź teź mowiá niektorzy y o duchu ſwię=
17: tym iż teź on ieſt Bog/ ále teź to ma od Bogá oycá. Częgo iuź
18: pierwſzy żádną miárą pozwolić niechcá: przeto teź gdy mo=
19: wią o dáney mocy fynowi od Bogá/ tedy to wykłádáią z łtro
20: ny człowieczeńſtwá/ ábo ołoby. Aprzetoź ták mowiá y piſzą
21: (w ksiáżkách wprzod miánowánych) Syn Boży ile ieſt (*marg*) Vide eandem Caluini Impi
etatem Gentilis. (-)

- 22: Bog nie ma od nikogo początku/ ani mocy y zwierzchności/
23: owlzem on sam iest sobie początkiem rc. ale ile iest osoba/ a=
24: bo tez ile wedle czlowieczentwa/ tedy juz pocatek ma/ y to
25: nie od Boga/ ale od oycy tylko/ iako od osoby/ od ktorej tez
26: bierze moc y wladza. Trzeci lepak tych y owych odstę= (marg) Trzeci. (-)
27: piwlzy/ a Troycę tę y osoby porzuciwlzy/ iako rzecz y nazwi
28: lka zmyllone/ tylko sie nabarziey o bytnosc syna Bozego za=
29: stawiacia/ to o nim twierdząc/ ze sie z Bogą przed wlzylki=
30: mi rzeczami vrodzil/ a iz potym wlzylko na rofkazanie oy=
31: cowlkie czynil. Duchą tez swietego za Bogą nie maia/ nie=
32: ktorzy z nich ani go tez wzywia. Owa sie w niwczym z pier
33: wlzymi niezgadzia Toć tę roznicę miedzy nimi ia vpatruie.

D iij

Nauczyciel

strona: 19v

Wtóra rozmowa.

- 1: **NAVCZYCIEL.** Iz to w nich vpatruiesz/ tedy tho
2: dobrze czynisz: y znać ze wrzecz tę nie lekkomylnie wgladafz.
3: A przetoż juz teraz rzecz swą prowadz/ pytając sie daley o co
4: chcesz. **VCZEN.** A niewiem iakoby ia prowadzić gdyż
5: mi juz iakoś ferce/ od plotek takowych odpadlo: ktore zadne=
6: go gruntu zbawienego y poieciehy duzney w sobie nie ma=
7: ia: iedno iakies subtylnie chytne rozumu ludzkiego rozbiera=
8: nie y cwiczenie: barzo slowu Bozemu przeciwnie. Wszakze
9: iz sie mowic zaczelo: konczyc bedę: ale nie tak/ zeby mię ie=
10: szcze co na sobie z ich przediewzicia zatrzymawac miało.
11: Lecz abym to pokazal iawnie/ izem do wiary Chrystyjan=
12: skiey nie lekkomylnie przystal: a iz tez przy niey stoiac/ nie
13: gotowem przyimowac iedno to coby iawnie slowem Bozym
14: wyrazono bylo. **NAVCZYCIEL.** Dobrze to czynisz/
15: Boze day aby tak wlzylcy czynili **VCZEN.** To wyzna=
<http://rcin.org.pl>

16: nie iest/ tych wtorych Troyczakow. Iż ieden tylko y fám iest
17: Bog prawdziwy Bog oćiec: ábo iż iedyną fámą iftnością
18: iest Oćiec/ Bog on Izraélki/ Bog Abráhámow/ Izáá=
19: kow/ Iákobow: ktorego słowo/ iest fynem iego/ y wyrázo=
20: nym obrázem iftności iego: á ktemu też iest Bogiem praw
21: dziwym. Tákże y duch święty iest też Bogiem od fámego też
22: oycá pochodzącym: á według niektórych mniemania/ y od
23: fyna. Ktorzy ácz ták fą ieden od drugiego oddzielni/ wżákże
24: nie fą rozni/ áni też trzy Bogowie/ ále tylko/ ieden. Mie=
25: dzy ktorymi tę rozność/ z słow Chriftułowych pokázuią. Iż
26: oćiec/ iest fám prawdziwy Bog/ ktory z siebie fyna rodzi/ y
27: duchowi bytność dáie. Owa on fám przez fię/ iest fámą wła
28: fną iftnością: z ktorey fyn iest też Bogiem prawdziwym/ ták
29: że y duch święty (choć go pímo święte Bogiem nie zowie)
30: á nie fą iákimi ołobami/ ábo gołemi imiony/ iáko infzy wy=
31: myfláią. **NAVCZYCIEL**. A czymże tey fwoiey du=
32: my dowodzą? **VCZEN**. Máiąc też y ci niemáło wywo
33: dow: ále iákichści subtilnych y Filozowskich ktore iuz v

mnie

strona: 20

O Iezufie Chrifufie.

Liŕt 20.

1: mnie mieyfca nie máią. Biorą też y z písm świętych niektore
2: świadectwa ktorymi fie zákładáią: iáko to: Tenći iest ży=
3: wot wieczny/ áby ćiebie poználi fámego prawdziwego Bo=
4: gá/ y ktoregoś poŕł Iezufá Chrifufá. Ian 17. v 3. pottm
5: one: Nie iest rzecz wálzá wiedzieć czáfy/ y punktćiki czáfow
6: ktore Oćiec położył w fwey władzy. Dzieie 1. v 7. Oćiec
7: więtfzy iest niż ia. Ian 14. v 28. Nie iest rzecz moiá dáć tho
8: wam áby ieden ŕiedział po práwicy/ á drugi po lewicy.
9: Mat 20. v 23. y wiele infzych/ ktore przywodzą/ zacność

10: oycowfką nád fyná pokázuiąc: nie z ftrony ołoby ábo człowie
11: czeńftwá/ ále też y z ftrony Bofkiey náturi y vrodzenia. A o
12: duchu świętym ty zaś mieyfćá przywodzą. A ia (mowi Chri
13: ftus) prosić będę oycá/ á da wam drugiego poćiefzyćielá/
14: áby z wámi miefzkał ná wieki/ duchá prawdy. Ian 14. v 16.
15: 26. Támże: A poćiefzyćiel on duch święty ktorego pośle o=
16: ćiec w imię moje/ on was náuczy wśzyftkiego y przywiedzie
17: ná pámięć wśzyftko com wam powiedział. Tákże iefzcze y
18: ono co ieft Ian 15. v 26. A 16. v 14. Z ktorych mieysc wśzyft
19: kich/ to zámknienie czynią: mowiąc: Acźkolwiek to praw=
20: dá/ iż Bog oćiec ieft fám prawdziwym Bogiem y Bofką
21: iftnością: wśzákże też y fyn. ile vrodzony ieft z niego/ y duch
22: święty od niego pochodzący/ ieft też Bogiem/ á nie tylko o=
23: łobą iáką gdyż on ma włafną moc y bytność z Bogá Oycá
24: prawdziwego. A choć ták káždy z nich ma fwoię bytność/
25: iednák nie fą trzey Bogowie/ ále ieden/ gdyż onego iednego
26: oni dwá fą/ y do niego należą. rc. Nufz cości fie to ich wy=
27: znanie podobá? **NAVCZYCIEL**. Zda fie być coś
28: światłego: ále wždy nie złoto/ ále tylko w poźzwách złotych
29: miecz ołowny. Tho mniemánie dawne ieft y przednieyfze
30: nád ono o ktorym fie wprzod mowiło. Abowiem było w o=
31: nych oycách/ ktorzy byli rychło po Apoftolech: iáko w Iu=
32: ftinie/ Ireneufzu/ Tertulianie. Ktorzy będąc przedthym
33: Filozofy wielkimi/ niźli do Chriftułá przyftáli/ przetoż też

D iij

fwoią

strona: 20v

Wtora rozmowá.

1: fwoią Filozofią/ onę proftą fzczyrość mowy y piłmá Apo=
2: ftolfskiego/ wylzpácác fárbufiac iá poczęli: á czynili to/ do=
3: brym rzkomo vmysłęć/ ále bárzo nie opátrznie/ y przeciw

4: słowu Bożemu. A to w tym iż przydawáli/ y wymowáli/ á=
5: by iedno do siebie mogli ich co nawięcey z szkół pogánfkich
6: przytárnać. Ale też tym poštěpkim drogę Antychriftowi (*marg*) Przez co Antychrift od
szczerości słowa Bożego odstąpił przez tośmy my teraz ku niey przyfzli. (-)
7: ku wygládzieniu Bogá prawdziwego⁸⁰ wfláli: zá czym też y po=
8: szredniká práwego człowieká Iezufá Chrifufá wtrócili.
9: Ktorych písm iż wždy nie wygládził Antychrift/ choć ie=
10: mu przeciwnych/ tedy sie nam ná onych początkách ku te
11: mu przygodziły/ żeśmy ták przez nie do szczerości słowa
12: Bożego przyfzli/ iáko Antychrift przez nież też od szczero=
13: ści był odstąpił. Ale áby mi sie teraz táka dumá podobác
14: miála/ iáko przed tym/ tego iuż we mnie nie máłz. A cze=
15: mu? Iż mi to Pan moy dáć raczył/ zem iuż z onego głębo=
16: kiego morzá błędow Antychriftowych wyfzedł ná brzeg be=
17: śpieczny zbáwienia/ gdzie mi iuż żadne wiátry obcych náuk
18: szkodzić nie mogá: gdzie mi sie iuż też nie trzebá wifzu chwy=
19: táć: ktorymem sie ćiefzył po morzu pływáiąc/ To ieft/ zem
20: wždy potrofze z Iustyná y z inłych/ będąc w szkole Anty=
21: chriftowey/ począł zacność Bogá Oycá poznáwác: kto=
22: rey poznáciem nie mogł/ gdym sie tylko poľlednimi Anty=
23: chriftowemi oycámi báwił. Poznałem też y to/ iż duch świę
24: ty nie od obudwu pochodzi (choćiafz go y Iezus Chrifus
25: wziętego od Bogá bez miáry wczniom fwym pofyła) ále
26: tylko od Oycá łámeo: á iż go też áni Bogiem zwano/ áni
27: go w modlitwách wzywano. Lecż przedfię y štąd tám po=
28: znáciem nie mogł Syná Bożego prawdziwego/ álem sie
29: przedfię ogládał ná wymyflnego/ á ze dwu nátur/ Boskiey
30: y człowieczey/ złożoneo Otofz ácz mi to wyznánie wto=
31: rych Troyczákw/ ábo rádfzey Troybożnikow/ było nie co
32: pożyteczne: ále sie iuż teraz ná nie niwczym nie ogládam/
<http://iclm.org.pl>

33: gdy mi Bog raczył co lepszego w słowie swoim pokazać/ ná

ktorym

strona: 21

O Iezusie Chrystusie.

Liśc 21.

- 1: ktorym też już sławym całe przestawam/ á o Filozofskie
2: wywody nic niedbam. **VCZEN.** Co? á zaż y ty świádec
3: twá słowá Bożego/ ktorymi rzeczy słwey podpieraia/ vcie=
4: bie też są wízem y Filozofia? **NAVCZYCIEL.** Bo=
5: że tego vchoway/ ábych ie zá takie miał mieć. Nie o nich
6: ci ia tego rozumiem/ ále o sławym mniamániu ich/ ktorego ty=
7: mi to świętymi świadectwy nieślufnie podpieraia. Nie
8: inaczey iedno iáko Antychríst Mízenia słwego y inszych zá=
9: bobonow/ á szatan też kłamstwa słwego/ kiedy wsiatkę słwą
10: chce wpráwić kogo. Ale ten kto chce być wierny Pánu
11: słwemu/ ma záwždy duchow doświádczać: y w to pilnie w
12: ględáć/ do czego y kiedy ma vzywáć ktorego słowá Boże=
13: go/ y to też także rozslądzać/ kto go ślufnie á kto nie ślufnie
14: vzywa. Iáko y w tych sławych świadectwach ktoreś przy
15: pominał/ izali tego nie baczył? Iz co o sobie Iezus Pan on
16: prawdziwy Dáwidow potomek/ iáko człowiek prawdzi=
17: wy/ powieda: to oni iákiemuś przed wżemi rzeczami z iftno
18: ści Bożey vrodzonemu przyczytáia. A co też Duchowi s.
19: przywłazczáia/ żeby był trzecia osobá/ biorąc też od Bogá
20: słwoię bytność y dla niey/ według mniamánia niektorych po
21: ślednieyzych/ miał by też być Bogiem: tedy w tych námie=
22: nionych świadectwach/ nie máż y iednego bukftabá/ kto=
23: ryby sie ku mniamániu takiemu sklániać miał/ á onych w tá=
24: kiej ich dumie rátowáć. **VCZEN.** Baczę to y słam do=
25: brze/ á też sie tym dluzey báwić (máiac przed sobá co pilniey
26: szego) nie będę: á ktemu/ już też dziś nie máż czáfu potemu.

- 27: Przetoć fie iuż więcej przykrzyć nie będę przed obiadem:
28: wżákże fie przed wieczorem do ćiebie obiecuię/ áby fie przed
29: fię rzecz raz záczyć torem fwym/ pokiby tego potrzebá by=
30: łá/ kończyć mogłá. to iest o wyrozumieniu trzećich/ á to o
31: bytności y Boſtwie SYNA Bożego Iezufá Chriftufá.
32: **NAVCZYCIEL.** Gdyć fie ták podoba/ tedy też y ia
33: od tego nie będę. Idźże iuż z Pánem Bogiem w pokoju/ á
34: iákoś rzekł/ do mnie fie zász przed wieczorem póspiesz.

strona: 21v

- 1: Rozmowá Trzećia
2: O Synu Bożym Iezufie Chriftu=
3: fie Synu Dawidowym y
4: Abráhámowym.
5: **VCZEN.**
6: PRzyſzedłem iákoś roſka=
7: zał tym rychley/ ále niewiem ie=
8: ſliżeś ty iuż wolen/ ſpraw in=
9: ſzych twoich ktore maáz ná łobie
10: bobjm ia v ćiebie nie rad był im
11: portunem. **NAVCZYCIEL.**
12: Práwieś w čás przyſzedł/ prze=
13: to fie nie ſprzykrzyź/ gdyżem też
14: y ia iuż odpráwił ſwe rzeczy: á
15: to iż ty záczyć náſze rozmowy
16: nie ſą v mnie w lekkiey wadze: áni mi też telkności przyno=
17: ſzą: ábowiem ták tufzę/ iż bez pożytku nie będą. **VCZEN.**
18: Y ia fie tego ſpodziewam/ y dla tego fie też do nich póspie=
19: ſzam. Ale co fie prozno długo báwić: chceſz że mi odpowie
20: dáć ná pytanie moie? boćiem fie teraz ná ćię lepiej przygo=
21: tował: y ták łobie tufzę/ iż mam coś pewnieyſzego przeciw

22: tobie/ z tymi łámemi ktorzy łie o bytność tylko łyná Boże=

23: go záftáwiáią/ ktorą przed włzemi rzeczámí w łkutku być

24: powiedáią: o tych mowię ktorełmy ná trzecím łtopniu po=

łóżyli.

strona: 22

O Synu Bożym.

Łift 22.

1: łóżyli. **NAVCZYCIEL.** Iełli mi Pan Bog ducha

2: łwego/ y wyrozumienia zdrowego tych rzeczy/ wżyczy od=

3: powiedáć będę. Włzákołz wiedz o tym iż nie dwornie od=

4: powiedáć będę/ áni też ná iákie łubtylne Filozowłkie zága

5: dánie. **VCZEN.** Otołz nie z Filozofiey/ ále z písmá s.

6: pytam. Powiedz mi wierzyłłi/ y przyłmuiełłi cále wży=

7: łtko písmo ták łtárego iáko y nowego przyłmierza? **NAV=**

8: **CZYCIEL.** Y wierzę y przyłmuiełł/ ále to coby praw=

9: dziwie písmem łwiętym y łłowem bożym było. **VCZEN.**

10: Pytam cię iełłcze wierzyłłi temu/ ábo iełłi też ná tym cále

11: przełtawáłł/ iż nie inłłzy BOG iełł pod nowym przyłmie=

12: rzym/ iedno ten ktorý też był pod łtárym/ á nád to/ iż nie in=

13: łzy iedno ten ktorý też był przed tym niłł zakon łudowi Izrá

14: elłkiemu przez Moyłżelzá podány był? **NAVCZY=**

15: **CIEL.** Y temu też cále wierzę/ Bo też Bogá inłłzego

16: prawdziwego/ nád tego łámeo y iedynego/ áni mam/ áni

17: znam. **VCZEN.** Iełłcze cię pytam/ wierzyłłi temu/

18: iż też pod pierwłzym przyłmierzym/ ználi łudzie Bogá/ á iż

19: też do niego przyłchodłłi/ to iełł nań łie łpułłczáli/ y w ná

20: dzieię łálki iego/ bełłpiecznie łobie poczynáli? **NAV=**

21: **CZYCIEL.** Koniecznie nie ináczey wierzę. **VCZEN.**

22: Poniewáłł nie ináczey wierzyłł/ y wyłznawáłł/ tedy mi też y

23: tego pozwolíc mułłłł: Iłł iełłi łudzie łtárego Tełłtámentu

24: Bogá ználi/ á do niego przyłchodłłi/ tedy też pewnie y Po=

- 25: śrzedniká mieli/ á Pośrzednik nie mógł inšzy być iedno fyn
- 26: Boży przez ktorego/ do Bogá przychodzili. A iż tym Po=
- 27: śrzednikiem był Iezus Chrifus Syn Boży/ wątpliwości
- 28: otym żadney niemáfz. Ponieważ onże łam ták o łobie mo=
- 29: wi: Zaden nieprzychodzi do Oycá iedno przez mię/ Ian 14.
- 30: v 6. Iefzcze: Zaden nie zna Syná iedno Oćiec: áni Oycá zna
- 31: żaden/ iedno Syn/ á ten komuby Syn chciał obiáwić: (*marg*) Zaden nie przychodzi do Oycá iedno przez mię. (-)
- 32: Mat. 11. v 27. Iefzcze: Bogá nigdy nikt nie widział: iedno=
- 33: rodny Syn Boży/ ktory ieft ná łonie Oycowłkim on oznay

mił.

strona: 22v

Trzecia rozmowa.

- 1: mił. Iefłifz tedy on łam Oycá obiáwia/ á przodkowie też oni
- 2: przezeń do Bogá Oycá przychodzili: tedyć też y pod łtárym
- 3: Tełtámentem/ á nád to y przed włzyłtkimi rzeczám/ mu=
- 4: śiał być ten Syn Boży. A ták muśi to być błáđ wielki/ ták
- 5: o nim trzymáć/ żeby iłtotnie nie miał być/ áż dopiero ná ten
- 6: czás gdj łie z Máryey národził. Abo żeby tylko człowiekiem
- 7: á nie Bogiem też był. **NAVCZYCIEL**. Stárego te
- 8: łtámentu łudzie iż też Bogá ználi/ to ia wyznawam: ále
- 9: przyłym/ tego dokłádam: iż go nie ináczey ználi/ iedno ták/
- 10: iáko łie im łam Bog ná on czás oznáymiał: á nie ták iáko
- 11: łie iuż pod nowym przymierzem oznáymiał. Gdzie łie iuż
- 12: y obietnice o Mefyáľzu łpełniły: y opieká zakonna nád dziat
- 13: kámi Bożymi włtáła: y táiemnice od wiekow przed narody
- 14: zákryte łą iuż obiáwione y otworzone. Rzym. 16. v 25. A
- 15: 1. Kor. 2. v 7. Efe 3. v 9. Kolo 1. v 26. Y to ieft iáwna: iż
- 16: Iezus Chrifus nie tylko ieft człowiekiem/ ále też y bogiem:
- 17: czego ia też nie przę/ iákom y w przod nie przáł. Ale to iednłk

18: z dokładem tym wyznawam: że tego tak nie rozumiem ani
19: trzymam/ iako oboi Trojczacy/ ani iako przedwiecznicy:
20: ktorzy go fobie Bogiem y człowiekiem máluią. A to gdy
21: fobie w nim dwoie przyrodzenie y vrodzenie zmyfláią/ y wła
22: śności też iákies Bołkie y człowiecze/ ktoreby w iedno śpoio=
23: ne/ złączone/ á prawie fklijone być miály śtanowią. Ale to
24: o nim trzymam: iż on będąc człowiekiem z našenia ábo z po
25: tomłtwá Dawidowego y Abráhámowego/ ieft też y Sy=
26: nem Bożym wedle poświęcenia duchá. Rzy. 1. v 3. 4. A to/
27: tak z śtrony poczęcia śámega/ iako y pomázania nád wśzy=
28: śtkie towárzyfze/ Hebr. 1. v 9. Pśál. 45. v 8. A nád to/ iż
29: śam prawie Bog w nim miełzkał/ świat fobie przezeń iedná
30: iąc. 2. Kor. 5. v 19. Y śam też w nim vczynki czynił. Ian
31: 14. v 10. Y śam go świátu zálecał/ y Synem śwym obwo
32: ływał Mat. 3. v 17. A 17. v 5. A 2. Piotr 2. v 17 Przeto go
33: ia też nie tylko Synem Bożym wyznawam/ ále go też y Bo

giem być

strona: 23

O Synu Bożym.

Liśt 23.

1: giem być opowiedam: dla obfitości ktora w nim ieft Du=
2: chá Bożego/ y dla śámega poczęcia iego: gdyż go iuż też
3: przed tym zdawná Prorok Bogiem známi nazywał. Eza.
4: 7. v 14. y Bogiem mocnym. Eza. 9. v 5. Ale żeby przed
5: tym człowiekiem Iezusem Chriśtusem potomkiem Dawi=
6: dowym/ Synem Bożym vmiłowánym/ z Máriey Pánny/
7: wedle píłmá świętego národzonym/ miał być iáki inśzy śyn
8: Boży/ Bog/ Anioł/ ábo iáki duch/ zktorego by zás y z czło
9: wieká tego potomká Dawidowego/ miał śie z śtác ábo v=
10: czynić Syn Boży/ iako z czarney y bialey fárby bywa śzá=
11: ra/ á z czarney á czerwoney dzika: temu ia nigdy wierzyć

12: nie będę: bo mię też tego piśmo święte nie vczy/ á ni mi tak
13: wierzyć rofkázuie. Lecż to tylko wżędy zgodnie y iednoftáy
14: nie twierdzi y pokázuie/ Iż Iezulá Potomká Dawidowe^{g0}/
15: Bog vmiłował/ pomázał/ poświęcił/ y ná sviát pořłał.
16: Ian 10. v 36. Duchem swoim bez miáry nápełnił/ Ian 3.
17: v 34. Dał moc ná niebie y ná ziemi/ y imię nád wżyřtkie
18: imioná/ y vczyńił go Pánem y Chriřtuřem. rc. Mat. 11. v
19: 27. A 28. v 18. Filip. 2 v 9. Dzie. 2. v 36. Temu mowię czło
20: wiewowi/ nam procż grzechu podobnemu wżyřtko to vczy=
21: nił. Hebr. 2. v 17. y tego tak pomázał y poświęcił/ á nie
22: Syná iákiego przedwiecznego/ Bogá z Bogá bes począt=
23: ku vrodzone^{g0} (iáko Antychriřt w řwych bařwochwalniach
24: řpiewa) vczyńił człowiekiem. Częgo mu widzę y drudzy/
25: niebożęta záwiedzeni/ nie czuiác řie/ pomagáią/ y z nim też
26: także/ **Et Deus homo factus est**, niezbożnie y niewřtydli=
27: wie řpiewáią. Co przeciř iářnemu řłowu Bożemu czynią. (*marg*) Non Deus factus est
homo, řed homo factus est Deus. (-)

28: **VCZEN.** To przedřiwżięcie twoie/ y to wyznánie/
29: iuż ia dobrze rozumiem/ y nie o to cię tak pilno pytam/ iáko
30: o to/ żebyř mi to powiedział: Iáko mogli przodkowie oni
31: řwięci ludu Bożęgo Izráelřkiego przydż do Bogá/ gdy ięř=
32: cze řkutecznie y řřtotnie/ iáko ty powiedařł/ Syná Bożęgo
33: nie było/ áż dopiero gdy řie z Máryey Páńny národził?

Bo/ ábo

strona: 23v

Trzecia rozmowa.

1: Bo/ ábo to koniecznie muř być/ iż oni Bogá nie ználi/ áni (*marg*) Iáko mogli Izráelczycy
do Bogá przyřć iesli Syná Bożęgo nie było niż řie Iezus z Máryey národził, (-)
2: do niego przychodzili: ábo iesli przychodzili/ tedy przez ko=

3: go inżezgo przychodźić muśieli: co też nie może być/ ponie=
4: wafż to o łobie Syn Boży powiedział/ iż żaden nie przycho=
5: dzi do Oycá/ ani go zna iedno przezeń. Abo więc ty/ o
6: tych fłowách/ zwętpić muśiż/ ábo ie precż wymázác.
7: **NAVCZYCIEL.** Y fłowá ty mam zá prawdziwe/
8: y onich nic nie wáfpię/ áni ich też odrzucác chcę. A co fie
9: też tknie znáiomóści Bożey/ y przychodzenia onych przod=
10: kow náżnych do Bogá/ tedyciem iuż powiedział/ iż to rozne
11: było/ od teráznieyżezgo náżezgo/ iáko iáśnie pímo fwięte
12: świádczy. A iefli też było/ zgołá y po prořtu/ przez tego fy=
13: ná Bożezgo Iezufá Chriftufá/ ktory to łam o łobie powie=
14: dział/ iż żaden nie przychodzi do oycá iedno przezeń/ tego ża=
15: den iáfnymi świádectwy píma fwiętego pokázác nie mo=
16: że/ áni fie to z tego fłowká/ żadną miárą zgołá zámknąc
17: może. Gdyż to co mowi/ żaden nieprzychodzi. rc. á nie mo
18: wi nie przychodził: ták może być rozumiano. Iż iáko zá łtá
19: rego Teřtámentu żaden przyřć nie mogł do Bogá/ iedno
20: przez Moyżezá (ktorego też Pořrednikiem zowie. 5. Moi.
21: 5. v 5.) á to/ gdy do náuki iezgo przyřtał/ dał fie obrzezác/ y
22: chował práwá zákonne Gdyż też ináczey do łpołecznořći
23: infzych przypufzczony być nie mogł/ bo y łámi Izráelczycy
24: z łpołecznořći drugich wyrzuceni być muśieli/ iefliżby za=
25: konnego pořtánowienia nie pilnowáli/ A przez nie y przez
26: Moyżezá do Bogá nie przychodzili. Tákżez też y teraz/
27: pod nowym przymierzem/ ktorego iefť iedynym y włá=
28: fnym Pořrednikiem Iezus Pan/ żaden też przyřć nie mo=
29: że do Bogá/ áni go też poznác/ iefliż tego Pořredniká/ iá=
30: ko drogę prawdziwą/ y wodzá do Bogá opuřci. Wízákżez/
31: áczkolwiek to co mowię rzecz iefť prawdziwa/ y ták też fłó=
32: wá Chriftufowe niezdrożnie rozumiane być mogą/ że żaden

33: nie przychodzi do Bogá iedno przezeń/ to ieft/ teraz pod

tym nowym

strona: 24

O Synu Bożym.

Lift 24.

- 1: tym nowym przymierzym: wżákże mowię/ tego tu doklá=
2: dam/ y to ku chwale Bożey y Chriřtuřowey/ y ku náfzey teź
3: poćiefze wyznawam/ że my żadną miárą nie odłączamy/ á=
4: ni odłączać myřlimy onych wiernych chwalcow Bożych
5: przed zakonem iefzcze będących/ áni inřzych poboźnych Iz=
6: ráelczykow/ z onym ich wodzem y Pořrzednikiem Moyże:
7: í zem/ od náfzego miřego y ich teź Pořrzedniká Iezufá Chri=
8: řtufá. Iákoby on řam wřzyřtkich zgołá wybránych Bo=
9: źych/ co ich iedno ieft/ y było od początku řtworzenia řwiá=
10: tá/ nie miał być/ głową y Pánem/ ták żywych iáko y po=
11: márłych/ Rzym. 14 v 9. tákże wodzem Krole y Pořrze=
12: dnikiem. Abo iákoby teź y oni wřzyřcy (tylko řwym řpořo=
13: bem) przezeń do Bogá przychodzić nie mieli. **VCZEN.**
14: A iákofz to mogło być/ gdy go iefzcze/ według wyznánia
15: twego/ nie było/ áź dopiero od czářu tego gdy řie z Máryey
16: Pánny národził? **NAVZYZIEL.** A iáko mógł
17: być zábyty báran od záłózenia řwiátá? Obiá. 13 v 8. Gdyź
18: iedno raz przy dokończeniu wiekow ná zgłádzenie grzechu
19: ofiárowány ieft/ Hebr. 9. v 26. Abo iáko wydány mógł
20: być zá Ezáiařa y zá inřze? á iáko iego řmiáły mi rázy mogli
21: być vlećzeni/ řc. Ezái. 53. gdyź to po Ezáiařu nie było/ áź
22: w kilká řet lat? Pytam cię powiedz mi/ iefłiřz temu wierzyřz
23: iáko ieft nápiřano? **VCZEN.** Wierzę iż był zábyty/
24: iż to iuź ták Bog v řiebie řámeo/ v ktorego řá wřzyřtkie rze
25: czy obecne/ iáko v tego ktory wzywá tych rzećzy ktorych
26: nie mářz/ iákoby iuź były/ Rzym. 4. v 17. y przed ktorym řá

- 27: wżyŃtkie rzeczy odkryte/ Hebr. 4. v 19. poŃtánowić y ná=
28: znáczyć raczył. A k temu iefzczę/ iż teź zázwdy Ńkoro odpo=
29: czątku/ iuź práwie iákoby zábiany bywał w onych ofiárách
30: ktore wierni Bogu oddawáli/ á práwie to ona Ńwą Ńprá=
31: wąż/ bijąc Ńwe bárány/ kozły/ y ćielce/ pokazowáli y w tym
32: Ńie oświadczáli/ iż tak czáfu Ńwego/ zá nie człówek ieden
33: Ńpráwiedliwy miał być zábity/ iáko ieden báran niewinny/

niepo=

strona: 24v

Trzecia rozmowa.

- 1: nie pomázány áni przed Bogiem nágániony. **NAV=**
2: **CZYCIEL.** IeŃlŃz temu ták wierzyŃz/ iż w onych to
3: ofiárách/ ktore go známionowály/ zábity mogł być/ y zá=
4: bijány Ńwym ŃpoŃobem bywał/ chociaź Ńie to iŃtotnie nie
5: zŃtáło/ áź w kiełká tyŃięcy lat po Ńtworzeniu Ńwiátá/ á cze=
6: muŃzbyŃ temu tákże wierzyć nie miał/ iż tenże á nieinŃzy bá=
7: ran człówek ChrŃstus Iezus/ on mowię á nie kto inŃzy
8: przed nim y oprócz niego/ był teź iuź w onychże ofiárách/
9: przodkom náŃzym PoŃrzednikiem y drogą do Bogá. Po=
10: niewaź go wżyŃcy oczekawáli/ nań Ńie ŃpuŃzczáli/ y z niego
11: iuź Ńwą nie iáką poćiechę y znáiomóć iego przeciw Ńobie
12: miłóći bráli. A bráli ią koniecznie/ iáko z tego/ ktorego im
13: nieumieiący kłámáć Bog obiecał/ iż przezeń on wąż chytry
14: miał Ńtártą mieć głowę/ ktory ná náŃze pierwŃze rodzice/ y ná
15: nas teź potomŃtwo ich/ niewolą/ y przekłętwo przywiódł:
16: od czego teź wżyŃtkie⁸⁰ w tymże zábitym báránie/ mieli wży
17: cy być oŃwobodzeni. IákoŃz Ńie teź ták wedle náznáczoney
18: rády Bożej y Ńtáło: że ten obiecány potomek Dawidow/ na
19: sienie niewieŃcie y Abráhámowe/ vrodziwŃzy Ńie czáfu Ńwe
20: go náznáczoney y Ńkończonego/ Ńmiercią Ńwą Ńmierć zgłá=

- 21: dził/ á żywot y nie śmiertelność ná iásnią wyftáwił/ á bło=
22: gołfáwieńftwá onego wiecznego niebieskiego/ wżech wie=
23: rzących vczeńftnikámi vczyńił. **VCZEN.** A cżemuż (*marg*) Bog Słowo. (-)
24: go Ian názywa/ Słowem/ Bogiem/ y to też onim świá
25: dczy/ iż przezeń wżyftki rzeczy fą ftworzone/ á iż fie bes nie
26: go nic nie ftáło/ co fie iedno ftáło. Y to też iefcże onim pi=
27: fze: iż on był ná początku v Bogá: to ieft/ iáko iedni mowią/
28: przed wżyftkimi wieki: ábo iáko drudzy przed wżyftkimi
29: rzeczámi: ábo iáko trzeci/ był ná początku/ to ieft był w
30: Oycu przed wżelákim początkiem/ ták iż to nigdy nie by=
31: ło kiedyby on nie miał być? **NAVCZYCIEL.** Cżemu
32: by go Ian Słowem/ Bogiem názywał chceż wiedzieć?
33: więćci ták ná to odpowiem: iż go nie zowie Słowem/ ále

ták mowi/

strona: 25

O Synu Bożym.

Lift 25.

- 1: ták mowi iż ná początku ábo naprzod była mowá/ á mowá
2: tá była v Bogá/ rc. Co dáleko infza ieft rzecz ták mowić:
3: Naprzod była mowá/ iako włafne słowá greckie/ ktorými
4: Ian pił brzmia: á infza zás/ naprzod było słowo. Dla
5: cżego też oto/ między námi Polaki/ y łacinniki ftárymi y
6: grubymi/ iż fie ták to przełożenie słowá greckiego/ **Logos/**
7: było fpołpolitowáło/ przetoż fie rzecz włafna była zátro=
8: dniłá: á práwie iáko płátem fmrodlwym pokryłá: záczym
9: fie wiele obcego mrimánia y wykłádow ná Ianowe piłá=
10: nie námnożyło było: o ktorým Ian áni pomysłł/ nierzkáć
11: żeby co tákiego twirdzić miał. Ktory nic chytrze áni záwi=
12: klánie nie piłł/ ále fzczyrze y poproftu rzecz ktora była/
13: o ktorey fie Bog łam fprzodkámi náłzymi vmawiał y onę
14: im obiecował/ opiłł. y to o nieY powiedziál/ że tá mo=

15: wá/ o obiecánym Mełiálfzu Iezufie Chriřtufie/ dawno (*marg*) Pátrzay v Bezy w Bibliey,
á naydzieř on łam ták wykłáda, że Logos tho ieřt mowá, znáczy obietnicę w pierwfzey káp:
Ianowey. (–)

16: byłá v Bogá: bowiem ielzcze ná łámym počátku řtworze

17: nia národu ludzkiego. O tym/ mowię/ Iezufie Chriřtufie

18: człowieku/ á nie o którym inřzym przed nim/ mowá tá by=

19: ła v Bogá/ ktory iř miał wężowi głowę zetrzeć/ y vczynki

20: Dyabelfkie zepfowác: czegoby wedle rozłádku człowiecze=

21: go/ řaden prořty człowiek wykonać był nie mogł: przeto iuř

22: teř onęř to mowę/ względem pewnego iey wypełnienia/ y

23: řkutkow ktore fie w niey pokázowác/ Bořkie y zacne/ miály/

24: Bogiem názywa/ y to iey zarář przyczyta iř fie przez nie

25: ábo iáko Páweł wykłáda Kolo: 1. v 16. względem iey/ ábo

26: ku niey/ wřzyřtkie rzeczy řtály. Abowiem w obiecánym

27: Mełiálfzu Iezufie řynu řwym/ Bog łam nas przezyřzał/

28: obrał/ y vmiłował: A wřzyřtko teř řtworzenie řwe/ náko=

29: niec teř y řmierć z piekłem y z řzátánem pod nogi iego pod

30: dał. A ták zgołá/ poniewař iemu wřzyřtko ieřt poddano/ o=

31: procř łamego iednego Bogá/ ktory mu to wřzyřtko poddał/

32: przeto przezeń/ dla nie^{řo}/ ku niemu/ y względem iego wřzyřt=

33: ko ieřt řtworzono: A ták wřzyřtko/ że nie máłř nic coby fie

E

do niego

strona: 25v

Trzećia rozmowá.

1: do niego řciágác nie miáło: wedle náznáczoney rády Bo=

2: řey/ y obietnic ktore przodkom nářzym czynił/ y z nimi fie o

3: tym rozmawiał. Co ia z řłow tych Ianowych vpátruię: á

4: řłowá łobie řadnego/ Bogá wtorego/ iuř nápočátku iřto=

5: tnie bęđącego/ z nich nie zmyřlam. Bo teř o nim řadnego do

6: wodu/ áni obietnice řłowá Bořego: nie mam. Ale iřem ia

- 7: około tego zofobná ná fłowá Iánowe/ me zdánie ná písmie
- 8: podał/ przeto cię do niego odfyłam/ á tu fie tym báwić nie=
- 9: chcę. **VCZEN**. To ia też potym czytać mogę/ fkoró
- 10: tych książek twych doftáne. Aleś mi ná to máło powie=
- 11: dział/ álbo nic/ co Ian mowi/ iż ná początku było fłowo/ ábo
- 12: mowá/ iáko ty przekłádałz: ná początku mowi/ á ty zás/ po (*marg*) Ná początku. (–)
- 13: wiedałz/ naprzod/ ábo pierwey/ to ieft/ niż fie był Pan Ie=
- 14: zus vrodził/ y niż co czynić/ ábo vczyć począł. A nas zás
- 15: ták zdáwná vczono/ y ták to nam wykładano/ Ná początku
- 16: to ieft przed wieki rc. iákom iuż też przypominał. **NAV**=
- 17: **CZYCIEL**. Iużem ci znác dał/ iż wykład tákowy/ ieft
- 18: fzczyrym wymyślem ludzkim: kthory vrośł/ częścią z złego
- 19: przekłádu fłowá greckiego/ częścią też z omamienia ducha
- 20: onego nieczyftego. Nie tylko przeciw fłowu Bożemu/ ále
- 21: też y przeciw rozfádkowi ludzkemu.
- 22: Wiemci ia to dobrze/ iż ich wiele/ teraz y przedtem (*marg*) Vide Gualterum de uoce principij, et Theodorum Bezam. (–)
- 23: roznie fie o tym piśác ważyli/ á piśánim fwym fłowo Boże
- 24: wyfpczáli: á coż potym/ gdy fie z prawdą mijáli. Abo=
- 25: wiem/ kto kiedy z wiernych Pánfkich o tym myślił/ żeby to
- 26: mowienie/ Ná początku/ przedwieczność iáką znaczyć miá
- 27: ło? Niechby iedno ácz nic mieyfce pokazáli/ gdzieby to fłow
- 28: ko/ Ná początku fámo przez fie przedwieczność znaczyło:
- 29: ále tego pewnie nie pokażą. Ia zániechawfzy długiey ich
- 30: proznomowności/ ná twoy to rozfádek iáko wiernego przy=
- 31: puźczám/ godzili fie też ludziom omylnym wykłady tákie fo
- 32: bie zmyflác/ ktore fá przeciwne fłowu Bożemu? A to tu
- 33: zeznác muśifz/ iż ten ich wykład/ początku tego/ nikczemny

ieft/

1: iest/ á bárzo Bogu y Ianowi/ ktory piśał przeciwny. A=
2: bowiem iesliby tu v Ianá/ słowo to/ Nápczátku/ znaczyć
3: miało/ przed wśyftkimi wieki: ábo/ bez wśelákiego poczát=
4: ku: ábo przed wśelákim poczátkiem: lub theż ieszcze przed
5: wśyftkimi rzeczámí:.to iest/ iáko sámisz wykłádáią/ nigdy:
6: bo thák piśząc o vrodzeniu sýná iákiegoś przedwiecznego/
7: mówią/ że ten ma być przeklętym ktoby tho o nim mówić
8: śmiał/ **fuisse quando non esset:** żeby to miało być/ żeby on
9: kiedy nie był. Co nic innego nie iest ták mówić/ iedno że sie
10: nigdy nie vrodził/ ponieważ to nigdy nie było/ áby kiedy
11: nie miał być. Bo iesliby to słowo/ Ná poczátku/ znaczyć to
12: miało w piśaniu Ianowym/ tho iest/ bez poczátku/ przed
13: wśyftkimi wieki: A czemuż by też y ono Moyżeszowe káp:
14: 1. v 1. ábo y Ieremiażowe káp: 26. v 1. A 27. v 1. A 28. v 1.
15: tegoż też znaczyć nie miało? gdy Moyżesz mowi/ Nápo=
16: czátku/ stworzył Bog niebo y ziemię/ to iest/ przed wśyft=
17: kimi wieki/ ábo nigdy nie stworzył. Abo Ieremiaż/ nápo
18: czátku krolestwá Iehoiákimowego/ nápczátku krolestwá
19: Zedekiażowego/ tho iest przed wśyftkimi wieki rc. ponie=
20: waż tegoż słowá pímo święte y ták vżywa/ iáko y Pá=
21: weł Fili: 4. v 15. mowi. Wiećie też y wy Filipeńczyko=
22: wie/ iż nápczátku Ewánieliey/ gdym z Mácedoniey wy=
23: szedł rc. toby też wyniść musiał przed wśyftkimi wieki.
24: Bo gdzieć sie w písmie słowá iednákie náyduią/ á ieszcze ták
25: iáko to prófte/ á żadney figury w łobie nie máiące/ tedy nie=
26: wiem czemu by iednáko rozumiane y wykłádane nie miały
27: być. Ale iesliby ty mieycá z tákim wykłádem/ íprofne sie
28: im zdály: á czemuż też y ten wykłád ich ná toż Ianowe słow
29: ko/ íprofny też nie ma być? á zwłazczá gdy o sámo to iedno

30: słowko mowimy.

31: A co iefzczę drudzy mowią/ iż nápczátku/ znáczy w

32: Bogu: á ono záś v Moyżezzá nápczátku znáczy/ wedle wy

33: kładu ich/ w fynu: tedy to lámó znáczy y pokázuie ich wiel

E ij

ką nieuftá=

strona: 26v

Trzecia rozmowa.

1: ką nieuftáwiczność/ niezgodę y głupftwo: ktore zá sobą nie

2: ládá bład ciąguie: á to w tym gdy ták mowią y piśzą: Ná=

3: poczátku ftworzył Bog niebo y ziemię/ to ieft w fynu ftwo= (*marg*) Vide Auguft. Confessi:
lib 13. cap. 5. tomo 1. Col: 217.

1: Item eodem tomo, Col. 808. b in Gene. contra Manicheos lib. 1. cap. 2.

1: Item tomo 8. Col. 1283 A. in pfal. 109. in verba. Tecum principium. Et uidebis eum in
voce principij Philofophari. nunc patrem, nunc filium principium uocando.

1: Zstąpiłem z nieba. (-)

4: rzył. Nuż pátrzayże tu pilno/ Iefli ták ieft iáko wykładá

5: ią/ iż Bog Elohim/ nápczátku/ to ieft w fynu ftworzył/ á

6: ten Elohim (iáko fie w przefzłej rozmowie ichże rozumie=

7: nie przypomináło y ftrofowáło) znáczy/ ábo w sobie zámy

8: ka trzech Oycá/ fyná/ y duchá/ to tu czwarty fyn będzie: á

9: będzie nie lámego oycá fynem/ ále też y Synowym y ducho=

10: wym/ á ták iuż Troycá ich vpádnie á miáfto niey Czworcá

11: będzie. A ták oni zle mowili y piśáli/ co Troycę w iedno=

12: ści/ á iedność w Troycy wyznawáli/ y pod vtrácenim zbá

13: wienia ták też inżym wierzyć kazáli? widzisz iáko fie ci fle=

14: pi wodzowie lámami w doł głęboki wpráwuia/ z ktorego fie

15: wywikláć nie mogá: y wiele ich weń zá sobą ciąguą. Ano

16: by tu mędrowác ták namniey nie potrzebá/ lecz fie tylko

17: słow proftych trzymác/ to ieft tych/ iż ná poczátku ábo na=

18: pierwey skoro po ftworzeniu narodu ludzkiego/ á wnet po

- 19: wypadku rodziców náleznych/ była mowa v łamego Bogá/ o
20: tym Iezufie Chriftofie/ ktore⁸⁰ Bog obiecował y czałfu łwe=
21: go wedle obietnice dał. Ktorego łprawy chcąc opifać Ian
22: Ewángeliłta/ to o nim naprzod powiedział/ że nie iákiego
23: nowego człowieká/ á nigdy przedtym niełtychánego łprá=
24: wy opifowác poczłł: ále tákiego/ o ktorym ielzcie łkoro od
25: poczłłtku/ nie v ludzi tylko/ ále teź y v łamego Bogá/ ktory
26: go dáć łlubowál mowá bywálá: A mowá pewna y Boska.
27: Aliłłci by błędow żadnych y trudnołci wiáry nie było/ ktora
28: mułi być poki oycowłkie obłędliwe wykłády łtać będa.
29: **VCZEN.** Miałłci by ł był ielzcie co żádác/ iłcie nie=
30: połlednieyłzego/ z teźe pierwłzey kápituly Ianowey/ ále iżeł
31: mię iuź do nápiłánego wykłádu łwego ná nię odefłáł/ prze=
32: to łie pohámuię/ á o co cię inłzego pytać będa.
33: Nu niechay by to iuź ták było/ że by Ian o onych za

cnych

strona: 27

O Synu Bożym.

Liłt 27.

- 1: cnych obietnicách y rozmowách Bożych z przodkami náleznych=
2: mi/ o błogofłáwionym náłieniu/ piłáł y rozumiał/ co ie=
3: dnák mogłó być/ iź to mowil Bog o łynu łwym/ ile wedle
4: człowieczeńłtwá: ále iź tenze to Syn Boży to mowi potym
5: o łobie: łtałłem z niebá/ á bym czynil wolá onego ktory (*marg*) Z łtałłem z Niebá, (–)
6: mię połłáł. rc. Ian 6. v 38. Tedy to iuź żadną miárá nie mo
7: że być/ áni o obietnicy/ áni teź o człowieczeńłtwie rozumia
8: no: ále bez pochyby o onym przedwiecznym łynu Bożym/ z
9: iłłnołci vrodzonym. A ták trudno tego przeć małz/ że by
10: łyn Boży nie miał być przed tym niź łie z Máryey Iezus ná
11: rodził. **NAVCZYCIEL.** To práwdá iź nie mowi
12: o żadnym człowieczeńłtwie: ále teź nie mowi o żadnym ły=
<http://rcm.org.pl>

- 13: nu przed wieki wżyftkimi vrodzonym: áni też o iákim ifto=
14: tnym/ á iákoby cíelefnym iego z niebá z ftąpieniu. Ale
15: tylko o tymże á nie infzym człowieku/ Dawidowym wedle
16: cíááá potomku. To ieft/ mowi to o łobie człowiek Chri=
17: ftus Iezus/ w wypełnieniu czáfu z niewiááty vrodzony/
18: Gala. 4. v 4. á nie o kim infzym przed łobą przed tym/ ábo
19: w łobie ná on czás będącym. Iáko thego łamże dokłáda
20: Ian 3. v 13. mowiąc. A żaden nie wftąpił do niebá/ iedno
21: fyn człowieczy/ ktory ieft w niebie. Gdzie oto iáánie ły=
22: łzyłz/ iż mowi/ fyn człowiecy/ á nie kto infzy procz niego.
23: Którymi też łowy znácznie przedwieczność odeymuie/ te⁸⁰
24: tám fyná iákiegoś przedwiecznego Bogá/ od Antychriftá
25: zmyflonego/ á wftáwia łiebie fyná człowieczego/ gdy łie
26: czás wypełnił obietnic Bożych vrodzonego: człowieká mo
27: wię/ á nie iákie człowieczeńftwo/ ktore bez człowieká nic nie
28: ieft/ iedno łámo gołe názwifko. A iż nie Bogu/ áni Anio
29: łowi/ ábo temu fynowi od Antychriftá zmyflonemu/ to do
30: niebá wftąpienie y z ftąpienie przyczyta/ ále łobie człowie=
31: kowi nam wewfzem/ procz grzechu/ podobnemu: tedy to z
32: ftąd łáčno poznáłz/ iż on człowiek Chrifus Iefus/ nie z ftą
33: piłci tu był cíielefnie z niebá/ ále łie tu ná ziemi z duchá ł.

E iij

záczał

strona: 27v

Trzecia Rozmowa.

- 1: záczał/ y tu łie też ná ziemi z Máryey vrodził. A ták też tu
2: koniecznie/ przez ftąpienie z niebá/ nie co innego znáczy/ ie
3: dno ono łwoie z duchá Bożego poczęcie/ poświęcenie/ y ku
4: opowiedániu woley Bożey/ z cudow y mocy czynienim/
5: wyłáanie: iáko máłz Ian 10. v 36. A przez wftąpienie zás do

- 6: niebá/ rozumie onę zupełność ducha Bożego/ ktore^{go} wziął
- 7: od Bogá y oycá łwego/ przez ktorego też/ one głębokie y
- 8: niedościgłe/ rozumowi człowieczemu táiemnice wyrozu=
- 9: miał. Ktorego też wyrozumienia/ przezeń/ my łie też v=
- 10: cześnikami łtawamy: gdy łie z wody y z ducha odradzamy.
- 11: 1. Korin: 2. v 13. 14. 15. Ian 3. v 5. Bo gdziebyłmy z du
- 12: chá Bożego odrodzeni nie byli/ tedybyłmy theż áni widzieć
- 13: rzeczy niebieskich áni włtąpić do krolełtwá Bożego mogli:
- 14: áni byłmy rzeczy Bożych duchownych rozumieli: ktorych
- 15: wždy pod miárką/ przez ducha Bożego dochodzimy. A iż
- 16: tu przez włtąpienie do niebá nie co inłzego ma być rozumia=
- 17: no/ áni też ten wykład/ iełt moim wymyłłem/ tedy toż nay
- 18: dziełz y v one^{go} zacnego mężá Ianá Kálwiná/ Troyce zmy=
- 19: łloney wiernego łługi/ y potężnego obrońce/ ktory ták piłze
- 20: **in caput Ioannis 3. Ascensus in coelum puram mysteriorum**
- 21: **Dei notitiam, et spiritualis intelligentiae lucem significat,**
- 22: **vt 1. Corin 2. # 19. ait non capere hominem animale, quae**
- 23: **Dei funt.** Gdzie oto łam widzifz iż on toż łácińłkimi łłowy
- 24: powiedział/ co łiuz odemnie po polłku łłyłzał. **VCZEN**
- 25: Coż wždy ma być? y tákże v łiebie/ nie włtąpił Chriłtus
- 26: łielełnie do niebá/ ále tylko duchem będąc nápełniony/ zná=
- 27: iomość rzeczy Bosłkich niebieskich wziął? **NAVCZY**
- 28: **CIEL.** Wyznawamłci ia to/ iż prawdziwie po łwym
- 29: zmartwychwłtáníu/ włtąpił Pan náłz Iezus Chriłtus do
- 30: niebá łielełnie/ y tákże záł łielełnie y widomie z łtápi. Ale
- 31: to tu mowię/ że mieyłce to/ o ktorym łie mowilo/ nie mowi
- 32: nic o onym iego łielełnym do niebá włtápieniu/ áni też z łtá=
- 33: pieniu tu z niebá: ále tylko o duchownym/ ktore nie należy

O Synu Bożym.

Lift 28.

- 1: w przenazaniu sie y przechadzaniu z mieyfcá ná mieyfce:
2: ále w fámeý tylko znáiomósci woley Bożey/ táiemnic kro=
3: lestwá niebieskiego/ y w nápełnieniu ducha Bożego. A co
4: sie tknie cielesnego do niebá wftápienia/ o tym písmo ná in
5: lzych mieyfcách świádczy: á tego z tym mieyszác nie trzebá:
6: ále zofobná o káżdym z nich porzãdnie mowić. **VCZEN.**
7: A skãdże to poznác mam/ gdzie mowi o tym cielesnjm/ á gdzie
8: też o duchownym? **NAVCZYCIEL.** Rzecz ci to
9: lámá pokaże y tego cię też náuczy. Iáko/ to wftápienie do
10: niebá/ o którym mař v Ianá w trzecim/ to płynie z rozmo
11: wy teý ktorá miał Iezus z Nykodymem/ o odrodzeniu ná=
12: lzym: ktore płynie z ducha Bożego/ á nie z vrodzenia tego
13: przyrodzonego ziemskiego/ wedle ktorego wřzyfcy sie ludzie
14: rodzą z Adámá onego pierwřzego ziemskiego.
15: Chrístus/ będąc sam wtorym Adámem niebieskim/ nie po=
16: czął sie/ iáko my/ z woley meżá y niewiásty/ ze krwi też tákże
17: y ciálf/ iáko sie my zãczynamy biegiem przyrodzonymi: lecz
18: z ducha ś. tedy to iego tákowe vrodzenie/ ieřt iedno z niebá
19: zftápienie. Przez ktorego/ y my z niebá też z ftępujemy/
20: y z nim też iuż w niebie pořádni ieřteřmy/ Kolo: 3. v 3. Fi=
21: lipen: 3. v 20. Efe. 2. v 6. 19. gdy tymże duchem/ z iego zu=
22: pełności wyczyrpnionym Ian 1. v 16. zápieczętowáni by=
23: wamy. A to z ftápienie/ ták Iezufowe/ iáko y nářze prze=
24: zeń/ płynie z onego przedwiecznego pořánowienia/ przeý
25: źrzenia y vmiłowánia Bożego: ktorým nas sobie/ Bog w
26: tym namileyřzym vlubił Efe: 1. v 4. 5. 6. Co też ná inřym
27: mieyfcu písmo zowie nápiřánim imion nářych w Niebie.
28: Přal: 69. v 29. Luk: 10. v 20. Obiá: 3. v 5. A 13. v 8. w

- 29: księgách Báránkowych. A co fie tknie tey mowy/ z ftą=
30: pić z niebá y wftąpić do niebá/ tedy tho nie zówždy znaczy
31: przenofzenia fie (iákom wprzod rzekł) z mieyfcá ná mieyfce
32: ále fie częfto bierze o wiadomości woley Bożey/ o ófwiece=
33: niu/ y o vrzędzie przepowiadánia fłowá Bożego: iáko ono

E iij

w Obiáwie

strona: 28v

Trzecia Rozmowa.

- 1: w Obiáwieniu Ianowym/ gdzie mowiac o fługách Zboro
2: wych/ á ániólami ie nazywáiac/ mowi iż pierwŵzy y wtory
3: ániól z ftąpił z niebá rc. Obiá: 4. v 1. A 10. v 1. A 14. v 17.
4: A 18. v.1. rc. A mowi tho o wiernych fługách y poŵláncách
5: Bożych. Lecż gdy zás o złych powieda/ ktorých też gwiaz=
6: dámi nazywa/ tedy im fpádnienie z niebá przyczyta. Obiá:
7: 8. v 10. A 9. v 1. to ieft/ vtrácenie láski Bożey/ y odstąpienie
8: od fpólecżności wiernych Chriŵtuŵowych ku ŵwiátu. Kto=
9: rá rzecz ieflić Bog da poznác z fłowá ŵwoiego/ tedy y to
10: Chriŵtuŵowe z niebá z ftápienie łączno poznáfz y wyrozu=
11: miefz. **VCZEN**. Choćiażby też to mogło fie ták rozu (*marg*) Gdybyŵście wyźrzeli fyná
człowieczego wftępuiącego tám gdzie był pierwej (–)
12: mieć/ iednák ony fłowá: A coż gdybyŵście widzieli fyná czło
13: wieczego wftępuiącego tám gdzie pierwej był. Ian 6. v
14: 62. żadną miarą ták rozumiane nie mogá być. Bo ponie=
15: waż ćielefnie do niebá wftąpił/ á mowi ták/ iż tám wftą=
16: pił/ gdzie pierwej był/ tedyć też tákże muŵiał przedtym z
17: niebá z ftápić ŵkutecznie: á nie ták iáko ty z ftápienie ie^{go} wy
18: kładafz? **NAVCZYCIEL**. Ná to zówždy pámię
19: tay/ iżten człowiek Iezus Chriŵtus/ z Duchá ŵ. poczęty/
20: ktory przedtym nigdy człowiekiem nie był niź fie raz z Má=
21: ryey národził/ iż mowię/ ten á nie inŵzy/ iftotnie/ ábo ćiele

22: Ínie/ do niebá wftąpił/ Íkąd nigdy ícieleÍnie nie z Ítępował/
23: to o Íobie mowi á nie kto ínfzy. Ná co gdy bácÍnoÍc miec
24: bédzieÍz/ tedy Íacno mieyÍce to zrozumieÍz. Abowiem íako
25: prawdziwie był w przyÍzrzeniu v bogá á myÍmy teÍ w nim
26: y obráni/ y vmiłowáni/ y ÍáÍką przed czáfy wiekuiÍtymi dá=
27: rowáni Efe: 1. v 4. 5. 6. A 2. Timo: 1. v 9. Ták Íie potym
28: czáfu Íwego raz ná Íwiát národził: á dopiero wykonawÍzy
29: wolá oycá Íwe^{go} wÍięty íeÍt do chwały oney wieczney íego:
30: ábo wzbudzony od vmárlych wftąpił do oycá Íwego ná wy
31: Íokie niebo/ áby nam mieyÍce zgotował/ ábyÍmy teÍ támÍe
32: byli gdzie on íeÍt. GdziebyÍmy Íadná miárą nie mogli byc/
33: íeÍlibyÍmy tám dawno wedle przyÍzrzenia BoÍego nie byli.

Lecz

strona: 29

O Synu BoÍym.

Líft 29.

1: Lecz gdybyÍ obiedwie czáÍtce te Íłow tych ChríÍtuÍowych/
2: íednáko wykłádac Íciał/ íz íako wftąpił íÍtotnie/ ták teÍ z
3: Ítąpił íÍtotnie: tedyby to Íadná miárą/ Ítać tu nie mogłó.
4: GdyÍ teÍ y ták nie mowi/ gdybyÍcie widzieli Íyná człowie=
5: częgo wÍtępuíącego do niebá: ále tylko gdzie był pierwey.
6: Z ktorych Íłow/ poniewaÍ o Íyná człowieczęgo ídzie/ rych=
7: leyby to íc musiáło/ Íe zás w Íywot mácíerzynÍki wftąpił/
8: w ktorym pierwey był/ níÍ do niebá w ktorym przed tym
9: wÍaÍnie człowiekiem nie był. AlisÍiby do niebá tylko we=
10: dle boÍtwá wftąpił. Co gdyby podług ták ÍproÍnego Íłow
11: tych wykłádu byc miáło: tedyby náÍdzieiá náÍzá o kroleÍtwie
12: niebieÍkim vÍtáłá/ bobyÍmy tám nie mogli byc/ íeÍliby tám
13: íuÍ człowiek ChríÍtus Íezus/ Íłowá náÍzá/ nie był. AlisÍi
14: by Íie teÍ y dwa ChríÍtuÍowie zmyÍlác y wierzyc musieli:
15: gdyÍ nie íeÍt íedno íeden. Ale gdy thy Íłowá o człowieku

- 16: nam podobnym/ ktorego kości kością/ á ciałem ciála ie=
17: łtelmy Efe: 5. v 3. rozumieć będziemy: Iż on wedle przed
18: wiecznego Bożego poştánowienia/ gdy łie czas wypelnił/
19: národził: vmárł/ wzbudzony od vmárłych/ wzięty łeft
20: do niebá: áby chwały tey ktorą mu óciec przed założeniem
21: śwíátá zgotował vżywał: on mowieć człowiek Chrıstus
22: Iezus/ ktory łie poczał y vrodził czáfu łwego: Tedy też y
23: nam cáła nádzieía zoftáwa/ iż thám z nim gdzie on łeft my
24: też będziemy. A nád to/ tegoć też łełzcze dokłádam/ iż łłowá
25: ty/ mogł mowieć Iezus/ nie o łwym do niebá włtápieniu/
26: bo tám o tym rzecz nie idzie/ ále o włtápieniu gdzie przed
27: tym dnia wczoráyłzego był/ to łeft/ zá morze Tyberíádfkie/
28: gdzie pięćorgiem chlebá/ á dwiemá rybkámi/ o pięć tyłięcy
29: mężow nákarmlł/ dla ktorego cudu/ Prorokiem go názwá
30: li/ y Krolem vczynić chćieli: á gdy nád to cudowym też o=
31: byczáiem od nich zá morze do Kápernáum odłzedł/ łełzcze
32: łie temu/ przewiozłzy łie zá nim bárziew dziwowáli/ y o to go
33: íákoby tám przyłzedł/ łodzi nie máíac/ pytáli. Z łkad mu

E v

potym

strona: 29v

Trzecia Rozmowa,

- 1: potym do nich/ o pożywaniu ciála iego/ rzecz vrołłá. Kto=
2: ra iż łie im trudna y niepodobna widziála/ żeby on ciáło łwe
3: miał komu dáć ku íedzeniu/ tedy im też rzecz onę pierwłzá/
4: v nich też niepodobná przypomina: íákoby ták mowieć.
5: Trudna y niepodobna łie wam rzecz tá widzi/ o ktorey
6: wam tu powiedam/ á což gdybyłście widzieli łyná człowie
7: częgo to łeft mnie/ ktory to z wámi mowieć/ włtępuiącego
8: tám gdzie pierwey był/ y tákże trochą chlebá wiele tyłięcy
9: ludzi karmiącego: dopierobyłście łie pewnie tym bárziew

- 10: dziwowáli/ y zá rzecz to niepodobną mieli. **VCZEN.**
- 11: Iefzcze fie tu nie dofyc dzieie przedfięwzięciu memu/ y in
- 12: fzym świádectwam pífmá świętego chociaż tego co mo=
- 13: wiż dobrym funnieniem gánić nie mogę: przeto mi też thy
- 14: niedziwuy/ żeć iefzcze co więcey nád tho zadam: á zádám
- 15: mieyfća tákie/ z ktorých fie nie to przeyźrzenie/ ále rzecz fá=
- 16: má włafna znaczy: iż musiał być fyn Boży przed Máryą/
- 17: choć fie potem z niey wedle człowieczeństwá czáfu fwego
- 18: vrodził. Iáko to/ gdzie sam Chrístus powieda/ mowiąc:
- 19: Pierwey niż był Abráhám/ iam ieft: Ian 8. v 58. Gdzie to (*marg*) Pierwey niż Abráhám
ia ieftem. (–)
- 20: báciić możefz/ iż nie mowi byłem w przeyźrzeniu/ ábo w fi=
- 21: gurách/ ále o fwey skuteczney bytności. Nie mowi też/ iá=
- 22: ko niektorzy wykłádaią o fwey zacności/ żeby więtfzy był
- 23: niż Abráhám/ ále zgoła mowi o czáfie/ iż on pierwey był
- 24: niż Abráhám. **NAVCZYCIEL.** Iefliby ták by=
- 25: ło iáko mniemaią ludzie ci/ od ktorých fie ty tego náuczył/
- 26: żeby fyn Boży Iezus Chrístus rzeczą włafną iftotnie był
- 27: przed Abráhámem/ niż fie poczęty będąc z duchá s. z Máry
- 28: ey vrodził: tedy tego zádnią miarą nie obroniłz/ żebyś dwu
- 29: miałto iednego nie miał: ábo iednego ze dwu fpoionego. O
- 30: ktorým zás fpoieniu fłowá Bożego nie pokażefz/ nad sam
- 31: wymyśl ludzki. Lecz to ná ftronę: fluchayże coć odpowiem
- 32: ná mieyfce przywiedziane. Naprzod iż odrzucałz/ wykład
- 33: ten o przeyźrzeniu/ y o figurách w ktorých był Chrístus zá

kryty

strona: 30

O Synu Bożym.

Lift 30.

- 1: kryti/ tedy to nie flufźnie czyniłz/ iefli tho iefzcze y o inźnych
- 2: mieyfćách temu podobnych rozumiefz. Abowiem co fie

- 3: tknie mieycá tego/ o Abráhámie/ tedy y bez figur Itárych
- 4: może być słufznie wyložone: ále infzych nie tufzę/ ábys y lam
- 5: nie musiał ták wykładác: á zwłafzczá żeś iuż ná to zezwo=
- 6: lił/ iż Báran od początku zábity pod figurámi był. Czego
- 7: iżeś tám pozwoił/ tedy niewiem czemu byś tu y indziej te=
- 8: go zász przec miał/ czego y Antychriftowi forytarze y vczy
- 9: cíelowie pozwálaią. A iż to w słwych písmiech wyznawáią/
- 10: **Christum Patribus velatum fuisse sub figuris**, iż mowię o=
- 11: nym Itárym Oycom zákryty był Chrifus figurámi: tedy
- 12: to zá tym słamym íść musí/ iż iefzcze íftotnie nie był. Bo (*marg*) Gdyby przodkowie oni Itárzy íftotnie byli Chrifusá mieli tedy by im figur nie potrzebá było (-)
- 13: gdzieby go iuż mieli byli íftotnie y skutecźnie/ á coź tego byłá
- 14: zá potrzebá/ żeby go mieli byli w figurách/ w przeyźrzeniu/
- 15: y w obietnicách/ gdyż mi tego figurámi málowác y poka=
- 16: zowác/ ábo też obiecowác nietrzebá/ ktore^{go} ia iuż mam ífto=
- 17: tnie przytomnego? Co też mowifz/ iż to Chrifus mowil o
- 18: czáfie bytności słwey przed Abráhámem/ á nie o zacności:
- 19: bo też ten wykład odrzucałz. A czemułz/ w tákichże wykłá (*marg*) Vide uerfionem Bezae, et interpretationem eiufdem loci. (-)
- 20: dziech/ onych grubfzych Troyczákw cierpifz? gdzie ták sło
- 21: wá Báptyścine tłumáczą/ ten cí to ieft ktory po mnie idác/
- 22: zacnieyfzy ieft nád mię. Ian 1. v 15. 27. 30. Choćiałz ty tám
- 23: słowá/ zdádzą fie też/ głupfzym niektórym/ czás tókże zná=
- 24: czyć/ á nie zacność. Ale ia y to imo fie pułzczám/ á ciebie do
- 25: teyże tám ófmeý Ianowey kápituły odślyám: ktorey tá ieft
- 26: summá: że fie Chrifus przed Zydy/ w grubych ciemno=
- 27: ściách chodzącymi/ á niewolą grzechow ná łobie nofzącymi/
- 28: ná to być od Bogá poślánym opowiedá/ áby tych coby do
- 29: niego przyfzli ófwiecał/ á wierzącym w fię z niewoley grze
- 30: chu ófwobodzáł. O co fie oni náń iádowicie rozniewáli/ y

- 31: łtrofuiąc go/ to mu przyczytáli/ żeby to łobie przyczytał
32: czego by w łobie nie miał. A ták/ krotko mowiąc/ niewoley
33: tey y ćiemności łobie przyznác niechćieli/ á to że wolnego

Abráhámá

strona: 30v

Trzećia Rozmowá.

- 1: Abráhámá/ wolnymi dziećmi byli. Pan Chriřtus zás tłu
2: miąc w nich tę hárdą ich dumę/ ták im ná to odpowiedział
3: że fyny Abráhámowemi nie byli/ poniewałz to czynili/ cze
4: go Abráhám nie czynił. A iż fie y temu vpornie záłtáwili/
5: tedy on chcąc hárdóć ich łłumić/ Abráhámá z iego vni=
6: zánia fie/ á ná łprawiedliwoć łwą nie pátrzącego/ ták
7: przed nimi zálecác poczał/ iż znáiąc fie teź być człowiekiem
8: pod grzech záprzedánym/ á z obiecánego Mefiałzá błogo=
9: łławieńłtwá prágnącym/ žádał iuź teź tego zá żywotá łwo=
10: iego/ áby mógł był widzieć dzień iego. A tu bącz iż mowi
11: dzień iego/ á nie mowi/ áby widział łftotnie łámego. Y do
12: piero przydáie/ mowiąc: Widział (pámiętayże iż dzień)
13: y wefelil fie. Ale vporni Zydowie/ łłowá ty/ žádał widzieć
14: dzień moy/ i widział/ opuściwłzy/ á práwie ie wyłzpoći=
15: włzy/ to Pánu zádawáią/ czego on nie mowił/ mowiąc:
16: Piąćidziełát lat nie małz/ á Abráhámás widział. Ktore ich
17: przewrotne łłowá puściwłzy Pan imo fie/ á do tego fie nie
18: przyznawłzy żeby Abráhámá widział/ rzecz łwą kończy/ to
19: iełft tę/ iż Abráhám žádał widzieć dzień ie^{g0}: á czemu/ iż to iełft
20: rzecz prawdziwa/ że ia iełstem (ták tego dokłáda) pierwey
21: niź był Abráhám/ rozumiey obiecáną włzyłtkim łwiátłó=
22: ścią y wybáwicielem/ o czym z łprzodku mowił. A potym
23: teź y temu fie przypátrż/ kto to mowił. Izali teź nie onże fyn
24: człowieczy/ z Máryey vrodzony? Człowiek mowię iáko fie

- 25: tãmże w 40 łam nãzywa/ á nie iãki duch/ anioł/ ábo Syn
26: przed tym człowiekiem Iezusem Chrıstufem będucy/ ktory
27: człowiek prawdę tę Zydom odpornym mowił: A ten/ był
28: że iuz fkutecznie przed Abráhãmem? Rzec tego nie mozelz/
29: chybã tãk iz był wedle przezyrzenia Bożego w obietnicy y
30: w figurách/ ktore przodkom onym w ich ciemnościach z
31: dãlekã świeciły/ á żãdu dniã Chrıstufowego w nich wzbu
32: dzãły: ktore obietnice boże/ y figury cnych rozmãitych ofiar
33: iuz też y Abráhãmã vprzedziły były. Otoż tedy w onych

obietnicách/

strona: 31

Lıft 31.

- 1: obietnicách/ figurách/ ábo w ofiãrach był iuz tã swiãtło=
2: ściã y wybãwiciẽlem Chrıstus/ ielzcze przed Abráhãmem/
3: Chrıstus mowię człowiek/ ktory to o łobie mowił/ á nie kto
4: inšy przed nim/ ábo w nim. Ale przedlię iftotnie nie był
5: áni Abráhãmã widziãł/ áni on iego/ ále tylko widziãł
6: dzieñ iego y rádował fie. **VCZEN**. A czemułz też ono
7: Pãweł 1. Korin 10 v 4. powiedã/ iz onã opokã z ktorey nã
8: pułczy wodã wypłynęãł/ byãł Chrıstufem? pewnieć nie (*marg*) Opokã byãł chrıstus (–)
9: dla czego innego/ iedno iz iuz tãm z nimi był Chrıstus/ y o=
10: nych do źemie obiecãney prowadził? Nã ktorego iz on lud
11: nic niedbał/ ále go częłto drażnił y kušił/ przeto nas też A=
12: połtoł przełstrzega/ mowiãc: Ani kušmy Chrıstufã/ iãko (*marg*) Nie kušmy Chrıstufã: iãko
niektorzy. (–)
13: niektorzy kušili. A ielić tãm kułzono Chrıstufã/ tedyć też
14: iuz tãm mušiał być: bo gdzieby nie był/ tedyby go kušić nie=
15: możono? **NAVCZYCIEL**. Bogã tãm kušili Izrã=
16: elczycy/ nie Chrıstufã: poniewãłz fie ielzcze nie nãrodził
17: był Chrıstus. A Pãweł też tego nie mowi/ nie kušmy Chri=

18: łtułá/ iáko oni Chriřtułá/ ábo/ iákogo oni kuřili: ále tylko
19: iáko/ oni kusili/ nie Chriřtułá tám rozumieiąc/ ále Bo=
20: gá/ ktorego tám wprzod włpomina mowiąc: Acźkolwiek
21: poźywáli przodkowie nářzy pokármu duchownego/ y pili
22: teź nápoy duchowny/ wřákźe fie nie wřzyřcy Bogu řpodo=
23: báli. A nieřpodobáli mu fie dla wřtáwicźnego vporu y nie=
24: pořłufzeńřtwá řwego. Ten tedy ieř wmyřł Páwłow/ że przy
25: kładem onych złych Izráelczykow/ chćiał odwieřć Korin=
26: czyki od tákiegořz vporu/ ktory fie iuź w niektore z nich w=
27: krádał. Przeto ich teź od onego przykłádu nápomina/ áby
28: ták Chriřtuřem nie kuřili/ iáko Izráelczycy Bogiem/ żeby
29: teź zá to tákźe karánia nie odnieřli/ iáko oni. A nádto/ ieřliřz=
30: byř ná řłowách mych przeřtác niechćiał. Przypátrźze fie te=
31: mu co nápiřał **Epiphanius in Panario libro 1. tomo 3.** prze
32: ćiw Márcionowi to mu przyczytáiąc iż to řłowko Chriřtułá
33: włoźył miáłto Páná/ powiedáiąc Iź Páweł nápiřałbył: A

ni kuř=

strona: 31v

Trzećia Rozmowá.

1: ni kuřmy Páná: á Marcion odmienił y nápiřał/ áni kuř=
2: my Chriřtułá. A co mowięź żeby iuź tám y dla tego miáł być
3: Chriřtus/ iż ták rzekł Páweł/ A opoká oná byłá Chriřtus.
4: Dziwuię fie temu/ iż ieřcze tego nierozumieřz/ że tá mowá
5: nie ieřt włářna/ ále figurálna. Azářz był Chriřtus włářnie
6: oná opoká/ ktorá Moyźeřz lařká bił/ á zá vderzeniem iego wo=
7: dá z niey wypłynęła: á nie ráďřzey iż oná opoká Chriřtułá
8: známionowála? Azářz teź tego nie pomniřz/ że ty řłowká/
9: ieřt/ był/ řá/ byli/ znáćzenie ktorey rzeczy pokázuią częřto=
10: kroć/ á nie řámę włářną rzecz? Iáko teź y ono/ Ten kubek
11: ieřt nowy Teřtáment: y wiele inřřzych. Ale iż y řámi Troy=

- 12: czacy to wyznawáią: przeto íe ia w ták iáfney/ lácney/ y
- 13: zgodney rzeczy zábawiác niechcę. **VCZEN.** Y to wždy
- 14: dziwna/ żeby nie miał być/ przed Máryą/ gdyż był pierwey (*marg*) Oycze vwielbi mię tą chwałą ktoram v ciebie miał (-)
- 15: niż ten świat był: Czego tym dowodzę/ iż on chwałę miał v
- 16: Oycá pierwey niż ten świat był/ y o też go chwałę prosi.
- 17: Ian 17. v 5. áby go nią vwielbił: ktoreyby nie mógł mieć/
- 18: gdyby tám sam nie był. **NAVCZYCIEL.** Mo=
- 19: wi też ták Páweł o sobie y o infzych 2. Timo: 1. v 9. iż nam
- 20: dárowaná íest łáfká/ przed czáły wiekuifnymi: á teraz íest
- 21: obiáwiona przez znáczne przyście Zbáwiciela náfzego Iezu
- 22: ía Chrifufá. Myćiefmy/ to wiefz/ przed czáły wiekuifny=
- 23: mi íftotnie nie byli/ á wždy oto íłyfzyfz ízeímy łáfkę dárowá=
- 24: ną mieli. Nád to też/ oto iuż ná niebiesiech poíázeni íeíte
- 25: ímy w Chrifufie Efe: 2. v 6. y tám íest obcowánie náfze/ y
- 26: żywot w Bogu z Chrifufem zákryty: Kolo: 3. v 3./ choć
- 27: tu íeízcze íftotnie ná ziemi/ á nie tám íeíteímy. Otoż też także/
- 28: v tegoíz Bogá y Oycá miał zgotowáną chwałę Chrifufus/
- 29: ktorą iuż wíziął po wykonániu woley íego. A iż o zgotowáney
- 30: chwale mowi/ á nie o tey ktorąby iuż wíáínie był miał/ to
- 31: z ítąd báfzyć mozeíz/ iż o nią dopiero prosi/ mowíąc: Kto=
- 32: ram v ciebie miał/ á nie o tę ktorąby iuż sam przedtym trzy=
- 33: mał: boby mu o tę nie trzebá było prosić. Miał tedy czło=

wiek

strona: 32

O Synu Bożym.

Liít 32.

- 1: wiek Chrifufus Iezus chwałę tę v Bogá/ íáko y wízyfcy wy
- 2: bráni/ maíą v niego íwą chwałę/ ktorą káfdemu z nich ná=
- 3: gotował. Ale Iezus iuż íwoiey teraz wíáínie vzywa/ oni
- 4: záf w nádziei íeízcze íwey oczekawáią/ á w dzień ofíáteczny

- 5: onę skutkiem wezmą. **VCZEN.** Ale to ielzczę wietfzą
- 6: co lam o łobie powieda y o oycu łwym/ á iego mu te^{go} świád (*marg*) Wjłzedłem od Oycá y przjzedłem ná świát. (-)
- 7: kowie poświadcziá/ że wyłzedł od Bogá/ á iž go też Oćiec
- 8: połłał. Iáko też on Vczniowie iego mowią. Ian 16. v 28.
- 9: 30. Teraz wiemy iž wiefz wlyłtko/ á tego niepotrzebuiefz/
- 10: áby cię kto pytał: przeto wierzymy ześ od Bogá wyłzedł.
- 11: Tákże ono co Páweł mowi: Gala: 4. v 4. A gdy przyłzłó
- 12: wypełnienie czálu/ połłał Bog łyná łwoie^{go} rc. Tákże Ian.
- 13: 1. Ian 4. v 9. 10. 14. Połłał Bog iednorodzonego łyná łwe=
- 14: go ná świát rc. Gdzie iž go też iednorodnym/ ábo iáko ná in
- 15: łzych mieyfćách/ włálnym/ pierworodnym przed wlyłt=
- 16: kim łtworzenim/ iáko wiefz/ názywa: tedy to żadnym łpo=
- 17: łobem nie może być rozumiano/ iedno o włálnym łynu Bo=
- 18: žym/ przed wieki z łftności Bołtwá vrodzonym. Gdzie ie=
- 19: łliby iuž przed tym nie miał być być v Bogá/ tedyby też nie
- 20: mógł być połłány: Bo rzeczy przed tym nie będącey połyłać
- 21: nie mogą: przeto gdyby y on nie był pierwey v Bogá/ tedy
- 22: by też nie mógł być połłány/ áni by przyłzedł od niego. Ate=
- 23: goby też żaden wiedzieć nie mógł/ łkądby kto wyłzedł/ iefli=
- 24: by tego pierwey nie znał ktory go połłał/ y mieyfćá z ktorego
- 25: iefł połłány. Ale iž to wiemy że Bog ná niebie miefzka/ á
- 26: tenże połłał łyná łwoiego/ tedyć go z niebá połłał/ á on też
- 27: pierwey w niebie był. **NAVCZYCIEL.** Themu
- 28: wierę iž Bog ná niebie miefzka/ á iž też tu ná świát z niebá
- 29: połłał łyná łwego/ y on od niego prawdziwie połłány/
- 30: przyłzedł. Ale zás temu nie wierę/ żeby Iezus Chriłtus
- 31: prawdziwy łyn Boży/ miał być pierwey łftotnie w niebie/
- 32: niž łie z Máryey národził/ y niž też od Bogá ná świát po=
- 33: łłány był. Abowiem też to zá tym iść nie może/ iž wyłzedł od

strona: 32v

Trzecia Rozmowa.

- 1: Bogá Oycá/ y przyzedł ná sviát/ żeby iuz dla tego/ mu=
2: śiał być pierwey w niebie v Bogá. Abo tak: Połłał Bog fy
3: ná fwego iednorodzonego ná sviát: otoż ten Syn iego/ był
4: pierwey v niego w niebie/ y z niebá tu do nas ná sviát przy
5: źzedł. Abowiem nie pierweyby do nas ná sviát przyzedł/
6: ále w żywot Máryey: y nie pierweyby pofelstwą do ludzi
7: ípráwował/ áleby łobie gołpodę gotował: áboby fie wcie=
8: lał. A iefli fie pierwey wcielał/ á wcielony dziewięć miefię
9: cy w żywocie mátczynym miełzkał tedy tu nie z niebá/ ále z
10: żywotá Máryey ná sviát przyzedł. A ktemu iáko fie tho
11: ołtác może co zás drudzy mowią/ iż go przez wcielenie y v=
12: rodzenie tu do nas ná sviát połłał/ gdyż iuz przedtym iá=
13: ko fámifz twierdzą/ tu ná świecie z Oycámi chadzał y ma=
14: wiał? Ale to ná ftronę iáko głupstwo/ ná głupie y bábie
15: bayki: podźmy do rzeczy. Powiedziałem/ iż to nie idzie zá
16: tym/ żeby ten/ ktoryby był od Bogá połłány muśiał pier=
17: wey być w niebie/ á ftąd tám z ftápiwłzy tu dopiero ná źie=
18: mię przyść. Abo gdy tak pímo mowi/ przyzedł ná sviát:
19: przyzedł tedy z niebá: przeto iż nic trzeciego nie máłz/ nád
20: niebo á ten sviát. Abowiem nie tylko Syn Boży Iezus
21: Chrifus to o łobie mowi/ y Apoštołowie o nim świádczą/
22: iż ná sviát przyzedł od Bogá połłány: ále fie też toż w pi=
23: śmie ś. mowi y o infzych/ a k temu y o złych ludziách: kto=
24: rym to trudno przyczytác żeby w niebie wprzod byli/ y z nie
25: bá tu ná sviát przyźli. A wždy tak Ian o nich mowi. 1, Ian
26: 4. v 1. A 2. Ian v 7. że wiele fałszywych Prorokow y Ołzu
27: łtow przyźło ná sviát. A czyli też z niebá? Koniecznie nie/

- 28: ále posłáni od Oycá kłamstwá. To z pieklá? y to błąd: ále
29: z ich włafnego mielzkánia. O wiernych też tákże mowi: iá
30: ko ono o Ianie. Ian 1. v 6. Posłány był człowiek od Bogá.
31: Nád to/ Rzym: 10. v 15: A iákořz będą przepowiadác/ ie=
32: fliby posłáni nie byli? Tá kże mowi Anániařz do Páwłá
33: Dzieie 9. v 17. Pan Iezus posłał mię do ciebie. A Páweł/

o sobie

strona: 33

Liřt 33.

- 1: o sobie: 1. Korin. 1. v 17. Nie posłał mię Chriřtus ábym
2: nurzał rc. A ná ten czás iuř ci był Chriřtus w niebie gdy ich
3: pošyłał: á wřdy tego rzec nie mořesz áby Anániařz y Páweł
4: byli pierwey iftotnie y cielefnie w niebie/ á iř dopiero z nie=
5: bá ná řwiát pošłáni przyřzli. Lecř áby řie rzecř tá krotko
6: zámknęła: náucz řie tego od łámego Pána Iezufa/ iáko był
7: pošłány od Bogá/ y iako przyřzedł ná řwiát/ á to z tych flow
8: iego/ ktore ták łam o řwych vcźniách do oycá mowi: Ian
9: 17. v 18. Iákořs mię pošłał ná řwiát/ y iam ie też pošłał ná
10: řwiát rc. A iř tego dokłádařz/ iř rzecřy ktoraby nie była ná
11: mieyřcu pewnym řaden pošyłać nie moře/ tedy też y ia ták
12: trzymam: y dlatego temu wierę/ iř nie pošłał Bog przed=
13: wiecznego/ z iftnořci řwey řyná/ od Antychriřtá wymyřlo=
14: nego/ ktorego y ty bronisz: ktorego nie było/ ále pošłał czło=
15: wieká Iezufa Chriřtuřá/ z ducha ř. pocřętego/ á z Máry
16: ey Pánny vrodzonego. A pošłał go/ nie tám iftotnie z niebá/
17: ále z domu rodzicow iego/ ktorym on był poddány y pošłu
18: řzny/ ář do czáfu wyřcia řwego ná řwiát: gdzie řie iuř po=
19: tym domem y powinowátymi řwymi nie parał: ále cále wo
20: ley y pošelřtwá oycá řwego niebieskiego pilnował. Ten mo=
21: wię/ Chriřtus Iezus człowiek/ o ktorymci dawno powie=
<http://rcin.org.pl>

22: dam/ y onegoć zálecám/ á nie ktory inŝy przed nim. O kto (*marg*) Syn Boży Iednorodny.

(-)

23: rym teŝ to trzymam y wyznáwam/ iż on łam iełt iednorodzo

24: nym łynem Bożym/ przeto iż nádeń nie ma Bog żadnego

25: inŝzego/ ták ofobliwym obyczáiem z ducha ś. poczętego/ ták

26: vmiłowánego/ ćcią y chwałą vkoronowánego/ y bołtwem

27: nápełnionego/ iáko mowię/ iełt ten łam ieden łyn iego Ie=

28: zus Chriřtus Pan nářz. Wyznawam go teŝ być pierworo= (*marg*) Pierworodny. (-)

29: dnym: ále nie łtąd/ ŝeby on napierwey vrodzony był niŝ in=

30: łzy ludzie/ ábo ktorzy inŝy łynowie Boży: lecz łtąd/ iż mu

31: Bog y óciec iego oddał wŝyłtkie inŝe rzeczy/ á napierwey

32: dziatki do ręku y rządu: A nád wŝyłtkim go Pánem vczy=

33: nił/ y práwo pierworodztwa dał. Iáko dał był Izráelowi

F

nád

strona: 33v

Trzećia rozmowá.

1: nád wŝyłtkie inŝe narody: 2. Moy: 4. v 22. 4. Ezdr: 6.

2: v 58. Eccle: 36. v 14. Synom Iozefowym nád łyny Iáko=

3: bowymi. 1. Kroni. 5. v 1. 2. Iere: 31. v 9. Dawidowi láty

4: młodźemu/ nád brácią iego: Pfalm: 89. v 28 rc. Ktore=

5: go łyná Bożego Iezufa Chriřtułá łyná Dawidowego/ gdy

6: kto pozna/ á mocnie temu wierzy/ iż on iełt Apołtołem/ á

7: bo połłáncem Bożym/ ku wypełnieniu obietnic Oycom v=

8: czynionych: ten teŝ y Bogá pozna. Ale ktoby tego nie znał/

9: lecz łobie przed tym/ y oprocŝ tego/ iákiego inŝzego zmyłłá

10: ten áni zna/ áni ma Bogá prawdziwego/ áni iedynego y

11: pierworodnego łyná iego: choćby łie teŝ łwá nádzieią nie=

12: wiem iáko ćiefzył. **VCZEN**. Gdyby zgołá człowie= (*marg*) Ile wedle ćiáłá. (-)

13: kiem miał być Chriřtus Iezus/ iáko ty wywodámi łwoimi

14: pokázuiefz: Aczemufzby Páweł piřzac do Rzymian: Rzym:

15: 9. v 5. tego dokłádał/ iż choć poźedł z Oycow/ wżákże ile
16: wedle ciáá. Gdzie iż mowi z Oycow wedle ciáá/ tedy to
17: pewnie znáć dáie/ iż z Bogá poźedł wedle przedwiecznego
18: vrodzenia z iftności Bożey. **NAVCZYCIEL.** O
19: tym tám przedwiecznym z iftności vrodzeniu od Antychri=
20: ítá wymyflonym/ nic nie myślił Páweł: áni ták/ ile wedle
21: ciáá/ dla tego mowił/ żeby sie przed tym miał był rodić z
22: Bogá: Ale dla tego/ iż nád ono vrodzenie z Oycow/ miał
23: coś zacniey[szego/ będąc nie iáko oni/ z woley mężá y niewiá
24: íty/ ále z ducha ś. poczęty/ y duchem też bez miáry nápełnio
25: ny y poświęcony/ y tákże ná świat połány. A słowy tymi/
26: nie co innego znáczy/ iedno to/ co też przed tym powiedział:
27: káp: 1. v 3. 4. Syn Boży z náfienia Dawidowego wedle
28: ciáá: okazány sýnem Bożym z mocy/ wedle ducha poświę
29: cenia rc. Ale ábyś to wyrozumiał/ y temu też wierzył/ iż go
30: ludziom przypodobywa z ftrony ciáá: ázás go od nich łą=
31: czy wedle ducha/ y vrzędu niebiełkiego: tedy małz tegołz Pá
32: włá tákże też o sobie y powinowátjch słwych Izraelczykach
33: mowiące⁸⁰ Rzy: 9. v 3. Żádałbym ia sam przekłętwem być

od Chrístu

strona: 34

O Synu Bożym.

Líft 34.

1: od Chrístułá/ dla bráciey mey/ dla krewnych mych wedle ciá
2: á. Iż żydmi miał powinowáctwo cíelełne/ iáko y chrístus:
3: á wedle wybránia y vmiłowánia z Bogiem/ z Chrístufem
4: y z wiernymi chwalcámi Bożymi miał spółeczność ducha
5: przeto mowi ile wedle ciáá. Tákże Chrístus miał też cíele=
6: łne powinowáctwo z Izraelczykámi cíelełnymi/ z ktorych
7: sie vrodził: á infze zás powinowáctwo miał z Bogiem/ kto=
8: ry go sobie z Izraelczykow/ przez ducha słwego świętego

- 9: Íprawił/ y duchem nápełnił/ poświęcił/ y ná świat poślął/
10: otoż dla tego ták Páweł mowi/ ile wedle ciáń/ á nie dla
11: czego inźzego. **VCZEN.** Mów ty co chceź/ przedfię
12: tego nie ládá iáko w mię wmwówił: gdyż ielźcze nád to ták
13: mowi písmo: Heb: 2. v 16. iż koniecznie nie przyjął Aniołow (*marg*) Nie przyjął nafienia
Anielńkie⁹⁰/ ále Abráhámowe. (-)
14: ále przyjął Abráhámowe nafienie. Którymi słowy iáńnie
15: pokázuie onego Syná Bożego przedwiecznego/ który na=
16: lienie Abráhámowo przyjął: to ielst/ ciáło łobie/ ze krwie
17: Máryey Páńny/ która była nafieniem/ ábo corką Abráhá
18: mową/ Íprawił: Skąd sie stał człowiekiem/ będąc pierwey
19: Bogiem ábo Bożym słynem. **NAVZYZIEL.** Stá
20: ra to Papielka brednia/ á bárzo słowu Bożemu przeciwna/
21: która z zówiedzenia Szátáńńkiego vrośń/ to ielst/ mowić o
22: wcieleniu sie Syná Bożego/ y o wczynieniu łobie ciáń: o
23: czym nic niemáńz w písmie ś. Do ktorego/ iákoś ono y łam
24: wípominał/ przydáwác co ábo od niego wymowác/ wielka
25: ielst śmiáńś/ á ośtáteczna niebespieczńś. Bo iż sie ták
26: ludzie wáżyli/ przydáwác y vmnieyśzác: więc teź Szatan
27: łácnieyśzy miáł ku nim przyśtęp: á zwłáńzczá iż teź widział
28: wielkie ich nie ćwiczenie w słowie Bożym/ y nie wyrozu=
29: mienie łpofobu mowy písmá ś. Abowiem tá mowá: przy=
30: iác/ ábo wźiác nafienie Abráhámowe/ mogłoby tákże być
31: mowiono/ iáko y ono/ Wźiác kśztałt słuźebnicy. Co nic in=
32: nego nie znáczy/ iedno być słuğá y słuźyc: tákże być iednym
33: człowiekiem z potomkow Abráhámowych. O słuźbie Chri=

F ij

Ítuśowey

strona: 34v

Trzećia Rozmowá.

- 1: Ítuśowey mamy Fili: 2. v 6. 7. tákże Mát: 20. v 28 mowi

- 2: sam o sobie: Syn człowieczy nie przyszedł/ aby mu służył/
3: ale aby on służył: przetoż też Pánem y Mistrzem będąc no=
4: gi uczniom swym wmywał. Ian 13. v 13. 14. Także też być
5: w kształcie Bożym/ iest/ być jednym z Bogow/ albo Bo=
6: giem. Gdyż też y ten Iezus Chrystus człowiek/ dany nam
7: iest za Bogá/ od onego iedynego y samego Bogá Oycá/ ku
8: temu aby słowem swym mocnym wszystko miarkował/ y
9: rządził: czyniąc to wszystko mocą swą którą wziął od Bogá/
10: co jedno samemu Bogu czynić należało. Także też wziąć na=
11: lienie Abrahámowe/ iest być synem Abrahánowym: iako
12: Mat: 1. v 1. Księgi rodzaju Iezufa Chrystufa syna Dawi=
13: dowego syna Abrahánowego. Także ieszcze y ono Heb: 2.
14: v 14. co mowi/ być uczestnikiem ciała y krwi: nic też insze=
15: go nieznámionuie iedno być ciałem y krwią/ to iest/ czło=
16: wiekiem: także być nasieniem niewieścim/ być dziećciem
17: albo potomkiem niewieścim: być nasieniem Abrahánowym
18: być jego potomkiem/ iako też nim był Pan Iezus/ bo sie z
19: niego vrodził.
20: ne być te słowá z rzeczy przeszłej/ iż Chrystus nie przyjął w
21: braterstwo swe Aniołow/ ale przyjął potomki Abrahámo=
22: we/ bo też dla tych cierpiał. Który śmyśl y wykład własny
23: iest tego mieysca nad inne wszystkie. **VCZEN.** A cze
24: muż pifarz tegoż listu do Heb. 7. Czyni syna Bożego Ie=
25: zufa Chrystufa Melchifedekowi podobnego/ bez matki y ocy= (marg) Melchifedek.
**Vide in Misali Cracouiensi. in proaa de Domina quaefic incipit. Salve templum
maternale etc. ubi sic habetur. Qui in coelis sine matre, et in terris sine Pa-** (-)
26: cá/ ani początku dni/ ani końca mającego? Pewnieć tego
27: nie przeco innego mowi/ tylko że sie on vrodził na niebie
28: przed wżemi wieki z oycá bez matki/ a tu zaś na ziemi czá=
29: su pewnego/ z matki bez oycá. **NAVZCYIEL.**
<http://rcin.org.pl>

30: Iáko tho trudna iest rzecz zwyczajiu złego á záfárszáfego

31: poprzeftáf/ á tego fie oduczýć mowić czegośmy fie z mle=

32: kiem práwie mowić od Antychriftáfá náuczýli. A ták to iest

33: trudna/ iáko Murzynowi omyć czarność swoię. Iere: 13.

v 23.

strona: 35

O Synu Bożym.

Lift 35

1: v 23. Pátrż profzę cię pilno/ co to wždy będzie zá przyrowná

2: nie/ Chrifufáf do Melchifedekáf/ chociaż y prze dwiecznym (*marg*) **tre Saluator est omnium. Idem ait Symbolum Athanasij licet Beza in suo nouo Testamento latinograeco contrarium mihi dicere uidetur in cap. 7. # 3. ad Hebrae: sic scribens, Chriftus quatenus Deus est Apator, ineffabiliter genitus, quatenus homo Amitor in effabiliter conceptus etc. quae eius verba Philosophiam quam dam sublimem potius quam ueram Theologiam redoluet, suntque plane falsa et impia. (-)**

3: vrodzenim/ á to według powieści dawney fámegołz Anty

4: chrifufáf. Iż Melchifedek był bez oycáf y mátki/ y nie ma po=

5: czáfku dni y końcáf:

6: więc w tyż tropy mowić: Otoż też tákże

7: fyn Boży Iezus Chrifufus iest vrodzony/ ná niebie bez mát

8: ki/ á ná ziemi bez oycáf. Ale táf Melchifedekowi písmo ś.

9: zgołáf żadnego oycáf y mátki/ áni ná niebie/ áni ná ziemi nie

10: przyczyta/ áni iáfkiego poczfáfku y końcáf dni czyni: A Chri=

11: ftus przedfię to wfzyftko ma. Bo vrodzony wedle Antichri

12: ftáf ná niebie z oycáf/ bez mátki: á ná ziemi záf z mátki bez

13: oycáf. A niebo y ziemiáf izali poczfáfku nie máia/ tákże y rodze

14: nie z mátki ná ziemi? A więc że to/ w tych rzeczáfch/ podo=

15: bny iest Syn Boży człowiek Chrifufus Iezus Melchifedeko

16: wi? by namniey. Bo Melchifedek tego nie ma w písmie ś.

17: co Chrifufus ma/ iefli zgołáf ná wfafność fłow á nie ná v=

18: myfł y przedfięwfzięcie Apoftołfkie pátrzyć będziemy. Mel=

- 19: chifedek zgoła/ oycá/ mátki/ początku dni y końcá nie ma.
- 20: A Chrifus oycá ma ná niebie/ y ná ziemi z Oycow polzedł/
21: y z mátki fie vrodził/ Rzym: 9. v 5. Ktore Oyce Iezufowe
22: liczą porządnie Ewanieliftowie/ Máttheus y Lukalz/ á o
23: Melchifedeku te^{so} żaden z fpim s. nie pokaże. **VCZEN.**
24: A czemuż wždy takiego przypodobania vżywa Pifarz listu
25: tego? **NAVCZYCIEL.** Aby zalecił vftáwicz=
26: ność nie lkończonego ná ziemi ofiarownictwá Chrifufowe
27: go/ ktory fie ftál wedle przyięgi Bożey Ofiarownikiem
28: Pfal: 110. v 4. Heb. 7. v 21. ná wieki/ wedle porządku Mel
29: chifedekowego. To iest/ iż iáko Melchifedek był Ofiáro=
30: wnikiem Bogá náwyższego/ bez ograniczenia czáfu ktorego
31: gdyby fie vrodził y Ofiarownikiem zoftál/ y kiedyby też zás
32: vmárł/ y Ofiarownikiem być przeftál. Tákże też tho iuż w
33: onym to Melchifedeku iáko pod pewną figurą Bog pokázo=
34: wał iákie miáło być ofiarownictwo (á nie vrodzenie) Chri

F iij

ftufowo:

strona: 35v

Trzecia Rozmowa.

- 1: ftufowo: Ktory był zaráz po ftworzeniu swiátá narodowi
2: ludzkemu obiecány: ktorego ofiarownictwá początku pe=
3: wnego/ y dokończenia písmo swięte nie opifuie. Gdyż vrzę
4: du iego skutek nieiáki/ pokázował fie w ofiárách onych ktore
5: fprawowali oni nášzy napierwfy przodkowie. W ktorych
6: ofiárách iáko fie vrząd iego ofiarownicy zámykał/ ták fie
7: też iuż y báran zábity od początku ofiarował. Ofiarownic=
8: twá tedy tego ktore nań iest od Bogá wložone/ początku y
9: końcá nie máżz pewnie opisánego. ále vrodzenia/ y poczę=
10: ćia też iego iest czás pewny lat 1575. fą też y rodzicy/ krái=
11: ná/ y miáfto: z ktorych fie y gdzie vrodził: tákże ftey ftró=
<http://cni.org.pl>

12: ny żadną miarą nie może być z nim Melchisedek porówna=
13: ny/ ábo on wedle piśmá ś. Melchisedekowi przypodobány
14: Ale zaś z łtrony ofiárownicego vrzędu/ ktorým łie nawię=
15: cey Piáarz łiftu tego zábawia/ bárzo łáčne może być przy=
16: podobánie. Bo iáko Melchisedek miał to ofiárownictwo
17: bez początku y końcá/ przeto iż o tym piśmo ś. milczy: także
18: y Chriřtus Pan według porządku Melchisedekowego wie=
19: kuiřtym Ofiárownikiem zořtał: zówłze żywiąc/ áby łie też
20: zówždy zá námi przed oblicznořciá Bożá pokázował. Tá=
21: kie máiąc ofiárownictwo/ ktore iuż nigdy przeniefione nie
22: może być ná inřzego: iáko Piáarz łiftu tego mowi káp: 7.
23: v 24. **VCZEN.** Ieřliby tho tylko o vrzędzie ofiáro=
24: wniczym rozumiano miáło być/ á nie o onym iego Bořkim
25: przedwiecznym vrodzeniu y bytnořci/ á czemuřz by mu to
26: tenże Piáarz łiftu tego do Hebreow przyczytał/ iż on nápo= (marg) Tyř nápczątku/
Pánie/ vgruntował ziemię. Hebre. 1. v 10. (-)
27: czątku ziemię záložyl/ ábo vgruntował: á iż też y niebioá łá
28: łpráwá rąk iego? Skąd to koniecznie płynie: iż ieřli on zá=
29: kłádał fundáméntá ziemi/ y niebioá ręká łwá robił/ tedy
30: iuż przedtym był: á nie dopiero ná ten czás gdy łie z Máry
31: ey Pánni národził. **NAVZYCIEL.** O gdybyř
32: był ná one łáme piśmá pámiętał/ ktore łie w pierwřzey ro=
33: zmowie przypomináły/ o łámym iedynym á żywym Bogu/

łámym

strona: 36

O Synu Bożym.

Liřt 36.

1: łámym też y iedynym włzech rzeczy łtworzyřcielu: tedybyř
2: iuż wywodow tákich zániechał: áni byř tego komu innemu
3: przyczytał/ co Bogu łámemu należy. A zařz tego nie pá=
4: miętařz/ iáko łie częřto Bog ořwiádczał w tym/ że on łam

5: bez rády y pomocy czyiey/ pálcámi rąk śwych niebo y ziemię
6: vczyił? Ktore ieřliby też z nim kto drugi/ ábo řyn ten tám
7: wálz zmiřłony/ czyić był miał: ázařby tego potym ná kto=
8: rymkolwiek mieyřcu Bog řam nie oznaymiał/ y tym też iáko
9: czym inřzym tego řwego pomocniká niezálecił? ále iż rzecz
10: temu przeciwną wřędy powieda/ tedy nas tym řámym/ od
11: wymyřtu tego ludzkiego odwodzi. Ia nie dłuęo řie rzeczą tą
12: báwiąc/ toc opowiedam/ iż tego ták nie rozumiem/ iżeby
13: řłowá te řynowi Bożemu/ onemu Ieżuřowi z Páńny Máry
14: ey národzonemu/ o którym tám przed tym y potym mowi/
15: řłowá mowie te/ Y tyř Pánie nápczátku řc. przyczytác
16: miał: gdyż řámemu Bogu oycu řłużą/ y on ie też iemu řáme
17: mu przypięuie. A vżywa ich tym vmyřłem/ áby nimi do=
18: wiodł/ tym więřzy zácnořci kroleřtwá Ieżuřá řyná Da=
19: widowego/ řyna Bożego vmiřłowanego/ od Bogá nád in=
20: řze řyny Boże náder hoyniey pomázanego/ y práwicą Bożą
21: nád Anioły wywyřłzonego. A czyini to iákoby z nieiákim o=
22: kázowaniem przyczyny/ dlá ktoreyby to iego pomázanie ná
23: kroleřtwo/ řtolicá iego/ y wywyřłzenie nád Anioły/ trwáłe
24: y wieczne miało być: to ieřt/ iż nie prze ktorą inřzą przyczy=
25: nę przednieyřą y zacnieyřą/ iedno tę/ iż on tego wřzyřtkiego
26: co mu tám przyczyta/ nie od kogo innego wzięł/ iedno od te=
27: go řámego Bogá wřzech rzeczy řtworzyćielá y Páná/ który
28: řám y poczátku y końcá nie ma: który řam ziemię záložyl/ y
29: niebiořá pořtanowil/ bez czyiey pomocy y rády. A ták iż to
30: ták mocny y zacny řam Bog iedyny vczyił/ że ták známie=
31: nićie/ potomká tego Dawidowego y Abráhámowego/ przy
32: iąwřzy go řobie zá řyná řwego włařnego/ y řobie go przez
33: Duchá řwego ř. řpáawiwřzy/ pomázal y mocą tákową y

Trzecia Rozmowa.

- 1: zwierzchnością dąrował: tedy iuż żadnemu o iego mocy/ y
2: zacności namniey wątpić nie trzebá: áni lie iey/ dziwować
3: ábo lie iey íprzećiwiác: gdyż pewna y gruntowna ieft: prze=
4: to/ iż od Bogá ieft ktory lie nie odmienia/ áni żáluie tego/
5: gdy co komu dáruię. Rzym: 11. v 29. Lecż iż ten ieft vmyłł
6: Pifárzá liftu te^{go}: pátrzayże ná początek kápituły tey wżyt
7: kiej y ná przedlięwzięcie/ to ieft/ íkąd rzecz íwá zácżyna/ o
8: czym ią y ku ktoremu końcowi prowadzi: A vyżrzyłz (iełlic
9: tylko da Bog przeżyżreć) iż rzecz zácżętą przerwawłzy ío=
10: bie/ á to tym świádectwem Píal: 102 tym vmyłłem iakom
11: iuż rzekł przywiedzionym/ do niey lie zás zániechawłzy wy
12: práwy gruntownieyłzey tey rzeczy/ wraca/ gdy zás iákoby
13: znowu mowi: Y do ktoregołz z Aniołow rzekł kiedy (rozu=
14: miey Bog ktory íam niebo y ziemię ítworzył/ y Iezufá dzie=
15: dziczem włzyłtkiego poítánowił) íiądż po práwicy moiey?
16: rc. A gdzieby przefłze świádectwo/ Píal: 102. Tyś nápo=
17: czątku rc. ktoreś ty przywiódł/ íłuzyc miáło íynowi Boże=
18: mu/ wedle obłędliwego mnogich mniemánia/ tym ípofo=
19: bem żeby on nápoczątku niebo y ziemię ítworzyć miáł/ tedy
20: byś dwu íynow mieć muśiáł/ iednego ktory ítworzył niebo
21: y ziemię/ á drugiego, ktory nic nie ítworzył. To ieft íyná ie=
22: dnego ítworzyłciéłá ktoryby tyśłowá/ Siądż po práwicy
23: mey/ mowił do drugiego íyná też íwego/ ále nie ítworzy=
24: ciéłá/ iáko on pierwłzy: poniewálz tám ták zaráz to nápi=
25: íano czytamy/ íkoro po íkończeniu íłow tych/ tyś Pánie ná
26: początku záłóżył grunty ziemię/ rc. Ale y do ktoregołz wđdy
27: kiedy z Aniołow rzekł/ Siądż po práwicy mey rc. Iełli to
28: on był íyn/ ktoremuś to przyczytał/ Tyś ná początku rc. á ten

29: że á nie infzy/ mowi to/ nie do ániołow ále też do fyná/ Siądz

30: ná práwicy moiey rc. tedy koniecznie dwa/ á nie ieden/ fyno

31: wie będą. A nád to. Ie flibyćię ku tákiemu rozumieniu/ á

32: bo ku przywłafzczániu mieyfcá te^{go} (z Pfa: 102 wyiętego)

33: fynowi Bożemu/ fłowko to/ y przywodzić miáło/ iákoby tu

ná tym

strona: 37

O Synu Bożym.

Liřt 37.

1: ná tym mieyfcu/ wedle włafności fwey/ řwiádectwo to/

2: ku przelřłym przyłęczáć á weřpoł ie řpáiáć miáło: tedy to

3: wiedzieć mařz/ iż tu nie ieřt tym vmyřłem połožone: ále iż fie

4: thák włafnie w Zydowřkim texćie náyduie/ ták w Pfałmie

5: tym/ iáko y ná infzych mieyfcach/ gdzie fie rzecz ku komu

6: infzemu obráca/ á iákoby okrzyk nieiáki w łobie zámyka/ iá=

7: ko też mařz Pfał: 22. v 20. Mich 5. v 1. 2. Dani: 5. v 18. 22.

8: Luk: 1. v 26. rc. Ale ie fliby ty fłowá Pfałmowe według

9: mniemánia twego miáły być przywiedzione od Piřárzá li=

10: řtu tego: A cořzby to był zá dowod ie^{go}? vkázowác zácnořć

11: tego nád Anioły/ ktory ieřt Aniołow řtworzyćielem? iáko

12: ty y z drugimi dumařz y twierdziřz. Abo rořkázowác im po=

13: řłufzeńřtwo przećiw temu/ ktorego zdawná przedtym řłu=

14: cháli/ ććili/ y iemu fie/ iáko řtworzyćielowi kłániáli. Wyię

15: wřzyby go nigdy przedtym áni ználi/ áni widzieli: Abo oni

16: řámi miedzy infzyimi wřzyřtkiemi rzeczámii procz niego řtwo

17: rzeni byli? Iákořz ták pewno ieřt/ á nie ináćzey/ ieřli idzie

18: o řřtotną bytnořć ie^{go} przed wřzemi rzeczámii. Ieřcze trzebáli

19: mu řtolicę dáwác: ná kroleřtwo pomázowác: po práwicy

20: řádzác: gdy iuřz to przed tym wřzyřtko miáło/ z onego przed=

21: wiecznego z řřřtnořćii Bożey vrodzenia/ y z iednořćii bořřwá

- 22: nierozdzielonego? Stąd oto obaczyć możesz iż takie mniemá
- 23: nie/ y takie piśmá wykręćanie gwałtowne/ nic nie ieft in=
24: łzego/ iedno flepotá wielka ćiemności onych grubych y dot
25: kliwych Eiptńkich/ przez Antychriřtá ná ludzi przywie=
26: dzioná. Opuścić Iezufá zbáwicielá czáfu pewnego fyná
27: Bożego vrodzonego/ á chwytać fie zą przedwiecznego zmy
28: łlonego/ á oprócz czáfu wźzego/ to ieft/ nigdy nie vrodzone=
29: go: ále o tym dofyć. **VCZEN.** A cżemuż go Apořtoł
30: Páweł názywa obrazem Bogá niewidzianego/ y pierworo
31: dnym wźzego řtworzenia? izali nie dla tego/ iáko řam do (*marg*) *Wřzyřtkie rzeczy przezeń
řą řtworzone. (-)*
32: kłáda/ iż przezen wřzyřtkie rzeczy řą řtworzone/ y ná niebie
33: y ná źiemi/ widziane y niewidziane/ á iáko Ian piřze iż nic nie

F v

ieft bes

strona: 37v

Trzećią Rozmowá.

- 1: ieft bes niego vczyniono. Kolo: 1. v 15. Ian 1. v 3. A iż on
2: ieft przed wřzyřtkimi/ á wřzyřtko w nim řtoi? **NAV=**
3: **CZYCIEL.** Acżkolwiekeř iuż przedtym řłyřzał zmien=
4: kę mieyřcá tego/ y z przeřłyřch odpowiedi/ mogęř fie ná
5: uczyć wyrozumienia iego: wřzákżemi ielzcze ná to twoie py=
6: tanie nie ćięřzko będzie nieco odpowiedzic. To tedy wiedzieć
7: mařz/ iż Apořtoł opiřuiąc zacnoř kroleřtwá Chriřtuřowe=
8: go/ do ktorego Bog oćiec przenosi wyrwánych z kroleřtwá
9: Szátáńkiego/ w tym ią zářadza/ y záleca/ gdy cżłowieká
10: Iezufá Chriřtuřá obrazem Bogá niewidziánego názywa/
11: á nie zowie go Bogiem ábo z iřtności vrodzonym fynem. A
12: obrazem go dla tego zowie/ iż fie w nim Bog/ z miłości
13: řwey wielkiej řwiátu oznaymił: w nim będac vczynki cży=
14: nił: y řwiát řobie przeiednáł. Ian 14. v 10. A 2. Kor: 5. v

15: 19. Potym tę zacność ie^{go} wyśławia y zálecá/ z oney zwierz=
16: chności/ którą ma od Bogá dáną nád wżyftkimi rzeczámí
17: dla ktorey zupełney/ nád wżemi rzeczámí zwierzchności/
18: zowie go pierworodnym: to iest przoduńcym/ nád wżyft=
19: kim łtworzeniem. Ato/ iż go Bog nád tym wżyftkim Pánem
20: y Chrıftusem wczynił. Dzie: 2. v 36. A iż mowi/ że przezeń łą
21: wżyftkie rzeczy łtworzone: tedy to dwoiákim łpofobem mo
22: że być rozumiano. Naprzod wedle przeźrzenia/ y pošťáno
23: wienia Bożego/ ktory wżyftkie rzeczy ku temu końcowi v=
24: czynił/ áby ie Iezufowi Chrıftufowi fynowi łwoiemu czáfu
25: łwego poddał: przeto też támże zaráz powiedziawłzy to A=
26: pošťoł/ iáko y Ian/ iż wżyftkie rzeczy przezeń łą łtworzo=
27: ne/ tego dokłáda/ łámego łie wykłádájąc: y ku niemu ábo
28: wzgłędem iego wżyftkie łą łtworzone. Ale iżem o tym wię=
29: cey pífal ná kápitułę 1. Ianowę/ przeto tu dáley o tym mo
30: wić niechcę. Potym wedle odrodzenia y napráwy wżech
31: rzeczy/ ktore wżyftkie ták ná niebie iáko y ná źiemí nowemi
32: łie łtały: poniewáz też písmo ś. napráwę y odnowienie/
33: łtworzeniem názywa. **VCZEN**. A gdzie małz to pi=

łmo/

strona: 38

O Synu Bożym.

Łift 38.

1: łmo/ w ktorymby łowo to Stworzyć ábo łtworzenie/ zná=
2: czyłó odnowienie y napráwę/ ábo łtworzyć y nápráwić? (*marg*) Stworzvc miáłto nápráwić
ábo odnowić. (-)

3: **NAVCZYCIEL**. Naprzod v Ezáiałzá káp: 65.

4: v 17. 18. gdzie ták mowi Bog o nápráwie wżech rzeczy: O=
5: to ia łtworzę niebo nowe/ y źiemię nową/ á pierwłzych łpo=
6: minác nie będą/ áni przyidą do łercá. A wefelćie łie y ráduy
7: ćie áż ná wieki/ z tego co ia łtworzyć mam: ábowiem ia

8: stworzę Ieruzalem aby było radością/ a lud jego wewelim.
9: A iż to mowi o naprawie/ a nie o jakim nowym stworzeniu/
10: to każdy z vprzedzających y z pozad idących słow łącno po=
11: zna: y to obaczy iż mianowicie mowi o tey naprawie ktora
12: sie pod nowym przymierzem przez Chrystufa stala. Takze
13: tez mowi Dawid Psal: 51. v 10. O Boze stworz we mnie
14: serce czyste/ to jest/ iako samze wykłada/ ducha prawego
15: odnow we wnętrzościach moich. Pawel zaś Gal: 6. v 15.
16: W Chrystu sie nie waży nic obrzezka y nie obrzezanie/ ale no
17: we stworzenie. Y zaś. 2. Korin. 5. v 17. Iesli kto jest w
18: Chrystu sie/ nowym jest stworzeniem: stare rzeczy przemine
19: ty/ a oto wszystkie staly sie nowe. Takze ono gdzie mowi o
20: ziednaniu Zydow z Pogany/ mowi o Chrystu sie/ iż przenie
21: ze dwu ieden nowy czlowiek stworzony jest. Efe: 2. v 15.
22: A w káp: 3. v 9. Bog wszystko stworzył przez Iezufa Chri
23: stufa. Ktore slowa y sam Ian Kalwin/ pilny opiekun y o=
24: brońca Troyce/ y przedwiecznego rodzenia wtorey osoby
25: w Boſtwie/ tak wykłada mowiąc: Nie tak mi sie tego wy
26: kładac chce o pierwszym stworzeniu/ iako o naprawie du=
27: chowney. Bo okolicznosc mieysca tego chce/ abyśmy to ro
28: zumieli o odnowieniu: Ktore zawilſlo na dobrodzieystwie
29: wykupienia. Co tez mowi na slowa Ezaiaszowe káp: 43.
30: v 7. Stworzyłem sobie lud ten. Nie dzieie sie tu o powſzech=
31: ney naturze ludzkiej: ale o naprawie duchowney: iako y
32: do Efe: 1. v 5. Przejrzal nas/ aby przyſpofobil za ſyny
33: przez Iezufa Chrystufa. Nie mowi tu Pan/ o powſzech=

nym

strona: 38v

Trzecia Rozmowa.

1: nym stworzeniu/ ktore nam jest spoleczne z innymi ludzmi:

- 2: ále o odrodzeniu: dla ktorego też bywamy nowym stworze=
3: nim nazwani: którym wymyłem ábo wyrozumieniem/ zowie
4: Páweł stworzeniem Bożym w liście do Efezkich. **VCZEN.**
5: Temu sie sprzeciwić nie będę: wżákże mi y ná ono powiedz
6: czemu ták Ian ś. mowi. 1, Ian 4. v 2. 3. Iż duch táki káz=
7: dy który wyznawa że Iezus Chrístus przyšzedł w ćiele/ z (*marg*) Iezus Chrístus przyšzedł w ćiele. (–)
8: Bogá ieft: który záś tego nie wyznawa ieft duchem Anty=
9: chrístowym. Abowiem też to ludzie vczeni z tych słow po=
10: kázowali/ że lyn Boży był pierwey/ ábo chodził bes ćiałá/
11: ále potym gdy sie wćielił/ y vrodził/ toż też w ćiele przyšzedł.
12: **NAVCZYCIEL.** Prawdá to iż ták trzymáli y vczy
13: li/ y iam też ták przedtym od nich á nie od Bogá náuczony
14: będąc rozumiał: álem też z nimi weśpołek błądził/ idąc iáko
15: ślepy zá wodzami ślepymi/ iáko y oni śzli zá drugimi: ále iuż
16: z nimi/ chwałá Bogu/ rozbrát. Dopusćił nam był Bog
17: błądzić/ y ná czás drogámi Antychrístowymi chodzić: ále
18: nas iuż teraz od błędu nápomina: y tego po nas chce áby=
19: śmy drogámi iego chodzili: vkázuiąc nam do słowá śwoie=
20: go/ á odrywáiąc od wykłádow rozumu ludzkiego: który sie
21: też y w tych słowách pokázuię/ á błąd śprofny zá sobá ćią=
22: gnie/ y to nie bes przydátku grubego/ który z śtąd poznáfz:
23: Iż gdzie Ian mowi: Wśzelki duch który nie wyznawa że
24: Iezus Chrístus przyšzedł w ćiele/ á nie w ćiałó/ iáko nik=
25: czemnie **Theodorus Beza** przełóżył/ rozumieiąc to o Iezu=
26: sie Chrístufie człówieku z Máryey Pánny vrodzonym/ á nie
27: o kim inśzym/ oprócz niego/ przy nim/ ábo przed nim/ lub też y
28: w nim/ bo tego z żadnego písmá ś. nikt nie pokaże: Tu oni
29: opuściwśzy tego to Iezufá Chrístufá człówieká z duchá ś.
30: poczętego/ zmyślili sobie iákiegoś inśzego przed Iezusem

- 31: Chriřtufem potomkiem Dáwidowym y Abráhánowym/
32: bes ćiałá przed tym będącego/ chodzącego/ y z ludzmi ma=
33: wiáiącego: ktoryby potym w ćiele teź chodzić miał/ gdy fie

wprzod

strona: 39

O Synu Bożym.

Liřt 39.

- 1: wprzod bes ćiałá nábuiał. Rownie ták iáko Adam z Ewą
2: żoná fwą/ chodząc przedtym nágo w ráiu: poczęli potym/
3: wygnáni będąc z ráiu/ chodzić w fkorách/ ktorymi ie Bog
4: przyodział. Co lácno y łam poznać możesz iż to błąd/ y nie
5: ládá śmiałość przydáwac y twierdzić to/ czego nigdziey
6: piřmo ś. nie mowi: owłzem fie wśzędzie błędowi temu řprze=
7: ćiwia. Godziło fie było koniecznie pierwey w to weyźrzeć/
8: y to wyrozumieć/ co to ieřt/ chodzić w ćiele: być w ćiele:
9: przyść w ćiele: ćierpieć w ćiele: żyć w ćiele: przemieřkac
10: ábo zetrwac w ćiele: zá dni ćiałá řwego: wypełniac co w
11: ćiele: widzieć czyie oblicze w ćiele: być pogány w ćiele rc. (marg) W ćiele co czynić
ćierpieć pořpolita mowá piřmá řwiętego. (–)
12: iáko pořpolicie ták o Chriřtufie/ iáko y o inřzych ludziách/
13: piřmo ś. mowi Rzym: 8. v 8. A 2. Korin: 4. v 11. A 10.
14: v 3. Gala: 2. v 20. Efe: 2. v 11. Kolo: 1. v 24. A w 2. v 1.
15: Filip: 1. v 22. 24. Heb: 5. v v 7. A 1. Pet: 4. v 1. 2. 6. A nie
16: ták přętko/ áni ták beřpiecznie/ zá iedno fie mieyřce iáwřzy
17: ono ták nieprzyřtoynie ná řwą dumę kierowac: á miářto
18: prawdy/ fałř niewřtydliwy/ y błąd nieznořny zálecac.
19: Gdyź w ćiele żyć: w ćiele chodzić: w ćiele oblicze czyie wi=
20: dzieć/ ábo ćierpieć: nic innego nie znaczy/ iedno człowie=
21: kiem być: oczymá ćieleřnymi/ widzieć: y obyczaiem ludzkim
22: ćieleřnym iáko ludzie ćierpieć: rc., Bo piřmo człowieká po=
23: řpolicie/ y iego teź řprawy y pořętki ćiałem názywa. A iż

24: ták miánowicie Ian mówił: tedy tego wiedz tę być przyczę
25: nę/ która fie z niektórych starych Pifarzow pokazuie/ iż iuz
26: onych że czafow ludzie tákowi náftawáli/ ktorzy ták o Ie=
27: zulfie Chrifufie fynu Bożym trzymáli y vczyli/ że on nie był
28: práwym człowiekiem: ále był duchem: który tylko miał ná
29: łobie podobieństwo ciála/ á nie ciáło wláfné. W którym
30: błędzie był Márcion y Mánicheufz. A iż iuz zá Ianá wiele
31: było tákowych Antychriftow/ ktorzy łobie nád Iezufá
32: Chrifufá człowieka/ fyná Bożego iákiegoś infzego zmyflá
33: li: przeto Ian iáko infze ich błędy gánił/ łtrofował y poká

zował

strona: 39v

Trzecia Rozmowa.

1: zował: tákże też y tego nie milczał/ ále ie też gánił. Twier=
2: dząc tho/ iż káždy tákí człęk/ któryby tego przáł/ że Iezus
3: Chrifus przyfzedł w cíele/ to ieft/ był człowiekiem iż ten
4: był Antychriftem. Ale iż y teraz wiele ich ieft ktorzy temu
5: podobnego cóś twierdzą/ á drudzy ták zgołá trzymáią: tedy
6: bes tego być nie może/ żeby też oni Antychrifkami nie byli.
7: **VCZEN.** Aczkolwiek to práwdá ieft/ iż tákich wiele
8: ieft/ ktorzy ták trzymáią/ wżákże tego nie bes przyczyny
9: czynią: ále iż ták Páweł nápiśał/ iż fie Bog w cíele obiáwił.
10: 1. Timo: 3. v 16. co iż nie może być iedno o fynu Bożym ro= (marg) Bog obiáwiony
w cíele. (-)
11: zumiano: tedyćby w tym nie Antychrif tylko/ według twej
12: náuki/ ále y łam Páweł błádzić muśiał. **NAV CZY=**
13: **CIEL.** Ludzie infzy z Antychriftem/ to wyznawam/
14: nátym błádzą: ále wždy nie Páweł Apośtoł. Bo choćiałz
15: by ták ty łłowá łam nápiśał/ (o czym mnodzy wátpią/ bo
16: ich w pośpolitym starym Papielkim przekładzie/ nie małz:

- 17: y Erafms Roterodam/ to pokázuie/ iż w nich to łowo
- 18: Bog przydano) przedfię to pewna że ich Páweł tym vmy=
19: łem y wyrozumieniem nie piłał/ iáko ie inłzy y z tobą też ro=
20: zumieię y wykłádaię. Gdyż on nigdziey w łwym piłaniu y
21: náuce/ nie zálecał żadnego inłzego łyná Bożego przed ciá=
22: łem będącego: ále záwždy tego łamego iednego z Pánný
23: Máryey vrodzonego Iezufá Chriřtufá człowieka 1. Tim:
24: 2. v 5. Pořredniká/ zá nas ná krzyż przybitego: dla grze=
25: chow náłzych wydánego/ á dla náłzego vřpřawiedliwienia
26: wzbudzonego. Przeto iefli on łam ták nápiłał) á nie kto
27: inłzy tego do iego nápiłania przydał/ tedyby koniecznie/ po=
28: niewałz łam inłzego nád tego vkrzyżowánego. 1. Korin. 2.
29: v 2. nie znał/ nam też inłzego żadnego nád tego nie zálecał:
30: á tákby też y ná tym mieyřcu nie co inłzego twierdził/ iedno
31: to co też piłzac do Korinthczykow piłał. 2. Korin 5. v 19.
32: To iefł/ iż Bog był w Chriřtufie řwiát łobie iednáiac/ á iá=
33: ko łamże Chriřtus mowił Ian 14. v 10. Oćiec w nim mie=

łzkáiacý

strona: 40

O Synu Bożym.

Liřt 40.

- 1: łzkáiacý vczynki czynił. Bo łie dálze łowa do Timoteufzá (*marg*) Vide Vatablium in
Annotacionibus marginalibus. (–)
- 2: z tym wykłádem łacno łtofuię/ gdy ták przydáie mowięc:
- 3: Vřpřawiedliwiony w duchu/ to iefł/ obiáwiony duchem:
- 4: rozumiey ná on čás/ gdy náń z łtał z niebá przy ponurze=
5: niu. Abo oznáymiony przez duchá/ zá tákiego człowieká/
6: ktory vřpřawiedliwia inłzych/ y dáie im też duchá. Iáko
7: tedy Páweł twierdzi to o Iezufie Chriřtufie człowieku/ w
8: ktorym łie nam Bog przez vczyniki obiáwił/ że iefł nam zá
9: tákiego dány od Bogá/ żebyřmy przezeń byli vřpřawiedli=

- 10: wieni: gdyż on iest nąszą łprąwiedliwością/ odkupieniem/
11: poświęcenim/ y mądrością od Bogá. 1. Korin: 1. v 30.
12: Tákżec mu też y Bog łam w tym łwiádectwo z niebá wy=
13: dał/ gdy go y łynem łwym namileyłzym nązwał/ y łłuchác
14: go rofkazał/ Mát: 3. v 17. A i 7. v 5. Lecż gdyby tá wáfzá
15: dumá łtać miáła/ tedybyłłcie łie łami łwą brzytwą obrze=
16: zác y zráníć mułieli: á to dla tych łłow ktore przydáie Apo
17: łtoł: Widzian iest od Aniołow: ktorzyby go dopiero ná ten
18: czás gdy łie w ćiele okazał wyźrzeli. Bo gdyby przedtym
19: był/ tedyby to zle Páweł o nich mowił: boby go iuż przed
20: tym widzieli. Ale iż im to widzenie Bogá w ćiele/ to iest/
21: w onym człowieku Iezufie Chriftufie przyczyta: tedy to
22: tym łamym znác dáie/ że ten człowiek przed tym nie był:
23: áni też w tym człowieku łyn łie iáki zámykał: ktorybj przed
24: tym Bogiem łkutecznie y łftotnie być miáł. **VCZEN,**
25: Iuż teraz więcey mowić niechcę: bo łie iuż łpoznioł/
26: y noc łie przybliża: á ták iuż dobra noc: iutroć łie
27: zás da Pan Bog łtáwię. **NAVCHY=**
28: **CIEL.** Iáko chcełz/ ná włyłtko mię
29: naydziełz gotowego. Niechżec da
30: PAN BOG dobrą noc.

strona: 40v

- 1: Rozmowá Czwartá/
2: o rozmáitym okázowánium y obiáwiá=
3: niu/ o widánium y mowie Bożey/ przez Anioły:
4: przez ktore mnodzy Syná Bożego rozumieią/ y
5: iákoby łie on pokázowác y z Przodkami náfzy=
6: mi rozmáwiác miáł/ trzymáią. A przy tym o
7: obietnicách Bożych/ ktore o Mefyáfzu Synu
8: łwym czynił: iellifz go iáko obiecowáł z potom=

9: ftwá Abráhámowego y Dawidowego dał/

10: czyli miałto tey obietnice co innego: to ielt/

11: Bogá/ ábo z iftności fwey Syná przed

12: wźemi rzeczámí vrodzonego/ á nie

13: Nafienie niewieście/ Abráhámo=

14: we/ Izáákowe y Iákobowe.

15: **NAVCZYCIEL.**

16: ONożci iuż Vczeń moy do mnie

17: idzie/ czemuści fie bárzo ráno pośpiefzył

18: pewnie dziś ma wolą zemną wiele mo=

19: wić. O witayze brácie miły: Pan Bog

20: ci niech da dobry dzień. **VCZEN.**

21: Amen/ niech ták będzie: niechayze też y

22: tobie da dobry dzień: y niechay nam o=

23: biemá/ y wźem innym wiernym błogofłáwi. Pośpiefzy=

24: łem fie tym rychley do ciebie/ ábyfmy dłužey z fobą rozma

wiąć

strona: 41

O Synu Bożym.

1: wiąć dziś mogli: á to iż też ty dzień ten małz nád infze wol=

2: nieyfzy. **NAVCZYCIEL.** Dobrześ vcżynił: á prze=

3: thofz w imię Páńskie poczni co mowić: á poczni wedle

4: fwey potrzeby. **VCZEN.** Iż fie dnia wczoráyfzego

5: zmienká nie iáká ftála/ widzenia Syná BOŻEGO/ ná

6: ktorego Aniołowie pátrzáli: á przedtym też Aniołowie fie

7: wfpomináli/ w rozmowie pierwųzey: á to w tym iż ie pímo

8: ś. imiony Bożymi názywa: przeto zdáło mi fie zá rzecz po=

9: trzebnią/ teraz z tobą o tym mowić: to ielt/ o tym: Iełlífz to

10: Aniołowie byli/ iáko iedni trzymáią: czyli to był fyn Boży/

11: iáko niektorzy ftárzy twierdzili/ y iáko teraz drudzy mniemá

- 12: ią: y onegoż tho Anioła jednegoż być powiedaia: choć sie
13: częłto ná roznych mieyfcách pokázował: y tegoż też słowem
14: Bogiem nazywaia/ któryby był przed wżyftkimi rzeczami
15: v Bogá: á iż też Bog wżyftko przezeń spráwował. **NA=**
16: **VCZYCIEL.** Acz sie iuz mym zdánim/ wedle po=
17: trzeby/ po proftu dofyć/ o znáomości Bogá jednego/ ía=
18: mego/ mądrego/ żywego y nieśmiertelne⁸⁰/ mowiło. Mowi=
19: ło sie też y o fynu iego Iezusie Chrístusie/ Dawidowym y A=
20: bráhámowym potomku: przez ktorego wżyftko íest sprá=
21: wiono. Oprócz ktorego/ nie máż żadnego innego włáśne=
22: go/ y namileyżego pierworodnego fyna Bożego/ któryby
23: przed tym iedynym miał być: ábo któryby sie z tymże iedy=
24: nym miał złączyć: ábo przez ktoregoby kiedy przed tym/ y
25: procz tego/ Bog on wżechmogący miał co czynić: Wízák=
26: że/ áby w tobie wątpliwóść íáka/ błędow íákich ítórych/
27: lub też y nowych nie zoftála/ rad y o tym z tobą mowić bę=
28: dę. A ták ty/ dowody o tym tám fynu Bożym/ któryby to
29: miał być przed wżyftkimi rzeczami íftotnie/ włáśnie/ y fku
30: tecźnie/ niż sie náż Pan Iezus Chrístus Syn Boży z duchá
31: ś. poczęty z Máryey Pánnny národził/ porządkiem íwym o=
32: powieday: á íac też ná nie słowem Bożym/ wiernie y ízczy=
33: rze/ zá Bożą pomocą/ odpowiedác będe. **VCZEN.** Iż

G

strona: 41v

Czwarta Rozmowa.

- 1: sie iuz zmienká ítála niektórych wywodow/ z ítrony bytno
2: ści fyna Bożego/ ták z ítárego íáko y nowego teftámentu/
3: ná ktoreś mi iuz odpowiadał: przeto tych zaniechawfzy/ o
4: onych tylko mowić będziemy/ ktore sie íefzcze nie przypomi

5: náły. Iáko to naprzod: iż ten/ ktorego iuż teraz w nowym (*marg*) Mieyńce z Moyżefzá gdzie fie trzey ániołowie Abráhámowi pokazáli. (–)

6: teftámenćie fynem Bożym Iezufem Chriřtuřem názywa=

7: my/ przedtym bywał Aniołem názywany: on mowię/ kto=

8: ry z Pátryárchámi y Proroki mawiał/ y onym fie vkázo=

9: wał. A iż nie był Aniołem prořtym/ iáko inřzy Aniołowie/ ále

10: był Synem Bożym: to fie řtąd pokázuie/ iż Aniołá tego pi

11: řmo Bogiem Iehowá názywa: cżegoby nigdy nie cżyniło/

12: ieřliby prořtym tylko Aniołem był/ á nie řłowem Bogiem/

13: ábo fynem Bożym. Iáko ono gdy przyřzedł ze dwiemá An=

14: ioły do Abráhámá/ y ták potym k niemu mowił: Azářz ieřt

15: co trudnego Bogu. A Abráhám zász do niego: Pánie Ieho

16: wáh ktory řadziřz wřzytkę ziemię. 1. Moy: 18. v 14. 25. Kto=

17: rą rzecz/ iuż nam práwie nowy teftáment wykłáda/ á to

18: gdy ták w nim řam řyn Boży mowi: Ian 5. v 22. Oćiec ni=

19: kogo nie řadzi/ ále řad wřzyřtek oddał řynowi. Tám Abrá=

20: hám wyznawał/ Aniołá Páná ktory řadzi wřzyřtkę ziemię:

21: wyznawał tedy tego řyná Bożego: ktory był názywan An

22: iołem Iehowá. Bo wřzyřtkę ziemię řadzić: á wřzyřtek mieć

23: řad/ iedno to ieřt. Niewiem tedy iáko fie z tego wykręćić

24: kto ma: poniewářz tám Abráhám wyznawa tego Pánem/

25: ktory řadzi wřzyřtkę ziemię. A tu zász řam řyn Boży otworzył

26: nam ty księgi/ y nas náuczył: że oćiec nie řadzi nikogo/ ále

27: wřzyřtek řad dał řynowi: á ták fie temu trudno řprzećiwić:

28: Wřzákże rad ná to odpowiedzi twoiey řłuchác będę. **NA=**

29: **VCZYCIEL.** Iż Aniołá ábo pořlá Bożego názywa

30: piřmo ř. imieniem Bożym Iehowá/ á ták dla tego on Anioł

31: ieřt Synem Bożym/ ábo řłowem Bogiem: Sprořna to

32: ieřt Filozofia/ á řzczyry wymyřł řzátáńłki: á ieřt podobny

33: temu. Názywa piřmo ř. ołtarz 2. Moy: 17. v 15. tymże

strona: 42

O Synu Bożym.

Lift 42.

1: imieniem Bożym Iehowáh: otoż tedy ołtarz ieft fynem Bo
2: żym/ ábo fłowem Bogiem. A tak tych fynow Bożych tak
3: wiele będzie/ iáko wielom rzeczám w písmie ś. to imię Bo=
4: że przyczytáne bywa. Ale iáko to ftać nie może: także fie y to
5: nie oftoi/ coś o tym Aniele powiedział. A zwłafzczá iż tego
6: nigdziey potym písmo ś. nie dokłáda/ żeby tenże Anioł/ kto=
7: rego tám písmo ś. imieniem Bożym Iehowá názwało/ dla
8: názwiłká tego nie miał być Aniołem/ ále Synem Bożym y
9: Słowem Bogiem (iż iuż tak tobie k woli mówić będę/ cho=
10: ćiażem ci to przed tym pokázował/ w przešłey rozmowie z
11: początku/ żeby nie fłowem ále mową fłowá Ianowe káp:
12: 1. miály być przekłádáne/ á według obiáwienia Ianowe^g
13: káp: 19. v 13. nie mowá Bog/ ále mowá Boża: co ieft le=
14: piey y włafniey nápiřano) Abowiem ieřliby to procz iářne=
15: go fłowá Bożego mogło ftać/ iż Anioł dla názwiłká Boże=
16: go Iehowáh/ ieft fynem Bożym: á to iedno dla tego/ iż tak
17: przed tym niektorzy ludzie mniemáli: y wymyřł řwoy in=
18: řzym zálezili: tedyby teř y to także ftać mogło/ że tám nie
19: był Anioł/ choć go tak písmo zowie/ ále był ábo mąż/ ábo
20: řám Bog řtworzyćieł wřzyřłkiego. A pewnie by teř takie
21: mniemáne ftać mogło/ y řnádniey plác otrzymác/ niř to
22: coś ty powiedział. Gdyř áni tám zárez/ áni potym gdzie in=
23: dziey/ Aniołá onego nie zowie písmo ś. fynem Bożym/ áni
24: fłowem Bogiem/ á mężem go y Bogiem Iehowá támże y
25: indziey názywa. A to k temu przydawam/ iż ieřliby to ftać
26: co mowíř/ z mieyřcá tego tám pířmá ś. mogło/ że on Anioł/
27: nie był Aniołem prořnym Bożym/ ále był fynem Bożym/ fło

- 28: wem Bogiem: tedyby nie ieden tylko łam był łyn Boży/ ále
29: by ich támże ná tym mieyfcu trzey być musiało: gdyż Abrá
30: hám nie zówždy iednoftáynie iedne^{go} łamego z onych trzech
31: waży/ áni łie tylko z łamym iednym vmawia/ ále ze wżyft
32: kimi trzemá. Tákże nie on też tylko łam/ z Abráhámem mo=
33: wiąc/ iemu odpowiada/ ále wżyfcy: iáko w v 5. A oni rze=

G ij

kli vczyń

strona: 42v

Czwarta Rozmowa

- 1: kli vczyń ták. A w v 9. Y rzekli do niego/ á gdzie ieft Sa=
2: ra żoná twoiá? Nie mowi Moyżefz rzekł/ iáko o iednym/
3: ále iáko o wielu: bo ich pewna liczbá była: trzey á nie ieden.
4: Tákże y Abráhám mowi v 4. do wżyftkich. Niechay pro=
5: łzę przyniołá trochę wody/ áby nogi wálze vmyto/ á wy v=
6: łiedziecie pod drzewem. A ták iż nie wżyftko iednoftáynie
7: do iednego mowi/ áni iednego łamego nád inłze przekłáda/
8: ále wżyftkich iednłko łzánuie: á iemu też nie łam odpowie=
9: da ieden/ ále y drudzy z nim: tedy mowie/ iż iełli tám ieden
10: z onych trzech/ nie był proftym Aniołem/ ále wálzym. Sy=
11: nem Bożym/ ábo Bogiem łowem/ tedy niewiem czemuby
12: y dwá drudzy tákże iáko y on łynmi Bożymi y Bogi łowy
13: nie mieli być? Bo choć bys ták mowieć chćiał/ że łie tám ie=
14: dnego nád inłze łtąd zacność wíełłza pokazáłá/ że on Abrá=
15: hámowi przyłzłe rzeczy po odełciu drugich opowiedáł/ to
16: iełł/ o podwroceniu Sodomy: tedy tákąż zacność po dru=
17: gich dwu poznáłz/ z drugiey káp: 19. v 21. 22. gdy łie ono z
18: Lotem vmawiáią. Z ktorych ieden to k woli Lotowi czyni
19: o co go prołi/ áby Sodomie pofolgowáł y iemu/ áżby do
20: miáłłeczká/ á nie ná gorę vćiekł: iáko to łowá ty znáczą:

- 21: O tom cię y w tym wyfluchał/ że nie podwrocę miáftá te^{g0}/
22: o ktoreś mowił: Spieszże sie/ y tám sie záchoway/ ábo
23: wiemci nie mogę nic czynić áż ty tám przyidziesz. A gdy mu
24: tego ieden z onych dwu pozwolił/ tedy go przedię drugi
25: precz prowadził/ y dopiero gdy iuż słońce weszło/ przyšzedł
26: Lot do Zoár. A tám też dopiero špuścił Pan ná Sodomeę
27: y Gomoreę iáko defzcz siárki y ognia od Páná/ to iešt/ Anioł
28: on ieden ktory wprzod rozmawiał z Lotem/ ktore^{g0} też tám
29: Iehowá nazywa/ od Iehowy/ to iešt od íamego Bogá/ od
30: ktorego ná to był pošłány/ iáko pošłány był ieden z nich dlá
31: Abráhámá/ drugi dla prowadzenia Lotá/ á ten oto dla
32: podwrocenia Sodomy. Choćiaż ia nie ieštem przeciw te=
33: mu/ że w tych słowech **Pluit Iehoua á Iehoua de coelis**, mo

że być

strona: 43

O Synu Bożym.

Lišt 43.

- 1: że być Hebraiřmus, id ešt pluit a še, iáko Vatablus mowi/
2: że Iehowá šam od siebie z niebá špuścił šíarkę y ogień. Ale
3: pierwszy wykład niewiem iáko mi kto zbić może/ ále o tym
4: dořyc bącznemu. Ná to/ ieřliby sie ten wymyřł o tym An
5: iele řynu Bożym ořtác miał ázařzby sie nierychley błáđ gru=
6: by troyczácki ořtác? ktory to twierdzi/ że tám nie řyn Boży
7: że dwiemá Anioły był: ále była troycá/ Bog oćiec/ Syn y
8: duch s. Bo Abráhám trzech widział (iáko ich reguła nie=
9: sie) á wřdy tylko iednego chwalił: Przeto iř ci trzy řá Bog
10: ieden. Ale iáko sie ci (Troyczacy mowię) ná tym bárzo my
11: řá: tákże nie mnief y ci co z mieyřcá tegořz/ iákiegoř Syná
12: Bożego Aniołá/ Bogá řłowo/ przed Ieřufem Chriřtufem
13: řynem Bożym będącego dowieřc chćá. A co sie tknie řwiá=

14: dectwá/ ábo podpory z nowego teftámentu/ ktores przypo
15: mionął: tedy to/ áni wykłáda mieyfćá tego/ z Księg Moy
16: żelzowych wyiętego/ áni fie teź z nim żadnym fpofohem zga
17: dza. Bo te⁸⁰ nie mowi/ iż onemu Aniołowi Iehowá názwá=
18: nemu/ co z Abráhámem rozmawiał/ dał Bog wżyftek
19: fąd: áni te ⁸⁰/ że fie on Anioł ftał człowiekiem Iezufem Chri
20: ftufem fyneni Bożym. Ale to zgołá on Iezus Chriftus poto
21: mek Dawidow fobie przyczyta/ y to o fobie powieda/ że ie=
22: mu dał Bog óciec wżyftek fąd. Ktoregoby nie trzebá mu
23: było dáwác/ gdy iuż przedtym będąc onym Aniołem/ był
24: fędziá wżey ziemie. Ktemu to teź obáczác małz/ iż tego ni=
25: gdziey pímo s. áni fam Iezus Chriftus z duchá s. poczęty
26: á z Máryey Pánnny národzony/ nie mowi/ że mu Bog óciec
27: fád ten oddał: iáko Aniołowi flowu Bogu/ ále iáko fynowi
28: człowieczemu: ábo iż był fynem człowieczym. Ian 5. v 27.
29: A iáko fie fam Pan Iezus nigdy w tym nie opowiedał/ ták=
30: że áni żaden z pobożnych vcźniow iego o tym nas náuczál/
31: żeby on miał przed tym być onym to Aniołem: ále iż będąc
32: fynem człowieczym/ był namileyfzym fynem Bożym. Ták=
33: że teź áni Moyżelz/ áni Prorocy tego nam opowiedáli/ że=

G iij

by z

strona: 43v

Czwarta Rozmowa.

1: by z onego Aniołá co z Abráhámem y z infzymi mawiał/
2: miał fie potym ftać człowiek fyn Boży. Ale to vkázowáli y
3: o tym píáli/ że nafienie niewieście/ Abráhámowe/ Izáá=
4: kowe Iákobowe/ z biodr Dáwidowych Mefiałzem fynem
5: Bożym miáło być: iákofz fie ták á nie ináczey w wypełnie=
6: niu cżáfow ftało. Abowiem gdyby Iezus Pan fyn praw=

7: dziwy Boży/ miał być pierwey Słowem Bogiem/ onym
8: náfzym Aniołem Iehową/ y mowiłby był/ y iadł z Abráhá
9: mem/ y byłby też fędzią wŕzyftkiey źiemie/ tedyby fie wźdy
10: kędyfzkołwiek do tego był przyznał/ y nam to ku náfzey po=
11: ćiefze oznaymił: á iefli nie gdzie indziej/ tedy wźdy ná on
12: czás/ gdy z żydmi o Abráhámie/ Ian s. rozmawiał. O kto=
13: rym Abráhámie to twierdził/ iż on żądał widzieć dzień iego.
14: Zadał mowi widzieć dzień iego: á tego nie mowi/ żeby ábo
15: iego Abráhám/ ábo on Abráhámá widzieć miał: gdyż on
16: Anioł Abráhámá/ á on też ie^{go} widział. Lecż żełmy iuz o tym
17: rozmawiáli/ tego fzerzyć niechcę: ále ćie do liftu do Hebre
18: ow nápiłáne^{go} odfyłam/ ktory záleciając gośćinność/ Abrá=
19: hámá y ty iego gośćie wfpomina/ y Aniołami ie nazywa/
20: ktorzy imieniem Bożym do Abráhámá y Lotá pofelłtwo od
21: práwowáli. A o nich tego nie powieda żeby miedzy nimi był
22: ieden fyn Boży Bog Słowo: czegoby iście nie zámilczałbył
23: gdyby ták iáko ty mowiłz było/ żeby tám był Syn Boży á
24: nie Anioł proftý. Y poważnieyŕze by było iego nápominiáne
25: y pobudká ku gośćinności/ od fyná Bożego Słowa Bogá
26: wzięte/ niźli od Aniołow: ále iż tám nic innego nád Anioły
27: niebyło/ przeto iedno Anioły wfpomina mowiąc: niewie=
28: dząc Anioły przyęli. Heb: 13. v 2. **VCZEN.** Iż mi fie (*marg*) Iż imieniem Aniołowym
błogosłáwiono przeto on Anioł był Syn Boży. (-)
29: iefzcze ná tym nie dofyc dzieie/ przetołz też ná tym przeftáć
30: nie mogę: Bo to w mię niechce/ żeby ten tám Anioł miał
31: być proftým Aniołem/ á nie rádźzey Synem Bożym słowem
32: Bogiem. Abowiem iefliby Aniołem tylko był: tedyby imie=
33: nim iego nie błogosłáwiono. Ale iż imieniem iego błogosłá=

- 1: wiono/ tedy nie mógł być prostym Aniołem: ale był Sł=
- 2: wem Bogiem a synem Bożym. Iako ono błogosławił Iá=
- 3: kob wnukom swym. 1. Moy: 48. v 16. Także Moyżesz po=
- 4: tomłtwu Iozefowemu. 5. Moy: 33. v 16. A iż sam syn Bo
- 5: ży jest taki w imię którego vbłogosławione są wszystkie naro=
- 6: dy: a w imię tego tam Anioła błogosławił Iákob y Moy=
- 7: żesz. rc. w imię tedy tego Syna Bożego błogosławił/ który
- 8: tam zwany był aniołem. Abowiem tenże się miał stać onym
- 9: błogosławionym nasieniem. 1. Moy: 18. v 18. w którym mia
- 10: ły być vbłogosławione wszystkie narody: ktoż to tedy inży
- 11: iedno syn Boży? **NAVCZYCIEL**. Y ten także do=
- 12: wod/ podobny jest pierwszemu. Iż imieniem tego tam Anio=
- 13: ła błogosławiono/ oż ten tam Anioł/ nie był prostym An
- 14: iołem/ ale był synem Bożym/ albo Słowem Bogiem. O=
- 15: bacz sam/ proszę cię/ co to za ważny wywód/ twierdzić co
- 16: rzкомо z słowa Bożego: ano nie tylko nie z słowa Bożego:
- 17: ale przeciw niemu? A który tak z Proroków? który z Apo=
- 18: łołów y Ewanielistów argumentował? Błogosławio=
- 19: no imieniem Aniołowym: on tedy Anioł/ nie był Aniołem/
- 20: ale był syn Boży Bog Słowo. Abo tak: w imię Anioła bło
- 21: gosławił Iákob y Moyżesz: w imię tedy tego syna Bożego
- 22: błogosławili/ który tam był zwan Aniołem. Abowiem ten
- 23: że się miał stać nasieniem onym. O ślepoto wielka: O **śmia**
- 24: **łośsi** [!] nie wstydliva: O śprofny rozumie y domyśle cielesny.
- 25: A gdzie to tak duch Boży mówi? a gdzie o tym słowo Boże?
- 26: Azaż to już nie znaczny będzie przydatek? w którym się
- 27: twierdzi to czego pismo ś. nie twierdzi. Azaż/ ieliby ten
- 28: tam Anioł był Bogiem Słowem/ albo synem Bożym/ albo

- 29: żeby się miał być stać obiecany naniem Abrahąmowym
30: nie oznymiono to było kiedy potem przez Mojżezą albo
31: przez którego z Proroków? Abo izaliby też y Nowy testament
32: ment tego kiedy nie wyłożył? Ale iż tam nie był tylko An=

33: ioł od Boga posłany/ który poselstwo odnosił y Abrahąm=

wi z iego

strona: 44v

Czwarta Rozmowa.

- 1: wi z iego potomstwem błogosławił: przeto o iego boſtwie
2: y ſynostwie/ wielkie ieſt wſzędny w piſmie ſ. milczenie. Abo
3: wiem ieſliby to on Anioł był Bogiem ſłowem/ który potem
4: miał być Chryſtuſem Iezuſem/ á ná coſby potrzebá było o=
5: bielować naniem Abrahąmowe/ w którym/ á nie w onym
6: Aniele/ miały być błogosławione wſzyſtkie narody ſiemi:
7: poniewaſz iuſz przed tym był Bog Słowo ſyn Boży/ w kto=
8: rym też iuſz/ wedle twej dumy/ było to błogosławieństwo?
9: Boby daremne było tej rzeczy obiecowanie/ która iuſz była
10: w ſkutku. Chybaſy ten waſz Syn Boży Bog Słowo taki
11: był/ który bez ciała mocy żadney y ſiły/ áni ſkutku nie miał
12: Boſkiego/ áz gdy ná ſię ciało wziął: ábo ſie ciałem ſtał?
13: álećby pewnie rychley z ciała moc wtracił/ ániſzby iey doſtał
14: Gdyſz my ſámi tego po ſobie doznawamy/ iáko ciało náſze
15: ieſt chwale Boſzey przeciwnie. Ná to/ ieſliby on Anioł
16: był tym Synem Boſzym Bogiem Słowem: Czemuſz wſzdy
17: Páweł/ wykładáiąc to co o błogosławieństwie naniem A=
18: brahąmowego powiedziano/ Anioła tego tam nie wſpomi
19: na? áni nam tego powieda/ żeby ſie on Anioł ſtał naniem
20: Abrahąmowym? Ale to zgoła/ do Iezuſá Chryſtuſá potom
21: ká Abrahąmowe^{go} y Dawidowego ciągnie/ którego też ſá=
22: mego onym to obiecany naniem nazywa/ Gał: 3. v 16.

23: 19. á nie Anioła onego. Aboć podobno Páweł był w tey mie
24: rze profdakiem/ że tego wyrozumieć nie mógł/ czego teraz
25: nowi niektorzy ftudenći dochodzą? Aboć sie podobno w le=
26: pżey szkole vczyli/ niż on/ chociaż był aż do trzeciego niebá
27: záchwycon? y choć tám táiemnice niewypowiedziáne sły=
28: szał? ábo podobno czego on áni śmiał áni mógł wypowie=
29: dác/ oni iuz to wżyfťko y mogą y śmieią? Ale áżafz tego nie
30: pámiętafz/ iż Aniołowie dla nas są od Bogá fprawieni/ y
31: nam z woley ie^{go} wśługuiąc/ oboz fwoy około nas ftánowią?
32: Pfał: 34. v 8. A 91. v 11. Heb: 1. v 14. Ktorych Bog wyfy=
33: ła kiedy chce ku obronie náfzey y błogośławieńftwu náfze=

mu: á ku

strona: 45

O Synu Bożym.

Liť 45.

1: mu: á ku przeklęctwu y tráceniu niezbożnikow. A to co
2: przed tym czyniał Bog przez Anioły ná początku: toż po=
3: tym przez ludzi niektore wykonywał. To iest/ drugim przez
4: nie błogośławił y ony wybawiał: á wybáwienie y błogo
5: śłáwieńftwo ich ważne y fkuteczne było: á wždy oni dla te=
6: go niezofťawáli Bogi Słowy/ ábo iáko wy o tym tám An=
7: iele mniemacie Synem onym Bożym. Iáko Melchisedek
8: błogośławił Abráhámowi. 1. Moy: 14. v 19. Tákże o Abrá=
9: hámie czytamy. 1. Moy: 12. v 2. 3. iż mu to Bog obieco=
10: wał że on miał być błogośłáwieńftwem/ á iż w nim miály
11: być błogośławione wżyfťkie narody ziemfkie. Iákob też Pá
12: tryárchá prósi oycá fwego/ áby powśtawśzy błogośławiłá
13: mu duźzá iego/ 1. Moy: 27. v 19. y wiele infzych iest tááich
14: mieyfć w pífmie ś. gdzie ieden wierny chwalcá Boży bło=
15: gośławi drugim/ imieniem Bożym/ á wždy dla tego nie iest
16: śłowem Bogiem. A o wybáwicielách ludziách tego tu te=

17: raz wlpominąć niechcę. A iż on Anioł nie był Synem Bo=
18: żym/ ktory z Abráhámem mawiał: y ktorego imieniem Iá=
19: kob y Moyżelz błogofławił potomstwu Iozefowemu: ále
20: tym Synem Bożym był y ieſt Iezus Chriſtus ſyn Dawi=
21: dow y Abráhámow: y on też ſam ieſt wſzech wiedzących ży
22: wotnym y wſprawiedliwiáiącym błogofławieńſtwem: te=
23: dy tego tym dowodzę: iż Piſarz liſtu do Hebreow 1. w 4. 5.
24: 13. tak iáśnie mowi: Y ku ktoremuż kiedy z Aniołow rzekł
25: Bog/ Syn moy ieſteś ty/ iam ciebie dziś vrodził? Abo
26: ſiądź po prawicy moiey rc. Gdzie oto zgoła wſzytki Anio=
27: ły odiyſzy Iezufa Chriſtufa człowieká/ Pána y Zbáwicie=
28: lá náznego wyſtawia. A czyniąc z nim przypodobanie Anio=
29: łow káp: 2. w 2. 3. zacnieyſzym go nád ony Anioły czyni/
30: ktorzy z Przodkami náſzymi mawiali: przeto y tego potym
31: w 5. dokłáda mowiąc: iż nie poddał Aniołom ſwiátá przy=
32: ſzłego/ o którym mowił. A w w 16. tak też mowi: Boć konie=
33: cźnie nie przyiął Aniołow/ ále przyiął nafienie Abráhámo

H

strona: 45v

Czwarta rozmowa.

1: we. Ktore ſwiádectwá/ bárzo przeciwne ſą/ temu mniemá
2: niu o którym ty teraz zemną mowiſz. Przetoſz ia też wolę ná
3: nich przeſtác/ niſzli ná tych nie ſpokoynej głowy ludzkiey wy
4: wodziech/ ktore ſie nád ſłowo Boże wynoſzą: chcąc to prze
5: wieść áby im więcey niſz iáńnemu ſłowu Bożemu wierzono:
6: ktore oto iákoś ſłyſzał ná ſtronę w tey mierze odkłáda wſzyt
7: kie zgoła Anioły/ Iezufowi ſámemu to wſzytko przyczytá
8: iąc/ co iedno ku ſprawie zbáwienney y żywotowi wieczne=
9: mu przyſłuſza. O onym to zgodnie z inſzymi piſmny ſwięty=
10: mi twierdząc/ iż on ieſt nie Aniołem/ ále potomkiem Abrá=

11: hámowym: on dziedzicem wżyftkiego: on sam przez się
12: spráwił oczyszczenie grzechow náfzych/ á nie który Anioł/
13: ábo duch/ który nigdy vmierać nie może: onże też sam v=
14: siadł ná prawicy Bożey: onemuż sámemu wżyftkie rze=
15: czy są poddáne: y moc ná niebie y ná ziemi daná/ á nie kto=
16: remu Aniołowi. Błąd to tedy nieznośny/ á omamienie szá=
17: táńskie/ zdzierać to z człowieká potomká Abráhámowego
18: y Dawidowego/ Syná Bożego iednorodnego: á kláść ná
19: Aniołá polńáncá Bożego/ ktoremu tego Bog nie dał/ áni
20: tego nań włożył. Bo gdzieby to Aniołowi onemu/ ábo kto=
21: remu inżemu służyło: ázażby tego zániechał był Páweł
22: przypomionąc/ y tym náfzego Iezufá Chrístufá Pośrzedni
23: ká y Páná zálecić: iż on będąc przedtym Aniołem/ z oycá=
24: mi mawiał/ á oni też sobie imieniem ie⁸⁰ błogofławili. Lecż
25: tego/ iáko rzeczy nigdy nie będącey/ zániechawfzy/ w liście
26: do Gálátow káp. 3. sámą się tylko obietnicą Oycom o nafie
27: niu vcżynioną zábawia/ y to o niey twierdzi/ iż ci co się ná nią
28: spufzczáli/ błogofławieńftwá z niey ku wśpráwiedliwieniu
29: doftawáli. Ktore iesliby iuz z przytomności Aniołá onego
30: byli bráli: á cożby się im ieszcze nád nie/ ná onę obietnicę
31: trzeba było oględác y ná nią spufzczác? ábo iey nápotym
32: czekác? Ale iż ono błogofławieńftwo Anielńkie nie ważne ku
33: żywotney spráwiedliwosci było/ przeto się ná obiecáne na=

fienie

strona: 46

O Synu Bożym.

Liśt 46.

1: fienie Abráhámowe spufzczáli/ y onego oczekawáli: á nie
2: Aniołá/ ktorego y widáli y mowiącego z nimi słućháli. **V**
3: **CZEN.** Ale czemuż wždy Iákob/ błogofławiąc Ioze
4: fá/ Bogá wprzod przypomniałfzy Aniołá też wnet wśpo

5: mina/ y iáko od Bogá/ ták tež y od Aniołá onego/ fynom (*marg*) Iákob błogosławi od Bogá y od Aniołá, iáko Páweł od Bogá y Iezufá á ták Iezus był onym Aniołem y Synem Bozym. (–)

6: Iozefowym dobrá winřzuie/ mowiac: Anioł ktory mię wyr

7: wał od wřzego złego/ niech błogosławi ty młodzieńce. An=

8: iołowi wyrwanie ábo wybáwienie przypřiuie/ y błogosłá=

9: wieńřtwá od niego/ iáko y od Bogá łámega życzy: á więc

10: że to iefzczę prořty Anioł? á więc że to nie Bog Słowo/ ábo

11: Syn Boży? Azář tu nie wtyřz reźie ieft/ ono Páwłá ř. win=

12: řzowanie/ ktorego we wřzech liřciech řwych vřywa/ mo=

13: wiąć: Láłká wam y pokoy od Bogá oycá/ y od Pána ná=

14: řzego Iezufá Chriřtułá. Závřze oto z Bogiem oycem/ Iezu

15: łá Chriřtułá řyná iego řkládaíac: iáko řkládał Iákob Anio=

16: łá onego z Bogiem. Czegoby konieczńnie nie czynił/ gdyby

17: on Anioł řynem Bozym nie był: ták iáko ieft řynem Bozym

18: Iezus. **NAVCZYCIEL**. Temu řie nie řprzeći=

19: wiam/ żeby on Anioł/ ktory z Iákobem mawiał/ y ktorego

20: imieniem wnukom řwym błogosławił/ nie miał być Synem

21: Bozym: gdyż wřzyřcy duchowie řpráwiedliwi/ ábo Anioło= (*marg*) wřzyřcy dobrzy Aniołowie řá řyny Bozymi. (–)

22: wie Boży dobrzy/ řá řynmi Bozymi/ iáko řie to z ksiąg Io=

23: bowych pokázuie. Iob 1. v 6 A 2. v 1. Ale řię temu bárzo

24: řprzećiwiam/ y wierzyć temu niehcę/ gdyż tež o tym pi=

25: řmá ř. nie mam/ żeby on to Anioł/ miał być tákim řynem

26: Bozym/ iákim ieft Pan nářz Iezus Chriřtus Syn Dawi=

27: dow y Abráhámow: Do ktorego łámega/ á nie do Aniołá

28: iákiego/ Bog łam ty řłowá rzekł/ wedle ducha: Tyř ieft

29: řyn moy/ iam ćiebie dziś vrodził: iáko řie przed tym mowi=

30: ło. Ani temu wierzę/ żeby z onego Aniołá řpráwiony miał

31: być Iezus Chriřtus řyn Boży: ktory řpráwiony ábo vro=

32: dzony ieft z niewiałyty/ przez ducha świętego z nafienia A=

33: bráhámowe⁸⁰/ iáko písmo ś. świádczy: Gal: 4. v 4. Luk:

H ij

1. v 35.

strona: 46v

Czwarta Rozmowa.

- 1: 1. v 35. Heb: 2. v 16. Ale ták wierzę/ iż on Anioł/ Aniołem
- 2: ieft y był: A Iezus potomek Dawidow y Abráhámow Pá
- 3: nem y Chriftułem wczyniony: Dzieie 2. v 36. ieft włáfnym
- 4: y namileyfzym fynem Bożym. A co fie tknie błogóśławień
- 5: ftwá ktore Iákob czynił imieniem Bożym/ y imieniem też one=
- 6: go Anioła: Ták iáko życzy łáki/ pokoiu/ y miłosierdzia Pá
- 7: weł/ od Bogá oycá/ y od Iezufá Chriftułá: tedy fie oto zá
- 8: ftáwiác niechcę żeby niemogło być nieiákie podobieńtwo/
- 9: oney rzeczy z tą: to ieft/ onego łámege winfzowánia. Ale co
- 10: fie tknie tych łámych/ od ktorych to błogóśławieńtwo po=
- 11: chodzi/ po Bogu łámych/ ktory fie ták tu iáko y tám wprzod
- 12: kładzie: tedy ná to zezwolić nie mogę. Gdyż to dobrze z pi=
- 13: łmá ś. widzę/ iż infty ieft Anioł Pośłániec Boży: á infty też
- 14: zás człowiek Iezus Chriftus fyn Boży namileyfzy. Bo An
- 15: ioł do czáfu tylko niektorego/ nád niektórymi też tylko fprá=
- 16: wámi/ od Bogá pośtánowiony bywał/ y do czáfu też nie=
- 17: ktorego/ iáko Moyżefz y infty Aniołowie/ śrzodkował/ mie
- 18: dzy Bogiem/ á ludzmi od Bogá wmiłowánymi: á to poki
- 19: nie przyfzło wypełnienie czáfu od BOGA zámierzonego:
- 20: dokąd nie przyfzło obiecáne Náfienie/ w kthorym wftyft=
- 21: ki narody błogóśławieńtwá doftąpić miály. Ale gdy fie
- 22: czás zupełny wykonał: Ażci iuż Anioł/ ażci y Moyżefz Po=
- 23: śrzednik ftáre⁸⁰ przymierza/ wftał: á Iezus Pan wiecznym
- 24: Pośrzednikiem zoftał. Tákże/ ná czás łobie Przodkowie

- 25: oni náfzy imieniem Anielłkim winłzowáli: iż fie ták Bogu
26: łpodobáło. Ale iuż teraz náwieki/ winłzuią łobie wierni/
27: imieniem Iezulá Chrifłufá łyná Bożego: nád ktorego iuż
28: teraz imię/ nie máłż żadnego imieniá dánego pod niebem lu=
29: dziom/ w ktorymby mogli być zbáwieni. Dzieie. 4. v 12. A
30: iż to Iákob czynił/ że błogółáwiąc wnukom łwym/ włpo=
31: minal też ná on czás Aniołá: tedy te⁸⁰ koniecznie/ nie inłzym
32: vmyłłem/ czynił/ iedno iż im też tákoweyże obrony/ łtraży/

y błogółá=

strona: 47

O Synu Bożym.

Liłt 47.

- 1: y błogółáwieńłtwá życzył od BOGA przez onegołż
2: Aniołá iego/ iákowey łam nád łobą częłto doznawał: tego
3: im życząc żeby ná nie Bog był łáłkaw/ á iżby ich też on An=
4: ioł iego łtrzegł. Bo iákóm ci to iuż powiedział/ włzylłtko
5: przed tym Bog przez Anioły działáł: á nie tylko przed Za=
6: konem/ ále też y pod Zakonem. Gdyż y łam Zakon/ będąc
7: ku obietnicam Bożym/ o nafieniu błogółáwionym/ przy=
8: dány: to ielł/ dokądby czás wypełnienia ich nie przyłzedł:
9: przez Anioły też do ręku Posrzedniká Moyżeszá od Bogá
10: był podány/ iáko Apołłoł łwiádczył/ Gálá 3. v 19. Dzie. 7.
11: v 53. Ktorzy to Aniołowie Boży záwždy łtrzegli wiernych
12: wolá Bożą im oznáymiáiąc/ y onych w ciełefnych onych
13: przygodách broniąc/ á práwie ich ná ręku nołżąc/ iákoby
14: y nogi łwey o kámień nie obrázili: Płál: 91. v 11. Ktore An=
15: ioły Bog łam wyłyłáł też y pod nowym tełtámentem: ták=
16: że y Iezus Chrifłus Syn Boży: poniewáłż iemu łámemu
17: Bog y Anioły poddał/ á iego nád nimi/ iáko y nád inłzymi
18: włzylłtkimi rzeczámı przełožył: o czym píłmo ł. ielł nam
19: łwiádkiem. A náprzod o tym/ iż Chrifłufowi łá Anieli pod

20: dani y służą mu/ maż ná tych mieyfcách: Mat: 4. v 11. Fi
21: li: 2. v 10. Efe: 1. v 20. 21. Heb: 1. v 6. A 1. Petri 3. v 22. Po=
22: tym o wyfłaniu ich od Bogá y Chrifufá/ wiernym ku po=
23: mocy naydzież w Dzie: 5. v 19. A 8. v 26. A 10. v 3. 22. A
24: 12. v 7. 11. A 27. v 23. Obiá: 1. v 1. rc. Ktorzy iż oto y teraz
25: pod Nowym przymierzym wyfłani bywáią ku pomocy y
26: rátkowi/ y obronie wiernych: tedy/ choćby też teraz kto
27: winfzuiąc komu dobrá od Bogá y od fyná iego Iezufá Chri
28: ftufá/ życzył mu te^{go} żeby go Anioł Páński bronił ábo ftrzegł
29: niewiem żeby w tym co zgrzeżył: ále to wiem żeby przedfię
30: z Aniołá łobie Syná Bożego nie czynił/ choćby ták dokład
31: nie mowił: Anioł on ktory Piotrá z ciemnice wywiodł/ nie=
32: chay też ciebie wywiedzie z káždego niebefpieczeńtwá twe=
33: go. Bo choćalzbyś ták mowić chćiał/ iż to iuż ieft rzecz in=

H iij

Íza/ gdy

strona: 47v

Czwarta Rozmowa.

1: Íza/ gdy kto po Bogu y Iezufie Chrifufie/ Anielskiey ftra=
2: ży komu winfzuie: bo iuż teraz z Iezufá Chrifufá Aniołá ło
3: bie vczynić nie może/ bo iuż te rzeczy łą znáczne: tedy też y ia
4: tobie ták bych ná to odpowiedział/ że też y tám z obietnice
5: o błogofławionym nafieniu nikt łobie Aniołá nie czynił/ áni
6: choćby chćiał/ vczynić mógł. Bo inſzy ieft Bog: inſzy An=
7: ioł od Bogá poſelſtwo ſprávuiący: á inſzá też obietnicá od
8: Bogá o tym nafieniu vczynioná: ná ktorą łie wierni przod=
9: kowie náſzy ogládáli/ y ktorey wypełnienia oczekawali. A
10: ták to muſi być że Anioł w łwey mierze Aniołem/ Bog Bo=
11: giem/ á Iezus Pan potomek Abráhámow fynem Bożym/

12: á nie iáki Anioł/ zořtác muři. **VCZEN.** Ieřcže fie y ná (*marg*) á řwego, Iákobowi błogosławił y imię odmienił, záczy y Iákob Bogiem názwał, iáko y Tomasz Iezufá, ktorego imienia nie wie nikt, á on tez imioná odmienia y błogosławi, á ták to ieden ieřt. (–)

13: tym wřpokoic nie mogę/ gdy fie Aniołá one^{go} řpráwam przy=

14: pátruię. Ktory gdyby był prořtym Aniołem: tedyby áni imie=

15: nia ludziom odmieniał/ áni by im tez błogosławił: Lecž iž

16: im y imioná odmieniał/ y błogosławił: tedy pewnie nie był

17: prořtym Aniołem/ ále Bogiem Słowem onym řynem Bo=

18: žym. A nád to ieřcže/ gdy go ono Iákob pytał/ coby zá imię

19: iego było: tedy fie mu o tym pytać nie dał/ lecz tylko wderży

20: wřzy go w biodrę odřzedł/ błogosławiác mu. Ktorego tez

21: Iákob poznawřzy z odeřcia/ Bogiem wyznawa/ mowiac

22: iž widział Bogá oblicžnie/ á przedřię żyw zořtał. A więcz

23: to nie iálne mieyřce? Lecž iž o Chriřtusie řynu Božym rozu

24: miano ma być: oto ieřcže tym tego dowodzę/ z Nowego

25: teřtámentu w ktorym ták czytamy Obiá. 19, v 12. 13. Iž on

26: ktorego imię ieřt Bože řłowo/ miał imię nápiřáne/ ktorego

27: żaden niewie iedno on řam: co fie z onym Aniołem zgáđza/

28: ktory imienia řwego Iákobowi oznaymić niechćiał. A iáko

29: tám onže to Anioł/ imię Iákobowi odmienił: ták tez Iezus

30: Chriřtus Syn Boży odmienił Symonowi názwawřzy go

31: Piotrem Ian: 1. v 43. A iáko on błogosławił Iákobowi:

32: ták tez Pan Iezus błogosławił wřzyřtkim wczniom řwym

33: Luk: 24. v 50. 51 Otož to tenže ieden ieřt/ y ten z Iákobem

zá pářy

strona: 48

O Synu Božym.

1: zá pářy chodził. A iáko go Iákob Bogiem názwał/ ták tez

2: Tomasz Iezufá Bogiem názwał: á ták to ieden ieřt on An

3: ioł/ á Iezus Chriřtus Syn Boży. <http://rcin.org.pl>

4: **NAVCZYCIEL.** Imię komu odmieniać y iemu było
5: gośławić/ nie Bogu tylko łámemu áni Aniołowi/ áni też
6: Iezufowi Synowi Bożemu wolno/ ále też ludziom: bo im
7: tego Bog nie zákázuie/ áni/ gdy to czynią/ onych ztego
8: łtrofuie: áni też zás gdy to ktorzy czynili/ dla tego Synem
9: onym Bożym Bogiem łłowem zołtawáli. Choć to nie tyl=
10: ko zli/ ále też y dobrzy dziálywáli. Iáko Saul błogofłá=
11: wił Dawidá/ y Zyffeyczyki ktorzy mu Dawidá wyłzpiego
12: wáli. 1. Sám. 36. v 25. A 23. v 21. Maásłátek Krolá Bá=
13: bilońskiego odmieniał imioná młodzieńcow Izráelńkich/
14: Dani: 1. v 7. Iákob y błogofławił y imię odmieniał/ błogo
15: fławił łynom łwym y łynom Iozefowym. 1. Moy. 48. v 15.
16: y káp. 49. A Beniáminowi imię odmienił. 1. Moyze. 35.
17: v 18. ktorzy ácz to czynił/ przedię Iákobem zołtał: iáko y An
18: ioł Aniołem ktorzy iemu łámemu y błogofławił y imię od=
19: mienił. A co łie tknie tego iż go Iákob Bogiem ábo Elo=
20: himem názwał (o ktorzym imieniu wiefz iżci łiw iuż dołyc po
21: wiedáło) iáko názwał Tomáź Iezufá Bogiem łwym: á
22: iż też imię iego nie było Iákobowi oznáymione: tedy y to z
23: ániołá Bogá nie czyni/ ábo onego wálzega Syná Bożego
24: łłowo Bogá. A nie czyni dla podobnego názwania: ták iá
25: ko nie czyniło Ianá Ponurzyćielá onym Tezbickim Elia=
26: łzem/ chociałz też Ianá Pan Iezus Eliałzem názwał/ iáko
27: Tezbicki Eliałzem zwány był. Tákze też áni dla nie oznáy
28: mienia imieniá łwoiego/ y dla názwania imieniem Bo=
29: żym. Bo to mamy w kłięgách Sędzieckich/ káp: 13. v 18.
30: 22. Ze łie też oycu Sámłonowemu Mánoáchowi Anioł ták
31: że Páńłki pokazał: ktorzy łie o imieniu łwym pytać nie dał.
32: Tego ielzcze dokłádáięc/ iż ielst dziwne. A iż go też Máno=
33: ách Bogiem názwał: przedię tego o Aniele onym żaden z

strona: 48v

Czwarta Rozmowa.

- 1: dobrym sumnieniem rzecz nie może/ żeby on dla tego był Sy=
- 2: nem Bożym Bogiem słowem. Bo gdyby tym był/ tedy by
- 3: sobie nie zakazał czynić ofiary/ iako on zakazuje: Bogu
- 4: słowemu rozkazując ofiarować. w 16. Skąd się to pokazu=
- 5: ie/ iż on nie był iedno Anioł/ podobny onemu o którym czy=
- 6: tamy w Obj. 19. w 10. A 22. w 8. 9. Ale nąd to wszystko że=
- 7: byś się już więcej na onym Aniele nie wieszal: to mieć bę=
- 8: dzieł na baczności. Iż ieliby to on Anioł był tym Synem
- 9: Bożym Wybawicielem/ albo Słowem Bogiem o którym
- 10: ty dumasz: tedyby go wżdy kędykolwiek w piśmie ś. obie=
- 11: cował był Bog/ y nańby się spuszcząc kazał: ale iż go ni=
- 12: gdzie nie obiecuie/ oprócz nafenienia Abrahámowego: tedy
- 13: to głupstwo iest tego się domyślać/ y o tym przed ludzmi
- 14: báiac/ ony w błąd zawodzić: a niektórym sposobem od wła
- 15: śnego Syna Bożego Iezufa syna Abrahámowego ony od=
- 16: targiwąć. Człowiekąc wżędy Bog/ dla wybawienia też
- 17: człowieczego/ obiecował Przodkom naszym/ a nie anioła/
- 18: albo Boga Słowo/ albo iakiego syna z istności swej przed
- 19: wżemi rzeczami wrodzonego/ o którym nikt nigdy żadney iá
- 20: śney obietnice w starym piśmie nie pokaże: ani wypełnienia
- 21: iey w nowym. A tak też nie co innego dał iedno człowiek z
- 22: biodr Dawidowych/ wedle swoich obietnic/ iako y stary y
- 23: nowy testament o tym wżędy świadczy. 1. Moyze: 3. w
- 24: 15. Mat: 1. w 16. Gala: 4 w 4. Item 1. Moy: 22. w 18. A
- 25: 26. w 4. A 28. w 14. Gal: 3. w 14. 16. 17. 18. 19. Item 5.
- 26: Moy: 18. w 15. Dzie: 3. w 22. A 7. w 37. Item 2. Sam: 7.
- 27: w 13. Pál: 132. w 11. Dzieie 2. w 30, 39. A 3. w 24. 25. 26. A

- 28: 13. v 23. 32. 34. Item Ezá: 7. v 7. v 4. A 11. v 1. Mat: 1. v 23.
29: Luk: 1. v 31. 32. A 3. v 23. rc. y wiele infzych ná ktorých rá=
30: dzeńc przestaway á onemu Aniołowi iuz ná potym pokoy
31: day. Co fie też tknie imienia táiemnego á żadnemu niezná=
32: iomego/ ktore ma ten ktory iest názwany w Obiá: 19. v 13.
33: Mową Bożą/ tedy y to z onego ánioła nie czyni fyná Bože=

go. Bo

strona: 49

O Synu Bożym.

Lift 49.

- 1: go. Bo to wiemy/ iż to písmo nie służy tylko fynowi człowie=
2: czemu: iáko támże ftoi v 11. czego o żadnym ániele nie poka
3: żesz być powiedziánego. A iż ten fyn człowieczy ma to imię
4: ktorego nikt nie wie iedno on sam/ tedy tego nie dla ktorey
5: infzey przyczyny rozumiem być nápiánego/ iedno iż też za=
6: den człowiek z przyrodzenia swego rzeczy Bofkich nie poy=
7: muie/ áni mocy y zwierzchności Iezufowey/ ktorą mu dał
8: Bog y ociec iego. Gdyż fyná nikt nie zna iedno ociec: także
9: oycá iedno fyn/ á ten komuby fyn obiáwił Mát: 11. v 27.
10: Wízákże fie wždy y sam oznaymia komu chce: á zwłászczá
11: tym co go miłuią/ y iego rofkazanie chowáią. Ian 14. v 21.
12: Co wízytko my o człowieku Iezufie Chrístufie włáfnym fy=
13: nu Bożym wyznawamy/ á nie o tym tám twoim ániele:
14: poniewáfz mu te⁸⁰ Bog y písmo ś. nie przyczyta. **VCZEN.**
15: Toby byłá znofnieyfza gdyby tylko ludzie/ ktorzyby fie lá=
16: cno omylić mogli/ ánioła Bogiem názwali: ále gdy fie tak
17: samże nazywa/ á iefzcze onym co názacnieyfzym imieniem
18: Bożym Iehowáh/ rofkázuiąc to przytym y opowiedáiąc lu
19: dziom co sámemu Bogu należy: tedy wierę niewiem iákoby
20: iuz temu nie wierzyć/ iż to nie profy ánioł był/ ále fyn Boży
21: Bog słowo. Gdyż fie ten vkázował/ y od ludzi widzian by=

22: wał: á Bogá fámego nikt nigdy nie widział/ Ian 1. v 18.
23: A widzian był od Moyżelzá we krzu onym goráiącym 2.
24: Moy: 3. v 4. A iż Bog był á nie iáki profy ánioł/ przeto po
25: tym Moyżelz Iozefowi życzy przyiáźni iego/ iáko czytamy.
26: 5. Moy: 33. v 16. ná coś mi nic nie odpowiedział/ choćiam
27: to iuż przedtym przypominał. **NAVCZYCIEL.**
28: Więcći teraz odpowiem/ á węzeł ci ten rozwiążę. Co mo=
29: wifz iż Bogá nikt nigdy niewidział: tedy y ia temu wierzę/
30: przeto też y to k temu przydáię iż go Moyżelz nie widział:
31: ále iáko infzy ták y on z nimi/ ánioły tylko Boże widáli. A
32: ták y ten ktorego we krzu widział/ nie był Bog fám/ áni fyn
33: iego Bog słowo: ále tákże był ánioł/ iáko y drudzy ktorých

I

Bog

strona: 49v

Czwarta Rozmowa.

1: Bog do ludzi pożyłał/ á z nimi fie przez nie rozmawiał. Co
2: iż ták ieft/ á nieináczy: słuchayże Stefáná onego pierwŕze
3: go Chriřtuřowego męcżenniká: ktory peřen będąc ducha
4: Dzieie 7. v 55. á znáiąc przed tym Iezufá/ fyná Bożego/ á
5: ná ten práwie czás vpátruiąc go ŕtoiaće⁸⁰ ná práwicy Bo=
6: żey fynem człowieczym: przedię w rozmowie řwey ktorą
7: támże miał z Zydy/ nie przypifał tego iemu/ żeby on był
8: przed tym ániołem: áni tego o nim powiedział/ żeby fie we
9: krzu Moyżelzowi pokázowác y z nim rozmáwiác miał: ále
10: to zgoła/ ániołowi przywłafzczył/ y o ániele to powiedział.
11: Támże v 30. 38. 53. A iż ánioł był imię Boże ná ŕobie máią=
12: cy/ á nie fyn Boży nářz odkupiciel/ tedy toż poznác możeřz z
13: vřt fámego Iezufá fyná Bożego/ ktory rozmawiáiąc z Sá=
14: duceufzámi o zmartwychwřtániu przypomina ono Boże o=
15: kazanie fie Moyżelzowi we krzu: á wřdy tego ŕobie/ áni řy=
<http://rcin.org.pl>

16: nowi Bożemu Bogu słowu/ przed tym będącemu/ niż się on
17: z Panny narodził nie przczyta/ ale to zgoła na Bogą wkła
18: da. A to nie przez którą przyczynę/ tylko iż on Anioł Bo=
19: ży był/ y rzecz Bożą sprawował: iakoż to y Iustyn/ który
20: w rozmowie z Tryfonem Żydem z onego anioła syna Boże=
21: go czynił: aniołowi to zaś przyznawa/ tak pisząc **in respon**
22: **sionibus ad orthodoxos, de quibusdam necessarijs quaesti=**
23: **onibus. Quaestione 142. Si angelus est homine superior, et**
24: **haec litterae homines appellant Deos, nonne conuenit an=**
25: **gelos quoque a nobis appellari Deos? Responso. Angelo=**
26: **rum quicumque in Dei ordine apparuerunt, aut cum homini**
27: **bus loquuti sunt, habuerunt ipsi quoque Dei nomen, ut qui**
28: **cum Iacobo et cum Mose loquutus est. Vocati sunt autem**
29: **etiam homines dii, atque utriusque propter uerbum eius mandatum,**
30: **datum est Dei ordinem et nomen habere. Peracto deinde**
31: **uero, definiunt vocari dii, qui propter uerbum aliquem accepe**
32: **runt Dei nomen. Cum enim commisit angelo procuratio=**
33: **nem populi, dixit Mose de eo: noli non obedire ei: nam me=**

um no=

strona: 50

O Synu Bożym.

Lift 50.

1: um nomen est ei impositum. Item cum mandauit magistra=
2: tibus iudicium populi, dixit eis: iustum iudicium iudicate:
3: nam iudicium est Dei. Item: Ego dixi, dii estis, et filij altis
4: simi omnes: ubi eos dixit Deos, pro, dedi uobis honorem
5: meum, et ordinem, et nomen. Igitur tanquam me iudi=
6: cante, sic iudicate populum. Haec Iustinus. Skąd oto bą=
7: czyć możesz że tu z anioła onego nie czyni/ ani Bogą łame=
8: go ani słową Bogą syna Bożego: ale tylko anioła do czą=
9: łu rząd/ imię/ y rząd Boży na łobie nożącego. Ale iefzcze

10: nád to/ tegoć dokładam/ iż tám na on czás nie widział
11: Moyżesz áni fyná Bożego/ o którym ty dumałz/ áni Bogá
12: íamego: A tegoć z twych włańnych słow dowodzę/ ktores
13: powiedział/ iż Bogá nikt nie widział. To iuż iáwna iż Bo=
14: gá nikt nie widział: Gdzie też y to zá tym idzie/ iż iefli ten
15: tám wálz fyn Boży/ będąc z íltności Bogá oycá vrodzony
16: Bogiem też iefł/ iáko y Bog oćiec: á Bogá nikt nie widział
17: tedy też y tego fyná Bogá nikt widzieć nie mógł: á tak ten
18: ktorego widział Moyżesz y infzy/ Bogiem żadnym nie był/
19: ále tylko ániołem Bożym. A to coś przypominał/ iż imie=
20: nim tegołz to ániołá błogofławił Moyżesz potomłtwu Io=
21: zefowemu: ácz sie dofyć o thym błogofławieniu mowiło:
22: wízákżeć iefzcze tego dołożę. Co łobie tułzyfz/ żeby sie nie go=
23: dziło imieniem ánielłkim onym Przodkom błogofławić/ iefli
24: by on ánioł nie był fynem Bożym: tedy/ tego niewiem/ z kto
25: regoś píłmá ś. to łobie wyczytał. Bo iefli sie to godzi czynić
26: imieniem ludzkim: á czemu by nie godziło ánielłkim? Ale iż
27: sie godzi ludzkim/ iákołz tym obiecał Bog vćić Abráhá=
28: má. 1. Moy: 12. v 2. 3. tedy też pewnie y ánielłkim/ á zwła
29: łzczá gdyby to kto ku chwale Bożey czynił/ á nie ku wyftá=
30: wiániu łobie ániołá onego zá Bogá. Wízákże nád to iefzcze
31: to wiedz/ iż ná tym tám mieyfcu/ 5. Moy: 33. v 16. nie czy
32: ni Moyżesz żadney zmienki ániołá ktorego/ życząc dobrá Io
33: zefowi w potomłtwie iego/ ále tylko Bogá Iehowę przy=

I ij

pomniawfzy

strona: 50v

Czwarta Rozmowa.

1: pomniawfzy/ iáko małz w v 13. gdzie tę rzecz záczyrna/ to po
2: tym przydáie v 16. y z przyiáźni ábo łáfki przebywáiącego
3: we krzu/ to błogofławieńłtwo przydzie ná głowę Iozefo

- 4: wę. Ktorę słowá mogá być zgołą rozumiane o Bogu íá=
5: mym/ który fie przez ániolá Moyżefzowi vkazał y z nim ro
6: zmawiał: á nie o onym ániele/ á ták nie wiem íáko fie tym
7: obronić może tá dumá wáfzá? **VCZEN**. Trudna to ie=
8: łzcze ná mię/ á też temu dla fámnych imion Bożych wierzyć (*marg*) O imionách Bożych. (-)
9: nie mogę. Bo o tym wiedz/ iż dwie fą imioná Boże w pi=
10: ímie ś. nazacnieyfze y napřednieyfze/ á to wedle włafności
11: ięzyká żydowfkiego. Iedno íełt przednieyfze y naświéłtze Ie
12: howáh/ ktorým nigdy żadna rzecz/ áni ludzie/ áni też án=
13: ieli nie bywáią názywáni/ oprócz Bogá íámego/ á Syná
14: onego iego Bogá słowá. Wtore po nim íełt iuż nie ták wa=
15: źne/ Elohim: ktore áczkolwiek ludziom vrząd Boży ná fo
16: bie nołżącym/ bywa przyczytáne/ iż ie też pímo ś. tym imie=
17: nim názywa: wfzákże ániolom nigdziey nie bywa przyczy=
18: táne: gdyż tych pímo nie zowie iedno Máleáchimy. A íełli
19: też kiedy Máleáchimá ktorego/ to íełt/ ániolá zowie Elohi
20: mem: tedy iuż tego nie rozumie o ániele ktorým ítworzonym
21: ále o fynu Bożym/ który íełt głowá ániolow/ ktorego pi=
22: ímo názywa y Elohimem y Iehowá. A iż onego to ániolá
23: pímo názywa tymi imiony/ íákołz fie ták y íam zowie/ íá=
24: kom pierwey wfpominał: przeto nielzá ták o onym ániele
25: rozumieć żeby on był ániolém ítworzonym/ ále iż był Kśią
26: źęciem ánielíkim/ fynem Bożym słowem Bogiem. **NAV**=
27: **CZYCIEL**: To íełli prawdá íełt co o tych imionách
28: Bożych mowíłz (poniewáfz fie tego z głowy íwey domy=
29: ílafz/ á pímmem tego niepokázuiefz) wnetże rozbierzemy A
30: iżbyś fie íácniey obáczyć mogł/ zofobná o káżdym z nich mo
31: wić będziemy. Przeto naprzod od wtorego poczną: o kto=
32: rym to śmiełz twierdzić/ żeby nigdy ániolom nie miáło być (*marg*) O Elohimie. (-)
33: przyczytáne (choćíaz ludziom vrząd Boży ná íobie nołżá=
<http://rcin.org.pl>

strona: 51

O Synu Bożym.

Lift 51.

- 1: cym przyczytane bywa) oprocz tylko Bogu łamemu: á
- 2: nád to iego synowi: tego dokładając: iż ieliby kiedy Elohi
- 3: mem ánioła ktorego písmo názwało/ żeby to nie miał być
- 4: ánioł stworzony/ ále Syn Boży nie stworzony. Czemu ia
- 5: wiary dác nie mogę. Naprzod dla te^{go}/ iż mi o tym nigdziey
- 6: duch s. nie świadczy: ani też tak písmo s. mowi. Potym/ iż
- 7: to widzę z Píálmu ómega iż tám ániołowie názwani są E=
- 8: lohimem: co iuż żadną miarą o synu Bożym nie może być
- 9: rozumiano. **VCZEN**. Bład to co ty mowisz/ Nie mo=
- 10: wi tám/ o ániołach (bo też tám ná tym mieyfcu nie máią co
- 11: czynić/ ponieważ też oni nie pánuią) ále mowi o Bogu łá=
- 12: mym wízech rzeczy łtworzyćielu/ ktory człowieká przeło=
- 13: żył nád wíszyłtkimi łprawami rąk łwoich. **NAV CZY=**
- 14: **CIEL**. Ale to tak wykłáda o ániołach/ Píáarz líftu do He=
- 15: breow káp. 2. v 7. mowiąc Vmnieyłyeś człowieká máło
- 16: co od ániołow? **VCZEN**. Ale w tym/ písząc to/ bárzo
- 17: błádzi/ náłládując łiedmdziełát Przekłádcow y Zydow.
- 18: **NAV CZYCIEL**. Bá toć iuż nie żárt: bárzo to y łmiá=
- 19: ła y hárdá/ błáđ/ tak rzeczy powážnych Píáarzowi/ przy=
- 20: czytác/ á w tym łie ná deń wyłtáwiác/ z ktorym trudnoby
- 21: kto teraz porównác łie wáżył. Ale y ty niewiem ielibyś to
- 22: ná łię wzięł/ żebyś łie iemu łmiał podobnym czynić: á wždy
- 23: mu błáđ łmiełz przypíác? A wíeńże to nie hárdá y wynio=
- 24: ła dumá twoiá/ gdy tak wiele o łobie trzymałz/ w tobie te=
- 25: go łpráwuie? Azáłz tą łwą połtáwną vmieiętnością nie o=
- 26: tworzyłz wrot tym teráznieyłzym nowym żydom/ ku wzgár
- 27: dzie písm nowego testámentu? Bo ielli łie ten w tym omy=

- 28: lił: á iákoż mu w infzych rzeczach wierzyć będziesz? Czyli ty
29: sam lepiej niż kto infzy/ y niż on Pifarz/ ięzyk żydowski v=
30: mieśz? Czyli tájemnice fłowá Bożego y wyrozumienie pi=
31: smá ś. ty sam nád infze lepiej rozumiesz? Cośz to wždy zá
32: tak hárdá/ á flepa dumá w tobie? ábo co zá opáczny smyśl?
33: iż imię to Elohim śmieśz ludziom przyczytać/ á ániołom go

I iij

Páńfkim

strona: 51v

Czwarta rozmowá.

- 1: Páńfkim przyczytać nie chcesz? Abo czemu sobie smná iákie=
2: goś Bożego/ przed tym niż sie Iezus Chrístus Syn praw=
3: dziwy Boży národził/ zmyflał? ktorego żadną miarą do=
4: wieść nie możesz? iákoć sie iuż to dofyć znácznie z písmá ś. po
5: kázowáło. Gdyż áni tego dowiedziesz/ áby zázwdy przez
6: iednego á tegośz ániołá/ ktorego písmo Elohimem zowie/
7: wżyftki one rzeczy z Przodkámí náłzymi Bog ípráwował.
8: Bo mógł być ánioł infzy ktorego do Abráhámá y Iákobá
9: pofyłał/ infzy ktory z Moyżefzem/ y zász infzy ktory z Máno
10: áchem rozmawiał/ ábo ktory z Iozuem lud Izráelłki do
11: ziemie Kánáneyłkiey prowadził. Iáko ono infzy był co z A=
12: bráhámem zoftawłzy gadał/ infzy ktory Lotá prowadził/
13: á infzy też co Sodomę od Páná podwrocił. Infzy co Perfkie
14: go Páńftwá/ á infzy co Izráelczykow ítrzegł. A wždy
15: tych máło nie wżyftkich znácznie písmo Elohimy/ ábo El
16: my zowie/ iáko Vriel/ Micháel/ Ráfáel/ Gábriel rc. A
17: iefli sie tobie niezda rzecz tá zá przyftoyná/ názywác ánioły
18: Boże tym imieniem Elohim/ ktore powod fwoy bierze od
19: názwíłká tego El/ ktore moc znáczy/ á Bogá też sámego
20: nim písmo miánuie: á czemuśz to v Bogá sámego nie ieft
21: rzecz nie przyftoyna názywác tym fwoim imieniem Elohim

22: Bogi fałszywe y bálwany pogánłkie? Czego żadną miarą
23: záprzec nie możefz: gdyż ták w pífmie ś. ftoi. Píal: 96. v 5.
24: Ki kal Elohey haamim elilim: bo wśzyłcy Elohimowie/
25: to iefł Bogowie ludzcy bálwany ábo nikczemnościami łą:
26: że mieyfc więcej wśpominác nie będe ktorych iefł w pífmie
27: máło nie bes liczby. Lecż ábyś fie nieboże głupi (choć ty
28: wiele o łwey vmieiętności trzymałz) ná tym więcej nie my
29: lił: Weyźrzyże iefzcie prófzł cię trochę pilniey w ony łłowá
30: ktorem ci wprzod wśpominał/ o onym ániele ktory z Iáko
31: bem zá páfy chodził/ tákże o onym ktory z Mánoáchem o
32: Sámfonie rozmawiał. Ktoremu gdy fie zá Bożą pomocą
33: dobrze przypátrzałz/ mam łobie zá to/ iż tego dobrym łu=

mnieniem

strona: 52

O Synu Bożym.

Liłł 52.

1: mnieniem mowić nie będziefz/ áby on to ániół miał być Sy=
2: nem onym wálzym Słowem Bogiem: A wżdy onegołz to
3: ániółá píłmo Elohimem zowie: iáko y z Proroká Ozeálzá
4: káp: 12. v 4. 5. poznác możefz/ ktory przypomináiąc zápá=
5: łki Iákobowe z Elohimem/ wnetze w drugim wierfzu łáme
6: go łiebie wykłáda co przez Elohimá rozumiał/ to iefł iż nie
7: Bogá ktorego/ ále Máleáchimá to iefł ániółá. Inłze miey
8: łcá dla przedłuzenia opułzczám/ wśzákze z tym dokłádem/ iż
9: wolę w tey mierze z Píłrzem liłtu do Hebreow błádzić/ niź
10: ná the twą ták śmiáłá dumę/ Bogu przeciwną zezwolić.
11: Boć to y z Píálmu tego łámego pokázác fie może/ y z pífá=
12: nia liłtu do Hebreow/ iż tám mieli co ániółowie czynić/ cho
13: ćiałz ty to śmiefz mowić żeby tám nie mieli co czynić. Gdyż
14: iáko Dawid/ ták teź y Píłarz liłtu tego nie byli ták głupi/
15: żeby ráczey podobieńłtwá od rzeczy niwczym z drugą rze

16: czę niepodobney vżywać/ przypodobywaiać ią/ mieli/ niż
17: od tey ktora może być fnádniey porownána y przypodobá=
18: na. Iáko łącznieyfe może być przypodobanie iednego ftwo=
19: rzenia z drugim/ niżli ftworzyćielá/ z iego ktorym ftworze=
20: nim: choćiafz y tám we wżyftkim cále porownanie nie mo
21: że być. Przeto nie porownawa tám Dawid człowieká z Bo
22: giem lámym/ ktorego tám wżzechmocność/ dziwná fprá=
23: wę/ y miłość záleca/ á zwłafzczá przeciw człowiekowi: ále
24: o miłości Bożey przeciw człowiekowi mowiąc/ fkąd ią zá=
25: leca/ iż on Iehowá będąc Bogiem lám przez fię będącym/
26: y lám żywot w łobie máiacym/ tám zacnie człowieká fyná A
27: dámowego/ to ieft/ z źemie fprawionego v fiebie vważył/
28: że go máło co podleyszym nád Elohimy/ to ieft nád ánioły
29: ono zacne fwe ftworzenie/ vczyńił. Ktorego przedfięwzię=
30: ćia Dáwidowe^{go}/ á nie przekłádu fiedmdziefiát tłumáczow/
31: pilnuiać Pifarz liftu do Hebreow/ nie z Bogiem teź lámym
32: ále z ánioły człowieká przypodobywa w zacności y ćci kto=
33: rą ma od Bogá. A ftofuie tę rzecz fwoie z tym co wyżfzey o

ániołách

strona: 52v

Czwarta Rozmowa.

1: ániołách mowił/ poddawiać ie Iezufowi Synowi Boże=
2: mu. A potym to o nich mowiąc támże káp: 2. v 2. iż Bog
3: przed tym przez nie z ludzmi mawiał. A w v 5. iż nie onym
4: światá przyfzłego poddał/ ále gi poddał człowiekowi (á to
5: w głowie oney przednieyfezy człowieku Iezufie Chrifufie
6: ćcią y chwałą vkoronowanym v 8. 9.) máło co względem
7: ftworzenia niż ániołowie podleyszemu. Ktory ia teź zmył
8: w piśaniu tym vpátruię/ y tobie te^{go} życzę ábyś ná nim prze=

9: łał/ á tey łwey łubtylney łpekulácii zániechał/ ktora nic
10: nie zbuduie. **VCZEN**. Nie fráłuy łie ná mię profzę cię:
11: boć ia tego nie ze złości czynię/ ále iżem też ták v infzych
12: czytał/ co mitez nie máłą wąpliwość czyniło w wierze.
13: Ale iuż ná potym będę wolał w písmo ś. łam wględąc/ niż
14: łie ná cudze wywody łpufzcząc. Włzákże cię profzę/ ábys mi
15: przedię ná dálze wywody odpowiał/ ktorychem łie ia z
16: písm tych nowo wydanych náuczyl/ ábych w nich cále roz=
17: wiązany byl/ á onym iuż ná potym czołem vderzył. A ták
18: mi powiedz y o drugim imieniu Bozym Iehowáh: o ktory=
19: memci to powiedział/ iż nie moze być przywłalzczono áni
20: ániołowi/ áni ktorey infzey rzeczy/ procz Bogá łámego/ á
21: łyná iego iednorodnego. **NAVCZYCIEL**. Wiem to
22: że ták niektorzy vczá y píłzú: y iam też to obaczył/ żeś też ty
23: z nich to wyczerpnął/ włzákże to wiedz iż łie ná tym bárzo
24: mylą: ále nie dziw poniewalz ináčzey czynić nie mogą. Bo
25: iż wlyłtko písmo ś. iest im przeciwno/ á oni łie zá takie wy=
26: dáć chcą żeby ni wczym nieblądził: przeto tákiey łubtylney
27: filozofiey vzywác mułzú (iákiey nigdy przedtym Papielcy
28: Skotyłtowie nie vzywáli/ á nákoniec áni o niey pomyłłali)
29: áby ták do końcá przy łobie tych zátrzymáli/ ktorych iuż ná
30: tym łwym fundámencie záładzili. Lecż to ná łronę. Mo= (*marg*) O imieniu Bozym
Jehowá. (-)
31: wileś/ iż żadney inney rzeczy imię Boze Iehowáh/ oprócz
32: Bogá łámego y onego łyná iego/ nie łłuzy. A ia ták záś po=
33: wiedzám/ iż nie ániołom tylko/ o ktorych łie wprzod mowi

ło. ále

strona: 53

O Synu Bozym.

Liłt 53.

1: ło/ ále też y Skrzyni oney przymierza Bozego iest przypia=

2: ne/ iáko 4. Moy: 10. v 35. 36. Pál: 24. v 8. 10. Y ołtarzo=
3: wi 2. Moy: 17. v 15. Sędz: 6. v 24. Y Ierozolimie. Eze:
4: 48. v 35. rc. **VCZEN.**
5: Pámiećtam to/ ále to nie włafnie/ áni fłutkiem bywa/ lecz
6: tylko dla niektorej przyczyny. To ieft/ ábo względem kto=
7: rey rzeczy/ przełzłey ábo przyłzłey/ ábo dla znáku iákiego/
8: iáko łam wiełz. **NAVCZYCIEL.** Ták ieft iż wiem/
9: bo to pewna vmnie/ iż to imię włafnie y fłutecznie łamemu
10: tylko á iedynemu Bogu Oycu należy/ iáko nie łmiertelne=
11: mu ále żywemu/ y żywot w łobie łamym máiącemu. A iż
12: teź potym należy Iezufowi Chriftufowi potomkowi Da=
13: widowemu y Abráhámowemu/ włafnemu y namileyłze=
14: mu Synowi Bożemu/ włzákże nie ták włafnie iákoby z ná=
15: tury/ ále względem dobrowolnego vmiłowánia y dárowá
16: nia Bożego: iáko to łamże Syn Boży Iezus Chriftus po=
17: wieda mówiąc. Iáko Oćiec ma żywot w łobie/ tákże dáł
18: Synowi mieć żywot w łobie. Ian 5. v 26. Aby teź y on/ z
19: woley Bogá Oycá łwe^{go}/ bes ktorego łam z łiebie nic czy=
20: nić nie może. Ian 5. v 19. mógł tákże ożywiác kthorychby
21: chciał v 21. Bo áczkolwiek imię to Boże/ iáko łie pokázá=
22: ło/ nie tylko rzeczám martwym/ ále teź Aniołom żywym/
23: z ktorych łobie niekthorzy Syná Bożego działáią/ bywa
24: przypiláne/ á to dla niektorej przyczyny/ włzákże nie wla
25: łnie/ áni fłutecznie/ áni wiecznie. Lecz Iezufowi Chriftu=
26: łowi z duchá ł. poczętemu á z Máryey Pánny národzone=
27: mu Synowi Bożemu/ y wiecznie y fłutheczenie dárowáne
28: ieft. Gdyź temu łamemu/ á nie ktoremu innemu/ przed nim/
29: w nim/ ábo przy nim będącemu/ dáne ieft imię nád wlyyft
30: ki imioná. Filip: 2. v 9. daná moc y zwierzchność/ ná nie=
31: bie y náziemi rc. Co wlyyftko/ iáko łlyylyz/ ma nie łam z łie

32: bie/ áni z iákiego przed wżemi rzeczámí vrodzenia/ ále iá=

33: ko sam wyznawa z łáiki y dárowánia oycowłkiego. Cżego

K

ŕie ia

strona: 53v

Czwarta Rozmowá.

1: ŕie ia trzymam/ ták wierzę/ y ták wyznawam. **VCZEN.**

2: A dobrześ mi tu teraz wřpomionął dánie imienia te^{go} Boże=

3: go/ bo mi zá tym przyřzło ná pámięć ono/ co ieřt nápiřano.

4: 2. Moy. 23. v 20. 21. 22. o Aniele ktory obiecány był Moyże (*marg*) O Aniele pořłány
od Bogá z Moyżezem 2. Moy. 23. v 20. Ezá. 63. v 9. (–)

5: řzowi dla wprowadzenia Izraęłá do źiemie obiecány/ zá

6: ktorego pomocá/ obywałe pierwsze oney źiemie/ mieli być

7: wyglázeni. Otofz ia tego nie trzymam/ żeby ten tám An=

8: ioł miał być prořtym á řtworzonym Aniołem/ ále iř był/

9: wedle mnińmánia mnogich Syn Boży on Bog řłowo. A iř

10: ták rozumiem/ tedy mię to ku temu przywodzi: iř ták o nim

11: Bog sam mowi: řtrzeřz ŕie go/ á řłuchay řłofu iego: nie drá

12: źni go/ boć nie pofolguie wyřtępkom twoim/ gdyź imię mo=

13: ie ná nim. Tego tedy Aniołá ktory Moyżezowi obiecány

14: był/ z ktorym ŕie teź y Iozue vmawiał. Iozu. 6. v 13 iř názy

15: wa piřmo Iehowáh/ tedy to czyni dla tego iř to imię Bog

16: sam nań włóżył. Co iuź zář nowy Teřtáment o Synu Bo=

17: źym wykłáda vkázuiąc go nam/ iř nie inřzy ktory ieřt iedno

18: ten ktoremu dáne ieřt to imię nád wřzyřtkie imioná. A kto=

19: reřz to ieřt imię nád wřzyřtkie imioná: iedno tho imię Bogá

20: naywyřźzego? ktore nigdy řadnemu inřzemu nie ieřt dáne ie=

21: dno řynowi Bożemu. Bo iáko Bog nie dáł chwały řwey za

22: dnemu inřzemu nád tego řyná řwoiego/ ktorego pořtánowił/

23: áby był zá przymierze ludowi á zá řwiáťłość narodom/ že=

24: by oczy řlepych otwieráł řc. Táke teź nie mářz inřzego imie=

25: nia pod niebem/ iedno imię tego iednorodzonego syná/ kto=
26: remu to dano od Oycá ábyfmy w imię iego zbáwieni byli.
27: O którym Bog íam/ iáko przedtym w ítárym teftámenćie
28: 2. Moy: 23. v 21. tákże teź y w nowym Mat: 17. v 5. to ro=
29: íkázuie/ áby go słuchano. Przetoż y Ezáiafz ániolá tego zo=
30: wie Zbáwicielem Ezá: 63. v 9. mowíac: Anioł oblicza iego
31: zbáwił ie/ á z miłości íwey y z dobroći íwey odkupił ie. A
32: ániol ten nie ínfzy íeft iedno on który teź íákobá wyrwał od
33: wízfytkiego złego. Ezáiafz o íámych Bogu pierwey íwiád=

czył/ iż

strona: 54

O Synu Bożym.

Lift 54.

1: czył/ iż on íeft zbáwicielem/ opócz ktorego zbáwiciełá in=
2: ízego niemálfz: áżci oto potym ániolowi to przypífuie: wízfák
3: że nie próftemu/ ále temu który íeft obrázem iego: iáko to A
4: poftoł o íynie Bożym wykłáda/ mowíac: Który będac iá=
5: ínością chwały y obrázem podftáci iego rc. przetoż ía nie
6: mogę íełfcze ná tym przeftác/ żebych ták rozumieć miał/ że=
7: by przedtym nie miał być Syn Boży niź íie z Máryey Pán=
8: ny národził/ á ízby nim nie miał być on ániol o którym to
9: mowię. **NAVCZYCIEL.** Íżeś rzecz tę wízfytkę íwo=
10: íę zámknął íwiádectwem z líftu do Hebreow wíętyem:
11: chcąc nim tego dowieść/ ízby on ániol/ ktorego Moyzełfz y
12: Ezáiafz wípomina/ miał być íynem Bożym/ Bogiem sło=
13: wem/ twarzą y obrázem Bożym/ ktoremu íámemu/ miał
14: by dác Bog imię íwoie: y któryby íam po Bogu miał być
15: zbáwicielem: bofto tu wízfytko w mowie íwey przypomi=
16: nał: tedyteż y ía z tegoż líftu to słowy íáfnymi pokażę/ iż íie
17: ná tym bárzo mylízf/ y z tymi których w tym nálláduiełfz:
18: ták mniemáíac/ żeby on ániol miał być íynem Bożym sło=

- 19: wem Bogiem. Mowi ták Pifarz líftu tego. Rozmáity=
20: mi ípofoby y rozlicznych czáfow przedtym zdawná/ ma=
21: wiał Bog z oycámi przez Proroki: lecz dni tych ofátecz=
22: nych/ mowił známi przez íyná. Tu pátrz w to naprzod co
23: ty z swoimi mowífz: á potym w to co ten Pifarz twierdzi.
24: Ty mowífz íż ániól on był íyn Boży ktory z Moyżefzem ma=
25: wiał/ y lud Izráelſki prowadził y zbáwiał: Pifarz záś líftu
26: tego przeciw temu íeft/ mowíac/ íż nie mowił Bog przed
27: tym przez íyná z oycámi/ íáko tych czáfow ofátecznych zná
28: mi: ále z nimi mawiał przez Proroki káp: 1. v 1. y przez án
29: íoły/ káp: 2. v 2. Rozfádzze to íam próſzę cię: komu tu przy
30: ítoyniey wierzyć: tobieli z tobie rownymi/ rzecz przeciwná
31: íłowu Bożemu/ mowíacemu? czyli Pifárzowi temu wyro=
32: ki Boże opífuiácemu? á Syná nam Bożego prawdziwego
33: człowieká dziedzicem nád wíſzyftkim poítánowionego zále=

K íj

cáiacemu?

strona: 54v

Czwarta Rozmowá.

- 1: cáiacemu? Ktory íż mowi o człowieku íynu Bożym/ á nie
2: o tym tám wáfzym/ áni o którym ínfzym ániele/ to íie z tych
3: íłow pokázuie/ ktoremcí y przed tym pokázował/ íż ták zná
4: cznie mowi/ że tego Bog nie mowił do ániólów: Tyś íeft
5: íyn moy íam ciébie dzíś vrodził: áni ták/ Síádz po práwi=
6: cy moiey: ále to íefzcze twierdzi/ íż nie podał tego przyfzle=
7: go íwiátá o którym mowi ániólom. Ale to wíſzyftko przy=
8: czyta człowiekowi Iezufowi namíleyfzemu íynowi Boże=
9: mu zá nas wydánemu y od vmárłych wzbudzonemu. Nad
10: to/ ía ták mowíę/ íeíliby on to ániól był íynem Bożym/ á
11: ten żeby íie potym ítał człowiekiem: tedyby y ták tá dumá
12: twoiá oftać íie nie moglá/ dla tych íłow ktore w tymże lí=

- 13: ście czytamy o tym Synu Bożym/ przez którego zaczął tych
14: ostatecznych/ Bog począł mówić. To jest/ gdy to o nim
15: powie/ iż on uczyniłszy nam przez siebie oczyszczenie grze=
16: chow naszych/ wszedł na prawicy majątku najwyższego.
17: Patrzajże w to co mówi/ iż nam przez siebie: co my a dobrze/
18: bo wedle pisma/ o potomku Dawidowym y Abrahama=
19: wym Synu Bożym jednorodnym rozumiemy: który koniec=
20: nie nam to przez siebie jako człowiek prawdziwy a ducha Bo=
21: żego pełny/ uczynił: y onże też na prawicy wielmożne^{go} ma=
22: iustu na wysokości wszedł: a niekto inny w nim/ z nim/
23: przy nim/ albo przed nim. Czego wy o walcym z anioła y
24: człowieką/ albo z ducha y ciała/ lub z bóstwami y człowieczeń=
25: stwami złączonego albo spoionego (bo siebie żadną miarą mowy
26: tej/ y tej też mixtury wiarować w rzeczy nie możecie: cho
27: ciało siebie nią słowem brzydziecie) powiedzieć y wierzyć nie mo=
28: żecie. Bo jeśli on Syn Boży będący przedtym/ wedle wale
29: go mniemania/ duchem/ albo aniołem: stał siebie ciałem albo
30: człowiekiem: y tenże za was zmarł/ y grzechy zgładził:
31: tedy on tego uczynić nie mógł nam przez siebie/ ale **per commu**
32: **nicationem idiomatum** od Antychrysta wymyśloną: przez
33: człowieką albo człowieczeństwo/ lub przez ciało: y to jeszcze

interim

strona: 55

O Synu Bożym.

Lift 55.

- 1: **interim quiescente verbo**, gdy słowo Bog na ten czas od=
2: poczynał/ jako ludzie zawiędzeni mówią. Bo jeśli przed
3: tym był Aniołem/ albo/ jako też powiedział/ słowem Bogiem:
4: a anioł y Bog jest duch: a duch zaś/ jako mówi Pan Chri
5: stus Syn Boży Luk: 24. v 39. ciała y kości nie ma: tedy też
6: koniecznie tego nie mając cierpieć nic cieleśnego nam przez

7: fię/ iáko my ćierpiemy/ y iáko Pan Iezus vćierpiał/ nie
8: może: á zwłafzczá od ludzi. Bo go rękómá nie poimalz/ áni zá
9: morduięz rc. A ták iáko przedtym (iefliby tá wáfzá obłędli=
10: wa brednia ftać miáła) będąc bez ćiała/ ták y wćieliwfzy
11: fie/ nic przedfię ćierpieć przez łamego siebie/ áni oczysćie=
12: nia grzechow fpráwić nie mogli: ále przez kogo infzego/ to
13: ieft wedle was/ przez człowieká ábo człowieczeńftwo.
14: Lecz iż Apofłoł Páweł/ niechćiał znáć innego Chriftuła
15: fyná Bożego/ iedno vkrzyżowánego/ ktory teź vmiłował
16: go y wydał łamego siebie zań/ tákże y zá wfzyftkich infzych.
17: 1. Korin: 2. v 2. Gała. 1. v 4. A 2. v 20. Rzym: 4. v 25. rc.
18: A wydanie/ vkrzyżowanie/ śmierć/ y od śmierci powftá=
19: nie człowiekowi tylko prawdziwemu naleźy/ á nie ánioło=
20: wi duchowi/ z ktorego wy łobie fyná Bożego máluiecie/
21: y nie włafnie áni przyftoynie Bogiem fłowem názywać:
22: przeto my/ ná tym łamym prawdziwym człowieku/ praw
23: dziwym teź y włafnym fynu Bożym z ducha ś. poczętym/
24: (mowá Bożá názwánym) przefławamy: y zań vftáwicz
25: nie dzięki Bogu wzdawamy: á o tym fie tám wáfzym ánie=
26: le nie pytamy/ áni fie nań ogládamy. **VCZEN.** A cze (*marg*) Iż Anioł zbáwicielem
názwany, á iż teź imię Boże było ná nim. (-)
27: mułz to Bog łam o onym to ániele powiedział/ iż imię iego
28: ná nim być miáło? Abo czemu go y Ezáialz zbáwicielem
29: názwał: gdyż Bog nie dał innemu żadnemu imienia fwego/
30: iedno Synowi fwemu: á my teź nádeń po Bogu/ żadnego
31: Zbáwiciela nie mamy? **NAVCZYCIEL.** Dla tego
32: to Bog o ániele powiedział/ iż mu fie ták fpodobáło: á vczy
33: nił teź to iż mu to wolno było. Ale przedfię on ánioł/ nie był

Czwarta Rozmowa.

- 1: dla tego słowem Bogiem/ ábo onym wálzym fynem Bo=
2: żym. Bo gdyby ták było: tedyby wždy te^go ná ktorým inżym
3: mieyfcu písmo święte dołożyło: y onegoby też ániolá nam
4: á nie nafienie niewiescie y Abráhámowe bbiecowáło. Ale
5: iż tego nigdziey nie czyni: tedy to ieft wielce nie wftydliwa
6: śmiałość ludzka/ twierdzić to żeby on ániol będąc Synem
7: Bożym ftać fie miał człowiekiem: co ieft przeciw písmu ś.
8: A co fie tknie dánia imienia Bożego ániolowi: Azalż Bogu
9: nie wolno włożyć ábo dáć imienia swego komu chce? ktore=
10: go iż też ániolowi nád ludem Izráelskim przełożonemu wży
11: czył/ y słuchác go rofkazał: á więcze to iuż dla tego ludzie z
12: onego ániolá czynić łobie máią fyná Bożego ábo Bogá słó
13: wo/ ktore ^go tym Bog nie vczyńił? Abo iż Iezufowi Chri=
14: ftufowi dał Bog oćiec iego imię/ y słuchác go kazał: á án=
15: iolá też rofkazał słuchać y włożył też nań imię swoie: á więc
16: że iuż dla tego/ z onego ániolá/ á z Iezufá Chríftufá/ przez
17: wymyfloną od Antychrítá/ **vnionem hypoftaticam/** ma
18: być ze dwu łpoiony ieden fyn Boży/ Bog człowiek? á gdzie
19: też ták písmo ś. mowi y vczy? mátáctwoć to łzczyre. Abo
20: iefzcze/ iż on ániol wybáwił/ z mocy y rofkazánia Bożego/
21: lud Izráelski od nieprzyaciol iego: á Iezus Pan ieft też zbá
22: wícielem: á więcze dla tego z tych dwu ma być czyniony
23: ieden wybáwićiel? tego też niewiem/ ktore to słowo Boże/
24: ták was mowić y wierzyć náuczyło? Ale to prozno maćie
25: ná słowo Boże wkładác/ gdy ono tego nie vczy. Ale opu=
26: ściwłzy to/ podźmy do słow fámych písmá ś. y onym fie
27: przypátrzymy/ á to w tym iáko ondzie mowi o onym ániele/
28: á iáko tu o Iezufie Chríftufie fynu Bożym. Bogdy ták z o

- 29: budwu łtron łprawę tę vważymy/ á iednego z drugim przy
30: podobamy: áżci łie to pokaże/ że onego ánioła łprawá łie=
31: łefna/ nic nie ma z łprawá náłżego Iezufa Chriřtufa Syná
32: Bożego. V Moyżelzá ták Bog mowi/ 2. Moy: 23. v 20. 21.
33: Oto ia połyłam ánioła przed tobá/ áby łię łtrzegł w drodze

y dopro

strona: 56

O Synu Bożym.

Liřt 56.

- 1: doprowádził ná mieyłce ktorem nágotował. Ołtrzegayże
2: łie go/ á połłufny bądż głofowi iego: niegniewayże go:
3: boć nie zfolguie wyłtępkom wáłzym: poniewáłz imię moie
4: w nim rc. Wáłzy ták powiádaia/ żeby Chriřtus Iezus bę=
5: dáć pierwey w kłztałćie nie człowieczym ále w Bożym/
6: wzięł potym kłztałł łługi/ y vniżył łie z onego zacne^{g0} kłztał=
7: tu Boskiego/ w podlełzy łłuzebnicy. Kłztałtem Bożym ná=
8: zywiáć onego ánioła bes łiaála/ o którym teraz mowiemy.
9: Iákoby będać przed tym nie człowiekiem ále duchem/ ábo (*marg*) W kłztałćie Bożym być
co znáćy wedle Antychriřta, á co wedle piłmá. (–)
10: ániołem Bogiem łłowem/ zacniełzym y wielmoźniełzym
11: był (bo w kłztałćie Bożym) niźli gdy łie łtał człowiekiem:
12: bo z Pána wielkiego/ łtał łie vbogim łługá: bo ták kłztałł
13: ten rozumieia y wykłádaia. Co ielłi dobrze y zdroźnie mo=
14: wiá obáćz. To ielł rzecz wiádoma káždemu: iź włzelki im ielł
15: zacniełzy/ y wielmoźniełzy/ kiedy co dobrego/ w onym
16: łtanie łwym/ czynić ma y czyni: tedy teź ono włzyłtko co v=
17: czyni wáźniełze y zacniełze bywa: á gdyby łie on z oney
18: zacnołci wyluł/ ábo ia ná łtronę odłožyl: á to łtawłzy łie
19: podłym człowiekiem: ábo z Pána niewolnikiem: tedy iuź
20: w onym podłym/ łtanie chołiałz rzecz ł dobre/ iednák iuź nie
21: mogá tákie być/ iákne byly w onym pierwłzym/ zacnym/

- 22: wolnym/ y łpáníałym. Lecź tu w tey wáńzey filozowfkiey
23: łzkole/ wńyżtko opák. Aleć to zá tym isć musi tám/ gdzie
24: łie pińmo/ z ktorego to biorą/ opákuie. Bo oto ten tám wáńz
25: Syn Boży/ Bog słowo/ ktorego łobie z ániolá działáacie:
26: gdy był wedle was w kłztałćie Bożym/ tedy nic ták zacne=
27: go y wiecznie trwáiącego nie czynił: coby w łobie wagę ku
28: kroleńtwu niebieńskiemu y żywotowi wiecznemu miało. A
29: gdy łie záś z onego kłztałtu wyzuł/ á stał łie niewolnikiem:
30: áżći wńyżtkie rzeczy powaźne/ zacne/ y żywotowi wieczne=
31: mu w kroleńtwie niebieńskim słuźące łpráwił. Ondzie tylko
32: Kánáneyczyki y vporne Izráelczyki mordował: á ziemię
33: Kánáneyfką łwym w ośiádłość dawał: á tu łie z Szátá=

nem

strona: 56v

Czwarta rozmowá.

- 1: nem duźnym nieprzyiácielem/ potyka/ á niebo otwiera y
2: do niego prowadzi. Co iáko z iedney łtrony z Moyżeszá y E
3: záialzá o onym kłztałćie mowiono być moźe: tákłie záś z dru
4: giej łtrony rzecz temu tám przeciwna z pińm nowego teńtá=
5: mentu pokaźe. Iź iáko ondzie nie czynił iedno wńyżtko rze=
6: czy ćieleńne/ choć był w kłztałćie Bożym: gdzie łie coś wiewt
7: łzego y zacnieyńszego godziło czynić: Ták záś tu w kłztałćie
8: słuźebniczym/ nic práwie słuźebnicze^{g0}: gdy kto cále we wńy
9: tek vrząd iego weyźrzy: ále wńyżtkie rzeczy duchowne y Bo=
10: łkie. Iáko wybáwienie ludzi od ich grzechow/ od śmierći/
11: od łzátáná y od piekłá: tákze teź záś wprowadzenie do żywo
12: tá wiecznego y łpołeczności z Bogiem. Ale to tylko poká=
13: zác mądreńmu dofyć. Przeto ty łam to v łiebie vwáńz y roz=
14: łądź/ ieflińz tu nie przyństoyńiey/ tych łpraw kłztałtu niewol
15: niczego przypifáć kłztałtowi Bołkiemu: á onych záś Bo

- 16: ĩkiego kŕztałtu/ niewolniczemu. Aleć ia z ŕłow Moyżelzo=
17: wych y Ezáialzowych o onym ániele powiedziánych nic nie
18: baczę wielkiego y táiemnego/ nád to tylko/ iż go Bog iáko
19: poŕlá ŕwego ŕłuchác y ŕzánowác każe. Ale go tym przedŕię
20: Bogiem Słowem ŕynem ŕwym nie czyni. Iáko to y Vata=
21: blus/ choć Troyczak/ w ánotáciách ŕwych ná ty ŕłowá
22: znác dáie gdy mowi. **Caue tibi ab eo, quia angelus est lega=
23: tus meus: et quae dicet nomine meo dicet.** A ty to wiefz do=
24: brze: iż gdy kto/ nie tylko ániołá od Bogá poŕláanego/ ále
25: teź y człowieká nápodleyŕze⁸⁰ nie ŕłucha: ábo co przeciw nie=
26: mu mowi: tedy ŕie tho wŕzyŕtko o Bogá ŕamego opiera.
27: Iáko nie bes przyczyny Moyżelz mowił: nie przeciwkoć
28: nam ty ŕzemránia ŕá/ ále przeciw Pánu. 2. Moy: 16. v 8. rc.
29: A iż v Ezáialzá ániołá onego zowie pímo wybáwićielem/ y
30: ániołem oblicza Bożego: tedy teź przez ty ŕłowá nic innego
31: nie rozumie/ iedno iż on to ánioł/ był iednym z onych/ ktorzy
32: záwždy ŕtoię przed oblicznoŕciá Bożá/ áby wykonywáli
33: wołá iego/ będac kędy poŕláni od niego. A ták iż teź on án

ioł wybá

strona: 57

O Synu Bożym.

Liŕt 67.

- 1: ioł wybáwiá Izráelá od wŕzech iego nieprzyiácioł: ktorzy
2: przeciw niemu powŕtawáli/ gdy źiemię obiecáná poŕiadał:
3: przeto wybáwićielem ielŕ názwány. Aby Izráelczycy nie
4: mniemáli/ żeby ŕie ŕámi od ŕwych nieprzyiácioł wybáwili.
5: Iákoź nie ániołá tylko pímo ŕ. wybáwićielem názywa/
6: ále teź y inŕze ludzi ná to od Bogá wypchnione: Iákofz to
7: ŕam poznác moźelz z tych mieyŕc píma ŕ. Sędz: 3. v 9. 15.
8: A 2. Krol: 13. v 5. A 2. Ezd: 9. v 27. co ia teraz opuŕzczám.
9: A iż onego to ániołá nie tylko wybáwićielem/ ále teź y ánio

10: łem oblicza Bożego nazywa/ tedy to/ Chrystus sam prawie
11: nam wykląda/ gdy ono mówi o wiernych świętych: choć po=
12: dłych y wzgardzonych: iż aniołowie ich zawsze widzą obli
13: cze oycą niebieskiego/ Mat: 18. v 10. Lecząby się tobie nie
14: tym było bawić czym się oto zabawiał: ani sobie z onego
15: Mojżeszowego anioła/ kształtu Bożego/ syna Bożego bez
16: ciała zmyślać: ale zgola tego naprzód iainym słowem Bo
17: żym dowieść/ iż ten anioł a nie kto inny/ skutecznie był tym
18: to synem Bożym o którym dumasz: a iż też on istotnie złoży=
19: wży z siebie kształt Boski/ stał się człowiekiem/ wyniszczył
20: się y został niewolnikiem. A iż tenże teraz/ ze dwu kształtów
21: albo natur/ to jest/ z bostwa y człowieczeństwa/ albo z Bo=
22: gą y człowieką/ albo z kształtu Boskiego y niewolniczego/
23: jest iedynym synem Bożym. Alisiby tych długich y zawi=
24: kanych wywodów/ szczyrości wiary Chryścijańskiej przeci
25: wnych/ namniey nie potrzebá. Ale choć to wiem iż tego
26: tak pokazać nie możesz: a wždy niewiem czemu się tak dłu=
27: go/ iainey prawdzie Bożey sprzeciwiał? **VCZEN.** A
28: ia się też tobie bárzo dziwiuję/ iż tego pozwolić niechcesz/ ani
29: temu wiary dąć/ żeby on anioł nie miał być synem Bożym/
30: ktorego Bog na świat posłał/ aby się stał człowiekiem/ y (*margin*) Z Málachiaszá o Aniele
przymierza. (-)

31: wziął na się kształt [!] służebnicy: gdyż tak iainie o tym Bog
32: sam mówi przez Proroká Mál: 3. v 1. Przydzie do kościo
33: ła swoiego/ Pan ktorego wyzukać/ y anioł przymierza/

L

ktorego

strona: 57v

Czwarta Rozmowa.

1: ktorego wy żądacie: oto idzie mówi Pan zastępów. A więc
2: że to nie iainie słowo Boże o tym aniele? że on przysć miał

3: do kościoła swego/ iakoż y przyšzedł. A przyšzedł pewnie
4: nie infzem Źpołobem/ iedno gdy Źie Źtał człowiekiem. A wy=
5: niŹczywŹy Źie z kŹtałtu BoŹego/ wziął ná Źię ŹłuŹebniczy.
6: CoŹ ty ná to rzeczefz? bom cię iuŹ tu práwie doiechał. **NA=**
7: **VCZYCIEL.** Ták iefz/ práwies trefił grufce w wierch.
8: To koniecznie prawdá iefz/ iż ty Źłowá Prorockie/ Źłowá Źá
9: BoŹe y prawdziwe: ále ich ty zle vŹywałz: gdyŹ prawdzi=
10: wego zmyŹłu y wyrozumienia ich nie maŹ. A ták teŹ iáŹnoŹć
11: ich przeŹroczyŹtá/ wykłádem Źwym grubym/ zácimiałz y
12: zefzpacáŹ. Nie mowić tám MáłáchiaŹ o ániele iákim/ du=
13: chem wprzod będącym: ták iáko my/ to Źłowo greckie po=
14: Źpolićie o ániołách/ **angelos**/ wykłádamy/ rozumiejác to
15: o onych duchách Źługách BoŹych/ ktorzy od niego wyŹyła=
16: ni bywáią ku ŹłuŹbie chwalcow BoŹych wiernych: ále to
17: rozumie/ o człowieku MeŹyáŹu/ zdawná Oycom obiecá=
18: nym: ktorego oni Źádáli y prágnęli widzieć. A Źádáli nie du
19: chá iákiego ánioła: iákiego częŹto widáli/ y przy Źobie mie=
20: wáli: ále Źádáli onego obiecáne⁸⁰ Abráhámowego potom=
21: ká: ktory miał wyniŹć z biodr Dawidowych: gdy im ten
22: był obiecány/ á nie ánioł ktory. A iż tego obiecánego MeŹy
23: áŹá potomká Dawidowego zowie piŹmo Ź. ániołem: tedy
24: to wiedz/ iż Źłowo ŹydowŹkie Máleách ktore⁸⁰ tám vŹywa/
25: tákŹe iáko y greckie **angelos**: nie tylko ániołowi duchem
26: od Bogá Źtworzonemu/ ále teŹ y człowiekowi/ lub od Bo=
27: gá/ lub teŹ y od człowieka drugiego/ poŹłánemu ŹłuŹy: Bo
28: Źie ták w piŹmie poŹłáncy/ Máleáchami y ánioły poŹpolićie
29: názywáią: iáko z tych mieyŹc poznác moŹefz: 1. Moy: 32. v
30: 3. 6. A 4. Moy: 20. v 14, A 21. v 21. A 22. v 5. A 24. v 12. A
31: 5. Moy: 2. v 26. Eza 14. v 32. Iere: 27. v 3. Aggeus 1. v 13.
32: A 2 Krol: 1. v 2. A 1. Sam: 6. v 21. A 11. v 3, 4, 7. 9. rc.

33: Lecz niechodząc daleko: oto v tegoż Máláchiafz/ w teyże

káp: 3. v 1.

strona: 58

O Synu Bożym.

Lift 58.

- 1: káp: 3. v 1. dwákroć fłowá tego vżywa/ mowiąc: Oto ia
2: połyłam Máleáchimá moiego to ieft/ ániołá ábo rádźzey
3: po náfzemu poślá. áby vmiotł drogę przedemną: á nátých=
4: miał przydzie/ do kościołá fwego Pan ktorego wy fzuca=
5: cie/ y Máleách to ieft pośeł/ przymierza (to ieft pośeł táki
6: przez ktorego Bog miał przymierze ftánowić/ iáko ftáre
7: przez Moyżefzá poftánowił był) ktorego wy żadaćie. A iż
8: poślá tego názywa Maleachimem/ á wedle nam zwyczáy=
9: nego náfzwická greckie^{go} ániołem: tedy to zá tym iść nie mo=
10: że: żeby Mefyafz fyn Boży Iezus z duchá ś. poczęty/ á z
11: Pánnny Máryey vrodzony/ miał być przedtym duchem/ á=
12: bo Bogiem fłowem/ fynem Bożym: boby też toż y o infzych
13: ludziách/ y o Ianie Ponurzyćielu/ ktorych też ták písmo ná=
14: zywa/ rozumieć fie muśiáło: że też y oni/ będąc pierwey án
15: ioły/ potym fie z kłztałtu onego wyzuwłzy ludzmi ftáli/ y tu
16: ná świat przyfzli. Gdyż też tenże Prorok Ianá Máleáchi=
17: mem názywa/ czego ty przeć przeciw Ewángeliřtom nie
18: możeřz. Ani tego o nim mowić śmieřz/ żeby fie on z ániołá
19: ftał człowiekiem: á czemuřz to o Iezufie Chriřtufie/ nam
20: wewřzem/ procz grzechu/ podobnym człowieku z duchá ś.
21: poczętym/ śmieřz twierdzić? á tymi fłowy Prorockimi te^{go}
22: dowodzić? A zwłafzczá gdy te^{go} z písmá pokázác nie możeřz/
23: żeby Bog to obiecował/ że fie z ániołá fyná iego/ człowiek
24: ftać miáł. Ale iż zgołá człowieká obiecował: dla vpadku
25: człowiecze^{go}: á iż też człowieká dał/ świętego y duchem bes

- 26: miary napełnione^{go} iako sie to często/ aż do obrzydzenia po=
27: wtárzać musi. **VCZEN**. Owa ty przed sie/ niechcesz wziąć
28: przed sie nic inne^{go}/ iedno to/ żebyś przewiodł/ iż nie Bog ło=
29: wo przed wśzytkimi rzeczami będący z stał sie człowiekiem:
30: ale iż sie człowiek stał Bogiem nálezym/ Wybawicielem y
31: odkupicielem nam od Bogá dány y poftánowiony. Otoż ia
32: przeciw temu tak ieszcze mowić będę. Gdy by Christus był
33: tylko człowiek/ á nie był by też y Bog/ wedle onego swoie=
34:

L ij

go vrodze=

35:

strona: 58v

1:

Czwarta Rozmowa.

- 2: go vrodzenia z Bogá Oycá przed wśzytkimi rzeczami/ y
3: wedle tego tylko iako iest człowiekiem/ był by nálezym Po=
4: średnikiem/ y człowiek by tylko vmárł zá nas: á nie czło=
5: wiek taki/ ktory iest z Bożego Syná człowiekiem vrodzo=
6: ny: tedyby nie była wielka miłość iego przeciw nam/ dzi=
7: wna y nie dościgniona: áni by sie iey dziwował był Páweł.
8: Ale iż sie iey dziwował/ y radby ią był wyrozumiał/ Efe. 3.
9: v 18. 19. tedy to dla tego czynił/ iż Syná Bożego w iednego
10: człowieká/ ábo z człowiekiem złączonego widział. Y dla
11: onego złączenia y męki/ ktora złączonemu spólna była Bo=
12: stwu z człowieczeństwem/ ábo Syná Boże^{go} z Synem czło=
13: wieczym/ temu sie tak bárzo dziwował. Skąd sie pokázu=
14: ie/ iż Christus nie iest tylko człowiekiem/ z Máryey Pán=
15: ny czáfu swego/ ale też bes czáfu przed wśzytkimi rzeczá=
16: mi z Bogá vrodzony. Bo iefliby człowiek tylko vmrzeć

17: miał/ tedyby się wierę dziwować nie trzebá iego tey miło=
18: ści/ áni fie o nie fráłowác názbyt: gdyby nie Syná Bożego
19: tá miłość byłá/ ále fyná człowieczego: nie oná łzczęfliwa/
20: ále nędzna/ nie wieczna/ ále doiutrzna/ ktoreyby Apoštoł
21: nie zwał pewnie nád obyczay miłością wyłoką y głęboką/
22: łzeroką y też długą: to ieft ná wżyłtkie łtrony/ y włzelákim
23: łpofobem wielką niełłycháną/ dziwną y nie wyłłowioną mi
24: łością. Ale włáfniey y łłufzniey názwałby ią miłością swo
25: bodną/ pámiętną y też łławną: iák o tę ktoraby dáley nicze=
26: go/ y nic więcey nie opowiódálá/ nie obiecálá áni dáć mo=
27: głá/ iácy ten żywot z iego wczáły lichymi. Y byłoby coś po
28: dobneho/ tá człowieczá łmierć y wybáwienie Iezufá czło=
29: wieká/ onemu Kodrusowemu/ ktory będąc Krolem Ateń
30: łkim/ vmárł zá lud swoy. **Iuſtinus libro 2. Vola: libro 14.**
31: **Valerius Maxi: de pietate in patriam. NAVCZY=**
32: **CIEL.** Ná to twoie łubtylne kráłowómłtwo/ nie z łło=
33: wá Bożego/ ále z rozumu ludzkiego vprzędzione: á termi=
34: námi Antychriłtowych mateologow przyháwtowáne/

áčby fie

strona: 59

O Synu Bożym.

Liłt 59.

1: áczby fie mogłó wiele mowić/ wiele znácznych y łpro
2: łnych błędow pokázác: włzákże czáłowi łolguiác/ krotkoć/
3: nie iáko vczniowi/ ále iáko miłtrzewi odpowiem: Boś też
4: ty iuż nie vczniowłkiego/ ále miłtrzewłkiego zákroił. Chęc
5: mię tym od práwe⁸⁰ á zbáwiennego gołcińcá odwiełć. Zá=
6: pámiętwáłzy Páwłá y iego profłey náuki: ktorey on pilno=
7: wál: łtrzegác fie łubtylney y połtáwney wymowy: y łłow
8: ludzkiej mądrosći przyłudzáiących 1. Korin: 2. v l. 4. po=
9: niewáłz to dobrze wiedzál/ że chce Bog zbáwić wierzące

- 10: przez głupie przepowiedanie w 21. ktorego sie ty/ widzę/
11: wiaruiesz. A czynił to Bog dla tego przezeń iż go świat po=
12: znać nie mógł z jego mądrości. Ale to na tronę: a ty już flu
13: chay mey odpowiedzi. Ia tak wierzę z Pawłem/ iż iako
14: przez iednego człowieka nieposłuszeństwo przyzedł grzech
15: y śmierć (fluchayże tego miłostwá Pawiowego/ iż mowi
16: przez człowieka grzech y śmierć/ a nie przez ducha ábo an=
17: ioła rc.) także też przez iednego człowieka Rzym: 5. w 12. 15.
18: 19. (fluchayże też y tego iż też także przez człowieka zgoła)
19: łalká Boża y dar z łalki. Także: Iako przez nieposłuszeń=
20: stwo iedne⁸⁰ człowieka wiele wyftawionych iest grzeźnych:
21: także przez iedne ⁸⁰ posłuszeństwo wyftawionych będzie wie=
22: le spráwiedliwych. Nád to: Iako przez człowieka śmierć:
23: także też przez człowieka zmartwychwstanie. Item: Stał
24: sie pierwszy człowiek Adam w dużę żywą/ a posledni Adam
25: w ducha ożywiájącego. Ktemu: Ieden iest Bog/ ieden też
26: Pośrednik Bogá y ludzi człowiek Chrístus Iezus. 1. Ko=
27: rin. 15. w 21. 45. A 1. Timo. 2. w 5. Człowiek mowi wszędy/
28: nie mieźániec iáki/ z ánioła y człowieka: ábo z Bořtwá y
29: człowieczeństwá: ále człowiek nam bráćiey řwey podobny
30: kuźony także we wřyřtkim procz grzechu. Heb: 2. w 17. A
31: 4. w 15. A 1. Petri 2. w 22. Ktory człowiekiem będąc/ y dozor=
32: cą nářzym miłosiernym: nie wřydał sie nas nářwác brá=
33: ciá řwá/ Heb 2. w 11. 12. 18. Gdyźelmy my řá członkami iego

L iij

ciála

strona: 59v

Czwarta Rozmowa.

- 1: ciála/ y kości też kością/ Efe: 5. w 30. A iż ten człowiek wy
2: dány iest z wolej Bożey zá nas/ áby był okupem nářzym: á

3: nie Bog iáki/ Bogiem w skutku od wiekow będący: ále
4: człowiek w wypełnieniu częściow Gala 4. v 4. z niewiałyty y
5: z oycow Rzym: 9. v 5. vrodzony. O tym wiem/ iż nie tyl=
6: ko tobie teraz/ człeku mądremu/ ále zdawná przed tym/ głu
7: pftwem to iednym było/ v ludzi mądrych swiátá tego: ále
8: wždy nie v inszych/ iedno v tych ktorzy giną. Tym zaś/ (iá=
9: ko to nam głupim) ktorzy zbáwieni máią być/ ieft tá rzecz
10: mocą Bożą. Otoż ty iáko chcelz/ brzydzác fie tym człowie=
11: kiem s. z ducha Boże^{go} poczętym: od Bogá vmiłowánym:
12: ducha Bożego pełnym: ćcią y chwałą vkoronowánym: mo
13: cą y zwierzchnością ná niebie y ná ziemi dárowánym: prá=
14: wicą Bożą wywyższonym: fynem Bożym namileyfzym: ie=
15: dynym/ pierworodnym/ włafnym/ okazánym/ y obwoła=
16: nym: człekiem prawdziwym: Dawidowym y Abráhámó=
17: wym potomkiem: ktorego śmierć/ Kodrułowi pogánino=
18: wi/ śmiesz przypodobywać: zmyflay łobie iáko chcelz infze=
19: go nádeń: á to iáko ty mowifz wedle onego rodzenia przed=
20: wiecznego z Bogá: ábo z Bożego fyná człeká vrodzonego:
21: lub fyná Bożego w iednego człowieka: ábo z człowieczeń=
22: ftwem złączone^{go}: mękę ćierpiącego łpolną złączonemu Bo=
23: ftwu z człowieczeńftwem: y szydź tak iáko chcelz z Páwlá/
24: iż fie dziwował tey śmierci nászego człowieka Iezufá Chri=
25: ftufá: ktorą z miłości niewymowney á z woley Bożey zá
26: nas podftąpił. Iednák ia y z mnogimi innymi wolę z Pá=
27: włem/ y z innymi wiernymi ná tym przeftác: ktory wżędy
28: ma zá łobą swiádectwo z písmá s. niżli ná tym twoim/ ter=
29: minámi Antychriftowymi/ á mowámi wymyflonymi z ro=
30: zumu ludzkiego/ opifánym y ozdobionym. O ktorym/ni=
31: gdy fie żadnemu z wiernych swiádkow y chwalcow Bo=
32: żych/ z Prorokow/ mowie/ Apoftołow y Ewánieliftow/

33: nie śniło. Głupstwo to iest v ciebie/ że sie Bogu śpodobáło/

przez

strona: 60

O Synu Bożym.

Liśc 60.

1: przez iedne⁸⁰ człowieká w grzech wpráwionych ludzi/ przez
2: iednego też zás człowieká onychże od grzechu oczyścić y od
3: śmierci wybáwić á coźbys rzekł ná one zakonne poścętki y
4: śpráwy? Gdzie ono zá ludzkie wyścętki y grzechy bydło rze=
5: zano/ á krwią ich niepráwości głádzono. Aleć ták musi być
6: muścić sie świat gorźzyć z Bożey mądrości/ ktorą on śobie
7: ma zá głupścwo. Ale też zás ten śobie ztąd zyśc odnośi/ iż ie=
8: go mądrość głupścwem iest przed Bogiem: chwałá ná zá
9: wścędzenie/ á koniec wieczne zátroczenie. Czego ia tobie/
10: wierz mi/ nie życzę: bo bym to rádniey widziáł/ abyś ty/ po=
11: znawśczy sie nędznym być śtworzeniem Bogá śwoiego/ ze=
12: wśczech namędrzcźwego/ przed nim sie vkorzył: á poznawśczy
13: to głupścwo śwoie/ onego o prawdziwą iego mądrość/ kto=
14: rey świat poznáć nie może/ pokornie prośił. A ták prawdzie
15: iego iuz byś sie więcey nie śprzeciwiał. **VCZEN.** Nie=
16: dziwuy mi/ muścęc ia ták mowić/ iákom sie náuczył: y iáko
17: teraz rozumiem. Wścák/ iellic poznám/ náucę twoię/ w tey
18: mierze/ być zdrowścżą y prawdziwścżą: prawdzie sie śprzeci=
19: wiáć nie będę. Ale sie przedię/ o tym wścycścckim co mię ie=
20: śzcze zátroczywáwa/ doścátęczenie pierwey wywiedzieć chcę/ y
21: wścycścckiego náuczyć. A ták cię iellicze proścę/ wywiedz mię
22: y z tego: Powiedziales w teráznieyśczej mowie śwey/ iż temu
23: wierzyśc/ y ták wyznawáśc/ że Iezus Chriscus/ iest pierwo
24: rodnym y wlácnym Synem Bożym: to dobrze/ bo też ták y
25: ia wierzę. Ale powiedz że mi to proścę cię/ iáko może być (*marg*) Iáko iest Iezus wlácnym
y pierworodnym Synem. (–) <http://rcin.org.pl>

- 26: wławnym y pierworodnym/ iefliż lię on nie wławnie/ iefzcze
27: przed wżyftkimi rzeczami z iftności Bogá oycá fwego vro
28: dził/ á vrodził procz wżzego czáfu? Bo ináčzey/ áboby Bog
29: nie był wławnym oycem iego/ ábo on nie byłby wławnym fy
30: nem Bożym pierworodnym. **NAVCZYCIEL.** Iuż
31: lię o tym w rozmowie trzecíey mowiło/ co to iest/ że tak Ie=
32: zus Chríftus názwany iest fynem Bożym namileyfzym/ ie=
33: dnorodzonym/ pierworodnym y wławnym. Ale/ iż to tu in=

fzym fpo=

strona: 60v

Czwarta Rozmowa.

- 1: infzym fpofohem przypominałz y inákłzy wywod czyniłz te
2: dyć y ná to krotko odpowiem. Wławnym go nie dla tego
3: zowie/ żeby on vrodzony był z iftności iego przed wżyftki=
4: mi wieki: iáko Pápánowie mowią / w niebie bes mátki: ále
5: iż go łobie Bog miedzy innymi fynami fwymi/ ktorych ma
6: wiele/ ofobliwym fpofohem przez ducha ś. fpráwił/ y tym
7: że duchem ś. ktore^{go} Pfalmiřtá zowie oleykiem rádości/ ná=
8: mřzał. Pfal: 45. v 7. nád rowienniki ábo včeřniki iego:
9: pořwięcił/ zápieczętował/ y ná řwiát pořłał. Ian 10. v 36.
10: głową go vczyniwřzy y Pánem wřzyftkich infzych dziatek
11: fwych nápełniwřzy go mowię/ duchem/ áby y oni wřzyřcy z
12: zupełności iego czyrpáli: y przezeń zá fyny fpořobieni byli.
13: Iefzcze dlatego iest wławnym fynem/ iż on řam będąc wto=
14: rym człowiekiem/ řam cále obraz Boży w łobie záchowáł:
15: á nie tak iáko on pierwřzy człowiek Adam. Gdyż Chríftus
16: Pan Adam wtory/ grzechu/ řam tylko ieden/ nigdy nie po=
17: pełnił: áni zdrádá náležioná byłá w vřciech iego. Ale w zu
18: pełney niewinności/ dokońcá pořłufznym będąc Bogu/ wy=
19: trwał. A iefliby Cię řłowko to wławný záwodzić miáło: kto=

20: rego vżywa Páweł Rzym: 8. v 32. iáko Grekowie mowiá
21: **idion:** tedy toż naydziełz v Ianá káp: 13. v 1. gdzie też tákże
22: vcźnie Chriřtuřowe włafnymi názywa? (A Páweł mowi
23: o żydách/ iż řwe włafne Proroki pobili. A o Teřřálonczy=
24: kách/ iż też od řwych włafnych řáfíad ćierpieli 1. Teřřá: 2.
25: v 14. 15.) Ale iż ći tym řłowkiem/ nie dla tego názwáni řá/
26: żebyřie ábo z Chriřtuřá/ ábo więc z nimi iednřko z iftnoći
27: iákies vrodzić mieli (mowię to o řamych Apořtołách) ále
28: rádfzey dla tego/ iż iego byli: bo ie on řobie obrał. Tákże y
29: Chriřtus Iezus człowiek/ włafnym ieřt názwány řynem
30: Bożym: iż go řobie Bog obrał/ y wźiał zá řwego řyná/ y
31: řłuchác go rořkazał. A co řie tknie řłowká tego/ iż ieřt pier=
32: worodnym: tedy to wiedz/ iż to řłowko gdy ludzkim řpořo=
33: bem bywa bráne/ á nie ták iáko go piřmo vżywa: o czym

řie w

strona: 61

O Synu Bożym.

Liřt 61.

1: řie w trzećiey rozmowie mowiło: tedy włafnie temu przy=
2: czytáne bywa/ ktoryby nie řam był řynem v Oycá řwego/
3: ále temu ktoryby miał bráciá/ tákże y tym řpořobem y z
4: tychże rodzicow vrodzoná iáko on řam. A ták ieflibyř ie/ we
5: dle włafnoći iego/ Chriřtuřowi przyczytác chćiał/ wzglę
6: dem iákies od Antychriřtá wymyřlonego vrodzenia przed
7: wřzyřtkimi wieki: tedybyř muřiał nie ná iednym przeřtá=
8: wác řynu Bożym: álebyř muřiał drugiey bráciey iego ták=
9: że vrodzoney iáko y on řzukác: á ony řłowem Bożym poká=
10: zác. Ktorzyby tákże włafnymi byli/ á nie przyřpořobio=
11: nymi. Abo też/ y tego tám z iftnoći rodzenia przedwieczne
12: go/ iářnym řłowem Bożym dowieřć: czego nigdy niedoka=
13: zefz. A ták řłowko to/ pierworodny/ będzieř muřiał nie we=

- 14: dle ciáá/ ábo iego wláfnosci wykładác: ále wedle wyro=
15: zumienia duchownego: to iest/ z ftrony zwierzchnosci y
16: przełożeńftwá ktore ma z łáski Bożey ten Dawidow poto=
17: mek fyn namileyfzy/ wláfny/ prawdziwy y pierworodny/
18: nád wżyftká braćią fwą: to iest/ nád wżyftkimi wybrá=
19: nymi y vmiłowánymi dziatkámí Bożymi/ á łáská przed czá
20: fy wiekuiſtymi dárowánymi. Miedzy ktorými/ on łam iest
21: przoduiącym w domu Bożym/ y iest też Pánem y głowá
22: wżyftkich. Iáko on tedy wláfnym fynem Bożym iest: ták
23: też wláfnym Oycem iego iest Bog óciec. A wláfnym iest
24: Oycem nie tylko one^{g0} łámego" ále też y náłzym/ chociafmy
25: my łá przyłpofobionymi. Abowiem gdyby on nie miał być
26: wláfnym Oycem náłzym/ tedyby musiał być oyczymem:
27: á iefliby oyczymem był: tedybyfmy my musieli w nádziei
28: vltác/ z ftrony dziedzictwá kroleftwá niebieskiego. Ponie=
29: wáfz ono nie należy iedno wláfnym dziedzicom/ ktore też od
30: oycá wláfnego máia dárowáne. **VCZEN**. Iuż teraz
31: poydę z tobą w krotłzá: y pytác cię też będę. A naprzod/
32: krotkomi ná to odpowiedz/ wierzyfzli temu/ iż Iezus Chri=
33: łtus iest fynem Bożym? **NAVCZYCIEL**. Wierzę

M

y ták

strona: 61v

Czwarta rozmowá.

- 1: y ták wyznawam. **VCZEN**. Pytam iefzcze iefli iest
2: prawdziwym fynem Bożym? **NAVCZYCIEL**. Y
3: temu też wierzę: y ták też wyznawam: iákom iuż to y przed
4: tym wyznał. **VCZEN**. Pytam potrzećie/ wierzyfzli też (*marg*) Iesli Iezus Chriřthus Syn
Boży prawdziwym Bogiem. (-)
5: iż ten fyn Boży prawdziwy Iezus Chriřtus/ iest Bogiem?
6: **NAVCZYCIEL**. Bez wżzey wátpliwosci y temu

- 7: też/ wżákże wedle písmá ś. wierzę: iż Iezus Chríftus fyn
- 8: Boży/ ieft Bogiem: poniewafz Ezáiafz zdawná o nim pro
- 9: rokuiąc/ to powiedział/ iż Emánuelem Bogiem z námi ná=
- 10: zwány być miał. **VCZEN.** Odpowiedzże mi iefzcze/
- 11: wierzyfzli też temu/ iż ieft prawdziwym Bogiem? Lecż to
- 12: podobno ná cię ciężka: bo to wiem iż temu wáfzy niewierzą
- 13: y ták śmieie odpowiedáią/ iż nie wierzą. Dziwni ludzie: coż
- 14: wżdy czynią? dawfzy y zás biorą: wyznáwfy y zás fie przą.
- 15: Iefli wybáwiciel świátá/ ieft fynem Bożym/ á ieft Bo=
- 16: giem/ tedy nie może być iedno Bogiem prawdziwym. Iefli
- 17: Chríftus Pan nie ieft Bogiem prawdziwym/ tedyć też nie
- 18: ieft prawdziwym Synem Bożym. Abowiem z tey ftrony
- 19: ieft prawdziwym Bogiem/ iż prawdziwym ieft Synem
- 20: Bożym: á prawdziwym będąc Synem Bożym/ iuż ftąd ieft
- 21: prawdziwym Bogiem/ bo to z onąd prawdziwie płynie.
- 22: A ták gdy przyczyny przą/ ośtátney części iáko skutku/ przą
- 23: fie wespółk pierwfzey/ iáko początku y przyczyny skuteczney/
- 24: przą fie wżyfłkiego y fzydzą ze wżyfłkiego/ bo we wżyfł=
- 25: kim nie wierzą prawdzie. **NAVCZYCIEL.** Poštoy
- 26: máło profzę cię/ pytafzli/ czekayże też odpowiedzi: á fam nie
- 27: odpoweday. Bo tho nie podobna/ áby vftá tve z moim
- 28: fercem zgodzić fie mogły: gdyżeś nie Bog/ ktorybyś fercá
- 29: ludzkie wiedzieć miał. Acżci tego nie mowię z ftrony kogo
- 30: infzego/ od kogobyś kiedy odpowiedź taką słyfzał: ále to te=
- 31: raz mowię z fwey ftrony: przeto iż ia też teraz z tobą mowię.
- 32: Wżákże to vpátruię/ iż ten ktoryć zgoła powiedział/ iż nie
- 33: wierzy/ żeby Iezus Chríftus fyn Boży miał być prawdzi=

wym Bo=

1: wym Bogiem: tedyć ták nie bes przyczyny odpowiedzieć
2: musiał. Ale podobno iż fie łápackam twoim/ filozofom o=
3: nym pogáńskim zwyczajnym/ dziwował/ á ták im też z ábie
4: żeć chciał. Iákoż/ to pewna/ iż y ia sam/ gdybym to był
5: wiedział/ żeś mi ták subtylnie odpowiedać miał/ iáko tu fo=
6: bie sámemu odpowiedáfz: tedybym tego nie śmiał zgoła
7: rzec/ iż wierzę/ że ieft prawdziwym Bogiem: á to dla tego
8: żebym z áraz dwu Bogu prawdziwych przez fie będących/
9: ábo z álię z Bogá y fyná iego Iezufá Chrístuá człowieká/
10: iednego zgoła nie wdziákał Bogá/ iákogo Antychríst dziá=
11: ła: iáko fie w rozmowie wtorey pokázowało. Wierzę ia te=
12: dy iż też fyn Boży/ ále Iezus Chrístus człowiek/ ieft praw
13: dziwym Bogiem: ále y to z dobrym wyrozumieniem: bo we
14: dle słowá Bożego. A pewnie nie ták iáko ty rozumieš: gdy
15: łobie przed człowiekiem Iezusem z Máryey Pánnny vrodzo
16: nym/ iákiegoś inšzego prawdziwego Bogá zmyślał/ á zmy
17: ślałz oprócz Bogá oycá iedynego: y sámego tylko włánie
18: Bogá prawdziwego: Bogá mowię y oycá Páná nášzego
19: Iezufá Chrístuá. Bo tego ná Iezufá Chrístuá człowie=
20: ká ná śmierć z á nas wydánego włożyć niechceš. Aleby te=
21: go wšyłtkiego nie trzebá tákimi dowody filozowfkimi pod
22: pierác: lecz tylko iálnym y šczyrym słowem Bożym to po=
23: kázác/ że onego to fyná Bożego/ ktorego wy łobie zmyśla=
24: cie/ zowie písmo ś. Bogiem prawdziwym: áliści by temu
25: był koniec. **VCZEN**. A więcze iefzcze tego niewieš/
26: gdzie go ták písmo zowie? **NAVCZYCIEL**. Nie=
27: wiem. **VCZEN**. Azáfz nie pámiętałz co Ian píše. 1.
28: Ian 5. v 20. mowiác ták o nim: Ten ieft Bog prawdziwy
29: y żywot wieczny. **NAVCZYCIEL**. Choćażby ták
30: było iáko ty mowiš/ żeby to Ian o fynu Bożym mowił (cze

31: mu ia iednák nie wierzę) tedyby to przedfię nie służyło by

32: namniey/ onemu wálzemu fynowi Bożemu/ o którym to

33: twierdzićie/ iż iftotnie w rzeczy był przed wśzyftkimi rzeczám

M ij

mi/ niż fie

strona: 62v

Czwarta Rozmowá.

1: mi/ niż fie Pan Iezus z Pánny Máryey národził. Aleby słu

2: żyło samemu Iezufowi fynowi Bożemu włáfnemu y na=

3: mileyżemu/ Pánu náłzemu. Ktore^{go} my tym vmyśłem ná=

4: zywamy Bogiem prawdziwym/ iż z Bogá prawdziwego/

5: przez ducha íego s. íeft w żywoćie ípráwiony/ y prawdzi=

6: wie duchem Bożym pomázány/ y prawdziwie też Pánem

7: nád wśzemi rzeczámí vczyniony y poftánowiony. Aby też

8: prawdziwie/ iáko Bog sam (bo ná to od Bogá tym íeft

9: vćcion) mocnym słowem wśzytko rządził y zátrzymawał:

10: prawdziwie kogoby iedno chciał ożywiáiąc: iáko mu to

11: prawdziwie Bog dáł/ żeby w sobie żywot miał. Lecż iá=

12: kom rzekł temu nie wierzę/ żeby ty tám słowá/ zá ktoreś fie

13: ty vchwycił/ Ian o Iezufie powiedác miał. **VCZEN.**

14: Ale ia tego dowiodę/ iż tám nie o Bogu oycu mowi/ ále o

15: synu íe^{go}/ iż on íeft Bog prawdziwy y żywot wieczny. **NA=**

16: **VCZYCIEL.** Dobrze/ rad to słyżec będę: dowodźze

17: iuż tego. **VCZEN.** Słowko to ktorego tám Ian vży=

18: wa/ vkázuiąc go/ y mowiąc. Ten nieśłuży oycu/ według

19: włáfnosci íęzyká greckie^{go}/ którym to Ian písał/ mowiąc:

20: **Hutos/** to íeft. Ten. Ale fynowi. Abowiem gdyby to służyć

21: miało oycu/ á nie fynowi/ tedyby nie mowił **Hutos/** Ten:

22: áleby rzekł był/ **Ekeinos/** to íeft On: Iáko ono v Lukáfá

23: czytamy káp: 18. v 10. gdzie też **Hutos/** to íeft ten: nie do

- 24: Faryzeuszá lie ściąga/ o któryni tám pierwey mowił/ iáko
25: tu pierwey mowi o oycu/ ále do celniká o którym potym
26: mowi/ iáko tu mowi też potym po oycu/ o fynu iego: czego
27: mi záprzeć nie możesz. **NAVCZYCIEL.** y ná tym
28: lie myliłz/ kładąc to zá iedną pewną á nieodmienną regułę/
29: żeby ząwždy **Ekeinos** to iest On/ do te^{go} lie ściągáć miáło/ o
30: którym wprzod mowią/ gdy zaráz o dwu mowiono bywa:
31: á **Hutos** zás to iest ten/ do drugie^{go} o którym potym mowią:
32: Gdyż lie rzecz przeciwna w písmie ś. pokázuie ná wielu
33: mieyfcách. Bo ná tę Grámmátýkę/ y ná iey reguły/ Apo=

Ítołowie

strona: 63

O Synu Bożym.

Lift 63.

- 1: Ítołowie y infzy Pifarze słowá Boże^{go} nie ták bárzo pátrzáli
2: iáko Filozofowie/ Oratorowie y Grammatykowie: ále
3: mowili ták iáko im co dał duch Boży wymowić. Pilnuiąc
4: ząwždy więcey fámeý rzeczy niż ofobnych słowek: ná co ty/
5: widzę/ nie ták pátrzałz/ iáko ná ty słowká: z których nie=
6: wiem cze^{go} kápałz: y zánie lie gdyć iuż rzeczy nieftawa chwy=
7: tałz? **VCZEN.** Bá niechćiey mię tym zágáłzác/ ále mi
8: rádfzey tego dowiedz y iáfnie to coś powiedział pokáłz: iż
9: **Hutos** ten/ może być pierwłzemu/ iáko też **Ekeinos** on/ po
10: śledniemu przyczytano: bo ia nie pámiętam áby ták kędy
11: ítác miáło. **NAVCZYCIEL.** Iesli nie pámiętałz á
12: chcełz to wiedzieć/ czytayże łobie po woli w greckich exem=
13: plarzách (iesliłzby w łácinłkich y polłkich ináčzey przeł=
14: zono) oto ty mieyfcá. 1. Ian 5. v 16. A Ian 9. v 25. 36. 37,
15: gdzie lie **Ekeinos** on/ miáłto **Hutos** ten kładzie. A zás **Hu**
16: **tos** miáłto **Ekeinos**/ to iest/ ten miáłto on/ ábo miáłto one=

- 17: go. Iáko mańz 1. Ian 2. v 22. A 2. Ian v 7. Heb: 3. v 3. A
- 18: 2. Petri 2. v 12. 17. Dzieie 4. v 10. 11. A 7. v 19. 36. Ian 9. v
- 19: 16 rc. A doznańz tego iż prawdę mowię: á ták ten twoy do=
- 20: wod będzie iáko łłomiány ońzczep ná dzikiego wieprzá. **V=**
- 21: **CZEN.** Ale koniecznie y bes wńzey wåtpliwońci cząłt=
- 22: ká tá/ y tę sentencią w iedno złącza/ gdy ták mowi Apońtoł:
- 23: ten iełt Bog prawdziwy y żywot wieczny. A ták iż tá senten
- 24: cia wełpołek iełt złączona thą cząłtką/ y żywot wieczny:
- 25: á iż nigdziey w pińmie ś. nie iełt názwány oćiec żywotem
- 26: wiecznym/ ále tylko łyn: przeto y tu ná tym mieyńcu/ nie do
- 27: oycá ściąćać fie to ma/ ále do łyná/ chociańz to Erańmus
- 28: oycowi przyczytał/ ále fie ná tym omylił/ bo tego nie rozu=
- 29: miał. **NAVZCYIEL.** Y to też nie ládá co/ żeś ty
- 30: y w pińmie ś. biegleyńzy niż on łławny mańz Erańmus Rote
- 31: rodam ktorego przypominańz: y więcey podobno vmieńz:
- 32: boś też podobno więcey czytańz/ y pilnieś fie vczył? Aleć fie
- 33: mnie przedię ták widzi/ iż chociańz on człowiekiem też bę

ij M

dać/ wie

strona: 63v

Czwarta Rozmowa.

- 1: dać/ wiele fie mylił: ále wńdy nie tuńzę áby ná tym mieyńcu/
- 2: wedle dumy twey mylić fie też miał. Abowiem gdyby fie on
- 3: omylił/ á ty byś prawdę mowił/ tedyby prawdá twoiá
- 4: Grámmátyki y Dialektiki tákiey nie potrzebowałá. Ale iż
- 5: iey bes tego pokáźać nie możeńz: przeto iełt nie pewna. Bo
- 6: co mowińz/ iż Bogá oycá nigdy ná żadnym mieyńcu nie zo=
- 7: wie pińmo ś. żywotem wiecznym/ y przeto/ ty łłowá łyno=
- 8: wi przyczytańz. Azáńzbym ia też tákże nie mogł mowić: Ni=
- 9: gdy w łtárym tełtámenćie áni w nowym/ nie dáie te^{go} tytu=
- 10: łu pińmo ś. łynowi/ żeby on był Bogiem prawdziwym y ży

11: wotem wiecznym: á przeto ná tym mieyfcu nie fynowi ále
12: Oycu fluzy. Ty czymbyś rzeczy fwey podpárł niemafz o=
13: procz domyfltu fwe^{go}/ á wyvodu filozowfkiego/ z tych dwu
14: flówek Ten á On zmyflonych: Ia záfię/ mam zá fobą wie
15: le pífmá ś. Y to fámo mieyfce/ wedle rozłożenia punktów
16: ábo krefek/ ktorými ieft rozdzielone/ ieft mi ná pomocy. Iá=
17: ko to/ gdy ták pízfac Ian/ mowi: Wiemy też iż Syn Boży
18: przyfzedł/ y dał nam zmyfl/ ábyfmy poználi prawdziwego.
19: A ieftelmy w prawdziwym/ w fynu iego Iezufie Chriftu=
20: fie. Ten ieft prawdziwy Bog y żywot wieczny. Rozłożenie
21: to tych flów y rozdzielenie ich krefkámí/ iáko w doświád=
22: czonych exemplarzách greckich czytamy/ Aldego/ Rober=
23: towym/ Kriřpinowym/ Herwáiego/ Brilingowym rc.
24: zgodnie położone/ to znácznie pokázuie: iż poczáwřzy mowić
25: o Bogu oycu/ ktorego názywa Bogiem prawdziwym do
26: ktorego znáiomóści przychodzimy przez fyná: (gdyż oycá
27: nikt nie zna iedno Syn/ á komuby Syn oznáymić chciał
28: Matth: 11. v 27.) Iż mowię te^{go} Bogá prawdziwym ná=
29: zwał: tedy tu punkt wczyniwřzy táki. rzeczy niefkończoney:
30: przyznawa też to y fynowi iego/ w ktorým ieftelmy: iż też
31: y on prawdziwym ieft. Y tákże też punktem/ tho rzeczy
32: fwey o Synu Bożym práwdziwym wtrącenie/ zámyka: á
33: tám dopiero rzecz záczątą o oycu kończy mowiąc: Ten ieft

przwdzywy

strona: 64

O Synu Bożym.

Liřt 64.

1: prawdziwy Bog y żywot wieczny. A gdyby to miał był fy=
2: nowi przczytác/ tedyby przed flowy tymi/ ten ieft praw=
3: dziwy Bog. punktá takie^{go}. niekładł/ áni by mowił ten ieft

4: ále rádfzey/ ktory ieft/ **relatium** á nie **demonstratium** kłá
5: dáć. Choćáz też y **relatium** nie zázwdy pośledniemu służy
6: ále też służy częśto y pierwżemu. Co mądry z położenia rze=
7: czy/ y z przedlięwżięcia piżącego lácno rozeznác może. A
8: co lie tknie częćtki tey y żeby oná zázwdy prześzłe słowá z po
9: zad idącemi złączác miálá/ tedy mi to dziwna/ iż tego nie
10: pámiętáłz/ co lie o tym mowiło ná ony słowá Heb: 1. v 10?
11: Tyś Pánie nápoćzátku vgruntował ziemię. Bo ieśliby ták
12: zázwdy złączác miálá/ (iákołz tego nie przę iż tu ná tym
13: mieyfcu złącza: ále tákże przedlię tobie nic tym nie poma=
14: ga) tedyby y ták złączác muśiálá: tákże Luk: 1. v 76. Da=
15: nie. 5. v 18. 22. Mich: 5. v 1. 2. y ná inższych wielu mieyfcách
16: co być żadną miárą nie może. A ták to nic tobie nie służy.
17: **VCZEN.** Zgániłeś moię Dialektykę y Grámmátykę/
18: á łam też tegośz/ y Ortográfiey vżywałz/ á punktámi tymi
19: rzecz łwá ozdobić chceśz: áno by piłmá ś. potrzebá: o kto=
20: rymeś powiedziál iż go małz wiele po łobie: á przedlięś go
21: nie przywiódł/ ániś nim rzeczy łwey podpárł á: to w tym że
22: by ten tytuł ábo napiłz/ Ten ieśt prawdziwy Bog y żywot
23: wieczny: oycu á nie łynowi służyć miál. **NAVCZYCIEL**
24: Otożci iuż teraz ták tego piłmem ś. dowodzę: Pan Bog á
25: Oćiec Páná Iezufá Chriśtuśá ieśt Bogiem żywotá Płál
26: 36. v 10. On też łam ieśt ieden Bog prawdziwy. 1. TeSS. 1.
27: v 9. A 2. Kron. 15. v 3. Iere. 10. v 10. Bog też ieśt wieczny
28: Rzym. 16. v 26. A 1. Moy: 21. v 33. Bog żywy y náwieki
29: trwáiący/ y wiecznie żywiący. Dani: 6. v 26. A 12. v 7. A
30: 5. Moy: 32. v 40. Który Bog kroluie ná wieki. 2. Moy:
31: 15. v 18. Tenże ieśt błogóśłáwiony od wieku áż náwieki. 1.
32: Kron: 17. v 36. A 29. v 10. Płál: 103. v 12. Ktore⁸⁰ pámiętká
33: trwa ná wieki. Płál: 102. v 13. ktory łam ma w łobie żywot

strona: 64v

Czwarta Rozmowa.

1: Ian 5. v 26 y. wiele inżnych tym podobnych. A tak chociaż
2: nie zaraz ná jednym mieyfcu welpołek/ to o Bogu czytamy
3: że on iest Bog prawdziwy y żywot wieczny: wżákże mu to
4: wżytko co tu Ian zaraz powiedział/ ná roznych mieyfcách
5: pímo ś. przczyta: Bogiem go fámego prawdziwym/ ży
6: wotem/ y wiecznym nazywáiąc: iáko tego ktory to sam w
7: łobie przez się ma. A fyn zaś ie^{g0} Iezus Chrístus cokolwiek
8: ma/ nákoniec y żywot/ tedy go nie ma sam od siebie/ ále od
9: Oycá ktorygo tym dárował: żeby też y on w łobie żywot
10: miał/ Ian 5. v 26. Czego ielzczę tym podpieram. Naprzod
11: Ieśli Bog oćiec máiąc sam w łobie żywot/ może gi drugie=
12: mu dáć/ iáko gi oto dał fynowi/ á przezeń też nam dáie: Po
13: tym/ ieśli znáíomość Bogá tego/ przynośi żywot wieczny.
14: Ian 17. v 3. Trzecia/ ieśli rofkazánie Boże iest żywot wiecz=
15: ny. Ian 12. v 50. Tedy dáleko wiecey on sam iest żywotem
16: wiecznym. Ná to: Niemáíz nic zacnieyższego (mowić
17: tak będę przeciw tobie) nád żywot wieczny: á ten żywot
18: wieczny nie bywa dan iedno od tego/ ktoby sam był żywo=
19: tem wiecznym/ y miał gi sam w łobie: á iż według ciebie/ ni
20: gdziey tak pímo Bogá oycá nie zowie Bogiem prawdzi=
21: wym y żywotem wiecznym: tedy on prawdziwym Bogiem
22: nie iest y żywotem wiecznym. A tak też tego czego sam nie
23: ma/ y czym sam nie iest/ inżnym wżyczać nie może. A iż zaś
24: tym tylko iest fyn według tego wyvodu twoiego/ tedy to
25: od niego fámego pochodzi/ á nie od Bogá oycá iego: A tak
26: fyn wietłzy iest y zacnieyżzy niż Bog: á tak też iemu wiecey
27: niż Bogu powinni będziemy. Ale to bład y pewne mátac=

28: two: ábowiem nie táby tylko íprośność z łów twych vro=
29: łła/ ále y tá. Nigdziey ták zaráz wełpolek piłmo s. nie zo=
30: wie Bogá Oycá drogá/ żywotem/ y prawdą/ iáko fie łam
31: Syn názywa. A ták tym Bog nie iełt/ Otołz w nim/ áni
32: prawdy/ áni żywotá/ áni drogi/ do Niebá nie mamy. Ali=
33: ści nic ponim. Azáżby nie rádfzey ták mowić/ iż Bog łam

dobry

strona: 65

O Synu Bożym.

Liłt 65.

1: dobry iełt/ y źródło wśzego dobrá: On łam iełt żywotem/
2: y źródłem prawdziwego żywotá: On teź łam iełt praw=
3: dą y wodzem ku wśzelkiew prawdziw/ przez duchá łwoiego
4: łwiętego y práwdziwego rc: Kthory łam tylko tym wśzy=
5: łtkim prawdziwie będąc/ y prawdziwie teź to wśzyłtko w
6: łobie máiąc: tego teź wśzyłtkiego prawdziwie łynowi łwo=
7: iemu Pánu Iezufowi ktorego nam dał/ wźyczył. A dawłzy
8: nam/ práwdziwie teź/ tego to Syná łwoiego: tym wśzyłt=
9: kim nápełnionego: wśzyłtko nam z nim dárował. Rzym. 8.
10: v 32. Dał teź y ten żywot wieczny/ ktory iełt/ w tymże to ły=
11: nu iego Iezufie Chriłtufie 1. Ian 5. v 11. A to áby wśzelki
12: coby weń wierzył nie zginął/ áleby miał żywot wieczny.
13: Ian 3. v 16. Co gdyby fie ták wyznawáło/ y ták temu wie
14: rzyło/ áłżcíby rzecz cáła byłá. W ktoreyby naprzod on łam
15: iedyny y prawdziwy Bog óciec chwałę łwoię miał: A po=
16: temby teź y łyn z tey złupion nie był/ ktorą od Bogá y oycá
17: łwoiego wźiał. Poniewałz fie y łam nie o inłzą łtárał iedno o
18: te/ ktorą przed záłożeniem łwiátá v oycá (á nie łam v fie=
19: bie) miał: o ktorą go teź prołł/ áby go niá wvielbił: żeby
20: teź záś y on iego wvielbić mogł. Alisćiby teź ielzće y nam
21: nádzieiá żywotá wiecznego nie ginełá: gdybyłmy ták wie=

22: rząc/ tym sie ciale ciefzyć mogli: iż gdzie iuż iest brát náfz
23: ítáfzy: z ktorego ciála ciálem/ á z kości kością ieftefmy/ y
24: gdzie iest głowá náfzá/ tám y my bráčia podlefyzy/ á człon
25: ki tey miłey głowy náfzey/ czáfu íwego/ będziemy: á na=
26: mniey sie w nádziei przyfzłego żywotá wiecznego nie omyli
27: my. **VCZEN**. Owa ty wfzytko rzecz íwá ku temu wie=
28: dziefz/ ábyś mi człowieká Iezufá Chríftufá/ czáfu pewne=
29: go z niewiáfty vrodzonego zálecił: á onego Syná Bożego
30: ániołá przed wfzyftkimi rzeczámí bes czáfu z Bogá vro=
31: dzonego/ z głowy wybił: czego widzę potężnie bronisz. Y
32: wyznác to muřę/ iż teź y pímo ś. po łobie mařz. Y to teź
33: przyznawani/ iż to iest próřza wiárá y fnádniefza náuká/

N

ták o

strona: 65v

Czwarta Rozmowa.

1: ták o Bogu y o Iezufie Chríftufie wierzyć y vczyć/ niź ták
2: iáko nas przedtym vcżono: y iákořmy my teź drugich náu=
3: czáli. Ale sie tego boię/ żeć to iuż tu teraz náwet powiem y
4: wyznam/ żebym przekłęt看m y opácznym zmyřłem od
5: Bogá pokárány nie był: gdybym sie ná człowieku záłá=
6: dzał/ y do niego nádzieię zbáwienia przywiefzował. Abo=
7: wiem iefli to iuż ták iest iáko ty chceřz/ iż człowiekiem tyłko
8: iest Iezus Chríftus/ á nie iest z fyná onego Bożego z czło=
9: wieczeńřtwem złączonego/ fyn Boży: tedy koniecznie mu=
10: śi być ítworzeniem/ á nie ítworzyćcielem. A iefli iest ítworze
11: nim/ tedy ten iest przekłety/ y zmyřłu opácznego/ ktory
12: ítworzenie imo ítworzyćciełá chwali/ á nádzieię íwá w czło
13: wieku pokłáda/ iáko pímo s. mowi. Iere: 17. v 5. Rzym:
14: 1. v 25. A tákby mi ná to krotko á po próřtu odpowiedzieć
15: potrzebá/ ábym sie iuż w tey mierze wfpokoić mogł: á iżbym

16: też iuz ná tym Iezufie Chriftofie człowieku fynu Bożym be
17: śpiecznie przeftał. **NAVCZYCIEL**. Gdybymći
18: Iezufá Chriftofá gołym człowiekiem/ ifko ktorego inźzego
19: pokłádał/ y wefpołek go w iedną klobę z innymi ludzmi
20: grzeźnymi/ á nákoniec z Proroki y Pátryárchy fwiętyimi
21: zárownu ważył y w iedną iákom rzekł klobę wkłádał: á te=
22: go mu nie przyznawał/ iż on fám tylko tákowym ieft czło=
23: wiekiem/ iáki nigdy żaden inźzy przed nim od początku ftwo
24: rzenia nie był/ áni ieft/ áni ná potym będzie: ktory fám ieft
25: od grzeźnikow odłáczony: tedybyś fie tego co mowifz obá=
26: wác/ y to też co mowifz/ mowić/ mogł. Ale poniewafz czło
27: wiekowi temu/ wfzyftko to cále/ prawdziwie/ y śmieie
28: przyznawam/ y takim go być wyznawam/ iż to iemu fáme
29: mu prawdziwie fłuży/ cokolwiek piřmo s. fynowi włafne=
30: mu/ pierworodnemu/ y namileyřzemu Bożemu przyczyta y
31: przypifuie: tedy niewiem cze^{go} byś fie tu iefzcie obáwác miał
32: ábo ták o mnie dumác/ żebymgo z inźzym ktorym ftworze=
33: nim w poczet ieden kłáść miał. A co fie tknie Ieremiařzá

Proroká

strona: 66

O Synu Bożym.

Liřt 66.

1: Proroká tedyć ten mowifł przeciw Izráelczykóm onym/ kto
2: rzy opuściwfzy Bogá fámego/ do ludzi fie/ á iefzcie do
3: Pogáńfkich narodow/ á miánowicie do Krolá Eiptřkie=
4: go wćiekáli/ o pomoc y obronę: á czynili to ná ten czás gdy
5: ich Bog káráć ohiecował: otofz tám o tych Prorok mowi/
6: z tego ich fřtofuiąc y przekłęctwem grożąc: co też y Ezá=
7: iafz dziáłał. Ezá: 31. v 1. á to gdy ták przeciwko nim mo=
8: wił: Biádá tym ktorzy z fřępuią do Eiptu o rátkunk/ y
9: ktorzy w kcniách wfáią á nádzieię w wozách pokłádáią rc.

10: á ná ś. fie Izráelowego nie oglądáią: áni lámego Páná fzu
11: káią. Páweł też tákże co mowił/ tedy pewnie nie o tym mo=
12: wił/ ná co ty fłow iego vzywafz: ále mowił przeciw onym
13: ftárym pogánom/ ktorzy poznawfzy Bogá iedyne^{go} y praw=
14: dziwego z rzeczy od nie^{go} ftworzonych/ iednak go iáko ftwo=
15: rzycielá nie chwalili/ ále chwałę onemu lámemu náležącą
16: rzeczám ftworzonym oddawáli. Otoż ie z tego ftrofuiąc/
17: ták iáko y Prorocy żydy z pokládania nádzieie w ludziách/
18: do tego przywodzi/ áby to opuściwfzy/ Bogá lámego^{go} chwa
19: lili/ á chwalili wedle woley y fłowá iego. A tego nigdziey ci
20: wfzyfcy/ mowiąc to y gániąc co miáło/ y ma być gániono/
21: o Iezufie Chríftufie nie rozumieli/ áni nádzieie w nim po=
22: kládác/ chociaż on też człowiekiem ieft/ zákázowáli. Przeto
23: ty trudno to tu wtrącác mařz/ Iezufá z infzym ftworzeniem
24: w iedno wkładáiąc/ y tych coby w nim vfáli w iedno prze=
25: klethwo z niewiernymi zámykáiąc. Gdyż nie tylko wolen
26: ieft tego tám przekłętwa y zmyřlu opáczne^{go} káždy/ kto w
27: Iezufie Chríftufie człowieku fynu bożym vmiłowánym ná
28: dzieię pokláda/ y onego iáko prawdziwego od Bogá oycá
29: dáne^{go} pośredniká wzywa rc. ále nádto błogofławionym
30: zořtáwa. A gdyby záś tego nie działał/ tedy fądu Bożego
31: řprawiedliwego y gniewliwego nie vydzie. Gdyż fie Bog
32: y infzych fynow řwych y pořláńcow zelżywořci y nieprzyię=
33: ćia ich mřcić będzie. Czego iuż przedtym znáczne przyklá

N ij

dy nád

strona: 66v

Czwarta Rozmowa
o Synu Bożym.

1: klády nád Korem/ Dátánem y Abiromem y infzymi poká=

- 2: zał/ chociaż oni nie ták bárzo grzelzyli co przeciw Moyże=
3: łzowi łzemráli: iáko grzelzą ktorzy przeciw Iezufowi Chri=
4: łtułowi łzemrzą/ ábo iego zá włafne ⁸⁰ łyná Bożego przyiąć
5: niechcą. Ale mądremlu dołyc. **VCZEN**. Dołyc to praw
6: da: á teź łie iuż oto dáley záłtawiać nie będę? ábych łie Bo
7: gu nieopátrznie niełprzećiwiał: y bez przyczyny tego Syná
8: iego Iezufá Chriłtułá nie odrzucáł. Owłzem ná potym pil=
9: niey Páná Bogá prołić będę áby mi tę prawdę dáł ná
10: łercu pocuć/ w niey mię pomnożyc: y w niey do końcá
11: záchowác. **NAVCZYCIEL**. Amen
12: niech łie to z tobą łtanie częgo łobie żądáł/
13: á niech ći Pan da dobrą noc.

strona: 67

Liłt 67.

- 1: Rozmowá Piąta o
2: Synu Bozym Iezusie Názaráń=
3: skim/ Synu Dawidowym y Abrá=
4: hámowym/ Mefyáłzu prawdziwym/ we=
5: dług obietnic dáwnych łwiátu dárowá=
6: nym/ przeciw błędom żydowłkim łtá
7: rym y nowym vcżyniona.
8: **NAVCZYCIEL**.
9: PAn BOG ći niech błogółławi.
10: **VCZEN**. Y ćiebie niech teź on żywi. **NAVCZYCIEL**. Co łie dzieie/ (*marg*) Rozmowá
pirwłza z Żydowskich gadek. (–)
11: żeł wczorá do mnie wedle zwyczáiu nie
12: przyłzedł? **VCZEN**. Trefiłem z przy
13: gody ná Zydy: z ktorimi gdym mowić
14: począł/ wnet łie zemną w rzecz wdáli/
15: bárzo mi wiáre łwą zálecáiąc: á inłze włzyłtkie/ á zołobná

- 16: náfze Chriſtiáńfką/ tákże Ormiáńfką y Turecką/ z ktorými
17: ią iákoby w iedno wkładáią/ gániąc y fkáluiąc. **NAV=**
18: **CZYCIEL.** A czymże náfze gánili/ á fwoię zálécáli?
19: **VCZEN.** Trzym przednieyfze rzeczy obaczył/ ktorými
20: wiary fwey podpierałi/ y one nád infze wyftáwiáli. Na=
21: przod/ Dawność obránia fwoiego y vmiłowánia/ kto=
22: re przeciw nim Bog/ nád wſzyftkie infze narody/ pokazał:
23: potym/ Zakonu im od Bogá dánego pewnoſć: A nádto/
24: Swoię przeciw niemu chuc/ y pilne onego Bożego zakonu

N iij

przyſtrzegánie

strona: 67v

Piąta Rozmowa.

- 1: przyſtrzegánie: dla ktoregoby rádfzey gárdlá poſtrádáli/
2: niſzby w czym wiary fwey y Bożego rofkazánia wſzczerbek
3: (iáko oni mowią) vczynić mieli. W nas záf wiele rzeczy
4: gánili: iákoto naprzod: żeby wiará náfzá Chriſtiáńfka no=
5: wa byłá: á oney ich ftárożytney przeciwna. Potym wiel= (*marg*) Iáko żydowie o
Krzeſćianach trzymáią, y iáko ie ſzacuią. (–)
6: koſć Bogow w tey wierze zmyſlonych: oprócz onego iedy=
7: nego Bogá Izráelfkiego/ ktorego Bogiem fwym názywá
8: ią: Báłwochwálftwo frogie/ pogáńfkich koſćiołow wiel=
9: koſć/ przeciw ſłowu Bożemu nábudowáných. rc. Nád to
10: Iezuſá/ ná ktorego/ ilem mogł obaczyć/ nawięcey ſie gnie
11: wáią. Ieſzcze/ wymyſlenie piſm tych nowych/ ktore ſą ná=
12: zwáne nowym teſtámentem: ſtáremu teſtámentowi prze=
13: cíwných. Ktemu nieſtáteczność y niezgodę w nabożeńftwie
14: ludzi tych co ſie Iezuſem zákładáiąc/ Krzeſćiany názywá
15: ią: y infzych wiele rzeczy ktore mi ná oczy wyrzucáli/ y nimi
16: vrągáli. Wſzyftkich nas zárówno názywáiąc nieprzyia=
17: cioly Bożymi: ludźmi záwiedzionymi y zginelymi. Siebie

18: zaś łamych/ y przyacióły Bożymi y ludzmi śpráwiedliwe
19: mi rc. Lecż to wŕzytko głupie bárzo y nieopátrznie czynili/
20: gdy y nas y inŕzych wŕzytkich zá iedne krześcíány poczytáli/
21: y wŕzyftkich zaráz bálwochwálcámi y bezbożnikámi názy=
22: wáli. Co áczem im zgłowy wybijał: y wielką rozność ná=
23: ŕzych od inŕzych/ á inŕzych też od Papieżeńcow pokázował:
24: iednák oni ná to nic dbáć niechcieli: ále przedfię imo to wŕzy
25: łtko wiárę ŕwą zálecáli/ á infze wŕzyftkie gánili. A ták też
26: ku podpárciu rzeczy ŕwey/ baykę iákąś/ onym ŕtárym Pa=
27: piefkim podobną przypomináli: Iáko Krol niektory/ chcąc
28: doświadczyć ktoraby wiárá byłá pewnieyŕza/ kazał ŕobie
29: przywieść żyda iedne^g/ tákże kłiędzá Ormiáńfkiego/ y kłię
30: dzá też Krześcíáńfkiego/ ábo Papiefkiego: á tám z káżdym
31: zoŕobná rozmawiáiąc/ á o iego ŕie wierze pytáiąc/ począł
32: káżdego od wiáry odwodzić: á ták odwiodł groźbą ŕwą y
33: namową kłiędzá Papiefkiego y Ormiáńfkiego od ich wiá

ry. Lecż

strona: 68

O Synu Bożym.

1: ry. Lecż gdy żydá od wiáry ie^g y prosbą y groźbą odwieść
2: nie mogli: tedy poznawŕzy tę być napewnieyŕzą wiárę/ ży=
3: dem ŕam zoŕtał: tákże y oni księża Ormiańfki y Papiefski. rc.
4: Otoż tą ŕwą baYką nawięceY pewnośCi wiáry ŕweY dowo=
5: dzili: y infzymi/ tey też podobnymi powiaŕnkámi. **NAV=**
6: **CZYCIEL.** A odpowiedział żeś im co ná to? **VCZEN.**
7: A iáko było odpowiedác/ á oni ŕámi tylko mowią: wrzaŕkli (*marg*) Nieporządni żydowie
y do rozmow o Bogu nie ŕpoŕobni. (–)
8: wie y nieporządnie/ niebo z ziemią mieŕzáiąc/ wołáią: á dru
9: giego/ by też y złotymi ŕłowy mowił/ ŕłuchác niechcą. Tym

- 10: też wczajzchając/ że fie wy krześciani od nas wczyc macie:
- 11: bo nam/ á nie wam/ podany iest Zakon y Prorocy: y my
- 12: ľami ich piľmá rozumiemy: á ták was w tym/ co wy z za=
- 13: konu náfzego przywodzicie ľluchác nie będziemy/ bo my to
- 14: lepiej niľli wy wmiemy y rozumiemy. A iákom ľkoro Iezu=
- 15: ľa przypomianá y Mefyalzemem go názwał/ wnet ná tho
- 16: vderzyli: y wiele bárzo rozmaitych wywodow przywodzi=
- 17: li/ okazuiąc to iż iefzcze Mefyalz nie przyľzedł. **NAVCZY=**
- 18: **CIEL.** Trudna to iest rzecz Zyda Chriľtíaninowi náwro
- 19: ćic/ á niewiem by nietrudnieyľza niľ wilká od mordowania (*marg*) Trudno Krześcianin
- żydá náwroćic ma. (-)
- 20: owiec/ ábo kotá od chwyťania myľzy oduczyc. Prozna to
- 21: koniecznie o tym myľlic/ iákobyľ ie odwieć miał od ich błę
- 22: du záľtárzáľego/ á przywieć ku wierzeniu w Iezufá Chri
- 23: ľtufá vkrzyżowánego. Oprocz gdyby Bog ľam kogo ku te=
- 24: mu vzbroił/ oľobliwľzym y obfiťzym duchem/ źeby ie potęź
- 25: nie zwycięzác mogł: ábo gdyby ľam odiawľzy od nich nie=
- 26: práwoć/ iáko Prorok mowi/ ábo iáko Páweľ ziawľzy zá=
- 27: ľlonę Moyźeszowę z ľercá y z oczu ich. Eza: 27. v 9. Eze:
- 28: 16. v 63. A 2. Korin.3. v 14. 16. náwroćil ich do Páľterzá
- 29: y Krolá ich Dawidá. Ezech: 34. v 23. A 37. v 24. Oze: 3.
- 30: v 5. **VCZEN.** Baczę to dobrze y ľam. Bo iefli Moy=
- 31: źeľz/ Prorocy/ Iezus y Apoľtoľowie/ doľyc im nigdy wczy=
- 32: nić/ áni ich od vporu ich/ hárdości y záťwárdziáľości ľer=
- 33: cá/ y vľtaw wymyľlnych oycowľkich/ odwieć nie mogli:

á coź

strona: 68v

Piáta Rozmowá.

- 1: á coź my im wczynimy/ iefli ich Bog ľam nie przerobi/ á ká=
- 2: miennego ich ľercá nie obrzeźe: á nowego mieľnego/ mieľk

- 3: kiego y powolnego nie vczyni? **NAVCZYCIEL.**
- 4: Niech to iuz idzie ná ftronę/ co fie tknie tákiego ich poštěp
- 5: ku y zátwárdziáłości. A ty miáło tego/ powiedz mi pro=
- 6: lzę cię/ pámiętałzli/ co też zá wywodow vzywáli/ ktorými
- 7: Iezufá Páná odrzucáli/ niechcąc go znác y przyiac zá Me=
- 8: fyafzá: rádźzey łobie nádeń infze^{go} zmyflaiąc y onego oczeka=
- 9: waiąc? **VCZEN.** Acz to iest niepodobna/ żebym wlyztki pá
- 10: miętać miał/ ale wždy wiele ich pámiętam: bom ie łobie
- 11: pilnie náznaczał. A iż mi fie niektore z nich iákoś potężne
- 12: zdály. tedy to był vmyflił/ dziś cię o nich pytác/ á tego fie
- 13: od ciębie náuczyć: iákobym też ná nie ná potym miał odpo=
- 14: wiedác. A zwłafzczá/ iż tá rzecz zepłowác nam nie może zá=
- 15: czętych náłznych rozmow. Owłzem iáko mniemam náprá=
- 16: wić więcey y vmocnić może. Ktemu/ bárzo to mym zdá=
- 17: nim potrzebna będzie rozmowá náłzá: poniewałz widzimy
- 18: iż ich nie máło/ záwiedzeni będąc ich wywody/ do zakonu
- 19: iuz Moyżeszowego nádgładaią: y z nimi rádźzey w Sobotę
- 20: nic nie robić/ niż Chrifufá náłłáduiac/ y co dla niego cię
- 21: pieć/ łobie obieraią. **NAVCZYCIEL.** Nuż iedno
- 22: przedfię/ choć nie wlyztki/ ále wždy z nich niektore/ ktore
- 23: pámiętałz powieday/ á iá też z łálki Bożey odpowiedác ci
- 24: ná nie będą. **VCZEN.** To pámiętam iż poinfzych dłu=
- 25: gich y nieporządnych mowách/ gdym ia to pokázował/ iż
- 26: náłz Pan Iezus od Przodkow ich w Ieruzalem niewinnie
- 27: zámordowány/ iest Mefyafzem y vmiłowánym fynem Bo=
- 28: żym: tedy z tym napierwey náplác wyiecháli mowiac.
- 29: Gdyby ten wálz Iezus był onym záłlubionym mefyafzem/ (*marg*) Połpolity żydowski
wywod iż Iezus nie iest Mefyafzem. (–)
- 30: y iáko wy mowicie Synem Bożym/ tedyby on nie był Bo=
- 31: gu przeciwny/ áleby był wolą iego pełnik: zakonu Bożego

32: raz przez Moyżeszá podánego pilnował: á iego zakonnych

33: kfiąg z ręku nigdy nie wypuřczał: poniewáfz to bog wřzem

Mefyafzom

strona: 69

O Synu Bożym.

1: Mefyafzom fwym ábo Krolom pomázánym miánowicie y

2: ofobliwie/ czynić rořkazał. Ale iż on tymi księgámi Bożymi

3: pogárdziwfzy/ y vřtáwy w nich řpifáne odrzuciwfzy/ no=

4: we rořkazánia y vřtáwy wam vcźniom fwym zořtáwił: y o

5: nych przyřtrzegác rořkazał: tedy oto tym řámym pokazał

6: to po łobie/ iż on nie był Mefyafzem/ áni řynem Bożym:

7: ále iż był głównym nieprzyiacielem bożym/ Moyżeszowym

8: y Prorockim. Ná co gdym ia odpowiedzieć chćiał/ nic

9: dbác niechćieli: owřzem tym więcey błędu řwego podpiera

10: li: ták iáko to potym vřřlyřlyř. A áczkolwiekiem im ia/ iáko

11: tákó/ ná to wczorá odpowiadał: wřzákżebym wřdy y od cie=

12: bie to rad řlyřzał/ iákobyř im teź ty odpowiadał: á onych z

13: tego ich mniemánia złęgo wywodził. **NAVCZYCIEL.**

14: Łácnóć człowiekowi/ záwiedzionemu w błád/ wiele mo=

15: wić: ále te ⁸⁰ porządnie y przyřtoynie dowieřć/ y to co twier

16: dzi prawdziwą rzeczą pokázác/ nie ták łácnó bywa. Cić nie

17: bożętá mowia/ řámi niewiedzác co/ á to wedle podánia

18: Przodkow řwych: á nieináczyey iedno iáko Papieźnicy/ gdy

19: teź błędw řwych zářtárzálych bronia: á to dla tego/ iż im

20: ták Oycowie ich/ iáko ie oni řámi zowa/ iáko teź y Zydom

21: Rábinowie ná piřmie podáli. Ale gdyby Zydownie Rábiny (*marg*) Gdyby řydownie Rábiny, á pápánowie pátreřy porzucili, á zá řłowo Boże řię wřięli, řnádnieyby błędy řwe poználi. (–)

22: řwe/ á Pápanowie Oyce porzucili/ á do řámego řie piřmá

23: ř. vdáli/ tedyby pewnie nie ták mowili: y błády teź řwoy

24: tym řnádniey poználi y porzucili. Aleć ták muři być: tác

25: śiadką Szátan łowi fwoie. Ia gdybym z żydy mowić miał
26: nie zarázbym z Iezufem Chrifufem fynem Bożym ná plác
27: wyiezdzał: owłzem bym fie tego dłuogo bárzo: wyftrzeżał/
28: żebym go áni wfpominał. A choćby go oni wfpomináli: te
29: dybym/ ábo to imo fie pułzczał/ ábo to ná potym mowić o
30: nim/ odkłádał: á do porządneho mowienia onych vpomi= (marg) Czego przyftrzeżać
ma ten coby z żydy porządnie mowić chciał. (-)

31: nał. A naprzod mowiłbym z nimi o zacności fłowá Boże=
32: go/ przez Moyżefzá y Proroki podánego/ przeto iż oni nád
33: nie Tálmuđ fwoy przekłádaia: á bez niego y ná ftopie poftę

)

pić nie

strona: 69v

Piąta Rozmowa.

1: pić nie vmieia. A tákbym im naprzod fłowo Boże zálecał:
2: gániać ludzkie wymyflly y przydatki. A czyniłbym to/ vká=
3: zuiąc im ony piłmá ktore ná fámym fłowie y rofkazaniu
4: Bożym przefławáć każá: nic ku niemu nie przydáiać áni v=
5: mniefzáiać/ ábo fie od niego ná práwo y lewo odchylaiąc. Y
6: infzymi tym podobnymi dowody to im okázuiąc. Vkázo=
7: wał bym im też potym y to/ iż Tálmuđ ich ieft nowy wy=
8: myflł: y nie nadawniefze fpifanie/ z fobá bárzo ná wielu
9: mieyfćách niezgodne y przeciwne/ á plotek niezliczonych y
10: bábich baiek/ wiele w fobie máiaće: bes ktorego Tálmu=
11: du iż dłuogo przed tym ich Przodkowie byli/ przeto też nie
12: ták bárzo błádzili. Y mowiłbym iefzczé co więcey nád to/
13: przecoby mogli nie iáko obłędliwość fwoię poznać. A to w
14: tym nawięcey: iż oni nie przefławáiać ná fámym fłowie
15: Bożym/ iáko ná źrzodłach żywych wod: ftudniłká fobie ko
16: páia/ ktore w fobie wod zdrowych zátrzymać nie mogą rc.
17: Abobym też z nimi počzął mowić o tym/ mogali też ludzie

18: błędzić? á nákoniec y ci fámi co fie fynmi Bożymi názywá=
19: ią/ mogli też kiedy od prawdy vftąpić? A ták im to potym
20: byliliby temu na odpor/ pokázác: że też y ludzie święci á Bo
21: gu mili/ w mnogich rzeczach błędzili/ y w wielu rzeczách
22: grzefzyli/ y vpor fwoy przeciw Bogu pokázowali. A nie tyl
23: ko ktorzy infzy/ ále też y on przednieyfzy Wodz ich Moyżefz.
24: A to bym dla tego czynił/ áby oni niebożetá/ gdyby im to
25: było pokázano/ mogli to do siebie y do fwych Rábinow o=
26: bączyc/ iż też ludzmi fą y oni też ludzmi byli: á iż fie dla te=
27: go omylic mogli: iákoż fie y teraz iefzcze dotychmiaft my=
28: lą. A tám dopiero (przewiodwfy to nád nimi) tobym im
29: pokázował/ iż fie ná Iezufie Mefyafzu tákże omylili. Abo=
30: bym więc nád to/ poczał z nimi mowic o Bożych obietni=
31: cách/ ábo o powiedaniu przez Proroki rzeczy przyfzlych: to
32: ieft/ iefli fie ktore z nich fpełniły ábo nie: á ktore fie fpełni
33: ły á ktore iefzcze. Abo też y o fpofobie Prorokowania ich/ to

ieft iefliby

strona: 70

O Synu Bożym.

Lift 70.

1: ieft iefliby tylko rzeczy cíelefne y docześne pokázowali y fá=
2: mi vpátrowáli: czyli też widzieli y zdáleká pokázowali rze=
3: czy duchowne y wiecznie trwájące. Co gdyby fie ták z nimi
4: przedrábowáło: á oniby w tym nieiáko ferce zmiekczone po
5: fobie pokázowali: tedybym dopiero z nimi do Mefyafzá
6: przyftąpił: pytájąc ich y profząc oto/ żeby mi to pokazáli z
7: ktore^{go} fie domu národzić miał/ ná którym mieyfcu/ w kto=
8: rym mieyście/ ktorego czáfu/ y coby zá znáki miály być
9: przyfcia iego. Potym iákie miáło być kroleftwo iego: iákie
10: pomázanie: iáki rząd y poftępki: iáki żywot y dokończenie.
11: Co gdyby fie wprzod wzyftko z nimi mowilo y porzą=

12: dnie rozebrało: tożby dopiero zołobná do Páná Iezufá przy
13: łtąpić/ y o iego też vrodzeniu/ czáfie/ y mieyfcu mowić: ná
14: ukę iego y żywot zgodne z pímy ś. Prorockimi pokázác: y
15: tego dowieść/ iż on á nie żaden inšzy/ ieft onym Mefyafzem
16: zdawná obiecánym. A ták mniemam żeby y rychley słucháli
17: y śnádniey pozyłkání być mogli. Ale gdzie śie wprzod od Ie
18: zułá Páná pocznie/ tego ták w głowách nie záložywšzy:
19: áłźci śie ná nim wnetże zgorłżá/ á ták też ládá co bes rozłład
20: kumowić będą: nic śie nienáuczywšzy/ ále tylko rozgniewá
21: ni/ odeyđá. Lecż iż śie iuż ták/ iákoś mi dał śpráwę/ częgo ia
22: żáłuię/ łtało: tedyby temu trudno teraz zábieżeć. A ták też
23: to ná łtronę niech ná ten czás idzie: á co śie tknie tego o coś
24: mię zopytał z ich wczoráyłzey mowy/ tedybym ná to ták od=
25: powiedział/ mowiąc: Bárzo śie ná tym nieboracźkowie ży
26: dowie myłłicie/ gdy ták zle o náłzym Iezufie Pánie/ y wá=
27: łzym też poniewaź żydem był/ á nie pogáninem/ trzymaćie.
28: Lecż to wiem/ iż wam do tego głupłtwá to dopomaga/ że=
29: ście pílmá náłzego nowego tełtámentu nieświádomi: kto=
30: rym śie brzydźicie y czytác go niechcećie. A choćiaż też nie= (marg) Odpowiedź ná
żydowski przednieyłzy wywod. (–)

31: ktorzy co czytacie/ iednák tego iáko śie godzi nie rozumiećie:
32: á nierozumiećie/ iż Bogá łámega o wyrozumienie nie pro=

O ij

ście.

strona: 70v

Piąta Rozmowá.

1: ście. A iż śie ták bárzo pímy náłzymi brzydźicie: tedy wam
2: to przyłżło z niekorych Rábinow wáłzych: ktorzy wam
3: wiárę łpifáli/ y plotek wiele kłámliwych o nowym náłzym
4: tełtámenćie/ y o náłzym Pánie Iezufie Chriftufie/ ku niey
5: przydáli y przypifáli: dowodu żadne^{go} łłufznego pílmá łwo=

- 6: iego niezostawil: mowiac przeciw tak iafney praw=
7: dzie/ iako iest iafnosc sloneczna.
8: A wszystko to duchem tym
9: czyniac/ aby nas v polspolstwa waznego ohydzili/ a Iezufa
10: z nauka iego obrzydzili. Co gdyby w was nie bylo/ a wyby=
11: scie mieli fercá wolne/ a vszy ku sluchaniu prawdy gotowe
12: tedybyście (mam w Bogu nadzieię) tego doznali: iz nalsz
13: Pan Iezus/ nie iest Bozym nieprzyacielem: ale vmiowá
14: nym synem Bozym. Y to tez/ iz on nic nie czynil/ ani mowil/
15: tylko to co iemu Bog vkazal y roskazal. Ktemu byście y to
16: poznali/ iz on nie ganił Moyzefza y Prorokow/ ani fie im tez
17: sprzeciwial: y zakonu tez nie targal/ owlzem gi wykonal:
18: czyniac to wszystko cale y szczyrze co o nim zdawna napisal
19: Moyzefz y Prorocy. Nad to/ iz on zakon wlasnie y Proroki
20: wykładał: a to co w nich bylo trudnego/ zakrytego/ y ta=
21: iemnego/ oznaymil/ wyložyl/ odkryl. Y nas tez wedle one=
22: go/ co Bog przedtym przez nie pod figurami y podobien=
23: stwy pokazowal/ zyc nauczył y roskazal. Co z tego famego
24: poznac mozećie/ iz my nie starami fie o chwale ktorego in=
25: szego Boga/ ani tez w ktorego inszego wierzymy/ iedno w te
26: go sz Boga ktorego wy tez chwalicie y wyznawacie: ktore=
27: go tez chwalicil/ ccil/ wyznawal/ y ktorego wola czynil Ie
28: zus Chrifus Pan nalsz/ nam od onego famego y iedynego
29: Boga Izraelkiego dany y zalecony. **VCZEN.** Y iam
30: tez takze mowil: ale mi oni to wnet zadali mowiac: Gdyby
31: tho tak bylo iako mowil/ a czemu sz z nami Soboty nie (*marg*) O Szabacie. (-)
32: swiećicie/ ani zachowywacie/ tak iako Bog w zakonie ro
33: lkazal? ale one odrzuciwily/ radzey Papieza Rzymskiego
34: sluchacie: ktorego sobie na ziemi za Boga iednego macie/

O Synu Bożym.

Lift 71.

- 1: tedy tego nigdy nie obronić/ aby on nie miał być nieprzyja
- 2: ciem Bożym/ ponieważ oto w tym rozkazanie BOZE
- 3: zgwałcił: a to Szabat odrzucił/ który Bog na wieki
- 4: chować rozkazał. A chociażbyście Jezusa swego w tym o=
- 5: bronić chcieli/ żeby on sam nigdy tego nie czynił/ ani Szab=
- 6: batus naszego gani: jednak Pawla jego nie obronić/ kto=
- 7: ry zgola w pilaniu swym Soboty swiecić niedopuszczal/
- 8: owzem wam/ co sie do nauki jego przyznawacie/ zakazał.
- 9: Coz ty na to rzeczesz? **NAVCZYCIEL.** To naprzod
- 10: (opuscil swy Chrystusa/ o Pawle powiem) iz Pawel nic
- 11: swego/ ani tez Chrystusowi przeciwnego nie mowil/ ani
- 12: tego/ czego by Bog pierwey nie zganił/ ganic sie wazyl. Ale
- 13: iegli co ganił/ y czego zakazowal: tedy to czynil/ czescia z
- 14: przeltych pilm Prorockich przykladu/ czescia tez z osobne=
- 15: go objawienia Bozego przez Jezusa Chrystusa. A iegli tez
- 16: ganił co/ tedy pewnie nie samey wlasney rzeczy przez sie/ a=
- 17: le nie dobre y nie wlasne iey wzynanie. Iegli tez czego zakaz=
- 18: zowal y co odrzucal/ tedy tez nie odrzucal iedno cień/ a cia=
- 19: lo iey zostawial. A iegli zas kiedy ciało ganił: tedy pewnie
- 20: to czynil/ aby ducha ciála onego pokazal y ludzi do niego
- 21: przywiodl. Lecz iz w zakonie Moyzefzowym/ wiecey bylo
- 22: ciála niz ducha/ a cienia nizli ciála: a cienie iuz y z ciálem
- 23: ku krefowi swemu przyzly y koniec swoy wzily/ a rzeczy
- 24: zas duchowne/ to ielt/ ona sama rzecz wlasna/ ktora ony
- 25: cienie y figury znaczyly/ ozyt y nastac (iakoż y nastaly)
- 26: miála: przetoż Pawel od rzeczy iuz wstawiających y giną=
- 27: cych/ ku pewnym y trwającym na wieki/ napominal. Od
- 28: cieniow odwodzac/ onych wzynac na potym zakazowal: a

- 29: do fámey rzeczy ludzi przywodził. Co fie tedy tknie Szábá=
30: tu/ tákże y infzych świąt zakonnych/ ktorych Páweł záká=
31: zuie: tedy tylko z tey ftrony zákázuie/ ile były ćieniem y figu
32: rą rzeczy przyfzłych: to ieft/ odwodzi tylko ludzi od prozno=
33: wánia onego ćielefnego Sobotniego/ á przywodzi do odpo

O iij

czywánia

strona: 71v

Piąta Rozmowa.

- 1: czywánia prawdziwego duchownego Luk: 1. v 71. ktore
2: w świętobliwości y fprawiedliwości należy. Ktorego od=
3: poczywánia Szábátu prawdziwego/ nie raz w tydzien
4: wierni wżywać máią/ dnia iednego pewnego/ ále po wfzyt
5: ki dni żywotá fwoiego: Nie áby fie przed ludzmi z tym po=
6: piáli/ ále áby to iáko przed oblicznością Bogá famego
7: czynili. V nas tedy Christian prawdziwych/ podług náu=
8: ki Páwłowej/ y podług pífm infzych ktore fie do nowego
9: przymierza ściągáią/ z ktorych theż ieft y ono Proroctwo
10: Ezáiafzowe. Ezá: 58. v 13. A 56, v 1. 4. Nie wftał Szábát
11: prawdziwy (áni go my gánimy ábo odrzucamy: oprócz lá=
12: mych ćieniow iego/ ktorych fie iefzcze y po dziś dzień żydo=
13: wie/ y to iuż tylko po części/ á nie cále trzymáią) ále owfze=
14: ki práwie dopiero ożył. Bo go też koniecznie zá lálką Bożą
15: ći pilnuią y w nim fie kocháią/ ktorzy podług fłowá Boże=
16: go żywot fwoy prowadzą. A iż Szábát y ceremonie infze/
17: były zwierzchnym tylko podobieńftwem rzeczy przy=
18: fzłych/ lepfzych y dofkonálfzych/ y miály w fobie ćień dobr
19: przyfzłych á nie rzecz fámę całą y gruntowną: A nád to ie=
20: fzcze/ iż on f Szábát był zwierzchnym tylko nabożeńftwem/
21: á nie fámą włáfną chwałá Bożą: to káždy fład poznać mo=
22: że: Iż ilekroć żydowie ná nim fie fámym zawiefzáli/ á zako

23: nu nieprzystrzegáli całym sercem/ tedy sie oto Bog ná nie
24: gniewał/ szabaty ich y ofiary/ ktore hoyne czynili/ precz
25: odmiatal: y ná nie patrzac niechcial: iako v Ezaiaszá czy
26: tamy. Ezá: 2. v 13. A co ielzche nád to wietlzego/ ze tez y to
27: przez Ozeaszá Oze: 2. v 11. obiecowal/ iz y Szabaty one y
28: swieta vroczyfte vftac mialy. A to nie prze co infze^{go}/ iedno
29: iz oni ná famym Bogu (ktorego iako ducha w duchu tez by
30: li powinni chwalic) nie preftawaiac/ y ná iego slowie/ tak
31: wiele y tak dlugo/ ku onemu nabozenstwu przydawali/ ze
32: potym slowo Boze/ y Boga tez famego opuściwszy/ do bal
33: wanow sie vdali. Przeto tedy iako to Bog sam przedtym

pokazowal

strona: 72

O Synu Bozym.

Lift 72.

1: pokazowal/ tak tez potem Pawel to dobrze rozumieiac/ iako
2: ten ktory w dobrej szkole y v dobrego mistrza Iezufa Chri=
3: stula wywiczony byl/ ono ná czas powazne y do czafu
4: trwaiace zwierzchowne szabatu postanowienie/ odrzucal:
5: iako to/ w ktorym bywala omylka: y w ktorym Zydowie
6: miare przebierali. Ale chwalę Bozey prawdziwey ducho=
7: wney nie odrzucal/ ani ganil: ani iey tez my teraz odrzucal
8: my/ abo sie w niey rospufzczamy: ale ile w nas byc moze/
9: oney pilnujemy. A izem rzekl/ iz to Bog przez Ozeaszá flu
10: bowal/ ze ony szabaty odrzucic mial: tedy ielzche y nád to tez
11: to przydal kap: 3. v 4. ze nie tylko bes szabatu/ ale tez y bes
12: infzych wzyftkich rzeczy ku nabozenstwu szabatnemu nale=
13: zacych przez dlugi czas siedziec mieli Izraelczycy. Iako
14: bes Krola/ Ksiazecia/ ofiary (bes ktorey nie wazny iest sza=
15: bat) slupa/ Efodu/ balwana. Co wpominaiac/ czas pra=
16: wie temu wzyftkiemu zaraz tez pokazowal/ to iest przyscie

17: Mefyfalfowe. Bo też to opuśtośzenie nie przyśzło ná nie aż do
18: piero potym gdy Mefyfalfá im według obietnic dánego/ od
19: rzućili. Dla czego też Ieruzálem y kościoł do gruntu zburzo
20: no: y wśyftkie práwie pieczęći przymierza onego ftárego
21: odięto. Bes ktorzych teraz/ y ten żydowfki śzábát/ nic nie ieft.
22: Gdyż on/ y z tey śtrony ile był ceremonią/ ábo zwierzcho=
23: wną śłużbą Bożą/ nie w śámym proznowaniu náležał. 4.
24: Moy: 28. v 9. A 3. Moy: 24. v 6. 7. 8. Ale też w onych ofiá
25: rách/ ktore Bog ná ten dzień rofkazał czynić/ y z pokładá
26: nim ná káždy śzábát nowego chlebá/ z kádzidłem y ze śszyt
27: kim co ku śzábátniey ceremoniey náležáło. Co iż wftáło (bo
28: to śam Bog odiał) tedy ten żydowfki śzábát/ ieft iedną má=
29: śzkárá/ ábo dziećinnym igrzyfkiem/ bes śkutku y chwały
30: Bożey. Y ktorzy fie tym báwią práwie fie Bogu śprzeći=
31: wiáią. A ieśliby kto ták mniemiał/ żeby śzábát on zwierzch=
32: ni záwždy: ábo wiecznie/ trwáć miał: iáko głupi ćieleśni
33: żydowie mniemiają: ábo żeby fie dla niego ludzie Bogu śpo

dobáć

strona: 72v

Piąta Rozmowá.

1: dobáć mieli. A czemuśz Bog inśzy wftáwiczny śzábát po śzá
2: báćie/ y wftáwiczne wroczyśte świątá/ dáć tych czáłow o=
3: ftátecznych obiecował. Ezá: 66. v 23. Abo czemu onych gá
4: nił y odrzucáł ktorzy go zá Ezáiáśzá pilnowáli/ y ofiáry
5: weń obfite przynośili? Abo czemu fie oni śzczyrzy á praw=
6: dziwi chwálcy boży/ ktorzy byli przed zakonem/ bes zwierz
7: chniego śzábátu Bogu śpodobáli/ więcey niź ći co bes śczy
8: rości y prawdy w łobotę proznowáli? Abo czemu ieśzcze do
9: śzábátu prawdziwego odpoczynienia ſwoiego niechćiał
10: Bog przypuśzczáć niewiernikow odpornych y niepoślu=

11: Iżnych Pfall: 95. v 11. Choćalf zą tego czáfu gdy to Dawid
12: prorokuiąc mowił/ Iuż fzábát on zwierzchownego prozno=
13: wánia zdawná miedzy Izráelczyki w vzywánium był Heb:
14: 4. v 3. To prawdá iż y ná on czás był fzábát/ iednym zná=
15: kiem łáfki Bożey/ iáko Moyżefz piŕze y Ezechiel. 2. Moy: 31.
16: v 13. Ezech: 20. v 12. Ale teŕ niemniey była fkrzyniá oná przy
17: mierza/ ołtarz/ ofiáry y infze kościelne obrzędym. Ale iż fwoy
18: czás od Bogá zámierzony wytrwály/ y koniec fwoy wzięły
19: (bo to Bog łam ludowi fwemu przez Rzymiány odiał/ że
20: fie nie máią z czego żydowie tych czálow przechwalác) A
21: což mniemalf áby fie fzábát zołtác miał? Ták żydowie mnie
22: máią: ále fie w fwym mniemánium mylą/ y prozná fie nádzie
23: ią cíefzą. Bo gdzieć więtfze y przednieyfze pieczęć/ od przy=
24: mierza z nimi vczynionego oderwáne im łą: A což im tá po=
25: dła/ ogolona/ okęłzona y pogwałcona pomoże? nic. Tyl=
26: ko iż więcey nią Bogá drażnią. A co fie tknie Papieŕskiej nie
27: dziele/ y łámego Papieŕza/ v mnie to nic y v wfzytkich wier
28: nych/ ktorzy iuż nic ná iego niedzielę niedbamy. Dołyc nam
29: ná tym/ iżefmy go przeciwnikiem Chriftuŕfowym y Bożym
30: być poználi/ y ie⁸⁰ błędy odrzucili: Tobymták o fzábácie mo=
31: wił. **VCZEN**. A ná obrzezánium co powiefz? o którym teŕ ták
32: mowili. Oto Bog łam iefzcze przed zakonem/ nie ták/ iáko (*marg*) O obrzezánium. (-)
33: Szábát obrzezánium poŕtánowił/ á pothym ie y zakonem v=

twierdził

strona: 73

O Synu Bożym.

Liŕt 73.

1: twierdził/ chcąc tho mieć áby ná wieki trwáło. A wždy ie
2: teŕ Páweł/ wierny on łługá y vczeń Iezuŕa wáfzego/ odrzu
3: cíł: powiedáiąc to o nim że nic nie iefł/ iáko y nieobrzeŕká.
4: A iż wáfz Iezus temu nic nie iefł pożytecznym/ ktorzyby fie o=

- 5: brzezać miał. A więcże ten wół Iezus ztákimi vcźniami
- 6: y łługami swoimi nie iest Bożym nieprzyjacielem? Gdy
- 7: ták wóławy Boże wieczne odmienia y odrzuca. A iż iest
- 8: nieprzyjacielem Bożym (tho też ku podpárciu wywodu
- 9: swoiego przydawáli) znák tego ten iest/ iż iáko sie on Bo=
- 10: gu przeniewierzył/ y iego wóławy odmienił: O toż mu też (*marg*) Pátrz co plotą zydowie
żeby Iezufá Bog Papieżem karác miał: y w czym karze. (-)
- 11: to/ tákąż miárką/ iegoż drugi vczeń y łługá/ Rzymfki Pa=
- 12: piełz/ y z kosćołem swoim odmierzył/ gdy też zász/ rzeczy
- 13: opifáne w nowym Testámenćie/ Iezufá wółzego y świád=
- 14: kow iego Apoštołow/ iedny odmienił/ drugie zgoła odrzu=
- 15: ćił: á swoie dekretá y dekretały y infze wóławy ná to miey=
- 16: łce wyóławil. Abowiem gdzie to w wółzym Testámenćie
- 17: nowym maćie/ wzyway vmárłych świętych ná przyczynę?
- 18: wybáwiay dułżę z Czyścá iákąś Młżą? pość sie w Piątek?
- 19: we Szrodę nie iedz mięłá? vmieráiącego Krzymem po=
- 20: máłz? dzieći máłe okrzći? Kłiędz niech nie ma wółney zo=
- 21: ny? Przed wielką nocą pość pułsiodmy niedziele? nie Bo=
- 22: gu ále kłiędzu powiedz połzeptem grzechy? O czym nic
- 23: wółz Iezus y Apoštołowie nie piłáli: á wđdy to wółyftko
- 24: Krześciánie ná rofkazanie Papieżow Rzymfkich chowa=
- 25: ćie: á o wóławy Iezufá wółzego máło co ábo nic dbaćie/ co
- 26: ná was nie przeco innego przyłżło iedno iż ták Bog karze
- 27: Iezufá wółzego/ y po śmierći iego. Gdyż ták wóławy iego
- 28: wóławy/ á Rzymfkie ná ich mieyłce náłtąpiły. Ná co/ gdym
- 29: też chciał odpowiedzieć/ łłuchác niechćieli: ále ia rad ćiebie
- 30: łłuchác będę/ iáko ná to odpowież. **NAVCZYCIEL.**
- 31: Nie ná iedno tu odpowiedzieć trzebá/ ále ná wiele/ to iest
- 32: nie tylko ná obrzezanie/ y Páwłá z Chriřtuřem/ ále też ná
- 33: Papieżá y iego krześciány. Chriřtus y Páweł łácnio sie o

strona: 73v

Piąta Rozmowa.

- 1: broni: gdy to słowem Bożym okazano będzie/ iż obrzełką
- 2: iáko y szábát/ iuz swoy koniec w Chrystusie wzięła/ á iż iuz
- 3: wierzącym nic nie iest pożyteczna: záczyńm też y dowod od v=
- 4: staw Papiejskich wstanie. **VCZEN.** A więc tak czyn/
- 5: okazał naprzód/ ieliż obrzezanie wstało ábo nie: Abo/ iefli
- 6: wstać mogło/ będąc ná wieczne czasy od Bogá poştánowio=
- 7: ne. **NAVCZYCIEL.** Wiem iż to iest poşpolite Zy=
- 8: dowłkie mniemanie/ żeby obrzełką wiecznie miała trwać/
- 9: nigdy nieustawiając: ále tego słowem Bożym niedowiodą:
- 10: owłzem sie rzecz przeciwna temu łácono pokázác może. Abo=
- 11: wiem Bog/ ktory końca żadnego nie ma/ będąc wiecznym
- 12: y nieśmiertelnym/ áczkolwiek obrzełkę/ szábát/ y co innego
- 13: poştánowić raczył: Iednak żadney rzeczy cielesney od sie=
- 14: bie wczynioney (oprocż swych wybranych synow/ y corek
- 15: w wmiłowánym onym synu swym Iezusie Chrystusie obrá=
- 16: nych y wmiłowánych) áni dał/ áni obiecał wieczności/ y
- 17: nieśmiertelności/ y nieskázania. Ponieważ y niebo z zie=
- 18: mią/ skázaniu są poddane/ y stárzawszy sie iáko szátá/ zwiot=
- 19: szeią: á wiecznie trwać nie będą. A iż też obrzełka y z inny=
- 20: mi zwierzchownymi zakonnymi wstawami była rzeczą cie=
- 21: lesną: tedy nie mogła być wieczną/ ále wstać musiała. Iá=
- 22: kofż iuz wedle Bożey obietnice y poştánowienia wstała: cho
- 23: ćiałz iey iefzcze y podziś dzień niewiernicy cielesni/ potomko
- 24: wie Abrahámowi/ Turcy/ Tátárzy y Zydowie wzywają:
- 25: y podobno drudzy aż do skonczenia swiátá wzywác będą.
- 26: Ale áby sie w tym Bog kochác miał/ ábo tę obrzełkę od
- 27: nich zá wdzięcznie przyimowác/ to trudno pokázác: owłzem

- 28: nie coś przeciwnego temu pokazać może. **VCZEN**. Mnie
- 29: nie tak łámemu zda/ że obrzełká nie ma być z łzábátem y z (*marg*) Wywod żydowski iż obrzeSká wiecznie trwać ma. (-)
- 30: innym zákonnem poštánowieniem miełzana: Bo przed za=
- 31: konem była poštánowiona od Bogá łáme^{g0}/ áby była wie=
- 32: cznym przymierzem iego (iákom tego pierwey dotykał) A
- 33: potym nierychło y zakonem była vtwierdzoná. A tak cho=

ciaby

strona: 74

O Synu Bożym.

:Lift 74.

- 1: ciaby inŕze zakonne wstáwy fwoy koniec wzięły: ále wždy
- 2: nieobrzezanie. A zwłázczá iż oná ieft pieczęcią/ przymierza
- 3: onego Boże^{g0} z Abráhámem y potomstwem iego raz vczy=
- 4: nionego: że Bog chciał być Bogiem ich y potomstwá ich.
- 5: A iż y teraz Bogiem ich ieft: bo ich niewygładza/ iáko wie=
- 6: le inŕzych narodow wygładził: tedy pewnie y przymierza
- 7: łwego z nimi nie odmienił/ á gdy przymierze łtoi: tedy ko=
- 8: niecznie y pieczęć przymierza łtać ma. **NAVCZYCIEL**.
- 9: Abyś łie y ty nie mylił/ á z żydmi wełpolek obrzełki niebro=
- 10: nił: Pytam cię/ iákiego przymierza pieczęcią było obrzezá= (*marg*) Ktorego y iákiego przymierza pieczęcią była obrzełká. (-)
- 11: nie/ czyli wiecznego o żywocie wiecznym vczynionego? czy
- 12: li ktorey inŕzey rzeczy cíelełney/ temu żywotowi łłużącey?
- 13: **VCZEN**. Iam do tych czáłow ináczey tego nierozumiał
- 14: tylko iż przymierza wiecznego: y o żywocie wiecznym vczy=
- 15: nionego. Bo thám Bog ku niemu mowi: Będę Bogiem
- 16: twoim y potomstwá twego potobie/ y tak to zdawná wŕzy
- 17: łcy Doktorowie rozumieli/ y tak wykłádáli. **NAVCZY=**
- 18: **CIEL**. Wiem to iż tak wykłádáli/ ále łie theż ná tym s

19: ćielefnymi żydami/ mylili/ á czemuż? iż sie tego mowić z (*marg*) Obrzeżanie ćielefnych
ieft vmow pieczęcią. (-)

20: głowy fwey ważyli/ czego Bog nie mowił. A iż sie też tego

21: domyśláli/ y twierdzić ważyli: czego Moyżefz y wżyfcy I

22: zraelczycy pobożni y Bogu mili nigdziey nietwierdzili/ prze

23: to też znaczne lice głupftwá fwego y vporu przeciw Bogu

24: po sobie zoftáwili. Abowiem izali to zá tym idzie? Obie=

25: cał siE temu Bog być Bogiem: á przeto mu obiecał ży=

26: wot wieczny. AzafZ Bog nie ieft Bogiem wżego ćiała iáko

27: íam mowi o sobie. Otoż iz ieft Bogiem wżego ćiała/ prze

28: to żywot wieczny wżemu ćiału da: głupie to zámknienie.

29: Trzebá to pierwey wiedzieć/ komu Bog co flubue: pod

30: którym oblikiem flubue: A nád to w czym to wykonać flu=

31: buie. Jeftci Bog Bogiem nie tylko wybráných fwoich

32: wierných y ízczyrych/ ále też y niewierných niezbożników:

33: á nákoniec befty y duchow złých: á wždy niezárowno ieft

P ij

Bogiem

strona: 74v

Piąta Rozmowá.

1: Bogiem wżyfłkich/ áni zárownó wżyfłkich zbawia/ y ży=

2: wotem wiecznym dáruie. A ieftliby obrzeżanie żywotá wie=

3: cznego pieczęcią było: tedyby koniecznie wżyfłcy obrzeżán=

4: cy zbáwieni byli. Ták żydowie iáko Turcy y Tátárzy y nam

5: by lepiej było/ dáć sie tylko obrzeżać: á ták zbáwionymi

6: być: gdyby Bog przymierze żywotá wieczne⁹⁰ obrzeżką pie=

7: czętownać kazał. Ale sie ná tym bárzo omyli káždy/ ktoby ták

8: o obrzeżaniu rozumiał. Ziemię Kánáneyfká y z innymi przy

9: ległymi ziemiámi siedmiorgá Kroleřtwá. Obiecał Bog A

10: bráhámowi y iego potomřtwu: á on ieřczę z żoną fwą Sa=

11: rá potomřtwá żádnego nie miał ná ten čás/ y rzecz sie mu

12: tá namniey niepodobna widziáá: áby mógł był mieć z Sa
13: rą żoną íwą ktore⁸⁰ potomká/ widząc ią niepłodną/ á iuż zftá
14: rzáá: otoż Bog chcąc go w tym vpewnić: przymierze z nim
15: czyni/ iż mu y potomftwo dác miał wielkie y obfite/ y onę
16: ziemię w dziedziczną y wieczną ošiaáłość. A iż nie tylko zie
17: mię obiecał/ ále y potomftwo: á iefzcze niezgoáá potom=
18: ftwo: ále miánowicie tákie/ w którym błogofławieńftwá
19: doftąpić miáły wftyftkie narody ziemie: przeto fie mu ná
20: członku tym obrzezác kazał/ który ieft dla wywiedzenia po
21: tomftwá fprawiony. Przeto też tá ieft iedná miedzy innymi
22: przyczyná/ czemu obrzezanie ono zwierzchnie cíelefne vftá=
23: ło/ iż Bog dofyć vczyńił obietnicy fwoiey/ dawfzy ziemię A
24: bráhámowemu potomftwu/ iáko obiecał/ którą oni iáko od
25: porni y niepoftufzni prze złości fwe vtráćili. Druga iż też iuż
26: y potomká/ ábo nafienie to Abráhámowi dał/ iáko był o=
27: biecał: ktore ieft błogofławieńftwem wftyftkich Abráhá=
28: mowych dzieci nie tylko wedle cíáá/ ále też wedle duchá:
29: to ieft tych ktorzy ftopámi wiáry oycá Abráhámá chodzą.
30: Gdyż go Bog vczyńił Oycem/ nie iedne⁸⁰ iego potomftwá:
31: ále wiela narodow. **VCZEN**. Dowiedz mi tego iż ono
32: przymierze było z ftrony oney ziemie obiecáney: á nie z ftro=
33: ny żywotá wiecznego: y z ftrony też potomftwá Abráhámo

wego

strona: 75

O Synu Bożym.

Lift 75.

1: wego obfite⁸⁰: á nie z ftrony kroleftwá niebiefkiego. **NAV**=
2: **CZYCIEL**. Czytay iedno ípilnością híftoryá Abráhámo
3: wę w pierwftych księgách Moyżefzowych/ pilnie y wiernie
4: opifáną/ á fam doznałz tego: á miánowicie czytay káp: 17.

5: w ktorej tak ftoi: gdy iuz Abráhámowi było 99. lat: Vka
6: zał fie mu Pan/ y rzekł ku niemu: Iam ieft Bog wŕzechmo
7: cny: chodź przedemną (to ieft tak fie rządź w tym żywoćie/
8: iáko fie mnie ŕpodoba) á bądź doŕkonály: A ia vczynię przy
9: mierze moie/ miedzy mną á tobą: á rozmnożę cię bárzo:
10: (pátrźże co mowi) y vpadł Abráhám ná ziemię/ y mowił
11: z nim Bog w ty ŕłowá: Oto ia czynię z tobą przymierze mo
12: ie/ á będziez oycem wiela narodow. Ia rozmnożę cię bár=
13: zo/ y vczynięć to że z ciębie wiela narodow wynidzie: ále y
14: Krolowie z ciębie wynidą. A vtwierdżę przymierze moie
15: miedzy mną y tobą: y miedzy nafienim twoim po tobie/ w
16: Narodziech ŕwych/ przymierzem wiecznym: Aby mći
17: był Bogiem/ y nafieniu twemu po tobie (pátrżayże w
18: czym) Y dam ci y potomŕtwu twemu po tobie/ ziemię tę
19: w ktorej pielgrzymuiefz: to ieft/ wŕzyftkę ziemię Kánáney
20: ŕką/ w dziedzictwo wieczne/ y będę im Bogiem rc. Tu iásnie
21: widziŕz/ iż potomŕtwá obfitość/ y wŕzytkę ziemię Kánáney=
22: ŕką obiecuie/ y ná to przymierze czyni/ że to iáko Bog praw=
23: dziwy ŕpełnić miał/ iákoŕz y ŕpełnił. Ale o żywoćie wiecz=
24: nym/ áni tu/ áni indziej nie wŕpomina. Nafienie iuz też tá=
25: kie przed tym y potym obiecował/ w ktorym miály być bło
26: goŕławione wŕzyftkie narody/ iáko Páweł wykłáda. A iż
27: tak iákom pierwey rzekł/ Moyżefz rozumiał to przymierze.
28: 2. Moy: 6. v 1. y ten był vmyŕł Boży: Przeto o tym ná dru=
29: gim mieyŕcu tak nápiŕał/ Y mowił Bog do Moyżefzá/ y
30: rzekł do niego: Iam Bog ktorym fie vkazał Abráhámo=
31: wi/ Izáákowi/ Iákobowi// zá Bogá wŕzechmocnego: álem
32: fie mu nie oznaymił/ w imieniu moim Iehowá (tho ieft
33: nie viŕciłem fie mu ŕkutkiem w obietnicy/ thák iákom ieft

strona: 75v

Piąta Rozmowa.

1: Bogiem żywym/ prawdziwym/ y sam żywot w sobie má=
2: iącym) uczyniłem też z nimi przymierze moje/ z nim im miał
3: dać ziemię Kanaaneyfką/ y ziemię w której byli przycho=
4: dniami. rc: Toż też najdziesz. 1. Kron 16. v 15. Psał. 105.
5: v 8. Ieremi. 11. v 1. Gdzie jednoścaynie ziemię Kanaaneyfką
6: wspominaią/ dla której to przymierze y obrzeżka była: a żywo=
7: ta wiecznego żadney zmianki nie mają. A ponieważ Bog już
8: dawno ziscił był tę obietnicę swoją/ wedle słowa swego/
9: dawczy Abrahamowi potomstwo obfite/ y ziemię wrodzay=
10: ną y szroka do ich używania: a oni będąc Bogu odporny=
11: mi/ ziemię tę przez swą złość utracili: a w tym zaraz przy=
12: mierze Boże zgwałcili/ y prawie je od siebie odrzucili: a coż
13: im po obrzeżce? Ktora bez przymierza/ y tych rzeczy które
14: w sobie przymierze zamykało/ nic innego jest/ jedno zna=
15: mię prozne rzeczy już niebędącey. **VCZEN.** Widzę to
16: co mówił być nie lada co/ wszakże jeśli obrzeżanie nie
17: było pieczęcią rzeczy duchownych/ ale tylko doczesnych: to
18: jest/ Nie królestwá niebieskiego/ ale królestwá Kanaaney=
19: fkiego/ albo oney ziemi obiecanej: a czemuż tak sam Pa=
20: weł piłze/ iż Abraham wziął obrzeżkę za pieczęć vsprawie=
21: dliwienia wiary/ a nie mowi/ iż wziął obrzeżkę aby mu by=
22: ła pieczęcią ziemi Obiecanej? **NAVCZYCIEL.** Nie
23: jest to przedsięwzięcie Pawłowe na tym tam miejscu/ Rzy:
24: 4. v 11. żeby on o ziemi Kanaaneyfkiej która była w przymie=
25: rzu Abrahamowi oddana/ disputować miał: ale on tylko
26: o wierze y o vsprawiedliwieniu z wiary pochodzącym ro=
27: zmawia. To wskazując/ iż nie pieczęć albo obrzeżka gdyby ją
28: kto miał/ czyni sprawiedliwego: ale wiara. Ktora iż też

- 29: była w Abrahámie/ á ielzczę nie wobrzezánym: przeto mu
30: była ku fpráwiedliwości poczytana. O ktorey fpráwie=
31: dliwości żeby przestał wątpić/ bog go vpewnił gdy mu fie
32: obrzezać kazał. Ktore obrzezanie nie zarázci było/ gdy A=
33: bráhám vwierzył iż go BOG w potomftwie rozmnożyć

miał

strona: 76

O Synu Bożym.

Lift 76.

- 1: miał (ktora też wiará była mu ku fpráwiedliwości poczy=
2: tána) ále potym nie rychło/ iáko fie z fámey hiſtoryey poká
3: zuie. To ielt/ gdy mu zás Bog ponowił obietnicę y gdy z
4: nim przymierze o Kánánejskiej ziemi czynił. A tak nie mo=
5: wi tego Páweł żeby obrzešká vſpráwiedliwić Abrahámá
6: miała/ ale iż iuz przed tym z wiary vſpráwiedliwionemv/ zá
7: pieczęć iego vſpráwiedliwienia była przydána. Do ktorey
8: pieczęci iż fie też żydowie bárzo przywężowáli/ y dla niey
9: fámey/ wiary w łobie Abrahámowey nie máiąc vſpráwie
10: dliwionymi być chćieli: przeto Páweł przeciw tákiej ich du
11: mie hárdey mowi/ y zgoła z nich obrzeškę iáko nieużyteczną
12: zdziera/ á ku wierze ich nápomina. A iżby ich tym więcey
13: ku wierze pobudził/ á od prozney nádzieie obrzezania ich od
14: wiodł/ przeto im pogány wierne przed oczy wyftawia/ á v
15: fpráwiedliwienia ich z wiary pochodzącego/ onym vſprá=
16: wiedliwieniem Abrahámowym dowodzi: ktore iemu przy=
17: czytáne było przed obrzešką. A gdyby on tymi fłowy obrze=
18: fkę ielzczę zálecąc miał/ tedyby nigdy potym tego o niey nie
19: mowił/ onę znácznie odrzucáiąc/ co potym mowi dofyć zná
20: cznie przeciw niey w liście do Gálátow/ to smiele twier=
21: dząc przeciw im iż ktoby fie obrzezował/ temu Chriflus nie
22: ielt pożyteczen: gdyż on nie vmárł zá tego/ co z obrzeſki v=

23: Íspráwiedliwienia Ízuka á nie z wiáry: ále zá te⁸⁰/ ktory weń
24: vwierzywłzy ná nim fámy procz wízelákich zákonných v
25: czynkow przeštawa. Ná ktorych iz íie żydowie fádzili/ prze
26: to im dumę táką íákom rzekł z głowy wybija íáko z Trze=
27: ciey y z Czwartey Kápituły táme do Rzymian poznác
28: może. **VCZEN**. Mnie íie ták zda iz Apoštołowie nie=
29: zgoła we wízyftkich gániá obrzelki áni odrzucíá/ ále tylko
30: w pogániach: á tego Ítąd dochodzę: iz ná onym Synodzie
31: Ierolimfkim nie Ízło o żydy/ ále o fáme pogány: to íeft/ íe=
32: Íliby też cí co z poganow vwierzyli/ mieli być obrzewowá=
33: ni y mieli wftáwy zakonne chowác ábo nie? A iz to do pogá

now

strona: 76v

Piąta Rozmowá.

1: now nienáleżáło/ przeto ich tego wolnymi czyniá/ oprócz
2: czterech rzeczy/ ktore im táme rofkáziá. **NAVCZY**=
3: **CIEL**. Azáfz nie pámiętałz co Páweł mowi: Iz w Chri
4: Ítufie obrzelká nic nie íeft/ íáko y nieobrzewanie/ ále nowe
5: Ítworzenie. Y záś/ Íeffi íie obrzewowác będziecie/ Chrífus
6: wam pożyteczen nie będzie. **VCZEN**. Pámiętam to:
7: Ale Páweł nie pífał tego do żydow obrzewuiących íie/ ále do
8: Pogánow nieobrzewanych/ ktorym íie obrzewowác nie da:
9: Ale tego żydom nigdy nie zákáziue. **NAVCZYCIEL**.
10: Co? ábo y tego niewiełz/ iz nie z oíobná píłze do pogánow tyl
11: ko: ále zgoła píłze do zboru Gálátfkiego/ do Efefkiego/ y
12: Kolofenfkiego: Do wierných mowię w Chrífufie/ á nie do
13: niewiernikow. Bo zbory one wierzących/ były częścią z ży=
14: dow/ częścią też z pogánow zebráne w oných pogánfkich
15: mieścích/ á to iz ná on čás żydowie roíproízeni będąc z íie
16: mie Íwey/ miedzy pogány poípolicie miełzkáli. Przeto też do

17: żydow zawnždy napierwey w káždym pogánfkim mieście/
18: do ktorego iedno przyźedł Páweł ftępował/ y onych nau=
19: czał/ á potym dopiero do pogánow. A choć mu nawiętżą
20: przykrość żydowie czynili/ y nawięcey go prześladowáli/
21: wżákże w żadnym mieście/ ktore iedno Lukałz przypomi=
22: na y porządnie łprawy Páwłowe opifuie/ bes tego nie by=
23: ło/ áby ktorzy z żydow wierzyć nie mieli. Co tedy piłał do
24: zboru ktore^{go}/ to ták żydom iáko y pogánom wiernym nále=
25: żáło: A co teź wżyftkim wobec piŕze y rofkazuie: tedy to y
26: káždemu zofobná należy. A niewiernym nic/ do ktorych teź
27: nic Páweł nie piłał áni im tego zákázował. Ale y żaden z
28: wiernych zákázowác nie będzie: boby go teź w tym nie wflu
29: cháli: dokądby im Bog ku słuchaniu/ wyrozumieniu/ y wie
30: rze łercá nie dał. Niechay łie iáko chcą niewierni żydowie/
31: Turcy y Tátárzy obrzezuią ná cíele/ á co nam do tego? Ale
32: aby łie wierni choć z żydow/ choć z Turkow/ y Tátárov
33: zrodzeni/ obrzezowác mieli/ toby iuź była inŕza/ iuź ták im

tego

strona: 77

O Synu Bożym.

Liŕt 77.

1: tego Páweł bronil/ bo im to nie należy: poniewaŕz lepszego
2: y zacnieyŕzego obrzezánia/ ktore nie rękoma bywa/ w Chri
3: ŕtufie doŕtáli/ á to będąc zewleczeni z cíála grzechow/ przez
4: ponurzenie w śmierć Chriŕtufowę. **VCZEN.** Mów ty
5: co chceŕz przedfię ia te^{go} imo fię puŕcić nie mogę owŕzem te=
6: mu mocnie wierzę/ iż łie zydom/ zydom mowię nie pogánom/
7: chociaŕby chriŕtiány zoŕtáli/ obrzezowác trzebá: bo im to
8: Bog rofkazał. A Apoŕtołowie/ ktorymi łie ty łzczyciŕz/ ni=
9: gdy tego niezgánili/ ále y owŕzem/ iákom przed tym rzekł

10: żydom to w swej reze zostawili/ y potomkom ich: a mamy
11: tylko pogany z tego wypuscili. Abowiem po synodzie onym
12: Ieruzolimskim/ iakos prawie roku dwunastego/ gdy zas
13: Pawel przyzedl do Ieruzalem y przyety byl od Jakuba y
14: starszych zborowych/ ty slowa od nich slyszal: Widzisz bra
15: cie iako wiele jest tylicy zydow/ ktorzy vwierzyli: a wszycy=
16:scy vprzemy zakon miuią: a o tobie slyszeli/ iz tych wzyt
17: kich zydow ktorzy fa miedzy pogany odwodzisz od zakonu
18: Moyzeszo. powiadaiac ze im nie trzeba obrzezowac synow
19: swych/ ani sie rzadzic wedle zwycziow zydowskich. Coz
20: ma byc? koniecznie sie zeysc musi polpolstwo zborowe:
21: boc sie o tym dowiedza ze tu przyzedl: a tak vczyn co ro=
22: kazy rc. Tam Pawel nie czyniac zadney obrony/ na rade
23: ich zezwolil/ y flubu na sie nie maiac zmyslal sie takim byc
24: coby na sobie flub miat: y tamze sie wedlug zakonu oczy=
25: scil. Aby y zakonne sprawy zalecil/ y to z siebie zlozyl/ iz on
26: niezakazowal zydow wiernym/ obrzezowac synow swych.
27: **NAVCZYCIEL.** Iesli tam co na to odpowiedal a=
28: bo nie: abo iesli tak zgoła nie czynil zadney obmowy ale tak
29: prosto na ono zmyslanie/ y oczyszcianie zakonne zezwolil. A
30: iakoby glupi/ niemy/ y niebaczny/ co mu kazano/ vczynil/
31: tego ia twierdzic nie moge/ bo tam o tym nic nie czytamy.
32: Ale tak wierze/ iz iesli w inszych rzeczach nie glupie sobie
33: poczynal: Bo dobrze y w dobrej szkole wywiczony byl: Te

Q

dy y

strona: 77v

Piąta Rozmowa.

1: dy y tam truską nie byl: ale pewnie z Iakobem y z starszymi
2: o tym sie wprzod namowil: iako co/ y dla czego czynic miat.
3: Chybaby sie ich bal? Ale sie ich przedtym y Piotra z inszy=

4: mi niewstydał. Przeto iefli co vczynił: tedy pewnie czáfowi
5: mieyfcu/ y mdłości/ iefzcze niedoroſłych w Chrifcie folgo=
6: wał. A potym dopiero z więzienia Rzymſkiego po tey dro=
7: dze Ierozolimſkiej/ o tym wſzytkim pilniey w to weyźrza=
8: wſzy pifał. A co fe teź tknie Iákobá y ftárfzych zboru Ie=
9: rozolimſkiego: ci nie gánia poltępkow Páwłowych między
10: pogány: ktorych y ná fynodzie wſzyfcy zgánić nie mogli:
11: owfzem pánu z nich dzięki oddawali. Ale coź wždy czynią?
12: Atoli mdłość y krewkość wierzących zboru ſwego przed
13: nim powiedáią: iż ſie ták iefzcze zakonnych ceremoniy mo=
14: cnie trzymáli. A iż tego gdy kto przeciw nim co mowił nie
15: rádzi flucháli. A iż byli z powieſci poltronnych/ przeciw
16: Páwłowi poruſzeni/ przetotemu zábiegáią y Páwła do te=
17: go/ áby w tym mdłości ich folgował námawiaią. A on teź/
18: iáko o ſobie ſam powieda/ chcąc być wſzytkim wſzytko prze=
19: to dla wſzytkich w tym odporny nie był. Ale ſie y ſam przy
20: pátrz flowom tych ftárfzych/ żeć nie mowią/ iż my ták trzy=
21: mamy/ y ták z inſzymi Apoſtoły náuczamy: że wierzących
22: z żydow máią być fynowie obrzezowani: ále to ná polpol=
23: ſtwo kłáda/ iákoby ſie teź przed nim nieiáko ná mdłość po=
24: ſpolſtwá vfkárzáiąc: ále o tym doſyć. To ia tobie zá rzecz
25: pewną y nieodmienną powiádam/ y to wyznawam/ że to
26: ſtać nie może/ áby v żydow wiernych: ktorzyby do Chriftu
27: ſá przyſtáli/ miála być obrzeſká záchowywana (oprocź do
28: czáfu mdłych) A iżby oni z innymi nieobrzezanymi chriſtia
29: ny/ mieli być w iednym zborze zgodnymi/ y zá iednego czło
30: wieká poczytáni. **VCZEN.** A czym tego dowieſć możefz?
31: **NAVCZYCIEL.** To naprzod powiádam/ iżby nie
32: było iedno ciáło Chriftuſowo duchowne/ ále dwie/ przeciw
33: iáfnemu ſwiadectwu píſmá ſ. ktore wierzących z rozmái=
<http://rcin.org.pl>

1: tych członków nie jednym tylko ciałem/ ale jednym człowie=
2: kiem w Chrystusie nazywa. Gdzie niemają Żydów i Greków/
3: niewolnego i wolnego męża i niewiasty/ ale wszyscy jedno
4: są. A gdzieby żyd w Chrystusa wierzwił/ obrzezki pilno
5: wac miał: a infzyby bez niego przedstawiali/ tedyby jednym
6: ciałem nie byli. Boby przedię Żydowie Żydami byli/ i na
7: swą sie obrzezke oglądając innymiby gardzili. A ci by też/
8: bacząc po nich swą wzgardę/ przeciwko nim szemrali/ i o
9: sobie wąpili: a takby zawsze roztargnionymi byli. Przy=
10: tym wiara zboru takowe^{go} nie byłaby jedną wiara: i Pan
11: jeden Jezus Chrystus/ nie byłby też wszystkim jednym Pa=
12: nem: gdyby ci bez obrzezki/ dobrze sobie o zbawieniu z wi
13: ry tużyli: A oni by zaś bez obrzezki Chrystusowi wac niemo
14: gli. Więcby onych Chrystus Panem był z samej wiary i po
15: nurzenia: A tych zaś i z wiary i z ponurzenia i z obrzezki.
16: Ieżcze/ niewiem jakoby jeden Pasterz/ w jednej owczarni/
17: tak niezgodne owce rządzić miał? Aliby też i owczarnia
18: jedna nie mogła być: bo różne owce: ani jeden Pasterz: Bo
19: jeden owce na samymby głosie Pasterza Chrystusa przest
20: waly: a drugieby sie okrom tego na infze: to iest na MoYze
21: szą/ oglądaly: i przeciw woley Pasterza Chrystusa MoYze=
22: szaby słuchaly. Nad to/ aboby samym tylko Poganom
23: wymazany był przez Chrystusa on cyrograf wstaw/ przeci=
24: wny wszystkim ludziom: albo samym Żydom. Ieśli samym
25: żydom/ tedy ieżcze pogani nie są oczyszczeni/ to ieżcze są od
26: rzeczy wspólity niebieskiej oddaleni: to i Bogą i nadzie=
27: ię żywota wiecznego nie mają? A ieśli też samym Poganom

28: ten cyrográf iest wymázány: to żydowie wierni/ częśćki w
29: Chrifufie nie máią? To Chrifus nie vmárł zá nie? to nie
30: iest ich głową? Ale wiemy iż ten cyrográf/ który do Kolo=
31: fenfkich piżąc wípomina Páweł/ więcej Zydom niż Pogá
32: nom náležał: Bo nie pogánom ále żydom obrzełká/ zakon/
33: ceremonie/ práwá y wítawy od Bogá były podáne: y prze

Q ij

klęctwem

strona: 78v

Piąta Rozmowa.

1: klęctwem im było zágro zono iestliby ich niechowáli: á to
2: wżytko iuz Chrifus vmárwłzy ná drzewie wymázal: wol
3: nymi ich od wżytkie^{go} czyniąc: tedyć ich pewnie y od obrze=
4: zowania ręcznego wolnymi vczyńił. Tedyć ie w iedność z
5: pogány złączył? ktorzy będąc dálekimi/ przezeń sie też bli=
6: íkimi ítáli: y ku obrzezaniu nie ręcznemu z żydy wespołek w
7: Chrifufie przyfzli. Co gdyby ktho wyfzpoćić ábo wynico=
8: wác chciał: tedyby Páwłowi nieprawdę zadawał. Który
9: do Efeskich piżąc/ to twierdzi/ ku poćiefze pogánom ktorzy
10: przedtym ípoleczności z Izráelity nie mieli: naprzod dla
11: obrzełki: á potym dla inżych zakonnych wítaw/ że iuz tá
12: ściáná/ którą byli miedzy sobą żydowie z pogány przegro=
13: dzeni/ odiyćta iest z pośzrodku przez Chrifufá/ który z onych
14: dwu narodow miedzy sobą roznych y niefpokoynych/ iedno
15: vczyńił/ y pokoy ípráwił. Odiyćta tedy ściáná tá/ nie pogá
16: nom tylko/ żeby sie ku żydom przyłączyć mogli. Bo im tego
17: y przedtym niebroniono/ byle sie tylko byli obrzezáli/ y ná
18: Izráelkie nabożeństwo zezwolili: Ale odiyćta iest y żydom
19: áby ich iuz nieobrzełká oná (iáko to przedtem bywáło) w
20: iedno złączył/ ále Chrifus. Ktory ták zá żydy iáko y zá
21: pogány vmárł/ y oboiem w iednym cíele drogá do Bogá

22: zołtał: y oboich przez krzyż z Bogiem poiednał. To ia wi=
23: dżę z tych miefc pińmá ś. że fie żydom wiernym w Chrifcufie
24: ręką obrzezować nie trzebá: á iżby ták im iáko y pogánom/
25: nie był Chrifcus pożyteczny śmiercią śwá/ iefliżby fie iefzcze
26: przyłtawłzy do niego/ y weń vwierzywłzy/ obrzezować
27: mieli. **VCZEN**. Ták iefł/ ia to wyznáć mułżę. Ale
28: iżefmy od niewiernych żydom y ich mniemánia odłtąpili/ á
29: rzecz tę fámym wiernym/ y żydom y pogánom należáczá
30: wtoczyli: przeto wrociwłzy fie do rzeczy zácżętey/ okalz mi
31: czymby to żydom niewiernym z głowy wybić: iż obrzezá=
32: nie nie iefł wiecznie trwáiące/ iáko oni mniemáią: ále iż ko=
33: niec wzięć miáło/ y iuz wzięło: Ktemu iż fie y bes niego

ludzie

strona: 79

O Synu Bożym.

Lift 79.

1: **Indzie** [!] wierni Bogu łpodobać mogá. **NAVCZYCIEL**.
2: Iuzemci kilo rzeczy tákowych powiedział/ z ktorycheś to
3: obaczyć y wyrozumieć mogł. Włzákżec iefzcze niektore z
4: nich przypomionę/ á potym y inłze ku nim łwym porząd=
5: kiem przydam. NAPRZOD to mowie/ Iż obrzezánie
6: ciáłá męłzczyńłkiego/ było pieczęciá obietnic y przymierza
7: rzeczy ziemłkich y cíelełnich/ iáko potomłtwá obfitego y źie
8: mie oney Kánáneylkiey/ tym vmyłłem vcżynione: iż fie w
9: tym włzyłłkim/ Bog Abráhámowi viłcić miáł/ co mu był
10: obiecał. Co iż vczyłnił á oni złołliwie to przymierze zgwałci
11: li/ y źiemie iuz od Bogá dárowáná vtráćili/ A coż im po
12: pieczęci przymierza iuz złamánego? **VCZEN**. Ale oni
13: rzeká iż teź źiemie tę vtráćili byli zá Krolá Nábuchodono=
14: zorá Bábilońłkiego/ á wđdy przymierze Boże z nimi nieu=
15: łtało/ áni pieczęć była nágánioná: a przeto y teraz choćiaz

16: ziemie nie máią/ przedię w przymierzu z Bogiem Ią/ y ták
17: że fie pieczęcią iáko y przedtym ćiefzyć y Bogu **podbác** [!] mo=
18: gą. **NAVCZYCIEL**. Mowić ták teraz/ choćiaby
19: chćieli/ niemogą: Bo im to niepydzie co ná on czás iść mo
20: gło. A to dla tych przyczyn. Naprzod/ iż ná on czás iefzcze
21: nie byłá obietnicá Boża o nafieniu błogofławionym Abrá=
22: hámowym zifzczona. Potym iż ono ich vtrácenie ziemie/
23: á zwłázczá krolestwá dwoygá pokolenia tákie było/ że im
24: wolność w ich ziemi zoftáwiona byłá/ tákowa iákiesy teraz
25: nie máią. Mieli ná on czás ftárfze przełożone nád sobą ći co
26: byli pozostáwieni w fwey ziemi: mieli Proroki y Ofiáro=
27: wniki: fkrzyniá przymierza y Efod w niwecz iefzcze nie by=
28: łá obrocona. A teraz tego nic nie máíz. Pokolenia y domy
29: nie były pomiefzáne: z ktorych Mefyáfz wyniść miał: kto=
30: re iż fie iuż Mefyáfz národził/ Ią teraz pomiefzane. Ná on
31: czás choćiaz iuż niektorzy będąc w Bábilonie myflili żyć we
32: dle zwyczáiw infzych pogáńfkich narodow/ (iáko fie z Pro
33: rokow pokázuie) tedy im tego Bog niedopufzczáł/ że iefzcze

Q iij

nie był

strona: 79v

Piąta Rozmowá.

1: nie był we wżytkim przymierza fwego wypefnił: przeto ie
2: obiecował wodzić w okowách przymierza/ iáko Ezechiel
3: piłze: Ezech: 20. v 37. Ale iż fie iuż wżyftko to fpełniło/ iuż
4: im Bog Krole/ Książętá/ Sędzie/ Ofiárowniki/ Proroki/
5: Skrzynię/ Efod odiał: y ták ie po wżem świećie rofpro=
6: fzył/ żadney nádzieie tákowey/ iáko przed tym niezofłáwi=
7: wży/ oprócz wiernych y poftufznych Mefyáfzowi/ y to w
8: rzeczách duchownych nie ćielefnych choćiaz ie pod podo=
9: bieńftwem ćielefnych obiecuie: przeto iuż przymierza z Bo

10: giem nie máią: á ták fie też prozno ná obrzełkę łpułzczać má
11: ią. A to co fie tknie nabożeńłtwá y ceremoniy: w tych też zná
12: czną odmiáne pokázuie/ gdy ták przez Ieremiałzá mowi/
13: y to nie do wżyłłtkich zgołá ále do niektorych tylko kthorych
14: łam zgromádzić miał. Ták ku nim mowiąc: Náwroćcie
15: łie łynowie odporni/ mowi Pan/ á ia będę małżonkiem wá
16: łzym/ á pobiorę was iednego z miáłłá (iednego) á dwu z po
17: kolenia (iedne⁸⁰ y wprowadzę was do Syonu/ y dam wam
18: Pałterzá wedle łercá moiego/ y páść was będę wedle v=
19: mieięłnołłci y wyrozumienia. A gdy łie rozmnożycie y roz
20: rodzicie w łziemi/ w onych dniách mowi Pan: Iuż więcey
21: mowić nie będą: łkrzyniá przymierza Páńłkie⁸⁰: przeto iż im
22: iuż do łercá nieprzyidzie/ áni ná nię włpámięłaiá áni iey ná
23: wiedzác będą/ áni czynić ná potym/ Iere: 3. v 14. rc.
24: Nie mogá tedy oná pierwłzú niewołú/ przymierza y obrze=
25: łki łwoiey/ obronić/ áni łie ná ony przełzłe ceremonie ogle=
26: dáć. Aleby łie im łrzebá pilno o inłznych pytác/ y zá nie się
27: chwytác: łcieliliby leplzego przymierza nád ono pierwłze
28: z Bogiem dołłác. **VCZEN**. Iełzcze mi tego lepiey do=
29: wiedzł/ y dołłateczniey to okałz iż nie wiecznie miáło łrwác
30: obrzełanie. **NAVCZYCIEL**. O przymierzu Bog mo
31: wıł iż wiecznie łrwác miáło/ ále nie o obrzełaniu. Przeto
32: łoć obrzełanie vłłáło/ przedłię przymierze Boże z wierny=
33: mi łtoi: z tymi ktorzy chodzą łtopámi wiáry Abráhamá ie=

łzcze

strona: 80

O Synu Bożym.

Liłł 80.

1: łzcze nieobrzełanego. A mowięł/ iż przymierze łtoi/ á iełzcze
2: w leplze y dołłkonáłłze przemienione/ á to wedle obietnice

3: Bożey/ którą wczynił był przez Ieremiafzã. Ale to nie idzie
4: zã tym/ aby dlate^g/ iż przymierze lepsze y doskonãłsze trwa/
5: z ciełefne^g prawie w duchowne odmienione/ żeby też y obrze
6: zãnie ciełefne ftać miało. Wyiãwłzyby kto o duchownym/
7: beżręcznym/ to rozumiał/ y onego wzywãć chciał/ ktõrego
8: też my ani gãnimy ani odrzucamy: owłzem fie oto ftãramy/
9: abyfmy nim od Bogã fãmega przez Chriftufã obrzezãni by
10: li. Ale co fie tknie/ onego ciełefnego/ gdyby ie też chciał był
11: mieć Bog wiecznym/ tedy by tego nigdy nie cierpiał był/ że=
12: by fie w nim zãniedbãnie iãkie dziać miało/ iãko fie ono
13: przez lat czterdzieści nã pułzczy zãniedbãło. Bo to co nã
14: czãs wftawa/ tedy tym fãmym tytuł wieczności trãci: prze
15: to y ono wiecznym nie moze być zwano/ poniewãłz iuż y
16: przedtym nã czãs wftãwãło. Iefzcze gdyby wiecznym miã
17: ło być/ tedyby fie Bog nim niebrzydził/ ani go odrzucãł/
18: á infzym by też lepszym ferc obrzezowãć nie obiecował/ á o
19: negoby ferdecznego nãd ciełefne nie przekłãdał. **VCZEN:**
20: A gdzie małz o tym pifmo? **NAVZYCIEL.** V
21: Moyfzãłzã ktory tãk mowi. 5. Moy: 10. y 16. Obrzeście nie=
22: obrzezãne fercã wãłze á kãrku wãłzego więcey niezãtwar=
23: dzaycie. Toż naydziefz y Ieremiafzã y Ezdrafzã/ gdzie zgo
24: ła obrzezãnie ich odrzuca. Iere: 4. y 4. A 4. Ezd: 1. y 31.
25: A y Moyfzãłzã potym 5. Moy: 30. y 6. fãm fercã obrzezãć
26: obiecuię. Czým iãłnie znãć dãie/ iż fie w onym zwierzch=
27: nim nie kochał: ani go nã wieki chowãć miał: gdyż oto le=
28: płze nã ie^g mieyfce dãć obiecował. A iż fãm Bog był wftaw
29: cã obrzezãnia onego zwierzchniego: tãk iãko y infzych wie=
30: lu rzeczy w zakonie opifãnych: tedyć też onze fãm wolność
31: tã fõbie koniecznie zãchował że ie zãs ábo zgołã odrzucić/

32: ábo ná ich mieyłce co lepfze⁸⁰ dáć mogli: ták iż to co przez czło

33: wieká iednego rofkazał y poftánowił/ toż záfie/ dla złego

vzywánia

strona: 80v

Piąta Rozmowa.

1: vzywánia tey rzeczy przez drugiego zepfował: ábo rádfzey

2: w co lepfzego odmienił. Iáko ono/ węzá miedziánego przez

3: Moyżefzá/ on sam ku lekárftwu Izráelitom vrobił. 4.

4: Moy: 21. v 9. A potym go zás onże też przez Ezechiałzá kro

5: lá/ gdy go złe vzywano zepfował. 2. Krol: 18. v 4. Pobu=

6: dował przybytki fkorzáne przez Moyżefzá: á przez Sálomo

7: ná im koniec vczynił/ Kosćioł zbudowawfzy. Skrzynię

8: Moyżefz fpráwił: Izráelczycy kośćioł skážony opráwili/

9: y kofztownie zbudowáli. (choć nie ták iáko był Sálomo=

10: now) á wždy to wfzytko Rzymiánie zá wolą Bożą zburzyli

11: y w niwecz/ y z fkrzynią obroćili. Tákże zálecił obrzezánie

12: przez Abráhámá y Moyżefzá/ wfzákże obrzezánie ćielefne.

13: Aliści mu zás koniec vczynił przez Iezufá y Páwłá/ lepfze

14: ferdeczne nieręczne nam zoftáwiwfzy y zálećiwfzy. A czemu?

15: iż ieft Bog fobie wolny we wfzyftkich fprawách fwych. A

16: ieflibyś ták mniemiał/ iż fie przodkowie ludu tego Izráel=

17: fkiego/ dla obrzezánia Bogu fpodobác mieli/ ábo iż on dla

18: obrzełki łáfkw był ná nie. A o Noim/ Enochu/ Abelu/

19: Melchifedeku/ y innych iáko trzymác będziefz? ktorzy nic

20: o obrzełce nie wiedzieli? Czyli fie y oni Bogu niefpodobáli/

21: iż obrzezánymi nie byli? By namniey/ owfzem bes obrzełki

22: będąc Bogu wiernymi (iáko y Abráhám nie po obrzezá=

23: niu ále przed tym Bogu fie fpodobał) zá fyny y przyaćio

24: ły Boże fá poczytáni/ więcey niż potym Izráelczycy obrze=

25: záni: nie máiąc wiary/ áni będąc Bogu połufznymi. To ia

- 26: ták o obrzezaniu rozumiem/ y ták bych o nim z żydami/ ábo
27: ielzche więcey y dokładniey mowił. Ale ty iuż powieday infze
28: ich wywody/ boć kto ná iednym y drugim świadectwie fło
29: wá Bożego nie przeftáie/ temuć ich y tyfiąc dofyć nie včzy
30: ni: dokądby Bog fercá iego niezmiękczył nie obrzezał. Co
31: iż ták ieft/ tedy tu iuż Iezus y z Páwłem nie może być wino=
32: wan: gdyż nie on obrzezania/ ále Bog sam/ odrzucił: á le=
33: pfze ferdeczne ná to mieyfce wyftáwił. W czym nie wiem

áby

strona: 81

O Synu Bożym.

Lift 81.

- 1: áby go kto zgánić mogli. **VCZEN.** Ták ieft/ y temu ia
2: wierzę ále mi też y ná Papieża odpowiedz/ ktorego nam
3: Zydownie ná oczy wyrzucáią/ y dla niego Iezufowi prygá=
4: nić vsiuią/ iákoby go Bog przez onego pokárác miał.
5: **NAVCZYCIEL.** Bárzo dobrze
6: vczynię ták/ práwie mi fie dziećinny/ á málo bych nie rzekł (*marg*) Odpowiedź ná to,
iesli Bog Iezufá Papieżem pokarał, który, náukę iego y vftáwy wylzpoćił. (–)
7: y głupi y fprofny/ widzi ten ich dowod gdy ták twierdzą/ iż
8: dla tego Bog pokarał Iezufá przez Papieża Rzymfkiego/
9: ktory Iezufowe vftáwy odłożył/ pomázał/ wylzpoćił/ wy
10: kręcił/ odmienił/ á fwe ná tho mieyfce poftánowił/ iż też
11: przedtym Iezus y z vczniámi swoimi/ ná Boże fie rzucił/ y
12: ony odmienił. Abowiem by pierwey słowem Bożym to by=
13: fło pokázác/ iż Iezus Chrifus ieft nieprzyiacielem Bożym/
14: czego dowieść fwym fzábátem/ y obrzelką nie mogą. Po=
15: tym ielzche/ iż Iezus Chrifus ważył fie sam z siebie co czy=
16: nić/ czego by Bog sam przezeń nie vczynił. A dopiero o
17: tym/ y to opátrznie/ mowić. Abowiem nie idzie to zátym/
18: iż gdy kto pokim fprawy/ práwá/ vftáwy/ náukę/ zwyczá=

19: ie/ odmienia/ á ná ich mieysce inŝe Itáwi/ żeby on pierwszy/
20: dla tego zá złego/ y nieprzyaciela Bożego poczytány miał
21: być. Abo żeby to ná łobie po śmierci zá iedną kaźń od Bo=
22: gá/ ktory tego dopuŝcza/ odnoŝił. A zaŝ fałszywi Proro=
23: cy nie płowáli y nie odmieniáli wítaw dobrych/ ktore praw
24: dziwi Prorocy imieniem Bożym czynili. Iáko odmieniáli
25: Báhálowi Prorocy/ ktorzy byli zá Achábá y Iezábele w
26: Izráelu/ to co Itánowił Eliaŝ. Abo izali Ieroboám pier=
27: wŝy Krol Izráelŝki nie odmienił nabożeńŝtwa w Izráelu/
28: przez Moyżezá/ Dawidá/ y Sálomoná poItánowionego/
29: gdy ono dwu ćielcow wyItáwił/ y zá Bogi chwalić kazał/
30: á do Ieruzálem chodzić ná modlitwy nie dopuŝczał? Ták=
31: że wiele złoŝliwych Krolow Iudŝkich było/ ktorzy Przo=
32: kow fwych ŝwiętych y pobożnych/ wítawy y obyczáie y
33: chwałę Bożą płowáli/ á wítawy ŝwe y bałwochwálŝtwo

R

Itánowili.

strona: 81v

Piąta rozmowa

o Synu Bożym.

1: Itánowili. A więcze ták rzeczeŝ/ áby im tego Bog dopu=
2: ŝczał/ żeby oni dobrzy przez złoŝniki po śmierci tym byli ka
3: ráni/ ábo żeby iuŝ oni zá nieprzyacioły Boże mieli być ro=
4: zumiáni/ iż ták ony ich przeŝłe poŝtępki y porządki/ dobre y
5: ŝwięte wyniŝczone przez złoŝniki bywały? Boże tego vcho
6: way. Azaŝ nie to ieŝt wrodzona złoŝć fáłŝerzow/ kłamcow
7: matáczow/ wilkow w owczym odzieniu chodzących/ náŝprá
8: wy ŝie dobre/ ktore ich kolá w oczy/ tárgác/ y ony odrzuci=
9: wŝy/ ŝwoie z ŝzátáńŝkiego ducha/ Itánowić. Ieŝli to tedy w
10: onym ludzie Bożym pierwszym/ Krole/ Ofiárowniki y Pro
11: roki ŝ. od fáłŝerzow y zwodzićielow potykało: á co zá dziw/
<http://rcin.org.pl>

12: iż też to Iezufá z Apoštoły od Papieżá Rzymfkiego/ y od ie=
13: go przegolencow podkáo? Gdyż to y Iezus fam y Apošto
14: łowie opowiedáli/ y wšytki włafności tych przeciwnikow
15: fábámi fwymi wymálowáli/ ták/ że y flepy domácác się
16: ich może/ by iedno iáką trochą rozłádku od Bogá obdárzo=
17: ny był. A co sie tknie infzych vřtav wymyřlnych Antichri=
18: řtá Rzymfkiego Papieżá/ ktorých w nowym teřtámenćie
19: niemáfz/ to dobrze żydowie baczą/ iż to ieřt kuźnia řzátáńfka/
20: przez Papieżá wprowadzona. Ale żeby to wřzyřcy co ich
21: Krzeřćiány zowá/ od Papy zá wdzięczne przyimowác/ y ie
22: go w tym řłuchác mieli/ ábo sie według vřtav iego řzádźić/
23: ná tym sie bárzo żydowie mylą. Mac też Bog y fwoie/ kto
24: rzy nie Antychryřtowego/ ále Chriřtuřowego thylko głofu
25: řłucháią/ y wedla niego sie řzádzą/ á ná głof obcy iuř by
26: namniey niedbáią/ owřzem ná thákie mátáctwo chytre y
27: zdrádlive Pápieřkie/ iáwnie/ řmieie y beřpiećźnie cáłą ge=
28: bą wołáią. To bym im ták z řtrony Papieżá odpowiedáł/
29: ále ty prowadź rzecz fwoię/ iákoř był záczał/ infze żydowřkie
30: wywody przypomináiąc. **VCZEN.** Vczynił bym tho
31: bárzo rad/ ále iuř godziná obiádu nád chodźi/ á ie=
32: řzcze ich nie máło mam řpifánych/ á ták to ná
33: czás po obiedny odłóžmy. **NAVČZY= CIEL.** Więc ták niechay będzie.

strona: 82

Lift 82.

1: Rozmowá Szofťa o
2: Žydowřkich dowodziech/ ktorými po=
3: kázuią iż Iezus Názáráńřki/
4: nie ieřt Meřyářzem: ále się
5: ná tym mylą.
6: **VCZEN.**

- 7: PRzyŹedłem iákom obiecał/ áby
- 8: ímy żydowŹkie wywody/ ktorými náŹe
- 9: go Iezufa ChriŹtufa Źkáluiá y zá Me
- 10: Źyafzá przyznáć niechcá/ do końcá/ iá=
- 11: koŹmy zácželi rozebráli: A ták ieŹli chcefz
- 12: powiemći trzeci ich wywod. **NAV=**
- 13: **CZYCIEL.** Y owŹzem powiedz/
- 14: rad go będę Źluchał. **VCZEN.** Po wywodziech pier=
- 15: wŹyich od Szábátu y obrzezánia wŹiętych/ thák mię pytać
- 16: poczeli mowiáć. A wierzyŹ ty temu/ iż náŹ zakon/ ieŹt za= (*marg*) O zakonie. (-)
- 17: konem y Źłowem Bozym? iam odpowiedział iż wierzę. Po=
- 18: tym pytáli: wierzyŹli theŹ iż ieŹt doŹkonałym y doŹtátecz=
- 19: nym? Powiedziałem/ wierzę iż był/ ále iuŹ teraz nie ieŹt w
- 20: tey wadze: poniewaŹ wŹiáŹ Źwyj koniec/ zwiotŹzał y vŹtał.
- 21: Co Źie y z was Źámych pokázuie/ iż go nie chowacie/ áni ie=
- 22: go roŹkazánia y vŹtaw pełńicie. Bo teŹ choćiabyŹcie chćie
- 23: li nie moŹecie/ będáć z ziemie wam od Bogá w dziedzictwo
- 24: dárowáney wygnánymi/ á powŹzech narodziech roŹproŹo=

R ij

nymi:

strona: 82v

SzoŹta Rozmowá.

- 1: nymi. Tu oni ná to ták odpowiedzieli/ á coŹ? ná tym nic/
- 2: choćiał my z ziemie wygnáni y roŹproŹzeni/ choćia theŹ nie
- 3: wŹyŹŹtkiego pełńimy. A to pełńimy co moŹemy: á czego nie
- 4: pełńimy/ tedy to nie z nas idzie/ ále iż Źie nam tu tego pełnić
- 5: nie godzi: iáko ofiar Źpráwowáć/ ták teŹ áni báráná PáŹ
- 6: chy poŹywać. Ale coŹ tho ma do doŹkonałoci zakonney?
- 7: nie mów ty o nas/ ále mów o zakonie. Powiedziałes ná py
- 8: tánie iż wierzyŹ że ieŹt Źłowem Bozym/ á Źłowo BoŹe ná
- 9: wieki trwa/ O toŹ zakon ná wieki trwa. Powiedziałes

10: iż był/ á iuż nie iest doskonałym/ przeto iż iuż zwiotłzał: ázałz
11: słowo Boże wiotłżeie? Azałz fie y stąd doskonałość iego
12: nie pokázuie/ gdy Bog nie da do niego nic przydáwác/ áni
13: też vmnieyłzác/ ále tylko ná tym co tám rofkazano przeftá=
14: wác? Czego iż wy Iezusá słucháiąc/ y iego Apoštołow/ nie
15: czynicie/ tedy fie z nimi wespółek nieprzyiaćioły Bożymi
16: pokázuiecie. A choć nie wy fámi (Bo to nie ták ku wam
17: należy/ boście wy pogánie/ áni wam Bog dał zakonu/ ále
18: nam: y nam go słuchác y wedle niego życ rofkazał/ á nie
19: wam: oprócz gdybyście do nas przyftáli/ y z námi fie obrze
20: zowáli/ iáko y wálz Páweł mowi/ iż ten co fie obrzezác da/
21: winien wśzytek zakon chowác) Ale Iesus wálz y swoimi
22: Apoštoły/ poniewáłz żydmi będąc/ zakonu odstápyli/ y on
23: nágánili: á to dawłzy wam nowy Testáment/ y Ewánielią
24: iáko ie wy zowiecie. Ci iáwnymi y głównymi są nieprzyia=
25: ćioły Bożymi: że zakon Boży wieczny y doskonały odrzuci=
26: li/ ábo zgwałćili. A ten wálz Iesus nawięcey: ktory powie
27: dziawłzy/ iż nie przyśzedł zakonu tórgác/ ále pełnić: á wždy
28: inłzy swoy: miałto onego Bożego postánowił: y wam gi
29: pełnić rofkazał: á tym was od náłzego odwiodł? Bo gdy
30: by był chciał/ on stáry w cáłości záchowác/ y wam gi zá=
31: lećić/ tedy by mu nie trzebá było podawác wam Ewán=
32: ieliey. Ale iż ią wam podał y zálezil/ tedy iuż tym fámy
33: zakon odrzucił. Y wy co fie według Ewánieliey rzádzi=

ćie/ zako=

strona: 83

O Zydowłkich
wywodziech.

1: ćie/ zakonu iuż pełnić y chowác nie możecie/ bo fie to żadną
2: miárą zgodzić z sobą nie może/ chociałz rzkomo niektorzy z

3: wálznych/ y wedle nálzego zakonu/ y wálzey Ewánieliey żyć
4: chcą. Ale to/ ábo z głupftwá y nieumiejętności/ czynią/ á
5: bo iákíey obłudny w tey mierze vzywáią: Bo by fie thego y
6: ślepy (iáko mówią) domácác mogł/ że to z łobą żadną miá
7: rą ftác nie może/ Moyżeszow mowie/ zakon y Ewánieliá
8: wálzá: ále koniecznie iedno drugiemu vftápic musi. Y wie
9: le nád to vřágáiąc nam y Pánu Iezufowi Chrıstufowi/ y
10: Apoštołom mówili/ á mnie nie dopuściwfzy odpowiedzieć:
11: dálze swoie dowody prowadzili. Ia/ áczem odpowiedzieć
12: chciał/ ále bym podobno nie dokońcá temu śproftác mogł/
13: á ták ciebie wolę śluchác: co byś ty ná to odpowiedział. Bo
14: mi też ná tym wiele należy/ iáko tho y sam báczyć możesz.
15: **NAVCZYCIEL.** Ná to co nie idzie śwym torem/
16: ále wychodzi z włáfney kloby/ trudniey bywa odpowie=
17: dác: niż ná to co idzie torem śwym. Iáko y tu w tym żydow
18: śkim wywodzie/ iż nieporządne iest zágádanie/ przeto też y
19: odpowiedź/ musiáá by być trudna y závıklána/ ielliby się
20: w śwą rezę nie miáá wpráwić. O toż ia ciebie pytam po=
21: wiedz mi/ iákoś to z nich wyrozumiał/ co też oni przez to śło
22: wo zakon rozumieią? czyli to włyftko/ cokolwiek zdawná
23: przed przyściem Chrıstufowym/ ięzykiem żydowśkim pi=
24: śano przez Moyżeszá y Proroki/ co my też względem nálze=
25: go nowego: Testámentem ftárym názywamy? Czyli tylko
26: śamy kłięgi Moyżeszowe? czyli ielcze śamo przykazanie
27: Boże/ ktore dzieśiąciá śłow/ ábo dzieśięciorgiem przykazá=
28: nim názywamy? czyli część tylko tę písmá Moyżeszowego/
29: ktora w łobie zámıyka vftáwy około śluzby Bożey y rządu
30: rzeczy pospolitey Izráelśkiey? Czyli zołobná ozacnych o=
31: bietnicach bożych/ ták przez Moyżeszá/ iáko y przez inśze pi=
32: śarze po nim/ z rołkazania Bogá wiecznego/ ná písmie nam

33: zoftawionych y oddanych? czyli o zakonie Duchownym/

R iij

przyro=

34: A gdy tak doskonały był y ieft zawnždy sam w

35: łobie zakon/ on Boży wieczny/ iákom to z słow twych wy=

36: rozumiał/ który zawnždy trwa: á což potrzebá było Moyze=

szow/

strona: 88v

Szofta Rozmowa

1: szow/ ku niemu/ piány przydawać? **NAVCZYCIEL.**

2: Gdyby grzech w człowieku miełący/ iáci iuz też po= (marg) Czemu do zakonu Bożego wiecznego Moyzełdoczeń przydá> (-)

3: wiedział/ który zá zázdrością szatánką przyłzedł ná swiát/

4: nie zaćmił był zmyśłow człowieczych: sumnienia niezdiorá

5: wił: fercá do ziemskich rzeczy nieprzywiązał: namniey by

6: go nie było potrzebá: boby ludzie fámi z chuci swej/ Bogá

7: byli miłowáli/ y w iego sie rozmowie kocháli: onego sie prá

8: wą fynowfką miłością bali: y włzytko ku chwale iego czy=

9: nili rc. Ale iż grzechem zaráżeni będąc/ prawie sie Bogu nie

10: przyaćioły ftáli: á obraz Boży ná który byli ftworzeni/

11: bárzo zezpáćili y fplugáwili: á Bog przedfię z nich niekto=

12: re ku żywotowi wiecznemu vmiłował: y zbáwić ie chciał/

13: ále ich zás nieporządnie/ áni przeciw fprawiedliwości/ iáko

14: oflep zbáwić niechciał/ to ieft dokądby sie fkáżonymi y ná fer

15: cu nieobrzeżánymi/ y Bogu niefprzyiáznymi być nie pozná

16: li/ y dokądby sie z fkáżenia fwego y wielkości grzechow

17: winnymi nie dáli y przed Bogiem sie nie vpokorzyli/ iego o

18: łáfkę y miłofierdzie nie wzywáli/ á iż y tego fámi przez fię y

19: przez infze dobrodziejftwá Boże ktore im zawnždy pokázo=

20: wał/ áni przez rzeczy ftworzone/ doftąpić nie mogli/ prze

21: to im/ dlatego on to zakon przez Moyzełzá/ ná písmie po=

- 22: dał/ z ktore^{go}by/ iákom pierwey mowił/ wšytko to poznác
- 23: mogli. Ato mozełz z tąd obaczyć/ iż Adám on náłz pierwízy
- 24: oćiec/ będąc w niewinności/ y fprawiedliwości/ ná Boże
- 25: podobieńftwo ftworzony/ niź przestąpił Boże zákazanie/
- 26: k woli żenie fwey/ ktora go zmamiłá/ będąc lámá od fztátá=
- 27: ná ofzukána/ z Bogiem łobie bełpiecznie rozmáwił: Bo=
- 28: gá fie niewolniczym fpołobem nie wštydał: áni obáwał:
- 29: Nie wštydał fie teź żony fwey iáko y oná iego: choćiał obá
- 30: byli nágimi: To wnet po zgrzeźzeniu/ iáko fkoro wiátrek
- 31: wieięcy wštyłzał/ rozumieięc ták iż do niego Pan iáko przed
- 32: tym przyść y z nim rozmáwiác miał: z oná żoná fwá wćie
- 33: ka: miedzy drzewá fie kryie: liściem onę nágość fwá y żeni

nę pokrywa.

strona: 89

O Zydowfkich

Lif89.

wywodziech.

- 1: nę pokrywa. Także ono práwo przyrodzone/ ktore w nim
- 2: było iáko ieden obraz Boży/ wnet w nim zwątláło: że iuź
- 3: nieborak nie mogł z Bogiem/ bełpiecznie mówić: y nań
- 4: iáko przed tym pátrzyć. Ale iż wždy iego Bog fzucał/ z nim
- 5: fie lám iáko y z niektórymi potomkámi iego ponim rozma=
- 6: wiał/ przeto fie wždy on nieborak y z innymi mnogimi po=
- 7: tomkámi fwymi á przyiacioły Bożymi/ od złości hámo=
- 8: wał. A ták dla tego/ nie zaráz ná piłmie/ Bog zakonu lu=
- 9: dziom podał. Ale gdy fie ludzie od złości niepowšćięgáli/
- 10: owłzem/ iáko pijány w błoto głębiey w grzechy brnęli:
- 11: Toł potym ál po dokończeniu wtore^{go} tyfiácá lat/ po ftwo
- 12: rzeniu światá/ Bog zakon przez Moyzełzá podał/ y to nie
- 13: wšyftkiemu światu/ ále tylko iednemu Abráhámowemu

- 14: potomstwu: y to dotąd tylko/ iáko Páweł piíze/ dokądby
- 15: wiára nie przyślzá. Gal: 3. v 23. 34. Ale skoro čás wiáry
- 16: przyśzedł/ á opieká dziecinnego wodzá Moyżeszá minęła/
- 17: áłzci teź zás on zakon piíány/ koniec fwoy wziął. Aby ná
- 18: mieyfce iego co lepszego y doskonálzszego/ z łáski Bożey ná=
- 19: śtąpiło: iákom to iuż przedtym powiedał. **VCZEN.**
- 20: Amał theż co śpolnego ten to Moyżeszow piíány/ z onym
- 21: Boskiem wiecznym/ czyli nic zgoła? ábo iefli teź iest mie=
- 22: dzy nimi ktora rozność? **NAVCZYCIEL.** Acźkol=
- 23: wiek wiele iest rzeczy śpolnych/ y wiele teź iest miedzy obie= (*marg*) *Różność zakonu Moyżesdoczesnego od zakonu Bożego wiecznego. (-)*
- 24: má roznic/ wźáckże ie ty śam łáčno obáczyć będziesz mógł/
- 25: gdyć iednę ábo dwie z nich pokażę. To śpolnego máią iż się
- 26: o chwałę/ śłużbę/ boiaźń/ y miłość Bożą/ śpolnie śtáráią/
- 27: tákże teź y o miłość bliźniego. O vcźciwość/ śprawiedli=
- 28: wość/ cnotę/ rc: Ale y to roznym śpośobem. Abowiem za
- 29: kon wieczny/ przyrodzony/ Boski: ktorego wedle Moyże=
- 30: śzá śummá iest dzieśięćioro przykazanie ná dwu kámien=
- 31: nych táblicách/ od śámeego Bogá Moyżeszowi podáne/ á
- 32: wedle Chriśtuśá Iezusá/ w miłości vprzemy y cáley
- 33: Bogá/ á bliźniego iáko siebie śámeego/ co wźyśtko włásnie

T

tylko

strona: 89v

Szośta Rozmowá

- 1: tylko śámym śynom y corkom Bożym naleźy/ wñętrznego
- 2: człowieká ná duchu vmyśłu iego/ y náśumnieniu vpomi=
- 3: na/ náuczá/ pobudza: żeby czynił to co iedno czynić ma/ ták
- 4: przeciw Bogu iáko teź przeciw bliźniemu z śámeey cnoty/ z
- 5: ducha/ z miłości/ z dobroći: A gdzieby czynić z dobrej wo=
- 6: ley niechćiał/ tám go śumnienie iego śtrofuie/ że bes świad

7: kow y inftygatorow vspokoić sie ná duchu vmyfłu swego
8: nie może. Zakon zaś Moyżeszow piány/ ten nie pátrząc te=
9: go/ gwałtem prawie przyniewalał tych/ którym był po=
10: dány/ áby koniecznie choć nie rádzi wśyftko co Moyżesz ro
11: fkazał czynili. A gdzieby czynić niechcieli/ ábo co przeciw=
12: nego vdziaáli/ żeby wedle náznáczonych kázi/ bes odwło
13: ki y miłofierdzia/ byli karáni. Przeto tám dobry vczynek
14: nie ták z cnoty pochodził/ iáko z mufu y z ftráchu kázi opi
15: fánych. Druga rozność/ On zakon przyrodzony zaráz z
16: pierwzym Adámem od Bogá fámego bes piýmá zwierz=
17: chownego/ wlany był w wnętrzości człowicze. Moy=
18: żeszow zaś po dokończeniu dwu tyfiácu lat/ ná piýmie y ká=
19: miennych tablicach był wyráżony. Trzecia/ On sie przy=
20: rodzony o wnętrznego człowieká opiera/ rządząc sumnie=
21: nie iego/ y wnętrzne požądliwości. Moyżeszow zaś zwierz=
22: chnego tylko człowieká spráwuie/ hámuiać ręce/ nogi/ v=
23: ftá/ y oczy iego/ áby sie rzeczámí zákazánymi nie báwiły.
24: Czwarta/ Zakon przyrodzony odwodzi człowieká od te=
25: go/ żeby drugiemu nie życzył thego/ czego by sam nie rad
26: miał: A Moyżeszow folgować nieprzyiaćielom nie dopu=
27: szczał/ ále sie nád nimi froył. Piąta/ On wśyftkich wo=
28: bec ludzi w iednę miłość spráiał: á Moyżeszow do fámych
29: Izráelczykow miłość tę przywiązował: á z infzymi narody
30: onym sie łączyc nie dopuśczał. Chybáby sie z nimi pobrá=
31: táli przez obrzezanie/ y infze zakonne spráwy. A náwet to
32: závždy miey ná bączności: Iz ftárym ludziom/ to ielt/ z pier
33: wżego Adámá/ biegiem przyrodzonym spráwionym/ dá

ny był

O Zydowfkich

Lif90.

wywodziech.

- 1: ny był zakon ftary: á nowym zász/ to iest/ z wtorego Adá=
2: má Chriftułá/ przez ducha Bożego odrodzonym/ iáko on
3: przyrodzony zakon należy/ ták teź y nowe przymierze iest po
4: ftánowane/ y dáne. Przeto teź on ftary zwierzchnego czło=
5: wieká vczył y rządził/ zwierzchnymi teź Moyżeszowfkimi
6: vftawámi/ y karał teź kaźniámi cíelefnymi. Nowy zász/
7: człowiekównętrznego/ vczy y ípráwuie wnątrznymi y du
8: chownymi vftawámi/ y karze teź kaźniámi duchownymi.
9: Co wżyftko łácono ftąd poznáfz: Iż gdy do człowieká ftáre=
10: go chociał nalepiey w zakonie Moyżeszowym wyćwiczone
11: go/ przyftápi odrodzenie/ ábo z nowego przymierza nowy
12: żywot. Afci ták rychło po łobie znáczną odmiánę pozna:
13: áłzci inłze po łobie owoce pokaże: y to iáwnie wyzna/ że iuź
14: nie on łam przez łię żywie/ ále iż w nim żywie Chriftus. A
15: iż ták iest/ to ták z Nykodemá Miftrzá zakonnego Ian 3.
16: Iáko y z Páwłá Apoftołá poznáfz. Gal. 2. v 20. Fil. 3. v 4.
17: 5. Y wiele inłzych iest nád te roznice ktoreby dłuogo wyli=
18: czáć/ ktore y łam łácono potym poznáfz/ gdy łie pímu ś. le=
19: piey przypátrowáć będziefz. **VCZEN.** Y to iuź rzecz
20: będzie łácznieyłza: mam w Bogu nádzieię iż łie tego náuczę/
21: y co ku tey rzeczy ściągáć łie będzie/ obaczę. Niechay to iuź
22: ták będzie/ iż do onego przyrodzonego wiecznego wnątrzne
23: go á Bołkiego/ przydány był Moyżeszow/ zwierzchny/ do=
24: czesny: o którym to powiedáłz żeby iuź teź vftáć miał: czego
25: y ia nie prę/ bo iuź to ná oko widzę: Ale czemuł ten docze=
26: śny Moyżeszowym/ á on zász wieczny Bożym názywałz? iá=
27: ko by thám Moyżesz łam z łiebie miał co ftánowić/ á nie z

28: Bogá. **NAVCZYCIEL**. Nie tym wymyśłem tego (*marg*) Czemu zakon piá, Moyżef, ánie piáBożym ná. (-)

29: mowię/ iáko bych ták rozumiał y wierzył/ iżby Moyżefzow

30: zakon/ nie miał też być Bożym zakonem/ bom to iuż przed

31: tym powiedział/ że gi Bog sam/ zábiegáiąc zginieniu dzia

32: tek fwych/ chcąc w nich pohámowác rozmáitość złości/

33: przez ręce Moyżefzá sługi swego podał: ále ábym tylko ro=

34:

T ij

zność

35:

strona: 90v

1:

Szofta Rozmowá.

2: zność miedzy nimi znáczná/ tym lácniey tobie przed oczy

3: przełożył. Przeto on zgołá Bołkim názywam/ iż bes sźrod=

4: ku y Pośrzedniká wśelkiego/ práwie zaráz z człowiekiem

5: od łámeo Bogá ftworzony był. Ten zás dlatego Moyże

6: szowym/ iż przez Pośrzedniká Moyżefzá synom Izráelo=

7: wym/ od Bogá/ przez Anioły/ podany był. **VCZEN**.

8: Powiedziałeś też iż dla tego ten Moyżefzow/ będąc docze= (*marg*) Co lepszego námieyřzakonu Moyżefnářpiło (-)

9: snym/ á nie iáko on przyrodzony/ wiecznym iuż wřtał: żeby

10: ná mieyřce iego/ co lepszego nářpiło. A cóř ty lepszym ná=

11: zywałř nád on Moyżefzow zakon? **NAVCZYCIEL**.

12: Názywam Ewánieliá/ Páná Chřiřtuřowę/ ktora ieřt mocá

13: Bożá ku zbáwieniu káždemu wierzącemu. Aby káždy řprá

14: wiedliwy/ to ieřt/ ktoremuby řpráwiedliwořć Boża z łá=

15: řki przyczytána byłá/ z wiáry żył/ á nie z vczynkow zakon=

16: nych. Názywam też ieřcže lepszym/ przymierze to ábo Te=

17: řtáment nowy/ ktory Bog wedle obiećania řwoiego w pi=

18: Ímiech ś. Vczynionego/ przez Iezufá Chrifufá/ przy do
19: kończeniu zakonu Moyżefzowego/ ze wżyftkimi fynmi/ y
20: corkámi fwymi wiernymi/ z káżdego narodu/ á nie z fámych
21: tylko Izráelczykow iáko przedtym poftánowił y vtwierdził
22: Z tymi mowię/ ktore vmiłowawfzy przed záłożeniem fundá
23: mentow świátá/ w namileyfzym fynu fwym Iezufie Chri=
24: ftufie/ przezeń z sobá poiednał/ y zá dziátki włafne przy=
25: fpofobił. Ktorego Iezufá Chrifufá/ Pośrzednikiem tego
26: nowego przymierza/ y Pánem wżyftkiego vczynił. **V=**
27: **CZEN.** Iefli ták ieft iáko mowifz/ á czemuś fam Iezus (*marg*) Czemu to Iezus y
iápowiedział iż nie przyfł zakonu rozwiązać ági wypełnić. (-)
28: Chrifufus/ to powiedział/ że on nie przyfzedł rozwiązać/ to
29: ieft fkázić zakonu: ále pełnić. A pewnieć tego nie o którym
30: infzym zákonie powiedział/ iedno o Moyżefzowym? o kto=
31: rym iefzcze y to przydáie mowiac. A ktobykolwiek rozwią=
32: zał/ iedno namnieyfze z rofkázania tego/ y vczyłby ták ludzi/
33: ten namnieyfzym názwany będzie w kroleftwie niebieskim.
34: A ktoby záś czynił y vczył/ ten wielkim názwany będzie w

krolef

strona: 91

O Zydowfkich
wywodziech.

Li91.

1: kroleftwie niebieskim. Tuć oto práwie znác dáie/ iżby za=
2: kon Moyżefzow záfwe trwác miał. **NAVCZYCIEL.**
3: Nie ieft ten vmyfł Chrifufow/ iżby on zakon Moyżefzow/
4: ze wżytkimi swoimi ceremoniami/ káźniámi/ zwyczáyami i v
5: ftawámi/ záfwdy/ áż do fkończenia świátá ftác miał: ále iż
6: ták długo ftác miał/ dokądby fie wżytko to/ co iedno w nim
7: było nápiáno/ áż teź y do namnieyfzey krefki nie wypełniło.
8: Iákoby iuż tym fámym znác dáiac/ iż gdyby fie iuż wszystko

9: torem fwym wedle rozrządzenia Boże^{go} spełniło/ co w zako
10: nie onym/ pod nieiákimi podobieńftwy/ figurámi y cieniem
11: było przeznaczono/ że też on zakon vftác y zniřzczyć miał:
12: iákoż vftác y zniřzczył: O czym dořyc znácznie Páweł do
13: Gálátow/ á iefzcze znáczniej Pířarz liřtu do Hebreow po=
14: kázuie y dowodzi. A przedřię go Chrířtus y Apořtołowie E
15: wánielią namniej nie přowáli. Ale Bog řam ten gi zepřo=
16: wał wedle woley řwey: bo gi też on řam był dał: Bo to
17: wolno było iemu on odłozywřzy/ leřřzym y zacniejřzjm řpořo
18: bem ludzi ku řywotowi wieczne^{mv} prowadzić. Náđ to/ co się
19: tknie Chrířtuřá/ ten koniecznie nie ná to przyřzedł/ iákoř řam
20: řłowá iego przypominał/ áby był zakon přował: ále áby gi
21: wykonał/ ktorego nigdy řaden inny nádeń/ wykonać řkut=
22: kiem nie mogł. A wypeřnił gi nie tylko czyniąc/ wřzyřtko to
23: z chući ferdeczney/ co řie ku Bořey y bliřniego miłości řcią
24: gáło/ ná czym práwie wřzyřtkie zakonne řpráwy záládzo
25: ne/ iáko ná pewnym gruncie/ były: á to wedle zakonu przy
26: rodzanego Bořego. Ale też y ták/ gdy to wřzyřtko ná řobie od
27: niolł/ co iedno o nim w zakonie napiřano było/ iáko řam o
28: řobie powiáda. Luk: 24. v 44. á práwie řie řam wykłáda
29: w tym/ co przedtym mowił/ coř ty z Máteuřzá przypo=
30: mniał/ Mát: 5. v 17. w ty řłowá: Nieprzyřzedłem rozwię
31: zác zakonu y Prorokow/ ále wypeřnić/ gdyż te^{go} iefř potrze=
32: bá/ áby řie wypeřniło wřzyřtko co iedno nápiřano iefř o mnie
33: w zakonie Moyřezřowym/ w Prorocech y w Přálmiech. Ie

T iij

řze go

strona: 91v

Szořta Rozmowá

1: řzczyć go też nierozwiázal/ ábo zepřował/ poniewař on nau=

2: ką swoią (świat z Bogiem iednąjąc) nierośpułzczał wodzy
3: uczniom swoim/ ku niezbożności żywota cielesnego/ swo=
4: wolnego: y owłzem/ jeśli kiedy Mojżesz y z wszystkimi Pro
5: roki/ żywota pobożnego uczyli: tedy on daleko więcej. Y
6: tak dalece ku miłości Bożej/ człowieka przywoził/ żeby
7: się same^{go} siebie zaprzął/ a gotow był dla sprawiedliwości
8: Bożej/ żywot swój poświęcić: Czego Mojżesz nie tak nau=
9: czał. A ku bliźniego zaś miłości/ tak też pobudzał: żeby czo
10: wiek nie swego tylko/ ale też y bliźniego/ dobrą szukał: on
11: się starał/ y zdrowia dla pozyskania jego niezdawał. A to
12: wszystko nie w nadzieję dobr iakich/ z ziemi wychodzących
13: iako Mojżesz mlekiem y miodem Izraelczyki przyłudzając:
14: ale żywotem wiecznym y królestwem niebieskim/ onych na=
15: mawiając: ktorego swoim pilnie szukać kazał rzeczy ziem=
16: skich zaniedbawszy. A co więcej/ czego w Mojżeszu nie nay
17: dzieł/ y nieprzyjaciół miłować y dobrze im czynić roka=
18: zał. A to nie tak patrząc na zakon on zwierzchni Mojsze=
19: szow/ iako na zakon Boży wieczny y przyrodzony/ który
20: samże znacznie nad Mojżesza wykłada. A iż ten wymyślił był
21: Chrystusow w tych słowach gdy mówił iż nie przyrzędził pfo=
22: wac zakonu/ ale go pełnić to ielcze dostateczniej tak z Ma=
23: teusz iako y Lukasz Mat: 5. v 18. Luk: 16. v 17. samże
24: poznać może: Bo się tam sam prawie Chrystus w tym
25: wykłada/ mówiąc. Amen powiadam wam/ poki iedno nie
26: przeminie niebo y ziemiá/ iotá iedno/ ábo iedná kreská/ za=
27: dną miarą nie przeminie od zakonu/ álby się wszystko stało
28: Abo iako Lukasz też rzecz słowy krótkimi y lániejszymi
29: napisał. Łatwiej przeminąć niebu y ziemi/ niż kresce ie=
30: dney z zakonu odpasć. Rozumiej/ ktoraby się pierwey speł
31: nić nie miałá. Co też potym Paweł dostateczniej wskazuje/
<http://rcm.org.pl>

32: gdy mowi: iż w Chrystufie wżyftkie obietnice Boże są/ ták

33: y amen: to iest/ koniec ábo skuteczne wypełnienie fwoie wżię=

ły. A

strona: 92

O Zydofkich

Lif92

wywodziech.

1: ły. A iż iuz wżięły koniec fwoy/ tedy go on nie pówół/ ále

2: wykonał. Abowiem iáko sam mowi/ Zakon y Prorocy do

3: Ianá prorokowáli: Mát: 17. v 13. Luk. 16. v 16. to iest/

4: ták dłuogo Bog przez Moyżefzá y Proroki obietnicámi/ figu

5: rámi/ podobieńftwy/ y zwierzchnym nabożeńftwem zábá=

6: wiał y przy fobie zátzymawał lud on Izráelki/ poki wiá=

7: rá y nádzieią lepfzych rzeczy nie przyfzłá: ále iuz teraz koniec

8: onemu wżyftkiemu czyni: á iáfnie fie fwiátu oznáymuie y

9: káfkę mu fwoię záleca y ofiáruie/ cíelefne nabożeńftwo od=

10: kłáda: á chce áby go wierni chwalcy iego w duchu/ y w

11: prawdzie chwalili. Owa krotko mowíac/ końcem iest za=

12: konu Chriftus/ ku fprawiedliwóści káżdemu wierzącemu

13: Rzym. 10. v 4. Gala.: 3. v 24. Mowię tedy iż go on nie

14: pówóć przyfzedł ále pełnić: y temu mocnie wierzę/ iż gi

15: wypełnił. A tego nie dla tego powiedział/ żeby go też pełnić

16: mieli vczniowie iego: ále áby fie tym cíefzyli/ że gi on z wo=

17: ley Bożey zá nie wypełnił: gdy fie zá nie przekłęctwem ftał

18: Bo ták tufzę iż to wiefz/ że káždy przekłęty był/ ktoryby nie

19: wytrwał we wżyftkim/ co było w księgách zákonu Moyże

20: fzowego nápiáno. A przeto iáko Páweł mowił/ Iż ponie=

21: wał my dla mdłóści cíálá/ nie mogliśmy zákonu wedle

22: cíálá wykonać/ przeto Bog pośłał fyná fwego/ podobne=

23: go nam/ áby fie on zá nas z ftał ofiárą zá grzech/ ábyśmy

24: przez nią od grzechu wolnymi byli. On go tedy nie zepło=

25: wał/ ále gi wypełnił/ á wypełnił gi dla nas/ áby nas od
26: niego/ ábo rádfzey żydy/ wolnymi vczyił/ á nas z nimi w
27: iednego nowego człowieká łtworzył/ łpráwiłfzy pokoy:
28: To ieft wygládziłfzy przez śmierć/ ony vftáwy y dekretá/
29: tákże y brzemię rozwiązałfzy/ ktoregómy znośić nie mo=
30: gli. Efe: 2. 2. Kor: 3. Dzie: 15. Heb: 7. Y to widzę iż kto=
31: by ináčzey vczył/ áboby zakon przed iego zupełnym wyko=
32: náním pfował/ ábo pfować gi ludzi náuczał/ że ten máłym
33: miał być w krolełtwie niebieskim. Iáko czynili Fárizeufzo=

wie y

strona: 92v

Szołtá Rozmowá

1: wie y fałszywi Prorocy/ gdy nie z Mefyálzá od Bogá obie=
2: cánego/ y dárowánego/ vłpráwiedliwienia/ ále z vczyn=
3: kow zakonnych y vftaw łwych/ łzukáli/ y inłfzych łzukác ná=
4: uczáli. **VCZEN**. A gdzie małz o tym iż to Bog obiecowáł/
5: że inłze náuki/ inłze práwá/ y zakon z przymierzem/ nád ono
6: Moyżefzowo dáć obiecowáł? **NAVZCYIEL**. A
7: zał niepámiełtałz co v Ezáialzá/ y v Ieremialzá o tym ná=
8: píano łtoi/ tákże y v Micheałzá/ gdzie nowe przymierze w
9: łpominał y obiecowáł Bog/ tákże zakon y łłowo ktore z Sy (*marg*) Obietnice Boże o
inłprzymierzcu nááy náżyćielá. (-)
10: onu y z Ieruzálem wyniść miáło. A nád to y tego opifuie
11: przez ktorego zakon ten y przymierze to łtánowione miáło
12: być/ iáko Ezá. 2. v 3. Mich. 4. v 2. Ezá. 51. v 4. A 54.
13: v 10. A 55. v 3. 4. A 59. v 21. A 61. v 8. Iere. 33. v 40. Ezech.
14: 34. v 24. 25. A 37. v 26. Ezá. 54. v 13. Ian 6. v 45. A 2.
15: Kor. 3. v 3. A 1. Tef. 4. v 9. A 1. Ian 2. v 20,27. Ale oprocł
16: tych włzýłtkich ktorem tu námienił/ ázałci łie nie dofýć do=
17: łtáteczne zda ono miefłce. Iere. 31. v 31. 32. 33. 34. y z wykłá

- 18: dem iego/ ktory maż w liście do Hebre. 8. v 6. 7. 8. 13. Ale
- 19: nie tylko to káp: 8/ ále wżyštekt lift ten ná to iest náładzony/
- 20: áby Náuczycielá/ Pośredniká/ Wodzá/ Ofiarowniká/
- 21: przymierze/ vftawy/ náuki/ y nabożeństwo lepże y dośko=
- 22: náłże nád ono Moyżezowe wytáwił y nam słowem Bo=
- 23: żym zálecił. **VCZEN.** Pámiętam to y wiem dobrze iż
- 24: thák iest y temu fie niesprzećiwiam/ żeby nie miał inżzego
- 25: przymierza obiecować nád ono ftáre/ y temu wierzę/ iż ie iuż
- 26: vczyńił: Ale o zakonie áby nád on inżzy dáć miał/ thego nie (*marg*) Żydowski zálot, przymierze obiecano inżze, ále nie zakon inżzy. (–)
- 27: pámiętam. **NAVCZYCIEL.** Iełlic nowe przymie
- 28: rze dáć miał/ tedyć pewnie nie bes náuki/ ábo vftaw/ ábo
- 29: rofkazánia nowego/ ná ktorýmby ono przymierze záwiłło.
- 30: Boć nigdy żadne przymierze/ bes pewnych vmow y poftá
- 31: nowienia nie bywa/ ábo bes náuki ktorą żydowie Toráh (*marg*) TORA H. (–)
- 32: to iest zakonem názywáią. Ktore słowo/ idzie z fundamen=
- 33: tu íwego Iárách to iest náuczał. A gdy Bog íam vczyć (*marg*) IARA H. (–)

chce/

strona: 93

O Żydowskich

Lif93.

wywodziech.

- 1: chce/ pod tym nowym przymierzem/ tedyć pewnie oná ná=
- 2: uká iego/ może też być Toráh to iest zakonem názwana/ iá=
- 3: kof ią ták Ezá: 2. v 3. Mich. 4. v 2. názywa/ dzieląc ią od
- 4: oney ftárey zakonney náuki ktora podána byłá ná gorze Sy=
- 5: ońfkiey/ gdy to o niey mowi/ iż zakon wyniść miał z Syo=
- 6: nu/ á słowo z Ieruzálem: á wyniść miał przez Dawidowe
- 7: wego potomka/ kthorego zakonu/ íądu/ y śwíatłóści/ nie
- 8: tylko Izráelczycy/ ále theż y wyłpy/ y pogáni oczekawác
- 9: mieli. Ezá. 11. v 1. A 42. v 1. A 49. v 6. A 55. v 3. 4. O tof ía/

- 10: tym zakonem/ ábo słowem/ nazywam Ewanielią/ iáko ią
11: nález nowy Testáment wżędy nazywa/ którą Bog íam w
12: íercá wpráwuie. Iákoby ku onemu przyrodzonemu zakono
13: wi człówieká przez wnétrzne odrodzenie/ y odnowienie y du
14: chá íweg^o s. wpráwuiać y przywrácaiać: Cze^o w Moyżelzow
15: wym zakonie nie czynią. To też wiem dobrze/ iż to íeít bład y
16: zágadanie żydowfkie/ ktorzy pozwalaią te^o iż miáło być no=
17: we przymierze/ ále zakonu (że iuż ták będę zwał náukę nowe
18: go przymierza) pozwolić niechcą/ áby nád on Moyżelzow
19: kthory ínfzy miał być: Owżem żeby onże záwždy trwáć
20: miał/ y pod nowym przymierzem. Ale to oni nieopátrznie y
21: nierozumnie twierdzą. Bo íeíli to słufznie y przyfstoynie czy
22: nią y íam tho obáczyć moželz z zakonu ich iuż znińzczałego/
23: ktore^o znińczenia íąd dochodzić moželz/ że on píány był ná
24: tablicach/ y ná kńięgach: ten záś nowy zakon Boży tylko
25: ná íercu. Onego náuczał człówiek człówieká/ Ociec Syná/
26: brát brátá/ áthu íam Bog vczyć obiecowáí. Ale y wiele (*marg*) Znińzenie zakonu
Moyżelzáf poznáf. (–)
27: íeít ínfzych rzeczy/ ktore wielką y znáczną rozność miedzy o
28: nym zakonem/ y przymierzem przez Moyżelza vczynio=
29: nym: á miedzy nowym przymierzem y Ewanielią Páná
30: Chrístuíowá pokazuią. Ale ía wízfytki opuńzczaiać náten
31: čás/ to íámo náwet powiem/ co Pífarz líftu do Hebreow
32: vpátrowáí Hebr. 8. v 13. to íeít/ iż thák mowi Bog przez
33: Proroká Iere. 31. v 31 Oto ía vczynię nowe przymierze/ gdyć

V

mowi

strona: 93v

Szóíta Rozmowá

- 1: mowi nowe/ tedyć wiotchym vczynííí pierwfze. A to co wíet

- 2: Ízeie y Ítárzeie się/ tedy też y nífczeie. Ale iż íe iuż ty roznice
- 3: wyżłzey przypominály/ thu ich powtárzác nie będę. **V=**
- 4: **CZEN.** A w nowym Teftámenćie/ małz ktore ínfe miey
- 5: Ícá/ ktoreby y roznośći zakonu Moyżefzowego/ od nowego
- 6: Teftámentu/ y zniłczenie zakonu pokázowály/ á nowemu
- 7: zás Teftámentowi to świádectwo dawály/ że iuż nádeń in=
- 8: Ízego żadnego czekác nie mamy: ále iuż ná tym lámym prze=
- 9: Ítáwác? **NAVCZYCIEL.** Tych ći íeft nie máło/ ále
- 10: by długo wśyłtkie wyliczác: wśákżec wždy niektore z nich/
- 11: ktore mi teraz ná pámięc przyśłły/ przypomionę. Napier=
- 12: wśe małz ono/ ktore íe iuż też wśpomináło Mat. 11. v 13.
- 13: Wśyłcy Prorocy y zakon/ áż do Ianá Prorokowáli. Wto=
- 14: re małz Ian 1. v 17. Rzym. 6. v 14. Zakon przez Moyżefzá
- 15: podány íeft á łáfká y prawdá przez Iezufá Chriřtuřá Ítá=
- 16: łá íe. Gdzie oto tymi dwiemá świádectwy/ nie tylko się
- 17: koniec zakonu y pošyłńńa zakonnych Prorokow pokázuię/
- 18: ále też y zacność Ewánieliey Chriřtuřowej/ nád zakonne (*marg*) Rozność Zakonu y Ewá.
- (-)
- 19: ćwiczenia/ á nád to y lámymy ofob/ to íeft Moyżefzá y Chri=
- 20: řtuřá. Bo to pewna wedle tych łłow Chriřtuřowych/ iż iuż
- 21: nigdy żadnych Prorokow/ zakon vtwierdzáiących/ po Ia=
- 22: nie nie dawał Bog. A czemu? że iuż miáłto oney zakonney
- 23: řrogośći łáfkę/ á miáłto ćieniow y figur/ prawdę ábo rzecz
- 24: łámę/ ktorą ćienie zakonne pokázowály y znáczyły/ Bog
- 25: řwiátu oddał Heb: 10. v 1. Odeymuiąc ono co przez łługę
- 26: było pošńńowionó/ á ná to mieyłce řńńowńńac to/ co/ przez
- 27: łyná íeft podano/ ktory íeft vczyniony Pánem y Pomázáń
- 28: cem/ y pošńńowiony dziedzicem wśyłtkiego/ áby on też
- 29: wśyłtko rządzł możnym łłowem łwym Heb: 1. v 2. 3. A 3.

30: w 2. 3. 5. 6. Dzie: 2. w 36. A iż nie pierwey Bog okazał był (*marg*) Czemu Bog nic pierwey
łáfpokazał niż Zakon podał. (-)

31: tey łáłki/ áni też zaráz podał prawdy/ bes podobieńftw nie

32: iákich ćieniow y figur: tedy tego nie inlżą widzę być przyczý

33: nę iedno tę którą Apoftoł Páweł pokázuie. Rzym: 3. w 20.

34:

A 5. w 20.

strona: 94

O Zydowfkich

Lif94.

wywodziech.

1: A 5. w 20. Gala: 3. w 19. Iż on lud który łobie Bog między
2: innymi narody zá włáfný lud obrał/ ludem był złým/ hár=
3: dým/ y wiele o łobie trzymájącym: przeto chcąc mu to po=
4: kázác/ á w nim záś wżyftkim infzym narodom to znác dác/
5: iż był zły y grzełzny á náder práwie grzełzácý/ dla tego mu
6: zakon podał: któryby mu złości y zmázy iego ták pokázo=
7: wał/ żeby áni wymowki/ áni vćieczki/ áni też lekárftwá w
8: żadnych rzeczách zwierzchownych/ áni w łobie łámym nie
9: nálazwfy/ łáłki y miłofierdzia Bożego w Chríftufie Iezu=
10: fie pokázánego wdziéczen był: którą pokazał Bog potym
11: gdy się wielkość grubych grzechow zakonem wprzod otwo
12: rzyłá. Zá którym otworzenim wielkości grzechow/ okazał
13: Bog łáłkę y miłóść świátu: dawłzy Iezufá potomkáDa=
14: widowego zá lyna łwego miłego: áby on był vbłágánim
15: grzechow náłznych ofiárą żywą y wdziéczną/ mądrością/
16: łpráwiedliwością/ odkupieniem/ vłpráwiedliwieniem y po
17: święceniem náłzym: 1. Ian 2. w 1. 2. Obiá: 1. w 5. Heb: 9.
18: w 14. A 19. w 10. 12. 14. A 1. Kor. 1. w 30. Owa krotko mo=
19: wiác/ iż práwo ono ábo zakon przyrodzony. z którym łtwo
20: rzeni byli rodzicy náłzy/ grzechem był zácmiomy/ y bárzo z=

- 21: wątlony/ przeto dał był Bog zakon on piány przez Moy=
22: żelzá/ iáko przez dziecinnego wodzá y opiekuná. Gal. 3. v
23: 23. 24. 25. 26, A 4. v 1. 2. 3. 4. 51. pod podobieństwy rzeczy
24: zwierzchnych/ figur/ y cieniow: zakon mowię tákowy/ który
25: nic nieprzywiodł do dofkonáłości. Hebr. 7. v 19. ktorey do=
26: fkonáłości człowiekowi ku wípráwiedliwieniu y żywoto=
27: wi wiecznemu/ dla ktorey nápczátku w niewinności stwo
28: rzony był/ potrzebá było. Przeto przyzedłszy Chrifus Ie=
29: zus/ áby był oney wtráconey niewinności napráwca/
30: grzech zgładził y śmierć: á żywot ná iásnią wyftáwił y nie
31: smiertelność przez Ewánieliá. 2. Tym. 1. v 10. Aby zno=
32: wu zakon on Boży wieczny ná fercách ludzkich przez Du=
33: chá ś. nápiány był/ 2. Kor. 3. v 3. **VCZEN.** Afał ie=

V ij

fze ktore

strona: 94v

Szofta Rozmowá

- 1: fzcze ktore infze rozności/ zakonu onego Moyżelzowego/ á E
2: wánieliey Chrifufowey/ nád te ktoreś tu przypominał?
3: **NAVCZYCIEL.** Y owfzem/ Abowiem zakon Moy (*marg*) Drugie rpnosci Zakonu MoyżeláEwáChriff. (-)
4: żelzow/ był wflugowánim smierci y potępienia. Ewánie=
5: lia zás wflugowánim ducha y fpráwiedliwosci 2. Kor. 3.
6: v 7. 8. 9. Item. Zakon był literá zábijáiącą/ Ewánieliá
7: duchem obżywiáiącym 2. Kor. 3. v 6. Item. Zakon był do
8: czáfu dáný/ á fkázeniu poddány/ ktory náfumnieniu dofko=
9: náłym wczynić nie mógł chwálce Boże⁸⁰: poniewáf zawił
10: był w pokármách y w pićiu/ w rozmáitým wmywánium/ y
11: cíieleśnym wípráwiedliwieniu/ áż do czáfu napráwy/ ábo le
12: pfczey rofpráwy. 2. Kor. 3. v 11. 12; Hebr. 9. v 9: 10. Ewán=
13: ielium zás iefł wieczne. Obiá. 14. v 6. y iefł mocá Bożą ku

- 14: zbawieniu każdemu wierzącemu/ Item. Zakon Moyżeszow
15: brzemię ciężkie/ ktorego znosić nie mogli oycowie/ ludu ży=
16: dowłkiego. Dzie. 15. v 10. Ewanielia zaś Chrystułowá iest
17: iárzmo vżyteczne/ ábrzemię lekkie. Mát. 11. v 30. Item.
18: Zakon cíelefne miał rofkazánia/ przeto też nic ku dołkonáło
19: ści nieprzywiódł: Hebr. 7. v 11. 16. 19. Ewánielią Chrystufo
20: wá ma w łobie słowá żywotá wiecznego: áby káždy ktoby
21: iey wierzył y chował iey rofkazánia miał żywot wieczny.
22: Ian 6. v 63. 69. A 12. v 49. 50. Item. Zakon żadnego nie
23: vłpráwiedliwiá. A Ewánielium Chrystułowe iest takie/
24: w którym sie łpráwiedliwość Boża pokázuie/ przeciw tym
25: którzyby ono przyiáwłzy w Chrystułá Iezufá wwierzyli.
26: Rzym. 3. v 20. 21. A 1. v 17. A rozność tá nie tylko iest mie
27: dzy zakonem á Ewánielią/ ále też między łámym Chrystu
28: łem y Moyżeszem. Bo co Moyżesz krwią bydłęcą zmázy (*marg*) Rozność między
Chrytułem á Moyżeszem. (-)
29: cíelefne głádził: to Chrystus Iezus włáfną łwá krwią łum
30: nienia ludzkie oczyścił. Moyżesz będąc wodzem ludu Izrá=
31: elłkiego potrzebował wiele ku łobie Ofiárownikow/ y o=
32: fiar rozlicżnych. a ChrIstus iezus łamże wodzem iest y

á/

strona: 95

O Zydowłkich
wywodziech.

Lif95.

- 1: hetmánem/ łam ofiárą y Ofiárownikiem/ y łam przez łię
2: łpráwił oczyścienie grzechow náłżych. Moyżesz vrzędu
3: łwego pośrzednicżego do śmierci tylko vżywał/ z łtrony ie=
4: dnego ludu Izráelłkiego: A Chrystus Pan od smierci wzbu
5: dzony/ ktorei zwycięscą zołtał/ Posrzednikiem iest łudzi
6: narodu káżdego: záwłże żywiąc/ áby łie też záwłże przed o=

7: blicznością Bożą za nie pokazał y za nami sie przyczyna=
8: niał. Moyżesz w wrzędzie swym/ przełtępcy żadnemu cho=
9: ciaby sie niewiem iako kiała/ y niewiem iako poleplzyć obie=
10: cował/ nigdy niefolgował/ ale bes lutości y miłosierdzia
11: mordował. Chrystus zaś grzełzne przylzedł wzywac ku po=
12: kaaianiu: y tak kazdemu vpadlemu vmie folgowac/ ze trzci
13: ny nalomioney nie dołame/ ani knotu kurzace^{go} sie zagalza.
14: A iz Moyżesz y z wrzędem swym zwierzchnie^{go} tylko czlowie=
15: ka wczyl y karał/ przeto go tez nigdy ku prawdziwey chwa=
16: le Bozey przywiesc nie mogł: A tak chocia nawięcey prze=
17: ciw balwochwaltwu mowil: przed sie za wrzedu swego/
18: balwanow nie wykorzenil/ a nie tylko miedzy infzymi naro=
19: dy/ ale tez y miedzy lamymi Izraelczykami. Chrystus zalie
20: zostawly lepszego przymierza Pośrednikiem/ a z obfito=
21: scia ducha Bozego przylzedly/ choc mieczem/ kamieniem/
22: y ogniem/ nikogo od balwochwaltwa nieodstrazal/ ie=
23: dnak iz byl ducha wmyflu czlowieczego naprawca/ balwa
24: ny y Bogi one pogankie/ tak rosprozyl y wniwecz obrocil/
25: ze tez drudzy y w zapamietanie v ludzi przyzli. Y by nie An
26: tychrist sprzeciwiailac sie w twarz Chrystuowi/ nowych
27: lobie Bogow y balwanow nie byl wymylił/ nad one
28: itare Baale y Altarty rc. pogankie iuz by ludzie na ie=
29: dnym Bogu przelali byli/ ktorego Chrystus zalecal/ y w
30: duchu a prawdziu chwalic roskazal. Z ktorych oto rzeczy/
31: widzilz nie mala byc roznośc miedzy zakonem itarym/ a no=
32: wym przymierzem. Takze miedzy Moyżeszem/ a miedzy Ie=
33: zulem nowego przymierza Pośrednikiem. **VCZEN.**

Szołta Rozmowa

- 1: A dla ktoreyże to Bog przyczyny vczylnł/ iż on zakon/ kto (*marg*) Czemu Bog przez Chrıstufá y Ewánıeliá Zakon zgłádzıl (–)
- 2: ry był przez Moyżefzá podáł/ zálıę gi przez Iezufá y náukę
- 3: iego z pośrzedku wymázał/ á to dawfzy tego Iezufá ná o=
- 4: fıárę zá grzech/ tym nıfzczáć one zakonne bydlęce ofiáry/ á
- 5: dánım Ewánıelıey nıfzczáć zakonne podánie? **NAVCZY=**
- 6: **CIEL.** Aby oná ścıáná ktorá przegrodzeni byli żydowie
- 7: od pogan/ y wfzyłtká nieprzyzáń ktora mıedzy nimi byłá
- 8: koniec fıwoy wzięłá: á iżby oni byli w iednego nowego człó
- 9: wieká fıtworzeni/ y pogodzeni. A iáko owce z roznych ow=
- 10: czárni y Páłterzow/ pod iednego Páłterzá/ do iedney ow=
- 11: czárniy zámknıeni. Ian 10. v 16. Efe: 2. v 13. 14. 15. 16. 17.
- 12: 18. **VCZEN.** Powıedzıales troché przedtym iż zakon
- 13: dla tego podány był/ żeby ludziom grzechy vkázowál. Co (*marg*) Iesli iefzcze potrzebny iefł Zakon dla vkázowánıa grzechow? (–)
- 14: ábo iuz teraz nıetrzebá grzechow ludziom pokázowác?
- 15: wiem iż tego przeć nie możefz: bo ktoby teraz grzechow
- 16: fıwych nie poznál tedyby fıe ich też káıác nie mogł: á gdzie
- 17: káıánıa zá grzechy nie będzıe/ tedy fıłába nádzeıá żywotá
- 18: wiecznego. A iż potrzebne iefł poznánıe grzechow/ tedy też
- 19: y zakon iefł potrzebny: A iefli iefł potrzebny/ tedy nıezwıot=
- 20: fızał/ áni vftál wedle mınemánıa wıela ludzi/ ále przedıę
- 21: fıtác mufı. **NAVCZYCIEL.** Te^go nıeprzę y owfzem
- 22: iáłfne wyznawam iż y do Ewángelıey trzebá grzechow po=
- 23: znánıa/ y z prawdzıwym/ káıác fıe ich/ wyznánım: Ale te=
- 24: go nie pozwolę/ áby pod Ewángelıá potrzebny był zakon/
- 25: dla vkázowánıa grzechow: gdyż te z Ewángelıfckıch ábo
- 26: Apofłofckıch náuk fınádnıey mogá być poznáne/ ánıż z Moy
- 27: żefzowfckıch. Ponıewá wıele pod Moyżefzem było grze=

- 28: chow/ ktore pod nowym przymierzem nie są grzechami: á
- 29: wiele też teraz pod nowym przymierzem jest grzechow/ kto
- 30: re pod Mojżeszem nie były za grzech poczytane. **VCZEN.**
- 31: Tego jeszcze nie rozumiem/ trzeba by mi to przykładem iá=
- 32: kim pokazać. **NAVCZYCIEL.** Zakon za grzeszne^{go}
- 33: poczytał/ ktoby się zmarłego/ trędowatego/ nieczyście^{go}/ ábo

czego

strona: 96

O Żydowskich
wywodziech.

Lif96.

- 1: czeokolwiek/ y kogokolwiek spługawionego á nakoniec
- 2: szaty jego dotknął/ choćby to z niewiadomości czynił. Tak (*margin*) Lepiej y dostateczniej
vczy poznać grzechy Ewangelia, niż Zakon. (–)
- 3: że ktoby jadł zwierzątko/ ptaszką/ rybkę/ wedle zakonu nie=
- 4: czystymi nazwane: y wiele tym podobnych rzeczy. Ewán
- 5: elia zaś grzechu w tej mierze żadnego nie stanowi. Zakon
- 6: nie bronił pożyć na cudzą żonę/ y z nią na łóżcu cudzoł=
- 7: two popełnić: A Ewangelia tego zgoła broni. Dopuścił
- 8: pomsty za policzek/ za ząb/ za vderzenie: Ewangelia zaś
- 9: tego zakazuje: á złemu się sprzeciwić nie da: owšem ie
- 10: dobrym zwyciężać może. On leda dla przyczyny rozvodu/
- 11: dawczy list żenie y wielu żon/ y założnicę pozwalał: A Ewán
- 12: elia jedną żonę/ iáko było na początku stworzenia/ zaleca:
- 13: á rozvodu oprócz cudzołóstwa nie pozwala. Owšem to
- 14: twierdzi/ że kto opuści żonę dla ktorej inzej przyczyny niż
- 15: dla cudzołóstwa/ ten ją czyni cudzołóznicą: A kto też tak o=
- 16: puścił ten cudzołóży. Ale iż wiele jest tych rze=
- 17: czy ktore w tej mierze z sobą są przeciwne/ y czas niemáły
- 18: wylizając się strawić by się musiał/ przeto zaniechawszy

- 19: ich ná fámeý Ewánielífkieý náuce przeftawízy íácnó káždy
20: grzechy fwe/ procz zakonu Moyżefzowego poznác może: y
21: poznawízy ie/ onych fie káiác. Bo co ondzie grzechy ábo ná
22: gárle karano/ ábo drugie ofiárámi/ y kąpielą zmywano/ á
23: nákoniec y drugich/ iáko ná przykłąd pijańftwá nie karano
24: to pod Ewánielią nie gárłem/ ále żywotá wiecznego vtrá=
25: cenim/ ták zá pijańftwo/ iáko y zá íkortácią/ kárác obieca=
26: no. **VCZEN**. To iuz tym ípořobem nie mářz nic w za=
27: konie coby wiernym Chriřtiánom řlúżyło? **NAV CZY**=
28: **CIEL**. Cokolwiek fie z zakonu z Píálmow y Prorokow (*marg*) Iesli co ieřt w zakonie
coby řlúżyło chriřtíanom. (–)
29: z Ewánielią zgodzi/ to wřzyřtko wiernym řlúży/ y vřzywác
30: te^{go} máiá. Bo cokolwiek nápiřfano ieřt/ iáko Páweł ř. mowi/
31: ku nářzey náuce nápiřfano być wiemy. Wířákže tego nie dla
32: tego wierni přeřtrzegác máiá/ iř to ieřt w zakonie nápiřfano
33: iákoby fie w tym přeřkłątwá zakonnego obáwáiác/ który

przeklętym

strona: 96v

Szořta Rozmowá.

- 1: przeklętym czyni káždego ktoby we wřzyřtkim nie wytrwáł/
2: co ieřt w kńięgách zakonnych nápiřfano: Ale z miłóři Bo=
3: řzey y Chriřtuřowey to czynić řá powinni/ przeto iř to w no=
4: wym przymierzu ieřt wyřáono. **VCZEN**. Niektorzy (*marg*) Stáre ono ná trzy częřci
zakonu dzielenie niedořtáteczne á Chriřtiánom niepořyteczne (–)
5: ták trzymáiá/ á zwłářczá ři co zakon ná trzy częřci dzieliá/
6: to ieřt/ ná Ceremonie/ ná práwá řáadowe/ y ná obyczáiie/ to
7: ieřt iáko fie ieden přeřciw drugiemu w řářieřtwie mieřzká=
8: iác vćciwie záchowác má/ řeby zakon wřzyřtek do Chriřty=
9: an naleřeć miáł/ oprocz řámych Ceremonij/ o ktorých to
10: twierdzą iř ony řámy vřtály/ ále inřze częřci przedię trwá=
<http://rcin.org.pl>

11: ią: A ty co też ná to mowisz? **NAWCZYCIEL.** Iż to
12: z głowy fwey y widzenia fwego mowią y twierdzą/ á nie
13: z wyroku Bożego/ przeto tá ich powieść vmnie zá fráfzkę
14: ftoi. Abowiem y ten ich rozdział kfiąg Moyżefzowych/ nie
15: do końca doftátteczny ieft/ gdyż oprócz tych trzech námie=
16: nionych części/ náyduie fie czwarta nád te trzy nie polled=
17: nieyfza/ ktora ácz fie we wfzytkich Moyżefzowych kfięgách
18: náyduie/ wfzákże zofobná y nawięcey w pierwfzych. Kto=
19: ra też nam teraz więcey może być pożyteczná/ dla wielu
20: przyczyn/ á zofobná też ku poćiefze fmetnym y vtrapionym
21: chwalcom Bożym/ ániż ktora z tych ktoreś thy wyliczył:
22: Hiſtorya mowię ábo ono porządne opifanie rzeczy ftworzo
23: nych/ á nád to człowieká y vpadku iego/ obietnic y poćiech
24: Bożych ktorými ćiefzył przodki náfze one wierne chwalce
25: fwe/ á náfze wedle wiary Oyce rc: Gdyż to co fie do Cere=
26: monij/ Sądow/ y obyczáiw pobożnych y vćciwych ścią
27: ga/ doftátteczniey ieft w nowym Teftámenćie niź w zako=
28: nie wyrażono/ iáko fie to ze wfzech okolicznośći tey náfzey
29: rozmowy obáczyć mogło. A przeto cokolwiek nie ieft z Bo=
30: ga ále z ludzi/ to też befpiecznie od ludzi drugich może być
31: ábo pochwalono y przyięto/ ábo też záś zgániono y odrzu
32: cono. Bo to napewnieyfza ná wyrokách Bożych wiernym
33: przeftáwác/ á ludzkie chociaś ozdobne wynálfki imo fie

pufćzác.

strona: 97

O zydowfkich wywodziech.

Lif97.

1: pufćzác. **VCZEN.** To thy wfzyftko iáko baczę rzecz
2: fwą do tego krefu prowadził/ áby wierni Chriſtyánie/ pu=
3: ściwfzy ono wfzyftko/ co zofobná ludowi Izráelfkiemu we=
4: dle ćiałá podáno było/ iáko to co do nich nic nie náleży/ ná

5: tym łámy przestawáli y te^{go} pilnowáli co też y onym iáko
6: pogánom/ ze wšytkimi innymi wiernymi łyny y corkámi
7: Bożymi/ ták żydow iáko y pogánom/ ofstátecznych tych czá
8: łow od Bogá dárowano. A przez Iezufá Chrifufá podá=
9: no y rofkazano? **NAVCZYCIEL**. Ták iefł/ to iefł
10: przedięwzięcie moie/ y káždemu tego wiernie życzę áby się
11: w tym z łáłki Bożey obáczył mogł. **VCZEN**. A gdzież
12: małż o tym písmo/ żebyłmy iuż ná tym łámy przestawá=
13: li? **NAVCZYCIEL**. Wšyftkie lifty Apóstolŕkie/
14: y píńanie czterzech Ewániefłtow/ ná to łą wydáne/ áby
15: przez nie do opisánego w nich y okázánego/ Iezufá Mefy=
16: afzá iáko do namileyŕzego Syná Bożego ludzie przyŕtáli/ y
17: na nim iuż łámy iáko ná iedynym wybáwicielu przestáli/
18: wierząc łie być przez śmierć iego od śmierci wykupionymi:
19: á krwią iego od grzechow oczysćionymi. Zeby łie im iuż ná
20: żadne inŕze wykupienie y oczysćińanie ogládać nie trzebá.
21: Poniewáż ták łie łpodobáło Bogu/ przez Iezufá z łobą po
22: iednáć y zbáwić wierzące: włákże zołobná łłowá ony Pá=
23: włowe. Gál. 1. v 8. 9. godne łą w tey mierze pámieći/ gdzie
24: mowi/ choćiabyłmy my ábo Anioł z Niebá/ opowiedáł
25: wam Ewániefł/ nád tę ktoráłmy wam przepowiedáli/
26: niech będzie przekłety. A on się ošwiadcza w thym/ że nic
27: nie vczył iedno/ co łam od Páná wzięł/ áni łie tego ważył/
28: czegoby w nim Chrifus nie łpráwił: ktory tho vcźniom
29: łwym rofkazał áby tego ludzi náuczáli chowáć/ co im on
30: rofkazał. Przeto łie iuż nie trzebá wierzącym ná co innego
31: ogládać: Bo to pewná/ kto tey drogi Krolewŕkiej/ dobrze
32: vtorowáne y pochybi/ ábo iá porzući/ ten łie tám y łám ná
33: tuławŕzy/ ná wieczne zátráćenie zábieży. **VCZEN**. A

strona: 97v

Szofta Rozmowa

- 1: rozdział on/ ktorego czółow tych poganie niektorzy vzywá=
2: ią/ ktorzy sie też rzkomo zá żydy (chociaf nimi nie fą) przed (*marg*) O rozdziale Zakonu nowych żydow nie obrzezá. (-)
3: niektórymi proftaki poczytáią/ cof sie też fpodoba? Gdy o=
4: no napřednieyfe/ y poślednieyfe rofkazánia zakon Moyże=
5: fzw dzielą? **NAVCZYCIEL**. Wprzod mi to wie
6: dziec potrzebá/ co przez przednieyfe/ á co przez pośledniey=
7: fe rofkazánia rozumieią/ á potym to zrozumiawfzy/ y przecz
8: takiego rozdziału vzywáią wybáczywfzy/ dopiero ná pytá=
9: nie odpowiedziec. **VCZEN**. Wedle fłow ich włá=
10: fnych/ ktorych Herft ich przednieyfy w kátechifmie fwym
11: vzywa/ to widzę/ iż przednieyfyymi názywáią práwne vftá
12: wy/ y fkaránim ich zá wyftępkí/ á nawięcey y napierwey/
13: to co było do fkrzynie przymierza włożono: To iefť/ dziefię=
14: ćioro przykazánie. Poślednieyfyymi záś zową/ obrzezánie/
15: Ofiárowniki/ Kościół/ ofiáry rozmaíte/ pozywánie bá=
16: ráná/ fiadánie w kuczákách/ y wiele infzych. **NAVCZY**=
17: **CIEL**. Ten rozdział nie iefť rozny od onego pierwfezego
18: lámą rzeczą/ chociafz sie fłowy zda być od niego y rozny y ie
19: mu przeciwny. **VCZEN**. A iáko to? **NAVCZY**=
20: **CIEL**. Iż dzieli ná rzeczy ku nabożeńftwu należące/ które
21: Ceremoniámi zową/ ktore w łobie máią opifánia/ fłuźby
22: Boźey oney zwierzchowney/ do ktorey namioty ábo przy=
23: bytki (ná ktorych mieyfce kościół potym zbudowány był)
24: ołtarz/ Ofiárownicy/ ofiáry y świętá należály/ ktorych się
25: żaden dotykáć áni ich vzywáć nie mogł/ áźby pierwey obrze
26: zány był. Iáko to z báráná Pálfzchy/ 2. Moy: 12. v 48. A
27: potym z kościółá/ poznáć moźełz: do ktorego sie niegodziło

- 28: nieobrzeżącowi w chodzić: Ezech. 44. v 7. 9. A potym
29: dzieli ná rzeczy ładowe ábo práwne/ á ná obyczáie ktore zá=
30: wiły ná dzieśięciorgu przykazániu Bożym/ ná tablicach
31: kámiennych/ podánym. **VCZEN**. A cóf mniemaż/ dla
32: czego tákiego rozdziału vzywáią? który/ iáko iuż teraz do=
33: brze baczę słowy tylko/ á nie rzeczą rozny iest od pierwszego/

ktorego

strona: 98

O Zydowkich

Lif98.

wywodziech.

- 1: ktorego trzy części czynią/ wżycy kościelni Doktorowie y
2: náuczyciele. **NAVCZYCIEL**. To wiedzieć maż/ iż
3: to vpátruię z tego rozdziału/ ták chytrze słowy odmienione=
4: go: że to ci pogánicy tym vmyśłem czynią/ áby sobie wol=
5: ność nieiáką vzywánia zakonu Moyżeszowego vczynili/ w
6: tych rzeczách/ ktore sie onym więcey spodobáią/ y łącznie=
7: łzymi ku wykonániu ich zdádzą. A iżby też odrzucić mogli
8: to/ czego pełnić y chować nie mogą. Iáko náprzykład: Lá=
9: cznieyła sie im rzecz zda w Sobotę proznováć/ bo to leni=
10: wcy/ y dármo z cudzych prac żywiący/ rádzi y káždy dzień
11: czynią. Ale sie obrzeżać iest rzecz trudnieyła/ nie tylko dla
12: boleści/ ktora cięższa iest łtárym y niedołącznym/ ániż mło=
13: dym: ále też dla tego/ iż obrzeżanie ciągnie zá łobą przywiá
14: zanie sie do wżycytkich zgoła praw/ roskazania/ vřtaw y
15: zwyczáiow w zákonie Moyżeszowym opifánym. Iákoř to
16: á dobrze/ obaczał Páweł Apořtoł Chriřtuřow: będąc czy=
17: řcie z dziećniřtwá w zakonie wycwicżony/ iż ktoby sie obrze
18: zował/ ten winien wżycytek zakon chować. Gala: 5. v 3.
19: **VCZEN**. Nuż ponieważeř przedięwżięcie ich z tego
20: rozdziału zakonu Moyżeszoweřo obaczył. Powiedzze mi cóř

21: fie też łpodoba/ ábo możeli fie ołtác? Abowiem áczęś z Pá=
22: włá Apołtołá to iuż znácznie dofyć pokázal/ że zá obrzezá=
23: nim włzytko idzie/ że ktoby go vzywác chćiał/ ten też y wíze=
24: go zakonu przyłtrzegác powinien: Aktoby záś obrzezánie
25: odrzucił/ że też ten koniecznie nic nie ma do włzyłtkiego za=
26: konu. Ale iż ci Pogáncy (bom to y łam z włt niektórych z
27: nich słyzal w łwe wly/ że się wolá pogány niź żydy zgołá á
28: bo krześciány názywác) łzydzą z pílmá nowego tełtámen=
29: tu/ y ono odrzuciáią/ tedyby tu trzeba rzeczy tey/ czym in=
30: łzym podeprzeć/ niź tym łámy m łwiádectwem łługi wier=
31: nego Chriłtułowego Páwłá Apołtołá náłzego.

32: **NAVCZYCIEL.** Co by mi fie ten ich rozdział łpo=
33: dobał/ odemnie wiedzieć chcełz: Otołzćito powiedam/ że

X ij

mi ł

strona: 98v

Szołta Rozmowá.

1: mi fie żadną miárą niełpodoba. **VCZEN.** A czemu?
2: gdyż wdy oto áczkolwiek łłowy od onego łtárodawnego
3: rozny iełł/ rzeczą fie z nim zgadza. **NAVCZYCIEL.**
4: To prawdá iż rzeczą łámą nie zda fie być od łtárego rozny/
5: ále w przedłwzięźiu y w celu/ ábo w końcu/ do ktorego
6: fie rozdział ten łciága/ bárzo pierwłzemu rozdziałowi/ ábo
7: rádłzey tym ktorzy gi naprzod vczynili iełł przeciwny. **V=**
8: **CZEN.** Y tego fie rad náuczę. **NAVCZYCIEL.**
9: Oni ktorzy/ ná trzy częłci przed tym zdawná zakon Moy= (*marg*) Stáry rozdział zakonu
nátrzy częłci iáko niektóry wierni vwázali. (–)
10: zefłzow dzielili/ tedy nigdy w rołkazaniu Bozym/ w prá=
11: wách/ włtáwach/ porzákách y obrzedách roznice żadney
12: nie czynili/ iákoby brák czyniác miedzy rołkazáním Bo=
13: žym/ iedno łobie więcey wázác á drugie iáko podłe odrzucá

14: iąc. Owżzem o wżyftkich ták trzymáli/ że Świętym/ Mą=
15: drym/ Dobrym/ fprawiedliwym były rofkazánim/ od Bo
16: gá świętego/ mądrego/ y fprawiedliwego ludowi onemu
17: ftáremu podánym: przeto też/ o wżyftkim dobrze rozumie=
18: jąc/ y Bogá w nim vfprowiedliwiáiąc (ktoremu fie fpo=
19: dobáło tym fpořobem lud on fwoy pierwřzy rządzić) ták o
20: onym zakonie dzieląc gi ná trzy części trzymáli/ że choć we
21: dle litery vřtał/ y zniřczał/ wřzákże wedle duchá w Chri=
22: ftufie Iezufie/ w duchu vmyřłu człowieká wiernego/ w
23: tym wřyftkim co fie Zakonu Boże⁸⁰ wiecznego y przyrodzo
24: nego dotyczy/ řkutek fwoy pokázuie. Gdy teraz wierni řu
25: dzy Chrifufowi/ miářto wřzech zakonnych Ceremonij/ w
26: Bogu cářá náđzieię/ z práwey fynowřkiey miłóři/ boiáźni
27: y vćiwoři z řercá też czyřtego/ pokłádáiąc/ w duchu y w
28: prawdzie ná káždy czas y ná káždym mieyřcu Bogá y oycá
29: řwego wychwaláią. A miářto práwnych y řádowych v=
30: řtaw/ y kárnoři/ ieden drugiemu powinny miłóř odda=
31: wáią/ tego nie žyczác řadnemu czego řami nie rádźi widzą:
32: á oto fie řtářáiąc/ choćář pod czas z fwoią krzywdą y řzko=
33: dą/ žeby fie złemu/ nieřprećiwiáli/ ále rádźey dobroćią řwá

złe/ y

strona: 99

O Żydowřkich
wywodziech.

Lif99.

1: złe/ y nieprzyacióły fwe/ zwycięřáli. Co fie też tycze oby=
2: czáiw/ w tych też koniecznie lepřzą nápráwę przez duchá
3: Chrifufowego w řobie pokázuią/ ták w przećiwnych iáko
4: y w řzczęřliwych rzeczách/ obcowánim řwięty m/ řłowy vć
5: ćiwemi/ iáko ná odrodzone y duchowne należy. Ale ći/ kto= (marg) Nowy rozdział
zakonu nádwie części náco wyná. (-)
<http://rcin.org.pl>

- 6: rzy teraz ná dwie części zakon dzielić poczęli/ nic tego co
- 7: pierwszy przedfię nie biorą: ponieważ w zakonie nic wię=
- 8: cey nád literę nie vpátruią. Abowiem gdyby też to widzieć
- 9: mogli: tedyby fie do Sobotniego proznowania nie przywię
- 10: zowáli/ áleby w świętobliwości y fprawiedliwości/ káz=
- 11: dy dzień przed Bogiem żyli. Chriftulá by też Iezulá ducho=
- 12: wnego pomázáncá ná ftolicy Dawidowej siedzącego nie=
- 13: odrzucáli: áleby w nim wżyfłkich obietnic Bożych Amen
- 14: vpátrowáli: y przezeń by do Bogá nawyżłzego przyftąpić
- 15: vsiłowáli. Czego iż w łobie/ nie máią/ tedy iáko flepi błą
- 16: dzą/ twierdzą czego łami nie rozumieią: á gárdzą y odrzu=
- 17: cáią to/ czego poznać prawdziwie nie mogą. A ták fie mnie
- 18: z tym łwoim rozdziałem by namniey (iákom iuż y przedtym
- 19: powiedział) niełpodobáią. **VCZEN**. A dla czego? rad
- 20: to będę wiedział. **NAVCZYCIEL**. Iż ten rozdział
- 21: ich/ ieft y Bogu y rozumowi przeciwny. **VCZEN**. A w (*marg*) 1. Bogu iefprzeciwny ten
nowy rozdział zakonu. (-)
- 22: czym że Bogu ieft przeciwny? **NAVCZYCIEL**. Iż
- 23: brák czyni w wftáwách y rołkazaniu iego onym zakonnym
- 24: ftárym/ zárownu ludowi Izráelłkiemu podánym: Abo=
- 25: wiem to ieft rzecz pewna/ iż kto fie do iednego z nich przy=
- 26: więzuie/ ten fie do wżyfłkiego przywięzác muł: A kto też
- 27: iedno z nich odrzuca/ też y inłze bes pochyby odrzući. Bo to
- 28: napewnieyłza/ iż ták bog nigdy nie mowił. Ty łą przedniey=
- 29: łze rołkazania moje y chcę áby ty náwieki záwždy chowane
- 30: były/ á ty łą połlednieyłze/ y podleýłze/ przeto ich poprze=
- 31: łtác możećie. Ale zgołá ták o wżyfłkich mowił/ Nieodchy=
- 32: lay fie áni ná práwo áni ná lewo/ nie przydaway áni v=
- 33: mnieyłzay tego wżyfłkiego/ co ia tobie dziś rołkázuię: ále

strona: 99v

Szofta Rozmowá

- 1: choway wšyřtki ty práwá/ rořkazánia y wřtawy moie: iá=
2: ko 2. Moy: 24. v 2. 4. A 3. Moy: 18. v 5. A 5. Moyže: 4.
3: v 2. 6. A 5. v 32. A 6. v 17. A 7. v 11. A iř tego nie rozumiał
4: o łámy m dzieřęćiorgu przykazánium/ ále o wšyřtkich křię=
5: gách zakonnych/ to řie nie tylko z tych mieyřc námienionych
6: pokázuie/ ále theř iefzcze y z innych/ iáko 5. Moy. 17. v 19.
7: 20. tákře Iozu: 1. v 8. gdzie rořkázuie Krolowi křięgi řobie
8: zakonne/ á nie łámo tylko dzieřęćioro przykazánium/ od O=
9: fiárowniká przepiřác/ á Iozuemu nie da ich nigdy z ręku
10: wypuřczác. Ná d to iefzcze 5. Moy. 27. v 26. przekłętym
11: názywa tego/ ktoryby nie wytrwał we wšyřtkim tym/ co
12: nápiřano było w křięgách zakonnych/ á nie w łámy m tyl=
13: ko/ dzieřęćiorgu przykazánium Bořym. Y nie bes przyczy=
14: ny/ Moyřeřz podáiac/ rořkazuiác/ y wyliczáiac ono dzieřę=
15: ćioro przykazánium ná tablicach kámiennych páłcem Bo=
16: řym piřáne/ tego nigdy nie powiedział/ Ty tablice y z tym
17: rořkazánim ná wieki chowác będziećie/ ná wieki ich nie v=
18: tráćićie. Ani teř ták rzeķł: Thy tablice kámienne/ wiecz=
19: nym práwem będą v was rc: Ale gdy mowił o obrzeźánium/
20: ářći o nim mowi/ iř miało być przymierzem wiecznym/ ná
21: ćiele ludu Bořego/ potomřthwá Abráhámá wierneho.
22: 1. Moy. 15. v 13. y domownikow iego. Thákře o báránium
23: Pářczy/ ktorey řie nie godziło pożywác nie obrzeźánium.
24: 2. Moy. 12. v 48. mowi: Strzedz będziećie dnia tego/ y po=
25: tomřtwo wářze wřtawá wieczną: 2. Moy. 12. v 17. Ale iř peł
26: no iefř piřmá tego v Moyřeřzá/ y v inřzych Piřářzow řtáre^{g0}
27: przymierza/ przeto ia wyliczáiac ie/ więcey czářu trawić nie
28: chcę. **VCZEN**. A gdyćby oni ná to ták odpowiedieli/ iř

- 29: choć nie mowi tak o wśzytkim dzieięćciorgu przykazaniu/
30: ale mowi o szábacie/ że on wiecznym przymierzem poftáno=
31: wiony był/ á iefli to o iednym z tych rzeczono/ ktore ná tabli=
32: cach kámiennych podáne były/ y do fkrzynie przymierza
33: wložone/ tedy pogotowiu y o infzych wśzytkich/ thoż

ma być

strona: 100

O Zydowkich
wywodziech. Lif100.

- 1: ma być rozumiano/ A coř byś ty rzekł? **NAVCZYCIEL.**
2: To bym rzekł/ iż iefliby fie to odzieięćciorgu przykazaniu/
3: dla iednego Szábátu rozumieć miáło/ żeby ono przedniey=
4: íze y trwałíze/ miáło w łobie rofkazania/ tedy to nie tylko o
5: fámnych tablicach będą muśieli mowić/ ále też y o infzych v=
6: ftawách y práwách zakonnych/ ktorým fie też wieczność
7: przyczyta. A naprzod o vroczyftych świętách/ ktore też pi
8: fmo Szábátami wielkimi názywa/ y wieczną ie vftawą
9: chowác rofkázuie. Iáko fie rzekło o Páľzchę ábo o wielkiey
10: nocy. 2. Moy. 12. v 48. O poście ábo trapieniu ciála Mie=
11: fiącá fiodmego: 3. Moy. 16. v 29. 31. 34. Toľ naydzieľz o
12: Trąbkách/ o nowym zbożu/ y o kuczkách. 3. Moy. 23. v 21.
13: 31. 41. Tákże y o infzych vftawách/ y rofkazaniach ku fłuż=
14: bie Bożey należących. **VCZEN.** Okazałeś iż ten roz=
15: dzieľ ich Bogu iefť przeciwny/ poniewaf fie co innego w
16: fłowie Bożym/ onego zakonu Moyżefzowego/ náyduie. A
17: leś tego iefzcie nie pokazał coś ku temu przydał/ to iefť/ iż y
18: fámemu rozumowi/ ten ich wymyflny rozdział iefť przeciw=
19: ny/ przeto bym też y to rad od ciebie fłyśzał. **NAVCZY=**
20: **CIEL.** To ia zowę rzeczą rozumowi przeciwną/ iż ci lu=

21: dzie zápamiętáli/ do Bogá fie rzkomo y fłowá iego odzywá (*marg*) 2. Y ludzkjemu rozładkowi fie zprzećiwa nowy rozdział zakonu. (-)

22: iąc/ ważá fie wnośíc rozdziału thákiego miedzy ludzi/

23: ktorego Bog íam w fłowie íwym nigdy nie oznaymił áni

24: pokazał. Gdzie iż fie mędrfzymi nád Bogá czynią/ gdy fie te

25: go domyfláią częgo fie Bog íam domyflíc nie mogli/ thedy

26: w tym głupstwo íwe wielkie/ y nie wftydliwy przepych po=

27: kázuią/ co fie y íámemu rozładkowi ludzkjemu z przećiwa/

28: ktory tego nie ćierpi/ áby ítworzenie/ rzeczy ítworzyćielo=

29: wych popráwiác miáło. To też rozumowi rzecz przećiwna/

30: żeby fługá w rofkázaniu páná íwego miáł brákowác/ ie/

31: dno przyimuiąc/ á drugie odrzuciąc. Nád to/ Szalone=

32: mu też to podobna/ á rozumowi bárzo przećiwna/ fługá fie

33: czyiem odzywáiąc/ á tylko náten čás przy pánu ítać/ y

po ty go

strona: 100v

Szofta Rozmowá

1: po ty go chćieć fłuchác/ poki by co łatwiego/ lekkiego/ y

2: miłego rofkázował: A gdyby on zász kazał co trudnego/ nie

3: beípiecznego/ y ciáłu przećiwnego/ tedy to ná zad porzu=

4: ćić/ Iáko to/ obrác íobie Sobotę dla proznowánia/ á o=

5: brzeskę odrzucić dla boleści. Iefzcze/ ná proznowánium Szá

6: bát záfádzić/ á ofiarę poránnieyńszá y odwieczorná podeptác/

7: ktora Szábátowi przydána bylá. 4. Moy. 28. v 9. 10. ábo

8: y chleby pokládne ktore ná káżdą Sobotę nowe ná ítole w

9: przybytku kláść miano z kádzidłem: 3. Moy. 24. v 8. Pil=

10: nuiąc tego iákoby Bog chwalon był y poświęcan/ procz

11: wypełnienia woley y drogi íwey/ fłowem y vczynkiem.

12: Ezá. 58. v 13. Y to też iefzcze niemnie rozumowi przećiw=

13: na/ íámo przykazanie Boże ná tablicach kámiennych ípi=

14: íáne/ zá fłowo Boże ku chwále Bożey należące przyimo=
15: wác/ á wżyftki infze wítawy y rofkazania/ niemniey dla
16: chwały/ y służby Bożey/ od Bogá íámego poftánowione/
17: y rofkazane/ odrzucác y zá niepotrzebne poczytác. Bo kto
18: to ábo dla tego odrzuca/ żeby to zle było poftánowiono y ro
19: fkazano/ ábo że zgoła nie Bog tego poftánowił/ ále íam z
20: íebie Moyżefz: Abo íefzcze że to y procz niego kto inny wy=
21: myflił/ tedyby tego nie fłowy proftymi mowíc miał/ ále by
22: to rzeczą íámą íáfną y íwiádectwy nie wåtpliwymi po=
23: kázác był powinien. Czego íz nowi Pogánożydowie nie
24: czynią/ tedy íami głupftwo íwe po íobie pokázuią. Bo ie=
25: fliby też ták ktory z nich mowíc chciał íz choć ía tho Bog
26: poftánowíc raczył/ ále to co poftánawiał zle poftánowił y
27: niepotrzebnie/ tedyby też y ná Bogu to przewieść potrze=
28: bá/ íz on tym íwym podaniem íeft przyczyną złego/ á íz też
29: ná íego poftánowienie pátrząc nie trzebá. Pánie Boże od=
30: puśc/ że thák choć nie rad dla niezbożnikow mowíc mułzę.
31: Íe fliby też záś íákom íuż námienił/ śmiał tho kto z głowy
32: íwey twierdzić/ że te rzeczy w kńięgách Moyżefzowych ípi=
33: íáne/ oprócz íámego dziefięciorgá przykazania/ nie íą od

Bogá

strona: 101

O Zydowkich
wywodziech.

Lif101.

1: Bogá podáne. A odziefięciorgu przykazaniu kto ich vpe=
2: wni/ żeby to íámo od Bogá było? Bo íe flí íe godzi wętpić/
3: y odrzucác/ ták wielką część pífmá Moyżefzowego/ y nie=
4: mieć go zá fłowo Boże: á ktoś o tych niezbożnych ludziach
5: to przyrzecze/ żeby oni y íámo dziefięcioro przykazanie zá
6: Boże podanie mieli? A íe fliby theż ták mowili íz máia/ á

7: czymże tego dowiodą/ iż to Bog podał? iż też to tylko cho=
8: wano ma być/ á infze odrzucono? Abo iefzcze czym tego do=
9: wiodą/ iż to ieft Boże y Moyżefzowe/ á ono zaś czyie infze?
10: Iefzcze też y to niemniey rozumowi ludzkie^{mv} przeciwna/ zá
11: íámo íie Sobotnie proznowanie chwytác y zá dzieńćioro
12: przykazanie/ á ízábátne ofiáry y infze Ceremonie precz od
13: rzucác/ á zwłáfzczá ípowiedź przy dwu kozłách. 3. Moy.
14: 16. v 5. krew íáłowiczą/ y infze ofiáry zá grzech/ bes ktho=
15: rych przy onym kámiennym przykazaniu odpufzczenia grze
16: chow nie obiecowano. Ale y nád to/ iefzcze íie/ y ítąd ich
17: opáczny rozum/ y omamienie pokázuie: gdy íie do tego przy
18: kazania ná kámiennych tablicach ípifánego kthorego iuż
19: nie máíz przywięzuią/ á infze wízyftkie rzeczy/ w kńięgách
20: Moyżefzowych ktore y podziś dzień trwáią o pífáne/ w kto
21: rych też te tablice/ świádectwo y zalecenie miáły/ opuífzczá
22: íą. A co więtfza iż iuż ták kńięgi te nágániwízfz y ony odrzuci
23: wízy/ á do tablic íie przywiázawízfz przedíię z tychże kńięg
24: niektore rzeczy íobie obieráią y w kátechifm íe íwoy kładą á
25: drugie zaś precz odmiátáią. Aleć y to cokolwiek íie wyięło
26: y w kátechifm ten włóżyło/ íeft świádectwem przeciw nim
27: íámym/ íercá ich złęgo y vmyífłu krwie ludzkiey prágnące=
28: go: Bo ku temu rzecz íwą kátechifmá ten nowy prowadzi/
29: żeby nie tylko Máiftrat/ ále też y káždy zoíobná/ mógł zá
30: bijác te^{go} ktoby íie z nim w wierze nie zgadzał. Ale to przed
31: íię wízyftko tylko tablicámi onymi w íobie zákryć chcą/ kto
32: re iuż zginęły/ á dálfzych rzeczy w kńięgách Moyżefzowych
33: ktore trwáią opifáných/ iż vmyífłowi ich íą przeciwné/ pál=

Szofta Rozmowá.

1: cem fie dotknąć niechcą. A náwet. Y to iefzczę niepoſlednie
2: głupſtwo/ obrzezanie/ ktore było fundámentem przymierza
3: Bożego/ przed zakonem podáne/ y zakonem vtwierdzone/
4: iáko podleyſze y poſledneyſze odrzucáć. A ſzábát zás kto=
5: ry potym nie rychło był poſtanowiony/ przedneyſzym czy=
6: nić/ y proznowanie ſobie iego obieráć. Táſze obieráć y dzie=
7: ſięćioro przykazanie/ ktoremu żaden nigdy dofyć vczynić
8: nie mógł/ áni może/ á to przedſię imo ſię puſzczáć/ iż Szá=
9: bát/ y dzieſięćioro przykazanie/ nie podáne było iedno ludo
10: wi obrzezánemu/ y z Bogiem iuz w przymierzu Abráhámo
11: wym ſtoiącemu. Czego iż oni nie máią tedy ſie prozno tabli
12: cámi tymi kámiennymi/ y Sobotnim cíeleſnym proznowá
13: nim zákládáią. Bo iefli ſie do ſámega báráná Páſzchy nie
14: godziło nieobrzezánemu przyſtępować/ áni go z drugimi o=
15: brzezáncámi pożywáć. A iákoſ ſie godzić mogło/ y może/
16: do ſzábátu wláſnego ábo do one^{ſo} przykazania ná tablicách
17: podánego? gdyż y ſámi ſynowie Izráelſcy nie mogli do oney
18: gory przyſtępić/ ná ktorey Moyżefzowi było podáne. 2.
19: Moy: 19. y 20. A nád to/ áni do koſcioła w ktorým była ſkrzy
20: niá z tym przykazánim/ nieobrzezáncy nie byli przypuſzczá
21: ni/ áni ná potym mieli być przypuſzczáni. Ezá: 52. v 1. Eze:
22: 44. v 7. 9. A wždy ci pogáncy w tym wſzytkim/ práwie psi
23: ná ſobie oczy záſłoniwſzy/ do ſame^{ſo} ſzábátu y tablic ſie odzy
24: wáią/ á obrzelkę y z inſzymi rzeczámí ku chwale Bożey/ oney
25: zakonney náležácyymi/ odrzucáią. Iákoby y ony tablice choć
26: krotkimi ſłowy ſpíſáne nie miáły w ſobie wſzytkiego tego
27: co ſzyrokimi ſłowy wykładáiąc ie Moyżefz w kſięgách ſwo=
28: ich ſpíſał. Aleć ták czynić muſzą y być iednym dziwowi=

- 29: Źkiem ná świećie ći wżyŹy/ ktorzy porzućiwży duchowną
30: Źłużbę Bożą w nowym testámenćie wiernym podaną y zále
31: coną/ wŹpák Źie do zakonu Moyżezowego/ iuż zwiotŹzálne=
32: go wracáią: że y do tego przyŹedŹy przy nim Źie nie oŹtoią:

áporzu

strona: 102

O ŻydowŹkich
wywodziech. LiŹ102.

- 1: ále porzućiwży y on/ Bogá Źie teŹ áamego záprzą. Bo to
2: ielt rzecz napewnieyŹa v wiernych/ Iż kto Ieżufá pomá=
3: záńcá Źyná Bożego namileyŹzego/ w ktorym Bog wierzą=
4: cym żywot wieczny podał/ odbieży: ábo nim pogárdzi/ á
5: zá Moyżezá Źie vchwyći/ że ten y Bogá áamego wrychle
6: porzući/ y z chriŹćianiná/ nie zoŹtanie żydem/ ále rychley
7: bezboŹnym pogáninem. **VCZEN.** Baczę to y Źam iż
8: ták być musi/ á iż tákowi wżyŹy pokáráni będąć Źpráwie=
9: dliwym Źádem Bożym/ Źzáleć muŹzą/ przeto Źie ia teŹ wię=
10: cey tym ich ŹzalenŹtwem/ rozbieráiąć ie/ párac niechcę: áni
11: Źie ná zakon Moyżezow z nimi oględáć. OwŹzem znáiąć Źie
12: iuż być wolnym onego wżytkiego/ ná tym co mi Bog przez
13: Źyná Źwego Ieżufá ChriŹtuŹá w ewángeliey podáć raczył
14: przeŹtáne: A Páná Bogá o to proŹić będę/ áby mię áż do
15: końcá w tym Źtátecznie záchował/ y duchem Źwym Ź. v=
16: twierdzał/ ábych Źie od tego ná żadną Źtronę nigdy nieod=
17: chylał/ ále ták w tey ŹtátecznoŹći Źtoiąć/ iemu czeŹć y chwa
18: Źę/ przez tego Źyná iego Ieżufá ChriŹtuŹá w duchu y
19: prawdzie do Źmierći mey oddawał. **NAV=**
20: **CZYCIEL.** Tego y ia. tobie wiernie
21: życzę. Niechże ćię w tym Pan v=
22: twierdza áż do końcá Amen.

strona: 102v

- 1: Rozmowá Siodma
2: o infzych wywodziech Zydowfkich kto
3: rymi ná Iezufá y Ewáne=
4: lią fzturmuią.
5: **NAVCZYCIEL.**
6: IVżem fłyfzał od ciebie nie
7: ktore zydowfkie wywody/ kto=
8: rymi broniąc błędow fwych gru
9: bych/ Iezufá Páná niefufznie
10: fzkáluią: y nas wfzyfłkich co
11: przy nim ftoimy lzą. A ták iefli=
12: byś ich iefzcze co więcey miał/
13: tedy mi ie powiedz: ábyfmy ie
14: fpolnie rozbierác y omylności
15: kthoreby w nich były obáczać
16: mogli/ fkądbyfmy potym iáko w fwey wierze vtwierzenie
17: brác/ ták też y z żydmi potężnie rozmawiác y mogli y vmie=
18: li. Bo ácz oni nie rádzi pofpolicie/ známi otym ftátecźnie y
19: porządnie rozmawiáią/ áni nas/ gdy ich w czym nápo=
20: minamy ćierpliwie fłucháią: wfzákże wždy/ mogą fie nie
21: ktorzy miedzy nimi zofobná náleść/ ktorzy ták fprofnymi
22: nie będą/ y ktorzy też będąieli to Pan bog raczył/ będą mogli
23: być przez nas/ ábo pozyfkáni/ ábo/ ácz nic do tego przywie=
24: dzieni/ żeby o Pánu Iezufie/ y o nas też vczniách ie^g/ lepiey
25: ná potym rozumieli/ y z wiefłzą ćierpliwością známi ro=
26: zmawiáli. **VCZEN.** Iefzczeć ich mam nie máło iáko
27: vfłyfzyfz: y niewiem ábyfmy dzis wfzyfłki rozebrác mogli/

wfáże

strona: 103

O Żydowskich

Lif103.

wywodziech.

- 1: wżákże iż to baczę że nie procz wielkiego pożytku będzie ro=
2: zbieranie ich: przeto mię nie telkno będzie/ by nadłuzey po=
3: trzebá byłá/ onych rozbierác. To tedy wiedz/ iż też to/ ży=
4: dowie/ mówiąc zemną/ bárzo szeryli/ żeby nász Iezus Pan
5: nie był nic względem Moyżelzá onego wiernego sługi Bo=
6: żego/ nád ktorego by żaden nigdy w Izráelu/ nie był zac=
7: nieyży y Bogu miłszy. A tego dowodzili. 35. Moy. 34. v 10.
8: te⁸⁰ dokládaiąc/ iż sie my Chriftianie Bogu sprzećiwiamy/
9: gdy ták zacnego mężá Bożego Moyżelzá/ z którym Bog o=
10: czywiście mawiał/ odrzucamy/ á do Iezufá sie przeciw za
11: konowi Moyżelzowemu/ przywiężuiemy/ Iezufá zá Bogá
12: wazymy/ y weń wierzymy/ á ták iákobyś im ná to odpowie
13: dział rad słuchác będę. **NAVCZYCIEL**. Odpowiedź
14: moiá gdyby mi z nimi przyżzło mowić tháka by byłá/ że= (marg) O zacności
Moyżelnáktorego nigdy nie powł zacnieył (-)
15: bym iá ná dwie częći [!] rozdzielił/ w których iedney/ błád bym
16: ich y złe wyrozumienie/ y vżywanie mieyfcá tego o Moyże=
17: szu/ przed oczy ich przełóżył. A potym bym zacność Iezu=
18: łowę nád Moyżelzá y nád wżyftkie inne Proroki/ y Pátry
19: árchy/ Krole/ y Ofiárowniki pokazał. **VCZEN**. A
20: więc ták profzę cię vczyń choć nie dla żydow/ ále dla mnie
21: y kogo drugiego ná potym. Gdyż to baczyłz/ żeć mię nie te=
22: słkno o tym z tobá rozmawiac. Przeto pokazuy mi napier=
23: wey te błędy ktore tu obaczalż w takim zágadaniu żydow=
24: słkim. **NAVCZYCIEL**. To naprzod wiedz iż ty sło=
25: wá. Niepowłtał potym Prorok w Izráelu iáko Moyżelz/
26: ktoregoby znał Pan twarzą w twarz (to iest z którymby
27: sie vftnie vmawiał) we wżyftkich známionách y cudách/
<http://rcm.org.pl>

28: z którymi poślął go był Pan/ áby ie czynił w Eiptcie/ Fá=
29: ráonowi y wżyftkim sługom iego/ y wżyftkiewy žiemni iego.
30: 5. Moy. 34. v 10. przypifáne do kfiąg Moyżefzowych po
31: śmierci iego/ nie ściągáią lie áni do czáfu/ iuż przed thym
32: przelżłego/ áni też do czáfu ná potym przyślżłego/ ále tylko
33: do czáfu onego/ ktery był zá żywotá Moyżefzowego. Cżego

Y iij

oż żydo=

strona: 103v

Siodma Rozmowá.

1: iż żydowie nie vpátruia/ przeto ták głupie mowia/ y sżkára=
2: dzie grzelżá/ nie tylko przeciw Pánu Ieżufowi/ ná kthore=
3: go klucżki te zákładáia/ ále też y przeciw/ infzym Mężom
4: świętym/ Pátryárchom y Prorokom/ ná koniec przeciw pi
5: smu ś. y Bogu fáme^{mv}. **VCZEN**. A iáko to? **NAVCZY=**
6: **CIEL**. Iż to rzec ieft iálna/ że przed Moyżefzem/ bywáli też
7: mężowie zacni/ święci/ bogu mili/ ktore łobie Bog vlubił/
8: z nimi lie vmawiał/ y przyiaćioły fwymi názwał. Iáko
9: Abel/ Enoch/ Noe/ Abráhám/ Iákob rc: O ktrychci wie
10: le powiedác nie trzebá/ áni ich zacności opowiedác. Bo
11: gdy fámeo Abráhámá/ á po nim Iákobá weźmiesz przed=
12: lię/ á to iáko lie z nimi obchodził Bog/ vważył: tużę iż
13: poznalż ich zacność/ z ftrony miłości bożey przeciw nim/ nie
14: rowno wietřżá niź bylá przeciw Moyżefzowi/ cżego ielcże
15: y do dnia dziŕieyŕze^{go} znáki fą pewne/ w potomřtwie ich y w
16: nas też wierżacych/ ktery do Abráhámá/ przez wiárę w
17: Chriřtufá przychodzimy/ y zá fyny iego/ wedle duchá po=
18: cżyáni bywamy. Y nie zowie nigdy Bog/ ludu od Moy
19: żelżá ludem fwym y fyny fwoimi/ ále od Abráhámá y od
20: Iákobá/ ktore ^{go} Izraelem názwawřzy tym názwiłkiem iego

21: wżyftko potomftwo iego/ Izraelem teź y Iákobem názy=
22: wa. Tákże po Moyżefzu/ Izali teź nie byli ludzie zácni y
23: Bogu mili/ z ktorými fie teź vmawiał Bog/ y znáczną mi=
24: łość pokázował? koniecznie tego záprzeć nie mogą/ chyba
25: by to wymázac chćieli/ co iest o Iehozuem nápisano/ o Sá
26: muelu/ o Eliafzu/ o Elizeufzu/ o Dawidzie y innych/ że tu
27: Ípraw Iezu Chryftułowych przypominác nie będę? **V=**
28: **CZEN.** Ale oni to mowią względem cudow kthore w
29: Egipcćie czynił/ ktorých żaden po nim nigdy/ áni przed
30: nim/ nie czynił. **NAVCZYCIEL.** Iesli o cudá idzie/
31: tedy ty prozno Moyżefzowi przyczytać máią: gdyż ich nie
32: on sam mocą fwą czynił/ ále Bog sam: Bo ich nigdy przed
33: tym nie działiał aż gdy go Bog z nimi poślął. Y nie działiał

ich teź/

strona: 104

O Zydowfkich

Lif104.

wywodziech.

1: ich teź/ on sam przez fię/ kiedyby mu fie Ípodobáło/ y iákowe
2: by on sam był chćiał/ ále/ iáko mu kiedy ktore czynić Bog
3: rofkazał: iáko sam w księgách fwych piŕze. Otoŕ nie iemu
4: tego przyczytać máią/ ále Bogu sámemu. A teź to głupia/
5: dla cudow gdyby ie kto czynił/ kogo nád inŕze przekládác/
6: gdyż ie y niezboźni/ y fałszywi Prorocy czynić mogą/ iáko y
7: sam Moyżefz piŕze/ y vczy o tym iáko doŕwiadczać/ fałszy=
8: wych y prawdziwych prorokow y cudoczyńcow. 5. Moy.
9: 13. v 1. iákoŕ teź czynili cudá Czárownicy Fárónowi/ máło
10: nie we wżyftkim Moyżefzowym podobne/ á wždy wedle
11: bogá nád inŕze ludzie/ zacnieyfzymi nie byli. Owżem obrzy
12: dleyfzymi y więcey przemierzłymi. Nuź gdyby kto chćiał
13: cudá ábo zacne Íprawy ktore fie przez Moyżefzá działiały/ po

14: równać z tym/ co się działo przez Iehozuego/ który był Wo
15: dzem ludu Izraelskiego po Moyżesz: iżaliby nie znalazł w
16: nich coś świętszego y zacniejszego? Bo choć Moyżesz wy=
17: wiodł lud z Egiptu/ ale go wszdy do ziemi obiecanej nie
18: wprowadził/ iako Iehozuasz przez ktorego Bog/ iako
19: przez wierniejszego/ y nie tak iako Moyżesz był Bogu od=
20:pornego/ wiele możnych y zacnych krolow pomordował/
21: y ziemię przedtym Abrahámowi obiecana/ skutkiem w osia
22: dłość oddał. Y wiele innych rzeczy ktorych przypominac
23: niechce. Bogu tedy to/ co sie przez Moyżesza dzialo/ mieli
24: by zydowie przyczytac y za tho go zawzse wychwalac/ a nie
25: tak sie na moyzeszu zaladzac. Gdyz bog/ chcąc vczynic slaw
26: ne imię swoie/ nie tylko w Egipcie/ y v ludu Izraelskie^{go} ale
27: tez po wzytskiej ziemi: przeto naprzod serce Faraonowe za
28: trzymał 2. Moy. 3. v 19. 20. potym y ludowi swemu/ serca
29: ku wyrozumieniu/ oczu ku widzeniu/ vszu ku sluchaniu nie
30: dal. A mowie/ iz to Bog sam dzialal/ aby sie przez tako=
31: we cudá wielkie y straszne/ Bogiem wzzechmogacym poka
32: zal. 2. Moy. 3. v 20. A 6. v 6. A 14. v 31. A czynil tho przez
33: Moyżesza nie przez powolnego/ y posluznego/ ale odporne

go y

strona: 104v

Siodma Rozmowa

1: pornego y barzo sie wymawiajacego/ iako samze pize.
2: 2. Moy. 3. v 11. A 4. v 11. 13. 14. A vkazowal ten vpor swoy/
3: nieposluzenstwo/ y niedowiarstwo/ nie tylko napoczatku
4: wezwania swego/ iako sie iuz rzeklo/ ale y potym na pu=
5: lzczy: iako ty mieysca swiadczą 4. Moy. 11. v 11. 21. A 20.
6: v 12. A 27. v 14. A 5 Moy. 1. v 37. Dla czego tez/ z innymi
7: do obiecanej ziemi nie mogl wnisc: ale tamze z innymi v=

8: marł. Nád to wŕzyftko/ to weźmi przedię/ to ieft/ ieftliby
9: ták/ nád wŕzyftki infze co ich przed nim/ y co po nim było/
10: miał być Moyżesz nazacnieyfy/ naświētŕzy/ y przed Bo=
11: giem waźnieyfy: á czemuŕ potym obiecował Bog po nim
12: wzbudzić Proroká/ z pośrzodku ludu Izraēlŕkiego iáko on
13: był? do kthorego vft ŕłowá ŕwe wŕożyć miał/ áby mowił
14: wŕzyftko to co by mu Bog roŕkazał? Obiecuiąc wygládzic
15: niepoŕŕufznego ŕłowom iego. 5. Moy. 18. v 18. 19. Gdy te=
16: dy tákiego obiecuię iáki był Moyżesz/ tedy iuż to znác dáie/
17: iż nie ŕam tákí miał być/ kthoryby rowienniká nigdy nie
18: miał/ ále iż teź y po nim miał być drugi iemu podobny. Cze
19: go w żádnym infzym po Moyżesz/ ia nie widzę ŕkutecznie
20: wypeŕnionego/ nád Iezufá Paná náŕzego. Iákoŕ Piŕárze
21: nowego Teŕtámentu/ tę Bożą obietnicę o Iezufie wykłá=
22: dáią/ iáko wieŕz. Dzie.3. v 22. A 7. v 37. A ták to ieft moie
23: zámknienie iż ony ŕłowá o onym tylko czáŕie zá ktore^{go} żył
24: Moyżesz/ rozumiáne máią być: że zá żywotá ŕwe ^{go} nie miał
25: ŕobie podobnego/ iáko Dawid poki żył nie miał teź ŕobie ro=
26: wnego/ przeto go piŕmo zowie pierworodnym/ y nád Kro
27: le žiemŕkie zacnieyŕzym. Pŕal. 89. v 28. Ale po ŕmierci ie=
28: go/ nie tylko podobny iemu/ ále teź nie rowno zacnieyŕzy ná
29: deŕ fyn iego Sálomon zásiadł ŕtolicę iego/ O kthorym teź
30: mowi piŕmo iż przed nim/ áni po nim/ nie był iemu podo=
31: bny/ 1. Krol. 3. v 12. A wždy potym/ toŕ teź y o Ioziaŕzu ná=
32: piŕano czytamy. 2. Krol. 23. v 25. **VCZEN.** Iż mi
33: ŕie ná tym doŕyć ŕtáło co ŕie tknie Moyżeszowey zácnoŕci/ y

będę ná

O Żydowskich

Lif105.

wywodziech.

- 1: będę ná potym vmiął żydom odpowiedać/ przeto iuż ná
2: tym przeştánę. Ale iżeś tu zmiánkę vczynił/ Proroká obie= (marg) Wykład mieyfcá 5.
Moy. 18. Proroká wzbudzi wam Bog. (-)
3: cánego od Bogá/ iáko Mojżefzá/ co żydowie nie do Iezufá/
4: ále do Iozuego ciągną/ y iemu to przypifuią: nie dla ktorey
5: infzey przyczyny/ iedno iż Wodzem y fprawcą ludu Izráel=
6: fkiego po nim zoštał/ á ty ie z Pifárzmi nowe^{go} Teftámentu
7: zgoła Iezufowi przyczytafz/ przeto bym rad od ciebie/ wy=
8: kład tego doftátiecznieyfzy vftyfzał. Iefli to może być Iozu=
9: emu przyczytano/ ábo też y infzym wftytkim Prorokom/
10: ktore Bog do ludu fwego Izráelfkiego poftyłał: iáko nie=
11: ktorzy mieyfce to wykładáią? **NAVCZYCIEL.** Wiem
12: też y to/ że obietnicę od Bogá przez Moyżefzá vczynioną ży
13: dowie naprzod Iozuemu/ á potym po nim infzym Proro=
14: kom/ z niektórymi wykładáczmi chrześciáńskimi/ przypi=
15: fuią/ wftykże gdzie z tey obietnice Iezufowi Pánu náfze=
16: mu nic żydowie dáć niechcą/ to mu przedfię Chrześciáńfcy
17: doftátecznie wftytko to co fie iedno w infzych Prorocech
18: náydowáło/ przyznawáią. Vkázuiąc to że oni Prorocy by=
19: li tylko wzormi nie iákowymi tego wftytkiego/ co fie po=
20: tym fkutecznie w fámym Pánu Iezufie Synu Bożym na=
21: mileyfzym fpełniło. Od czego y ia nie ieftem/ gdyż to ba=
22: czę/ że wiele Krolow y Prorokow byli też wzormi iego/ y
23: wiele iefť pífmá ś. ktore fie wedle litery y ciáła/ wprzod w
24: Dawidzie fámym/ y w infzych iego potomkách poczęści iá=
25: ko pod figurą/ ábo wizerunkiem pokazowáło/ á potym do=
26: piero fkutecznie/ wedle ciáła y duchá/ w onym namiley=
27: fzym Synu Bożym/ potomku też Dawidowym/ Iezufie

- 28: Pomóżącemu spełniło: y Amen swoy wzięło. Ale wszdy iż sło
29: wá te Boże przez Moyżeszá opifáne/ vpornie żydowie/ do
30: Iozuego ciągną y iego tym Prorokiem czynią/ tedy to po=
31: kazać mużę/ iż sie ná tym iáko y ná inżych wielu mieyfcách
32: pífmá ś. bárzo mylą. Przeto ták ich dumę hárdą/ á wy=
33: kład głupi ia pfuię. Bog miánowicie Proroká wzbudzić

Z

po Moyżesz

strona: 105v

Siodma Rozmowa

- 1: po Moyżeszú obiecował: á Iozue żadnym Prorokiem nie
2: był/ y Bog go ták áni Moyżesz nigdy nie nazywał á k temu
3: nie po Moyżeszú ále iefcże zá niego y przy nim vrząd swoy
4: íprowował: Przeto mu to żydowie niesłufznie przyczytáią.
5: Potym Moyżesz imieniem Bożym tego dokláda/ iż ten Pro=
6: rok miał być iáko Moyżesz: A Iozue tákim nigdy nie był/
7: Bo onego ducha wżyfkiego Moyżeszowego nie miał/ ále
8: tylko czątkę kthorą wzięł zá wkładaniem rąk Moyżeszó=
9: wych/ ktorego Moyżesz sam zálecał/ y świadectwo mu da
10: wał. Trzecia/ Choćá wiefzże rzeczy w swey mierze (iá=
11: kom y wyżfzey przypominał) Izráelczykom przezeń vczy=
12: nił niż przez Moyżeszá/ gdyż on tylko z niewoley wywiódł/
13: á ten do źiemie obiecány w prowadził/ Krole wymordo=
14: wał/ y źiemię podzieliwfy/ w ośiadłość podał/ wszákże cu
15: dow tákich iáko Moyżesz nie działał. Oprócz gdy przez
16: Iordan lud przeprowódził/ A Ierichońskie mury obálił.
17: Czwartá/ gdy też mowi Bog/ włożę ia do vft iego słowá
18: moie/ tedy tym inżego niż Iozuego pokázuie: ná koniec niż
19: ktorego inżego z tych Prorokow ktorzy Iezufá vprzedzi=
20: li. A to/ iż nie mowi włożę do vft Proroká tego zakon ten/
21: ábo słowá twoie Moyżeszú/ ále mowi słowá moie/ iákoby

22: tym znąc dając iż inżez nád ony zakonne miály być. A Iozue
23: mu nic inżez^{go} nie rofkázowano/ iedno kfiąg Moyżezowych
24: pilnować Iozu. 1. v 8. do cze^{go} też y wżyfcy inży prorocy lud
25: nápomináli y nic innego nád on zakon nie vczyli: przeto im
26: to z Iozuem służyć nie może. Bo gdy mowi iż Proroká tá=
27: kiego iáko ty/ tedy tho do náuki należy/ którą ten Prorok
28: obiecány miał tákże ludziom od Bogá podawác/ iáko po=
29: dał był Moyżez ná pułzczy synom Izráelskim. Czego iż za=
30: den z innych Prorokow nie czynił: bo nowego nic nád Za=
31: kon Moyżezow nie náuczál: ále on tylko wykłádał/ tedy
32: też tá czątká żadnemu z nich służyć nie może: lecz służy wła

íwe

strona: 106

O Zydwókich
wywodziech.

Lif106.

1: ínie we wżyftkim Pánu Iezufowi. Ale choć by też Iozue=
2: mu/ iáko inżym Prorokom oprócz Iezufá Páná chcieli to
3: żydowie przywłazczyć: tedy thego vczynić nie mogą/ iefli
4: przytym státecznie stác będą/ iż żaden nád Moyżezá wiet=
5: ízy nie powstał. Ale iż to Moyżezowe o Proroku pííanie
6: Mefyafzowi włáfnie należy/ tedy to y z Rabiná iednego ży=
7: dowkiego poznác możez/ który ták pííze ná **Medras ko**=
8: **chelet**, to íeft ná Ekle. 1. v 9. ták mowiac. Iáko był pier=
9: wży wykupiciel moyżez: ták też będzie ofstátni wykupiciel
10: Mefyafz/ A iáki był pierwszy/ o którym rzeczono Exo. 4.
11: v 20. y wziął Moyżez żonę íwá y íyny/ y wiofkie ná oflech.
12: Táki í ma być ofstátni odkupiciel/ o którym Zách. 9. v 9.
13: który poiedzie ná ofle y oflęciu/ A iáko pierwszy przywiódł
14: mánnę. Exo. 16. v 4. tákże vczyni y wtory. **VCZEN**.

15: Ieſli ták ieſt iáko wywodziſz/ iż to przy podobánie Proroká
16: tego do Moyżezá nawłáfniey y nawięcey ſłuży Pánu Ie=
17: zuſowi: tedy to muſi być że Iezus nic nie ma nád Moyže=
18: ſzá. **NAVCZYCIEL**. Nie idzie to zá tym: ábo=
19: wiem y Bogá ſáme go przypodobywa piſmo ludziom roz=
20: máitym/ iáko Rycerzom mocnym/ ábo mężom walecznym
21: 2. Moy. 15. v 3. á wždy Bog ma nád wſzyſtki męże wale=
22: czne. Táſze ſam Moyżez piſze. 1. Moy. 1. v 26. Stworz=
23: my człowieká podług obrázu náſzego/ y ná podobieńſtwo
24: náſze. Y ſtworzył Bog Człowieká wedle obrázu ſwego/ á
25: przedię tego żaden rzec nie może/ áby táki był człowiek iá=
26: ko Bog ábo żeby twarz Boża/ táka byłá/ iáka ieſt twarz
27: człowiecza. Táſze Chriſtuſá Iezuſá przypodobywa Da=
28: widowi. Ezech. 34. v 23. A 37. v 25. A Oze. 3. v 6. Sálo
29: monowi/ Ezechiaſzowi/ Cyruſowi rc: A wždy on ſam ieden
30: wſzyſtki ty przewyżſza. Táſze gdy go Moyżezowi/ podo=
31: bnego czyni/ tedy tego nie maſz we wſzyſtkim rozumieć/ ále
32: w niektórych tylko rzeczach iákoć pokażę. Bo gdy by to tyl
33: ko w nim miało być/ co y w onym/ tedyby Moyżezem też

Z ij

był/ ánie

strona: 106v

Siodma Rozmowá

1: był/ á nie Iezuſem. Bo podobieńſtwo nie może być rze=
2: czą oná ſámą/ ále rzeczy oney podobieńſtwem/ ktorą poká
3: zuie y znaczy. Naprzod tedy wiedz/ iż to przypodobánie Ie (*marg*) Przypodobánie Iezuſá
z Moyżezem. (-)
4: zuſá do Moyżezá/ nie z ſtrony zacnoſci ma być rozumia=
5: no/ iákoby Pan Iezus/ nie miał być nádeń zácnieyſzy: gdyż
6: w tey mierze nie rowno Moyżez zoſtánie podleſzym. Ale
7: w tych rzeczach podobieńſtwo to má być wważano/ że ten

8: Prorok obiecany: człowiek miał być z narodu Izraelskie=
9: go. Iż miał ludzi nauczać y przyzłe rzeczy opowiedać/ iá=
10: ko Prorok prawdziwy. Iż iáko Moyżesz práwá/ vřtáwy/
11: zakon rc: podał synom Izraelskim/ vcząc ich chwały y
12: służby Bożey: także czynić miał/ iákoř y czynił/ Iezus Chri
13: Ńtus/ Prorok Boży prawdziwy. A iáko Moyżesz był Wo=
14: dzem y wybawicielem ludu z niewoley Egipřkicy: także
15: y on miał być wybawicielem z niewoley: iákoř nim ieřt Ie
16: zus Pan/ ktory nas wybawił od grzechu/ řmierci/ Szátá=
17: ná rc: Ale gdy potym dáley w tę rzecz wględác będziemy/
18: ážci wedle Proroctw infzych/ dáleko zacnieyřzego/ Iezu=
19: řá/ niř Moyżeszá náydzimy. Iř gdzie przed tym Moyżeszá
20: řadne Proroctwá nie vřprzedziły/ ktorymi by był zálecon: y
21: w nich řwiádectwo miał: tu Iezufowi Pánu wřzyřcy Pro
22: rocy řwiádectwo wydawali/ y řam Moyżesz. Moyżesz we
23: dle miárki wřiął ducha Bożego: A Chriřtus Pan bes miá=
24: ry. On tylko moc miał y vřřąd řobie zlecony nád iednym
25: narodem. A Iezus nád wřzyřtkimi narody řiemřkiemi/ y
26: moc Y zwierzchnořć/ ná niebie Y na řiemi. On vmárwřzy
27: w pokoiu zapłáty oczekawa/ á then řmierć zwyciężywřzy
28: wiecznie řywie. On tylko do cřářu przyczyniał řie zá lud I=
29: řraelski: á ten řie vřřawicřnie okázuie przed oblicřnořciá
30: Bożá zá námi. Ale iřby dľugo było we wřzyřtkim zacřnořć
31: iego nád Moyżeszá pokázowác: boby řie wřzyřtko piřmo mu
32: řiáło zbiegác: przeto ia to opuřzczám: wřřák to y řam oba=
33: cřyć mořesz/ gdy pilno cřytác będziesz: Y to co o nim Bog

przez

strona: 107

O Żydowskich

Lif107.

wywodziech.
<http://rcin.org.pl>

- 1: przez Proroki mawiał/ y co sie skutecznie w nim pokazalo
2: poznalz. O czymelmy iuz tez przedtym rozmawiali: A tak
3: na tym miey dofyć. **VCZEN**. Vказаłeś iuz bład/ y złe
4: wyrozumienie żydowski około Moyżeszá y iego zacności/
5: ktorą by miał mieć nád wšyftki/ ále ižeś nie tylko bład ich
6: pokázac miał/ ále tez y zacność Pána Iezufowę/ ktora mia
7: łá Moyżeszá y wšyftki inne Proroki przewyższac/ przeto tez
8: y tę wtorą rzecz rad bym od ciebie słyszal. **NAVCZY=**
9: **CIEL**. Iuzem iá dofyć znacznie námienił/ y o niey z tobą (*marg*) Iáko ma być okazána
zacność Mefyszowá nád Moyżeszowę. (-)
10: przedtym mowił: wšákže iellibys na tym máło miał/ nie
11: cięsko mi będzie doštateczniey tego dołozyc. **VCZEN**.
12: Nie idziec tu o mię łamego/ ktory w thym nie wątpię/ ále
13: idzie o Zydy/ ábym vmiał z nimi doštateczniey y gruntow=
14: niey mowic/ y rzecz tę pokázac. **NAVCZYCIEL**. To
15: czego žadałz nie tak poproštu ma być pokázowano/ ále na=
16: przod trzebá žydow o to pytac. Iesli tez oni piłmá ktore przy
17: czytáią Mefyszowi onemu obiecánemu/ czego oni mym
18: zdánim nie záprzą: y owšzem to rádzi wyznáią/ že iesť o nim
19: wiele zacnych obietnic. Potym záś pytac łamychže/ ktoreby
20: były obietnice te/ ktore sie do niego ściągáią. A gdy oni z
21: nich niektore pokažą: (bo mu tez nie wšyftkich iáko my przy
22: znawáią) tedy z tychže łamych okázac im iz wedle tych łá=
23: mych/ Mefysz on obiecány/ miał być nád Moyżeszá za=
24: cnieyšy/ bo mu to piłmo przyczyta/ co sie nigdy w Moyže
25: šzu niepokázowáło. Iáko to/ že miał od morzá do morzá ro
26: škázowac: že wyspy zakonu ie^{so} miály oczekiwac/ že Krolo=
27: wie žiemšcy przed nim mieli vpádac: že sie pogáni/ w šwiá
28: tłości iego mieli kochac: že miał być w obłoku do štároda=
29: wnego przywiedziony: y wziac miał od niego moc y zwierz=

30: chność y krolestwo wieczne/ nád wżemi narody/ y nád to

31: co więcey. Pfał: 72. Ezá. 9. v 5. A 11. v 1. A 42. v 1. rc.

32: Dáni: 7. v 13. rc. **VCZEN**. To prawdá iż tę zwierz=

33: chność y zacność rádzi żydowie Mefyafzowi przyznáią. Ale

Z iij

tym

strona: 107v

Siodma Rozmowá.

1: tym Mefyafzem Iezufá Páná mieć niechcą/ owłzem łobie

2: innego nádeń zmyfliwłzy/ oczekáwáią: á błędu tego łwego

3: rozmáitým łpołobem dowodzą. Co gdyby im mogło być zbi

4: to/ tedyby tu vłtác muśieli/ y dác Bogu chwałę/ z wyzná

5: nim grzechow łwych: y przyiác też Iezufá Páná zá Mefy=

6: afzá im záłubionego. **NAVCZYCIEL**. A więc

7: ty iákoś począł/ drugie ich wywody/ y to czym=

8: by te^{go} dowodzili że iefzcze Mefyafz nie ieft dány/ á iż też nim

9: Iezus nie ieft powieday: A ia też/ iákom począł/ omylno=

10: ści ich/ y záwiedzenia pokázowác będę. A potym też to po=

11: każę y z píłmá ś. y z ich włáfnych Rábinow iż iuż Mefyafz

12: przyłzedł: á iż nie infzy ktory ieft/ nád Páná náłzego Iezufá

13: Chrifufá. **VCZEN**. Otof oni ták tego dowodzą/ iż (*marg*) O przysćiu Elyaf. (–)

14: iefzcze Mefyafz nie przyłzedł/ ták mowiác. Máláchiafz Pro

15: rok to opowiedział o przysćiu Mefyafzowym/ iż przysć

16: miał przed nim Heliafz: ktory iż iefzcze nie przyłzedł/ przeto

17: też nie przyłzedł áni Mefyafz. A ták Iezus nie ieft Mefya=

18: fzem. **NAVCZYCIEL**. Żydowie to mowiá częgo fá

19: mi nie rozumieią. A to iż łpołobow mowy/ píłmá ś. nie vwa

20: záią: áni znaczenia ie^{go} obaczáią: ktore częłtokroć infzá rzecz

21: zda łie mowić/ á infzá przedłię znáczy: y częłto iedny imio=

22: ny drugich názywa/ y ony im przyczyta. Iáko gdy obiecu=

23: ie Mefyafzá dác zá Pálterzá/ y wodzáludowi fwemu: tedy
24: im Dawidá wzbudzić obiecuie: iákom to trochę przedtym
25: z Ezechielá y Ozeafzá przypominał. A iáko to kázdy bączny
26: zeznać musí/ iż to nie o Dawidzie rozumiano ma być: ále o
27: Mefyafzu/ fynu iego: Ták też tu gdy obiecuie przyście He=
28: liafzowe/ nie rozumie tego o onym Heliafzu ktory był zá czá=
29: íu Achábá Krolá Izráelkiego/ ále o mężu tákże zacnym/
30: á Heliafzowi w duchu podobnym: coby fie też o chwałę Bo
31: żą vprzeymie záftáwiał: káždego befpiecznie z iego wytęp
32: kow vpominał y ftrofował. Co fie w Ianie Báptiście po=
33: kázáło: ktory Iezufá zálecał: lud ku pokáiániu pilnie ná=

pominał

strona: 108

O Zydowkich

Lif108.

wywodziech.

1: pominął: Herodá Krolá ftrofował. Ktoremu nie tylko Pi
2: fárze nowego testámentu świadectwo dáią/ y Iezus Pan/
3: Heliafzem go nazywáiąc: ále mu też y Iozef Zydowski Pi=
4: farz ieft nie ládá iákim świadkiem/ **Antiqui: Iuda: libro**
5: **18. cap: 7.** A iákomci to pokazał/ że też Iezufá Mefyafzá
6: zowie pímo Dawidem/ choćiaf Iezus onym Dawidem
7: Izáiego fynem nie był. Ták też zowie póspolície wzyftkie
8: żydy Iákobem y Izráelem/ Ezá: 44. v 1. Y 41. v 9. 14. mo
9: wiąć. Słuchay Iakobie flugo moy/ y ty Izráelu ktoregom
10: obrał: choćiaf oni Iákobem nie byli/ ále tylko potomká=
11: mi iego. Lecz iż wiele ieft przykádow tákich w písmie/
12: przeto ie y sam fobie zbierać przeciw żydom możesz. Ale ie=
13: ślic iednemu świadectwu y drugiemu nie wierzą/ tedy im y
14: tyfiąc ich nie pomoże. A nawet to będziesz miał ná bączno=
15: ści/ iż gdy obiecuie Heliafzá/ tedy ták nie mowi/ iż Heliafz

16: on Tezbicki przydzie/ który wzięty iest náwożie ogniým:
17: ále tylko iż poślác miał Bog Heliafzá Proroká. To iest tá=
18: kiego Proroká/ któryby w czyłym żywoćie/ w obyczáiach
19: w zápalczywey miłości ku Bogu/ w záftáwiániu sie o
20: chwałę Bożą/ rc. był onemu Heliafzowi podobny. Ale iżby
21: on Heliafz przyść miał/ który przedtym był/ tego ia/ z tego
22: tám mieyfćá vpátrzyć nie mogę: y niewiem áby kto bączny
23: śmiał też to twierdzić: gdyż tego Prorok nie twierdzi: ále
24: to tylko pokázuie/ o czym sie iuż mowiło. To iest o zacności
25: mężá iednego podobnego Heliafzowi/ co sie w Ianie poka=
26: záło y wypełniło. **VCZEN**. Ale tám tego dokláda iż ten
27: Heliafz ktorego obiecuie Bog przez Máláchiafzá/ miał ná=
28: wroćić ferce oycow ku synom/ á ferce synow ku oycom ich:
29: to iest miał wżyfćkich pogodzić/ porównác/ w iedną wiarę
30: y miłość złączyć. Czego iż ielzcze niemálz (ták dáley żydowie
31: mowią) bo rozmáitych wiar dofyć ná świecie/ y więcey sie
32: ich co dzień przymnaża/ tedy Ian nie był Heliafzem/ bo te=
33: go nie wykonał: á ták y Iezus nie był Mefyafzem. **NAV=**

czyćiel

strona: 108v

Siodma Rozmowa

1: **CZYCIEL**. To prawdá iż ty słowá Máláchiafzowe to
2: znączą/ że Prorok ten Heliafz/ który vprzedzić miał Mefy=
3: afzá/ rozerwáných w wierze y w miłości/ pogodzić y poro
4: wnác miał/ ku iedney wierze/ zgodzie/ y miłości śpolney/
5: onych nápominając y práwie przymufzájąc. Bo náwroce=
6: nie synow ku oycom/ y oycow ku synom/ nie co innego zná=
7: czy/ iedno niezgodnych pogodzenie/ á rozerwáných/ zwią=
8: zanie/ otoż sie to w Ianie Báptiście znácznie pokazáło. A=
9: bowiem to onim ániół oycu iego Zácharyafzowi opowiedá y

10: prawie mu to proroctwo Máláchiafzowe przyczytał/ iáko
11: náfz Lukáfz Ewángeliftá świádczy káp: 1. v 17. Bo náten
12: czás Ian przyfzedł/ gdy fie rozmáitych fekt miedzy Izráel
13: czyki námnożyło było/ gdy iedni ftórych Ofiárownikow
14: fwych náfládowáli: drudzy/ zá Fárizeufzmi/ trzeci zá Sá
15: duceufzami/ czwarci zá Efenámi biegáli: ná co Ian wo=
16: łął: wsfyftkim vbládenie pokázował: do pokáiania y no=
17: we^{go} żywotá nápominał: á ná znák odpufzczenia grzechow
18: á przyblizenia fie krolefstwá niebiefkiego/ ponurzenie zále=
19: cał. Y wiele ich (iáko nie tylko Ewángeliftowie/ ále y Io
20: zef Pifarz Zydowfki świádczy) z roznegu nabożeńftwá y
21: ftanu/ w iednę miłość y wiárę nurzał: wsfyftkich do iedne^{go}
22: Mefyafzá odfyłaiąc/ y onego im záleciáiąc. Ale fie ná tym
23: zydowie mylą/ flów tych Prorockich/ ku obronieniu błędu
24: fwego/ vzywáiąc/ gdy ták rozumieią/ iákoby to porowná=
25: nie y pogodzenie we wsfyftkich zgołá ftániech/ y narodziech
26: miáło być. A iákoby iuz ná potym/ nie miáło być náfwie=
27: cie/ iedno iedná wsfyftkich wiárá: czego Prorok nigdy nie
28: obiecował. Bo nie mowił/ że miał wsfyftkich ludzi/ ná fwie
29: cie w iednę wiárę złączyć: Ani tego żeby nigdy potym nie
30: miály być rozne wiary ná fwiećcie: ále iż ferce oycow/ ku fy
31: nom/ áfynow ku oycom náwroćić miał. Co też nie może być
32: iedno o ludzie Izráelfkim rozumiano/ á nie o infzych Pogán
33: fkich narodziech. Bo do tych Prorocy nie bywáli pofyláni/

oprocż

strona: 109

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif109.

1: oprocż Ionafzá/ ktory do Niniwe pogánfkiego miáftá po=

- 2: ślány był. Przeto głupia to iest/ domyślác sie tego/ czego
- 3: Prorok nie mowił. To iest/ chćieć to do wżyftkich wobec
- 4: ludzi ná świecie/ będących ciągnąc/ co do tych łamych cią
- 5: gniono ma być/ ktorým to łamym/ wedle vpodobánia Bo
- 6: żego należy. **VCZEN**. Ale tego infzy Prorocy/ iáko E= (marg) Wżyfcy od Bogámáą być náżeni Ezá. 54. v 13. Iere. 31. v 34. (-)
- 7: záiafz y Ieremiafz dokłádaia/ że wżyfcy mieli być od na=
- 8: mnieyżzego do nawiętfzego/ od Bogá łamego wyuczeni/ y
- 9: wżyfcy mieli poznác Bogá. Czego iż też iefzcze nie máfz: bo
- 10: iefzcze ieden drugiego náuczá: wiele też ludzi Bogá nie zná=
- 11: iá: przeto iefzcze nie przyfzedł Mefyafz: áni przyfzło nowe
- 12: przymierze/ ktore Bog vczynić obiecował/ ták oni ná to od=
- 13: powiedáia. **NAVCZYCIEL**. Mogá oni iáko chcá
- 14: odpowiedác: á což potým gdy y w tym głupftwo y nieumie
- 15: iętność fwá pokázuia. Abowiem choć ták pópolicie pímo
- 16: ś. ná wielu mieyfcách mowi/ Wżyfcy. A przedfię tego nie
- 17: rozumie o wżyftkich wobec ludziách/ co ich ná świecie/ ále
- 18: tylko o tych wżyftkich ktorým to należy/ ábo ktorzy ná to od
- 19: Bogá łá nágotowáni. Tákte gdy mowi od namnieyżzego
- 20: do nawiętfzego: tedy też tego nie o wżyftkich zgołá ludziach
- 21: świátá tego rozumie: ále o káżdym/ ták podłým iáko y za=
- 22: cnym/ ktory ku pocztowi należy/ tych wżyftkich/ o ktorých
- 23: to Bog mowi. To iest/ o wżyftkich wobec dziatkach fwych
- 24: z káżdego narodu ktore on łobie zá dziatki obiera/ łam wy=
- 25: uczá/ do łiebie wzywa/ przyimuie/ y ktorým żywot wieczny
- 26: dáruiie. Bo tego żaden z żydow rzec nie może/ áby wżyfcy lu
- 27: dzie mieli łie Bogu łpodobác: á iżby on też wżyftkich miał
- 28:
- 29: záfyny y corki przyimowác. **VCZEN**. A gdzie o tym (marg) Wfí. (-)
- 30: pímo máfz żeby łie to łłowo wżyfcy nie o wżyftkich zgołá

31: rozumieć miało/ ále o pewnych niektórych ludziach. NAV=

32: CZYCIEL. Piśmác tego iest dofyć/ gdzie sie zda/ iá=

33: koby o wśzytkich wobec mowiono było: á przedfię to nie mo

34: że być rozumiano/ tylko o tych/ do ktorych to należy. Iá=

a

ko małz

strona: 109v

Siodma Rozmowa

1: ko małz ná przykład ono 1. Moy: 50. v 7. gdzie ták Moy=

2: żesz piśze. Y fzedł Iozef áby pogrzebł oycá swego/ lli też z nim

3: wśzyfcy słudzy Fáráonowi/ ftárfzy domu iego y wśzyfcy

4: ftárcy ziemie Egipťkiew. Co mniemałz czyli przy Krolu nie

5: zoštał żaden sługá? ábo czyli we wśzytkiew ziemi Egipťkiew

6: nie zoštało było żadnego ftárcá wćiwego? gdy mowi iż

7: wśzyfcy polli z Iozefem? Táke ono/ 1. Sámu: 13. v 20. Y

8: chodzili wśzyfcy Izráelczycy do Filiťtynow/ káždy oftrzyć

9: lemięszá swego/ Izali też nie ci tylko ktorym tego potrzebá

10: byłá? Ieźcze ono. A Dawid y wśzyftek dom IzráelŃki/ grá

11: li przed Pánem/ ná wśzyfťkich ínŃtrumenciech z drzewá rc.

12: Izali wśzyfcy grác vmieli? Izali też wśzyfťkie ínŃtrumená

13: náon czás z łobá wynieŃli? Niewiem ktoby ták głupim był/

14: ktoby to twierdzić miał? ále iż tákovej mowy w piŃmie ś.

15: pełno/ przeto sie tym báwić niechcę/ bo to potym czytáiąc

16: sam będziesz mogł obaczyć. VCZEN. To iuż może być (marg) Od namnieyf^{go} do naywięť. (-)

17: dofyć ná to słowo wśzyfcy: ále iż to drugi Prorok/ przyklá=

18: da/ od namnieyŃzego do nawięťŃzego z nich: tedy sie to ieźcze

19: tym zbić nie może. Gdyż sie tu coś więťŃzego pokázuie. Bo

20: nie tylko mowi wśzyfcy/ ále ieźcze ták wśzyfcy/ że żadnego

21: nie wymuiąc/ przydáie od nawięťŃzego ál do namnieyŃze=

22: go. A tákby y to potrzebá pokázác iż choć ták piŃmo mowi

- 23: przedię tego nie o wżyftkich wobec ná ziemi żywiących ro
24: zumie/ ále o niektórych tylko. **NAVCZYCIEL**. Czy
25: tamy ták v tegoł Ieremiałzá Proroká/ Iere. 8. v 10. że
26: Bog chciał dáć onę ziemię Izreálfką/ y żony Izráelfkich fy
27: now/ cudzoziemcom: á przyczynę tego kładzie tę/ iż wżyfcy
28: od máłego aż do wielkiego ná zyfk cyháli. Czyli rzeczész iż fie
29: też y dziatki máłe zyfkciem takim bawily? nie trzymam tego
30: nie tylko o tobie/ ále o żadnym bącznym: Bo také mowi
31: Iere. 42. v 7. A 2. Krol: 23. v 2. A 25. v 26. A 1. Kron:
32: 26. v 13. A 2. Kron: 15. v 13. A 34. v 30. A 4. Ezdr: 12. v
33: 40. Iudit. 13. v 15. á wždy te⁸⁰ nie rozumie o wżyftkich prócz

brá

strona: 110

O Zydowfkich

Lif110.

wywodziech.

- 1: bráku wżelkiego/ ále tylko o tych (ták podłych iáko y za=
2: cnych) ktorzy do tego náleželi/ y ktorym to flúżyło. Tácze y
3: tá znáiomóść Boża ktorey íamże Bog miał ludzi náuczáć/
4: tym tylko ma być przyczytána wżytkim máłym y wielkim
5: ktorych Bog ná to obrał/ y ktorym iey vżyczyć będzie chciał
6: to íeft/ ták ludziom ftanu podłego iáko y zacnego: Bo tych
7: máłymi y wielkimi názywa. **VCZEN**. To iuż ile ba=
8: czę zátym też vftanie y on wywod ich/ ktorego vżywáią z E (*marg*) Y zbieżą fdo niego
wífNarody Ezá. 2. v 2. (-)
9: zá: 2. v 2. gdzie Prorok/ mowíąc o kroleftwie Mefyálzo=
10: wym/ y o fámym Mefyálzu/ ktory fie iáko íedná nawiętfza
11: gorá nád inne gory y págorki/ wynieść miał/ nád Krole y
12: Pány w kroleftwie fwym/ tedy také o nim pífze Prorok/ że fie
13: do niego zbieżeć miały wżytkie narody: o wżyftkich też také=
14: że wobec ludziách íwiátá tego to rozumieiac: iákoby oni

- 15: wżycy do Mefyafz przyftać mieli y pod ie^{go} fáme^{go} zwierz=
16: chnością zoftać. Czego iż żydowie wedle litery wypełnione=
17: go nie widzą przeto też temu/ żeby iuz Mefyafz przyść miał
18: wiary dąć niechcą. **NAVCZYCIEL.** Sámá to rzecz
19: pokázuie/ że też y ten ich wywod także vftać iáko y pierwſze
20: muſi. Abowiem choćby ſie oni niewiem iáko náſzey odpo=
21: wiedzi ſprzećiwiác chćieli: iákobyfmy my tylko ták to ſłow
22: ko/ wżycy/ wykłádáli/ ále coż rzeką przeciw Rábinowi
23: ſwemu Kinchiemu/ ktory/ w kfiáfkách/ ktore názwał
24: Seráfim/ także o tym mowi y píſmo przywodzi? iáko 1.
25: Moy: 24. v 57. gdzie ták Moyzeſz mowi/ Y przyſzlá też káz
26: da ziemiá do Egiptu kupowác zboża v Iozefá. Iżali wżyt
27: kie zgołá/ dálekie y poſtronne ziemie/ do Egiptu po zboże
28: chodziły? Także co mowi ſługá Abráhámow 1. Moy: 24.
29: v 36. Y vrodziłá Sará zoná Páná moiego/ ſyná Pánu me=
30: mu/ w ftároſci iego/ ktoremu on dał wżyftko co iedno ie=
31: go ieft. Izali też nic Izmáelowi nie dał? Izali ſobie y dzie=
32: ćiam Kieturzynym nic nie zoftáwił? Ale nád to przypátrz
33: ſie mieyfcom tym/ Iáko 2. Sámu: 16. v 22. A 17. v 14.

a ij

Pfal: 42.

strona: 110v

Siodma Rozmowá

- 1: Pfal. 42. v 78. Nád to 2. Kron. 22. v 10. A 2. Krol. 11. v 1.
2: mowi. Iż Atália pomordowálá y wygládziłá wżyftko po=
3: tomftwo Krolewkie z domu Iudy/ A wždy to wiemy że
4: Ioáfz nie był wygládzon/ y wiele innych tym podobnych.
5: Ale nie dáleko chodząc/ Ieſliby to mieyfce Ezáiafzowe/ o
6: wżyftkich zgołá/ rozumiano miáło być/ á czemuſ wprzod
7: wżyftkich wſpomionáwſzy/ przydáie potym/ y poydzie wie
8: le ludzi. Ieſli o wżyftkich rozumiał/ á czemuſ by to potym

- 9: przydawał? pewnie tego nie dla czego innego czyni/ iedno
- 10: áby to okazał: że przez wżyfłtkich/ wiele ich rozumie/ á nie
- 11: wżyfłtkich wobec. Przeto Micheafz. 4. v 2. pifząc teź theź
- 12: rzecz/ łowo to/ wżyfłcy/ opuścił/ áby kto ták głupim nie=
- 13: był/ co by to o wżyfłtkich ludziach co ich ná świcie ieft wy
- 14: kładác śmiał/ iáko tho łprofni niektorzy czynią/ á tym wie=
- 15: rzące proftaki tworzą/ y onych zwodzą. Lecź o tym niech
- 16: będzie dofyć/ ty mafzli co więcey żydowłkich wywodow
- 17: powiedz á dáley poftąp. **VCZEN**. Iuź bym y łam rád
- 18: dáley poftąpił/ ále tu iefzcze żydowie ty łowá wtrąciáią/
- 19: ktore Bog przez Ieremiałzá przydáie. Iere. 31. 34. Y nie
- 20: będzie żaden dáley vczyć bliźniego łwego/ áni brát brátá
- 21: łwego/ mowiac poznaycie Páná/ bo mię wżyfłcy poznáią (*marg*) Nie będzie więcey ieden drugiego vczyć. (-)
- 22: rc. A iż iefzcze po dzifiefłzy dzień/ ieden drugiego náucza/
- 23: á Bog iefzcze ná łercách ludzkich/ zakonu łwego nie pifze/
- 24: przeto łtąd to zámknienie czynią/ że iefzcze Mefyafz nie przy
- 25: łzedł. Gdyź nie Bog łam náucza ludzi/ ále ludzie iedni dru
- 26: gich náuczáią/ y ná kártách iefzcze pifzą. Co by im tedy ná
- 27: to odpowiedzieć/ rad bym od ciebie wiedział. **NAVCHY=**
- 28: **CIEL**. Moia odpowiedź/ ná powieść táką żydowłką/
- 29: tá ieft: Iefliby the łowá ták po proftu rozumiane miály
- 30: być/ iáko żydowie niektorzy dumáią: tedy by to zá tym iść
- 31: muśiało/ że Bog rzeczy przeciwne obiecuie/ á pifmo łie z ło
- 32: bą nie zgadza. **VCZEN**. A czemu to? **NAVCHY=**
- 33: **CIEL**. Iź to mowi nie będzie więcey bliźni bliźniego v=

czył/ y

strona: 111

O Żydowłkich

Lif111.

wywodziech.
<http://rcin.org.pl>

1: czył/ y brát brátá náuczál/ Bo wšyřcy od Bogá náuczeni
2: będą: ktory zakon fwoy ná fercách ich piřác ma/ y do ich
3: wnętrzności gi podác. A indzie zász/ pářterze/ wedle fercá
4: řwego/ dác obiecuię: ktorzyby w vmieiętności y rozumie
5: pářli. Iere. 3. v 16. Co nie o ktorych innych Pářterzach/ y
6: pářieniu ich/ tákże y o náuczycielách/ y náuce ich rozumiano
7: ma być iedno o tych ktore Bog pod nowym przymierzem
8: dác obiecał/ zacnieyřze/ y táiemnic Bożych wiadomřze/ nád
9: ony zakonne náuczyciele. Tákże ono Ioel 2. v 23 gdy mo=
10: wi. Wy řynowie Syońcy ráduyćie řie/ y weřelćie w Pá=
11: nu Bogu wářzym/ ktory wam dał náuczycielá řprawiedli=
12: wořci rc: ku czemu řie iefzće y mieyřcá ty řćiągáią/ iáko
13: Ezá. 11. v 3. 4. 5. Iere. 23. v 5. Ezech. 34. v 23. A 37. v 24.
14: Ezech. 47. v 23. Dáni. 11 v 23 A 12. v 3. Ale náwet dziw=
15: na řie tu flepotá w řydách pokázuie/ ktorzy przywodząc kil=
16: ko řłow. Ezá. 2. v 2. O gorze tey wyniořłey nád inřze wřzy=
17: řtki gory/ y págorki/ że ná to co tám w trzećim wierřzu przy=
18: dáie/ o zakonie y řłowie/ ktore z Syonu y z Ieruzálem wy=
19: niřć miáło/ nic práwie báczyć niehcą. Abowiem co by by=
20: ło potym wyřćiu zákonu z Syonu/ gdyby bes řřzodkow
21: wřzelákich/ řam Bog náuczál/ y zakon fwoy ná fercách
22: ludzkich piřał? **VCZEN.** Widzę to dobrze/ że řie y řle
23: potá Zydwóřka řtąd pokázuie/ y Bog by řie z řobą niezgá=
24: dzác musiał/ rzeřzy przeciwne obiecuięc: O czym nie tylko
25: mowić/ ále řtrách y myřlić/ wřzákże vkał profřę iáko=
26: by ty řłowá rozumiane być miály: iż choćiał będą od Bogá
27: dáni náuczyciele/ y náuczác będą/ iednák ieden drugiego v
28: zřyc nie będzie/ ále Bog řam náuczý wřzyřłkich/ y ná řer=
29: cách ich zakon řwoy nápiřze. **NAVCZYCIEL.** Ták
30: mař rozumieć: Napřzod/ iż náuká nowego przymierza/

- 31: o którym tam Ieremiałz mowił/ naukę łtárego testámentu
32: nierowno zacniey przewyższáć miáła. Ato/ iż gdzie łie oná
33: rzeczámí žiemłkíemi/ cíelełnymi/ docełnyymi/ o słuźbie Bo=

a iij

żey zwierz

strona: 111v

Siodma Rozmówá.

- 1: żey zwierzchowney/ ofiárách bydlęcych/ oczyściániu cíáła
2: krwiá iáłowiczá/ y wody pokropienim/ parała: w ktorých
3: rzeczách mogli ieden drugiego wyuczyć/ iákoł łie tego/ y ży
4: dowłkie dziatki ná pámięć náuczály/ y będąc w tym wycho=
5: wáne/ y temu łie przyzwyczáiwłzy/ iáko iednego przyrodze
6: nia/ záwždy y w łtárości pilnowály: chocia łerce ich dále
7: ko było od Bogá/ y ręce krwiá pomázáne. Ezá. 1. v 15. A
8: 29. v 13. A 50. v 3. Tá záś náuká nowego tego przymierza/
9: miáłto rzeczy žiemłkich/ niebieskie: miáłto cíelełnych/ du=
10: chowne: miáłto doczełnych/ wieczne: miáłto też zwierzcho
11: wney słuźby Bożey ceremoniálney/ wnétrzną duchowná w
12: prawdzie náležáca/ y w odrodzonym duchu vmyłłu czło=
13: wieczego/ y sumnienia czyłtego/ przez krew Iezufowę o=
14: czyścíonego/ przed oczy pokláda y záleca. Czego áczkolwiek
15: náuczyciele wierni/ łzczyrze náuczáią: y łáskę Bożá w Me=
16: łyáłzu okázaná/ przed oczy przekládáią: y ku wierzeniu tym
17: włzyłtkim rzeczám ludzi nápomináią: włzákże oni łámi tey
18: wiáry żywey/ zbáwienney/ nikomu dáć nie mogá/ iellif iey
19: łam Bog/ ktorego iest dobrowolnym dárem/ dárowáć nie
20: raczy. Tákcze też o Krolełtwie niebieskim y żywoćie wiecz=
21: nym: o wierných włpráwiedliwieniu: odkupieniu/ oczyścíe
22: niu/ poświęcieniu/ przez śmierć y krew Chriłtułowę/ y po
23: włtáne iego od vmárłych: nie mogá żadnego ná sumnieniu
24: iego vpewnić/ áni ná to/ żeby temu pewnie wierzył z łercá

- 25: vprzeymega/ námowić: Ieśliż oney ich namowy/ náuki/
26: y nápomínania zwierzchownego/ sam Bog ná fercu pińác
27: nie będzie: vpewniáiąc o tym wżyřtkim człowieká ná fu=
28: mnieniu iego: y chuć mu y nádzieię dobrą o tych rzeczách czy
29: niąc przez ducha swoiego ś. Iákoř to czyni/ y pewnie tego
30: doznawáią ci wżyřcy/ ktorých tym řpořobem Bog vczy:
31: przeto teř oni fámi řłowá te/ o tym náuczániu bořym dobrze
32: rozumieią: y z nich poćiechę biorą. Inřzy zář/ ktorzy tym
33: řpořobem nie bywáią od Boga vczeni/ řłow tych/ nie tylko

iř nie rozu

strona: 112

O Zydowřkich
wywodziech.

Liř112.

- 1: iř nierozumieią/ áni z nich poćiechy biorą/ áni wypełnienia
2: ich baczą: ále řie iefzće z nich gorřą/ y onych ku zátráceniu
3: řwemu vřywáią. Ato gdy fámi ná vmyřle řwym będąc wy=
4: wroceni/ inřzych podwroćić/ y wiáre ich zwęćlic/ chcą. Co
5: wřyřtko ná řwoy karb czynią: zgromádzáiąc łobie gniew
6: ná dzień gniewu wiecznego/ y okazania nád nimi řádu Bo=
7: řzego řpráwiedliwego. **VCZEN**. To opuřciwřzy/ odpo= (marg) Przekuią miecze ná
lemieře bo pokoy będzie wřędy (-)
8: wiedz mi teř ná to/ co teř iefzće przydáią ták mowiąc: Ie=
9: řliby iuř było nowe przymierze/ á Iezus by wář był Meřy=
10: ářem: tedyby walki ná řwiećie vřtáły: á choćiał nie ná
11: wřyřtkim řwiećie/ áni miedzy wřyřtkimi ludzmi/ áleby
12: wřdy miedzy chřeřćiańy nie były/ gdyż ták o tych/ co do
13: Meřyářzá przyřtác mieli/ nápiřáno czytamy: ře oni miecze
14: ná lemieře/ á ořzczepy řwe ná řierpy/ przekowác mieli:
15: áby iuř narod przećiw narodowi/ nie podnořił mieczá: áni
16: řie więcey vczył walczyć: Ezá: 2, v 4. Abowiem táki po=

- 17: koy/ przymierza swoiego Bog/ zá dni Mefyafzowych/ o=
18: biecąc raczył/ ktoremuby końcá nie miało być: iáko te miey
19: ícá świádczą. Ezá: 9. v 6. A 48. v 18. A 54. v 13. A 66. v
20: 12. Ezech: 37. v 26. Pfál: 72. v 7. ktorego pokoju iz iefzcze
21: nie widác/ áni walki vftály: owfzem fie iefzcze wíętfze
22: wífczynáią: á nawięcey miedzy Krześciány: czego żaden
23: záprzec nie może: Tedy iefzcze przymierza tego niemáfz: áni
24: Iezus był Mefyafzem. Gdyż nie przynioł tego pokoju: ále
25: rádfzey niepokoy: iáko y íam powiedział. Nieprzyfzedłem
26: puścić pokoju ná świát/ ále miecz. Mat: 10. v 34. Luk:
27: 12. v 51. **NAVCZYCIEL**. Co fie tknie fłow tych Pro
28: rockich o pokoju tym powiedziánych: y o vftániu wízelá=
29: kich walek tedy im prawdę przyznawamy/ y mocnie im
30: wierzymy/ y pełnienie ich vftáwiczne widzimy: chociaf im
31: mnodzy nie wierzą áni tego iáko fie ony pełnią obaczáią To
32: wiedziec máfz/ iz fie żydowie głupi á íprośni ná dwu fłow=
33: kách miłą. Naprzod ná tym fłowie/ Chriştiánin: á potym

nádrugim

strona: 112v

Siodma Rozmowa

- 1: ná drugim/ Pokoy. Ná Chriştiáninie fie mylą/ gdy wízyt
2: ki/ iz fie to ták názywáią zárownó poczytáią: iákoby to ná=
3: zwífko/ dobrym y świętym kogo vczyníc miało? Abo żeby
4: iuż wízyfcy cí co fie chriftyány názywáią/ do Chriřtuíá ná=
5: leżeli? Ale nie dziw że ták mowią/ Bo niewiedzą co íam
6: Chriřtus o tym powiedział: Mát: 7. v 21. 22. 23. mowiąc:
7: Nie káždy kto mię zowie Pánem wnidzie do kroleřtwá nie=
8: bieřkiego. Lecż ten tylko ktory czyni wołą oycá mego/ kto=
9: ry íeřt w niebie. Wiele ich mowíc mi będzie/ Pánie/ Pánie/
10: izalífmy nie prorokowáli w imię twoie? y imieniem twoim

11: Dyabły wyrzucáli/ y imieniem twoim mocy wielkie działá=
12: li? Lecż ia ták im powiem/ nigdym was nie znał: A ták od=
13: łtąpćie odemnie włzyfcy ktorzy broiće niepráwość. Co
14: gdyby żydowie y infzy też z nimi rozumieć mogli: á między
15: Krześciáninem á Christiáninem rozłádek vczyńić mieli/ te
16: dyby ták nikczemnych wywodow nie vzywáli. Abowiem
17: by to łácnio obaczyli/ iż ci ktorzy łą prawdziwymi Christi=
18: ány/ á pod cíchem y łpokoynem krolem żywący áni walczą/
19: áni łie walczyć vczą/ áni łie nacźyniem woennym y męžo=
20: boyłkiem paráią: ále ráczey/ iáko owieczki między wilki/
21: bes rogow/ ták oni między Chrześciány ludzmi obłudny=
22: mi/ krwáwymi/ prawdy Bożey nienawidzącymi chodzą/
23: y rádlzey od nich morderłstwo ćierpią/ niżby łámi kogo mor=
24: dowác mieli: rádlzey krzywdę ćierpią/ niżby kogo vkrzyw=
25: dzić mieli. Ktorzy/ iż łámi włálnym łą Mefyáłowym lu=
26: dem/ y oni go łámi znáią y rołkázania iego pilnuią/ przeto
27: proroctwá tego w łobie y w braćiey łwey wypełnienie wi=
28: dzą: y łámi łie walką tą zwierzchowną/ ćielefną/ źiemłką/
29: ktora między ludzmi bywa/ brzydzą. A pokoiu też tego o
30: ktorým Prorocy mowili/ nád łobą doznawáią. Ale też nie
31: tego pokoiu źiemłkiego łwieckiego/ że łie z niłkim nie wádzą/
32: áni ná guz złołćiami łwoimi/ y łwowoleńłtwy gonią/ rzad=
33: ko przedłię od ludzi niewiernych dołáwáią: cho=

ćiaz ł

strona: 113

O Żydówłkich
wywodziełch.

Lił113.

1: ćiaz łie go pod czas drogo dokupią. Ale więcey pokoiu łu=
2: mnienia dobrego przed Bogiem vzywáią/ znáiąc go być
3: nie tylko Bogiem łwym/ Pánem y obrońcą pewnym/ ále

4: co ieft poćiefnieyżego/ oycem łákkáwym y dobrotliwym/
5: z ktorym iuż przymierza/ pokoju wiecznego duchownego/
6: przez Iezufá Mefyafzá doftáli/ przez ktorego z nim łá po=
7: iednáni/ od grzechow oczýścieni/ od śmierći/ piekła/ Szá
8: táná wybáwieni. Ze fie im iuż tego wśzyftkiego bać nie
9: trzebá/ áni z łobá dla tego trwożyć. Cze^{g0} zás iż wśzyfcy nie=
10: zbożnicy niewierni nie máią: Przeto choćiáby w nalepńzym
11: świeckim pokoju miefzkáiąc/ tych doczeńnych rofkofzy vży=
12: wáli/ (ná co fie teź tylko mizerni żydowie ogládáią/ y tá=
13: kiego łobie pokoju żądáią) iednáń wfpokoieni być nie mo=
14: gą: gdyż Bogá nieprzyaćielem łwym máią. A teź cho=
15: ćiał pijáńftwem/ biefiádámi/ kołácyámi/ muzyką/ inftru
16: mentámi rozmáitymi/ ferce łwe rozwefelić chcą: iednak
17: práwego wefela nigdy łobie zgotowác nie mogą. Iż ie
18: łumnienie ich łtrofuie/ y niefpokoinymi czyni. A co przy= (*marg*) Chrifthus nie przyłzedł
z pokojem ale z mieczem. (-)
19: dáią mowiąc: Ze Chrifthus náłz nie przyłzedł pułzczać poko
20: iu ná świat/ ále miecz/ thedy y w tym prawdę mowią/
21: choćiał teź tego nie rozumieią. Abowiem iż Chrifthus ieft
22: onym kámieniem/ od Bogá ná gorze świętey Syońkiey/
23: Kroleftwá duchownego Izráelá/ ábo łynow Bożych/ zá
24: węgieł przednieyży wyłádzony/ przeto fie ich wiele oń otrą
25: ćić musi/ y przeciw niemu powłtáwác/ á wiele fie ich teź
26: ná nim budowác: á iuż od niego nie odłtáwác. A iż Bog
27: łam iednych do kámienia te^{g0} przywodzi/ y ná nim ie budu
28: ie/ drugie od niego odrzuca/ przeto miedzy tymi odrzucony=
29: mi nigdy pokoy nie może być/ ále miecz/ ktorego nie tylko
30: łámi przeciw łobie/ iáko Mádyáńczycy zá Iedeoná/ vży=
31: wác záwždy mułżą: Ale theź nim y tych mordowác będą:
32: ktorzy fie z nimi nie zgadzáią. A ći zás nierzkác żeby złym

33: zá zle oddawác mieli: ále rádniey nieprzyiaćielom fwym

b

dobrze

strona: 113v

Siodma Rozmowá

1: dobrze vczyniá. Nierzkác žeby fie teź mieli krzywd swoich

2: mścíc/ ábo sobie w wierze fwey tesknić/ ále rádšzey wšzy=

3: ftkie przeciwiéńštwá/ przy fwym miłym kámienu Iezu=

4: fie Chrifufie Synu Bozym/ á potomku Dawidowym/

5: ćierpiá: cále fie ná Sąd iego fpušzcziáć/ thák iáko o nim

6: Ezái. 11. v 1. 2. 3. 4. 5. prorokował. A toć ieft odpowiedź

7: moiá/ ná to żydowfkie zágadanie. y to o Krzešćianach y

8: Chrišćianach rozumienie. Tákże teź y o pokoiu prawdzi=

9: wym/ y mieczu tym ktory Chrištus ná šwiát pušzcza. **V=**

10: **CZEN.** Choćiafz to wšzyftko z takim wyrozumieniem (*marg*) Miefzkác będzie wilk z báránem. (-)

11: ftać moze/ y niewiem áby fie w nim co żydom bącznym nie

12: fpodobác miáło: Ale ná to co im powiefz/ gdy ták dáley mo

13: wiá. Oto nie tylko rzeczy te/ z štrony ludzi miály mieć w fo

14: bie/ znáczná odmiáne/ ále fie teź odmiáná tá/ y w zwierzę=

15: tach/ beštijach/ y gádzinach pokázác miála/ gdyż ták iáfnie

16: ná dwu mieyfcách Ezáiáfz. 11. v 6. A 65. v 25. mowi: Bę=

17: dzie miefzkał wilk z iágnięćiem/ A Leopárd z koźlęćiem le=

18: źeć będzie. Tákże ćielę y lwię/ y bydło tłušte wešpołek

19: (páść fie będą) á máłe páchołę rzádzić ie będzie: y dáley

20: iáko dobrze wiefz/ co o tym Prorok nápišáł. Ná co oni ták

21: mowiá/ poniewáź iefzće tego nie widác/ tedy teź y iefzće

22: Mefyáfz potomek Dawidow nie przyšzedł/ áni látorošłká

23: oná ze pniá Izáiiego wyrošłá. A ták teź iefzće niemálfz przy

24: mierza nowego od Bogá obiecánego. **NAVCZYCIEL.**

25: To powiem iż mowá tá nie ieft włafna/ ktoraby wedle li=

26: tery rozumianá miáá być/ ále iest figurálna iákowey/ we
27: wżyftkim písmie/ wżędy pełno. A iżby tym śnádniey nie=
28: chodząc dáleko/ to mogło być pokazano: tedy niech támże
29: Ezá: 11 v 9. Zydowie/ w Prorockie fłowá weyźrzą/ ktore
30: tákowe są: nie zálzkodzą áni obrázá ná wżyftkiey świętey
31: gorze moiey: poniewáf nápełnionábędzie ziemiá znáiomó=
32: ści Páńskiey/ iáko morze wodámi/ ktore wżyftko pokrywá
33: ią. Tu naprzod przez gorę świętą nie rozumie fámeý oney

gory

strona: 114

O Zydowkich
wywodziech.

Lif114.

1: gory Syońskiey/ przy ktorey/ końcu Ieruzálem y kościół
2: zbudowány był: ále rozumie zgromádzenie święte ludu Bo
3: że^{go} w duchu y w prawdzie bogá wychwalájące ná którym=
4: bykolwiek mieyfcu zebrane było. Bo gdzieby to kto wedle
5: litery chćiał o gorze Siońskiey wykłádác: tedyby ták rozu=
6: mieć musiał/ że nigdziey chwalcy Bożych prawdziwych
7: nie miáło być/ iedno ná gorze oney. A choćby też gdzie in=
8: dzie byli/ tedyby im też złe beftye szkodziły. Druga co mowi:
9: Nápełnioná będzie ziemia znáiomóści Páńskiey: tu też
10: przez ziemię/ nie ziemię/ áni beftye/ áni drzewá/ ále tylko
11: ludzi rozumie/ á iefzcze k temu wybrane Boże/ po wżyftkiey
12: ziemi/ ábo świećcie rosproszone. Tákże gdy wilki/ owce/ lwy
13: lámparty/ y ćielętá miánuie/ nie rozumie też tego/ o zwierzę
14: tách y beftyiach: ále o ludziách rozmáitych/ y frogich y ći=
15: chych/ y okrutnych y podłych: iákowych dofyć iest ná świe
16: ćie/ miedzy wżemi stany y narody: dziwnych y nie okroco=
17: nych. Ktorzy wżyfcy od Bogá/ przez ducha iego okroceni
18: mieli być/ y śpołu złączeni: áby pod iedynym Pásterzem/ od

- 19: Bogá ze pniá Izáiego wzbudzonym/ zgodnie y ípokoynie
- 20: żyć mogli: obyczáiw fwyh dziwnych/ grubych/ íprofnych
- 21: bydlęcych/ bełtyálnych/ poprzełstawfzy. **VCZEN**. Wy=
- 22: rozumienie to dobre iest/ ále ná nim żydowie nie przełtáną/
- 23: ieflií go iálnymi pífmá ś. świádectwy nie podeprzełz: prze
- 24: toby to pokázáć potrzebá/ że teź pífmo ś. názywa ludzi ná=
- 25: zwilki tákiemi/ ktoremi źwierzétá y bełtye názywáią. **NA=**
- 26: **VCZYCIEL**. Azáł te^{g0} nie pámiétałz iż Bog lud fwoy
- 27: pófpolićie owcámi/ owczárnicy y páłtwilká fwe^{g0} názywa?
- 28: Píál: 100. v3. Ezech: 34. v 10. 17. 22. Iníze zás ludzi/ á ná
- 29: koniec y niektore z ludu fwego złołniki írogie y okrutne/ ná=
- 30: zywa lwy/ dzikimi wieprzámi/ byki Bázáńfkimi/ pfy/ ie=
- 31: dnorofczámi rc. Píál: 7. v 3. A 22. v 13. 17. Píálmo 80. v
- 32: 14. Tákeże ono y íam Iákob Pátryárchá w Proroctwie
- 33: íwym 1. Moyze: 49. v 9. zowie íyná fwego Iudę lwem/ y

b ij

lwięciem

strona: 114v

Siodma Rozmowá.

- 1: lwięciem/ Izáłchárá ofłem mocnym/ Dáná wężem/ Nef
- 2: talimá ieleniem/ Beniáminá wilkiem drápieźnym. **V=**
- 3: **CZEN**. Wiem teź ia y to/ ále żydowie ná tym nie bárzo
- 4: przełtác chçá: ábowiem tym to zbijáią mowíac: Iefliby te
- 5: obietnice o ludziách á nie o tychże bełtyách námienionych
- 6: rozumíáne miály być: á ná coźby Bog przez Ozealzá káp:
- 7: 2. v 12. obiecowáł przymierze vczyńić dla ludu fwe^{g0}/ z źwie=
- 8: rzęty polnemi/ z ptaki niebiełfkimi/ y zgádziną/ chcąc gi od
- 9: woyny y wízego niepokoíu vwolnić/ á onemu ná wízyłtkim
- 10: ípokoyne miełzkánie ípráwić. Ale iż teź y to obiecuie/ tedy
- 11: Ezáíalżowe fłowá nie mogá być o ludziách/ ále zgołá o be=

12: łtyách rozumiane. Ktora rzecz/ iż sie ielzczę niepokazála/
13: przeto ielzczę Mefyafz nie przyfzedł/ y nowe przymierze nie
14: náftąpiło. **NAVCZYCIEL**. To nie nowiná iż niewierni
15: ná iálnych powieściách fłowá boże^{g0} nie rádzi przeftawiaią:
16: á zwłafzczá żydowie: ktorzy więcey Tálmudowi fwemu ni=
17: źli fámey Bibliey wierzą: wźákże przedfię prawdá choćaż
18: ią nábárziewy tłumią/ ma zá łobą znaczne świádectwo/ á nie
19: tylko od dobrych y wiernych/ ále też pod czás y od złych y
20: niewiernych. Mnieby oni y tobie mogli wiary nie dáwác/ y
21: náłzymi wykłády gárdzić/ ále což też wźdy rzeká fwemu Rá
22: binowi Moyżefzowi? ktory tákże rzecz tę z námi zgodnie wy
23: kłáda/ mowiąc: Niech to do łercá nieprzychodzi żadnemu
24: áby zá dni Mefyafzowych/ miało sie co od biegu przyrodzo
25: nego odchylic: ábo żeby sie co w rzeczách przez łzesć dni
26: łtworzonych/ miało odmienic. Abowiem poydzie świát
27: zwykłą fwą drogą. A ták pogotowiu y źwierzétá zoftaná
28: przy fwoich włafnościách. Wźákże ia nie ielstem od tego/
29: żeby Bog/ ktory obiecał lud fwoy Izráelfki/ gdyby prze=
30: łtępował rołkazania iego/ źwierzety łrogiami kárác/ 2.
31: Moy: 26. v 22. Ezech: 55. v 17. nie miał ludu fwego połtu=
32: łznego od te^{g0} záś broníc y z fámymi beftyami dla fwych wy
33: bráných przymierza vczynic? Gdyż też y to támże/ w 3.

Moy: 26.

strona: 115

O Żydowskich
wywodziech.

Lií115.

1: Moy: 26. v 6. obiecował. O czym też małz v Ezech: 34. v
2: 25. 28. Y owfzem temu mocnie wierzę/ żeby y lwom páłzczę=
3: ki pozáwierał/ gdyby ktory z wiernych miedzy nie wrzuczo

- 4: ny dla wiary był/ iako sie z Dánielom Prorokiem Bożym
- 5: działo/ gdyby to Bog widział/ żeby ftąd imię iego święte
- 6: chwałę swoię miało. Ale to przedię wżyftko/ onego ze=
- 7: pflować nie może/ żeby Ezaiaszowe proctwo/ nie miało sie
- 8: ściegąć do ludzi złych frogich y okrutnych/ ktorzy sie z inny
- 9: mi ćichymi fkromnymi y wiernymi pod Mefafzem/ zgá=
- 10: dząc máią/ y miłowác ie będąc odnowieni y odrodzeni przez
- 11: wiarę y ducha Bożego. Poniewał więtfzã zãwżdy chwałę
- 12: Bog imieniowi swoiemu/ z ludzi wywodzi y wywodzić bę=
- 13: dzie/ bo ich też dla te^{go} ftworzył Ezã. 43. v 21. ániżli z bestiy
- 14: ktore dla człowieká fã ftworzone. Ale iż żydom o wczãs/ po
- 15: koy/ y rofkofzy ćielefne idzie: ktorzy sie po Mefafzu fpodzie
- 16: wáią: zle go y kroleftwo iego wyrozumiawfzy/ przeto ták
- 17: prorockich fłow wedle चुći fercã fwego nákrãcáią/ y ony
- 18: wedle litery wykłádáią. Ale což wżdy ná to rzekã/ iefliż ták
- 19: wżyftko ćielefnie/ wedle litery będą chćieli wykłádác/ co
- 20: Ezaiasz káp: 62. v 6. O Ierozolimie powieda: że ftrożowie
- 21: iey nie máią całą noc fpác/ ále wftãwicżnie ftrzegãc iey bę=
- 22: dã wołãc bes przeftãtku. Iefliby tãki pokoy miał wżędy
- 23: być/ y tãkie walek y bestiy wfkromienie ná wżze ftrony/ iako
- 24: oni wedle ćiałã y krwi dumáią. A colby ftrożow potrze
- 25: bá? gdyż tych tãm nie vżywáią/ gdzie sie żadney trwogi y
- 26: niebefpieczeńtfwã nie obãwiáią: Ale żebym sie długo tã rze
- 27: czã nie bawil: iefli iako oni dumáią/ zgołã miecz/ woynã y
- 28: wżyftkie nieprzyiãzni z żemie wygładzone máią być: á ie=
- 29: dnã zgodã/ miłość y przyiãzn wżyftkich ma w iedno złą=
- 30: czyć: A fkãdże sie potym weźmie Gog y Magog/ głowni
- 31: oni ludu Bożego nieprzyiãciele? o ktorzy Ezechiel 38. v 1.
- 32: pifze. Widzimi sie iż gdy by to żydowie/ pilnie sie temu przy
- 33: pãrzywży/ rozebrãc vmieli/ tedyby tych swoich wywo=

strona: 115v

Siodma Rozmowa.

- 1: dow zaniechac musieli: Bo sie zadna miara z nimi nie osto=
2: ia: by tylko na ialnia z nimi wynisc chcieli: przypufzczaiac
3: do fercá ltateczna y porzadna na nie z slowa Bozego odpo=
4: wiedz/ przed ktora sie wywody ich zimne iako lod/ przed le
5: tnia floneczna goracością rosplynac musza. Wszakze iefli
6: iefzcze maiz co poteznego/ co bys od nich slyszal/ porzadkiem
7: swym powiaday/ a ia tez co Bog wzyczyc bedzie raczyt od
8: powiedac bede. **VCZEN**. To tez iefzcze mowia. Pod
9: nowym przymierzem grzechy vftac mialy y wzelakie zlo=
10: sci/ a teraz/ nierzkac zeby zgladzone mialy byc y vftac/ ale (*marg*) Grzechy y grzezfacy
nie mieli byc pod nowym Mefyalzowym przymierzem. (-)
11: sie ich bes liczby przymnozylo: a przeto takie czynia zam=
12: knienie. Poniewal tedy iefzcze grzechy nie sa zgladzone ani
13: ludzie od nich sa oczyscieni/ iako ci/ ktorzy vftawicznie grze=
14: sza/ tedy to nie moze byc/ aby iuz nowe przymierze nastapi=
15: lo/ abo zeby iuz Mefyalz przysc mial. **NAVZCYIEL**.
16: A tego czym dowodza/ zeby grzechy vftac mialy? abo zeby
17: iuz ludzie pod nowym przymierzem vpadac abo grzezfyc
18: nie mieli. **VCZEN**. Aczkolwiek wiele mieyc z pisma s.
19: przywodzili/ wszakze mym zdaniem iedno to nawaznieyze
20: bylo ktore z Ieremialza przypominali: Iere: 33. v 8. Gdzie
21: Bog obiecuiac przywrocic wiezienie Iudy y Izraela/ to iest
22: ofwobodzic ie z niewoley/ y naprawic ie postaremu/ tak po=
23: tym przydaie mowiac: Oczyscicie ie od wzyftkiey niepra=
24: wości ich/ ktora zgrzezfyli przeciw mnie.
25: **NAVZCYIEL**. Y tho nie ledá fek: ale wzdy nie
26: twardy. Iz Bog obiecui od nieprawosci/ ktorych sie

- 27: przeciw niemu dopuśczał lud iego/ oczyścić gi z łáfki fwey:
28: więc to iuż ftąd chćieć zámknąć: otóf iuż grzechow nie bę=
29: dzie/ otóf iuż ludzie grzeszyć nie będą. Niewiem co to zá
30: zámknienie. A gdy bym ia też ták rzekł/ obiecał Bog ná
31: karmić y náfyćić lud fwoy/ otóf iuż gdy gi raz nákarmi y
32: náfyći nigdy potym ludzie łáknać y prágnąć áni iesć będą.
33: Azałby to nie głupi był wywod moy? Ale fie nie trzebá by

łó ná

strona: 116

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif116.

- 1: łó ná tych łámych słowách wiefzác/ lecz fie y temu co tám
2: dáley ftói przypátrząc potrzebá było: y co też przed tym
3: Bog powiedział pámiętác. Bowiem támże zaraz w tym=
4: że to wierfzu przydáie/ miłóściw będę włzem ich niepráwo
5: śćiam/ ktorymi przeciw mnie zgrzeszyli/ y mnie łobie lekce
6: powazyli/ A wyfzrey káp. 31. v 34. mowiac o nowym przy=
7: mierzu/ pod ktorym fie to dziać miáło/ Nie mowi ták/ nie
8: będą iuż dáley pod nim ludzie grzeszyć: áni będą dáley ná
9: świećie grzechy/ ále ták/ Vlituię fie nád niepráwościami
10: ch/ á grzechow ich iuż dáley pámiętác nie będę. Iáko też
11: y Dawid mowi. Pfál. 32. Szczęśliwy ten ktoremu wyftę=
12: pek ieft odpuśczoney/ ktorego grzech ieft pokryty. Szczę=
13: fliwy człek ktoremu Pan nie poczytá niezbożności rc. Nie
14: mowi żeby ten był fzczeńliwy ktoroby nie grzeszył/ ále ktore
15: mu iáko grzesznikowi grzechy odpuśczone/ y pokryte/ bes
16: przypominánia ich/ bywáią. Bo gdybyfmy ták rozumieć
17: mieli/ iż iuż ludzie pod nowym przymierzem grzeszyć nie bę=
18: dą: tedybyfmy też ták rozumieć y twierdzić tho musieli/ iż
19: iuż też ludzmi nie będą/ ále duchámi ábo Anioły bes ciála/

20: áby iuż grzeŕzyć nie mogli. Abo ieŕliby przedię ludzmi by=
21: li y tof by przedię ćiało mieli: tedyby wždy ácz nic tego
22: potrzebá dowieść y to piŕmem ś. pokázác/ ze fie ći ludzie iuż
23: nie ták máią ná ŕwiát rodić/ iáko fie odpoczátku ftworze=
24: nia ŕwiátá rodzili y iefzcze rodzą: gdyż rodzenie tho nie bes
25: grzechu y ŕkázenia bywa. Czego ieŕli ći żydowie ták wykře=
26: tni nie pokażą/ tedy tego/ zá co fie wzięli nie dowiodą. Bo
27: to muŕi być co Bog ŕam powiedział/ iż ferce Człowiecze
28: ŕkłonne ieŕt ku złemu z młodoŕci ŕwoiey: á iż człowiek pije
29: niepráwoŕć/ iáko ziemiá dzdzową wodę. Ale tho przedię
30: nic tym ŕzkodzić nie ma/ ktorých Bog do nowego przymie=
31: rza przyimuie/ duchem ich ŕwym odnawia/ grzechy wŕzy=
32: ŕtkie ktore pod pierwŕzym przymierzem nie mogły być o=
33: fiárą zgłádzone áni odpuŕzczone/ odpuŕzcza y onych zápá

miętawa/

strona: 116v

Siodma Rozmówá.

1: miętawa/ ták iáko tu przez proroká ŕlubeie. Ale fie tym dłu
2: go niebáwiąc/ to mowię/ że te ⁸⁰ żaden z nachytrzych żydow
3: nie pokaże/ áby pod nowym przymierzem/ grzechy zgołá
4: vŕtać miály/ á k temu we wŕzyŕtkich ludziách/ żeby iuż po=
5: tym żaden z nich nie mogł grzeŕzyć: (bo to ál w onym przy
6: ŕzłym żywoćie wiecznym będzie/ gdzie wybráni Boży/ bę=
7: dá iáko Aniołowie Boży/ zewleczeni z ćiała tego/ ŕkázeniu/
8: ŕmierći y grzechowi poddánego) Ale to/ co iuż y teraz ieŕt/
9: będzie że Bog wŕzyŕtkim ŕwym wybranym ŕynom y cor=
10: kam odpuŕzczác będzie grzechy/ z łáŕki ŕwey/ procz ich wŕze
11: lákiey godnoŕci/ y zaŕlugi/ A ták ie odpuŕzczác będzie że ich
12: iuż więcey pámiętác nie będzie/ Nie iżby ich nie było/ ále
13: iż choćiaby były/ on ie pokryie/ y onych nie przyczyta/ áni

14: ich więcej pamiętać będzie. Ale mówię iż tylko wybranym
15: swym/ a nie wobec wszystkim. Co (iż tak tę rzecz z Ozeas=

16: szem zamknę. káp. 14. v 10.) jeśli kto jest mądry/ wyrozumie/
17: a kto roztropny pozna to/ boć drogi Pańskie proste są/ prze
18: to też w nich sprawiedliwi chodzić będą: zaś przestępcy/
19: odtrąca się na nich. Będą/ mówię/ z łaski jednym odpu=
20: szczone grzechy/ które sobie Bog oczyści i sprawiedliwi/
21: a niebożnicy przedsię w złościach swoich zaginą/ ani grze
22: chow swych żadnego odpuszczenia otrzymają. Czego iż już
23: zdawną od przyścia Jezusa Chrystusa pomóżać Boże=
24: go/ przez śmierć i krew jego/ którą wmiarając zwoley i łas=
25: ski Bożej wylał za grzeszne/ wierni nad sobą doznawają:
26: i na sumieniu/ któremu duch ś. świadectwo wydaie/ nie
27: ledą iako się wefelą/ tedy się to stąd pokazuje iż już i przy=
28: mierze nowe/ Bog wedle swej obietnicy z ludzmi uczynił/ (marg) O zgromadzeniu Izraela
ich ziemie. (-)

29: i Mefysz już też przyszedł. **VCZEN**. Ale Bog przed
30: tym/ albo/ acz nic/ naten czas obiecał lud Izraela/ do
31: ziemie ich ze wszystkich ziem zgromadzić/ i ony rozmnożyć
32: i pokoy im w niej sprawić/ a na wieki ich z niej nieruścić.
33: Czego iż jeszcze nie wykonał/ tedy też ani Mefysz dał: ani

nowego

strona: 117

O Żydowskich
wywodziech.

Lif117.

1: nowego przymierza uczynił. Owszem/ i sam Jezus/ kto=
2: rego wy za Mefysz maćie/ miało tego zgromadzenia ro=
3: sproszenie opowiedział/ którego i dziś doznawamy: Tak
4: jeszcze daley żydowie mówią. **NAVCZYCIEL**. Bą/
5: lącnoc tak mówić/ ale niewiem aby tego porządnie swia=

6: dectwy z łłowá Bożego mogli dowieść. **VCZEN.** O
7: to nic/ tego oni potężnymi pífmy dowodzą. Bo o tym wie
8: le ieft w Prorocech: á nád to/ y v fáme⁸⁰ Moyżefzá. 5. Moy.
9: 30. máło nie cáła káptu. A v Ieremiafzá tak o tym mowi
10: káp. 23. v 3. Y zgromádzę ia ołtátki łtádá moiego ze wńzech
11: ziem do ktorychem ie rołpędził y przyprowadzę ie do obor
12: ich/ áby lie mnożyły/ y wiele ich było. A támże káp. 29. v
13: 14. Naydziećie mię/ mowi Pan á ia przywrocę poimáñ=
14: ce wálze/ y zbiorę was ze wńzech Narodow y ze wńzech
15: mieyfć ná ktorem was wygnał mowi Pan: y przywrocę
16: was ná to mieyfće/ z ktoregom was poimáných záprová=
17: dził był. A v Ezechielá w 36. w wierfzu 24. Y wezmę was
18: z pośrzod narodu/ y zgromádzę was ze wńzyłtkich ziem/ y
19: przyprowadzę was do ziemie wálzey. Ale y infzych wiele
20: ieft/ tym podobnych iáko Iere. 16. v 15. A 30. v 10. A 31.
21: v 8. 9. A 32. v 37. A 46. v 27. 28. **NAVCZYCIEL.**
22: Báčzyć ia tego nie mogę/ áby tego co dumáią/ mieli potę=
23: żnymi świádectwy dowodzić. Abowiem ty wńzyłtki świá=
24: dectwá nic lie nie ściągáią do terážnieyfzey niewoley ich/
25: áni do przyłżłego iákiego wedle ciáłá zgromádzienia/ do zie
26: mie oney/ w ktorey teraz Turek rołkázuie: Ale lie ku oney
27: Bábilońkiey niewoley ściągáią: y o niey świádczą/ o kto=
28: rey Ezáiafz y Ieremiafz Prorokowáli. Tákże też y o wy=
29: prowadzeniu z niey/ y przywroceniu záś żydow do ich mie=
30: łzkánia/ Iáko tho znácznie opifuie Ezáiafz. káp. 13. y 14.
31: gdzie y Bábilonu zborzenie y ludu Izraelfkiego ołwobo=
32: dzenie y do ich ziemie przywrocenie wyráził. Tákże Ieremi
33: afz káp. 29. v 12. A káp. 31. áłz do v 30. Tákże 33. v 3. Tákże

Siodma Rozmowa

- 1: Ezech. 59. v 25. rc. tego znacznie dokładają/ iż to wszystko/
2: coś z ich podania przypomniał do onej śie niewoley
3: Babilońskiej ściągą/ która już minęła/ a nie do tej teraz=
4: znieyfzey/ Czytaj iedno y śam z pilnością/ doznasz tego nie
5: omylnie/ ktorej niewoley wiesz iżci y czas/ to iest lat siedm
6: dziesiąt/ y wybawiciel/ to iest/ Cyrus/ nāznāczony był.
7: Iako maśz Iere. 25. v 12. A 29. v 10. A 2. Kron. 36. v 20.
8: A 1. Ezdr. 1. v 1. Ezā. 45. v 1. A 48. v 20. A tāk śie nā tym
9: bārzo żydowie teraznieyfzy myślą/ gdy śwoiego zgromādze=
10: nia/ do onej źiemie/ w ktorej przodkowie ich krolowali/ y
11: teraznieyfzey niewoley tymi Proroctwy dowodzą/ y nā nie
12: śie iakoby im iefzcze wedle ćiałā śluzyc miāły oglądają. A
13: co śie też tknie śłow tych/ żeby nāwieki z niey nie mieli być
14: rufzeni/ tedy śie już o tym mowiło/ iż to śłowo/ Nāwieki
15: czas pewny y śkończony w piśmie ś. znaczy. Czego tu już po
16: wtārzāć niertzebā. Aprzeto baczyć to y śam moźesz/ iż zle
17: tych prorocत्व żydowie vzywājā/ y gwałtownie ich ku iā=
18: kieś poćiesz śwey nākrācājā. **VCZEN.** Ale oni tāk
19: z tego wychodzą/ iż āczkolwiek v Ieremiaszā y v Ezāiaszā
20: nā mieyścāch nāznāczonych iest zmiankā Bābilonu/ y mo=
21: gło by śie to o onej niewoley babilońskiej rozumieć: wśzāk
22: że śā mieyścā inrze ktore nie czyniā/ żadnego przypominānia
23: Bābilonu/ āni onej niewoley/ tylko tāk zgołā o zgromādze
24: niu ich do źiemie ich mowiā/ przeto nie o onym przefzłym/
25: āle o tym przyfzłym zgromādzeniu ich rozumiane mājā być.
26: **NAVCZYCIEL.** A gdzieś o tym piśmo? **VCZEN.**
27: V Ezāiaszā tāk nāpifano śtoi/ káp: 25. v 6. 8. Ze ma Pan
28: z tłuśtych rzeczy/ śprāwić kołācyā nā gorze Syońskiej/
29: śmierć śkāzić/ łzy z oczu otrzeć/ y zelzywość ludu śwego ze

- 30: wszystkie ziemie odiać. A káp. 60. v 1. Obiecuie iż sie swiá
31: tłość Pánka miała nád Ierolimą pokázác/ że sie do niey
32: poganie mieli zgromádzić: v 2. że sie wszyscy synowie iey do
33: niey mieli zbieżec: v 3. Y dáley/ opifuie wielkie y známieni=

te rzeczy/

strona: 118

O Zydowkich
wywodziech. Lif118.

- 1: te rzeczy/ ktore sie wykonać nád Ierolimą miály: ktorych
2: iż ielzcze niemálf: bo sie náon czás niewypełniły/ gdy żydo=
3: wie z Bábilonu przyfli: przeto sie teraz ielzcze pod nowym
4: przymierzem zá Mefyalfá wypełnią. Toż naydziesz káp: 61.
5: v 4. 5. 6. y aż do końca. Ale y z infzych kápituł Ezáiálfzo=
6: wych aż do końca kfiąg iego/ tym sie nawięcey bawi/ opifu
7: iąc przywrocenie żydow do ziemie ich/ do miáltá y kościo=
8: lá: y ich szczęśliwe ná wieki w oney ziemi y w mieście mie=
9: fzkánie/ w pokoiu y w doftátku wśzelákim. A iáko Ieremi
10: álf przydáie/ po wielkich obietnicách/ ktore im obiecuie/ że
11: chocia wynifzczy wszystkie narody/ iednákf ludu fwego wyni
12: fzczyć niechce. Ale choć ie kárác w fádzie (to ielst miernie z
13: rozládkiem/ nie z zápálczywością chce) iednákf go do koń=
14: cá wygládzić niechce. To też y v Ezechielá káp: 36. nay=
15: dziezf/ á zofobná w wierfzu 23. y 24. gdzie ták mowi: Po=
16: swięcę ia imię moje wielkie/ ktore ielst miedzy pogány fplu
17: gáwione/ ktoreście wy miedzy nimi fplugáwili: áby pogá
18: nie poználi zem ia Pan (mowi Pan Bog) gdy będę poświę
19: con miedzy wámi przed ich oczymá/ y wezmę was z náro=
20: dow pogáńfkich/ y zgromádzę was ze wfzech ziem/ y przy=
21: prowadzę do ziemie wáfzey. rc. **NAVCZYCIEL**. To
22: wiem wszystkie/ że tám ták nápiáno ftoi/ y nád to co wię

23: cej. Ale to wżytko nic ćielefney dumie żydowſkiej niepoma
24: ga. Abowiem choćiał coś ſpáníałego y wyfokiego ty obie=
25: tnice w łobie máią: iednák fie przedfię wżyftkie/ pierwżym
26: względem do oney niewoley Bábilońkiej/ y dowybáwie=
27: nia z niey ſćiągáią y o nią práwie opieráią. Iákoſ też oná
28: niewola y wybáwienie z niey/ wedle ćiałá/ przyczyną nieiá=
29: ką tákowych zacnych obietnic Bożych/ wierzącym byłá.
30: Ale iż Prorok choć od Bábilońkiej niewoley ćielefney przy
31: czynę y pochob wżiáwży/ wyżłzey wftępuie/
32: kąſ inſzą ciężłzú/ niź oná byłá opifuie/ iednák tymi ſłowy
33: nic tákiego/ ná co fie żydowie ogládáią/ onymi nie obiecuię/

c ij

ácoſ

strona: 118v

Siodma Rozmowa

1: ále coś nád to wietżzego y poważnieyſzego vkázuie/ co fie ku
2: duchownym rzeczám więcey niź ćielefnym ſćiąga/ przeto
3: też gdy mowi o wybáwieniu z niewoley y o zgromádeniu
4: do źemie ich/ do miáltá/ koſćiołá y gory Syońkiej. Coſ
5: też zacnieyſzego y ſzczęſliwżzego pińánim ſwym znáczy/ niźli
6: oni wedle zdánia ſwego dumáią. To ieſt nie ćielefne iákie
7: wżytkich w iednę kupę do miáltá iednego Ieruzálem zebra
8: nie: ále do iedney wiáry y wyznánia Bogá iednego/ y do
9: rządu/ y ftádá/ Páfterzá też y Krolá iednego Dawidá/ kto=
10: rego Bog oſtátecznych czálów wzbudzić obiecował przy=
11: ftanie y w iednoſć duchá zgromádenie opifuie. Czego wżyt
12: kie⁸⁰ ono z Bábilonu wyprowádenie/ y do Ieruzálem zgro=
13: mádzenie ćielefne/ figurą nieiáką było. O którym/ zgromá
14: dzeniu fie/ do Bogá iednego pod iednego Páfterzá y Kro=
15: lá Dawidá/ v Ieremiałzá Proroká y v inſzych czytamy. Ie
16: re: 31. v 9. Ezech: 34. v 23. A 37. v 24. 25. Ozee. 3. v 5. Tá

- 17: że też y od Páwłá Apoštołá teyże rzeczy zmiánkę y przypo=
18: mnienie/ z niektórymi okolicznościami widzimy/ Rzym: 11.
19: v 25. 26. 27. A 2. Kor: 3. v 16. **VCZEN.** Zda mi sie iż
20: to mówiąc/ o dwoiákicy niewoley fłowá te rozumiesz/ y dwo
21: iákie też wybáwienie okázuiesz? A żydowie nie trzymáią ie= (*marg*) Dwoiáka zázwdy
niewola y dwoiákie z niey wybáwienie w písmiech s. ma być vpátrowana. (–)
22: dno o iednym: to iest o cíelefnym/ iákie było Egiptfkie/ Bá
23: bilońfkie/ y to teraznieyfze Rzymfkie/ á przetoby to pokázác
24: pímy potrzebá/ żeby sie y oni w tym obaczyć mogli: bo gdzie
25: sie dwoiáka niewola pokaże z písmá: tedy też y dwoiákie bę=
26: dzie musiało być wybáwienie. A iefli dwoiákie iest to wy=
27: bawienie/ tedy też y to do Ieruzálem zgromádzenie musi
28: sie dwoiáko rozumieć. **NAVCZYCIEL.** Ták iest á
29: nie ináczey/ iż iáko dwoiáka iest niewola/ ták też dwoiákie
30: wybáwienie. Abowiem iedno iest cíelefne/ o którym sie iuz
31: písmá dofyć przywodziło/ iáko sam wiefz. Drugie iest du=
32: chowne: gdy kto dla grzechow fwych pod śmierć y zátirá=
33: cenie poddány bywa: z ktorego też Bog wybawia. A wy=

bawia

strona: 119

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif119.

- 1: bawia nie tych tylko/ coby w cudzych ftronách byli: Ale też
2: y tych coby w Syonie siedzieli. O którym maż Pfal: 130.
3: v 8. gdy mowi Dawid/ Iż Bog wykupić ma Izráelá/ od
4: wfzech niepráwości iego. Tákże Ezá: 61. v 2. 3. Duch Páná
5: Bogá moiego iest ná mnie/ á to dla tego iż mię pomázał
6: Pan/ y posłał mię ábych rzeczy wesole cíichym opowiadał/
7: ábym rány záwinął ná fercu fkrufzonym/ ábym poimán=
8: com obwołał ofwobodzenie y więźniom rozwiązanie (niewi

9: dzącym) przezyrzenie: á izbym wywołał rok vbłágania
10: Páńfkiego/ y dzień zemfzczenia Bogá náfzego/ á poćiefzył=
11: bym tych ktorzy z żáłości wzdycháią: á izbym dał tym kto=
12: rzy w Syonie plączą ochędoftwo miáfto popiołu. rc. O
13: czym też czytać możefz Ezái: 59. v 9. 10. 11. Abowiem gdy
14: by oni y wfyfscy inny ludzie nie wpádli pierwey w niewolą
15: śmierci y pieklá ábo grobu przez grzechy/ tedyby nigdy cie=
16: lefney niewoley ná nie nie przepufzczał Bog: ále iz zgrzefty
17: li/ á dla grzechow w niewolą śmierci y pieklá wpádáli:
18: przeto ich Bog dla tego ludziom w niewolą podawał/ iáko
19: Prorocy świádczą. A ták choćby ich z łálki fwey dáremnie/
20: wybáwił z oney niewoley ćiefefney/ w ktorą fie fámí dobro
21: wolnie złościámi fwymi záprzedawáli. Ezá: 50. v 1. A 52.
22: v 3. A cożby tego wfyftkiego zá pożytek był/ iefliżby od
23: śmierci y grobu ofwobodzeni nie byli? Przeto choć tego ży=
24: dowie do fiebie nie baczą/ áni fie zá niewolniki śmierci y pie
25: klá poczytáią: iednák w niewoli fą. Y ták w niey długo bę
26: dą/ dokąd ich z niey nie wybáwi Bog. Ktore wybáwienie/
27: nie tylko Izráelczykóm/ iáko Oze: 13. v 14. obiecuie Bog:
28: ále też y wfyftkim infzym narodom (choć nie fą iáko żydo=
29: wie w ćiefefney niewoli) á to gdy ich też zá lud fwoy przy
30: iąc chce iákoś ie też przyimuie/ y z innymi Izráelczykámi/
31: do fwoiego Ieruzálem y gory Syońfkicy przyprowadza.
32: Cze^{go} iz pełno w Prorocech/ przetoć iedno mieyfce ábo dwie
33: náznáczywfzy/ infzymi fie báwić nie będę: ktore oto łobie ty

1: íam czytać możefz/ Zách: 2. v 10. 11. Ezá. 19. v 23. 24. E=
2: zá. 2. v 2. Mich: 4. v 2. Ezá: 16. v 3. Pfal: 22. v 28. 29.

3: Iere: 3. v 12. 13. A przeto cokolwiek sie/ przy niewoley Bá=
4: bilońkicy/ y wybawieniu z niey wedle ciála/ także też y ná
5: mieyfcách infzych (gdzie sie Bábilon nie przypomina) przez
6: Proroki o wybawieniu ludu z niewoley y o zgromádzieniu ie=
7: go do Ieruzálem y gory Syońkicy mowi: To wzyftko te=
8: raz/ od národzenia Iezufá potomká Dawidowego Mefy=
9: afzá od Bogá dárowánego/ o duchowney niewoli y wybá=
10: wieniu z niey ma być wykładano y rozumiano. Abowiem
11: ábyto bog zrzetelnie przełożył był ludowi fwe^{mv} przed oczy/
12: że sie ony ie^{go} obietnice/ nie do cíelefnego y ziemskie^{go} wybáwie
13: nia tylko ściągály: ále też y do duchowne ^{go} y niebieskie^{go}: prze=
14: to ták ono Ieruzálem y gorę Syońkú opifuie/ że sie ono opi
15: fanie żadną miarą/ do onego máteriálnego Ieruzálem/ áni
16: do oney ziemkicy gory Syońkicy ściągác nie może. A iż we (*marg*) Opifanie Ierolimy
do ktorey sie máią żydowie zgromádzić cíelefnemu miáftu y gorze nie służy. (–)
17: dle opifania Prorockie^{go}/ nie może sie to o onym żydowfkim
18: miesćie/ gorze/ y wzyftkicy ziemi rozumieć: tedy też pro=
19: zno co y o tym cíelefnym ich do ich ziemie zgromádzieniu my
20: flic. **VCZEN**. Agdzie maż te pífmá Prorockie/ kto=
21: remibyś tego podpárł/ że sie to o oney ziemi/ gorze y miesćie
22: máteriálnym nie ma rozumieć/ ále o duchownym niebie=
23: fkim? **NAVCZYCIEL**. Azaż tego niebaczyłz z one=
24: go fámego mieyfcá ktore sie tu częfto w tych náfzych rozmo
25: wách przypominało/ o gorze oney ktora nád gorámi y pá=
26: gorkámi miála być wyniefiona/ áby sie do niey wzyficy na=
27: rodowie zbieżeli. Ezá: 2. v 1. Mich: 4. v 1. Niewiem ktoby
28: ták fprofný był w fwym rozfádku coby tego nie baczył/ że
29: tá obietnicá nie ma w fobie nic ták grubego/ áby sie ráczy
30: ku cíelefnemu/ ániż duchownemu zgromádzieniu ściągác

31: miał? Ale więc choćbytam chciał kto cielesnego co du=

32: móc/ iednak tu gdzie tak mowi Prorok/ niewiem co wydu=

33: ma. Ezá: 60. v 1. 23. Powstań á bądź świetną ábo roziaśni

f

strona: 120

O Zydowskich

Lif120.

wywodziech.

1: fie (mowi o gorze Syonkiej y Ieruzalem) Abowiemci i=

2: dzie iafność twoia/ á wzeydzie nád tobą Chwałá Pánka.

3: Ponieważ pokriją ziemię ciemności/ á gęsta ciemność ludzi/

4: Ale nád tobą wzeydzie Pan/ y okaże fie nád tobą chwałá ie=

5: go/ y przyidą Pogáni do twej światłości/ á Krolowie do

6: iafności ktora wyniknie tobie. Y opisuiąc tę rzecz porząd=

7: kiem fwym/ tak potym mowi v 11. Brany twoie zawnzdy o=

8: twarte będą/ á niezawrą ich w nocy y we dnie/ aby maie=

9: tności Pogánkie do ciebie przyniefiono/ y Krole ich do cie=

10: bie przyprowadzono. A v 19. 20. Nie będziesz iuz wiecey miec

11: słońca ku dniowej światłości/ ani iafność Kfiżycá swie

12: ćic tobie będzie. Ale Pan tobie wtawiczná światłością/ á

13: Bog twoy będzie tobie iafnością. Iuz dáley niezaydzie słoń

14: ce twoie/ ani fie zakryje Kfiżyc twoy: Abowiem Pan wie=

15: kuitą światłością twoią będzie/ á dni smutku twego ná=

16: grodzą fie rc. Ale weyźrzy iedno y w mieyfcá te náznáczone/

17: iáko Ezá: 33. v 20. 21. 22. 24. A w 52. v 1. A 62. v 6. 12. A 65.

18: v, 18. 19. A 66. v 10. 11. 12. Ier: 31. v 38. 39. 40. Ezech: 40.

19: v 41. A 44. y 46. y 47. czytay cále kápituły. Zách: 2. v 1. 4.

20: 5. 7. A poznafz bez wízey wátpliwości/ iz to opisanie mia=

21: ftá Ieruzolimskiego/ y Kościoła iego nie może być żadną

22: miarą cielesnie rozumiane/ ále rádfzey duchownie. Iáko te=

23: dy duchowne to miało być Ieruzalem; tak też duchowne

- 24: do niego zgromądzenie/ y ci co sie zgromądzić máią/ ducho=
25: wnie też rozumiáni być mużą. Owa gdziekolwiek Bog z lá
26: fki fwey ku sobie potárgnie kogo/ oznaymie mu/ oświeci
27: ducha vmyfłu iego/ áby go też człowiek táki w duchu y w
28: prawdzie wychwalał/ á táki iuz káždy (z ktoregoby kol=
29: wiek narodu był) nie tylko do zgromądzenia tego Ieruzá=
30: lem/ y Syonu należec będzie. Ale też tymże Ieruzálem y
31: Syonem zoftáne. Boć y w Bábilonie w niewoley oney do=
32: człefney miał też Bog fwoy Syon/ to iest/ wybráne chwal=
33: ce fwe/ iáko sie z tych słow prorockich pokázuie Zách: 2. v 7.

Zacho=

strona: 120v

Siodma Rozmowá.

- 1: Záchoway ábo ftrzel sie Syonie/ ktory v corki Bábilon= (*marg*) Syonem też náBog lud
fkthory był w Bá, ánie tylko gorę onę w ziemi żydowfy z miáłktore náSyonskiej gorze było.
(-)
- 2: fkiey miefzkafz. Gdyż iáko drugi Prorok mowi wielkie iest i=
3: mię Páńskie/ od wfchodu słońcá áż do zachodu miedzy Po=
4: gány/ y ná káżdym miefscu/ imieniowi iego kádzą y ofiáry
5: fprawuią rc. v Máláchialzá w 1. w wierfzu iedennaftym
6: **VCZEN.** To ty nic o tym cielefny m zgromądzeniu wfzy
7: ftkich Zydow do ziemi ich nie trzymałz/ áni o naprawie
8: Ieruzalem y Kościoła? **NAVCZYCIEL.** Nietrzy=
9: mam/ Bo naprzod/ gdy ie opifuie Prorok Iere: Káp: 3.v
10: 14. ták mowiac. Náwroćcie sie fynowie blákaiący sie mo=
11: wi Pan/ á ia zwámi wmálzeńftwo wfąpię/ y wezmę was
12: iednego z miáftá/ iednego/ á dwu z pokolenia iednego/ y w=
13: prowadzę was do Syonu/ tedy znácznie to pokázuie/ iz to
14: zgromądzenie nie do wfzyftkich należec miáło/ ále tylko do
15: niektorych wybránych. Potym że sie to znácznie pokazáło

16: że pod podobieństwem tylko oney gory y miastá/ duchow=
17: ne miasto y gorę wyftawia/ to iest ludzi zgodnie z sobą w ie=
18: dney wierze y wyznaniu miezkaiących/ y zgodnie też Bogá
19: Oycá wychwalaiących. Ale gdzieby to o cielesnym Ieruzá
20: lem/ y zgromadzeniu rozumieć kto chciał/ tedyby ten głup=
21: ftwo po sobie wielkie pokazał/ á to/ gdyby sie tak bárzo ná
22: cielesne Ieruzálem oglądał/ żeby dla niego duchownego
23: przyścia do tey świętey gory Syońskiey (iako Pifarz liftu
24: do Hebr: 12. v 22. mowi) zaniecháł. Abowiem wedle ciála
25: o tey rzeczy mowiąc/ takci powiem: iż iesliby mieli być Zy=
26: dowie do oney ziemie zgromadzeni/ tedy wedle ichże wła=
27: sne^{go} mniemania/ musiałyoby to być przez Mefyszá. A iż sie
28: ieszcze wedle pospolitego ich mniemania/ Mefysz nie náro
29: dził (choćiaz Rábinowie niektorzy twierdzą że sie iuz náro
30: dził/ áczkolwiek ieszcze nie przyfzedł/ y Bog go kedyś ábo w
31: Ráiu ábo w rzymie miedzy żebraki/ ábo gdzie indziej/ iako
32: oni o tym báią chowa) A Prorocy Betleem miasto w kto=
33: rym sie národzić miał wskazowali y czas opifowali/ To iest

iż í

strona: 121

O Zydowskich

Lif121.

wywodziech.

1: iż sie to stac miało pokiby rzecz ich pospolita stala y miasto
2: ich nie było zburzone/ ktore iuz popustofzone y zgruntu oba=
3: lone być wiemy/ y zwierzchności rzeczy swey pospolitey za=
4: dney/ przed pułtorem tyfiacem lat niemaią. Ktoż tedy procz
5: Mefyszá ich miastá pobuduie? á naprzod Betleem?
6: Ktof potomki Dawidowe do niego zgromadzi (ktorych
7: nigdziey Zydowie pokazac nie mogą) aby sie z nich w tym=
8: że Betleem Mefysz ten národził? Kto ieszcze ieruzálem

9: iákie było y z kosćiołem wyłtáwi/ áby ná Ollicy do niego
10: ná kroleństwo wiechał Zách: 9. v 9. A potym też y do Ko=
11: śćiołá onego włzedł? Mál: 3. v 1. Ponieważ do vtráconey
12: źiemie przysć nie mogą/ iedno gdyby ich do niey Mefyafz do
13: prowadził. A zás/ gdy iefzcze Mefyafzá nie máią wedle ich
14: półpolitego mniemánia/ Ikądże się wždy weźmie gdy Betle
15: em niemafz? Ani Ieruzálem do ktoregoby wiechał y Kro=
16: leństwo przyiął/ lud łobie zebrał/ przez ktoryby potym ro=
17: łprołzonych miedzy pogány zgromadzał? Widziłz tu iáśnie
18: z tych okoliczności/ żeć niebożętá Zydowie łámi/ práwie nie
19: wiedzą áni rozumieią co mowią/ y twierdzą. A ponieważ ná
20: tych rzeczách ták fie bárzo omylili/ ktoremći iuż tu z rozmo=
21: wy ich wyliczył: Co mniemaż ábyś v nich co lepszego y pe=
22: wniefzszego náleść mógł. **VCZEN.** Iż to iuż ná oko do=
23: brze widzę/ czegom nie ták dobrze przedtym baczył: że nie=
24: máłz nic mocnego y prawdziwego/ w tych okazálych wy=
25: wodziech Zydowlkich/ ktore oni zá potężnieyłze y pewniey=
26: łze v fiebie mieli/ tedyć fie inłzymi iuż dáley báwić nie będą.
27: A zwłászczá/ że też ony więcey łzyderłtwem (bo ich ku vrą=
28: gániu Iezufowi Pánu nawięcey vżywáią) niż wywodem
29: názwáne być mogą. Przeto cię iuż dziś wolnym od rozmo=
30: wy czynię/ á iutro da Pan Bog iefzczeć zádam kilká wywo=
31: dow/ ktorych nie tylko Zydowie łámi/ ále też y niektorzy od=
32: miency y Zbiegowie náłzy á zdracy Iezufowi/ przeciw
33: nam vżywáią/ chcąc nas odwieść od Iezufá y od piłmá

d

nowego

strona: 121v

1: nowego przymierza. A potym cię o to prośić będę/ ábyś mi
2: to vkazał/ czymbym ia te Zydzy przeprzeć mógł/ w tym iż iuż
3: Mefyafz przyłzedł. **NAVCZYCIEL.** Rad to

- 4: wżyftko vczynię zá pomocą Bożą/ ktoremu
5: cię iuż teraz w opiekę oddaię.
6: Rozmowá Ófma w
7: ktorey iefzcze lá niektore Zydowskie
8: zágadánia/ z okazánim doftáte=
9: cznym tego iż iuż Mefyalfz
10: przyfzedł.
11: **NAVCZYCIEL.**
12: RAdem temu że cię zdro=
13: wego widzę: y Páná Bogá z te=
14: go chwałę/ zec y zdrowia dodá=
15: ie/ y ku rozmowam Chriſtián=
16: fkim zápala. A przeto też ba=
17: cząc mnie być ku ſobie przychil=
18: nego y powolnego/ co iefzcze
19: małz máctwá Zydowfkiego
20: powiádáy: ábyſ/ będzieli tego
21: godne/ odpowiedź ná nie odem
22: nie wſłyízał/ á tym ſie w wierze ſwey Chriſtyánſkiey/ przy

Ieżuf

strona: 122

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif122.

- 1: Ieżufie Chriſtufie vtwierdzał. Boć rad z tobą dla dobrego
2: twego/ pokitego potrzebá będzie/ mowić chcę: ábych cie=
3: bie vcząc/ y ſam ſie też vczył. **VCZEN.** Zá tę chęć two
4: ię/ y życżliwość ktorą mi pokázuiefz wielceć dziękuief. Pan
5: Bogci to niechay pláci. A iżmi chcefz ná zydowfkie brednie
6: odpowiádác: odpowiedzże mi naprzod ná to/ y mnie tego
7: náucz/ iákobych y ia ná to odpowiádác/ gdy ták żydo

- 8: wie/ y z náfzými zbiegámi niektórymi/ nam zadawáią/ mo
- 9: wiąc: Iesli Bog íam bee rády y pomocy czyiey mógł nápo
- 10: czątku/ íam przez íię/ ábo íłowem íwym/ ábo duchem vít (*marg*) Iesli Bog íprzez íę
bes posrzednictwábawia. (-)
- 11: íwoich/ wízyftko z nízczege ítworzyć/ íákoż wízyftko ítwo
- 12: rzone od niego być widzimy: á nawięcey między innymi
- 13: rzeczámí człowieká: ktorego ná kíztałt y podobieńftwo íwe
- 14: ípráwił: y nád ínfzými rzeczámí przełóżył: ázáfby tymże
- 15: Bogiem będąc/ mocy oney nie vtráćiwízy/ nie mógł też íam
- 16: przez íie bes wízege pósrzednictwábawić tegof człowie=
- 17: ká? Ktoremu íż wy Iezulá Pósrzednikábawienia przy=
- 18: wíáfzczaćíe: á práwíego zbáwícíelem íwym czynícíe/ y ná
- 19: zywaćíe: tedy Bogu mocy wymuicícíe: y dwu íobie wybá=
- 20: wícíelow/ á pogotowíu y Bogow zmyflacícíe y czynícíe. To
- 21: ták cí zwodzícíelowie y odmíeńcy mówią y zádáią. Cożbyś
- 22: im ty ná to odpowíedzíał? **NAVCZ.** Tákbym ná to
- 23: odpowíedzíał, íż ía temu mocnie ze wízyftkímí wíernýmí y
- 24: ízczyrymí chwalcámí Bożýmí wierzę że on wízech rzeczy
- 25: ítworzyć íam íedyny/ żywy y nieśmíertelny Bog/ mógł
- 26: y íefzcze może/ íam przez íię bes wízelákíego írodku y pósré
- 27: dnictwábawíc/ co íedno chce/ íákoń koníecznie/ niebo y íie
- 28: míc nápczátku/ bes tego vczyníł: y bes tegof też z íámey
- 29: dobrotlíoścí íwey/ przed wízemí wíekí w íámym íobie
- 30: nas vmíłowál. Ale też to wídzę/ íż nieták w to wíerným pá
- 31: trzyć potrzebáb/ co Bog może/ ábo czégo nie może: Bo ko=
- 32: niecznie wízyftko może/ gdyż íeńt wízechmogący: ále wíęcey
- 33: w to co on chce. Poniewáf moc íego/ z wóley y vpodóbá=

d íj

nia íego

1: bania jego ma być poznawana. Abowiem/ mogliiby był
2: człowieka z skrzydłami jako ptaka stworzyć/ y ofia z roga=
3: mi/ zająca z mocą y z śmiałością lwia: a wždy iż go tak nie
4: stworzył/ przygany w tym nie odnosi/ iakoby te⁸⁰ nie mógł
5: być czynić: Bo przedię wszystko mógł. Mogł też y człowie
6: ka napierwey przed wszystkimi rzeczami z niższego vczy=
7: nić: a wždy go nie wprzod czynił/ ale aż dopiero po inżym
8: stworzeniu/ y to nie z niższego/ ani bez środka/ ale z ziemie
9: naprzod vlepił: a potym przez nádchnienie weń/ ducha ży
10: wotniego ożywił. Iefzcze/ mógł też był lud on Izraelki bez
11: środka/ y Pośrednika/ z niewoley Egipskiej wybawić/
12: y do ziemie obiecanej przywieść: a wždy tego nie czynił.
13: Ale mu Pośrednika Moyżezá wzbudził: który gi wywiódł
14: A potym Iozuego dał/ który do ziemie obiecanej doprowá
15: dził: y ziemią oną podzielił. Mogł też bez wżego środka lud
16: o woley swey wyuczyć y miłość im swą zalecić/ y on w kar
17: ności mieć: a wždy tego co mógł nie czynił: Ale to tylko co
18: chciał: gdy gi przez zakon na kártach y kámienu piány
19: sprawował. Także chociaż też także wybrane swe mógł zbá
20: wić bez szrodkow wszelákich/ ku żywotowi wiecznemu: a
21: wždy tego tak czynić niechiał: Ale na to wedle obietnice
22: swey, nafienie niewieście y Abrahámowe/ potomkaDa=
23: widowego Iezufa Chrístufa obiecanego dał: przez ktore=
24: go ich od grzechow ich zbawił y o żywocie wiecznym vpe=
25: wnił. Chociaż mowie/ bez tego wszystkiego mógł to był sam
26: przez się czynić co iedno przez takowe środki y postęпки
27: czynił. A co sie tknie tego iakoby iuż zátym to iść miało/ żeby
28: wiele a nie ieden zbawicielow było: gdybyśmy do Bogá
29: zbawiciela Iezufa przydawáli/ záczymby też nie ieden ale
30: wiele Bogow być miało: tedy to głupia a nieopátrna Fi=

- 31: lozofia. Abowiem ieliby to dla Iezufá dopiero dziać fie
32: y rodić miáło: á czemuł tego pierwey dla innych nie bywá
33: ło? Abowiem Przodkowie oni ludu Izráelskiego to wiedzie

li/ y o tym

strona: 123

O Zydowfkich
wywodziech. Li123.

- 1: li/ y o tym w pímie czytáli/ że oni wybáwićiele ludu Izrá
2: elskiego/ dla obrony w rzeczách cíelefnych zbáwićielmi ná= (marg) Pímo s. ludzi
wybawićielmi nazywa. (-)
3: zywáni bywáli. Iáko Otoniel. Sędz: 3. v 9. 15. y infzy kto=
4: rych 2. Krol: 13. v 5. A 2. Ezdr: 9. v 27. pímo przypomi=
5: na/ á wždy dlatego on sam iedyny Bog tego nie vtrácał:
6: áby on sam włáfnym y iedynym wybáwićielem/ y w rze=
7: czách cíelefnych y duchownych nie miał być. Choćiaz to
8: przez ludzi czynił: ktore też od vrzędu ich wybáwićielmi ná
9: zywał: tákże też y o Bogu ábo o názwiłku tym/ rozumieć
10: małz że choćby też kto tym imieniem Bog názwany był/ dla
11: vrzędu iákiego/ ábo duchá Bożego y vmiłowánia oóbli=
12: wego: przedfię fie tym on sam iedyny Bog niepfuie/ choćiaz
13: tego imienia łwego ániołom y ludziom vżycza: ápogoto=
14: wiu dla imienia tego wybáwićiel. Ktore pímo ludziom
15: przczyta: niemoże fie to wprowadzić/ żeby dlatego/ iż też
16: innych wybáwićielmi názywa/ miáło być wiele Bogow.
17: Gdyż przedfię onże sam/ tymże iest Bogiem/ y sam tylko
18: czyni to nániebie y ná ziemi co iedno chce.
19: **VCZEN.** Ale oni ták dáley mowią: Niecháyby to ták (marg) Iesli tp może być żeby Iezus
był Pánieba y ziemie choćiałgo nie ł. (-)
20: było co fie tknie tych rzeczy ziemłkich y łamey ziemie/ ná kto
21: rey Bog iednym ludziom/ nád drugimi zwierzchności vzy=

- 22: czył/ y Pány ich nád mmi czyni/ y Pány nazywa: ále to zá
23: tym iść nie może/ áby ci ktorzy ná ziemi pánuią/ mieli też
24: być y ná niebie Pány? Gdyż ták w Pfál. 115. v 16. czyta=
25: my/ iż niebiołá Páńfkie fą/ á ziemię oddał fynom ludzkim.
26: A iż Bog fám ieft Pánem ná niebie y ná ziemi/ o tym wą=
27: pliwości niemálz/ poniewáfz on fám tego włzystkiego ieft
28: Stworzycielem/ Pánem/ y Sprawcą. Lecż wáfz Iezus/
29: iż ieft człowiekiem/ tedy Pánem niebá być nie może/ ponie=
30: wáf go nie fтворzył. Ktorego iż wy Pánem ná niebie czy=
31: nicie tedy nie tylko dwu Pánow fobie zmyflacie/ ále też iá=
32: fnie Bogá áby nád wámi nie pánował od fiebie odpycha=
33: cie. **NAVCZYCIEL**. Iż ták głupie y fprofnie żydo=

d iij

wie mo=

strona: 123v

Ołmá Rozmowá

- 1: wie mowią/ á zwłáfzczá o rzeczách duchownych/ niebie=
2: fkich/ temu fie namniey nie dziwuię. A iż mi to nie ieft w po=
3: dziwieniu/ tedy mi to z tąd przychodzi. Naprzod iż oni w
4: zakonie fwym/ wedle litery nic nie máią o rzeczách ducho=
5: wnych/ niebiefkich/ áni o żywoćie wiecznym y niefmiertel=
6: ności: oprócz trochę Dánielá Proroká Bożego ktory tylko
7: o zmartwychwftaniu nieco przypomina/ y o żywoćie też
8: wiecznym nákrótce. Potym fie im dla te^{go} niedziwuię że ták
9: fą fprofnymi/ y ták nikkzemnie o Iezufie Chrifufie/ á po=
10: gotowiu y o Bogu fámym mowią/ iż ich znam być ludzmi
11: cielefnyimi/ á iáko iedno bydło/ cielefnyim fie tylko/ á przy=
12: rodzonym rozłádkiem báwiácemi: Iákoł to tym przyftoi/
13: ktorzy dla wporu fwego/ czynią fie niegodnymi ducha Bo=
14: żego: ktory ieft rzeczy niebiefkich duchownych napewniey=
15: fzym wykłádáczem. O czym iáko náłz Páweł piłze (ktory

16: też Zydem będąc tego nád sobą doświadczył) wiełz dobrze:
17: iż człowiek bez ducha Bożego/ rzeczy tych rozeznąć nie mo=
18: że. 1. Kor. 2. v 14. Ale iż nam pod nowym przymierzem co
19: więtfzego y zacnieyżzego Bog vczynił/ y táiemnice przed
20: tym zakryte obiáwił/ y o Kroleſtwie niebiełkim nas vpew=
21: nił: przeto my iuż o tym doſtateczniey mowić możemy: kto=
22: rzy y o tym pánowániu Iezufowym ná niebie/ áni błádzi=
23: my/ áni dla niego Bogu ćci y chwały vwłaczamy: áni
24: dlatego dwu łobie Bogow y Pánow zmyſłamy: ábo łtáno=
25: wimy. Abowiem z píłmá ś. y z vłt łámega Iezufá Chri=
26: łtufá to twierdzimy/ iż on nie iełł łam przez łie/ áni łam od
27: łiebie tym Pánem/ ále od Bogá: ktory go zwierzchnośćią
28: tą dárował: podle łiebie ná łwey práwicy połádził: Pá=
29: nem y Krolem vczynił: łam w nim miełzkaiąc vczynki czy=
30: nił: y moc taką dáł/ gdy go nád włzemi rzeczami przełóżył/
31: żeby ie łłowem mocnym rzádził. Co zás on potym wlyzł=
32: ko/ iáko Páweł píłze 1. Kor. 15. v 24. 28. włóży ná Oycá
33: łwego/ gdy mu toł Krolełtwo odáa y łam mu poddány

będzie

strona: 124

O Zydowłkich wywodziech.

1: będzie. Aleć nie tylko píłmo náłze nowego przymierza nas
2: w tym vpewnia/ że Bog on Izráelłki łam iedynym będąc
3: Bogiem y Pánem niebá y źiemie/ tymże czym był zołtác
4: miał: ále iż też przy łobie miał/ iednego z łynow ludzkich
5: połádzić/ y iemu zwierzchnośći nád wlyzłłtkimi rzeczámı v=
6: źyczyć: gdyż ták o tym zdawná Dániel mąż Boży proroko=
7: wał/ mowiąc: Widząc widziałem w widzeniu nocnym/ á
8: oto z obłoki niebiełskimi iáko łyn człowieczy przychodził/ y

9: przyszedł aż do Stárádawnego/ y przywiedziono go przed
10: oblicze iego y dał mu (rozumiey on Stárádawny synowi
11: człowieczemu) zwierzchność y chwałę y Krolestwo/ áby
12: wżycy narodowie/ pokolenia y ięzyki fłużyły mu/ Ktore=
13: go zwierzchność/ ieft wieczną zwierzchnością/ ktora odietá
14: nie będzie/ áni fie zepfuie Krolestwo iego. Dán 7. v 13. 14.
15: Ktore słowa izali nie są iáfne. Ze Bog on sam iedyny y
16: wżechmocny miał tákiey mocy vżyczyć człowiekowi: Kro=
17: lem go y Pánem vczyniwłzy/ á nie tu tylko ná ziemi ále też
18: y ná niebie: bo w obłoku widziłz być przyprowadzonego/
19: Bo gdyby to ná ziemi miało być/ tedyby to iego Krolowá=
20: nie nie było wieczne/ áleby mogło być zepfowane/ lecz iż y
21: wieczne/ y niekázone miało być/ á ono sámó inŝe krolestwá
22: fkázić/ y koniec im vczynić/ iáko tenze Prorok piŝe. Dáni:
23: 2. v 35. 44. 45. przeto nie ieft iákim Krolestwem ziemŝkim
24: y tu tylko ná ziemi będącym ále ieft duchownym y niebie=
25: ŝkim. Głupi Zydowie/ bączyc też tego nie mogą/ iż Bog
26: iáko ziemię tak y niebá nie sam dla siebie vczynił: Bo iemu
27: sámemu tego potrzebá nie było: ále dla ludzi/ ktorých pier
28: wey Pány ná ziemi nád rzeczámí ŝtworzonymi przełożył.
29: 1. Moy. 1. v 28. Pál. 8. v 6. Hebr. 2. v 6. A potym y Kro=
30: lestwo ono Niebieŝkie dáć obiecał o czym áczkolwiek iuż w
31: nowym przymierzu znáczniey nápiŝano mamy. wŝakże
32: przedię y v Dánielá Proroká/ nie ledá iáką otuchę vczy=
33: nił też Bog o tym/ tak mowiac: Wiele z tych ktorzy teraz

w prochu

strona: 124v

Ołmá Rozmowá

1: w prochu ziemie záŝnawłzy odpoczywáią/ powŝtaná iedni
2: ku żywotowi wiecznemu: á drudzy ku wieczney háńbie y

- 3: zelżywości. Dán. 12. v 2. 3. rc. Gdzie oto słyfzyfz o żywoćie
4: wiecznym iednych/ po zmartwychwftaniu (czego y Zydo=
5: wie záprzec nie mogą/ choćiaf teraz bárzo błądzą) á o wie=
6: czney háńbie drugich. A żywot wieczny tym tylko służy kto=
7: rzy fpińani fą w Kfięgach onych Bożych/ o ktorych też ná=
8: pifał tenże Dániel y z infzymi. Dán. 12. v 1. Pfal. 69. v 29.
9: A 2. Moy. 32. v 32. oprócz tego co ieft w náfzym nowym Te=
10: ftámenćie. Luk. 10. v 20. Fil. 4. v 3. Obiá. 3. v 5. A 13. v 8.
11: A 17. v 8. A 21. v 27. A iefli to wielom infzym ludziom/ z łáfki
12: Bożey vmiłowánym należy/ áby po tym żywoćie/ po wzbu
13: dzeniu od vmárłych/ wiecznie żywiąc ná niebie krolowáli:
14: choćiaf oni niebá tego y źemie nie ftworzyli: A czemu y to
15: nie więcyej temu od Bogá vmiłowánemu fynowi człowie=
16: czemu y od Bogá wzbudzonemu y iego práwicą wywyźfzo
17: nemu/ w obłokách niebiefkich do niego przyprowadzone=
18: mu y taką zwierzchnością dárowánemu/ służyć miáło?
19: Ktore to pánowanie/ ktore Adam pierwfzy vtrácił ná źiemí
20: otrzymał: y nádto też iefzcze niebieskim ieft dárowan? cze=
21: go kto nie zna/ nie rozumie/ áni temu wierzy: ten też y o Bo=
22: gu fámym nic niewie áni mu też wierzy. **VCZEN.**
23: Aczkoľwiek to baczę/ iż fie tego bárzo ftrzeżefz/ żebyś ná ży=
24: dowfkie pytania y gadki nie odpowiedał/ pińmy nowego
25: náfzego Teftámentu/ ktoremu oni wiary nie dáia: choćiaf
26: też podczás y tymi rzeczy fwey podpierałz/ y to nie tak iáko
27: byś podobno podeprzec mogł: á zwłáfzczá o Mefyafzu Ie=
28: zufie y o żywoćie wiecznym: Wfzákże gdyby tak będąc prze
29: konáni żydowie pińmy ich włáfnymi/ do náfzego fie pińmá (*marg*) Iesli Pińarze nowego
Teftámentu słuźnie Proroctw ftárych vżywáia. (-)
30: nowego przychilić chćieli/ tedyby im też to trzebá z głowy
31: wybić/ czym fie oni obrażáia. Abowiem to wiedz iż tak o tym

32: mówią: Ktokolwiek źle/ nieprzyśtoynie/ y niewłaśnie/ do=

wodząc

strona: 125

O Żydowskich

Lif125.

wywodziech.

1: wodząc rzeczy łwey y pińania łwego/ vżywa pińm łtarych
2: Prorokow Izraelskich y Iudskich/ ten tego nie iest godzien/
3: aby pińmu iego wierzone: A iż Ewanielistowie/ abo zgoła
4: Pińarze nowego testamentu wálzego: nie wławnie/ ani przy=
5: łtoynie ich vżywáią: przeto tego godni nie są/ aby im wie=
6: rzono/ y ono zá łowo Boże przyimowác miano. **NAV=**
7: **CZYCIEL.** A vkázuiął też pewne ktore mieyłce/ ktore=
8: goby niewłaśnie vżywáli ci nálzy Pińarze nowego Testá=
9: mentu/ iż ták o nich śmieie mówią? **VCZEN.** Pewna
10: rzecz iż vkázuią: wólakże tym nawięcey vcząściáią/ co iest
11: od Máteufzá nápifano: przeto mniemam/ iż tego po Żydo=
12: włku nápifanego czytáią. A naprzod/ to co iest z Ezáiałzá
13: káp. 7. v 14. w pierwłzą káp. wložono. Oto Pánná pocz=
14: nie y porodzi łyná/ rc. gdzie mówią iż Ezáiałz o tym ani
15: myłlił/ do czego Mátheufz łow iego vżywa/ ani ná ko=
16: niec ty są łowá iego ktore fie w Mátheufzu greckim y łá=
17: cíńłkim náyduiá/ A potym ono gánią/ co przywodzi Má=
18: theufz káp. 2. v 15. z Ozeáłzá 11. v 1. Z Egiptu wyzwałem
19: łyná moiego: iż to Iezufowi przczyta co o wólzyłtkim I=
20: zraelu Bog powiedział/ ktory z niewoley Egiptłkiej wybá
21: wił. Tákże ono Máte. 2. v 23. Aby fie wypełniło co iest
22: przez Proroká powiedziano/ Nazáreyczykiem go zwác bę=
23: dą. Ná czym powiedáią myli fie Máteufz/ gdyż tego v za=
24: dnego Proroká niemáłz. Inłze iáko mniefy ważnieyłze opu=
25: łzczam/ abo ktoreby fie łácniefy obronić mogły gdyby fie

- 26: ty porządnie wprzod obroniły. **NAVCZYCIEL.** Po=
27: nieważ tak iest iako powiedały/ że sie żydowie ná tym obra=
28: żaią: tedyć nam około tego mowić/ y rzecz tę rozebrać po=
29: trzebá. A przeto o káżdym z tych z świádectw/ fwym po=
30: rządkiem mowić będziemy. A tak ty powieday/ co tego zá
31: przyczynę kłáda/ żeby mieycá tego pierwszego niesłufnie
32: Mátheufz z Ezaiáfzá vzywał/ ábowiem iegli sie to poka=
33: że że go słufnie vzywa/ tedy sie tym sámym wywod Zydo

e

wf

strona: 125v

Ofmá Rozmowá

- 1: dowłki zepfuie/ á oni sámimi w tym kápturze zoftaná/ ktoryby
2: ná Mátheufzá/ y infze towárzyfze iego/-włóżyć chćieli.
3: **VCZEN.** Mali być porządnie otym mowiono/ tedy
4: ná to naprzod powiedz czemu nie tych słów vzywa Mate= (*marg*) Czemu nie tych włáfnych
słów vzywa Máteufz, Proroká miánuiąc ktorych sam Prorok vzywał. (-)
5: ufz ktorych vzywał Ezaiáfz: gdyż słowy iego/ rzeczy fwey
6: podeprzeć/ ábo iey rádfzey dowieść chćiał? Abowiem iegli
7: sie to nie obroni/ tedy świádectwo iego w podeyźrzeniu zo=
8: ftanie/ gdyż tym fpofohem/ może kto mowić: iż nie od
9: Mátheufzá przywiedziane y nápiáfne było: ále iż ie po=
10: tym nie rychło kto infzy głupi/ á ięzyká żydowfkiego nie
11: świádomy/ do Mátheufzowego piáfania przyłóżył. Abo=
12: wiem gdyby ie sam Mátheufz záraz/ piáfząc Ewánieliá
13: przypifác miał ktory był Zydem: tedyby go nie odmieniał:
14: Ale iako było od Proroká nápiáfano/ onoby połóżył. Czego
15: iż niemáfz tak vczynionego: owfzem ináczey ftoi w greckim
16: przekłádzie ftárym/ w bibliey/ ktorá przypifuiá siedmi=
17: dziefiát tłumáczóm: ináczey záś w greckim nowym teftá=
18: menćie: Iefzcze/ ináczey w łácińfkim: tedy sie koniecznie o

- 19: tym zwątpić musi/ áby to Mátheusz w Nowym Teftá=
20: menćie pińać miał. Ale to potym/ do iego pińania/ iáko ie=
21: dnę łátę nieprzyśtoyną/ przyśtáwiono. Atak koniecznie/
22: trzebáby to dobrze wywieść. **NAVCZYCIEL**. Gdy
23: by o to fámo mieyfce szło/ y o fámy teź żydy łácnieyszaby byłá
24: odpowiedź náłzá. Ale iż widzę że tu nie o fámy żydy idzie/
25: áni o fámo to mieyfce/ ktore widzę kogos w przedfięwzię=
26: ćiu iego bárzo w oczy kole/ y iemu do częgoś przekaża: prze=
27: to fie ná odpowiedź trzebá rozmyślić/ Y táką vczynić/ kto=
28: raby fie ku obronie mieyfc inźych/ ábo rádfzey świáectw (*marg*) O mieyfcách
przywiedźionych w nowym Teftamencie z Prorokow y o wykładzie niektorych. (-)
29: Itárego Teftámentu/ ktorych w nowym vzywáią/ przygo=
30: dzie moglá. Ná co táką odpowiedź czynię. Gdyby to zá
31: tym iść miáło/ iż gdy kto przywodząc w pińaniu fwym fład
32: inąd swiáectwo/ á zwłáfczáz w obcy ięzyk z ięzyká teź in=
33: nego/ ábo z obcego ięzyká ná fwoy przekłádaiać/ onychby

właf

strona: 126

O Zydowfkich

Lif126.

wywodziech.

- 1: włafnych fłow ktore tam były/ vzywác nie miał/ áleby inźy=
2: mi/ ktoremiby wedle zdánia fwego nalepiey rozumiał/ onę
3: rzecz wypifał/ ábo iey teź/ tylko/ zmiankę vczynił/ nie wfzy=
4: ftką fie cále zábawiáiąc: Iesliby mowie/ dlatego y on
5: íam y pińanie iego odrzucić fie miáło/ ábo/ w podeyźrzeniu
6: zoftác: Tedyby tak Zydowfkich Pińárcow iáko inźych wie=
7: le/ Greckich y Láćinfkich w podeyźrzaniu zoftáło: y pińá=
8: nieby fie ich teź w wielu częściách odrzucić musiáło. Bo
9: wiele Iozef Hiftoryk zydowfki pińze rzeczy tych/ ktore przed
10: tym nápińáne były przez Moyżelzá/ ktorego przypomina y

- 11: za świadką łobie bierze/ á wždy onę rzecz łwą/ y iego też/
12: łpánialfzymi łłowy/ á nie Moyżefzowymi włafnymi opifu=
13: ie. Ale puściwłzy Iozefá/ pátrzymy w łámej bibliey żydow
14: łkiey łakiegoł połtępku. Ono Nehemiałz 2. Ezdr: 13. v 1. 2.
15: przywodzi łwiadectwo z Moyżefzá,/Iefzcze łak piłzác/ iż
16: kłięgi Moyżefzowe łámże zóraz przy łudzie czytano 5. Moy:
17: 23. v 3. á wždy łie ináklze v Nehemiałzá łłowá/ á ináklze v
18: Moyżefzá náyduią. Iáko łobie łam powoli czytác możefz.
19: Nuł ono co czytamy w Płalmie 105. v 8. 9. 10. ál do 11. w
20: ktorým powiáda iż łak Bog mowíc miał do Abrahámá/ I
21: zóáká y Iákobá mowiac. Tobie dam ziemię Chánaáńfką po
22: wrozek ábo łznur dziedzictwá wálzego. Ktorych łłow/ łak
23: włafnie nápiłánych/ nigdziey v Moyżefzá nie naydziełz: A
24: więcze iuż to podmiot/ abo łalfz? Boże tego vchoway. Y
25: więcey tego iefł w tymże Płalmie/ iáko káždy bóczyc może.
26: Łáklze naydziełz obietnicę Dawidowi vczynioną. 2. Sámu:
27: 7. v 12. 13. 14. 15. Ktora łie też potým w Płalmie 132. v 11.
28: 12. przywodzi/ á wždy nie łak długimi/ áni też tymił łłowy
29: łám iáko ondzie naydziełz wypiłányey. Toż też iefzcze obaczyłz
30: z Płálmu 106. v 9. 15. 26. 30. Wkorym wiele rzeczy przy=
31: pominá/ z onych ktore łie działy w Egipcćie y ná pułzczy
32: przez łat 40. z łudem oným Izráelfkim/ iáko iefł nápiłano

e ij

2. Moy:

strona: 126v

OáRozmowá

- 1: 2. Moy: 14. v 21. A 4. Moy: 11. v 31. A 2. Moy: 32. v 4.
2: A 4. Moy: 14. v 28. A 25. v 7. Pátrż też v Iozuałzá 1. v 13.
3: Nume: 32. v 2. Łáklze też 2. Sámu: 22. v 1. 2. rc. Łáklze w Płál:
4: 18. v 2. gdzie też rzecz piłzác/ á wždy y rozdziałow y łłow nie
5: korych nie iednákich vżywáią/ y wiele inłznych ktoreby dłu=

6: go było wyliczyć y przypominąć. A iefli tym/ przyganić w
7: tym żaden baczny/ trzeźwy/ wierny/ y Bogá fie boiący nie
8: może/ chociaż słow włafnych tymże ięzykiem pifząc nie vzy
9: wáli: ktorých Moyżefz Pifarz napierwfy/ tę rzecz opifuiąc
10: vzywał. A z iákąf śmiałością będzie mógł Máteufzowi
11: przyganić? Abo/ nieśmieiąc fie ná fámego Máteufzá tár=
12: gnać/ ná kogo to infzego włożyć? żeby to nieśłufznie Máte=
13: ufzowi/ do iego iuz nápińania przypifąć potym miał. Azaf
14: by też drugi bezbożnik także mowić nie mógł? Oto słowá
15: ty Nehemiáfzowi/ Dawidowi/ Iozemu/ rc. do pińania
16: ie^{go} kto infzy przypifał. Bo gdyby ie on sam pińać był miał
17: tedyby ich nie odmieniał/ áleby ie tak położył był/ iáko ie
18: wprzod Moyżefz nápińał? Ale iefli fie mu tu nie godzi/ tego
19: mowić: A czemużby to przy Máteufzu mowić miał gdyż nie
20: Máteufz tylko/ ále zgoła wfzyfcy nowego teftámentu Pińa
21: rze/ nie byli tak do słow przywiązani/ żeby oneyże rzeczy/ fło
22: wj infzymi pokázac nie mogli: ábo przynamniey wzmiankę
23: iey vczynić (iákoś tak nápořpoliciey czynili: ábo pogánom
24: folguiąc/ onego Greckiego przekłádu siedmdziefiát náflá=
25: dowáli) á w tym czytelnika do pierwfzego o teyże rzeczy pi=
26: fńania odeřłác: á iákoby pobudzić ku przypátrowaniu fie du
27: chowi Bożemu Prorockiemu: ktory częřto pod podobień=
28: řtwy rzeczy źiemřkich/ duchowne náznaczał: á onymi przy=
29: tomnymi y oblicznymi náon czás/ rzeczy iefzczę nie będące/
30: ále ná potym przyřřle pokazował. Ktorego znáczenia iego
31: (to prawdá) nie káždy obáczyć może: Ale wřdy ten coby
32: tegof ducha wřiał od Bogá/ bes pochyby obaczy: ponie=
33: wařz pińmá Prorockie nie řą włáfneho wykłádu: to iefť/ nie

mogą

O Zydowskich

Lif127.

wywodziech.

- 1: mogą być ludzkim rozumem wyłożone. Ale iako Prorocy z
- 2: nádchnienia Bożego/ z daleką rzeczy przyfzłe o Chrystufie
- 3: vpátruiąc/ Prorokowáli/ 2. Piotr 1. v 10. 11. Tákże też tym
- 4: coby ie rozumieć y wyłożyć chćieli/ tegofz nádchnienia y ob=
- 5: iáwienia ducha Bożego potrzebá. Ale do Máteufzá przy=
- 6: ftąpmy. Ieft wiele vczonych ludzi/ ták z onych ftárfzych Oy
- 7: cow/ iáko też y z niedawnych Pífarzow/ y pífmá ś. wykłá=
- 8: dácżow/ ktorzy ná tym są/ Iż Máteufz nie po Grecku/ ále
- 9: po Zydowfku pífał/ á iefli ták ieft/ tedym ia w zydowfkim
- 10: Máteufzu (druku Páryfkiego y Bázyleyfskiego) to oczymá
- 11: íwymi widział/ co też káždy obeyźrzyć może: iż tám fłowká
- 12: iednego/ y punktčíká nie odmieniono: ále zgołá ták iáko v
- 13: Ezáiafzá náyduiemy/ wízfytko co było potrzebá nápiáno.
- 14: A ták zydowie niefufznie w tey mierze ná Máteufzá fie tár=
- 15: gáią: áni też fufznie kogo drugiego w tym winiá: żeby to
- 16: Máteufzowi potym/ á iefzće nie krzeczy przypifác miał.
- 17: **VCZEN**. Ale fie też nie winiá z ftrony odmiány fłow
- 18: Exemplarze Zydowfkie. Bo to prawdá co o nich mowifz:
- 19: ále tylko Greckie y Láćińskie ktore nie tylko tych fłow wfo
- 20: bie/ ktore są w Zydowfkim/ nie máią/ ále fie też y fámy z fo=
- 21: bą nie zgadzáią/ iákomći wprzod powiedział: Bo prze=
- 22: kład grecki ftáry/ infzych fłow vżywa/ á Nowy zás infzych:
- 23: Tákże też y láćińskie ftáre y nowe roznych fłow vżywáią.
- 24: A ták oto idzie. **NAVZYCIEL**. Y to máła winá/
- 25: iż fłowá infze á infze/ ták v Grekow iáko y v Láćinnikow
- 26: są. Wiem to iż w ftárym v Ezáiafzá ták stoi: Oto dziewi=
- 27: cá ábo Pánná (bo **Partenos** y pánnę/ y dziewicę znáczy we
- 28: dle wláfności ięzyká Greckiego iáko vczeni wykłádáią)

- 29: w żywot weźmie ábo przyimie Syná/ A w nowymzás v
30: Máteufzá w żywoćie mieć będzie. Ale tu przedfię ia żadney
31: niezgody y różności w tey mowie nie widzę. Abowiem co
32: my ięzykiem nászym mowić możemy/ poczęłá/ dziatkámi
33: záftąpiłá/ brzemienná zoftálá/ płodem záftąpiłá/ dziat=

e iij

ká

strona: 127v

Ofmá Rozmowá

- 1: kámi záfzlá/ dziatkami chodzi rc. iednę á też rzecz znáčząc/
2: choć słow rozných vzywamy. Tedy fie toż w ięzyku Grec=
3: kim y Lácínkim y Zydowfkim y w káždym infzym náyduie:
4: á przedfię tego żaden bączny nie rzeczé ábych ia tłumáčząc
5: Grecki ábo Zydowfki lub też Lácínfki ięzyk/ źle to czynił/
6: gdybym włafność obcego ięzyká wybaczywłzy włafnie gi
7: też ná rzecz śwá przełożyl: chociaźbym nie włafnie słowo
8: od słowá przekładał. Bo to napewnieyřza: iż fą tákie właf=
9: fności mowy w káždym ięzyku/ że w drugi ięzyk z řtrudno=
10: ścią mogá być przełożone gdyby fie słowo od słowá/ prze=
11: kładác miáło. Y choćby temu kto myřlił dofyc vczynić/ y
12: chciałby ták řwym ięzykiem mowić iáko zydowfkim/ lácín=
13: fkim/ Greckim/ mowiono: tedyby mowá ie^{go} ták wdzięczná
14: y przyjemná byłá řlucháčom/ iákoby w kiy trąbił. Ale
15: żebymći tey rzeczy wielá przykłádow niedowodzil/ weyřrzy
16: w Nieřwiefká bibliá Polfká/ w ktorey ácz fie náder słow
17: zydowfkich trzymano/ á wždy częřto słow niektorych w tex
18: cie nie wložywłzy/ ná kráiu włafność ich (choćiař pod
19: czás nie dokońcá włafnie/ bo też tego dołożono/ Tá k álbo
20: ták) pokázowano. A iż fię też ták bárzo słow z iákiegoř na=
21: bożeńřtwá trzymano/ zániechawłzy włafności ięzyká Pol

22: łkiego/ tych części Polakom zwyczajne⁸⁰: y słów podczas
23: iakichci niezwyčajnych mnogim używano: Przeto też
24: rzadki ten jest któryby się (z prostych mowie) w takim
25: przekładzie kochać miał. Na koniecem y sam słów niekto=
26: rych nierozumiał/ aż się albo drugich zopytawszy/ albo się
27: innych przekładów dołożywszy/ chociaż to wyznawam/ że
28: mi jest nieleda iako pożyteczne tych ksiąg wydanie. A iż tak
29: słowo żydowskie **Harah** ktorego Ezaiasz używa/ Grecy
30: y Lacińscy tłumacze/ nie jednym też słowem ani wszyscy ie=
31: dnoftaynie tłumaczą/ tedy się niemają czemu dziwować:
32: bo naprzod wątpliwe jest/ że może być przełożono począł/
33: albo płodem zaślubił: Abo innym tym podobnym a naje=

mu ięzykowi

strona: 128

O Żydowskich

Lif128/

wywodziech.

1: mu ięzykowi zwyczajnym objęciem/ ale wzdj/ nie Zacznie/
2: iako w Nieświeckiej stoi/ bo tak najzy Polacy nie á=
3: by mawiali: potym zaś tak/ Poczynająca/ Brzemieniem
4: zaślubiła/ albo iako łacinnicy tłumaczą/ naprzod **Conce**
5: **pit, vterum fert, praegnans est,** a potym **praegnans, vterum ferens.** ale
6: to y z famych przekładow polskich najzych/ obaczyć możesz
7: wktorych iedni tych/ a drudzy innych słow polskich uży=
8: waią/ iednęż tę rzecz tłumacząc (oprocż tego gdzie się też
9: w czym wstąpiło/ albo co nie włafnie prawie przełożyło/ o
10: czym ia tu nic teraz nie mowie) iako náprzykład 1. Moy. 1.
11: v 1. 2. Brzeška tak ma/ Naprzod stworzył Bog niebo y
12: ziemię/ a ziemią była nie kształtowa y proza/ Y były cie=
13: mności nád przepasciami/ a Duch Boży przenaślał się nád
14: wodami. Nieświecka zaś v 2. a ziemią była gruba y pro=

15: zna/ y ciemność była po obliczu otchłani/ á Duch Boży
16: powiewał po obliczu wod. Tu iedny słowá żydowłkie/ dwa
17: tłumácze choć iednym wyrozumieniem przekłádaią/ iednák
18: słow/ nie iednákich vzywaią/ on mowi nie kłztałtowna/
19: á ten gruba: A wlyfłtko to iedno iest/ y rzecz iednę znaczy:
20: ten zaś mowi/ odchłani á on przepásći/ wczym też niemálz
21: różności/ chociaż słowá rozne są. On ielzczę mowi po pol=
22: łku włafnie nád wodámi/ á ten po żydowłku więcey niż po
23: polłku po obliczu ziemie. Tákże ono 2. Sám. 22. v 3. Brze=
24: łka. Bog iest słkáła moiá ktoremu ia vfam/ tarcz moiá y
25: rog zbáwienia mego/ Podwyższenie moje y vćieczká moiá.
26: A Nieświełka Bog opoką moią/ nádzieię sie nań/ (nádzieię
27: sie nań nie wiem áby też ták kiedy tymi czály/ włafni Pola=
28: cy mawiáli) obroná moiá y rog zbáwienia mego/ wywyż=
29: szenie moje y vćieczká moiá rc. Tu też w rzeczy łamey nie
30: wiem áby niezgodá mogła być náležiona/ choćiał sie w sło=
31: wkách náyduie. Ale to máło nie w każdym wierłzu gdzie sie
32: od rzeczy nie odstąpiło obáczyłz: A nie tylko to ále też y łam
33: tego doznałz/ że rzadkiego przekłádaczá naydziesz ktoryby

raz y ná

strona: 128v

Ołmá Rozmowá

1: raz y ná iednym mieyłcu słowá ktore przełóżywłzy w to miał
2: potrácił/ áby zaś potym onęł rzecz tłumácząc y słowá onęł
3: przekłádaiąc ták ie przełóżyć miał/ iáko ie przełóżył był
4: pierwey. A nie dáleko chodząc/ Czytayże 2. Sám. 22. A
5: Płal. 18. á doświadczyłz tego/ ábowiem choćiał nie wielka
6: iest odmiáná wobudwu tych/ w niektórych słowek przydá=
7: niu ábo w odiećiu drugich/ co sie tknie słow Żydowłkich. A=
8: wždy v łame⁸⁰ iedne⁸⁰ Nieświełkiego tłumáczá to naydziesz/
<http://rcin.org.pl>

9: iż toż iedno słowo ináčzey v Sámuelá á ináčzey w Pfál=
10: mie przełożył: choć w żydowłkim ná obu mieyfcách iedná=
11: ko naydziełz. Toż poznałz 5. Moy. 24. v 16. A 2. Krol. 14.
12: v 6. gdzie iednákie fą słowá Zydowłkie ná obudwu tych
13: mieyfcách/ á przedię ich Nieświełki nie iednáko tłumá=
14: czy/ Ale ná tym mądremu dofyć/ ktory to rozłądzić praw=
15: dziwie może/ iż choćby fie w przekładziech rozne słowá
16: naydowály/ gdy rzecz cáła y włafna będzie/ że to odrzucó=
17: no niema być/ áni iákicy przymowki niełufznie odnosić.
18: Bo ieflibyłmy ták łobie ábo Zydóm tego pozwolić mieli/
19: v ktorych Rábinow tożby fie też pokázác mogło/ tedyby=
20: łmy naprzod o wielu inłzych zwątpić mułieli/ á potym
21: włzyłtko precz odrzucić. **VCZEN.** Iż fie tu ná prze=
22: kładánie y ná roźnosć słow/ ále w rzeczy przedię zgo=
23: dnych odpowiedziáło/ ná czym ia dofyć mam/ choćby Zydo
24: wie przedię w vporze łwym zołtác chćieli/ tedy iuż nam
25: dáley połtąpic potrzebá/ á wrzecź też iuż łámę w eyźrzec:
26: iáko fie w słowá wglądáło. To tedy wiedz iż nie oto tylko
27: idzie/ dobrzeli Grekowie y Lácinnicy słowá Ezáiałzowe
28: przełożyli: Ani iuż też y o to ták wiele iefli ie łam Máteufz
29: nápiłal/ (ponieważ fie wždy iáko twierdziłz w żydowłkim
30: Máteufzu náyduiá) ábo iefligo imi kto potym zárzucił/ y
31: podmiot vczyńił/ bo fie to iefzczę mułi dołtáteczniey poká=
32: zác: Ale więcey o to idzie iż Zydowie tego żadną miárą po=
33: zwolić niechcą/ áby fie w tych Ezáiałzowych słowach o

tey Pan=

strona: 129

Lił129.

1: tey pánnie miáło co do Máryey/ y Iezuła fyná iey ściągác:
2: bo ták śmiełe mowią/ że to nie może być pokazano y obro=

- 3: niono: gdyż sie o tym Ezaiaszowi ani śniło. **NAVCZY**
- 4: **CIEL.** Gdyć sie tak podoba/ áby sie rzecz tá doftátecz=
- 5: niey rozbieráá/ od czego ia być niechcę/ więc ty iuż po=
- 6: wieday co oni przedlię biorą/ zbijáiąc to co my z Máteu= (*marg*) Oto páápocźnie y porodzi Syná. (-)
- 7: śzem twierdzimy: to iest/ iż to mieysce służy Máryey y Ie=
- 8: zułowi Panu. A czym záś rzecz śwá wyftáwiáiąc/ tego
- 9: dowodzą/ żeby to komu innemu służyć miáło niż Pánu ná=
- 10: śzemu Iezufowi Chrystufowi y Mátce iego. **VCZEN.**
- 11: To mowią/ gdyby to Proroctwo/ o wáłzey Máryey mátce
- 12: Iezufowej/ ktorey wy dziewictwo przyczytáacie/ w kto=
- 13: rym procź mężá z Duchá s. poczęłá sijná/ miáło być rozu=
- 14: miano/ tedyby nie mowił był Ezaiasz/ Oto Almá to iest
- 15: Páni młoda pocźnie: áleby mowił: oto Bethulá/ ábo iáko (*marg*) **BETVLA.** (-)
- 16: Niemieccy Zydowie czytáią Bfulá/ to iest Dziewicá: Bo
- 17: Almá młodá Pánią/ Mężátkę/ ábo náruřzoná młodzię
- 18: znáczy: Ale Almá/ nigdy tylko dziewicę nienáruřzoná, cho=
- 19: ciáby iuż w lećiech podeřzłá. **NAVCZYCIEL.** Y to
- 20: nie ledá sęk/ á niewiem by nie Norimberskiego hártu zbro=
- 21: iá: ále wždy/ iż przeciw iáśney prawdzie/ przeto sie nie o=
- 22: Ńtoi: Mac ielzcze Bog w słowie swym ná tak twárde sęki/
- 23: Kliny nieprzytępione/ y Grot ná tę hártowná zbroię pe=
- 24: wnie nie ołowiány. Ale cię pytam dofyćli teź ná tym bę=
- 25: dzie/ gdyż sie to pokaże: że sie Zydowie ná wykłádzie słow
- 26: tych y ná wyrozumieniu ich mylą? **VCZEN.** Mam zá to
- 27: iż dofyć/ iesliź to z słowá Bożego może być pokázano: á nie
- 28: iákimi ludzkiej mądrości subtylnie vprzędzionymi wy=
- 29: wody. **NAVCZYCIEL.** Temu sie śprzeciwiáć nie=
- 30: chcę/ żeby to nazwiłko/ Bethulá/ nie miáło znáczyć Dzie=
- 31: wice/ owśzem to wyznawam/ że w ięzyku Zydofkim tak

32: poşpoliće w Bibliey Dziewicę zową. Ale żeby fie też ták

33: mężátka y nárufzona zwác nie miálá/ tego nigdy nie po=

f

zwolę

strona: 129v

Ołmá Rozmowá

1: zwolę: Gdyż w piśmie s. co innego baczę. Abowiem/ iefli=

2: by to nazwiłko/ nie mogło być przyczytáne iedno nie nárufzo

3: ney Dziewicy: á czemułby ták Ioel. 1. v 8. vzywáiác nazwi=

4: fka tego mowił. Narzekay iáko Dziewicá (Bethulá) wo=

5: rem przepálána dlá mężá młodosći fwey: To ieft/ iáko

6: niewiáltá ktora mężá vtráciłá w młodosći/ ábo zá ktore=

7: go w młodosći poşłá. Czytayże też Elster 2. Kápitułę włzyt

8: kę z początku/ á doznałz tego iż w v 17. y 19. gámratki ábo

9: miłofnice Krolewfkie/ Bethulámi to ieft dziewicámi názy=

10: wa (choćiał niewiem czemu y Nieświłki Tłumácł pánien

11: kámi przełožył/ choć fie nád Brzełkie wydáne/ bárżiey do

12: łłow przywężzował) iefliby to nazwiłko/ Bethulá/ nie mo

13: gło być przyczytáno dziewicy nienárufzoney? Co fie zás

14: tknie nazwiłká drugie^{go}/ ktorego Ezáiáłz y Máteułz vzywa/ (marg) ALMA. (-)

15: o ktorymto śmieię żydowie vporni/ twárdzi/ y głupi bes

16: włtydu mowić/ żeby młodą páníą znaczyć miáło/ á iżby pá=

17: nience dziewicy/ y nienárufzoney/ nie mogło być przywła=

18: łzczone: tedy fie też y ná tym myłá. Iedni z głupłtwá y nieu=

19: mieiętności: drudzy z zówiedzenia inşzych y nieopátrzo=

20: ści: trzeći z vporu á ze złości. Abowiem gdyby fie kto włá

21: łności nazwiłká tego Almá/ przypátrzał/ y źrzodło z ktore=

22: go płynie poznał: tedy to zeznáć rad nie rad/ muşi/ iż y młó

23: dą y od łpoleczności męłczyńłkiey záchowáną biáłą głowę

24: znaczy. Iáko ono byłá śiołtrá Moyżefzowá/ ktora 2. Moy:

25: 2. v 8. Almá/ to ieft dziewicá názywa. Co iefliby młodą pá=

- 26: nią ábo nárufzoną biłą głowę tylko/ á nie dziewicę czyftą
- 27: znaczyło: á czemużby tak pińmo ś. pńnienkę młodą/ iákową
- 28: byłá sioftrá Moyżefzowá nazywác miáło? Tákże y Rebekę
- 29: ktora potym żoną Izáákową zoftálá/ zowie teź Moyżefz
- 30: Almą 1. Moy: 24. v 16. tego iefzcze dokládáiąc iż mężá nie v=
- 31: znála. **VCZEN.** Wiem to/ ále żydowie ták ná to odpo
- 32: wiádáią: prawdá to ták ieft: Iż Moyżefz Rebekę Almą ná=
- 33: zywa: ále nie ták zgołá/ poniewaf teź to dla lepfzey pewno

ści przydá=

strona: 130

O Żydowkich
wywodziech.

Lif130.

- 1: ści przydáie: naprzod iż mężá nie vznála: á potym y drugie
- 2: názwińko/ to ieft Bethulę przydáie/ czegoby iście nie trze=
- 3: bá było przydáwác/ gdyby Almá/ łowko to fámo przez fię
- 4: dziewicę nienárufzoną znaczyło. A iż teź y sioftrę Moyżefzo=
- 5: wę Almą nazywa/ bes przyłożenia łowká te^{go} drugie^{go} Be=
- 6: thulá: Tedy tego nie w inŷy łpołob czyni tylko w ten/ iż oná
- 7: młodziuchną náten čás byłá w łzoftym práwie roku: A iż z
- 8: łtrony iey młodości w podeyźrzeniu nie byłá/ żeby dziewic=
- 9: twá całego mieć nie miála: przeto tego przydáwác nie było
- 10: potrzebá. Ale v Ezáiałzá iż zgołá Almą nazywa nie przydá
- 11: wáiąc tego drugiego łłowá Bethulá/ y tego teź że mężá nie
- 12: vznála/ tedy nie może fie iedno o mężátce nárufzoney rozu=
- 13: mieć. **NAVCZYCIEL.** Iefli to ná tym przydátku
- 14: należy y tym prawdę wykręćić chcą/ á což ná to rzeką/ gdy
- 15: ná drugim mieyńcu/ bes tego przydátku/ ták zgołá Rebekę
- 16: Almą nazywa 1. Moy: 24. v 43. Ale gdyby iedno kto bącz=
- 17: ny w to weyźrzyć chciał/ co oni mowią/ iż Almá mężátkę y
- 18: nárufzoną znaczy/ á nie dziewicę nienárufzoną: á czemużby

19: wždy nienárufzone pánieniecżki tym łpołobem nazywac
20: miano? Bo iefli nazwifko to Alma nie fluzy przez fie doroz
21: flym dziewczkam dla iakiego podeyzrzenia iedno z przydat
22: kiem: aby znaczne bylo ich dziewictwo: A czemułby niewin
23: ne/ o ktorych zadney waplivosti niemalz/ mialy byc Alma
24: mi zwane flowem im nieprzyftoynym/ a nie radzney popro
25: ftu Bethulami wciwlyzym nazwifkiem/ a wzego podeyzrze
26: nia wolnym: iako oni (ale glupie iako fie iuz pokazalo)
27: mniemaią? A iefli o ten przydatek idzie/ ktorym Rebeke
28: Alme obmowic chca/ a na one ktora Ezialz pokazuie po
29: twarz wlozyc/ Bethule nazwifko to nad Alme przeklada
30: iac iakoby tym tylko nazwifkiem/ Alma mogla byc taka
31: dziewica nazwana/ ktoraby ten przydatek zaraz przy sobie
32: miala/ iz ona maza nigdy nie vznala. Abo iz iest nie tylko Al
33: ma/ ale y Bethula/ a o Bethuli co rzeka/ gdy tez bes takie=

f ij

gołprzy=

strona: 130v

Ołma Rozmowa

1: goł przydatku nie iest? Bowiem ia tez tak bezpiecznie mo
2: wic moge/ iefliby Bethula/ zgoła przez fie/ dziewice niena
3: rufzona/ znaczyla. A coz potrzeba bylo takze przydawac/
4: ktora abo ktore Bethule maza nie vznaly. 3. Moy: 21. v 3.
5: Sedz: 21. v 12. Ale iz tez to przydaie/ tedy bes waplivosti
6: nazwifku temu znaczenie to odeymuie. Wlzakze niechby to
7: zydwie pokazali/ zeby kedy we wlytkim pifmie s. maza
8: ke/ abo panna narufzona pifmo Alma nazywalo/ tak iakom
9: ia iuz pokazal iz y maza y gamratki abo miolnice nazy
10: wa Bethula/ a dowioda tego co mowia. Ale nie tuzę aby
11: temu sproftac mogli.
12: **VCZEN.** Atoli pokazuią y dowodzą z Przyp. 30, v 18.

- 13: 19. onym co mowią/ że ze trzech rzeczy trudnych ku pozná=
14: niu: to iest/ drogi Orłowej ná niebiofách: drogi Wężowej
15: ná fkále Drogi Okrętowej ná morzu: natrudniey poznác
16: drogę Młodzieńca z Almą/ to iest z pánną/ ábo z dziewczką: z
17: ktorých słow to mowią/ á coř to zá dziewicá ktora z mło=
18: dzieńcem obcuie? Ale iż iey teź nie zowie Bethulą/ ále Al=
19: mą: tedy to znác dáie iż Almá nie dziewicę znaczy/ ále mę=
20: żátkę ábo dziewczkę náruřzoną. **NAVCZYCIEL.** Tymi
21: słowy żadną miarą dowieř tego Zydowie nie mogą ná co
22: łie nářadzili: gdyż łie mądry nie nářáme słowá řpuřcza/ á=
23: le rářzey rzeczy łie cáley y przedřięwzięciu pilźącego pil=
24: nie przypátruie. Tego żaden Zyd bączny rzec nie może/ áby
25: to przedřięwzięcie było Agurowe/ ktory ty słowá nápiřał/
26: żeby on to przedřiębrał/ ábo twierdzić miał/ że náruřzenie
27: pánieńřtwá bialey głowy/ trudniey ma być poznano niź
28: wyżřzey miánowáne trzy rzeczy. Bo to koźdy wie/ że ná to řą
29: proby/ y řácno to poznano być może: Ale to iest iego vmysł/
30: áby vřkazawřly trudne poznánie drogi/ to iest řpraw y po=
31: řřępkow Orłá ná powietrzu latáiącego ktory z trzařkiem
32: przypada y gęři ábo kury řápa: tákże/ trudno łie Węźá v=
33: řtrzec ma ktoby řię ná řlad iego řpuřzczać miał/ ábo Okrętu

rozboyniczęgo

strona: 131

O Zydowřkich
wywodziech.

Lif131.

- 1: rozboyniczęgo/ iestliby tylko przed řobą drogę okrętowá ná
2: wodzie vpátrował: Bo tám trzebá ná co innego pátrzyć/
3: niř ná řámę drogę ábo řlad/ niechceli kto od Orłá řzkody/
4: od Węźá vřkázlenia/ od Rozboynikow Okrętu rozbićia od=
5: nieřć: Tákże rodzicom nie ná to řámo pátrząc potrzebá/

- 6: ážby fie co nierządnie/ między pánienczkámi y młodzień=
- 7: cy ftáło: ále fie záráz pilnie o to ftárác/ iákoby fie wżemu
- 8: złemu zábieżáło: áby ku náruŕzeniu pánieńtwa ktorey nie
- 9: przyŕzło: Gdyż drogi młodzieńkie/ ábo ich poŕtępki/ iż tru=
- 10: dne fá ku wybaczeniu/ przeto tym więtfzey pilności/ y o=
- 11: ftroźności/ nád inŕze rzeczy trudne potrzebuią. Ale gdzieby
- 12: tu co nie przyŕtoyne⁸⁰ przeciw pániencie/ ktorą tu Almą ná=
- 13: zywa/ mowić ábo myŕlić miał/ á czemuŕby to przyrowná=
- 14: nie wnetze przydawał/ ktore mamy w drugim wierŕzu?
- 15: gdy ták mowi: Tákież y drogá niewiáfty cudzołożącej rc.
- 16: Ieŕliby przez Almę w przeŕzłym wierŕzu rozumiał nierzą=
- 17: dnicę/ ábo dziewczkę náruŕzoną: á czemuŕzby miał był to po
- 18: tym o cudzołożnicy przydáwác? obácż to ŕam/ że to bárzo
- 19: y głupi y ŕproŕny Zydowŕki dowod. **VCZEN**. Ieŕliŕz
- 20: nie máią nád to co potężnieyŕzego/ iákoż pewnie nie máią/ bo
- 21: gdyby mieli/ tedyby iuż to pokazáli byli/ tedy to ŕláby mym
- 22: zdánim dowod ich/ á namniey nim nie obronią vporu ŕwe=
- 23: go Ale iż oni choćby im to zbito/ zá coŕ fie iefzcze inne⁸⁰ imu=
- 24: ią: tedy im y ná to odpowiedzieć potrzebá iáko ná to/ gdy
- 25: ták przydáią mowiąc: Ieŕliby fie to wedle mniemánia
- 26: Chryŕtyánŕkiego miáło o dziewicy rozumieć/ á miánowi= (*marg*) Ieŕli Bog zaraz obietnice
pełni czyli nie rychło potym (-)
- 27: ćie o Máryey Pánnie/ mátcie Ieżufowej: co oni ŕobie zá
- 28: cud ieden máią: á coŕzby to zá cud był? Abo nákoniec iefli
- 29: to podobna iefł: obiecowác to Bogu przez Proroká/ czego
- 30: lud on wcześnikiem nie mogł być/ gdy tego iemu byłá po=
- 31: trzebá? Abowiem náon czás/ gdy fie Krol Syryiŕki Rezyn
- 32: z Pákieaŕzem Krolem Izráełŕkim/ przeciw Acháŕowi Kro
- 33: lowi Iudŕkiemu/ ŕpiknęli byli/ y z woiovác go chćieli/ dla

strona: 131v

Ołmá Rozmowá

- 1: czego on ze wżyřtkim ludem Iudřkim y Ierozolimřkim/
- 2: był w wielkim zátrwożeniu: Przeto Bog pořłał był ná on
- 3: czás Ezáiářzá Proroká/ do Krolá Iudřkiego Achářá/ to
- 4: mu opowiedáiąc iż go od onych dwu Krolow obronić/ z lu=
- 5: dem iego/ y z Miářtem Ierozolimřkim chćiał. A ifby nic
- 6: w tym nie wářpił/ ále tego pewien był: tedy zá ieden pew=
- 7: ny znák to mu opowieda mowájąc: Oto tá/ młoda Páni ieřt
- 8: brzemienna/ A vrodzi Syná: Iákoby ták chćiał mowić
- 9: Prorok/ nie zda fie wam to rzecz podobna/ żeby was miał
- 10: Bog od tych dwu Krolow wybáwić/ otoż wam to zá znák
- 11: pewny opowiedam: iż tá Pani brzemienná bęđąc/ nie dzie=
- 12: wkę ále Syná vrodzi: co gdy oczymá obeyřrzyćie/ tedy zá
- 13: tákim nie omylnym znákem/ y tego pewni być mořecie/
- 14: że od tych dwu Krolow ofwobodzeni bęđcie. Poniewař
- 15: tedy znák ten/ Achářowi y ie^{go} ludowi/ ktoremu te^{go} potrzebá
- 16: było/ obiecány był/ tedy teř te^{go} potrzebá było/ áby fie zárez
- 17: náon czás řpełnił. A Iezus wářz/ iż fie potym nie vrodził ář
- 18: w kilkářet lat/ tedy známieniem řadnym Achářowi/ y ludo=
- 19: wi ie^{go} nie mogł być: á ták teř to o nim y o mátce ie^{go}/ nie moře
- 20: być rozumiano: ále ráđřzey o pániey iedney náon czás brze=
- 21: mienney. **NAVCZ.** Wiem to y wyznawam/ że to Proroc
- 22: two náten czás było/ iákoby mowáją řydowie/ zá Krolá Achá
- 23: řá: Ale tá obietnicá Achářowi złořliwemu nie řłużyřła/ áni ie
- 24: mu řámemu vcřzynioná byłá/ Bo on z niedowiářřtwá řwe=
- 25: go niegodnym fie iey vcřzynił/ y oná pogářdził. Przeto teř
- 26: Ezáiářz/ widząc Krolá przemierzłego/ y Bogu odporne=

- 27: go/ obrociwŹy Źie od Krolá/ do domownikow iego/ ktorzy
28: przy nim byli/ á byli teŹ z domu Dawidowe⁸⁰/ ták mowi: Źlu
29: chaycie profŹe domu Dawidow (iákoby rzekł poniewaŹ
30: Krol Źluchác nie chce) á máłaf Źie wam to zda przykrzyć
31: Źie ludziom/ Źe Źie teŹ oto y Bogu przykrzyćie: to iefť/ iŹ łá=
32: Źką iego/ y cudem/ ktory wam pokázác chćiał/ gárdzićie?
33: ále iednák/ da wam Pan Źam znak rc. Mowi tu/ wam do=

mowi

strona: 132

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif132.

- 1: mowi Dawidowemu/ A nie Krolowi Acháfowi/ á dom
2: Dáwidow/ nie onych tylko znáczył/ ktorzy náon czás byli/
3: do ktorych to wŹszu mowiono było: ále wŹszyťtko potom=
4: Źtwo Dawidowe/ ktore y potym rodzić Źie miáło/ pokiby
5: iedno trwał dom Dawidow/ Iáko teŹ Izráel/ ktoremu
6: Bog groŹił niewolą BábilonŹką/ y záś gi wybáwić obieco
7: wał/ przez tegoŹ Proroká: nie moŹe być on tylko rozumian/
8: ktory był zá dni EzáiaŹzowych/ ále teŹ y potomkowie ich.
9: Abowiem od czáfu tego/ gdy o tey niewoley EzáiaŹz po=
10: czął mowić/ niŹ oná niewola przyŹłá/ dobrze więcey było
11: niŹ Źto lat/ á niewola ŹiedmdzieŹiát lat trwála/ tákŹe to
12: niepodobna/ áby ktory z onych wŹszyťtkich/ do ktorych o tym
13: EzáiaŹz mowił/ mieli byli doczekác/ nie mowię wybáwie=
14: nia z niewoley/ ále tylko zburzenia miáłť/ y záwiedzenia
15: do Bábilonu ludu/ GdyŹ od pierwŹzego roku Mánáfefo=
16: wego krolowania/ ktory po Oycu Źwym EzechiaŹzu Kro=
17: lem zoŹłaf/ zá ktorego Prorok EzáiaŹz dokończył Źywotá/
18: ábo przynamniey Prorokowác przeŹłaf/ było lepiey Źtá
19: lat/ ták Źe Źaden z onych ktorzy o tym Proroká mowiącego

- 20: słuchali/ czasu onego nie doczekali/ awždy tak do nich o
21: tym Prorok mówił/ iakoby iuz oni w tę niewolę iść mieli/
22: y zafię z niey wyniść/ iako Ezá. 13. 14. 21. 43. 47. 48. y ná
23: infzych mieyfcách czytamy/ A co fie tknie tego/ co mowią
24: Zydowie/ żeby to nie k rzeczy było/ obiecować co za znak ie=
25: den ludziom potrzebnym y vtrapionym/ á tego przedfię
26: niepełnić aż w kilkáfet lat/ y to nie onym lámym ále aż ich
27: potomkom: tedy to oni mowią iako głupi/ á w piśmie s.
28: namnię nie biegli. Abowiem gdzieby to mieli za rzecz fpro
29: fną y nieprzyfityną co mowi wobec do wżego domu Da=
30: widowego/ á což rzeką ná ono gdy Bog obiecuiąc Abrá=
31: hámowi ziemię Kánáneyfką/ z iego Oyczyzny go wywiad=
32: fzy przedfięmu w niey nie dał y náftopie nogi: aż fobie niebo=
33: rak dla pogrzebu za pieniądze fztukę iey kupić muiał/ á

wždy

strona: 132v

Ofmá Rozmowá

- 1: wždy mu tak Bog obiecuię 1. Moy. 13. v 15. 17. A 15. v 7.
2: (á teź nie bes znamieniá pewnego/ bo fie go Abráhám do
3: magał támże 1. Moy. 15. v 8. 9.) tego dokládaiąc że tobie
4: dam tę wfzyftkę ziemię y nafieniu twemu potobie: awždy
5: mowię/ nie tylko iemu/ ále y iego potomftwu oddána nie
6: była/ aż teź po kilku fet lat/ á przedfię fie mu Bog w fłowie
7: fwym wiścił/ iako y w infzych obietnicach/ á miánowicie
8: teź w onych ktore vczynił był Izáákowi y Iákobowi/ o
9: nafieniu w ktorym miály być Błogofławione wfzyftki na=
10: rody ziemie/ á tak iefliby tá obietnicá y ten znak/ przez Ezá=
11: iałzá obiecány nie mogli fie ściągác do czasu dálżego/ ná po=
12: tym przyfzłego/ ále tylko do onego obecnego Ezáiałżowego/
13: tedybym ia teź także mówił/ iż teź obietnice Abráhámowi

14: wczynione/ do iego nie tylko żywota ściągają/ których iż
15: mu Bog nie wykonał/ tedyby musiał być nie pewny w o=
16: bietnicach swych/ Ale iż Bog jest prawdziwy y wykony=
17: wa to co komu słubuje/ chociaż nie wedle spodobania y wy=
18: rozumienia ludzkiego/ ale wedle wolei y w podobania swo=
19: iego: przeto też y o tym także rozumieć potrzebą/ co jest
20: przez Ezaiaszá obiecano. **VCZEN.** Jesliby to nie onym
21: czałom y onym osobom służyło/ o których to Ezaiasz pro=
22: rokował/ y którym prawie iako palcem onę brzemienną
23: białą głowę pokazał tedyby tak nie mówił. Da wam (*marg*) Da wam. (-)
24: sam Pan zamię: ale iż mówi/ Wam/ przeto to onym á nie
25: innym służyło/ y także nie onych czałom wypełniło.
26: **NAWCZYCIEL.** iako to pilni są Żydowie obacz ie=
27: dno/ gdy błędu y wporu swego dowodzą/ że nie y za nam=
28: niejże słowką chwytają/ á kiedy im także słowką/ przeciw=
29: ne ich dumie pokazują/ tedy ná nie áni poyrzeć chcą. Ale
30: gdy też tak y o innych rzeczach tenże Prorok mówiąc/ tak mo
31: wi iakoby onemu czału y osobom służyły á przedsię nie aż
32: innych czałom y innym też osobom potym nie rychło rzeczy
33: one skutkiem ziscieli/ co też ná to Żydowie rzeką? iako ono

1. Moy. 1.

strona: 133

O Żydowskich
wywodziech.

Lif133.

1: 1. Moy: 1. v 29. mówi Bog do Adama y Ewy/ Oto dałem
2: wam wszelkie zioła rodzące nasienie aby wam było ku ie=
3: dzeniu/ mówi też wam á nie wazemu potomstwu/ to same=
4: mu Adamowi dano/ á nie nam też ich potomstwu? A Ezaiasz:
5: 43. v 14. Dla was poslałem do Babilonu: To też tylko dla
6: innych do których to mówił/ á nie dla innych rc. Ale ci do kto=
<http://rcin.org.pl>

7: rych to mowiono/ w Bábilonie nie byli/ á tak im to nie flu
8: żyło/ ále onym co tam potym nie rychło záprowadzeni byli.
9: Item Mál: 4. v 2. Wam boiącym fie Páná wznidzie fluń
10: ce íspráwiedliwości/ to tylko onym do ktorých to ufzu mo=
11: wiono/ á nie infzym? błądy to był wielki/ také iáko y ten
12: ktorego fie żydowie trzymáią/ á tak ten wywod ich iest nik=
13: czemny. **VCZEN**. Ale powiedáią żydowie iż nie mowi (*marg*) Poczęła. (-)
14: Prorok oto Almá pocźnie y vrodzi fyná/ ále mowi oto Almá
15: poczęła/ y vrodzi fyná: Otofz to nie może być o Máryey ro=
16: zumiano/ ktora iefzcie nie poczęła była/ y lámá potym nie
17: vrodziła fie, ál w kilkáfet lat/ A iż Prorok nie mowi/ o przy
18: ízley ná potym rzeczy/ ále o iuz będącey/ tedy fie to Máryey
19: przypíác nie może. **NAVCZYCIEL**. Práwdá iest/ iż
20: nie mowi pocźnie/ ále poczęła: wízákze przedię tym iáfney
21: práwdy/ żydowie nie zbiją. **VCZEN**. Czemu? **NAVCZY**
22: **CIEL**. Iż ten iest zwyczaj píma ś. á zwłáfzczá gdy Bog
23: co czynić flubuie/ że chcąc okázác pewnośc swoiey obietni=
24: ce/ nie mowi iáko o rzeczy przyśzley/ ále iáko przeszley: á to
25: dlate^{go} iż iuz rzecz oná v niego wedle dekretu nieodmienne^{go}
26: iest zgotowána/ żeby fie też y v nas ludzi torem íwym czálu
27: íwego ípełniła. Iáko ono maż Ezá: 43. v 14. Tak mowi
28: Pan odkupiciel wáfz íwiety Izráelfki dla was posłałem
29: do Bábilonu rc. Także 21. v 9. Vpadł/ vpádł Bábilon/ á
30: wízýtki obrázy Bogow iego/ pokrúżył ná ziemi/ y wiele
31: tego iest we wízýtkim pímie/ czego ia przypominác dłu=
32: go niechcę/ bo to z tych lámých dwu mieyfc poznác możefz
33: iż nikcemny iest ten żydowfki wywod/ ktorým práwdę zátłu

g

mić chcą

1: mić chcą mówiąc. Iż Prorok nie mówi o rzeczy ná potym
2: przyśzły/ ále o przefzły. Azáł też oto nie mówi o Bábilo=
3: nie/ że dla Izráelá pośłał do niego. Item iż iuż vpadł Bá=
4: bilon/ że báltwany iego pokrúżone są: á to sie potym nie speł
5: niło áf w kilkáfet lat. A wždy mówi/ nie iáko o rzeczy przy=
6: szły: ále iáko o przefzły. A iefli ná tym máło małz/ weyźrzy
7: że/ áby w ono co mówi ániól Páński do żony Mánááchowey
8: mátki Sámfonowey/ obiecuiąc iey syná/ gdzie choć iey do=
9: piero obiecuię/ iż począć miáła/ á wždy tákże mówi y tychże
10: też słow vżywa mówiąc: bo oto poczęłaś/ y vrodziłaś. Ie=
11: szcze coś więcey mówi/ niż v Ezáiafz/ ábowiem iefli wła=
12: śności słow przyśtrzegác chcemy/ tedy Ezáiafz ták mówi/
13: oto Almá pánienká ábo dziewicá poczęła/ á rodzącá ábo
14: która rodziła bo iefł **Benoni Participium praefens**, A Iudi=
15: cum 13 v 5. 7. mówi. Bo oto poczęłaś y vrodziłaś/ Mo=
16: wi/ Vrodziłaś/ á oná dopiero począć miáła/ ále o tym do=
17: śyc. To widziś iż to śláby wywod żydowfki/ ktorým Máte=
18: ufzowi náfzemu/ y Ezáiafzowi/ nieprawdę zádác chcą: á
19: nie czuiąc sie/ lámemu iá Bogu zádáią/ iáko zwykli w wielu
20: infzych rzeczách. **VCZEN**. Ale nie mówi zgoła. Oto Al=
21: má brzemienna/ ále mówi: Oto tá Almá pewną biaągło=
22: wę pokazuiąc/ gdy He przydáie ktore Grámátycy zowá
23: Háiedia rzecz przytomną pokazuiące/ A ták koniecznie
24: do Máryey ściągác sie to nie może: ále sie to spełniło w
25: oney/ którą tám náon čás prawie/ Ezáiafz pálcem poká=
26: zował. **NAVCZYCIEL**. Y to śláby węzeł/ nie ba=
27: czę áby ná nim rzecz ták wielka y powážna oprzeć sie y zá=
28: wieśić miáła. A koniecznie sie ná nim nie oprze/ Abowiem
29: wiele iefł w piśmie ś. tákiey mowy/ gdzie Artykuł ten to
30: ich/ mowie/ he/ háiedia/ kładá: A wždy nie vkáziú rzeczy

31: iákíey przytomney/ którąby iáko iuż będącą/ pálcem prá=

32: wie pímo pokázowało: ále pokázuie rzecz pewną choć nie=

33: przytomną. A iefli fie to ná inłzych pokázuie mieyfcách/ ázafz

to nie

strona: 134

O Zydowfkich

Lif134.

wywodziech.

1: to nie głuptwo będzie iáfne/ gdy iuż prawdy nie ftanie/

2: zá ártykuł fie chwytác y prawdę iáfną nim borzyć? iákoby

3: ludzie wiedzieć nic nie mieli/ y o tych też ártykułách/ ták w

4: zydowfkim/ iáko y w greckim ięzyku/ ktore ieft ich vzywá=

5: nie? Ale niech ty fłowá moje idą ná ftronę: weyźrzywá w lá=

6: mę rzecz/ to ieft w inłze mieyfcá píma ś. gdzie też He tego v=

7: żywáią/ á wždy rzeczy przytomney nie pokázuią. Mowi ták

8: w Pfálmie 1. v 1. Szczęśliwy (háifz) ten ábo on mąż (mo=

9: wi on ábo ten/ iáko y v Ezáiafzá/ HáAlmá: tá ábo oná

10: pánná) ázał tym ktorego pewnego/ y náon czás przed

11: łobą łtoiącego mężá pokázował Pfálmifá/ gdy ty fłowá

12: mowił: nie tufzę. A wždy mowi/ ten ábo on mąż: á iefli to

13: z Pfálmu tego pokázác fie nie może: á iákoł fie z Ezáiafzá

14: pokázác ma? Toż naydziełz ná wielu inłzych mieyfcách/ z

15: ktorychci oto kilká náznácę ábyś łam w nie weyźrzał (v=

16: miefzli po Zydowfku) á tego iż ták ieft co mowię doświád=

17: czył/ iáko 1. Moy. 26. v 4. A 28. v 14. A 2. Krol. 6. v 27. A

18: Ezá. 5. v 20. A 8. v 3. A 9. v 7. A 11. v 5. A 65. v 2. Eze. 9.

19: v 11. A 17. v 7. w ktore gdy weyźrzyłz y inłzym fie tym podo=

20: bnym przypátrzyłz/ mam zá to/ iż to wyznałz/ że ten zydow=

21: łki zálot/ nic w łobie nie ma mocy/ y zá łiec páięczá ledwie

22: może być poczytaⁿ/ bo fie w nim y muchá nie ołtoi. **VCZEN.**

23: Ale tám nie bes przyczyny to He ieft przydano áni też ták lá=

- 24: mo zgoła ftoi/ lecz ie iefzcze słowko drugie vprzedza/ ktore iefz
25: cze więcey rzecz przytomną pokázuie/ to ieft/ Oto: bo tak
26: prorok mowi: Oto tá Pánná. **NAVZYCIEL**. Tákzeć też
27: mowi żoná Mánááchowá do mężá fwego opowiedáiąc mu
28: iż fie iey zás vkazał Anioł Páńfki mowiąc: y połpiefzyła fie
29: niewiáftá oná/ y przybiegłzy powiedziáła mężowi fwemu:
30: y rzekła do niego/ Oto vkazał mi fie/ háiz/ to ieft/ ten mąż/
31: ktory rc. Mowi: też oto ten mąż/ iákoby go pálcem vkazu=
32: iąc. Choćiaż tám obliczny nie był. Co y z infzych wielu
33: mieyfć lácno obáczyć możefz. Ezá. 38. v 6. A ták y ten wy

g ij

wod ich

strona: 134v

Ołmá Rozmowá

- 1: wod ich ołtác fie też nie może/ tákze małz Ezá: 36. v 6. A
2: 51. v 21. A 60. v 2. Bo oto (Háchołzech) tá ciemność po=
3: kryie ziemię. Iere: 29. v 17. rc. **VCZENÍ**. Y to prawdá/
4: nie tufzę áby fie ná nim kto wiefzác miał. Ale ná tym iefzcze
5: máło/ gdy tám tego dokláda Prorok/ iż pierwey niżby dzie=
6: cię to/ ktore fię vrodzić miáło/ vmiáło złe odrzucác á dobre
7: obierác/ tedy miáła być ziemiá oná ktorą fie Achás brzydził/
8: to ieft Syrya y Sámárya/ opułzczona od onych dwu Kro=
9: low. Skąd fie to pokázuie/ iż vrodzenie to rychło miáło być/
10: á iż fie Iezus nie rychło potym vrodził/ przeto (mowią żydo
11: wie) Prorocctwo to nie może fie o Iezufie rozumieć. **NAV**=
12: **CZYCIEL**. Y owfzem iefli fie o Iezufie Pánie rozu=
13: mieć nie może/ tedy też áni o żadnym z tych o ktorých oni du=
14: máią/ Lecz ábyś to fnádnie mogł wyrozumieć/ powiedz mi
15: kogo oni przez to dziećię/ y ktorą pánią przez tę Almę o kto=
16: rey mowił Ezáiałz/ rozumieią. Abowiem iefli słufznie wy=
17: wiodą mniemánie fwe/ tedy coś k rzeczy mowić mogą: ále

- 18: iefliś fie ná śwym mniemaniu omyła/ tedy fie to pokaże iż
- 19: plotą śami nie wiedzieć co. **VCZEN.** Iedni rozumieią
- 20: o żenie Ezaiaszowej/ y o fynie iego/ A drudzy o żenie Achá=
- 21: łowej y o Synu iey Ezechiaszu. **NAVCZYCIEL.**
- 22: A czymże tego dowodzą/ ci ktorzy to o żenie y fynu Ezaiá=
- 23: szowym wykładaią. **VCZEN.** Tym co potym w káp:
- 24: 8. v 3. nápisano mamy gdzie tak śam Ezaiasz Prorok mo=
- 25: wi y przyśtapiłem do tey ábo do oney (bo też także iest tām
- 26: artykuł Háiedia iako y wyżłzey káp. 7. v 14. há Almá)
- 27: Prorokini y poczęła y vrodziła fyną: przez ktorą Proroki=
- 28: nią/ żonę iego rozumieią.
- 29: **NAVCZYCIEL.** To śamo przeciw dumie żydow=
- 30: ſkiey iest/ gdy to przyznawaią/ iż tu iefzcze Prorok/ oteyże
- 31: rzeczy záczytey mowi/ to iest że Almá począc miałá/ y vro=
- 32: dzić fyną. A naprzod śami fie śwą włócznią kolą: Abowiem (*marg*) I. (-)
- 33: tām to iuz twierdzili iż Prorok vkázował białą głowę brze=

mienną/

strona: 135

O Żydowſkich
wywodziech.

Lif 135.

- 1: mienną/ á nie tę ktoraby dopiero począc miałá: y tylko w
- 2: tym znák ktory obiecował Prorok pokładáli: iż on powie=
- 3: dział/ że fyná á nie dziewczkę vrodzić miałá (czego bych ia
- 4: nigdy nie miał zá znák od Bogá przez Proroká pokazány
- 5: gdyż bym tho y śam/ y kto inſzy poznać mógł/ á ná koniec y
- 6: śamá biała głowá pod czás to poznać procz Proroká może/
- 7: choćiaś nie kázda/ iefli fynem iefli dziewczką chodzi. Bo też
- 8: o tym Doktorowie/ y bączne báby náuki przepiuią/ oczym
- 9: nie iest teraz czás mowić) A tu záś po vkazaniu brzemien=
- 10: ney białey głowy/ znowu mowia/ iż fie do Prorokiniey przy

11: bliżył/ á iż dopiero poczęła y lyna porodziła. A trzebál by=
12: ło tey znowu poczynác/ ktora iuż przedtym począwłzy dziat
13: kámi chodziła? to obácź k rzeczyli to mowią żydowie/ kto=
14: rzy mieyfce to o Pánnie ktora począc y vrodzić miała lyna
15: rozumieią. Nád to litery fie trzymáią nędznicy/ niehcąc
16: zmyłłu duchownego przypuścić: áno fie z niey żadną miárą
17: nie wykręcą. Gdyż to fámo co thu mowią/ oprzyftapieniu
18: Ezáiafzowym do prorokiniey oney/ iáko nie może być we=
19: dle litery rozumiane (Bo fie to w widzeniu á nie włafnie w
20: rzeczy działo/ iáko y ono Ozeafzowe poięcie cudzołożnice/
21: Oze. 1. v 2. Ezáiafzowe nágo chodzenie Ezá. 2. v 1. 2. E=
22: zechielowe ná bok lewy leżenie Ezech. 4. v 4. ono iego ogo=
23: lenie y włofow wazenie káp. 5. v 1. 2. y wiele infzych) Ták=
24: że ieft iákoby iedną przeftrogą/ áby ktho onych pierwfzych
25: łfow iego/ ktore powiedział/ Oto Almá poczynáiąca á v=
26: rodziła lyna/ niehciał łobie wedle rozumu łwego wykła=
27: dác áni fie ná nich wedle litery wielzác: ále fie ráczey w nich
28: duchowi Bożemu przypátrowác/ ktory pod podobieńftwy
29: zwierzchnych/ cíelefnych/ á iákoby iuż przytomnych rzeczy/
30: duchowne ná potym y przyfzłe/ zdáleká zwykł pokázowác.
31: Iefzcze y to fie z tą dumą ich zgodzić nie może/ co támże dá=
32: ley ieft przydano: Iż Bog ono dziecię/ ktore Prorokini vro=
33: dziła/ każe Ezáiafzowi/ názwác Máher Sałał Háł báz/

g iij

áo onym

strona: 135v

Ołmá Rozmowá

1: á o onym wprzod powiedział iż Imánuelem názwano być
2: miało. Czwartá/ tego też żadną Hiftoryą áni żadnym pi=
3: łmem nie mogą pokázác ci żydowie/ żeby potym zóná Ezái=
4: afzowá rodić miała/ á iż też takiego vrodziła lyna: A przeto

- 5: tá ich dumá głupia/ nie może fie ośtác. A ták thy powiedz
- 6: czym drudzy zdánia fwego podpieraia/ ktorzy to zás o że=
- 7: nie Achálowey y fynu iey Ezechiafzu wykładáia. **V=**
- 8: **CZEN.** Tegoć do końca nie pámiętam czym tego dowo
- 9: dzili/ iż to Ezáiafz mowił o żenie Achálowey y o fynu iey E=
- 10: zechiafzu/ tylko to wždy baczę/ iż fie częłto do tego wrácił/
- 11: iż nie mowił Prorok o rzeczy nápotym przyfzłey/ ále o iuż
- 12: będącey/ ktorą práwie iákoby pálcem pokázował: ktorą o=
- 13: ni ták zá pewną máia/ że fie iey żaden fprzećiwic/ choćby
- 14: fie ná to niewiem iáko náładził/ nie może. Tákte też y to/ ná
- 15: coś ielzche nie odpowiedział/ iż ziemiá miála być opuřczona
- 16: od onych dwu Krolow/ Syryifkiego y Izráelfkiego/ kto=
- 17: rzy fie fpiknęli byli przeciw Achálowi/ ktorych fie też on bár
- 18: zo bał: á opuřczona miála być/ pierwey niżby dziećię ono
- 19: obiecáne/ iedząc máłto y miód/ vmiáło obrác dobre á odrzu=
- 20: ćic złe/ ábo niżby vmiáło mowic Oycze moy y mátko moiá.
- 21: **NAVCZYCIEL** Ieřliby fie ták bárzo ná rzecz támże
- 22: iuż przytomną Zydowie oglądác chćieli/ á tey dumy fwey
- 23: ártykułem/ Háiedia/ dowodzić/ tedyć by imtego napier=
- 24: wey dowieść potrzebá/ iż też żoná Achálowá z Krolem ná
- 25: on czás/ oględác murow thám gdzie mu záłzedł Ezáiafz z
- 26: fwym fynem chodziła/ á chodziła iuż począwfzy/ á iż iuż prá
- 27: wie rodziła/ gdyż Ioledet/ rodzącą znaczy/ ieřlibyřmy fie
- 28: zá fłowká/ chwytać chćieli/ á nie tę coby potym nie rychło
- 29: rodić miála. Ale iż tego nie dowoda/ przeto fie ná
- 30: fwim przedięwzięćiu bárzo omyła/ w ktorym nie o co im
- 31: więcey idzie/ iedno áby złości fwey dofyc vczynili. A w
- 32: tym fie nic nieczuiąc iż gniew y nienawić (cze^{go} oni przeciw
- 33: Chriřtyanom zdawná w łobie dofyc máia) flepi fą: A ták

O Zydowkich
wywodziech.

Lif136

- 1: nie tylko komu inżemu/ ále podczas sámym sobie wiele szkoda
2: dżę/ iáko sie to z mieyfćá tego pokázuie/ ktore izby Chrifty=
3: ánom odiać chćieli/ przeto ie y sámym sobie napierwey odey
4: muią/ á sobie tym po więtfzey części szkodzą. Naprzod gdy
5: sie oto bes Mefyafzá/ iáko błędne owce bes Páfterzá tulác
6: muřą nie máiać żadney poćiechy sumnienia fwe^{go}/ á potym
7: gdy głupftwo fwe y nieumieiętność pifmá ś. káżdemu iá=
8: wną czynią. Abowiem iákoś obaczył obłędliwą być po=
9: wieść ich o fynu Ezáiařowym/ tákże teź obaczył y tę dru=
10: gą tych ktorzy to o Ezáiařu fynu Achářowym wykłádáią.
11: poniewáf iuź przed tym dobrze niź te słowá mowił Ezáiař
12: národził sie był Ezechiař: Bo ták o tym czytamy 2. Krol:
13: 16. v 1. A 2. Kron: 28. v 1. Iz Achářowi było lat dwádzie=
14: ściá/ gdy Krolem zořtał/ á iz krolował lat fzeřnaście: co
15: czyni wfzytkiego żywota Achářowe^{go} lat 36. Potym záś ma=
16: my nápiřano 2. Krol: 18. v, 1. 2. A 2. Kron: 29. v 1. iz Eze
17: chiařowi ktory zořtał po oycu řwym Achářie Krolem było
18: lat 25. gdy Krolem zořtał/ á iz krolował 29. lat. A ták gdy
19: ony dwádzieściá y pięć lat Ezechiařowych (ktore miał niź
20: Krolem zořtał po oycu řwym) odeymieř od lat oycá iego
21: (ktorych było 36.) to ieřt od trzydzieřcia y fzeřci odeymieř
22: dwádzieściá y pięć/ tedy niezofřanie iedno iedennaście lat.
23: A ták niź Krolem zořtał Achás/ tedy iuź przedtym dziewięć
24: lat było Ezechiařowi/ ktorego řpłodził w młodości řwey
25: wielkiej bo w roku iedennařtym. A iz to Ezáiařowe proroc
26: two/ iuź dobrze zá krolowánia Achářowe^{go} było/ á nie przed=

27: tym/ tedy fie żadną miarą o Ezechiáfu rozumieć nie może/

28: á przeto fie ftąd iáfný błąd á wielkie głupftwo żydowfkie/

29: pokázuie/ ktorego fie y flepy domáćć może.

30: **VCZEN.** Ale oni ná to ták odpowiedáią mowiąc: O=

31: myłką fie to iákás ftáło/ iż miáfto piąćinaście lat Ezechia=

32: fzowych/ ktore miał nił Krolem zoftał/ nápiáno dwá=

33: ściá y pięć. Abowiem gdyby ták było/ tedyby fie Ezechiafz

vrodził

strona: 136v

Ołmá Rozmowá

1: vrodził pierwfzego roku krolowánia Achálá oycá fwoiego.

2: Co záś iefliby nie było: tedy to zá niepodobną niektorzy má

3: ią: żeby kto w iedennaftym roku fpłodzić miał fyná: iákoż=

4: by Achás w tych lećiech fpłodzić muftał Ezechiafzá. A co

5: fie tego dotycze iżem rzekł/ że fie w lećiech Ezechiafzowych

6: omyłká ftáć mogłá/ że miáfto piąćinaście nápiáno dwá=

7: dzieściá y pięć/ tedy fie niemálfz czemu dziwowáć gdyż fie y

8: ná infzych mieyfćách tákże w liczbie omyłká tá pokázuie: iá=

9: ko naprzod 2. Sám. 15. v 7. ták ieft nápiáno w Zydow=

10: fkich/ w Greckich/ w Láćińfkich y w Polfkich Bibliách/ á

11: ná oftátku czterdzieści lat/ rzekł Abfalon do Krolá. Oto

12: málfz nie máłá omyłkę/ bo miáfto czterech nápiáno czter=

13: dzieści/ á tę omyłkę niektorzy z Iozeffá Hiftoryká Zydow=

14: fkiego poználi/ ktory miáfto czterdzieści lat cztery tylko klá=

15: dzie. Bo to ieft podobnieyfza/ co Iozeff o czterech lećiech

16: pińze/ niż co nápiáno w księgách Sámuelowych o 40. lat.

17: Druga omyłká iefzcze grubfza 1. Sam: 13. v 1. fynem roku

18: był Saul á dwie lećie krolował nád Izráelem/ tu mowię

19: wielka omyłká/ álbo rádźzey dwie miáfto iedney. Pierwfza

20: gdy mowi żeby rok ieden był Saulowi gdy krolom zoftał/

- 21: co iest rzecz niepodobną: Druga żeby iedno dwie lećie krolo=
22: wąc miał: co też iest nie k rzeczy. Abowiem Páweł Acto: 13.
23: x 21. (o czym y łam wiełz dobrze) powieda iż krolował lat
24: 40. iáko tedy ná tych mieyfcách okázuie łie omyłká w tey
25: liczbie/ tákże też podobno iest y w lećiech Ezechiałzowych?
26: A ták łie on nie vrodził był z Achála przed prorocłtwem E=
27: záiáłzowym ále rychłó po nim: ná co nie Zydowie tylko/ ále
28: też niektorzy infzy co łie zá Chrześciány máią zezwálaią/ y
29: toż z nimi twierdzą. **NAVCZYCIEL** O tym nie=
30: wąpię/ iż niektorzy z tych co nie łą Zydámi/ ná to łie z Zydá=
31: mi zgadzáią/ żeby Ezáiáłzowe prorocłwo pánu Iezufowi
32: nie służyłó/ y więcey łie iefczce nád Zydy domyfláią/ gdy tho
33: tym zbić chcą o czym Zydowie áni pomyfláią. Alem thego

pevien

strona: 137

O Zydowfkich

Lif137.

wywodziech.

- 1: pevien że łie ná tym bárzo myłá/ iákoć to zá Bożą pomocą
2: pokaże/ słuçhay mię tylko ćierpliwie. **VCZEN**. Bárzo
3: rad słuçhác będę mow tylko co Bog dał. **NAVCZY**=
4: **CIEL**. Báč z iákie to dziwne łą ludzkie dowćipy/ ktore dla
5: słuçzenia mieyfcá iednego/ áby ich przedfiewżięciu nieprze=
6: kazáło/ gdy go czym infzym słuçzić nie mogá/ tedy łie y wielu
7: inych mieyfc pilmá s. w podeyżrzenie bezbożnym pogáń=
8: com przywodzić ważá/ to co łie y z tego wykřętu zydowfkie^{go}
9: iákoś powiedział pokázuie/ ná co táką ode mnie przyimi od=
10: powiedź: Napřzod co łie ważá od lat dwudźieftu y piáciu
11: Ezechiałzowych odiąc dziefięć lat/ áby tylko z Almy o ktorey
12: Ezáiáłz prorokował/ y z łyná iey vczyńić mogli żonę Achá=
13: łowę y łyná iego Ezechiałzá/ tedy tu niewsłydliwe pokázu=

14: ią po łobie wżeteczeństwo/ gdy oto nie tylko w lećiech Eze=
15: chiałzowych omyłkę chcą pokázować á tym prawdę wal=
16: czyć/ ále też y drugie dwie námienione mieyfcá w złe mnímá
17: nie przywieść wřliuią/ coby řnadz iefzczę mogło było mieć
18: nieiákie podobieńřtwo rozumu ich ořtrego/ zá ktorymby ku
19: ták řmiáley powieřci przychodźili/ gdyby Zydowřcy Piřá=
20: rze w opiřaniu rzeczy (mowię tu o tym co řie tknie lat Eze=
21: chiałzowych) licźby áłbo cyfr/ w opiřaniu lat/ ábo czáfu v=
22: żywáli: ábo iefzczę gdyby tylko řámeęo iednego Piřárzá y
23: řwiádká tey rzeczy mieli ktorą ná piřmie zořtáwili. Ale iż v
24: nich nie cyfrámi áłbo licźbą iáką ty látá piřzá/ ále řłowy do=
25: kładnymi á k temu nie ieden/ áni ná iednym mieyfcu/ lecz
26: dwá zgodnie tę rzecz opiřáli/ tedy niewiem iáko tu řmie kto
27: omyłką názywáć. Bo o tych lećiech Achářowych y Eze=
28: chiałzowych y w Krolewřkich křięgách y w Kronikách zęo
29: dnie nápiřano (iáko řie wprzod wřpomináło) czytamy v
30: dwu mowię pewnych řwiádkow ktorým BOG w zakonie
31: řwym wierzyć rořkazał: tedy to flepotá wielka y niewřtydli
32: wa řmiáłość przeciww temu mowić: á tym wrotá bezboź=
33: nym pogáńcom ku porzuceniu piřmá ř. otwářzác. Ale

h

gdźieby

strona: 137v

Siodma Rozmowá

1: gđźieby řie w przepiřowaniu áłbo w drukách textu żydow=
2: řkiego/ w tych dwu křięgách omyłká záwináć miáła: azař
3: by też záraz w przekład on řtáry Grecki wnidź mogła? ábo
4: choćby řie ci omylili byli: ázařby řie on pilny Hiftoryk ży=
5: dowřki Iozeff tákże też omylił? ále iż on **Antiq. Iud. lib:**
6: **10. cap: 3.** teyże rzeczy řwiádkiem iefř/ powiádaiąc iż Eze=
7: chiałz 54. látá żyw był/ z ktorych krolowář 29. co řie z pi=

8: Ímem zgadza/ tedy mnie ná to żaden nie námowi wykrety
9: Íwymi/ ábym ia więcej ięzykowi iego wierzyć miał ániÍ
10: oczom Íwym/ ktorými trzech roznych ále w powieści zgo=
11: dnych/ á w kłamstwie niepodeyżrzanych świádkow vpá=
12: truię/ y ná ich świádectwie przestawam. A iż ich zá pewne
13: y prawdziwe mam tedy y temu wierzę (choćby to ktho
14: chciał zá niepodobną sobie poczytać) iż Achás w iedenna=
15: Ítym roku Ípłodził Ezechiafzá: gdyż y Fizycy niektorzy to
16: twierdzą/ iż w niektorey mężczyźnie náтуры mocney náyduie
17: Íie przed dziefiátkiem lat nafienie/ á w tym też wątpliwo=
18: ści niemáfz że Íie miedzy żydy bárzo młodo żenią y zá mąż wy
19: dawáią: ktemu iż też nád inÍze narody z błogoÍławieńtwa
20: páńÍkiego płodnieyÍzymi záwżdy bywáli: á ták ten domyÍł
21: nowo wymyÍlony około lat Ezechiafzowych iż iest przeciw
22: Íłowu Bożemu y Iozefowi HiÍtorykowi zá fráÍzkę nie Ítoi/
23: ktorego gdy tym ÍpoÍobem iáko Íie rzekło nie da sobie ktho
24: zwętlíc/ tedy przywiedzenie dwu inÍzych mieyÍc iuÍ też tu
25: plácu otrzymác nie może y mogłyby Íie zgoła zaniechác.
26: WÍzákże áby kto odporny nie rzekł żeby Íie tu Zyd zágrześć
27: miał gdyby Íie y ná ty mieyÍcá odpowiedzieć nieco nie miá=
28: Ío/ tedy y tych omiÍać niehcę. A ták długo Íie niezábawiá=
29: iác ták powiádam/ iż nie iest rzecz wiernym przyÍtoyna wa
30: żyć Íie popráwiác píÍmá Í. gdzie w nim omyÍki/ exempla=
31: rzámi ÍtárÍzymi y doswiadczeńÍzymi ná oko pokázác nie mo=
32: gą. Ale choćby Íie mieyÍce iákie trudne trefiło tedy ie rád=
33: Ízey przyÍtoynie wyłozyc wykłádem tákim ktoryby był we=

dle Í

strona: 138

O Żydowskich

Lif138.

wywodziech.
<http://rcin.org.pl>

1: dle słownu słowa Bożego/ a wiaryby prawdziwej niwczym
2: nienaruszał. Abowiem gdzieby sie omyłki w słowie BO=
3: zym nądować miały/ tedyby nie wiedzieć czemu potym
4: wierzyć. Bo gdziebyś ty mnie wiąwszy sie za rzecz ktorą
5: chciał mieysce iedno y drugie w podeyżrzenie przywozić/
6: omyłkę mu abo podmiot przczytając: ażci by też zaś tobie/
7: ktho infzy tof vczynił/ a iemu także drugi/ czemuby nigdy
8: końca nie było a takby sie potym o wżytkim zwątpic mu=
9: śiało. A iż powiedały żeby niektorzy mieysce to o tych 40.
10: lat z Iozeffa naprawili/ ktory miało nich kładzie 4. lata/
11: tedy sie mnie ta poprawka choć dobrym vmyślem y od lu=
12: dzi bogoboynych vczynioná niedokońca podoba/ owżem
13: mi sie niesłuszną być widzi. A iesli chcesz wiedzieć przczy=
14: nę tego tedyć ia powiem: IOzef opifałszy przed tym
15: sprawy Abfolomowe iako brata zabił/ iako vciekł/ y iako
16: zaś był przywrocon (o czym też mały y w Księgách Sá=
17: muelowych) potym tamże zaraz mowi: A roku czwartego
18: po przeiednaniu prosil oycá aby za lalką iego mógł do E=
19: bronu iechac rc. **Antiq Iuda. lib. 7. cap: 8.** Tu iáfnie
20: doklada iż po przeiednaniu Dawida oycá swego/ Abfolom
21: vprofil sie v oycá aby mógł do Ebronu iechac: ale w Sá=
22: muelowych księgách 2. Sam: 15. v. 7. tak tylko stoi: a na
23: koncu 40 lat rzekł Abfalom do Krola rc. A tak gdzieby tak
24: napisano bylo/ a na koncu/ abo a czterdziestego roku po prze
25: iednaniu Abfolomowym Krola/ tedybym y sam na to ze=
26: zwolil zeby omylka byla/ y slusnieby z Iozeffa mogla być
27: naprawiona: lecz poniewaf o tym przeiednaniu zmiánki
28: żadney pímo ś. nie czyni/ ani żadney infzey rzeczy doklada/
29: tedy sie tego wazyc nie smiem/ owżem wolę na tę lat 40.
30: wykładu slusznego szukac/ a mni mam ze gi ia slusny y przy=

31: łtoyny pokázác mogę/ ktory bez wżego náruřzenia prawdy

32: y powagi łłowa Bożego ořać łie może. A ták tę 40. lat

33: rozumiem być/ ktore wyřły od onego pierwřzego Dawido=

h ij

wego

strona: 138v

Ořmá Rozmowá

1: wego vćiekánia przed Saulem/ o ktorym mařz 1. Sam: 19.

2: y 20. **Iozeph: Antiq. Iuda. lib. 6. cap. 14.** ář do tego dru=

3: giego ktore tám żaraz 2. Sam. 15. v. 7. opiřowác łie poczý

4: na/ y porządnie opiřuię/ to ięř: iáko po wtore Dawid przed

5: łynem łwym Abłalomem vćiekác muřiał. Pierwřze vćie=

6: kánie Dawidowe wedle wřzech okolicznořci kłięg Sámue=

7: lowych/ w iednym roku łie řtáło/ wktorym teř rychłó potym

8: Sámuel vmářł. A według Iozeffá w kłięgách wyřřzey

9: miánowaných y w teyże kápiture/ Saul był krolem zá ży=

10: wotá Sámuelowego 18. lat/ á po řmierci iego 20. lat kro=

11: lował. Otoř Dawid vćiekřzy raz przed Saulem 20. lat łie

12: tułá: á potym po řmierci Saulowej záraz krolem zořta=

13: wřzy mieřkał w Ebronie przez łiedm lat/ gđzie potym we

14: dwie łecie Ammon Támáre zgwálcił. We dwie zář łecie po

15: tym zgwálceniu Támáry/ Abłalom Amoná zábił: á z onáđ

16: vćiekřzy w Gefurze trzy latá mieřkał/ z Gefury przywro=

17: cony żył w Ieruzalem nieukázuiąc łie oycu dwie łecie/ á

18: tam dopiero przeiednářzy oycá we cztery látá ięchał do

19: Hebronu/ y řpiknienie z przyřięženim přećiw oycu vćzynił

20: tak że nieborak řtářzec muřiał przed nim z kroleřtwá vćie=

21: kác iáko przed tym przed lat 40. vćiekał przed Saulem.

22: Bo tá licźbá námieniona vćzyni lat 40. ktore łie w kłięgách

23: Sámuelowych wřpomináią/ ná czym (temu mocnie wie=

24: rze) kářdy wierny přeřtác y wřpokoić łie może/ á řwarli=

- 25: wi y odporni ludzie nie tylko ná tym/ ále by im y ániół z nie=
26: bá mowił nigdy fie nie vřpokoia/ áni im żaden nigdy dofyć
27: vcżyni. Bo fie oni závždy iáko morze nieřpokoyne burzyć
28: muřzã. A co fie tknie Iozeffã/ tego iż y ia nie odrzucam/ á=
29: le go teź w rzeczãch niektorych zã ťwiãdkã biorę/ tedy to
30: wiedz iż go nie vżywam przeciw pímu/ iákoby on nád nie
31: waźniejszy miał być/ ále tám gdzie fie z pímem zgadza ál=
32: bo czego dokłãda czegoby w pímie nie dołożono y to w rze=
33: czãch potocznych tylko: ále gđzie co roźnego ábo przeciw

nego

strona: 139

O Żydowskich
wywodziech.

Lif139.

- 1: nego pímu pírze/ tedy iuź tám Iozeff ná ťtronę. Iáko gdy
2: teź pírze iż Sálomon żyw był 94 látã/ á iż krolował lat 80.
3: á w pímie ť. iedno o czterdźiesięciu czytam/ tedy tám pímu
4: więcey niż iemu wierzę 1. Krol: 11. v 42. A 2. Kron: 9. v.
5: 30. **Iozeph: Antiq: Iud. lib: 8 cap: 3.** Tãkże co fie doty=
6: cze mieyřcã drugiego 1. Sãm: 13. v 1. gđzie tãk wedle ťłow
7: Żydowskich nápiřãno czytamy: ťyn roku Saul ná krolowã=
8: niu řwym/ á dwie lećie krolował nád Izrãelem: cobyř tãk
9: włãfnie rzec mogł/ rok było Saulowi gdy zořtał krolem á
10: krolował rc. iáko pořpoliće máło nie o wřzyřtkich krolãch
11: Iudřkich nápiřãno mamy: iáko o Dawidźie 2. Sam: 5. v.
12: 4. Syn trzydźięřcia lát Dawid ná krolowãniu řwym/ to
13: ieřt trzydźięřci lat miał Dawid gdy zořtał krolem řc. Tãkże
14: mařz y o drugich 2. Krol: 11. v 21. A 14. v 2. 17. 21. A 15. v 2.
15: dla kthorey mowy pímu ť. zwycźãyney przy opiřowãniu
16: lat krolewřkich/ kturego teź przy Saulu vżywa/ iż mu tãk
17: máłã liczbę lat nád podobieñřtwo kłãdźie pímo ť. Oto

- 18: niektorzy tak mniemają/ aby się tu omyłką z łowitym błę=
- 19: dem zakrać miał. iakoż to pewna iż gdyby się kto na ty
- 20: łamy słowką oglądać y na nich się zawieźć miał/ tedyby
- 21: się dwa grube błędy naleść musiały: bo koniecznie to ni=
- 22: gdy nie było aby w rok po wrodzeniu swym Saul krolom
- 23: zostać miał/ gdyż był wrośłym mężem/ który wzrośtem inne
- 24: Izraelscyki przewyższał/ y syny już na ten czas miał. Także
- 25: y to pewna że nie dwie lecie krolował ale więcej: abowiem
- 26: wedle Iozefá **Antiq. Iud. lib: 6. cap. 14.** lat 40 bez dwu/
- 27: ośmnasćie za żywota Samuelowego a dwadzieścia po
- 28: śmierci jego/ którą liczbę Paweł Act: 13. v 21. zowie czter=
- 29: dzieścią lat/ chociaż dwu niedostawało. Iako też ono Rzy
- 30: mianie swoje ródne pany zwali **Centumuiros**/ to jest sto mę
- 31: żow/ chociaż ich sto y dwa było: także po polsku przekład
- 32: greckiej Biblii zowią siedmdziesiąt/ chociaż ich siedmdzie

h iij

łat y

strona: 139v

Ośmá Rozmowa

- 1: siąt y dwa było/ iako każdy z IOzefá pozna **Antiq: Iud.**
- 2: **lib: 12. cap: 2.** Bo po sześciu z każdego pokolenia obrano/
- 3: to dla tego przypominam/ aby kto Pawłowi niechciał cze=
- 4: go przypisać/ iż się zda przeciwną rzecz od Iozefá piśać. A=
- 5: le o tym dożyć/ do rzeczy zaczętej przyślepuię/ o latach Sá
- 6: ulowych. A tak to mówię/ iż ty lata Saulowe nie mają być
- 7: liczone tym sposobem/ iako się piśmo liczy/ przy innych Kro
- 8: lach Iudzkich/ a to przez tę przyczynę/ iż Saul nie wrodził
- 9: się z domu Krolewskiego/ ale z domu podłego obrany był z
- 10: polskością. Druga iż nie był obrany z woli Boga dobro=
- 11: tliwego ale więcej zapałczywego. 1. Samu: 8. v 7. 8. 9.
- 12: A 12. v 6. 7. 8. 9. 18. Oze: 13. v 10. 11. Trzecia że nie był z po=

13: kolenia Iudy/ ktoremu pokoleniu/ wedle proroctwá Iáko=
14: bowego/ łceptrum ábo zacność kroleftwá służyłá1. Moy:
15: 49. Dla czego też Krole Iudńkie opifuiąc pímo ś. (oprocż
16: Sálomońá/ Abie/ á Azy/ ktorych tylko látá Krolowánia
17: wípomina) zówzdy wprzod kładzie látá ktore miał káždy
18: z nich Krolem zoftáiąc/ á potym wiele zás nád to lat krolo
19: wał: áby fie ták z nich pewne látá/ rzeczy pośpolitey Izrá=
20: elfkiedy pokázác mogły. A iż też przy Sáulu látá wípomina/
21: iákoby rzkomo wedle porządku infzych Krolow Iudńkich/
22: ktorym obietnicá służyłá: á przedfię wípominánie to czy=
23: ni nie wedle Krolow Iudńkich. Bo też niedokłáda wedle
24: zwyczáiu pośpolitego/ wieleby lat miał/ iáko pośpolicie
25: máło nie wízędy y ieden rok przykládác pímo zwykło/ oto
26: ták mowiąc Ben łzelofzym łzáná/ fyn trzydzieści lat 2. Sá=
27: mu: 5. v 4. Tákże 2. Krol. 11. v 21. fyn siedmi lat Iehoas/
28: Ben łzebá łzám. Iełzcze 5. Moy: 24. v 5. Wolny będzie
29: dom iego (mowi o nowożeni) ná ieden rok. Iełzcze 2. Krol:
30: 8. v 26. A rok ieden krolował. A tu zás przy Sáulu/ rok tyl
31: ko położył/ ále licżby nie przydał iáko tu widzifz przydano v
32: tych infzych. Bo ták tylko nápińano fyn rok ábo roku Sául.
33: Ktorem to opifánim roku tego/ iáko ia rozumiem to znác

dá/ y

strona: 140

O Zydowńkich
wywodziech.

Lií140.

1: dáie/ y to pokázuie. Co też v nas w pośpolitey powieści ma
2: wiáią/ co fie prętko wznieći to nie dłuęo świeći/ ábo nie dłu
3: go fie zbędzie co nie z Bogá będzie. Bo Saul prętko/ y
4: łtrzałkiem/ á iákoby procż wieści/ Krolem zoftał/ ábo iá=
5: koby fie zaráz iednego roku vrodziwízy kroleftwá doftał

6: Bo nád łpodziewanie wŕzyŕtkich wprzod był táiemnie od
7: Sámuelá pomázány/ ktore było iákoby vrodzenim iego. A
8: liŕci zás potym rychło/ w kilká niedziel/ iákoby dopiero ná
9: kroleŕtwo/ przez lofy y pomázanie był wŕtáwiony/ á ták
10: teŕ iáko ŕie prętko Krolem vrodził/ y iáko potym rychło kro
11: lem pozdrowion był/ ták teŕ zás prętko kroleŕtwá poŕtrá=
12: dał. Abowie^m ŕkoro przeciw Pánu niepoŕŕuŕzeńŕtwem zgrze=
13: ŕzył/ gdy go przeciw Amálechitom poŕłáł/ áby wŕzyŕtko w
14: ich ŕiemi wygládził. A on przedŕię y Krolowi y woło^m y ow=
15: com co lepŕzym przepuŕcił. Gdzie ácz nie záráz vmárł/
16: wŕzákŕe go záráz duch Boŕy dobry kroleŕŕki opuŕcił/ á ná
17: mieŕŕce iego ŕzátan go gábał. K temu teŕ y kroleŕtwá po ŕo
18: bie potomŕtwu z błogoŕŕáwienŕtwem nie zoŕtáwił. Choć te
19: dy ŕył/ iednák iuŕ dla grzechu przed Bogiem vmárłym był/
20: iáko y Adam ŕkoro z drzewá zákázáne^{go} vkuŕił. A iŕem rzekł
21: ze Saul/ Krolem zoŕtáwŕzy/ iákoby ŕie był dopiero onegoŕz
22: roku vrodził/ tedy mi to z ŕtąd przychodzi/ iŕ teŕ Dawid pi=
23: ŕząc wprzod ŕam o ŕobie/ á pod figurá o Iezuŕie Chriŕtusie/
24: to o Bogu powieda/ iŕ do niego mowił (co było náon čás
25: gdy po ŕmierci Sáulowey/ krolem zoŕtał) Tyŕ iest ŕyn moy
26: iam ćiebie dziŕŕ vrodził. Był Dawid iáko dopiero vrodzony
27: gdy był z rąk wŕzech nieprzyiációł wyrwány/ y ná krole=
28: ŕtwo poŕádzony choćiaŕ iuŕ przed tym dawno ŕył ná ŕwie=
29: ćie/ á Iezus Pan od vmárłych zbudzony iákoby ŕie teŕ dopie
30: ro vrodził. Saul teŕ był ŕynem roku iŕe ŕie dopiero náon
31: čás iákoby nowo vrodził/ gdy z podŕego narodu y niezná=
32: cznego domu/ znácznym y wielmoŕnym zoŕtał/ gdy ná krole=
33: ŕtwo był pomázan: iákoŕ ták miánowicie podłóć the

Ołmá Rozmowá

- 1: Saulowę/ gdy iuż zgrzeżył wyrzuca mu ná oczy Prorok 1.
- 2: Sámu. 15. v 17. mowiac: Izali cię Bog nie vczyńił gło=
- 3: wą nád pokolenim Izráelłkim/ gdyś ty w oczu twych má=
- 4: ły był/ to ieft/ gdyś to y łam do łiebie baczył žes tego go=
- 5: dzień nie był/ będąc iáko iedno málucżkie dziećię rc. Ktore
- 6: dziećinłtwo y proftotá ie^{go} iefzcze łie y łtąd pokázuie iż gdy
- 7: po pomázaniu onym iego ná Krolełtwo y znaczney odmiá=
- 8: nie ktora nań przyłżłá z inłzymi Proroki prorokowác też po
- 9: czął/ tedy łie temu włzyfcy dziwowáli y to połpolicie mie=
- 10: dzy łobą mawiali: Izali też y Saul miedzy Proroki? máiac
- 11: to łobie zá dziw ieden/ iż też on człowiek gruby y podły nieuk
- 12: prorokowác mogł. Przetół ia to włzyłtko vwázaiąc wolę
- 13: przy takim wyrozumieniu tych lat Sáulowych/ przełtác á
- 14: z dobrym łumnieniem/ niłzbym piłmu ł. omyłności y obłę=
- 15: dliwołci przyczytác miał. Ale choć by y to było (czego ia
- 16: przedię nie pozwolę) žeby ty mieycá trzy námienione miá
- 17: ły mieć w łobie omyłkę iáką. Izaliby dlatego ono Ezaiáłzo
- 18: we o Almie y łynu iey Emánuelu/ miáło nam być wydárte?
- 19: nie tułżę ábyś ty ábo kto łzczyrze wierny/ tak trzymác miał.
- 20: Boby to nie iuż záraz tak mogłó być zámknione. Omyłká
- 21: łie łtála przy łeciech Ezechiałzowych/ Abłolonowych/ ábo
- 22: Dawidowych/ y przy łeciech Saulowych. Aták Ezaiáłzo
- 23: we Proroctwo o Almie y Emánuelu łynu iey nie łłuży Má=
- 24: ryey y Ieżufowi/ bárzoby głupia/ y nieprzyłtoyna byłá Di
- 25: álekyká/ á nie tylko łłowu Bożemu/ ále y łámym Filozo=
- 26: fom przeciwna/ przeto niá nigdy żydowie prawdy niezwy
- 27: ciężoney zágládzić nie mogá.
- 28: **VCZEN.** Bá dobrze ty to włzyłtko mowilł/ ále iefzcze Zy

- 29: dom nie dożyć czyniż boś też ielźcze ná to nie odpowiedział
30: co Prorok o tey tám Almie y dzieięćiu iey mówił/ to ielt/ iż
31: niżby ono vmiáło obierać dobre á odrzucąc zle/ tedy ziemiá
32: oná miáła być od onych dwu krolow opuźczoną/ á iż fie Ie=
33: zus nie przed tym vrodził ále nie rychło potym/ przeto to ie=

mu służyć

strona: 141

O Zydowkich wywodziech

Lif141.

- 1: mu służyć nie może/ ále rádźzey służy Achásowemu fynowi
2: Ezechiafzowi ábo ácz nic Ezáiafzowemu iáko Zydowie du=
3: máią. **NAVCZYCIEL.** Y owfzem to rychley Iezu=
4: fowi ániż Ezechiafzowi ábo fynowi Ezáiafzowemu: o kto=
5: rym fie iuz też mówiło służy/ iákościem tho gotow pokázác.
6: **VCZEN.** Dobrze rad to słyżec będę/ á tak mi wprzod po=
7: wiedz czemuby tho niemiáło Ezechiafzowi/ ná ktorego fie
8: Zydowie nawięcey oglądaią służyć? **NAVCZYCIEL.**
9: To naprzod mowię/ iż gdy fie słow fámých Ezáiafzowych
10: cále trzymác będziemy/ á nie tak fie tylko ná kilku z nich wie
11: fząc iáko czynią Zydowie/ tedy to żadną miárą Ezechiafzowi (*marg*) Przyczyny dla ktorých
Prorocstwo Ezáf, nie może włafsłużył Ezechiaf. (-)
12: służyć/ dla wielu przyczyn nie może w tym co mu Zydowie
13: przywłafzczaią/ choćiaby fie on dopiero náten čás gdy tho
14: mówił Ezáiafz wedle ich obłędliwego ich mniemánia po=
15: cząc był miał/ á to dla tych ktoreć powiem przyczyn/ z kto=
16: rych maż tę pierwżą: Mowi tak Ezáiafz o dzieięćiu tym
17: álbo fynu tey Almy poczynáiącey y rodzącey fyná/ káp: 7.
18: v 16. iż pierwey niżby ono vmiáło brákwác złym á obierać
19: dobre/ ziemiá oná ktorą fie Achás brzydził/ y ktorey fie dla
20: dwu Krolow iey lękał/ miáła być opuźczoną/ to ielt miáła
21: być zwoiowána: zwierchność fwą ftárádawną ftrácić/ á

22: pod obcych Pánow rofkazanie przyść/ to coby nadáley do
23: roku/ po tym prorocctwie być muśiáło/ bo dziećię y przed
24: rokiem może miód y máłło iádác y złym fie á gorzkim brzy=
25: dźić á łodkie rzeczy obierác. Ale iż to nie ták rychło po tym
26: prorocctwie miáło być/ áni fie to náon czás o żadney niewie
27: ście brzemienny rozumieć miáło: á Ezechiałzowi żadną
28: miárą nieślúżyło/ choćby nim náten czás mátká brzemienną
29: chodźiła/ tedy to káždy mądry y bączny z prześltych słow E=
30: záiáłzowych támże wyżłzey opińánych pozna: (chybáby
31: też Prorokowi temu omylnóść y niezgodę przypisác śmiał)
32: gdy ták ćielząc y vpewniáiąc Achála boiącego fie tych dwu
33: krolow/ mowi v 4. 5. 6. 7. 8. Nieboy fie tych dwu Kro=

i

low

strona: 141v

Ośmá Rozmowá

1: low Syryifkiego y Izráelkiego/ bo tego ná co fie káżą nie
2: dokażą/ owłzem to wiedz iż ielzczę sześcdźieląt y pięć lat á
3: złaman będzie Efráim/ to ielst krolestwo Izráelkie áby
4: nie było ludem wśtanie: ktore látá ácz vczeni ludzie nie od
5: tego czáfu liczą/ gdy to mowił Eziáiałz/ bo on to iakoby iuż
6: rzecz przed tym słychána przypominał/ ále od czáfu onego
7: gdy otymże prorokował Amos iáko czytámy káp: 1. y 2. to
8: ielst wtorego roku po drzeniu źemie ktory był rok siedmna=
9: śty Ieroboámá syná Ioáłfowego/ ktory potym krolował
10: lat 24. po nim Mánachem dziefięć/ Fácca dwie/ Fácee 20
11: Ozealż 9 (procz siedmi miefięcy Selumowych y Zacháry=
12: alżowych) bo tám skonczenie wzięło krolestwo Izráelkie:
13: iákoż tá liczbá w iedno zebraná vczyni lat 65. ktore látá
14: wedle ksiąg krolewfkich 2. Krol: 17. v 1. 2. rć. y według Io
15: zeffá **Antiq: Iud. lib: 9. cap: 13. 14.** nieskończyły fie, aż

16: roku fiódmege krolowánia Ezechiafzá krolá Iudfkiego fy=
17: ná Acháfowego/ ktory był rok żywotá iego 32. A iż tak pe=
18: wnie á nieomylnie áż náon čás dopiero źiemia Izraelfka o=
19: pułzczona była/ od Krolow fwych: Bo tám Samária wzię
20: tá/ zburzoná y lud w niewolá zágnańy (áčżkolwiek iefzcze
21: zá Acháfá/ Dámáfzek/ Syryá/ iakoby roku trzeciego/ po
22: prorocctwie Ezáiafzowym zwoiowan był) tedy to żadnym
23: fpołobem Ezechiafzowi fluzyc nie może: wyiawfzyby tak
24: dłuęo iefzcze dziećięciem we trzydzieści y we dwie lećie był/
25: y dopiero fie máłłá y miodu ieść vczył: także obierác dobre/
26: á brzydzić fie złym. A tak to prorocctwo Ezáiafzowe o Al=
27: mie y o fynu iey Emánuelu/ fluzyc iemu żadnym obyczáiem
28: nie może. Potym/ toć teź teraz przypominam/ czymes mi cze
29: fto dokuczál/ że pierwey ziemiá opułzczona miálá być ode
30: dwu krolow niźby dziećię vmiáło brákować złym á obierác
31: dobre: iż ia nie tylko to widzę zá znák ieden być od Ezáiafzá
32: powiedźiano/ ktory miał dziećięciá onego vrodzenie y odcho
33: wánie vprzedzić/ ále wiele inych ktore támże zaráz wylicza

Prorok/

strona: 142

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif142.

1: Prorok/ iáko iż miał Pan na Acháfá y ná lud iego/ y ná dom
2: oycá iego/ czáfy takowe/ iakowe nie przychodziły ná dom
3: Dawidow od onego czáfu gdy Efraim odftąpił od Iudy/
4: to iefť Krolá Afyryifkiego przepuscic: y wiele infzych rze=
5: czy/ ktore támże zaráz/ y potym w przyfzłych dwu kápitu=
6: łách o teyże przedfię rzeczy mowiác/ wilicza: co wfzyftko iż
7: fie ná onze čás niefkończyło/ ále ál/ nie tylko po Acháfie/
8: ále teź y po Ezechiafzu: tedy te^{go} żaden bączny do Ezechiafzá

9: ciągnąć nie może co żydowie flepi nań wewleć chcą. Nád to
10: mowi tám znácznie Prorok iż dziecię ono ktore Almá vro=
11: dźić miáła/ miáło być názwano Emánuelem/ á imię to/ áni
12: názwiłkiem/ áni rzeczą Ezechiałzowi nie służyło/ áni mi te=
13: go żaden z Zydow pokaże/ áby sie tám onych czáfow iáki
14: infzy Emánuel národzić miał/ przeto to głupłtwo iest wiel=
15: kie chćiec to prorocstwo o Ezechiałzu ábo też o kim infzym
16: onegoż czáfu vrodzonym rozumiec. Iefzcze gdyby to mo=
17: wić był miał Ezáiałz o żenie Acháłowey ábo o żenie sŵey
18: tedyby ták nigdy nie mowił: Oto Almá poczynáiąca y ro=
19: dząca sŵná/ á názowiełz (to iest ty Almo/ bo tám o teyże
20: Almie mowi) imię iego Emánuel: áleby według zwyczáiu
21: pińmá mowił oto twoiá/ ábo oto moiá żoná pocźnie ábo
22: pocźełá tobie ábo mnie y vrodzi sŵná iáko o tym iż ták pi=
23: śmo mawia czytamy 1. Moi: 17. v 19. 21. Ale tu iż ták nie=
24: mowi/ tedy y tym lámym to pokázuie iż o żadney z tych że=
25: nie tego nie rozumiał/ ktoraby iuż z mężá pocźełá byłá/ ále
26: infzą pewną Almę ná potym przyśłá (iáko zwykli Prorocy
27: pod podobieńftwy rzeczy záwikłánych infze^{go} coś znáczyć)
28: opowiedáł. Nád to służyć to iefzcze Ezechiałzowi nie może
29: co niżej káp: 9. v 6. Ezáiałz o tymże Alminem sŵnu Emá=
30: nuelu powiedział: mowiąc: Dziecię vrodziło sie nam á sŵn
31: dan iest nam/ ná ktorego rámionách panowanie iego bę=
32: dzie: á imię iego názowá dźiwny/ rádny/ Bog mężny/ Oćiec
33: wiekow/ Ksiażę pokoiu/ ktore siedzieć będzie ná Ńtolicy

i ij

Dawidowey

strona: 142v

Ołmá Rozmowá

- 1: Dawidowey dla rozmnożenia pánftwá y pokoiu bes końcá:
- 2: Ná krolełtwie mowię Dáwidowym siedzieć będzie áby ie

3: rządził y vmocnił w łądzie y w łprawiedliwości/ od tąd aż
4: ná wieki: poniewaf to wielka miłość Páná załtępow v=
5: czyniła/ ktora rzecz nie tylko Ezechiałzowi/ ktory wždy fie=
6: dział ná łtolicy Dawidowej/ chociał nie ták iáko tu opifał
7: Ezáiałz nie służy/ ále też y żadnemu inłzemu po nim oprócz
8: Iezufa Páná włałnego Dawidowego potomká/ krolá du=
9: chownego/ ktoremu tá łtolicá Dawidowa duchowna daná
10: iefł: poniewaf fie w żadnym z nich to nie náłázło co miáło
11: być w tym dziećięciu vrodzonym y łynu dárowánym/ iáko
12: to káždy wierny zeznáć mułi. A náwet iefłzče/ iefłiby fie to
13: prorocłwo Ezáiałzowe o národzeniu Emánuelowym ro=
14: zumieć miáło o krolu Ezechiałzu/ á czemuł nie tylko zá A=
15: cháłá y záł zá Ezechiałzá/ ále y zá inłzych krolow/ y ná ko=
16: niec przez ołtáteczne Proroki tál obietnicá choć łłowy in=
17: łzymi/ ále przedłię żaden bogoboyny tego záprzeć nie może/
18: áby nie táz y nie o tymże potomku Dawidowym ponawiá=
19: na bywála? iefłiby mowię w Ezechiałzu koniec łwoy w=
20: żięłá? á pánowanie to teyże obietnice BOżey nád ty dwie
21: mieyłcá Ezá: 7. v 14. A 9. v 6. Izali nie toż iefł o kto=
22: rym v tegof Proroká czytamy/ Ezá: 11. v. 1. 2. 3. Aty
23: záł y inłze tym podobne prorocłwá/ izali nie włzyłtkie pły=
24: ná z oney obietnice Dawidowi vczynioney. 2. Sám: 7. v.
25: 12. Płal: 132. v.10. A poniewaf to iefł rzecz wiernym nie
26: wápliwá/ á nákoniec/ poniewafł toł o tych włzyłtkich pro=
27: roctwách/ niektorzy Zydowłcy Rábinowie rozumieją/ cho=
28: ćiał grubie y ćielełnie: á iákoż to iedno mieyłce Ezáiałzowe
29: łmieją niektorzy głupłzy Zydowie od inłzych odrywác/ á ná
30: Krolá ie Ezechiałzá wkłádác? ktoremu/ nie tylko wedle
31: duchá/ ále y wedle litery ábo ćiałá służyć nie może. A tyć o=
32: to łá przyczyny ktore słyłzylł/ ktore mnie nie dopułzczáią te=
<http://rcin.org.pl>

33: go/ ábych słowá Ezáiafzowe/ o Almie mátcie Emánuelo=

wey

strona: 143

O Zydowkich

Lif143.

wywodziech.

- 1: wey miał rozumieć o Ezechiafzu Krolu fynu Acháfowym/ y
- 2: o zenie iego/ poniewaf oná nie byłá iuf Almą/ ále ifzáf tho
- 3: iefł zónáf álbo mężáfatkáf. **VCZEN.** Mamli prawdę ze=
- 4: znáfć/ widzę to iż ty przyczyny ktoreś powiedzáfłáf niepo=
- 5: ślednieyfze/ á pewnie táfkie ktore ia mam záf prawdziwe/ y
- 6: ná ktorych przeftawam: ále żeś rzekł/ iżeś teź miał y niekto= (*marg*) Przyczyny dla ktorych Iezufśłuży Proroctwo Ezáf. (-)
- 7: re przyczyny pokazáfć/ dla ktorych by śłuży proroctwo włá=
- 8: śnie Iezufowi Pánu śłużyć miáfło á nie Ezechiafzowi. A táf
- 9: izes pokazał że to proroctwo Ezechiafzowi śłużyć nie mo=
- 10: że/ przeto teź powiedz czemu Iezufowi Pánu śłuży. **NAV=**
- 11: **CZYCIEL.** Pierwfza iefł przyczyna iż wfzyftkie one
- 12: BOże obietnice ná nim wfłáfły y koniec fwoy wfziefły. Ná
- 13: to y prorocftwáf wfzyftkie/ y rzecz pófpolita Izrafelfka cíele=
- 14: śna/ y kroleftwo y ofiárownictwo/ miáfłto/ kościoł/ fkrzyniáf
- 15: przymierza/ ofiáfry/ Efod/ y wfzyftko nabożeńftwo zniśzczáf=
- 16: ło. Wtora/ iż fáfme go tylko ze wfzech potomkow Dawi=
- 17: dowych/ ktorzyby iedno z pífmáf ś. mogli być pokazáni po=
- 18: tomkáfmi iego/ vprzedziefłto/ nie tylko to co Izáfiafz przy A=
- 19: cháfie powiedzáfł/ ále teź co przy infzych kroláfch opowieda
- 20: no/ nie tylko to co v Ezáfiafzáf mamy y v infzych/ ále teź miáf=
- 21: nowície miedzy innymi v Danieláf Prorokáf. Trzećiáf iż fam
- 22: Iezus Pan prawdziwym iefł Emánuelem/ Bogiem z ná=
- 23: mi/ bo nam iefł záf táfkiego od BOgáf iedynego/ wfzech rze=
- 24: czy ftworzycieláf dány/ ktory ácz táf po Zydowfku Emáf=

- 25: nuelem názwany nie był ále tylko Iezusem/ to iest/ wybá=
26: wicielem/ wżákże fkutecznie iest náfzym Emánuelem: gdyż
27: on iest nam od BOgádány wípráwiedliwienim/ mądro=
28: ścią/ poświęcenim/ odkupienim/ Pánem/ Krolem/ Ofiá=
29: rownikiem y Chriftusem zá námi fie przyczyniájącym/ á
30: między námi y Bogiem srodującym. Cwarta/ iż iemu lá=
31: memu náfwniey ony wżyftkie tytuły y wáfności służą/
32: ktore Ezáiafz káp: 9. opifuie. Poniewáf on będąc fynem
33: człowieczym przywiedziony iest w obłoku niebieskim/ do

i iij

Stá=

strona: 143v

Ołmá Rozmowá

- 1: Stárodawnego/ ktoremu dał wżyftkę moc y zwierzchność/
2: áby go wżyftkie narody/ pokolenia/ ięzyki wychwalały/ y
3: on też iest ániołem przymierza/ ktore Bog obiecał był vczy=
4: nić we dni oštáteczne/ y tym wżyftkim co iedno o Mefya=
5: fzu Prorocy pífáli: y wiele infzych iest przyczyn/ czemu tho
6: iemu nád infze służy/ co o nim Ezáiafz nápiśał/ ále ták tużę
7: że ná tym dofyć małz. **VCZEN**. Dofyć z káfki Bożey/
8: y ná to zezwalam/ áni cię iuż tym mieyfcm dłużey báwić
9: chcę: ále iż fie y infze mieyfca przypomniály/ o ktorych też
10: Zydowie mowią żeby ich niesłufznie Ewánieliftowie vzy=
11: wác mieli/ tedy mi też y ná to krotko co też o tym rozumieć
12: mam powiedz/ ábym fie dłuگو nie zábawiał/ bołmy iuż też
13: čás niemály ná tym mieyfcu ftrawili. Iáko to/ co Máte= (marg) MeyfOzeeri. z Egiptu
wyzwałem Synámego. (-)
14: ufz pífze/ powiedáiąc/ że Iezus zwrocił fie z Egiptu/ aby
15: fie wypełniło/ to/ co było przez Proroká nápiśano/ Z Egi
16: ptu wyzwałem fyná mego/ gdył kto czyta Ozeafzá Proro
17: ká/ znácznie fie pokázuie iż to Prorok mowił o onym/ ludu

18: Izraelfkiego z Egiptu wyprowadzeniu. A ielli o onym/ iá=
19: kof to może służyć Iezufowi Pánu? **NAVCZYCIEL.**
20: Prawdá to ieft/ iż wedle litery mowi o onym wybáwieniu
21: Izraelczykow/ z niewoli Egiptfkiej/ ktory do źemie obiecá
22: ney doprowadził/ názwawfzy gi fynem swoim pierworo=
23: dnym. Ale to co on wedle litery/ o rzeczy dawno przefzłey/
24: wfzyftkim przyczyta/ to też Ewánieliiftá z ołobná Iezufó=
25: wi Pánu nieiákim fpołobem duchownym przypifuie/ áby
26: go też tym fámym okazał być prawdziwym Izraelczykiem.
27: Druga áby też y to vkazał/ iż co wfzyftkim wobec Izrael=
28: czykom należało/ iż też to y iemu zołobná służyło. Trzecia iż
29: figury one wfzyftkie zakonne nań fie ściągály/ y w nim A=
30: men fwoie/ ábo koniec wzięły/ ktoremu wyzwanie to z Egi=
31: ptu dwoiákim obyczáiem służyło: Naprzod iż on ielzcze bę=
32: dąc w biodrách Iudzinych/ ktory był z Iákobem oycem
33: fwym záfzedł do Egiptu/ iuż też tam z nim zaráz był w

oney

strona: 144

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif144.

1: oney niewoli (ták iáko Lewi będąc w biodrách Abráhá=
2: mowych/ dzieięćiny oddawał Melchifedechowi **Heb: 7.**
3: **#. 9. 10.)** á nie tylko on ále y wfzyfcy Zydowie ktorzykol=
4: wiek idą z onych co byli w Egiptcie. Abowiem ielliby im
5: to kto odiać chćiał/ tedyby im przykazanie Boże y wfzyft=
6: kie infze práwá/ obietnice y nápomínania odiać musiał:
7: ktore tylko wyprowadzonym z Egiptu służą/ á BOgu by
8: nie prawdę zádawał/ ktory to po tym nie rychło przez Pro=
9: roká mowi: Po was połłałem do Egiptu/ abo wyprowá=
10: dziłem was z Egiptu. 1 Reg. 8. v 51. A 2. Reg. 17. v 7.

11: 36. Amos 2. v 10. A 3. v 1. Mich: 6. v 4. A oni/ iefli we
12: dle ciála chcielibyśmy to rozumieć nigdy w Egipcie nie
13: byli/ ani po nie Bog połyła: ale zaś według duchownego
14: rozumienia byli/ y Bog ie też z stamtąd wywiodł. A tak iefli
15: tego infzym odiać nie mogą/ żeby oni nie byli od Bogá z E=
16: giptu wyzwáni/ choć sie oni po kilkátet lat po tym rodzili/
17: á iákoť to Iezufowi Pánu odiać mogą? ktory iefzcze nád to
18: fkutecznie iáko do iedney niewoley záprowadzony był do
19: Egiptu/ gdy tám ono z nim rodzicy vciekác musieli. A iz
20: tám był y sam wedle ciála/ y z stądze tám záię wyzwan był
21: tedy to iemu y wtorym spólobem wyzwánie służy/ iz co mo=
22: wiono było o infzych z Egiptu wyzwánium to sie też w nim
23: według ducha y ciála spelniło. **VCZEN**. A ono iáko
24: mam rozumieć/ ábo iáko ná to Zydom odpowiedzieć gdy (*marg*) Mat. 2. v 22. 23
Nazázykiem zwan będzie. (-)

25: mowią: Wálz Mátheufz nápiła/ iz Iezufá przyprowadzi=
26: li rodzicy do Gálileiey y z nim w miescie Nádzárecie miefz
27: káli/ áby sie wypełniło to co powiedziano było przez Proro=
28: ki izé Názáreyczykiem názwań będzie/ gdyż niewiem áby o
29: tym Prorok ktory opowiadał iz Mefyafzá zwác miano Ná
30: záreyczykiem/ **NAVCZYCIEL**. Tego/ to pewna
31: Prorocy tak nie mowili/ Mefyafzá potomká Dawidowego
32: zwác będą Nádzáreyczykiem/ ani też ku temu końcowi
33: Mátheufz/ iákoby tego dowodzác mowil/ ale tylko vpátru=

iąc

strona: 144v

Osmá Rozmowá

1: iác ducha prorockiego w Prorocech/ y dziwná spráwę Bo=
2: zą/ ktora sie nád Iezufem Panem pokazála: vkazuje to že go
3: tak Nazáreyczykiem zwác miano/ iáko go przed tym zdá=

- 4: leká pod podobieńftwy Prorocy nazywáli. A też Máthe=
5: ufz nie miánuie Proroká żadnego/ ále tylko powiedá/ iż to w
6: Prorocech było/ co ták rozumieć mařz: Nádzáreyczyk y (*marg*) Náázyk nie Náázyk. (–)
7: Nádzáret miáło idzie od fłowká Zydowřkiego Nedzer/
8: ábo iáko infzy czytáią Necer/ ktore kwiatek ábo młodá rořz=
9: czkę znáczy/ á Prorocy póřpolicie kwiatkowi ábo látorořli
10: Mefyafzá przypodobywáli/ iáko Ezá: 11. v 1. naydziefz/
11: gdzie włáfnie fłowká te^{go} Prorok vřywa Nedzer. Infzy choć
12: fłowá infze^{go} vřywaia/ iáko dzemá/ wřákuje Ńie ku teyře rzeczř
13: przychyláią/ iáko Iere: 23. v 5. A 33. v 15. Záchá: 3. v 8.
14: Otoř áby Ńie proroctwu Ezáiařzowemu było dořyć Ńtáło/
15: ktory z dáleká rzecz tę pod podobieńftwem nieiakim/ iáko
16: wiele infzych rzeczř pokázował tedy to ták Bog Ńpráwił/ że
17: Iezus w Nádzárećie mieřćie wychowan y Nádzáreyczy
18: kiem od kwiatká ánie od onych Názáreyczykow co wło=
19: Ńow nieřtrygli iáko niektorzy mniemáli názwany był. Ku
20: czemu też Mátheuřz fłowá Ńwe Ńkłania/ co nařnádniey z Zy=
21: dowřkiego Mátheuřzá káždy/ y z onego tytułu po Zydow=
22: Ńku piánego IEzus Nádzáreyřki Krol Zydowřki/ po=
23: znáć moře. Iákoř gdym też Ńam o tym nie dawno z Zydem
24: iednym vczonym mowił/ tedy nie tylko ná tym przeřtał/ ále
25: też to wyrozumienie pochwalił: á to gdy poznał że my o=
26: nych zwykłych wywodow á nic niewařnych/ ktorými Ńie Ńtá
27: rzy wykłádácze báwili/ nie vřywamy. **VCZEN.** Wi=
28: dzę iż te mieyřćá dobrym á włáfnym ich wyłóženim ořtác
29: Ńie beřpiecznie moga/ á iż ich nam żadná miářą Zydowie nie=
30: odeymá: przeto cię iuř infzymi zábáwiác dłuřey niechcę/
31: mam nádziefę w Pánu BOgu że Ńie ich włáfnego wyrořz=
32: mienia y wykłádu potym náuczę: á ták to teraz opuřćiwřzy
33: ku czemu potrzebniefřzemu przyřtápie/ ále iż Ńie iuř čás

strona: 145

O Zydowskich
wywodziech.

Lif145.

- 1: skrocił/ przeto teraz wżyltkiego zaniecham á tobie odcho=
2: dząc błogofławieństwá Páńfkiego żądam. **NAV**=
3: **CZYCIEL**. Tegoł y ia tobie życzę/ niechże
4: Pan BOG będzie z námi y ze wże=
5: mi wiernymi. AMEN.
6: Rozmowá Dziewią
7: ta/ ielzczę o zágadaniu Zydowskim/
8: w ktorey łą trzy rzeczy. iedná o niezgo
9: dách Ewángeliłkich abo nowego testámentu/
10: druga o tym/ ielłi Iezus ielł z domu y pokolenia
11: Dawidowego: trzecia w ktorey okázuie fię to/
12: iż IEZUS ielł Mefyafzem/ w którym obie=
13: tnice BOże koniec wzięły/ á iż on też
14: przyłzedł czáfu od BOGá przez
15: Proroki náznáczzonego.
16: **NAV****CZYCIEL**
17: ZEś łie do mnie połpiełzył wdzię
18: cznie to od ciebie przyimuię/ y nie po má
19: łu Pánu BOgu zá cię dziękuie: ktoryć
20: chući tak łtáteczney dodawa/ żebyś łie
21: ták pilnie o drodze zbáwienney dowie=
22: dowál. A też tego bądz pewien/ iż cię ná
23: dzieiá twoiá nie omyli/ boć pewnie Pan

k

błogofławić

strona: 145v

- 1: błogofławić będzie: tylko fie go boy: á onego łzczyrze miłuy:
2: dokońcá fie o prawdzie woley iego wywiaduiąc/ á tego coć=
3: by było obiáwiono mimo fie lekkomyflnie niepułzczaiąc: bo
4: nie ten ktoby począł/ ále ktoby do końcá łtátecźnie wytrwał
5: á porządnie do krefu przybiegł/ zapłátę weźmie. **VCZEN.**
6: Mam to ná dobrej báczności y za pomocą Bożą mieć będę
7: á tobie zá tę chuć y łtáránie ktore o mnie czyniřz dziekuię/ á
8: profzę ábyř mi iefzcze y ná to o co cię pytać będę odpowie=
9: dał. **NAVCZYCIEL.** Rad to vczyńię pytay tylko
10: iákoř począł řmieie y porządnie. **VCZEN.** Mowią ták
11: Zydowie: Poniewáł wy wierzyćie/ iř wáłř Iezus z dziewi=
12: ce fie národził procź męłkiego złączenia/ á tá wáłřá dziewi= (marg) Chytre y
węźłowázydowskie pyta, o poczęćiu y vrodzeniu SynáBożego IezufáChriffá. (-)
13: cá Márya mátká iego daná byłá Iozeffowi zá mąż: á cze=
14: muž zá mąż chodźiłá? gdy nie z męža łyná vrodzić miáłá?
15: Iefzcze/ iefli Iozeff mąż Máryey páńny nie iefł włáfnym
16: oycem Iezufowym/ iákoź wźdy Iezus moźe być włáfnym
17: potomkiem Dáwidowym? poniewáłř wáłřy Ewánielifto=
18: wie nie liczą narodu iego od Máryey/ ále od Iozeffá. A nád
19: to/ choćiáłby teź y od Máryey liczyć chćieli/ tedyby przed=
20: fię wedle nichze łámych nie był z Dawidowe^{go} potomłtwá/
21: ále rádfzey z Lewiego ábo Aaronowego/ gdyź táź Márya
22: wáłřá/ iáko wáłř Lukář piřze krewna byłá Helzbiećiná/ á
23: tá Helzbietá byłá z corek Aaronowych. A ták choćiáłby
24: ony łłowá Ezáiałzowe: Oto Almá/ to iefł dziewicá ábo pán
25: ná pocźnie y porodzi łyná/ Mefyáłzowi łłuzyły/ tedy przed=
26: fię Máryey y łynowi iey Iezufowi nie łłuzą/ gdyź oná kre=
27: wną będąc Helzbiećiná z Dawidowego nie mogłá być do=
28: mu. A my wiemy z piřm náłzych czeģo y wáłřy nie przą/ iř
29: Mefyáłz miał być z domu ábo potomłtwá Dawidowego.

- 30: A ktemu y to też przydaią ielzczę żeby fie wiele niezgod náy=
31: dować miáło w tym náfzym Nowym Testámeńcie/ dla cze
32: go temu wierzyć niehcą/ żeby z BOgá y z ducha Bożego
33: ípifány być miał: ná co iákoby im odpowiedác ia niewiem.

A pewnie

strona: 146

O Zydowskich

Lif146.

wywodziech.

- 1: A pewnieby tego potrzebá zeby fie im ná to co odpowiedziá
2: ło/ bo iefliby na to nie wzięli fłufzney odpowiedzi/ tedy y te=
3: mu wierzyć niehcą/ żeby náfz Pan Iezus miał być Mefy=
4: ałzem. **NAVCZYCIEL**. Trudnac to ieft rzecz Zy=
5: dom odpowiedác ná ich zágádanie/ ále ielzczę trudnieyfza/
6: onych do tego przywiesć aby temu wierzyli co bys im z fło=
7: wá Bożego pokázował/ chociałbys im nalepiey odpowie=
8: dział á práwie gębę zówarł. Abowiem nie ieft też to czło=
9: wiecza ípráwá przywiesć kogo ku wierzeniu BOłkim rze=
10: czám/ iefli mu ich BOG íam nie obiáwi/ azwłáfzczá ielzczę
11: Zydá dokądby mu Chrifus Pan załtony oney Moyżefzo=
12: wey z fercá nie zdiął. Ale iż nam nie o íamy Zydy teraz idzie/
13: ále y o niektore z cechu Chriftyánłkie^{go}/ áby takim ich zágádá
14: nim nie byli w błąd zówiedzeni ábo zátwożeni: tedy przed=
15: íię dla tego z odpowiedánia ná takie ich zágádania wyma=
16: wiác fie nie mamy: przeto też y ia teraz odpowiem tobie
17: nieco według miárki mnie wżyczoney. Ná to mowię coś
18: zádał z írony tych Zydowskich gadek. Ale iż fie tu w tym
19: zágádaniu wiele rzeczy wtráciło/ przeto potrzebá tey íprá=
20: wy pilnego roftráfnienia y porządney ná káżdą rzecz odpo=
21: wiedzi. Y tak fie mnie zda/ żeby naprzod to odpráwić trze=
22: bá co fie tknie niezgody/ á potym do rzeczy ínzey przyftá=

- 23: pić. **VCZEN**. Więc tak vczyń powiedze naprzod co o
- 24: niezgodách Nowego Teftámentu trzymałz. **NAVczy=(marg)** O niezgodánowego Tefá.
(-)
- 25: **CIEL**. To co y o niezgodách Teftámentu ftáre⁸⁰. **VCZEN**.
- 26: A iákoż to? **NAVczyCIEL**. Atoli tak iż iefliby tak
- 27: Zydowie mowić chćieli/ żeby dla niezgod niechćieli nowe=
- 28: go Teftámentu przyiąć tedyby też dla tychże mućieli fwoy
- 29: ftáry porzucić. **VCZEN**. To przedfię oni prawdę mo=
- 30: wią/ iż fie w náfzym nowym Teftámenćie niezgody náydu=
- 31: ią. **NAVczyCIEL**. Prawdę mowią/ gdy to tylko
- 32: o fłowách ábo mowie trzymáią: ále iefliby tę niezgodę w
- 33: fámey rzeczy y wyrozumieniu powiádáli/ tedyby fie ná tym

k ij

bá

strona: 146v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: bárzo mylili/ á tym fámym wrotaby też káždemu do tákie=
- 2: gof rozumienia o ich Teftámenćie otworzyli. Abowiem ie=
- 3: fli fie ktore w fłowách zdádzą być niezgody/ w nowym ná=
- 4: fzym przymierzu/ tedy ich dáleko więcej pokázác fie może/
- 5: á iefzcze trudnieyfzych w ftárym. Ale iáko niezgody ftáre=
- 6: go Teftámentu włáfnym wyrozumieniem pífmá ś. pogo=
- 7: dzone y porównáne mogą być. A to gdy fie kto cáley rze=
- 8: czy pilnie przypátry/ y káżdą iey okoliczność obaczy/ á to
- 9: z fłow wprzod Y pozad idących/ tákże fie też y nowego lá=
- 10: cno wfzyftki pogodzić mogą. **VCZEn**. Tá rzecz łączno=
- 11: by fie poiąć y porozumiec moglá/ gdybyś tákie ktore miey=
- 12: fćá ku przykłádu powiedział/ w ktorychby fie zdála być
- 13: niezgodá/ á przedfięby iey w fámey rzeczy niebyło. **NA=**
- 14: **VCZYCIEL** Mowią tak y pífzą niektorzy nowi Zy=
- 15: dowie: Oto Iezus/ Ian 17. v 3. tak mowi: To iefť żywot

16: wieczny o oycze/ áby ciebie íamego (nie íamowtorego) Bo
17: giem prawdziwym poználi rć. Alisći zaś przeciw temu
18: íawnie mowi Ian/ 1. Ioán: 5. v 20. powiádaiąc: Iz Ie=
19: zus Chríftus íeft prawdziwy Bog y żywot wieczny. To iuż
20: nie íam óciec Bog prawdziwy/ ále íamowtor/ to tak Zydow=
21: wie mowią/ która mowá ich gdyby byía prawdziwa/ ábo
22: gdyby wíaśnie od nich byía opifána/ miála by w íobie gru=
23: bą y písmu s. nieprzyfityną niezgodę. Ale iz íie w powie=
24: sći Zydowfkiey nieprawdą náyduie przeto w písmiach tych
25: niezgody niemá sz. A bowiem Ian w liscie íwym/ niero=
26: zumie áni mowi tego o Iezufie Chríftusie/ íako Zydowie
27: mowią y pířą/ żeby on był BOgiem prawdziwym y żywo=
28: tem wiecznym/ ták to rozumieiąc żeby ábo był íam Bogiem
29: przez íię/ ták íako íeft on íam íedyny BOg óciec wízech rze=
30: czy ítworzyćiel: ábo żeby z tym to Bogiem íedynym on też
31: był Bogiem á nie rádřzey człowiekiem nam we wízem procz
32: grzechu podobnym/ wířákże duchá Bożego pełnym. Ale to
33: mowi o tymże BOgu Oycu íamym prawdziwym/ o kto=

rym w

strona: 147

O Zydowfkich
wywodziech.

Lií147.

1: rym wprzod opifuiąc vrząd y náukę Iezufowę świadczy/
2: mowiąc to o nim iz dla tego przyřzedł żeby ímy poználi one^{go}
3: ktory íeft prawdziwy. A choćiaby íie też kto íporny zá to
4: wziąć chciał/ że Ian nie o Bogu Oycu/ ále o Chríftusie w
5: liscie íwoim píře/ tedyby przedíę y ták nie przewiodł/ żeby
6: w rzeczy íamey tu niezgodá byía/ gdyż v wiernych rzecz tá
7: iuż íeft wtárta/ iz íe íliby kędy písmo Chríftufá Iezufá BO=
8: giem prawdziwym y żywotem zwáło/ tedy to rozumieią że

9: to bywa mowiono względem tego/ iż mu to Bog on sam ie=
10: dyny dał y takim go uczynił/ czego też y sam Jezus nie przy
11: ale to iainie na wielu miejscach wyznawa/ iż wszystko od
12: oycą wziął. Ale iż się o tym szeroko dość w czwartej rozmo=
13: wie mówiło/ przeto się tu tym bawić nie będę. A co się tknie
14: miejsc innych/ iako gdy Tomasz mówi wyrzawczy Iezu=
15: śa z martwych wzbudzonego/ Pan mój y Bog mój. Także
16: ono: Ieden też iest Pan Jezus Chrystus przez ktorego w=
17: wszystko: tedy też tą odpowiedzią y onymi które się w prze=
18: szłych rozmowach podawały mogą być rozwiązane. Aleć to
19: y najprofnięzcy Żydowie obaczyć y wyznać łącno mogą/
20: iż Tomasz tymi słowy: Pan mój y BOG mój/ nigdy nie
21: czynił z Jezusą/ onego Boga iedynego Izraelskiego/ ale go
22: tak Bogiem y Panem swym nazywał/ iako od Boga dane=
23: go Pana y wybawiciela. Bo to dobrze wiedział/ iż onego
24: samego BOGA nikt nigdy nie widział/ ani on też nigdy v=
25: mierał albo zmartwychwstał/ iako on Pan iego Jezus Chri
26: stus. **VCZEN**. Wyrozumiałem to/ wszakże proszę niech
27: ci nie ciężko będzie ieszcze ieden przykład pokazać abyś po=
28: tym sam gdyby się co takiego trafiło miał też na to odpo=
29: wiadać/ y takie zagadanie rozwiązać. **NAVCZYCIEL**.
30: Oto tak ieszcze mówią Żydowcy fortytarze: Ono Jan po=
31: nurzyciel/ gdy go posłancy Ieruzolimscy pytali/ iesliby on
32: był Eliazem/ powiedział że nim nie był/ Jan 1. v 21. A w=
33: żdy go przedsię Jezus Eliazem nazywa Máth: 11. v 14.

k iij

A 17.

strona: 147v

Dziewiąta Rozmowa

1: A 17. v 12. 13. a więc że tu nie iaina iest niezgodą? Tą też
2: chociaż się zda ludziom zapamiętałym/ żeby w naszym no=

3: wym Teftámencie/ w tych słowách niezgodá bylá/ żadney
4: niemálfz? gdy fie kto rzeczy cáley przypatrza: ábowiem iż
5: pośláncy IErozolimscy ták rozumieli zle fie Proroctwu
6: Máláchiafzowemu przypátrzywfy/ iákoby on Eliafz Tez=
7: bicki/ ktory wzięty był ná woźie ogniŕnym do niebá/ miał zá
8: fie do nich oľobą fwą przyść/ y ták łobie dumáli žeby on
9: Ian ponurzyćiel nim był/ y tym go vmyľem o to pytáli:
10: przeto on dobrze odpowiedźiał/ iż nim nie był wedle mniemá
11: nia ich. Náđ to iż im też ták zgoľá odpowiedźiał/ tedy to iá
12: ko mądry á Bogá fie boiący vczynił/ niechęc łam chwały
13: łwey łzukác áni łámego fiebie zálecác. A iż go Iezus po=
14: tym Eliafzem názywa/ dáiąc mu w tym łwiádectwo/ tedy
15: fie oney iego odpowiedzi nieľprzećiwíá/ bo go też onym Tez=
16: bickim nie dźiála/ ále go z łtrony duchá tylko Eliafzem ná=
17: zywa/ ták iáko przedtym Zácháryaľzowi ániol Páńłki opo=
18: wiádał Luk: 1. v 17. otoť choćiał Ian był z łtrony mocy y
19: duchá Eliafzem: ále przedię Eliafzem onym Tezbickim
20: nie był/ bo też tákiego nigdy BOg nie obiecował/ o czym iż
21: fie iuż mowiło w rozmowie łiodmey/ przeto fie tu dáley tym
22: báwić niechęc. A co fie łknie inľzych tákichže iáko ty łá
23: ábo łnadz ielźcže podleľzych/ y ku rozwiázaniu łácnieľzych
24: niezgod/ tedy te naydźielz od iednego nieobrzezánego nowe^g
25: poganożydowiná á wielkiego odmieńcá zebráne/ ku ohy=
26: dzeniu náłzego nowego Teftámentu: ále ie ábo łam łáčno
27: przez fie rozwiázelz/ ábo poráđziwfy fie wykłádczow pi=
28: łmá s. á zoľobná Altámerowych kľáźek ábo Antykimená/
29: ktore o tym miánowicie łá piłáne/ w to łáčno potrefiľz. **V**
30: **CZEN.** Pokázaleś niezgody nowego teftámentu dwie
31: y z ich pogodzenim/ ku przykľádu/ iákoby y inľze pogáđzá
32: ne miály być: powiedźialeś też iż ich wiecey/ y trudniey=

33: Iżych ięft w ftárym: á ták próżę cię przypomni mi tu z nich

niektore

strona: 148

O Zydowfkich

Lif148.

wywodziech.

- 1: niektore y vkařz ábych ia nie tylko vmiął Zydow ná zágá=
- 2: dáníe ich odpowiedác/ ále też żebych łobie nie dał wiáry wę=
- 3: tlic nikomu o zacności piřmá ř. ktore tym řpofobem nie=
- 4: ktorzy chytróřciá řzátáńřká opoieni/ chcá we złe mniemánie
- 5: wierzącyh przywiesć. Bo to pewna iż gdyby tak było
- 6: iáko oni twierdzą że řie piřmo z łobą niezgadza/ tedyby řło=
- 7: wem Bożym nie mogło być/ gdyż BOg nie ięft řam z łobą
- 8: niezgodny/ áni řłowo iego. Y pewna to ięft/ iż ięřliby nowy
- 9: Teřtáment dla tákich niezgod/ ktore řie zda w łobie mieć/
- 10: miał być odrzucony/ tedyby řie y ftáry odrzucić muřiał:
- 11: gdyby też tákże w nim mogły być pokazáne. A ták áby řie
- 12: Zydowie więcey przeciřw nowemu nářzemu Teřtámentowi
- 13: nie burzyli/ ái mu potym przymawiác řmieli: okaź też y w
- 14: ftárym ich piřmie niezgody. **NAVCZYCIEL**. Nie
- 15: będąć wřzyřtkich wřpominał áni wyliczał/ iáko ich rzkomo
- 16: řto trzydzieřci y dziewięć z nowego Teřtámentu nářzego ie=
- 17: den nowy nieobrzezány Zyd wyliczył. Aleć ich kilká tylko (*marg*) Niezgody řtárego Teřtámentu. (-)
- 18: przypomionę: bo ięřliby tákże y tákowef miály być zbierá=
- 19: ne/ y niezgodámi też názywáne/ tedyby ich we czwornałob
- 20: więcey było. Gdyź też křiág řtárego teřtámentu więcey ięft
- 21: niź nowego: ále wřdy y te nie řá tákowe áby też pogodzone
- 22: y porownáne nie miály być/ iáko y w nowym Teřtámenćie:
- 23: gdy řie iedno kto nie do řłow/ ále do rzeczy przywięzowác bę
- 24: dzie/ y do okoliczności też/ ołob/ mieyřcá/ y czáfu: tákże też y

- 25: do tego co wprzod łtoi nápiáno y co też pozad/ iákom cię
26: iuż przedtym vpominał/ á ták otoć ty pokázuię: Naprzod
27: 1. Moy: 1. v 1. ták łtoi nápiáno. 1. Ná początku łtwo=
28: rzył BOg niebo y ziemię. To tu iuż powieda być naprzod
29: łtworzone/ á wždy zás támże v 6. 7. 8. 9. 10. powiáda/ iż
30: áż dnia wtorego niebo od wod á wody od ziemi były odłą=
31: czone/ gdzie też dopiero ono iedno od drugiego odłączenie
32: názwano niebem/ ziemią/ wodami. 2. Támże 1. Moy: 1.
33: v 3. powiáda Moyżefz/ iż rzekł BOg niechay będzie swiá=

łłość

strona: 148v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: łłość/ y łtála łie łwiátłość/ á to było dnia pierwszego: o kto=
2: rym to iefzcze powieda/ iż tegoż dnia był wieczor y zaranek/
3: á wždy potym v 14. to okázuię/ iż áż dnia czwartego dopiero
4: łtworzone były łwiátła ku rozeznaniu dnia od nocy. A po=
5: niewál dopiero dnia czwartego łłonce kłieżyc y gwiazdy
6: Bog łtworzył dla rožności dnia y nocy: á iákoł przedtym
7: dnia pierwszego/ wtorego/ y trzeciego był wieczor y zará=
8: nek? 3. Pífze ták 1. Moy: 16. v 16. iż Abráhám miał
9: ósmdziełiat y łześć lat/ gdy mu Agára vrodziła łyná/ á gdy
10: mu łie potym Izáák vrodził/ iuż miał lat łto/ ták/ że na ten
11: czás Izmáel łzydził z Izááká gdy go od piersi zołtáwiono.
12: 1. Moy: 21. v 5. 8. 9. dla czego też z domu y z mátką Agará
13: wyrzucony był. A wždy potym támże v 15. mowi: iż Agá
14: rá idąc z domu Abráhámowego/ porzuciła ná ziemi dziecię
15: Izmáelá/ gdy mu nie miała co dáć pić/ niechcąc pátrzać ná
16: łmierć dziecięcą/ mowi o nim iákoby mu rok ábo pułtorá
17: było/ gdyż iuż miał lepiej piąćiunaście lat. 4. O tymże
18: Abráhámie mowi/ 1. Moy: 12. v 17. A 21. v 5. iż Abráhám

19: mowił do Bogá/ gdy mu z Sary fyná obiecował: Izali mi
20: fie iefzcze we ftu lat będącemu fyn vrodzi.: ábo izali Sará
21: w dziewięćdziesiąt lat rodzić będzie? To tu zá rzecz niepodo
22: bną kładzie/ żeby we ftu lat miał mieć potomstwo/ á wždy
23: potym powieda 1. Moy: 25. v 1. iż poiął był infzą żonę Kie=
24: turę/ która mu fynow národziła/ á mowi iákoby to po śmier
25: ci Szarzyney było/ która vrcdziwzy Izááká żyła trzydzie=
26: ści y fiedm lat/ bo go w dziewięćdziesiąt lat vrodziła była:
27: á żywá była 127 lat. 1. Moy: 23. v 1. gdzie znowu po ftu y
28: trzydzieści lat rodziłi mu fie iefzcze fynowie. 5. W kfię=
29: gách Sámuelowych mowi 1. Sám: 15. v 35. iż Sámuel
30: odśzedłszy od Saulá iuż go więcej nie widział: á zaś 1. Sam:
31: 19. v 24. powiada że Saul przyśzedł do Sámuelá/ y przed
32: nim prorokował/ toć go tu záś widzieć musiał. 6. Mo=
33: wi támże 1. Sámue: 16. v 21. Iż przyśzedł był Dawid do

Saulá

strona: 149

O Zydowkich
wywodziech.

Lif149.

1: Saulá/ przed którym grał ná árfie/ á iż go Saul vmiłował
2: á wždy záś káp: 19. v 24. gdy ono Goliatá poráził/ co było
3: potym dobrze/ nie zna go Saul y Abner/ y dopiero fie o nim
4: pytáią czyiby był/ iákoby go nigdy przed tym nie widáli áni
5: ználi. 7. Mowi 2. Moy: 10. v 2. iż Pan zátwárdził fer=
6: ce Fáraónowe/ á záś káp. 13. v 15. mowi/ iż sobie Fáraó fer
7: ce zátwárdził. 8. Támże 2. Moy: 26. v 5. Ezá: 65. v
8: 6. 7. Bog mowi: Ia Pan ktory náwiedzam ábo karze/
9: złość oycow w fyniech do trzeciego y czwarte^{go} pokolenia:
10: A v Ezech: 18. v 19. mowi/ Iż fyn nie ponieście niepráwości
11: oycowkiew. 9. Mowi BOG Ezech: 13. v 3. 10. 17.

- 12: Biada Prorokom fałszywym/ którzy idą za duchem swym
13: prorokując to czego nie widzieli: aż ci zaś káp: 14. v 9. mo=
14: wi: Iefliby mówił co Prorok będąc zawiędziony/ tedym go
15: ia Pan zawiódł. 10. Mowi Ezá: 40. v 10. 11. Pan
16: BOg sam przez się panować będzie a ftádo swe páść bę=
17: dzie iáko Pálterz: aż ci zaś Ezech: 34. v 23. mowi/ Dawid
18: krol pásterzem ich będzie. 11. Mowi Ezá: 59. v 2. 3.
19: Niepráwości wálze przegrodę czynią między wámi y Bo=
20: giem: Aliz ci zaś 63. v 17. mowi: Czemużes nas Panie
21: zwiodł z drog twoich? rć. gdzie oto widziłz iż sie zda być w
22: tych kilká mieyfc (boby długo wżyftki wlpominác) wiel=
23: ka niezgodá y lámego iedno Piárzá z sobá/ y iednego z dru=
24: gim/ áwięcze bys iuz pilmo to swięte porzucić y iego od=
25: bieżeć miał/ á nie rádzey one⁸⁰ porządnie podług lznuru wiá=
26: ry pogadzáć? ták iáko sie do tego drogá otworzylá y przy=
27: kład ná mieyfcách nowego testámentu pokázal. **VCZEN.**
28: Widzę iuz teraz iż niesłufznie żydowie nászemu Nowemu te=
29: stámentowi niezgody zádáią/ gdyż też tákief/ á iefzcie iáko
30: baczę węzłowátfe w ich sie kliegách náyduią. A iż sie ták
31: Bogu spodobáło/ iákoś trudnymi słowy rozmáwiác z ludz=
32: mi/ tedy w tym nie co innego vpátruie/ iedno to/ iż on słady
33: swe y wolá zbáwienná chciál zákryć przed niezbożnymi/ y

1

w mądrości

strona: 149v

Dziewiąta Rozmowa.

- 1: w mądrości wynioślymi ludźmi/ co on przedsię wiernym
2: swym máluczkiem y wzgárdzonym obiáwia: iáko Prorok
3: y nász Pan IEzus świadczy. Ezá: 6. v 9. A 29. v 10.
4: Máth: 11. v 25. A 13. v 11. Rzym: 11. v 8. O których nie=
5: zgodách obudwu testámentow/ áczyby mi trzebá bylo z lto=
<http://rcin.org.pl>

- 6: bą wiele mowić/ wżákże iż fie co innego záczeńo/ á do nie=
7: zgod trzebáby znowu czáfu wielkiego/ niż by fie porządnie
8: rozebrály y pogodziły/ przeto wolę rzecz záczeńą kończyć á
9: o tych niezgodách będzieli tego potrzebá/ potym pomyflić:
10: ábo Bogá o wyrozumienie ich prosić. A ták niezgody ná
11: ftronę tym czáfem odłożywłzy/ do wtorey rzeczy przyftap=
12: my. To iest do zágádania żydowłkiego/ o vrodzeniu Iezu=
13: fowym/ iefli pózedł z potomftwá Dawidowego ábo nie. Ie
14: fli fie z Iozeffá vrodził á z Máryey/ czyli tylko z Máryey
15: procz Iozeffá. A iefli może być z Dawidá/ vrodziwłzy fie z
16: Máryey/ gdyż oná krewną byłá Elźbiecie: ktora byłá z co=
17: rek Aaronowych. Nádto/ Iefli obá Ewánieliftowie/ Lu=
18: kafz y Máteufz/ iedne a też linią prowadzą vrodzenia Iozefo=
19: wego z Dawidá: czyli ieden Iozeffowe rodzice/ á drugi
20: Máryey opifuie. Bo mi fie ták zda iż to iest fumma one ⁸⁰ Zy=
21: dowłkiego zágádania y te przednieyfe części iego. **NAV**=
22: **CZYCIEL**. Ták iest iáko mowłz y dobrzes to obaczył
23: á przeto/ ieflić fie ták zda naprzod o pińaniu Ewánieliftow
24: mowmy/ iefli obá iednego Iozefá rodzaj opifuia czyli nie?
25: Bo to naprzod obaczywłzy do infzych fie drogá otworzy y (*margin*) Iesli obááEwáfMattheus
z Lukafiednę linią rodu Iozefowego prowadzą. (–)
26: Inádniey fie zrozumieimy. **VCZEN**. Ia niewiem coby
27: tu mowić: to wiem/ iż to iest póspolite wiela mniemánie/ że
28: obá iednę rzecz pińzą/ chociał roźnych nazwiłk vżywáią.
29: Bo to pewna iż ták miedzy Zydy iednego podczas dwoiáko
30: y troiáko zwano. Abowiem gdyby nie iednego narodu obá=
31: dwa opifowáli á przecz żeby obádwá Iozeffem á nie Má=
32: ryą zámýkáli? Mátheufz ná nim kończąc/ á Lukafz od nie⁸⁰
33: poczynáiąc. k temu iż też oto obádwá Sálátyelá y Zoro

strona: 150

O Zydowkich

Lif150.

wywodziech.

- 1: babelá wípominaią: wízákże co byś ty o tym rozumiał rad
- 2: od ciebie słuchac będę. **NAVCZYCIEL**. Acz to
- 3: dobrze wiem iż to iest pośpolite wielu wczonych ludzi przez
- 4: Anniulá pomamionych mniemanie zeby obadwá Ewanieli
- 5: stowie iedną rzecz piśac mieli. Wízákże ia ná to zezwolic
- 6: dobrym sumnieniem nie mogę/ przeto iż sie z prawdą mija
- 7: to mniemanie ich/ á iest przeciwnie piśmu świętemu. A tak
- 8: wolę z máłym pocztem niekorych przestac co tak trzymá=
- 9: ią/ iż Mátheuśz narod Iozeffow/ ktory był mężem Máry=
- 10: ey/ opifuie: á Lukasz zas małżonki iego Máryey. Bo tak (*marg*) Rzecż niepodobna aMáz
Lukasiedną genealogią piś (-)
- 11: rozumieiac wolen będę węzłow tych/ ktorych rozwiázac
- 12: nie mogá ci co twierdzą iż obá Ewanielistowie iedną rzecz
- 13: piśzą: y Inádniey Zydy zwyciężę. A nád to/ y to łączno poka=
- 14: zę/ iż Iezus iest narodu y domu Dawidowego. Bo nietylko
- 15: z stony mężá/ ktoremu oddaná była zá żonę/ ále też z stony
- 16: łámej mátki/ należec będzie Iezus do potomstwa Dawido
- 17: wego. Ale abyś to sam poiac lepiej y wyrozumiec mogł:
- 18: pytam cię iako to może byc/ zeby obá Ewanielistowie iedne=
- 19: gośz Iozefá narod opifowáli/ gdy ieden z nich rzecz swą od
- 20: Sálomoná/ á drugi od Nátána prowadzi obadwá od Da=
- 21: widá ábo do Dawidá rzecz swą ściagaiac. **VCZEN**.
- 22: Tak mowia niekory ludzie wczeni/ iż to bylo poştánowie=
- 23: nie Dawidowe/ iż gdyby nieştáło potomstwa Sálomono= (*marg*) O poştánowieniu
Dawidowym zeby Nátánowe potomstwo náştąpić miało ná mieyfce Sálomonowego.m (-)
- 24: wego/ ktore^{go} sam zá żywota Krolem wczynił/ y ná swey stó

- 25: licy poładził/ żeby z Nátána brátá iego potomstwo ná fto=
26: licy Sálomonowey wsiádło. A ták gdy Atália mátká
27: Ochożafzowá pomordowála fyny Krolewkie/ gdy też
28: fyn iey vmárł/ tedy Ioála wzięto zá Krolá/ który był z po=
29: tomkow Nátanowych/ to ták oni mowią. **NAVCZY=**
30: **CIEL.** Ná tym máło iż ták mowią vczonými będąc/ gdyż
31: przedię bárzo źle y głupie mowią. Bo z mniemánia fwego
32: ábo z zówiedzenia Anniufzowego á nie z fłowá Bożego: A
33: zwłafzczá iż tego poftánowienia Dawidowego pokázác/

l ij

ani

strona: 150v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: áni z fłowá Bożego áni z Rábinow Zydowfkich niemogá/
2: á nád to fámí fie z fobą niezgadziáią áni tego co twierdzą ro=
3: zumieią. Abowiem iáko to Dawid poftánowić miał/ prze=
4: ciw iáfney obietnicy BOżey/ żeby z cudzego potomstwá á
5: nie z iego włáfneho fiedźciec kto infzy miał ná ftolicy iego
6: gdyż ták ieden ftychże vczony piŕze/ ná kráiu Bibliey Fran=
7: cífzek Wátáblus 1. Kron: 3. v 5. żeby Simeia/ Sobáy (*marg*) Błęd watabla Fráncuzá. (–)
8: Nátán/ nie Dawidowi byli włáfni fynowie/ ále Vryafzo=
9: wi/ ktorego ono Dawid dla Bethfaby żony iego zabić ka=
10: zał/ z którą on íam tylko dwu fynow miał. Iednego/ który
11: ómego dnia po vrodzeniu vmárł/ ktorego też nie miánuie
12: piŕmo/ á drugiego Sálomoná. Co ieŕliby ták było tedyby
13: nie z Dawidá ále Vryafza Heteyczyká poŕzedł Iezus Pan.
14: Gdyż wedle Wátáblá Fráncuzá nie był Nátán fyn Da=
15: widow/ ále mu tylko Dawid był oyczymem. Toć tu dla te=
16: go przypominam/ żebyś to obaczył/ iż kto fie ná ludzi vczó=
17: nych mniemánie ípuŕzcza/ ten częŕto prawdę vtraca. Wá=
18: táblá podobno to źwiodło/ iż 2. Sám: 12. piŕmo nie miá=

- 19: nuie tylko dwu synów Dawidowych/ które mu Bethsaba/
20: albo Bethsaba (bo ją tak y tak zwano 2. Sam. 11. v 3. A 1.
21: Kron: 3. v 5.) wrodziła. Abo nieopatrznie Ojców onych
22: iako ie Papieżnicy zowają czytanie: którzy tak rozumieli/ iżby
23: ten Natán nie był syn Dawidow własny/ ale był Proro=
24: kiem jego/ którego sobie za syna przypofobił: w czym też
25: był y Auguśtin/ ale to zaś potym odwołał. Ale y to słaba (*marg*) Auguśtin błąd swoy
odwołał. (-)
26: dumą/ gdyż to na innych trzech miejscach ieft położono/ iż
27: Bethsaba wrodziła Dawidowi nie tylko Salomoną/ y one
28: go który przed nim zmarł/ ale też Samniego/ Sobabę y
29: Natána 2. Sam: 5. v 14. A 1. Kron: 3. v 5. A 14. v 4.
30: A tak ia iako tu w tej mierze wolę przeciw Watablowi z
31: piśmem przestąć/ to ieft/ iż Natán nie Vryaszow był syn/
32: ale Dawidow. Także też y przeciw wszystkim innym kto=
33: rzy sobie zmyślają to Dawidowe postanowienie o potom=

f

strona: 151

O Żydowskich
wywodziech.

Lif151.

- 1: łwie Natánowym/ któreby miało na miejsce Salomono=
2: wego potomstwa nastąpić: gdy o tym nastąpieniu ani też
3: o tym wstaniu Salomonowego rodzaju piśmo święte za=
4: dney zmiánki nie czyni. **VCZEN**. Dobrze mówisz: Błąd
5: to co mówi Watablus/ ale tym okazaniem błędu jego/ tych
6: sie mniemanie wtwierdza którzy na tym są. Iż gdy niestało
7: plemienia Salomonowego/ ponieważ (tak powiadaia)
8: wstało po Ochozyszu/ po którego śmierci matka jego Atá=
9: lia pomordowała królewskie syny/ tedy tam dopiero Ioáfa
10: wzięto na królestwo/ a ten był z potomków Natánowych.

- 11: A tak się wprzód rozdzielone domy ze dwu bráćiey/ to ieŃt
- 12: Nátána y Sálomoná złączyły/ gdy ná mieyŃce potomŃtwá
- 13: Sálomonowego náŃtąpił potomek Nátánow Ioás/ kto=
- 14: rego Lukasz Symeonem Ńynem Iudowym názywa. **NA=**
- 15: **VCZYCIEL.** Y to teŃ błąd wielki á práwie nieznoŃny
- 16: tak trzymáć y mowić/ ktory ŃebyŃ teŃ tym lepiej porozu=
- 17: mieć mogł/ powiedz mi czym tego dowodzą ábo ktorym
- 18: práwem to twierdzą/ iż ná mieyŃce potomŃtwá Sálomono=
- 19: wego náŃtąpiło Nátánowe? **VCZEN.** Onym zako= (marg) Vítawá MoyŃelzowá o
wzbudzeniu náŃienia brátu zmárłemu. (-)
- 20: nem ábo onym práwem 5. Moy: 25. v 5. 6. rć. gdzie Bog
- 21: przez MoyŃelzá roŃkázuie to/ iż gdyby brát ieden oŃeniwŃy
- 22: Ńię vmárł/ zoŃtáwiwŃy Ńonę bes potomŃtwá/ tedy iá brát
- 23: iego drugi poiąć miał/ áby brátu Ńwemu wzbudził potom=
- 24: Ńtwo. OtoŃ oni tym práwem Nátánowego potomká ná
- 25: mieyŃce Sálomonowego wŃtawiáią/ to ieŃt Ioásá ktorego
- 26: y Nátánowym y Sálomonowym Ńynem czynią. Nátáno=
- 27: wym wŃáŃnym ábo przyrodzonym/ á Sálomonowym záŃ
- 28: práwnym ábo zakonnym/ to ieŃt/ ktoryby tym práwe^m Moy=
- 29: ŃelzowŃkim wzbudzony był y ná mieyŃce zmárłego poŃtáno=
- 30: wiony. **NAVCZYCIEL.** To iáko oni dobrze mo=
- 31: wią y twierdzą/ obáćz. Tym Ńie tám práwem MoyŃelzow=
- 32: Ńkim dŃugo báwić niechcę/ tylkoć z niegoŃ tych to vczonych
- 33: ludzi błąd pokaŃe. Naprzod ten/ iż oni gdy Ńyná Nátáno=

l iij

wego

strona: 151v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: wego chcą czynić Ńynem Sálomonowym/ tedy to czynią z (marg) iáko frodze Doktorowie
błądzą o wzbudzeniu náŃienia brátá zmárłego. (-)
- 2: Ńwey gŃowy: bo to zá tym iŃć nie moŃe/ áby dla tego Ńyn v=

3: rodzony z dziewierzá/ á z żony zmárłego miał być fynem one=
4: go co vmárł przedtym/ á nie tego z ktorego fie vrodził.
5: Gdyż przedfię nie dla tego poymował brát żywy żonę brátá
6: zmárłego/ áby fyn z niey vrodzony zoftał fynem vmárłego:
7: ále tylko dla tego áby odziedziczył dobra iego. Ale chociaf
8: by kto fporny ták chciał rozumiec: tedy przedfię právem
9: tym/ błędu tego nie obroni/ Abowiem wzbudzić potomká
10: brátu zmárłemu/ wedle tego tám práwá Moyżefzowego/
11: nie mógł iedno brát rodzony: czego iż tu pokázác nie mogą:
12: bo od Sálomoná do Ochoźiafzá/ iuż ízofto było potomftwo
13: iáko z hiſtoryey świętey káždy poznác może: á wedle Luka
14: ízá Ewániełiſty/ od Nátáná do Simeoná fyná Iudowe=
15: go/ ktorego chcą mieć Ioálem ófme potomftwo: A iákoſ
16: tedy Iudás ták dáleki od Ochoźiafzá/ mógł iemu wzbudzić
17: potomftwo? Nád to/ á czym teź tego dowiodą? iż Ochoźi
18: afzowę żonę wźiał po śmierci iego Iudás/ z ktorey ſpłodził
19: Simeoná/ ábo iáko oni chcą tego to Ioálfzá? Bo iefli to nie
20: było: tedy tám ono Moyżefzowe práwo plácu nie miáło. Ie
21: ízcze czym to pokazą/ żeby Ochoźiafz íczedł bes potomftwá?
22: Ale opuſciwſzy inſze węzły/ ktorych żadną miárą rozwią=
23: zác nie mogą/ cí co twierdzą iż obá Ewániełiſtowie iednę
24: genealogią piſzą: toć ku poznaniu błędu ich z piſmá powiá=
25: dam: Iż poniewáł práwo to Moyżefzowe/ o wzbudzeniu
26: potomftwá brátu zmárłemu/ temu tylko ſłużyło/ ktoby w
27: domu iednym z brátem mieſzkáiąc/ odumárł żony bez potom
28: ftwá. A Ochoźiafz miał potomftwo z ſwoią żoną/ ktore po
29: ſobie zoftáwił (bo kiedyby go nie było/ á coſby Atália máł
30: ká iego mordowála? tedy iuż żaden choćby był iego brátem
31: rodzonem/ potomftwá iemu wzbudzić nie mógł. A iefli brát
32: rodzony/ tedy dáleko mniey kto inſzy/ ále iefliby ták było/

33: iáko oni ollep práwie/ bes wśtydu twierdzą: czemuś tego

nigdziey

strona: 152

O Zydowkich

Lif152.

wywodziech.

- 1: nigdziey písmo ś. nie wspomina/ áni namnieyźze^{g0} podobień
- 2: łtwa/ mniemánia tákiego czyni? Owłzem zgodnie y iedno=
- 3: łtáyne wśzęd/ Ioáśz Ochoźiałzowym fynem zowie/ á Si
- 4: meonem go nigdy nie názywa? (choćiał tego nie przę iż in=
- 5: łze dwoiako y troiáko zowie) iáko to z tych mieyłc poznác (*marg*) Ioas nie był z potomkow Nátanowych ále był włafny fyn Ochozyałzow. (-)
- 6: możesz. Naprzod 2. Krol: 11. v 12. A 2. Kron: 22. v 10. 11.
- 7: A widzác Atália mátká Ochoźiałzowá iż vmárł fyn iey/ po
- 8: włtálá y wygládziłá wśzytko potomłtwo Krolewłkie: lecz
- 9: Iozábá corká Krolá Iorámá śiołtrá Ochoźiałzowá/ wzię
- 10: łá Ioáłá fyná Ochoźiałzowego/ vkradwłzy go w łóznicy/ z
- 11: posrodku fynow Krolewłkich (pátrzayże co tu ták iáłnie
- 12: mowi) zábitych onego łámego z mámką iego/ y łkryłá go
- 13: przed Atálią y nie był zámordowan. A w tychże kłięgách
- 14: káp: 13. v 1. roku 23. Ioáłá fyná Ochoźiałzowego rć. Ocho
- 15: źiałzowego też mowi nie Iudowego. Potym 1. Kron: 3. v
- 16: 11. mowi ták: Iozáfátow fyn był Iorám/ A Iorámow O=
- 17: choźiałz/ á iego fyn był Ioás. Iełzcze 2. Kron: 23. v 3. Bo
- 18: im był powiedziál (Ioiádá Ofiárownik) oto fyn Krole=
- 19: włki/ (nie fyn Iudzin/ człowieká od krolełtwá dálekiego)
- 20: będzie krolowál rć. A w v 11. A zátym wywiedli fyná Kro=
- 21: lewłkiego włóżywłzy nań koronę rć. Iełliby Ioás był tenze
- 22: co Simeon/ á byłby z potomłtwá Nátanowego: tedyby
- 23: nie był fynem krolewłkim. Bo Nátán nie był żadnym kro=
- 24: lem/ áni potomłtwo iego. Ale iż Ioás był Ochoźiałzowym

- 25: fynem/ przeto był fynem Krolewskim. A iż rzecz przeciwną
- 26: Itánowią ludzie vczeni: á z pífmá ś. cos fie oto infzego po=
- 27: kázuie: tedy przyftoyniey ludziom omylność niż pífmu/ przy
- 28: czytác. A poniewaf ten ich ieden domyfl oftác fie nie może:
- 29: cof mniemafz áby fie iuz oftác miály drugie/ ktore prowá= (marg) Czemu obádwa
Ewanieliftowie Iozefa wyftawiáią y Zorobabelá z Sálátylem liczą, (-)
- 30: dzą z głowy fwey/ chcąc podeprzec mniemánia fwego? **V=**
- 31: **CZEN.** Ná to niewiem co odpowiedziec. Ales też ty ná
- 32: to iefzcze nic nie powiedział/ iż oba Ewanieliftowie Iozefá
- 33: zgodnie wyftawiáią/ A nád to iż Zorobabelá y Sálátyelá

wfáą/

strona: 152v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: wfpomináią. Ani náto/ iż twierdzą że ieden dwie y trzy imio
- 2: ná miewáf/ czym też oni rzeczy fwey podpieraíą. **NAV=**
- 3: **CZYCIEL.** Wiem też y to że to fobie ku podpárciu błę
- 4: du fwego zmyflili/ że iednego dwoiáko y troiáko zwano/ y
- 5: tego ia nie przę iż fie to w niektórych ofobách náyduie/ Bo
- 6: też Sálomoná zwano Iedydyą/ ále tym żadną miárą nie mo
- 7: gáf być potomkowie Sálomonowi z Nátánowymi zmiefzá
- 8: ni. Abowiem iefliby fie to w iednym ábo dwu trefiło tedy
- 9: przedfię nie we wfzyftkich to było. Ale iż we wfzyftkim z
- 10: godnych imion niemáfz v Ewanieliftow w tey Geneálogi=
- 11: ey procz Dawidáá Iozefá/ á w pośzodku Zorobabelá y
- 12: Sálátyelá/ tedy to ieft niepodobna/ áby to opifanie iednego
- 13: narodu miáło być: á zwáfzczáf iż v iednego więcey ofob niż
- 14: v drugiego. Bo gdy będziész liczył od Dawidá do Iozefá
- 15: wedle Mátheufzá/ á choćiażbys trzech opuŃczonych od
- 16: niego dla pewney przyczyny/ to ieft Ochozyafzá/ Ioáfá/ y
- 17: Amázyafá przytoczył/ tedy ich nie naydziész więcey trzydzie=

- 18: ści y iednego. A wedle Lukáfzáy naydziełz ich 42. á tey nie=
19: zgody nienaydziełz od Abrahamá do Dawidá. A czemu? iż
20: obadwá zgodnie rzecz iedną piśzą. Ale tu od Dawidá/ iż ie=
21: den Iozeffow/ á drugi Máryey opifuie narod/ przeto fie nie=
22: zgadzaią. A co fie tknie Zorobabelá y Sálátyelá/ co mnie=
23: máłz áby też tymi nazwiłki w pokoleniu inřzym/ drudzy tákże
24: názywáni nie byli/ w ktorým fie iedni názywáli? Izali nie
25: był zá Dawidá zaráz ieden řyn iego Nátán/ á drugi Ná=
26: tán Prorok? Ale weyřrzy iedno 1. Kron: 9. v 7. 8. 11. 12. 21.
27: á naydziełz tám zaráz kilo Mořollamow rořnych domow/
28: że ich więcey przypominác nie będe. K temu pátrż też iefczce
29: 1. Kron: 3. v 17. 18. gdzie naydziełz/ iż Iehoiákimow był
30: řyn Iechoniáfz Iechoniařzow/ Alřyr/ Seáltyel/ Melcherá/
31: Pádaiá/ ktory Pádaiá řpłodził Zorobabelá y Semeiařzá.
32: A Zorobabelow řyn był Meřulám y Chánaniařz/ á wřdy 2.
33: Ezdr: 3. v 25. naydziełz drugiego Pádaiářzá ktory był řy=

nem

strona: 153

O Zydowřkich
wywodziech.

Lif153.

- 1: nem Fáreřrowym á nie Iehoniařzowym. To tu widziřł iż
2: Pádaiářz Zorobabelá/ á Zorobabel Meřulámá vrodził. To
3: iedná że też tu y Zorobabelá y Seáltyelá wřpomina/ lecz te⁸⁰
4: rzecz nie řmiem/ żeby tych zá iednegoř rozumieć miał. Dru=
5: ga/ naydziełz iż Aggeus káp: 1. v 1. 2. názywa Zorobabelá
6: řynem Seáltyelowym: tákże káp. 2. v 12. A 1. Ezdr: 3. v 2.
7: A 5. v 2. ták rownie iáko y Máteuř piřze: řkąd fie pokázuie/
8: iż ono był inřzy řyn Pádaiářzow/ á tu inřzy Seáltyelow. A ie
9: řli fie tám inřzy á inřzy náyduie w řtárym piřmie: tedy to pe= (marg) Dwoiákie názwisko
iednego nie moře pogodzić Mátheuřá z Lukáfřem (-)

- 10: wna iż też to inŷy ktorego Máteufz/ á inŷy ktorego Lukafz
- 11: wŷpomina. Bo v Máteufzá Iechoniafz ŷpłodził Sálátye=
- 12: lá/ Sálátyel Zorobabelá/ á Zorobabel Abiudá. A v Lu=
- 13: kafzá Nery ŷpłodził Sálátyełá/ Sálátyel Zorobabelá/ á Zo
- 14: robabel Rhezę/ á Rhezá Iohánná rć. co dáleko ieŷt rzecz
- 15: inŷa/ á táka ktorey trudno tym nápráwić iż iednego dwoiá
- 16: ko názywáno: bo ŷie y ták iákom iuż rzekł węzeł ten nie ro=
- 17: zwiáże. A iż też obádwá Ewánieliŷtowie do iednego Io/
- 18: zeffá rzecz ŷwą ŷciągáią/ ieden na nim kończąc/ á drugi od (*marg*) Czemu obádwá Ewánieliŷtowie IOzeffá mężá Máryey kładá (-)
- 19: niego poczynaíąc/ tedy to ieden wedle wláfnego y przyro=
- 20: dzonego práwa czyni/ to ieŷt Mátheufz gdy vkázuie iż był
- 21: potomkiem Dawidowym przez Sálomoná. A Lukafz záŷ
- 22: ktory Máryey mátki Ieuzuŷowej narod opiŷuie: od Dawi=
- 23: dá/ też ále przez Nátáná od Iozefá mężá iey iáko od głowy
- 24: poczyna/ gdyż żoná káżdego mężá/ z ktoregoby kolwiek do=
- 25: mu wziętá byłą do domu mężowe⁸⁰ należy/ y z nim ŷie iednym
- 26: ciáłem ŷtawa/ á on głowá iey/ chociaźby iey ieŷzcze nie v=
- 27: znáł: iáko to poznáć moźeŷz z ŷłow Moyźeŷzowych 1. Moy:
- 28: 2. v 24. gdzie mowi iż obádwá ŷą iednym ciáłem/ co też y z
- 29: onego práwá poznáć moźeŷz o zgwałceniu pánienki zállu=
- 30: bioney/ że iá żoná názywa onego ktoremu poŷlubioná była.
- 31: 5. Moy: 22. v 24. chociaŷ ieŷzcze mężowi oddaná niebyła.
- 32: Bo co BOg złącza ciáłem ŷie iednym ŷtawa/ á człowiek te=
- 33: go rozłączáć nie ma Máth: 19. v 5. 6. **VCZEN.**

m

A iáz

strona: 153v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: A iákoż to moźe być áby Iozeff miał dwu oycu/ iednego
- 2: Iákobá wedle Mátheufzá/ á drugiego Helego wedle Lu=

3: kaźá. **NAVCZYCIEL**. Ták to może być/ iáko też

4: Dawid miał dwu oycu/ iednego Izáiego włafnego który

5: go ípłodził 1. Sam: 16. v 1. rc. A drugiego Saulá/ który

6: mu dziewkę íwá dał zá żonę. Dla czego będąc Dawid źię=
7: ćiem Saulowym/ oycem go też názywa 1. Sám: 24. v 12.

8: Tákże Saul Dawidá zowie też íynem íwym/ támże v 17.

9: á 26. v 17. Tákże też y tu Lukáfz Máryey narod opifuiąc/
10: męża iey naprzod iáko głowę wyftawił/ á potym nie iego
11: włafne rodzíce/ iáko Mátheufz liczy ále ženine opifuie. Bo
12: Iozeffow oćiec był Iákob/ á Máryey był Heli/ ktorego też
13: wedle mniemánia póspolitego Ioakimem zwano. Co gdy
14: tak poydzie/ tedy íie o zgodę Ewánielítow ktorey nigdy
15: dofyć vczynić nie mogli ći co iá okázác chćieli z Anniufá/
16: ítarác nie będzie potrzebá. Y łacnieyfzy potym wftęp bę=
17: dzie ku odpowiedzeniu ná ínfze rzeczy/ ktore íie w Zydow=
18: íkim zágádaniu nayduią.: bo iuż ták pewna będzie iż Iezus
19: íeft potomek Dawidow. **VCZEN**. Toby iuż tym ípo=
20: íobem łacniey íie to pokázác mogło/ iż Iezus íeft potomek
21: Dawidow/ gdyby Lukáfz Máryey narod á nie Iozeffow
22: opifował. Ale iż też to Zydowie zádáią/ żetenże Lukáfz po=
23: wieda: iż tá Márya krewna była Elzbiećina/ á Elzbiećá
24: była z corek Aaronowych/ á iákoż to może być/ áby była z
25: Dawidá/ gdy krewną była Elzbiećiną? **NAVCZY=**
26: **CIEL**. Niektorzy ták ná to odpowiedáią/ iż przedtym
27: mátká álbo bábká Máryey Pánny/ z domu będąc Aaronow=
28: wego/ daná była zá mąż do domu potomftwá Dawidowe=
29: go/ z ktorey íie potym Márya pánná vrodziłá. A ták El=
30: zbietá żoná Zácharyafzá Ofiárowniká/ krewną iey była/ iá=
31: koż koniecznie nie od rzeczy mowią. Abowiem áczkolwiek
32: wftyłtki pokolenia Izráelńkie miedzy íobá były krewnością

33: złączone/ iáko ty ktore z oycá iednego pózły/ y wespółk ie

pif

strona: 154

O Zydowkich

Lif154.

wywodziech.

- 1: pímo brácią názywa/ choćiaf fie potym rozrodzili y ná po=
2: kolenia rozłączyli. 2. Kron1 11. v 4. A 19. v 10. A 28. v 8.
3: 11. Wízákże zofobná to dwoie pokolenie Iudzine á Lewie=
4: go ábo Aaronowe potomstwo/ bylo ofobná krewnością
5: miedzy sobą fpowinowácone/ á to gdy ofiárownicy z domu
6: Iudzinego y Dawidowego żony sobie bieráli/ á onym też
7: corki swoie zá mąż wydawali/ iáko to káždy poznác może
8: z ftąd/ iż naprzod Aaron miał żonę Elzbietę corkę Aminádá
9: bowe przodká Dawidowego. 2. Moy: 6. v 23. Potym
10: Ioádá Ofiáownik miał Iozábetę corke Iorámá Krolá
11: Iudského. 2. Kron: 22. v 11. Ozyjałz Krol miał Ierufę
12: corkę Zádokowę/ 2. Krol: 15. v 23. A 2. Kron: 27. v 1.
13: Achás też krol Iudski óciec Ezechiałzow miał Abi corkę
14: Zácháryałzá Ofiáowniká. 2. Krol: 18. v 2. czegoby fie
15: iefzcze więcey nálázło. A ták Elzbietá będąc z corek Aaro=
16: nowych słuźnie bylá krewną Máryey pánnny/ choćiaf oná
17: bylá z domu Dawidowego. Ale nád to wízyftko y ná to
18: pámiętác potrzebá/ iż to słowo Greckie/ ktorego Lukálf v=
19: żywa **Syngenis** nie tylko fie rozumie o przyrodzoney kre=
20: wności/ gdyby fie kto z tychże blískich krewnych vrodził/
21: ále fie też ściága y do dálekich byle iedno z tegoż narodu by=
22: li. Iáko Polak Polakowi może być názwany **Syngenis**
23: powinowáty/ choćiaż nie wízyfcy teráznieyfcy Polacy z ie=
24: dneho oycá pózli iáko Zydowie/ á ták Páwłowi Apoštoło=
25: wi wízyfcy Zydowie byli powinowáci Rzym: 9. v 3. A

- 26: nád to z łrony miłości/ towarzysztwa łpołeczności/ iedney
- 27: wiary y załugi powinowátymi łie łobie ludzie łstawáli y
- 28: **Syngenis** łie náyzywáli/ iáko ono 3. Ezdr: 3. v 5. A 4. v 42. (marg) Krewnym kogo piłná. (-)
- 29: ieden z komornikow trzech dla mądrosći łwey zołtał **Syn=**
- 30: **genis** powinowátym ábo krewnym Dáryułowym/ cho=
- 31: ćiał mu nic w rodzie nie był. Tákze teź Páweł/ wielu nie=
- 32: ktorych wiernych/ iáko Androniká/ Ianiego/ Irodyoná/
- 33: Lukiułowá/ Iazoná y Sozypátrá náyzywa łwymi tákze kre=

m ij

wnymi

strona: 154v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: wnymi **Syngeneis**. Rzym: 16. v 7. 11. 21. choćiał tego
- 2: żaden pokázác nie moze/ áby ći byli krewnymi iego z łrony
- 3: rodzáiu ćielełnego. A ták iefli ći mogli łobie być **Synge=**
- 4: **nis**/ to iefł krewni ábo powinowáci dla miánowanych przy
- 5: czyn/ tedy dáleko więcej Elzbieta z Máryą powinowáte
- 6: łobie były/ choćiał iedná z nich była z corek Aaronowych/ á
- 7: drugá z domu Dawidowego/ iáko łie iuż z Lukalzá pokazá=
- 8: ło. **VCZEN**. To iuż tu ná tym ile ia baczyć moe/ do=
- 9: łyc moze mieć káždy wierny. Ale iż łą niektorzy/ ktorzy w
- 10: tę rzecz głębiey wglądáią/ y ná tym łámym przełtác nie=
- 11: chcą/ áby Iezus miał być łynem Dawidowym/ iefliby łie z
- 12: łámey Máryey pánny vrodził/ á nie z nafienia Iozeffowe=
- 13: go małżonká Máryey ktory był włalny potomek Dawi=
- 14: dow: gdyż nafienie nie bywa białymgłowam przyczytá=
- 15: ne ále tylko meżom. A teź piłmo znácznie mowi Rzym: 1.
- 16: v 3. Dzie: 13. v 23. iż Iezus Pan z nafienia Dawidowego/
- 17: á iefli z Dawidowego/ tedy nie z nafienia niewiełćiego ábo
- 18: Pánielńkiego: tedyby im tu ná to trzeba odpowiedzieć?

- 19: **NAVCZYCIEL.** Y ci też ktorzy to mowić śmieją/
20: mużą być zbytnim rozumem swoim ták bárzo zállepieni/
21: że y łami niewiedzą co mowią. Abowiem y ná tym słowku
22: nafienie mylą sie/ nie vpátrując tego/ iż piśmo święte nafie= (*marg*) Co piś. nafná. (-)
23: nim nie tylko názywa to z czego sie ludzie záczynáią y rodzą
24: ále też y ludzi łamych iuż z inżnych vrodzone. Abowiem ie=
25: śliby ták było/ tedyby nie tylko Iozeff/ ále y oycowie inżny
26: ktorzy Chrifufá vprzedźili do IEzufáby nic nie należeli.
27: O ktorych mowi Páweł/ iż sie z nich národził Chrifus.
28: Rzym: 9. v 5. Ale tylko łam Dawid/ poniewaf ták mowi:
29: Iż Iezus ieśt z nafienia Dawidowego. Ten błąd ich oba=
30: czywśzy/ o tym wiedz iż nafienie Dawidowe ná tych miey=
31: ścách nic inżnego nie znaczy iedno owoc biodr iego/ iáko mo=
32: wi Piotr Dzie: 2. v 30. to ieśt potomśtwo Dawidowe kto=
33: rego sie potym národziło z niego bárzo wiele. Z ktorego iż

też

strona: 155

O Zydowkich
wywodziech.

Li155.

- 1: też była Márya Pánná/ a tá Iezufá vrodziła/ tedy ták Ie=
2: zus z Máryey vrodzony ieśt z nafienia Dawidowego we=
3: dług ciála/ iáko ktory inny cielesny potomek ie^{go}. **VCZEN.**
4: A możesz tego piśmem świętym podeprzeć iż nafienie po=
5: tomśtwo znaczy á nie ono łamo z czego sie ludzie záczynáią?
6: **NAVCZYCIEL.** Bárzo czyście/ bo tego więcey ieśt
7: w piśmie niż onego inżnego náfienia/ o ktorym tylko ná kil=
8: ká mieyścách Moyżesz piśze. Co sie tedy tknie ludzi ábo po=
9: tomśtwá/ ktore nafieniem piśmo zowie: ono małz napier=
10: wśze 1. Moy: 3. v 15. Nafienie niewieście zetrze głowę
11: wężowi: potym/ Nafieniu twemu dam tę ziemię/ 1. Moy:

- 12: 12. v 7. A 13. v 15. 16. A 15. (*marg*) Możeli białągłowá bez mężá rodić. (-)
- 13: (*marg*) Dwu Adámu pierwżzego y wtotego porównánie z ftrony ich rodzenia. (-) 5. 13. 18. Tákże ono/ na=
- 14: lienie twe opánuie brany nieprzyaciół fwych/ káp: 24. v 60.
- 15: y infzych tym podobnych bárzo wiele/ á máło nie bez licžby.
- 16: **VCZEN.** Prawdá to co mowifz/ ktorey niewiem iáko
- 17: fie kto fprzećiwic ma. Ale to iáko może być áby ktora biała (*marg*) Możeli białągłowá bez mężá rodić. (-)
- 18: głowá bes mężá rodić miáła. **NAVZYCIEL.** We=
- 19: dle biegu przyrodzonego y zwyczáyneho rodić pewnie ža=
- 20: dna nie może/ ále wedle Bogá wedle mocy y woley ie^{g0}/ bár=
- 21: zo czyście. Abowiem gdy fie też y lámá pánná o to pytałá
- 22: ániolá (ktory iey to powiedział od Bogá iż miáła począc y
- 23: porodzić fyná) iákoby to mogło być mowiac/ gdyż ia mężá
- 24: nie znam/ tedy iey ná to nie wiele powiedział/ tylko to/ iż
- 25: Duch święty miał przyść ná nię/ á moc naywyżłzego miáła
- 26: iá zácmic: á potym to przydáie vpewniáiac iá poczęćim
- 27: Elżbiety przedtym niepłodney/ iż v Bogá niemáľz nic nie=
- 28: podobnego: cóś podobnego okázuiąc oney dziwney y mo=
- 29: cney fprawie BOżey/ ktora fie przedtym w Sarze ftárey y
- 30: niepłodney pokazáľabyła. Bo iáko też to rzecz iefť niepo=
- 31: dobna/ áby białągłowá ftára/ ktorey iuż przyrodzone rze=
- 32: czy vftály/ rodić miáła/ choćiažby y z namłodźzym mężem
- 33: mieszkáła: ták też y namłodźzey y ku rodzeniu naľpoľobniey=
- 34: ľzey/ bes mężá rodić człowieczey mocy y rozumowi niepo=

m iij

dobna.

strona: 155v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: dobna. Iáko Sará y z Abráhámem mężem fwym/ to nie=
- 2: podobieńftwo w łobie vpátrowáli: przeto fie ná to Sará

- 3: smiał/ á Abráhám prosił/ áby tylko Izmáel ktorego iuz
4: miał z niewolnice/ z łáki Bożey żyw był. Ale Anioł Pán=
5: fki tákże imieniem Bożym iáko łam Bog ná to powiedział:
6: Izáli v BOgá iest co niepodobnego? Oto ia wrocę fie w
7: rok o tym czálie/ á Sará mieć będzie fyná/ zá czym przeciw
8: nádziei w nádzieię oney to obietnice/ vwierzył. Rzy: 4. v 18.
9: A 1. Moy: 18. v 9. 11. 14. Táktże fie tu przy poczęciu Ie=
10: zula Páná z pánną ftáło: á nie bez przeczyny y ofobliwey
11: rády Bożey. Abowiem iż IEzus Pan miał być wtorym (*marg*) Dwu Adámu pierwszego y
wtotego porównanie z ftrony ich rodzenia. (-)
12: Adámem/ ktoryby teź rodzić miał fyny iáko on pierwszy ná=
13: rodził ich wiele/ y rodzić ielzctze w potomstwie swym nieprze
14: ftáł. Táktże teź y wtory ten Adam/ dla tego spráwiony iest/
15: áby teź potomstwo Bogu rodził. Ale iáko on z zemie sprá=
16: wiony zemi tey ziemskim obyczáiem z ciála/ iáko łam sprá=
17: wiony był cielesny potomstwo swe z siebie spádzá. Táktże
18: teź ten wtory niebieski duchowny Adam/ duchowne teź ku
19: żywotowi duchownemu dziatki Bogu rodzi. A iáko on mu=
20: śiał być obyczáiem ziemskim y z zemie wczyniony/ áby oby=
21: czáiem ziemskim świat nápełniał: ták ten wtory musiał
22: być obyczáiem niebieskim/ bo z Duchá Bożego nie z nafie=
23: nia męskiego/ mocá Bożá nie męská spráwiony: áby teź zbor
24: Boży duchownym swym potomstwem nápełniał. Nádt to/
25: iáko ondzie z onego pierwszego ziemskiego człowieká/ procz
26: niewiáły nád bieg przyrodzony wczynioná była niewiáftá/
27: ktoraby potym była mátká wżech żywiących: Tákt teź tu
28: zás wtory ten náftz Adam niebieski/ gdy przyftzło czáłow wy
29: pełnienie/ spráwiony iest z niewiáfty procz mężá nád bieg
30: przyrodzony/ áby był oycem wiekow/ á iżby ogládał nafie=
31: nie Ezá: 9. v 6. A 53. v 10. długich wiekow trwájące.

32: **VCZEN.** Iełliby to iuż łać miáło/ iż fie Iezus z Dawi=

33: dá przez Nátána/ ápotym z Máryey bez Iozeffowego na=

f

strona: 156

O Zydowkich

Lif156.

wywodziech.

1: íienia vrodził. A Iákożby oni infzy Dawidowi fynowie kto=

2: rzy po mm krolowáli/ z ktorych fie Iozeff vrodził/ mogli

3: być figurą Chrítuśa Pána/ gdy by fie on nie z ich liniey kto= (*marg*) Moglili íi krolowie Iudfbyć figurálezufiesz nich wedle íiałánie vrodził. (-)

4: ra fzlá od Sálomoná vrodził/ ále z tey ktora fzlá od Nátá=

5: ná/ ktory y z potomftwem fwym krolem żadnym nie był?

6: **NAVZYZIEL.** Mogli być iego figurą/ ták iáko

7: też y Cyrus był choćá do potomftwá Dawidowego nie

8: należał. A nád to też/ Anioł obiecuiąc fyná Máryey nie

9: mowi/ Da mu BOG ítolice krolow Iudfkich potomkow

10: Dawidowych/ áni/ da mu ítolice Sálomonowę (ktora by=

11: ła nád Dáwidowę zacnieyfza) Ezechiafzowę/ Iozáfáto=

12: wę/ Iozyafzowę rć. ále ítolice Dawidowe. Luk: 1. v 32.

13: Ezá: 9. v 6. Táke Páweł/ nie mowi Chrítuś iefł z na=

14: íienia Krolow ále oycow: y zás/ nie z krolow ále z Dawi=

15: dá. Abowiem Dawid będąc ziemfkim krolem/ był też zá=

16: raz krolá duchowne^{go} y kroleftwá iego wizerunkiem. Táke

17: niektorym fpofohem y dwoiákie ná íobie kroleftwo nošíł/ y

18: dwoiákie z íiebie potomftwo wypuścił. Bo to ktore fzło

19: przez Sálomoná íielefne było/ á ktore przez Nátána ducho

20: wnym zoftáło w Iezufie Mefyafzu. Przeto iáko Sálomo=

21: nowi ítolicá ziemfka/ krolewfka zacność/ mądrość y bogác

22: twá doczełne od Dawidá były zgotowáne y oddáne: ták

23: zás Iezufowi przez potomftwo Nátánowe fplodzonemu

- 24: oddaná iest ıtolicá kroleřtwá duchownego od Bogá łáme=
25: go/ iáko łamże Archánioł Gábryel do pánny mówił: Ten
26: łyn twoy będzie wielki/ y łynem nawyźłzego názwan będzie
27: y da mu Pan Bog ıtolicę oycá iego Dawidá. Pátrzayże/
28: iż nie mowi Sálomonowę ktora była zacnieyřza ále Da=
29: widowę. A mowiąc o ıtolicy Dawidowey nie znáczy teź
30: oney źiemřkiewy ktora iuź była wřtála/ ále rozumie duchowná
31: ktora łie w Iezufie łkutkiem záczyłá/ iż łie teź Iezus z Du=
32: chá řwiętego záczył. **VCZEN**. To tym obyczáiem
33: mniemánie tych waźne będzie ktorzy mowiá iż Duch řwie=

ty w

strona: 156v

Dziewięta Rozmowa

- 1: ty w pánnę wřtąpił/ y onże w niey miáłto nafienia był/ y on=
2: że teź łobie łam domek ábo mieřkánie/ to iest ciáło łpráwił.
3: **NAVCZYCIEL**. A coź zás tákiego tych ku tákiemu
4: mniemániu przywodźi/ że ták grubie y łprořnie mowiąc o
5: rzeczách BOřkich/ wedle rozumu człowieczego mowiá.
6: **VCZEN**. Biorá przedię łłowá te: Duch řwięty (*marg*) Duch S. przydzie nácię. (–)
7: przydzie w cię/ Luk: 1. v 35. potym ony z wierřzá 31. Oto
8: poczniesz w żywoćie. O ktorych ták mowiá/ żeby to znáczyć
9: miály/ iákobyř ták rzekł: oto do żywotá twego przyimiesz
10: łyná BOřego/ onego wiecznego y řwiętego ducha/ ktory
11: przedtym z oycámi mawiá/ przez ktorego BOG wřzyłt=
12: ko łpráwował/ ktorego piřmo Aniołem częłto názywá. Ku
13: czemu teź ielźcze y to przydáia/ iż żaden przyiác do łiebie nie
14: moźe/ iedno rzecz iuź przedtym będacá: á tákby y pánná nie
15: mogła była począc łyná/ ielłiby ten łyn iuź pierwey nie był:
16: ktorey powieřci łwey oto ielźcze podporę tę przydáia/ iż ták
17: Mátheuř 1. v 18. nápiłá. A Iezufá Chřiřtufá rodzenie

- 18: tákowe było/ iż gdy mátká iego Márya/ poślubioná była
19: Iozeffowi/ tedy pierwey niż sie zezli náleżioná była máiąc
20: iuż w żywoćie z Duchá świętego/ á w v 20. Abowiem co
21: sie w niey zrodziło z Duchá świętego iest. Gdzie też zofo=
22: bna słowko to/ **ex** álbo **ek**/ to iest co mowi z Duchá barzo
23: rościągáią/ á tym wżyftkiey rzeczy słwey podeprzeć chcą/
24: iákoby nic nie mogło być/ ieliby/ **ex**/ to iest z czego nie było/
25: á ták to **ex** chcą mieć Duchem świętym/ onym mowie/
26: przedwiecznym słynem Bożym/ z ktoregoby się począł y vro=
27: dził Iezus Chrystus. **NAVCZYCIEL**. Mniemá=
28: nie to prófne y nikczemne iest/ do ktorego ludziom tym na=
29: przod potrzebá było dowieść: iż iuż ten ich słyn przedwie=
30: czny Anioł ábo Duch był iftotnie **in rerum natura** A potym
31: to zaś iálnym słowem Bożym pokázác/ iż tenże á nie inzy/
32: w pánnę wstąpił/ y tám w niey dziewięć mieřicy/ iáko w
33: iedney kłózie mieřkał/ niż sobie domek/ ábo iáko oni mowią

przybytek/

strona: [157]

O Żydówkich
wywodziech.

Lif147.

- 1: przybytek ku mieřkaniu/ to iest człowieczeństwo ábo ciało
2: słprawił: czego żadną miarą dowieść nie mogą/ chociaż sie
3: ná to dawno dziwnymi słpobámi zdobywáią/ iáko sie z
4: przeřłych rozmow o słynu Bożym człowieku Iezufie Chri=
5: stufie pokazało. A ták tá ich dumá obrzydła mieřcá ża=
6: dnego nálesć v wiernych nie może. Przy ktorey oto sie w
7: tym mylą/ gdy ták przeciw włáności słow ięzyká Grec=
8: kiego przekládáią/ mowiąc: Duch ś. wnidzie w cię. Gdyż
9: nie w cię ma być tłumáczono ále ná cię ábo do ciebie. Bo
10: nie stoi w Greckim **eis fe** to iest w cię: iáko ono czytamy/

- 11: Máth: 8. v 31. 32. o duchách złych/ ktorzy prosili Páná/
12: áby wniść mogli **eis tin angelin to choiron** w ftádo wie=
13: przow/ iákoż y weszli: ále ftoi **epi fe** to iest nád cię/ ábo ná
14: cię/ ca iest rzecz inſza. K temu też ielzczę nie ftoi ták nápiſa=
15: no **eifeleufetai eis fe** to iest wnidzie w cię/ iáko ono ftoi o
16: tychże duchách złych Luk: 8. v 30. 32. 33. wiele dyabłow we
17: ſzło weń: Y áby im w nie dopuścił wniść weszli w ony wie=
18: prze: **eifithen eis auton: eis ekeinous eifelthein: eifilthen eis**
19: **tous chirus:** ále ftoi **epeleufetai/ epi fe/** nádeydzie ábo nád=
20: bieży ná cię/ á nie wnidzie w cię. Cze^{go} áczbym też mogł przy=
21: klády pogáńfkich Greckich Piſárzow podeprzeć/ wſzákże
22: wolę ná iednym ſwiádectwie ſłowá Bożego przeſtác. A
23: ielzczę tegoż Lukáfzá/ ktory wnet potym káp: 2. v 25. tákie=
24: go ſpoſobu mowy vżywa/ mowiac o ſtáruſku onym ſwię=
25: tym Symeonie/ iz był ná nim Duch ſwięty. A iefliby ondzie
26: gdy mowił o Máryey pánnie chciał ták kto wykłádác/
27: Duch ſwięty to iest on ſyn Boży wieczny przyidzie w cię/
28: tedyby też y o Symeonie tákże mowić muſiał/ á Duch ſwię=
29: ty to iest ſyn on przedwieczny był w nim. Aliſciiby tego ſy=
30: náBOżego nie lámá Márya poczynałá/ w łobie miáłá/ y (*margin*) Kto ielze y teras błędu
Manicheufy Mágo broní. (-)
31: rodziłá/ ále też y Symeon. A iz mowia żeby rzecz iuz będą=
32: cá/ to iest onego ſyná BOżego przedwiecznego/ poczác/ to
33: jeſt do żywotá przyiac miáłá: iz rzeczy nie będącey przedtym

n

przyiac

strona: [157]v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: przyiac nikt nie może/ tedy ſie nieopátrznie w błád Márcy=
2: onow y Mánicheufzow wdawáia/ ktorzy też tymże mniemá
3: nim y z inſzymi mnogimi będąc wiedzieni/ ták o IEzufe

4: fynu Bożym trzymáli/ iż on nie był prawdziwym człowie=

5: kiem/ ále tylko po łobie poftawę y podobieńftwo człowieká

6: pokázował/ duchem tylko ábo Aniołem będąc. Z ktorego

7: błędu wkorzeniło fie to frodze w Papięftwo/ nád ich po=

8: łpolite o IEzufie wyznánie/ że ták ná káždy rok ná gody w

9: kościołách fwych łpiewáią **Vt vitrnm non laeditur fole pe=**

10: **netrante, fic illaefa permanfit poft partum et ante.** To ięft

11: iż iáko łzkło obrázone nie bywa/ choć ie promień łłoneczny

12: przebija/ ták też przed rodzenim y po porodzeniu nie náru=

13: łzoną pánną Máryą zoftála. Ktorego błędu nie ięft też wol

14: na Wielkonocna oná piołnká/ ktora chłopftwo obzárfzy fie

15: w kárczmie/ tákże zácy y báby cáłymi gębámi łpiewáią: iż

16: też Chriřtus wftał z martwych nie ruřzył kámieniá/ ni pie=

17: częci żadnego známieniá. Co łłufznie według tego błędu

18: ktoryř przypominał z Márcyonem y Mánicheufzem mo=

19: wią. Abowiem ięfli Duch łwięty to ięft on łyn Boży przed=

20: wieczny w Máryą wftąpił y ducha onego pánná poczęła á

21: nie człowieká Iezufá Chriřtułá/ ktory był potomkiem Da=

22: widowym wedle ciála: tedy też człowieká vrodzić potom=

23: ká Dawidowego nie mogła/ ále ducha vrodziła. Bo co fie

24: záczyňa w żywoćie/ to fie też potym ná łwiat rodzi/ á nie co

25: innego/ co nie było poczętego. Przeto też y Chriřtus Pan

26: mowiąc z Nykodymem o odrodzeniu/ tego przykłádu po=

27: łpolitego y włzem wiadomego vzywáiąc mowi co fie z ciá

28: łá vrodziło ciáło ięft: á co z ducha duch ięft. A ták ten też

29: tám zmyłłony Duch łwięty łyn Boży/ iż fie z ducha záczył/

30: duchem też być muřiał á nie człowiekiem/ áłisći niebożetá

31: zbáwienia nie máią/ bo okupu zá łię y grzechy łwe mieć nie

32: mogą. Bo ięfli tylko duchem ięft ten ich łyn/ iákoż konie=

33: cznie według tey ich dumy nie może być czym inřzym/ á duch

strona: 158

O Zydowkich

Lif158.

wywodziech.

- 1: vmrzeć y od vmártych powtác nie może tedy iefzcze oni fą
2: w grzechách fwych y dáremna ieft ich wiára. Bo duch tyl=
3: ko duchom fłużyć może/ á człowiek też záfię ludziom. Ale my
4: iż wierzymy że fie wedle woley y mocy Bożey/ v ktore^{go} nie=
5: máłz nic trudnego człowiek z Máryey záczył/ y człowieká
6: oná nam podobnego we wzyftkim y kufzonego oprócz grze=
7: chu vrodziłá/ tedy też z człowieká tego miedzy innymi za=
8: cnymi pożytkámi y poćiechámi/ ten też nieposlednieyfzy ma=
9: my/ że on wydan ieft dla grzechow náfzych/ á wzbudzon ieft
10: dla vsprawiedliwienia náfzego. Przeto też z Páwłem Apo
11: ftołem niehcemy znác fyná Bożego/ ináfzego iedno Iezufa
12: vkrzyżowanego. A náwet co mowią o tym fłowku **ex** ábo
13: **ek** to ieft z ducha/ żeby fie tym fłowkiem duch on w Máryą
14: pánnę wpráwował: ktorego oná poczęła y vrodziłá: tedy
15: też to zá tym poydzie/ iż gdy tenże Máteufz mowi káp: 1. v
16: 3. 5. 6. rć. Iudás vrodził Fáfefá/ y Zarę/ z Támáry: Sál=
17: mon Bohofá z Rácháby: Bohos Obedá z Ruty/ Dawid
18: Sálomoná z oney Vryáfzowey. Gdzie też wzędy ftoi to **ek**
19: że fie też Támárá w Iudáfá/ Rácháb w Sálmoná/ Rutá
20: w Bohofá/ Vryáfzowá w Dawidá/ będą muśiály wprá=
21: wić. A ták Fáfes/ Zárá/ Bohos/ Obed/ Sálomon nie bę=
22: dą biegiem przyrodzonym z ciála y ze krwie áni z woley mę=
23: żá y niewiáły vrodzeni: ále z tych mianowáných mężow/
24: w ktore álz wftąpić niewiáły ich muśiály/ á oni ie też poczý
25: nác y rodić: á nie niewiáły ony z ich nafienia: A iefli ál/ **ek**
26: to ieft z nich poczęli: tedy też tofz co poczęli/ rodić záś muśi=

27: li. A ták Dawid nie vrodził Sálomoná/ ále Vryańzowę żo=
28: nę: Bohos też nie Obedá/ ále Rutę. rc. Tu widzisz moy dro
29: gi bráćie/ w iáki sie błąd niewywikłány ludzie ci mizerni
30: wdawáią: ktorzy oto ná słowie szczyrym Bożym nie prze=
31: stawáią/ zá swymi sie sny wdawáią: co wśzytko nędznicy
32: dla tego czynią/ áby iedno swego przedwiecznego obronić
33: mogli. Ale gdyby táką sprofność wyvodu tego swoiego

n ij

prawdziwie

strona: 158v

Dziewiąta Rozmowa

1: prawdziwie poznać mogli: nie wierzę áby też nie zaráz swo
2: iego przedwiecznego odbieżeć muśieli/ przedstawłzy ná iedy=
3: nym á prawdziwym synu Bożym potomku Dawidowym
4: wedle ciała. Ná którym wierzący Pańscy przedstawáią/ y
5: Bogá oycá zań vtáwicznie wychwaláią. **VCZEN.**
6: Ktoś tedy iest włafne wyrozumienie słow tych. Duch ś.
7: śtapi/ ábo znidzie ná cię/ á moc naywyższego zácni tobie.
8: **NAVCZYCIEL.** To iest á nie inśze/ że tymi to słowy
9: ániół wybija ciełfne rozumienie Máryey pánnie z głowy/
10: áby sie nic w tey mierze nie oglądálá ná zwyczáy/ sprofob ro=
11: dzenia ludzi ná świat/ przez wniesienie męłkiego nafienia
12: do żywotá: czym sie pierwey wymawiálá mowiąc: A iákoś
13: to może być/ poniewaf ia mężá nie znam. Ale áby iuż tylko
14: Bogu obiecuiącemu vwierzyłá/ y w tym sie iemu cále pod
15: dáłá: który to sam/ iáko ten który iest Bogiem nawyższym/
16: przez ducha swoiego/ procz iey śtáránia y wyrozumienia
17: rzeczy tey śpráwić chćiał przez ducha s. To iest mocą swoią
18: włafną/ możną y świętą. Bo iż przez ducha s. nie rozumie
19: iedno moc Bożą/ przeto za iedenże wykład słow swych przy
20: dáie: y moc naywyższego zácni tobie. Ktorą moc Bożą/ á=

- 21: bo nadeście ná pánnę duchá ś. przeciw mocy męłkiey/ ná
22: którą sie pánná oglądála wyftawia. Iákoby temu zábiegá
23: iąc co pánná myśliá/ y iákoby ták k niey mowiąc: ty ták
24: mniemáñ/ że płodu w żywoćie śpráwić nikt nie może iedno
25: mąż/ ábo nafienie iego. A iá zás to tobie powiádam/ że do
26: tego mężá nie trzebá: gdy Bog śam/ v ktorego niemáñ nic
27: niepodobnego/ to w tobie wykona/ miałto mężá/ á wykona
28: przez duchá śwego ś. ábo przez śwá włáfná moc. To ia ták
29: ty śłowá rozumiem/ y ten w nich vmyłł ánielłki vpátruię.
30: **VCZEN.** Iełliby ták było iáko mowifz/ żeby sie to po=
31: częćie śtáło bes mężá iey Iozefá/ á czemuł z śtáką pilnoćią
32: Máteufz (bom to iuż obaczył/ iż Lukáfz nie iednę rzecz z nim
33: piñze/ ále narod Máryey wilicza) opifuie vrodzenie Iozefo

we z

strona: 159

O Zydowłkich

Lif159.

wywodziech.

- 1: we z Dawidá/ á nie ráczey Máryey śamey/ ták iáko Lukáfz: (*margin*) Czemu Mátheuftak
pilnie opif rodzaj Iozeffow ielłnie z niego vrodził Iezus? (-)
2: gdyż to poczęćie y vrodzenie Iezufá do niego nic nie należy.
3: **NAVCZYCIEL.** Bog to wżyfłtko co iedno tu czynił
4: około poczęćia y vrodzenia śyná śwego Iezufá/ ták czynił/
5: iákoby rzecz tá do czáfu pewnego zákryta byłá od mędrkow
6: ludu onego Izráelłkiego/ y od infzych potentatow świátá
7: tego/ niehcąc aby on śyn iego miał być zá obiecánego z
8: dawná Mefyafzá zaráz poznány/ y zá páná chwały przy=
9: ięty: álby sie przezeń wprzod Boże pośtánowienie wykona
10: ło. Bo gdyby tá rzecz nie byłá ták pokryta/ tymi zwierzcho
11: wnymi á wżem pośpolitymi pośtępkami: tedyby sie potenáci
12: oto śtárali/ iákoby dziećie ono przed czáfem zágłádzili. Iá=

- 13: kof sie oto starał Herod/ skoro o nim troche z mędrcom wly
14: szal. A gdzieby mu ci nie mogli byli nic wzynic/ tedyby po=
15: spolstwo ono Izraelkie nigdy mu tak/ na gardlo nieftalo/
16: aniby byli Pana chwały vkrzyzowali/ iako Pawel mowi
17: 1. Korin. 2. v 8. Ale y procz tych przyczyn na ono pamietac
18: malz/ comci iuz wprzod powiedzial/ ze Maryey glową byl
19: Iozef: iako malzonek: skoro od poslubienia iey sobie za zo=
20: ne: a ona z nim spolnosc miala ciala iednego/ chocia ielz=
21: cze z nia nie mierzkał/ ani iey vznał. A tak aby wzpliwosci
22: zadney nie bylo/ o vrodzeniu Iezufowym z potomstwá Da
23: widowego/ przeto y do pokolenia/ y do miastá domu Da=
24: widowego polzla panna za maz: aby y z strony vrodzenia z
25: matki/ y z strony meza iey/ nie do ktorego inzego domu/ a=
26: bo potomstwá nalezal Iezus Pan/ iedno Iudzinego/ a do
27: domu Dawidowego.
28: **VCZEN.** Ale czemu wzdly Filip/ a potym y lamá
29: Marya matka nazywa Iozeffáoycem Iezufowym? Abo (*marg*) Czemu Filip y Mázowie
IOzefáoycem IEzuf. (-)
30: pismo czemu obudwu rodzicami zowie Iezufowymi? Ian
31: 1. v 4. Luk: 2. v 33. 41. 48. Ielizby tylko z lamey Mary=
32: ey byl Iezus Pan. **NAVCZYCIEL.** Nietylkoć
33: Filip (ktory naten czas nic ielzche co byl Iezus nie wie=

n iij

dział

strona: 159v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: dzial/ ani tego gdzie sie vrodzil vwa زال/ w czym sie tez y
2: Natanael powiesci iego dziwowal/ zeby z Nazareth mia=
3: lo byc co dobrego) tak Iezufa synem Iozeffowym nazy=
4: wal/ ale y inzy wzyficy zlofliwi zydowie vragaiac mu Io=
5: zeffowym go synem nazywali. Ale a co to k rzeczy? moze=

6: li sie to z ftąd dowieść iż Iezus nic innego nie był iedno fyn
7: Jozeffow? y ták że też iáko infzy ludzie ze krwie y z ciáálá/ z
8: woley mężá y niewiálty poczęty y vrodzony? Boć Zydo=
9: wie y Filip z nimi náten čás ielzcze nic o poczęciu Iezufo=
10: wym z Duchá swiętego niewiedzieli/ ále tylko wedle ciáálá
11: y widzenia oczu fądźili. Ale/ á więcze iuż to prawdá będzie?
12: Iefli ták? tedyć IEzus nie będzie mógł być odłączony od
13: grzeźnikow/ iáko o nim písmo mowi Hebre: 7. v 26. A iż
14: go ták nie tylko Filip y Zydowie/ ále y fámá mátká zwáálá/
15: tedyć to oná wedle póspolitego zwyczáiu czyniálá ktory to w
16: łobie ma/ że y pásierbiętáOyczymy nazywáią Oycami
17: fwymi. A ták choć oná to z miłości y z powinney vcźciwo=
18: ści małżonká fwego czyniálá/ iż ták do fyná nálaźly go w
19: kościele trzeciego dnia rzekłá: Synu przecześ nam to ták
20: vcźnił? oto oćiec tway y ia żáłoŃni fzukálfmy cię: ie=
21: dnák nie táká iákiedyby sie byálá fpodźiewáálá odpowiedź v=
22: ftyfzálá: ále táká ktorey sie pewnie y z mężem fwym dźiwo=
23: wác y ná nie vmilknąć muśiáálá. Bo on to náten čás po=
24: kazał/ iż to iemu táyno nie było co oná mowiálá/ przeto iáko
25: by fie do Iozefá nie przyznawáiąc/ áby on miał być oycem
26: iego: iáko mátká wyrzekłá ták do obu mowi: Coż iżeście
27: mie fzukáli? áboście niewiedzieli/ iż w rzeczách oycá moie=
28: go mnie być potrzebá? Iákoby rzekł: nie toć iest oćiec moy
29: áni ia włáfny fyn iego/ ále BOG włáfnym iest oycem mo=
30: im/ á ták ia też iego á nie wálznych rzeczy pilnowác iestem
31: powinnieyfy. A iż nád to obudwu Ewánieliftá rodzicami
32: zowie powiádáiąc/ iż co rok chodźili rodzicy iego do Ieru=
33: zálém/ tedy z ftąd nic pewne^{g0} nie może być zámkniono. Na

przod

O Zydowskich

Lif160.

wywodziech.

- 1: przod iż iest **Synechdochica locutio**/ to iest mowá táka/ kto=
2: ra dla iednego/ y drugich przykłáda/ iáko dla iedney wla=
3: íney mátki może y oyczymá názwać z nią wespołek rodzicá=
4: mi. Potym iż nie fámi tylko rodzicy ále y ich wśyftká **fa**
5: **milia** ábo dom przez rodzice rozumian być moze. Bo nie
6: íam Iozeff z Máryą/ ále y infzy ktorzy z tegoí domu byli/
7: to iest wśyfcy powinowáci/ zaráz ípołecznie do IEruzá=
8: lem chodzili/ y o wśyftkich teź to Lukaśz mowi á nie o ía=
9: mym Iozeffie z Máryą: ták iáko teź ono o Elkanie czyta=
10: my/ 1. Sám: 1. v 12. 23. ktory pośzedł ze wśyftkim do=
11: mem do przybytku Páńfkiego/ ktory był w Sylo/ á przedfię
12: Anná y z Sámuelem zośtálá bylá domá. Lecź to y nákrót=
13: ce przypomionę czegom iuź był zápomniál/ iż pímo świę=
14: te nie tych tylko zowie oycámi/ ktorzyby kogo z nafienia
15: íwego ípłodźili/ ále teź y ludźi ítare y vcźciwe/ opiekuny/
16: náuczyciele/ wodze wiáry/ y infze vrząd iákowy ná íobie
17: nośzące: iáko íie z tych oto mieyfc pokázuie 1. Moy: 17. v
18: 4. Rzym: 4. v 11. A 1. Moy: 45. v 8. A 1. Sám: 24.
19: v 12. Sędź: 18. v 19. A 2. Kron: 29. v 11. rc. ktore ío=
20: bie dla pewności przeczytác mozeí. **VCZEN**. Toś
21: ty koniecznie tego iest mniemánie/ iż Iezus nie iest z nafie=
22: niá Iozeffowego/ ále tylko z Máryey pánnny z Duchá świę
23: tego ábo mocą BOgá nawyźlżego ípráwiony. A coź rze=
24: czeíł przeciw tym/ ktorzy go chcá mieć íynem IOzeffo=
25: wym przez włáíne małženstwo ípłodzonym? ábo ácz nic/
26: przez przeniefienie nafienia Iozeffowego w żywot Máry=
27: ey zá ípráwá duchá świętego: ktora rzecz bes ich włáíney
28: wiadomości táiemnie íie ítálá. **NAVZYCIEL**. Konie

- 29: cznie nie inżezgo mniemania ále też y wyznania iestem/ ie=
30: dno tego iż nie z nafienia Iozeffowego iest Iezus Pan/ ále
31: z nafienia Dawidowego/ gdyż tak písmo twierdzi. A tego
32: zás/ żeby był z nafienia IOzeffowego żadney nigdzie
33: zmiánki áni iákiego podobieńtwá ku takiemu mniemaniu

nie czyni

strona: 160v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: nie czyni/ owłzem sie temu ná włze strony bárzo sprzećiwa
2: A przetoż mi sie/ ci z tą dumą śwá spodobáć żadną miá=
3: rá nie mogą/ ktorzy w tę rzecz Iozeffá/ ábo ácz nic nafie=
4: nie iego męłkie wtráćić chcą/ czego písmo święte nie czyni.
5: **VCZEN.** Iż to tak śmieie przeciw nim mowisz á
6: rzecz przeciwną ich náuce twierdziłz/ proszę cię niechci nie (*marg*) Przyczyny ktore tego niedopuřzcziáią żeby Iezus miał być synem Iozeffowym. I. (–)
7: cięłko będzie przedemną też tego powiedzieć/ ná co sie ty o=
8: gładalz/ że tey dumy tych to Iozeffczykow przyiáć niech=
9: celz? **NAVCZYCIEL.** Rad to vczynię/ á tego
10: przed tobą táić nie będę/ iákom y rzeczy inżezych o ktoreś mię
11: pytał nie táil. To tedy wiedz iż te rzeczy przedię biorę. Na=
12: przod iż Ewánieliřtá ábo duch Boży/ z ktorego on nádch=
13: nienia pifał nigdzie łam z łwey ofoby iákoby też tę rzecz
14: twierdząc/ nie zowie Iozeffá oycem JEzuřowym/ áni też
15: Iezufař synem Iozeffowym/ ále to tylko pířze/ iákcie o nim
16: mniemanie y mowy miedzy ludźmi bywáły. Wtora/ iż on
17: řtaruřzek Symeon/ máiąc też duchař świętego nigdzie rze=
18: czy łwey do Iozeffá iáko do oycá nie obraca/ iákoby sie by
19: ło godziło obráćáć/ y iego tym iáko oycá włáłnego vcćić/
20: gdyby Iozeff włáłnym był oycem Iezuřowym/ ále tylko
21: do łamey Máryey mátki iego. Trzećia/ iż tak nigdi nie

- 22: mowi piśmo o Iozeffie y o żenie iego/ y vrodziłá Márya
- 23: Iozeffowi fyná/ iáko poľpolicie mowi: Národziłá Mel=
- 24: chá Nachorowi dźieci. 1. Moy: 22. v 20. A 24. v 24.
- 25: Dawidowi Vryafzowá vrodziłá fyná 2. Sám: 11. v 22.
- 26: Szeřáná vrodziłá Iárfzy Háráíá 1. Kron: 2. v 35. Tákże
- 27: iefzće y řam Lukafz 1. v 13. piřze/ iż Anioł mowił do Zá=
- 28: cháryafzá: Zoná twoiá Elzbietá vrodzi tobie fyná. Ale ták
- 29: mowi o Máryey y Iozeffie: Y nie poznał Máryey Iozeff
- 30: dokąd nie porodziłá fyná řwego pierworodnego. Máth: 1.
- 31: v 24. Lukafz tákże mowi/ káp: 2. v 70. Y porodziłá řy=
- 32: ná řwego pierworodnego. Czřwarta/ iż teź to z dawná duch
- 33: Boży przez Ezáíafzá opowiedáł o Mefyafzu mowiáć/ kto=

rego

strona: 161

O Zydowřkich
wywodziech.

Lif161.

- 1: rego Bog obiecował (iáko řie o tym w przeřřley rozmowie
- 2: mowiło) iż řie z pánný vrodzić miał/ mowiáć: Oto pánná
- 3: pocźnie y porodzi fyná/ iáko Mátheuřz przypomina/ á po=
- 4: tym to y Páweł wykłáda mowiáć: A gdy przyřřzło wypeł=
- 5: nienie czářu/ wyřřał Bog fyná řwego/ ktory pocźał być ábo
- 6: ktory był z niewiářty/ nie mowi z Iozeffa abo z nařienia ie=
- 7: go/ ále z niewiářty ábo ráđřzey z białyglowy. Piąta iż te⁸⁰
- 8: miánowicie dokłáda Duch řwięty iż iey nie poznał Iozeff/
9: dokąd nie porodziłá fyná řwego pierworodnego Math: 1.
- 10: v 24. Szofća iż teź y tego opifać nie zániechał Lukafz/ że
- 11: pierwey niź řie zefřli/ to iefř niź w małżeńřki řtan wřřąpili
- 12: Iozeff z Máryą/ tedy náležioná była brzemienná z ducha ř.
- 13: Máth: 1. v 18. ktorą rzecz Lukafz dořřáteczniey opifuiać
- 14: to powiáda/ iż Márya Pánná polubiona była Iozeffowi/

15: do ktorey panny Máryey záflubioney Iozeffowi/ á iefzcze
16: mężowi nie oddaney polány był Gábryel Archániół do miá
17: Itá Nádzáretá/ ktory opowiedział iey poczęcie bes mężá. A
18: w tym iey wiáry dodał o mocy Božey/ iż bes poznánia mężá
19: począc y vrodzić miálá fyná/ powiedáiąc: Oto y Elzbieta w
20: Itárości fwey/ á k temu będąc niepłodną/ iuż też od łzesći
21: miefięcy džiátkami zászlá. Co słyfząc Márya/ y ná słowo
22: fie Archánielfkie fpuściwfy/ pofzła přetko do Elzbiety/ á=
23: by fkutkiem powieści oney Archánielfkiewy doznála. Iákož
24: nie tylko ták nálázlá/ iáko od Archánióla słyfzála/ ále też w
25: onym poczęciu fwym przez Elzbieta y plód iey/ vpewnioná
26: była/ y tázme známieniće BOgá piofneczka fwá vczčila y
27: przez trzy miefiące przy niey zmieszkała/ niź fie do domu fwe
28: go wročila. Přetoz też/ gdy fie potym do domu zwročila/
29: będąc iuż znácznie brzemienná/ Iozeff fkoro to po niey oba=
30: czył mniemáiąc žeby fie z cudzołożyła/ małżeńtwá y flubu
31: onego swoiego z nią ták milczkiem zniknąć chciał/ chcąc
32: ták opuścić Máryę bes iey ošlawienia. Lecž gdy on ták z
33: sobá to rozmyšlá (iáko Mátheuř dokláda) ážci go w tym

o

ál

strona: 161v

Dziewiąta Rozmowa

1: Anioł Páńki przez fen nápomionął/ žeby fie nieobawiał
2: małzonki fwey Máryey wziąć sobie zá žonę. A w tym mu
3: šwiádectwo wydál o niey/ iż co fie w niey zrodziło było z du=
4: chá šwiętego. A ták/ iż fie ták doštáteczenie poczęcie iey z
5: ducha šwiętego procž mężá/ ktoremu iefzcze nie była odda=
6: ná w słowie Božym opišue/ tedy to lámo Iozeffá od poczę=
7: ćia y plódu onego šwiętego odstáwia/ y kázde inšze o nafie=
8: niu mniemánie ábo z nafieniá iego poczęcie/ choćiažby ono

9: nałubtelniey rozumu ludzkiego wywody przyfárbowane
10: było precz odrzuca. Siodma/ iż też nie mowi Ewánieli=
11: Itá żaden o Iozeffie ták/ Iozeff vrodził Iezufá z Máryey/
12: iáko mowi Mátheufz o inłzych/ Iudás vrodził Fáreffá y
13: Zarę z Támáry/ Sálmon vrodził Boofá z Rácháby/ Boos
14: vrodził Obedá z Ruty/ Dawid Sálomoná z Vryafzowey/
15: ále gdy porządkiem fwym przyśzedł do Iozeffá/ tedy iuż in=
16: łzym niż przed tym łpofobem mowi: Iákob vrodził Iozef
17: fa mężá Máryey z ktorey (á nie z ktorego) vrodził łie Ie=
18: zus/ ktory názwany iełt Chrıstufem. Ółma/ iż y tego ni=
19: gđziey w písmie łwiętych nie czytam/ co też niektorzy nowi
20: náuczyciele/ o przeniełieniu náłienia Iozeffowego w ży=
21: wot Máryey zá łpráwá duchá łwiętego báią/ y niewiem z
22: iáká łmiáłościá obrzymłká twierdzą/ przeto też ták áni rozu
23: mieć áni tego twierdzić chcę: rádniey iuż ták/ iákom przed=
24: tym okazał wierzyć y z písmem łwiętych przełtáwáć wolę.
25: A nákoniec iełliby to kto łmiáł błędem zwáć/ y mnie to zá o=
26: błádenie poczytáć/ wolę przedłię w tey mierze z písmem ł.
27: błędzić/ niżli z tymi to nowymi náuczycielmi ták bełpiecznie
28: iákoby iuż przepłynáwłzy/ y ná brzeg pewny wybrnáwłzy
29: wykrzykác. Dżiewiáta/ gdy łie też onemu nápominániu
30: Aniełłkiemu/ ktore było w widzeniu nocnym do Iozeffá o=
31: blubieńcá Máryey/ przypátruię á w nim tego nie widzę/ że=
32: by ták do niego Aniełł mowić miał: IOzeffie łynu Dawi=
33: dow/ nie obawiaj łie wzięć do łiebie Máryey żony łwey/ bo

co ł

strona: 162

O Zydowłkich
wywodziech.

Lił162.

1: co łie w niey zrodziło z łiebiec iełt/ bo zá łpráwá Bożá bes

2: twej wiadomości/ nalenie twoje iest w nią przeniesione/
3: przeto iá też ták mowić y wierzyć temu niechę. Ale iuż ták
4: ná tym przełtáne/ iáko Anioł rzekł: Bo co sie w niej zrodziło
5: z duchać iest święte^{go}. Y temu mocnie wierzę/ iż Iezus Pan
6: począł sie z Duchá ś. á nie z nalienia Iozeffowego. Dzie=
7: siąta/ iż też ielzczę Mátheusz Ewánielistá/ poczynájąc opi=
8: łowác narod Iezufá Páná/ nie wyłtawił naprzod Iozeffá
9: iáko oycá włáfnego (iáko go tym niektorzy czynić y zwác
10: śmieią) iákoby sie było godziło iego tym naprzod mimo in=
11: sze wlyłtkie vcźcić/ Dawidá rádźzey y Abráhámá wyłtá=
12: wia mówiąc: Kłięgi rodziú Iezufá Chriftufa syná Dawi
13: dowego/ syná Abráhámowego: y tázme od Abráhámá po=
14: cząwly porządnie potomłtwo iego liczy áż do Iozeffá mę=
15: żá Máryey/ á przedlię tego Iozeffowi nie przyznawa/ żeby
16: on Iezufá śplodzić miał/ ták iáko iego śplodził Iákob. Te=
17: dy ia też nigdy Iezufá zwác nie mogę synem Iozeffowym/
18: ále go bezpiecznie zwác będę Dawidowym y Abráhámo=
19: wym/ á dołyc mi ná tym będzie/ gdyż go ták/ iáko go piłmo
20: zowie ia też názywác y wyznáwác będę. A náwet imo to
21: wlyłtko comci iuż powiedział: ielibly to ták miáło być iá=
22: ko niektorzy mowili/ y kłięgi około tego nie máłe pifaái/ to
23: iest/ iżby Iezus był z nalienia Iozeffowego/ ále zá táiemną
24: śpráwą ducha świętego/ ktory ták Iozeffowi iáko y Má=
25: ryey śmyłly/ rozum/ baczenie/ pámięć/ czucie odiał/ że nie=
26: wiedzieli co sie z nimi dziáło/ ták iáko Loth ktorego opoiły
27: były corki iego winem/ że też nie czuł áni pámiętał co z ni=
28: mi dziáłál (bo to niektorzy zá dowod mniemánia śwego o=
29: błędlowego bráli) tedy przedlię/ chociażby to kto śmiał
30: twierdzić/ y mocą to ołobliwą y táiemną śpráwą ducha Bo
31: żego názywác/ ia tego zá rzecz pewną/ k temu zá ołobliwą/
<http://rcm.org.pl>

32: táiemną y duchowną mieć nie mogę/ áni fie ná takim mnie=

33: mániu/ ktore flábfze baczę być nád iefienny lod/ budować

34: niechęć. Ale iuż ták po profu ná tym flowie BOżym kto=

o ij

rem

strona: 162v

Dziewiąta Rozmowa.

1: rem wprzod przypominał przełtác wolę. Czego też tobie/ y

2: káždemu bogoboynemu chwalczy Bożemu wiernie życzę. A

3: to iuż małz odemnie/ przyczyny te/ o ktoryches fie pytał: ná

4: ktore fie ia oglądam/ y fpułzczam: y dla ktorych/ dumy tey

5: nowych Iozefczykow/ nie pochwalam: owłzem fie iey fprze

6: ćiwiam/ y ták to com iuż rzekł fmieie przeciw im mowie.

7: **VCZEN.** A co tego zá przyczyná/ czemu byś ty tego zá

8: moc Bożą y fprawę ducha ś. niechciał mieć/ gdyby fie ták

9: Iezus Pan z nafienia Iozefowego záczał á zwłáfczáz bes (*margin*) Czemu to nie ma być
pozwolono żeby fIEZus począc miał z nafIozefowego choć bes złączenia małzeńf. (–)

10: wiadomości/ y fpolnego/ ćielefnego z požádlivością złączá

11: nia fie rodzicow iego. Gdyż by fie to (iefliby to iuż ták było)

12: ftáło/ nie prze co innego/ iedno dla wwiárowánia fie požá=

13: dliwey lubości/ y też dla fplugáwienia fie przez fpołeczne

14: ich złączánie? **NAVZYCIEL.** Dla tego/ iż ia te=

15: go/ nie mogę przyczytác ofobliwey mocy y fprawie Bożey:

16: gdy o tym flýcham y czytam/ że fie też temu gdzie indziej

17: cóś podobnego przydáło: iáko to/ piłzá o tym niektorzy Fi=

18: żikowie iż to iednę biáługłowę potkáło/ że oná z nieopátrz=

19: nego wfiędzenia w láźni bes wiadomości/ y poznánia mę=

20: fzczyzny plódem záfzłá: Co iefliby tak było/ iáko oni piłzá/

21: tedyby y tá dumá nowych Iozefczykow/ o przeniefieniu na

22: lienia/ cos podobnego z tą fprawą miáłá: á tákby nowá y

23: dziwná/ áni Boską ofobliwą nie byłá. Boby fie rychley w

- 24: niey coś cieleśnego/ á przyrodzeniu ludzkiemu przywoitego
25: náydowno/ ániż Bofkiego y duchownego. Lecż iż temu
26: duch Boży mądrze y pilnie zábiega/ ták doftátecznym/ po=
27: częćcia tego/ opifánim z záczenia mocy nawyżłzego: tedy
28: ia koniecznie/ o tym tám przeniefieniu nafienia/ niechcę nic
29: wiedzieć/ áni też o nim pomyśláć. A co mowifz/ żeby fie to
30: ftác miáło dla wwiárowánia fie cieleśney požądliwosci: á=
31: bo dla wwiárowánia fie fplugáwienia przez fpołączne złą=
32: czanie onych świętych małżonkow: tedy to mowifz przeciw
33: Bogu fámemu/ y przeciwko ftádłu małżeńskiemu/ od Bo

gátez

strona: 163

O Zydowfkich
wywodziech.

Lif163.

- 1: gá też fámego poftánowionemu y záleconemu. w ktorým
2: požądliwość porządna/ dla wywodzenia potomftwá/ y ná=
3: pełniánia ziemie/ żadnym obyczáiem nie ieft grzechem: áni
4: iákim przekłéctwem/ ábo też fplugáwienim: ále rádfzey czy
5: ftością/ y Bożym błogofłáwieńftwem. Gdyż Bog małżeń
6: ftwu błogofłáwiąc/ nie tylko mu náten čás błogofłáwił
7: gdy iuz ono rodzicy náfzy napierwfzy/ z fądu onego wybor=
8: nego/ prze grzech wygnáni byli: ále iefzcze przedtym: tám
9: że w onym rofkofznym fądu/ gdy iefzcze byli w niewinności.
10: 1. Moy: 1. v 28. Gdzie im ono Bog nie tylko błogofłáwił/
11: ále fie im też mnożyć y ziemię nápełniác rofkazał. Ktore
12: błogofłáwieńftwo/ y teraz iefzcze w wiernych chwalcách
13: iego zoftáło. Dla czego też Bog/ y podzifiefzy dzień/ nie
14: fkąd inąd/ iedno z porządney małżeńskiey miłości/ chwალce
15: fobie obiera. A mámzerow/ to ieft/ nierządneho łożá dziattek
16: nie rad ćierpi/ przeto ich też do zgromadzenia Izráelá fwe=

17: go/ do dzieiątego pokolenia przypuźczć nie dał. 5. Moy:
18: 23. v 2. A fynć Dawidowego w cudzołóstwie Ńpłodzonego
19: zćbił 2. Sćmu: 12. v 14. Przeto ieŃliby dla łćmego Ńplugć=
20: wienia/ przez złćczćnie mćżeńŃkie przenieŃienia tego nćŃie
21: nia Iozefowego/ w Ńywot pćnieńŃki vŃywać mial Bog:
22: tedyby Ńie o wŃytkich mćżeńŃtwćch/ y o potomŃwie Ńwię=
23: tych onych Pćtryćrchow/ Krolow y Prorokow zwćpić
24: muŃiĆło: owŃzem byŃmy ie zć nieczyŃte poczŃtćć muŃieli/ y
25: zć obrzydŃe przed Bogiem. Ale iŃ to dobrze z piŃmć Ń. wie=
26: my/ Ńe Ńie mu wŃytkie te Ńpodobćły/ y bćrzo mu miŃe byŃy/
27: ktore teŃ byŃy z boićźnić iego y ku chwale iego: tedyby Ńie y
28: w mćżeńŃwie Iozefowym z Mćryć namniey nie potrze=
29: bć byŃo obćwćć Ńplugćwienia ićkiego przez porzćdnć ich
30: mćżeńŃkć pozćdliwoŃć y złćczćnie: gdyby Ńie tćk Bogu
31: Ńpodobćło byŃo z Mćryey pćnny przez nćŃienie Iozeffowe/
32: Ńprćwić Ńobie Iezufć potomkć Dawidowego. Ale iŃ tego
33: zaden pokćzćć Ńłowem BoŃym ićlnym nie moŃe/ Ńeby ten

o iij

Ńwięty

strona: 163v

Dziewićta Rozmowć

1: Ńwięty pŃod/ w Mćryey pćnny Ńprćwiony/ mial być z Io
2: zefć: przeto to Ńtćć muŃi/ iŃ to tćm Ńwięte poczććie/ y pŃod
3: bŃogŃłćwiony/ bes nćŃienia Iozefowego/ łćmć mocć Bo=
4: gć nćywyŃŃzego/ Ńprćwione byŃo. A Ńprćwiony ieŃt pŃod
5: ten Ńwięty dziwnym y nowym ŃpoŃobem w ŃywŃcie pć=
6: nieńŃkim: Ńeby teŃ y ten Ńyn z tćkiego poczććia Ńprćwiony y
7: vrodzony: y dziwnym y nowym czŃowiekiem/ nćd inŃze wŃyt
8: kie Ńyny ludzkie/ byŃ/ y Ńtćł Ńie wtorym Adćmem niebieskim
9: ićko Ńie przedtym mowioŃo/ y ieŃzcze mowić moŃe.
10: **VCZEN.** A mćŃŃe ieŃzcze co więcey ku temu przydćć/

11: czyli już dálej chcemy poštěpić? **NAVCZYCIEL.**
12: To iefzće ku temu przydaię: Naprzod/ iefliby fie też Iezus
13: Pan/ także z męskiego nafienia iáko inšzy ludzie (choćiażby
14: to było przez przeniefienie nafienia/ oprocz złączenia mężá y
15: niewiáfty) począc miał: tedyby on żadnym ſpofobem Adá
16: mem wtorym niebieſkim nie mógł być/ áleby też także iáko
17: ktory inšzy człowiek był człowiekiem ziemſkim. Aniby też to
18: mogło być o nim beſpiecznie mowiono/ iż on z niebá zſtąpił/
19: á iż iefł właſnym ſynem Bożym. Boby przedſię także też z
20: ciála y ze krwi á nie z ducha Bożego był/ ponieważy z na=
21: lienia męskiego był/ ktore nie co innego iefł iedno krew á ciá
22: ło. Iefzće y to k temu zdáloby fie to/ iż Archanioł ktory opo
23: wiedział pánnie poczęcie iego/ nie prawdę o Bogu powie=
24: dział/ mowiąc: iż v niego niemáſz nic niepodobnego/ gdyżby
25: tu już poczęcia tego nie mógł wczynić beſ nafienia Iozeffo=
26: wego. A takby Anioł więcey mamił pánną/ niżby fie z nią
27: ſzczyrze obchodził: á zwłaſzczá wybijaiąc iey to z głowj/ iż to
28: miało być oprocz mężá/ o ktorym ona ſámá mowiá/ á iáko to
29: powiedaiąc może być/ gdyż ia mężá nieznam/ gdyżby go
30: przedſię vznác (choćiażby to niewiem iáko natáiemniey by=
31: ło) muſiála/ gdyby nafienie iego do żywotá ſwego przyię=
32: ła. Otoż to iefł wſzyſtkiey tey rozmowy náſzey o tym po=
33: częciu y vrodzeniu Iezufowym z nafieniá ábo z potomſtwá

Dawidowego

strona: 164

O Zydowſkich
wywodziech.

Lif164.

1: Dawidowe^{go} zámknienie/ ná ono zydowſkie chytre zágadá=
2: nie: iż IEzus Chriſtus Pan náſz/ áczkolwiek iefł z ſámey
3: Máryey pánnj/ oprocz męskiego Iozeffowego nafienia/
<http://cm.org.pl>

- 4: łamą mocą Bożą przez ducha świętego (sprawiony/ iednák
- 5: iest nalienim ábo potomkiem Dawidowym wedle ciála.
- 6: O ktorego dziwnym poczęciu iuż ia dálej mowić niechcę/
- 7: áni łobie żadnego innego (po)łobu poczęcia iego (szukác/ ábo
- 8: łobie zmyślác będę/ nád ten dołyć iáinnie y dołtátecznie w
- 9: łowie Bożym opifány. O którym to czytam/ że łie nie łtá=
- 10: ło z nalienia Iozeffowego chociaż mężá pobożnego/ ále łie
- 11: łtáło z mocy Bogá nawyższego ábo zá (sprawą) ducha świę=
- 12: tego. A ták ty iestli iuż ná tym przełtáiesz/ wedle zdánia vmy=
- 13: łłu łwego/ pytay dálej o co chceš co łobie rozumieš być
- 14: napotrzebnieyłego. **VCZEN.** Vczyń ták/ powiedz
- 15: mi to ielzczę/ iákoby też ná to žydom odpowiedzieć/ gdy ták
- 16: oni záğádáią: Czemu Mária zá muž chodžiła/ gdyż nie z
- 17: mężá łyná począc miála? **NAVZYZIEL.** Cze= (marg) Czemu Mázámęż łągdy bes
- mežávrodzić miála? (-)
- 18: mu łie ták Bogu (p)odobáło/ ktory iey chęc ku małżeńłtu
- 19: (spraw)ił/ mężá zgotował/ y łerce rodzicow iey do tego ná=
- 20: kłonił áby iá zá muž dáli. A pewna to iż oná nie dla czego
- 21: innego zá muž (sz)ła/ iedno áby mężowi dżiatki rodziła (gdy=
- 22: by tego Bog nie dla czego innego (spraw)ić był raczył) po=
- 23: niewał nie dla czego inłzego małżeńłtwo połtánowane
- 24: iest od Bogá. Y mogłó to być że też oná potym mężowi łwe=
- 25: mu dżiatki rodziła/ gdy ták pierwey z woley BOżey onego
- 26: pierworodnego łyná łwego/ nád włzelákie łwe (p)odżiewá=
- 27: nie/ dla wybáwienia włzyłłkich łynow y corek Bożych/ v=
- 28: rodziła. A iż ielzczę zá tákiego mężá (sz)ła/ tedy łie y to dla te=
- 29: go wedle zrzáđzenia Bożego łtáło: áby łyn iey Iezus Chri=
- 30: łtus/ iákóm to iuż nie raz przypomiála/ z obu dwu łtron do
- 31: domu Dawidowego należał. Acz też y to przydác mogę/ iż
- 32: oná otym nic przedtym niewiedziála/ áni podobno o tym

33: rozmyśláá/ żeby kiedy sýná bez mężá począć y porodzić miá=

lá/ iáko

strona: 164v

Dziewiąta Rozmowa

1: lá/ iáko fie to z iey wláfnych fów pokázuie/ że fie iey to

2: rzecz niepodobna widziáá/ żeby ona procz mężá począć y

3: porodzić miáá. **VCZEN.** Ná tym iuż mam dofyć.

4: A iżes mi iuż dofyć wedle potrzeby/ o Iezufie Chrífufie z

5: sobą rozmawiáli/ y rozmaíte mniemánia y powieści o nim

6: żydowkie fałszywymi być obaczyli: ktorzy mu tego przy=

7: znać niechcą/ żeby on miał być Mefyafzem onym zdawná

8: oycóm záłlubionym/ áni tego że fie do nie^go prorocctwá ściá=

9: gáią/ w czym fie iuż błąd ich gruby á wywody fprofne oba=

10: czyły/ tedy mi fie iuż to zda zá rzecz słuźną y potrzebná/ áby

11: iuż też po tákim zborzeniu wywodów ich to było pokazano:

12: iż fie iuż obietnice Boże o Mefyafzu obiecánym fpełniły/ fi=

13: gury ábo ćienie vftály/ á ná mieyfce ich rzecz lámá náftá=

14: piá: á iż Iezus ieft Mefyafzem: nád ktorego y oprocz kto=

15: rego/ iuż fie żadnego inźzego wiernym fpodźiewać y oczeká=

16: wác nie potrzebá. Aby ták żydowie nie tylko widzieli omyl=

17: ne wywody fwe/ ktorymi fie vpornie/ á práwie oslep fprze=

18: ciwiáią prawdzie iáfney y przeźroczyfney/ áleby też y náfzey

19: wiáry pewnoś o przysćiu y o kroleſtwie Mefyafzowym

20: wiedzieli/ á iż fie nie ná piáku w wierze fwey/ ále ná pew=

21: nym y opoczyfłym fundámenćie buduiemy. **NAV=**

22: **CZYCIEL.** Barzo dobrze/ więc ták vczyńmy/ gdyż to (*marg*) Okazánie tego iż iuż Mefyafz przyfzedł. (–)

23: co mowifz bárzo łácnó może być pokazano. NAprzod

24: pewnymi niektórymi wywody/ á iákoby práwie pewnym

25: okazánim lámey wláfney rzeczy: Potym lámychże niekto=

- 26: rych żydowfkich Rábinow piłmy: á náwet/ ktora iełt rzecz
- 27: napewnieyfza/ piłmy świętymi. **VCZEN.** A ktoreł ty
- 28: małz v łiebie/ rzeczy tey/ pewne dowody/ ktorymibyś to po=
- 29: kázác mogł/ iż iuż Mefyałz przyśzedł? **NAVCZYCIEL.**
- 30: Naprzod ten/ iż iuż Ieruzálem y kościół do gruntu zborzo= (*marg*) Naprzod pewnymi niektorymi wywody.m (-)
- 31: no y z pámiątki (iż tak rzekę) żywiących wygládzono. Zá
- 32: ktorym zborzenim y wygládenim/ wśzyłtká oná rzeczpo=
- 33: Ípolita Izráelfka vpadłá: Krolełtwo ono nie tylko Izrá=

elł

strona: 165

O Żydowfkich
wywodziech.

Lił165.

- 1: elłkie wielkie/ ále też y Iudłkie łlawne y zacne wniwecz
- 2: iełt obrocone. Ofiáry też one zakonne: y Ofiárownictwo
- 3: Lewickie ábo Aaronowłkie zniśzczáły. Prorokow iuż zá=
- 4: dných áni odpowiedánia Bożego niemáłz. Skrzyniá przy=
- 5: mierza BOżego y z Efodem záginęłá. Pokolenia miedzy
- 6: łobá pomieśzáne/ że teraz trudno żyd ktory może to zá pewne
- 7: wiedzieć/ y to iáłnie pokázác z ktoregoby był pokolenia.
- 8: Náđ to/ niewola ták ciężka y ták długa że nigdy żadna
- 9: przedtym tákowa nie byłá. Co wśzyłtko iełt iáko iednym
- 10: żywym y dotkliwym wywodem y świadectwem/ iż łie iuż
- 11: prorocłwá łpełniły/ á iż iuż koniecznie Mefyałz przyśzedł/ á
- 12: iż on przyścim łwym tákowey znáczney odmiány iełt iedną
- 13: przyczyną. K temu ielzcze y to przydam: Pewna to iż łie
- 14: Mefyałz w Betlehem národzić miał/ bo ták o tym Prorok
- 15: powieđał Mich: 5. v 2. A Betlehem iuż tego niemáłz/ á
- 16: ktemu ielzcze ná onymże to mieyłcu narod inłzy obcy y mię=
- 17: łzka y rołkázuię/ á nie on lud Izráelfki/ ktoremu to przedtym

18: łużyło/ przeto też y to iest nieomylnym znakiem przyścia
19: Mefyafzowego. Iefzcze nád to Mefyafz on z dawná obie=
20: cány/ miał był ná oflęciu y oflicy do Ieruzalem ná krole=
21: łtwo wiechác Záchá: 9. v 9. to iest pokiby iefzcze była iáka
22: táka zwierzchność y rzeczpołpolitá Iudłka/ y támże wnidź
23: miał do kościoła one^{go} Bożego Málá: 3. v 1. A teraz iuż áni
24: miáltá onego/ áni kościoła/ áni żadney rzeczypołpolitey
25: Iudłkiey niemálfz: muśi to tedy być/ choćby temu niewiem
26: iáko żydowie ná odpor być chćieli/ iż iuż Mefyafz przyfzedł/
27: iuż sie prorocwá wypełniły/ zákón koniec fwoy wziął/ á no
28: we przymierze ná to mieyfce náftąpiło. **VCZEN.** Ale
29: łobie ták tufzá Zydowie/ iż iefzcze ma być y miáfto y kościoł
30: zbudowány/ do ktorego potym Mefyafz przydź ma. **NA=**
31: **VCZYCIEL.** To oni mowiá z domyłfu fwego coby
32: rádźi widźieli/ ále te^{go} pímmem śwíętyym pokázác nie mogá.
33: Gdyż iáko sie o tym przedtym mowiło/ one wřzyftkie obie=

p

tnice

strona: 165v

Dziewiąta Rozmowa

1: tnice/ o naprówie miáltá y kościoła do onego sie przywro=
2: cenia ich z niewoley Babilońkiey ściągáły/ y pewnie sie zá
3: Ezdrafzá y innych po nim fkończyły. Gdy ono y kościoł y
4: mury mieyfckie były poprówione/ y miáfto pobudowáne/
5: ktore sie też znácznie pomnázáło áż do onego oftátecznego
6: zborzenia iego. **VCZEN.** Słyfzałem twoie wywo=
7: dy/ ktore nie ledá co fą mym zdánim/ gdy sie im kto pilnie
8: przypátrzy/ á ony ftátecznie v fiebie vważy y rozbierze. A
9: ták mi iuż też iákoś rzekł/ powiedz y to/ co też o tym niektorzy
10: żydowfcy Rábinowie pífzá. **NAVCZYCIEL.** Pi=

11: Iżą ták w kłięgách iednych/ ktore nazywáią Sánhedrym (*marg*) Potym pińniektorych
żydowfRá. (-)

12: káp: Helek. Iżby on Prorok BOży Eliafz to powiedzieć

13: miał: Ze swiát ten Itać ma Iżeć tyfięcy lat: z ktorych dwa

14: tyfięcá minęło przed zakonem: dwa drugie miał Itać zakon:

15: á oIstáteczne dwa tyfięcá miáło być bez zakonie/ to ieft/ pod

16: Mefyafzem y pod Iáfką. A iż iuż teraz w Izoftym tyfięcu ie=

17: Itefmy od Iтворzenia swiátá/ á zakon też iuż on Moyże=

18: Iżow przed pułtorem tyfięcem lat vftáł: tedy oto według

19: ichże włáfnego swiádectwá/ iáfnie Iie to pokázuie/ iż iuż

20: przyIzedł Mefyafz. W tychże też iefzcze kłięgách Sánhe=

21: drym názwáných/ tákże y w kłięgách drugich Iomam piIze

22: ták Rabi Sálomo: Iż Iyn Dawidow nie miał przysć

23: (Iynem Dawidowym zowie y rozumie Mefyafzá) áżby

24: pierwey złoIliwa zwierzchność ábo Cefárftwo Rzymfkie/

25: nád Izráelem y ná wIzem swiećie pánowáło dziewięć mie=

26: Iięcy. Co iż Iie iuż dawno Itało y iuż zás minęło: bo iuż zás

27: oná Rzymfka Cefárfka zwierzchność vftáłá: tedy to rzecz

28: ieft pewna wedle tego ich piIánia/ iż Iyn Dawidow Mefy=

29: afz z dawná záIlubiony przyIzedł. Potym Rabi Moyżefz

30: Házdáfan wykłádájąc Ezá: 66. v 7. mowi ták o przy=

31: ściu Mefyafzowym/ y o zborzeniu oIstátecznym Ierozoli=

32: my/ ná ty Iłowá Ezáiafzowe: Pierwey niż ná nię bole przy=

33: Iży porodziłá: pierwey niż iá przeymy ogárnęły/ vrodziłá

męIżyznę

strona: 166

O Żydowfkich

LiIft 166.

wywodziech.

1: męIżczyznę tym IpoIobem: Pierwey niż Iie ten národzi/ kto=

2: ry ma Ieruzalem w oIstáteczną niewolá wpráwić/ yrodzi

3: fie Mefyafz. A Rábin Ionátán syn Vzyelow/ tyż słowá
4: wykládáiąc ták piŕze: Pierwey niŕli ná nie przyidá bole/ to
5: ieft niŕ bédŕie podwroconá Ierozolima/ záchowána bédŕie:
6: á niŕ iá przeymy rodzenia przyciŕná/ okaŕe fie Mefyafz. A tu
7: oto maŕz niektore z Tálmuđu ŕydowŕkiego ŕwiádectwá/
8: ktore vprzedaŕy przyciŕie Mefyafzowe. Słuchayŕe dru=
9: gich ktore iuŕ potym byŕy. Piŕze ták Moyŕeŕz Eiptczyá=
10: nin/ ieden teŕ z Rábinow ŕydowŕkich w kŕięgách Sophrim:
11: Zda mi fie ták/ iŕ Iezus Názaredŕki byŕ Mefyafzem/ ktory
12: zábity ieft od domu ŕádownego/ to ieft od vrŕedu: á on ieft te=
13: go przycyŕná/ ŕe Izráel vpadŕ od mieczá. Rábin zás
14: drugi imieniem Eleázár/ gdy go pytano przeczby ták dŕugo
15: trwála tá niewoŕa ich/ ták ná to powiedziaŕ/ iŕ fie to dzieie
16: dla dwu przycyŕyn/ z ktorych tá ieft pierwŕza: Iŕ przy pier=
17: wŕzym miaŕtá y koŕcioŕá zborzeniu/ ktore byŕo za Bábitoń=
18: ŕkiego Nábuchodonorá/ mury tylko y ŕciány rozwáloŕ/
19: fundámentow nieruŕzywŕzy: ále fie przy wtorym y fundá=
20: mentom doŕtáŕo/ á to gdy Mefyafzá koŕcielny fundáment/
21: kámiéŕ on w Syonie záfádzony zábity. Wtora przycyŕy=
22: ná: Iŕ wŕdy pierwŕzy Izráelczycy/ ktory byŕy w Bábitoń=
23: nie/ grzechy fwe poználi y onych fie káiáli: ále ci/ wiedzac
24: to iŕ ich przodkowie Iezufá niewinnie zábili/ przedŕię fie te=
25: go káiáć nechcá/ owŕzem nád to ták wŕzetecznie mowiaŕ/ ŕeby
26: dla tego ták bárzo karáni byŕy ŕe go nie rychŕo zámordowá=
27: li ábo vkrzyŕowáli. O czym teŕ iefczŕe naydŕiefz/ v Rábi=
28: ná Ezdry/ v Rábiná Huny/ y v Rábiná Iákobá. Lecŕ imo
29: to/ piŕze teŕ ták Rábi Náchman w kŕięgách Sánhedrym
30: káp: Helek wykládáiąc ŕłowá Ezá: 54. v 8. 9. Gdŕie
31: ono mowi iŕ fie rozgniewáŕ byŕ BOG/ y opuŕciŕ byŕ lud
32: ŕwoy/ ále ná czás máŕy iáko zá dni NOego/ ták mowiaŕ:

33: Iako Noemu było sześć let lat gdy powodź wstąpiła: tak też

p ij

ść f

strona: 166v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: sześć let lat ma być/ od czasu Ezaiasza Proroka aż do Me=
2: fiasza: która sześć let lat iż już dawno minęła/ tedy już też
3: dawno przyšedł Mefasz. A nad to wszystko/ niechay kto
4: chce weyrzy w ich własne wyznanie/ które dał wydruko=
5: wac Sebastyjan Munter/ tedy też y to w nim naydzie przy
6: dziwnych a rozmaitych plotkach/ że tego Zydowie nie przą/
7: żeby nie już nie miał vrodzić Mefasz/ chociaż ielcze (iako
8: oni mówią y pią) nie przyšedł: czego ia tu teraz y z inzy=
9: mi ich świadectwy dla przedłużenia rzeczy przypominac
10: niechcę/ gdyż też na dwu albo na trzech świadectwach dofyć
11: może mieć każdy/ a zwłaszcza iż też oto ielcze świadectwa
12: ty/ nie od obcych y postronnych zebrane są przeciw nim/ ale
13: od ichże własnych wczycielow y wodzow. **VCZEN.**
14: A z piśmá świętego które też maś świadectwa przeciw (*marg*) Trzecia piś. (–)
15: nim/ którymibys tego podpárł iż już Mefasz przyšedł: aleć
16: takich potrzebá/ któreby były z ich ftárego Testamentu/ a
17: nie z nászego Nowego/ boby im oni żadną miarą wiary nie
18: dali? **NAVCZYCIEL.** Napierwíże mam Pro=
19: roctwo ono Iákobá Pátryárchy/ który tak o domu syná
20: swoiego Iudy powiedział/ iż od niego laśka albo sceptrum (*marg*) Nie będzie odjęte
Sceptrum od Iudy. (–)
21: Krolewskie nie miało być odjęte/ ani Piśarz od nog ie⁸⁰/ do=
22: kądby nie przyšedł Sylo/ to ielc/ dokądby Mefasz poścę
23: ścićiel od Bogá nie był dáný. A iż już przed pułtorem tyfiac
24: lat/ nie tylko sceptrum albo Krolewskie zwierzchności/
25: ale też y żadney inzy podleyzey/ w domu tym Iudziny

- 26: niemálfz: á nákoniec niewiem/ ielliby fie korcem máku (iż
27: ták mam rzec) doliczyć kto vmiál potomftwá Iudzinego/
28: á zofobná domu Dawidowego/ ktoremu to mimo infze od
29: Bogá było dano/ przeto ftąd iáwna rzecz ieft/ iż iuż dawno
30: przyfzedł Sylo/ fczęście przynofzący Mefyálfz. **VCZEN.**
31: Ale fnadz ieden ich Rábin w kfięgách Názachon/ ták ty
32: fłowá wykłáda: Iż nie miálá niewolá vftác od lafki Iu=
33: dżiney/ áni błąd Iezufowych náfládowncy/ ktory byl (iáko

on mo=

strona: 167

O Zydowkich
wywodziech.

Lif167.

- 1: on mowi) doktorem od nog ie^{go}/ dokądby nie przyfzedl Szy=
2: lo to ieft Mefyálfz. Abo iáko pofpolicie terážnieyfzy Zydo=
3: wie mowią: Iż tey niewoley wolni nie mogá być/ áż do
4: przyfcia MEfyálfzowego/ ktory dopiero przyfcim fwym
5: onych z niey wybáwić ma. Bo przez lafkę niewolá tę/ y in=
6: fze karánia Bożego plagi rozumieią y wykłádaią: á nie ták
7: iáko my Chriftiánie/ y wiele onych ftarych Rábinow/
8: przez lafkę fceptrum Krolewfkiej zwierzchności rozumie=
9: my/ ktora w Mefyálfzu koniec fwoy cále y zupełnie/ w rzá=
10: dzie onym zwierzchnym cíelefnym/ wzięłá: gdy powfzechna
11: duchowna zwierzchność nád wżemi narody/ ná Mefyálfzu
12: zoftálá. A oni zás o cíelefney dumaiąc/ ták mowią iż fie do=
13: piero od Mefyálfzá záczać ma/ á potym iuż nigdy nieuftá=
14: wác. **NAVZYZIEL.** Ten wykład ich fzczyre ieft
15: máctwo/ á onego zacnego prorocftwá Iákobowego pod=
16: wrocenie. Abowiem to náprzod fałfz/ żeby tám ná tym miey
17: fcu lafká niewolá iáką znaczyć miálá/ á nie rádŹzey zwierz=
18: chność Krolewfká: ták rownie iáko czytamy Pfál: 45. v

19: 7. Iáko fie to pokaże: naprzod ftąd/ iż potym Iákobowym
20: prorocctwie/ ácz częłto Iudzine potomftwo w niewoley by=
21: wáło/ iáko napierwey ze wżyftkimi infzymi Izráelczyki w
22: Egipcćie/ á potym fámo z Beniámitczykámi w Bábilo=
23: nie: wżákże oná niewola ich rychło vftawáá/ á oni nie tyl
24: ko wolności z innymi/ ále też y zwierzchności nád brácią
25: íwą vżywáli. Potym ftąd: Iż oni ftárzy przodkowie ich/
26: lepiej o tym Iákobowym prorocctwie (iákoś y íam przy=
27: pomionął) rozumieli/ y wíáfniey ie wykładáli niż terážniey
28: ízy żydowie/ ktorzy ni ocz fie więcey nie ftaríaá/ iáko o to/ że=
29: by wżyftkie ty mieyfcá/ ktore Iezufá Chríftu íáíáfnie zále=
30: cáią/ y iemu świádecctwo wydawáią/ wyfzpoćili y zepfowá
31: li. Bo ták tłumáczy mieyfce to Onkelus w Targunie Kál=
32: deyftkim/ mowiąc: Nie będzie odięty od Iudzine⁸⁰ domu ten
33: ktoryby ná íobie miał zwierzchność/ áni Pífarz z fynow/

p iij

f

strona: 167v

Dziewiąta Rozmowa

1: fynow iego/ ál ná wieki: to íeft/ ál przyidzie Mefyáfz/ kto=
2: rego íeft kroleftwo/ á iemu poftłufzni będą ludzie. A w Tár=
3: gunie Ierozolimftkim ták tyż ftowá nápiíáne czytamy: Nie
4: vftána Krolowie z domu Iudzine⁸⁰/ áni Pífarze/ Doktoro=
5: wie zakonni z fynow fynow iego/ ál do tego czáfu ktorego
6: przyidzie Krol Mefyáfz/ ktorego íeft kroleftwo/ ktoremu
7: poddáni będą wżyfcy Krolowie ziemscy. **VCZEN.**
8: Ale oni ták záś przeciiv temu mowią: A wżák vftáło by=
9: ło zá czáfu niewoley Bábilońfkiey/ á wždy nie przyfzedł był
10: Mefyáfz: á Iezus też wáfz nie národził fie potym áż w kil=
11: káfet lat. Aták on nie może być Mefyáfzem. **NAVCHYZE**

12: **CIEL.** A ia im zaś tak na to odpowiem: Iż Iákob Pá=
13: tryárchá/ nie o fámej tylko Krolewłkiey zwierzchności mo=
14: wił: ále też y o inšym podlejšym przełożeńftwie/ ktore
15: przedię vftác nie miáło (choćiażby iuż ťceptrum Krolew=
16: łkie vftáło) aż do przyscia Mefyafzowego. A przełożeń=
17: ftwo to podlejše/ došć znácznie wyráził Iákob tymi ťlo=
18: wy/ ktore przydáł do ťceptrum mowiác tak: Ani Pifarz od
19: nog iego: przez nogi nieco innego rozumieiac/ iedno oštátki
20: potomftwá Iudžinego. Abowiem áczkolwiek Zydowie
21: Krole ťwe/ y zwierzchność Máieftatu Krolewłkiego v=
22: trácili pod niewolą Bábilońfką: iednák támże w Bábilo=
23: nie/ y potym z nie^{go} ťie do žemie ťwey przywrociwłzy/ záw=
24: ždy niektore z domu Dáwidowego nád ťobą przełożone mie=
25: wáli Ierem: 29. v 1. Agge: 1. v 1. 17. Zach: 4. v 6. 7.
26: 9. rc. Až do Máchábeyczykow: po ktorých zaś Sędžio=
27: wie ludem onym rządžili aż do Herodá ťyná Antypatrowe=
28: go **IOsephus Antiq. Iud. lib: 14. cap: 17.** ktorego potym
29: rychło czáfu národził ťie Iezus Chriřtus. O ktorým/ iákie
30: też zořtáwił ťwiádectwo tenże Iozeff žydowłki pifarz/ nay
31: dzieřz **Iuda: Antiq: lib: 18. cap: 4.** A tak proroctwá tego
32: Iákobowego/ wydrzeć nam y Rábinom ťwym ťtárym te=
33: rážniejšy Zydowie nie mogá: choćia ťie oto wykřtámi

f

strona: 168

O Zydowłkich
wywodziech.

Lif168.

1: ťwym niewiedzieć iako ťtáráiá. Potym mařz drugi teyže
2: rzeczy dowod/ obietnicę onę Bożą Abráhámowi vczynioná
3: že w iego nafieniu miály być błogořłáwione wšzyřtkie na=
4: rody žiemłkie. Co ťie nigdy przedtym w řadnym potomku

5: Abrahámowym niepokazało/ aż dopiero w Pánie náfzym
6: Iezufie Chrifufie/ przez ktorego wáfycy pogáni przyfzli ku
7: znáiomósci Bogá iednego Izráelkfiego. Skąd teź to fie po=
8: kázuie: Iź poniewáf przezeń pogáni BOgá poználi/ á w
9: tym oto błogófláwieńftwá BOżego duchownego doftápi=
10: li: tedy on był tym to nafienim błogófláwionym Abrahá=
11: mowym/ á pogotowiu Mefyfáfzem z dawná požádánym.
12: Iefzcze y to nie mniefyfza/ co Aggeus pífze káp: 2. v 6. 7.
13: w ty fłowá: Ták mowi Pan zaftępow/ iefzcze ná iednę má=
14: łá chwilę/ á ia porufzę Niebem y ziemiá/ morzem y fułzą: to
15: ieft porufzę wáfyfcki narody/ á przyidą do tego/ ktore⁸⁰ z da=
16: wná wáfycy narodowie żádáli/ á nápełnię dom ten chwałá
17: mowi Pan Zaftępow. A potym w v 9. to przydáie: Więt=
18: fzá będzie flawá domu tego poftledniego/ niź byłápierwfze=
19: go/ mowi Pan zaftępow. Ktorych fłow część pierwfza/
20: ieft iednym wykłádem oney obietnice Abrahámowi vczy=
21: nioney. Wtora záś/ o więtfzey zacności domu wtorego/
22: ma fwoy wykłádem Málá: 3. v 1. w ktorym fie to pokázu=
23: ie/ przecz on kościoł wtory (ktory niwczym nie miał tákief=
24: go doftátku y ochędoftwá/ iáki był w pierwfzym przez Sá=
25: lomoná zbudowánym) miał przedię być flawniefyfzy ná=
26: deń: A to gdy ták Máláchiafz oftáteczny Prorok mowi:
27: Oto ia pošyłam pošlá moiego/ á on vprzátne drogę prze=
28: demná/ á nátychmiaft przyidzie do domu fwoiego Pan/ kto=
29: rego wy fzuakáie: to ieft/ pošel przymierza/ ktorego wy żáda=
30: cie/ oto idzie/ mowi Pán zaftępow. Ale y Rábin Achibá w
31: kfięgách Sánedrym káp: Helek/ ná ty fłowá Aggeufzowe/
32: ták nápiśáf: Po máłym czáfie á obiáwi fie Mefyfáfz. A od
33: czáfu tego iáko to nápiśáno iuź ieft/ blifko dwu tyfiácu lat:

Dziewiąta Rozmowa

- 1: á ták to pewna/ iż fie iuż dawno obiáwił Mefyafz/ á iż nie
2: ktory inŝy/ iedno IEzus Pan náfz/ tym Mefyafzem iefł y
3: był/ iáko y pímo y niektorzy Rábinowie świádczą. Cze=
4: mu iż teraznieyfzy żydowie wierzyć niechcą/ tedy to ná oko
5: po łobie káżdemu pokázuią/ iż pímu świętemu wiáry nie
6: dáią. **VCZEN.** Niechay temu iáko chcą żydowie
7: nie wierzą/ przedfię ty iákoś począł okázuy to co iefłcze małz
8: więcey z píma świętego/ poniewafł mnie tego iefł potrze
9: bá. Gdyż to dobrze baczę/ iż zftąd nie ládá iáko mogę być w
10: wierze mey potwierdzony. **NAVZYCIEL.** Ná
11: ty wŝyfłki świádectwá/ ktore fie iuż tu przypomináły/
12: wielkie też iefł y známienite prorocłwo ono Dánielá Proro=
13: ká Bożego/ ktore o teyże rzeczy powiedział. Naprzod káp: (*margin*) Dáprorok o przysciú
Mefłwiele píł. (-)
- 14: 2. v 31. áż do v 45. gdzie ono widzenie fnu Krolá Nábu=
15: chodonozorá wykłáda/ o bálwánie onym/ v ktorego bylá
16: głowá złotá/ pierśi y rámioná írzebrne/ brzuch y biodrá
17: miedziáne/ goleni żelázne/ á nogi częścią z żelázá/ częścią z
18: gliny ípráwione. Ktore bálwan nie co innego znáczył/ ie=
19: dno cztery Monárchie ábo páńftwá/ ktore miály być ná
20: świecie/ á iż ty wŝyfłki pokrułżyć miał kámieñ ieden/ z gory
21: bes ręku odcięty (o ktorym też małz Píal: 118. v 22. Ełá:
22: 28. v 16.) y wniwecz ie obrocić: á to w nogi one z żelázá
23: y z gliny vlepione vgodziwŝy: iákoż fie też ták ftáło. Abo=
24: wiem skoro po náftániu czwartey Monárchiey żelázney/
25: twárdey/ Rzymłkiey/ zá ktorey fie Mefyafł národził/ iáko fie
26: iuż z Rábinow żydowłkich pokázowáło: wnetże prorocłwo
27: Dánielowe/ o kámieniu procz ręku z gory odciętym/ skutek

28: fwoy brác poczęło: á to gdy on to kámień/ w nogi one zmie
29: lzáne z żelázá y z gliny począł być. Gdzie naprzod to bączyc
30: trzebá/ iż iáko przez Rzymfkie pánftwo/ ktore goleni żelá=
31: zne znaczyły/ vpádło pánftwo Greckie/ ktore było brzu=
32: chem y biodrámi miedziánymi: á przez to Perfkie y Med=
33: fkie/ ktore było ony rámioná y pierśi frzebrne: á przez to zás

ono

strona: 169

O Zydowfkich

Lif169.

wywodziech.

1: ono nád ty wżyftki fpániálze y koftownieyfze (bo z głowy
2: y z lzynie złotey) Bábilońfkie: ták też zás ná koniec ono oftá=
3: tnie/ nád inſze twárdſze y grubſze Rzymfkie/ koniec fwoy
4: przez on to kámień ktory fie z gory odwálił wzięło: tákże iuż
5: tylko nogi one y żelázne y gliniáne iefzcze potroſze trwáią. Y
6: to ták/ że iuż też w nie kámień ten co dzień to bárziew á bár=
7: źiey bije/ y bárzo ie krufzy y pfuie. A koniecznie iuż ich tłuc
8: nie przeſtanie/ ál też y ony do końcá ſtárte będą y wniwecz
9: fie obrocą. To iefť/ to terážnieyfze pánftwo Rzymfkie/ z Ce=
10: fárzá málowánego (bo iuż nie iefť włáfnym Cefárzem iá=
11: kowi przed Papieżmi Cefárze bywáli/ lecz tylko iákaś má=
12: ſzkárá ábo obraz Cefárzow pierwſzych/ y to iuż przezbeſtyą
13: obżywiony/ ktora też moc ſwoię od ſmoká bierze/ iáko czytaſz
14: Obiá: 13. v 11. 15.) á z Papieżá zdrádliwego. Bo to po=
15: dobno wiefz/ ktorymi fortelmi Papieże Rzymſcy zwierzch=
16: noſci tey doſtáli/ y iáko fie ná niey rządźili y iefzcze rządzą.
17: Czego ieflibyś z tey wtorey káp: nie mógł ták doſtátecznie
18: porozumieć: więc ſobie y to z pilnoſcią przeczytay/ co iefť
19: o teyże rzeczy w káp: 7 nápiſano v tegof Proroká: Gdzie
20: ono zás tyż Monárchije beſtyámi názywa. Iáfnie to poká=

21: zuiąć/ iż zá pánování czwartey beſtyey/ nád pierwſze trzy
22: dziwnieyſzey/ fyn człowieczy (rozumiey Mefyałz) miał być
23: w obłoku niebieſkim do Stárodawnego przywiedziony: kto
24: ry w lećiech Stárodawny/ ſam Bog żywy y prawdziwy/
25: miał dáć fynowi człowieczemu pánowanie wieczne nád
26: wſzemi narody. Ale iż iuż y tá czwarta beſtya dawno ieſt zá=
27: głádzoná/ to ieſt/ iż iuż ono páńſtwo żelázne Cefárzow wła=
28: ſnych Rzymſkich wſtáło: tedy też iuż koniecznie fyn Czło=
29: wieczy przywiedziony w obłoku niebieſkim do Stárodaw=
30: nego kroluie/ zwierzchności fwey nád wſzemi narody vży=
31: wáiąc. A iż ten fyn człowieczy Mefyałzá potomká Dawi=
32: dowego známionował/ wątpliwości niemáłz: á iż iuż da=
33: wno czáfy obiáwienia iego minęły/ tedy ná tym frodze żydo=

q

wie

strona: 169v

Dziewiąta Rozmowa.

1: wie błádzą/ gdy przedię imo Iezufá Páná inſzego Mefya=
2: ſzá czekáią. A ieſlićby iefzcze y to nie doſyc czyniło/ więc ſie
3: też y dziewiątey kápitułe przypatrzay/ á tám iuż náwet nay=
4: dzieſz y czás pewny/ ábo látá opifáne/ ktorych ſie to wſzyft=
5: ko ſtác miáło/ to ieſt kiedy przysć miał Mefyałz/ kiedy miał
6: być zábit/ á nic mu: kiedy Ierozolimá y z kościołem miáła
7: być ſkázoná: kiedy ofiáry one wſtáwiczne zakonne miály
8: być wygłádzone/ kiedy też y Prorocy wſtác mieli/ ktorzyby
9: co ná potym ludowi Izráelſkiemu opowiedáli/ ná co mo=
10: wię czás pewny był zámierzony/ to ieſt ſiedmdzieſiát tego=
11: dni. **VCZEN.** A což ty przez ieden tydzień rozumieſz?
12: **NAVCZYCIEL.** Ieden tydzień w piſmie ſwiętym
13: znáczy ſiedm lat/ dzień kłádac zá rok: ták iáko ono máłz 3.
14: Moy: 25. v 8. Gdzie ſiedm tegodni vczyni 490. lat:

15: wżákże ná to pámiętác maż/ iż dwoiákíe fą tegodnie: Ie=
16: dny fą lat/ á drugie dni. Látá tegodnie žnácžą/ gdzie dni
17: nie wřpomina/ iáko ná tych mieyřcách iuž náznácžonych
18: maż. Dni žás známionuią/ gdy fie iáfnie dni wřpomináią/
19: iako maż Dán: 10. v 2. 3. **VCZEN**. A což tákie=
20: go Prorok o tych tegodniách powieda? **NAVCZY**=
21: **CIEL**. To powiedá/ iż od wyřcia łowá Ieremia=
22: řzowego/ to iest/ po wypełnieniu Proroctwá Ieremiařzo=
23: wego/ o řiedmidžiefiát lat niewoley Bábilońřkíey/ wynidź
24: miáło řiedmdžiefiát te^{go}dni/ to iest/ lat cžtery řtá y džiewięć=
25: džiefiát lat/ do řkońcženia obietnic žřtaradawná o przyřciu
26: Mefyařzowym/ y o Nowym Przymierzu vcžynionych.
27: Gdzie Prorok nie tylko národzeniu/ przyřciu y žabićiu Me=
28: řyařzowemu w tych tegodniách cžás žámierza/ ále tež y
29: řkáženie miářtá/ kořćiołá/ ludu rořprořzenie/ ofiar zakon=
30: nych wygládzenie/ řpráwiedliwořci wieczney przywiedžie
31: nie/ y proroctwom onym zakonnym koniec opowieda. Kto=
32: ra rzecz iż iuž dawno/ bo przed pułtorem tyřięcy lat wřzyřt=
33: ká cále minęłá/ tak iáko BOG przez Proroká opowiedžieć
34: raczył: tedy fie y řtąd pokázuie iż Mefyařz przyřzedł: á iż nie

ktory

strona: 170

O Žydowřkich
wywodziech.

Liř170.

1: ktory infzy był nád Iežuřá Chriřtuřá/ ktorým žydowie po=
2: gárdžili/ y o gárdło žáprzawřzy fie go/ przed Piłatem/ przy=
3: práwili. Cžym řámi to po řobie pokazali/ y terážnieyřzy
4: vporni žydowie pokázuia/ iż oni piřmu řwiętemu nie wie=
5: rzá řni Prorokow rozumieią. O ktorých tegodni obrácho/
6: wániu/ iż wiele ludži vcžonych dořyc piřáło/ chořiaž nie we

7: wżytkim zgodnie/ bo też w to trudno potrefić/ ponieważ w
8: tey mierze Piárze fłowá Bożego vftáli/ aż sie trzebá z po/
9: gáńfkich Hiftorykow pewności lat tych doliczyć/ przeto sie
10: ia tu rzeczą tą zábawiáć niehcę/ gdyż ty sam będziećli tego
11: potrzebá/ będziełz mógł pińanie ich o obráchowaniu tych
12: tegodniow łobie przeczytać? **VCZEN.** Czytałem też
13: o teyże rzeczy Iozeffá Hiftoryká żydowfkiego/ **De bel: Iud.**
14: **lib: 7. cap. 10.** ktorego y sam kilákroć wfpominał/ ále
15: mi sie zda iż on liczbę taką kładzie/ ktora sie dáley ściąga niż
16: by sie rościągnąć miály ty tegodnie Dánielowe. A to gdy
17: kładzie od zborzenia kościoła pierwżzego/ przez Sálomoná
18: zbudowánego/ á przez Nábuchodonorá zburzonego/ aż
19: do zborzenia kosścioła wtorego/ ktore sie przez Wespázya=
20: ná ftáło/ lat 639. dni 45. Abowiem chociaźbyś od tych lat
21: odiał naprzod 70. lat niewoley Bábilońfkiey/ y 42. lećie
22: ktore wyłży od śmierci Chriřtuřowey/ aż do zborzenia ko=
23: ścióła y miáltá/ tedyby przedię zořtáło lat 527. A tegodni
24: 70. nie czynią tylko lat 490. A tákby sie to zgodzić nie mo=
25: gło/ boby 35. lat nádwyř zořtáło. **NAVZYCIEL.**
26: Prawdá to co mowisz/ żeby sie tegodnie Dánielowe/ z Io=
27: zeffowymi láty zgodzić nie mogły: ále izali dla tego Prorok
28: ma nieprawdę powiedáć/ iż sie Iozeff láty řwemi z iego te=
29: godniámi nie zgadza? Nie tuřę ábyś ták był řprofny/ że=
30: byś sie Iozeffowi od fłowá BOżego odwodzić/ miał dopu=
31: řzczáć? V ktorego/ áczyby to máła była/ nieco nád tegodnie
32: Dánielowe (gdzie iuź piřmá świętego nie ftáło) náddáć:
33: Ale gdy y tám náddáie/ gdzie co inřzego piřmo święte mowi

1: tam już iako nie jest czemu dziwować/ tak nie też w tej mie=
2: rze nie trzeba nań we wszystkim spuszczać. Abowiem gdy
3: też weyżrzył w onę liczbę którą tamże w tych księgach y w
4: teyże káp: kładzie/ opifuiać czas od zbudowania kościoła
5: Sálomonowego/ aż do zborzenia iego przez Nábuchodono
6: żorá. A sam też látá w księgach Sámuelowych Krolew=
7: Źkich y Kronik wedle lat y czału krolowania káždego Kro
8: lá IudŹkiego obráchuiefz/ tedy y tam to obaczyłz/ iż nie IO=
9: zeff z piŹmem Źwiętych niezgadza. A iż y tam w iáŹney rze=
10: czy/ ktorey nie y Źlepy domáćć moŹe/ znáććnie Iozeff Źzwán
11: kował: tedy nie dziw/ Źe też y náđ Dánielowych 70. tego=
12: dni lat więcey położył. Aleć przedfię BOG to/ co wyrzekł
13: przez Źwego Proroká/ czału Źwego wszystko wypeñnił/ á cza
14: lu rás zámierzonego nie przeŹpał: chociaŹ tego ludzie prze=
15: Źpáli/ áni tych iego tegodniow przyŹtrzegáli áni ná nie pá=
16: mięćáli. **VCZEN.** Rozumiem temu/ iż to BOG nie
17: bes przyczyny vczynił/ Źe nie po oney niewoley BábilońŹkiej
18: á potym dáleko więcey: gdy już y miáŹto y koŹcioł nápra=
19: wiony był/ nie tak częćto z onym ludem Źwym vmawiał/ y
20: Prorokow Źwych do nich poŹyłał/ iako to przedtym zwykł
21: był czynić/ á także też już práwie zániechano było/ nie tylko
22: tych tegodniow pilnowáć/ ále też y potomŹtwá Dawido=
23: we⁸⁰ pilnie opifuwać (á pogotowiu y inŹszych domow Izrá=
24: elŹkich) z iáką pilnoŹcią opifuwane było/ aż do łamey nie=
25: woley BábilońŹkiej. A áććkolwiek tej przyczyny dla kto=
26: rey to Bog vczynił/ trudno nie kto domyŹlić moŹe/ iednŹk z
27: wiela okolicznoŹci w piŹmie Źwiętych opifuanych/ mogą nie
28: niektore ku teyŹe rzeczy náleŹących/ pokazáć: iako to: IŹ nie
29: tak BOGu Źpodobáło/ mądroŹć Źwą/ y Źady Źwe/ rozumem
30: ludzkim nieogárnione/ przed ludŹmi zwiáććzÁ Źwiátá te=
<http://rcin.org.pl>

31: go odpornymi y fwowolnymi zákryć: á tym czáfem przed=

32: fie/ gdy oni iáko twárdym fnem zmorzeni/ o onych zacnych

33: Proroctwách nic nie rozmyfláli/ obietnice swoie wedle

przedwie=

strona: 171

O Zydowfkich

Lif171.

wywodziech.

1: przedwiecznego poftánowienia swoiego pełnić: á tak peł=

2: nić/ żeby koniecznie wybráni iego zbáwieni byli/ chociaźby

3: świat w złości fwey wśzyftek miał záginać. Abo ácz nic

4: dla tego/ iákoś przedtym mowił: iż gdyby vpátrzywśzy

5: czas pewny/ vpátrzyli też byli to iż Iezus był onym z daw=

6: ná obiecánym Mefyafzem/ tedyby go nie krzyżowali. Ale

7: to opuściwśzy/ tak ku chwale BOżey przed tobą wyzna=

8: wam/ iż temu mocnie wierzę/ chociaźbym fie nie mogł włá=

9: śnie z Hiftorykow tych 70. tegodni doliczyć/ że sobie mam

10: zá prawdziwe słowá Dánielowe/ y wierzę temu iż czáfu swe

11: go włafnie fie w Iezufie Chrifufie wypełniły: chociaźby

12: temu Epikurowie z żydami sprośnymi/ tak stárymi iáko y

13: nowymi/ niewiem iáko ná odpor byli. Przetoź cię iuż rzeczą

14: tą báwić niechcę/ á zwłáfzczá że też y śamy Hyftoryki y infze

15: zborowe Pifárze o tym czytać mogę. Ale iż mi iefzcze czegoś/

16: ku odpowiedánium żydom ná ich wykręty nie doftáwa: prze=

17: to bych y w tym chciał być náuczón y vpewnion: Iáko to/ (*marg*) Iefli w tym zydowie
zgrzełiz Iezufázá. (–)

18: iefli zydowie w tym co zgrzełzyli/ iż Páná Iezufá zábili: po=

19: niewáf śmierć iego włzem wierzącym iefł bárzo pożytecz=

20: na. A odpowiedzi twoiey ná to nie prze ktorą infzá przyczy=

21: nę żądam/ iedno prze tę/ iż tak zwykli zydowie mowić: Cze=

22: muł fie wy krześcijanie oto ná nas gniewacie/ y kozubáles

23: od nas bierzecie/ y rozmaitymi sposobami nas na każdy czas/
24: a nawiecej w wielki piątek przeladujecie/ iz to Przodko=
25: wie nalezny Jezufa waznego zabili/ poniewaz to oni ku wa=
26: szemu dobremu uczynili. Bo gdzieby go oni nie zamordowali
27: byli/ tedybyście wy żadną miarą zbawieni nie byli: ale iz
28: on od przodków naleznych zabity zmarł: tedy wam (iako wy
29: łami twierdzicie) śmiercią swą żywot wieczny sprawił. A
30: tak byście więcej powinni byli nam dziękować y nas mi=
31: łować/ niż się na nas gniewać y nas przeladować. To
32: mówią żydowie przed tymi od których się nic złego nie boją:
33: ale przed innymi tego niewymowiają.

q iij

Nazyciel

strona: 171v

Dziewiąta Rozmowa

1: **NAVCZYCIEL.** Gdyby to Żydowie terazniejszy/
2: żalując występku y złości przodków swych/ mówili: A to=
3: by kając się złości swych/ z pokorą serdeczną przypominali:
4: grzechy w tym ku zatraceniu/ od BOgą przyczynianego
5: nie mieli. Ale iz oni to mówią/ pochwalając ielzche w tym
6: przodki swe: na których złość y morderstwo bezbożne ze=
7: zwalają a nam ielzche tym wrogaią/ y z Pana nalezego Je=
8: zufa Chriatufa prawie naporzad szydzą/ przeto grzechu wol
9: nymi nie są/ y zatracenia wiecznego nie wyda: Owżem to
10: mówiąc/ tym sobie gniew wietrzy na dzień gniewu zgromá=
11: dzaią. Lecz abyś to obaczyć mógł/ iz w tym żydowie wy=
12: mowki mieć nie będą/ przed Bogiem w dzień on ostateczny
13: iz to nam tym uczynkiem swoim zdradliwym a złości wze=
14: lakich pełnym/ wflugując wolei Bożey/ y onemu ie^{go} przed=
15: wiecznemu postanowieniu/ dobrzy uczynili zabiwszy Iezu=
16: fa/ gdy śmiercią jego nas od wiecznej śmierci wolnymi v=

17: czynili. Przypatrz że sie/ dla łączniejszego rzeczy tey wyro=
18: zumienia/ oney zakonney iáłowicy płowey 4. MoY: 19. kto=
19: ra dla zgładzenia grzechow ludu Izraélfkiego/ przed obo=
20: zem paloná bywála/ iż oná/ áczkolwiek zacna była ofiarą
21: zá grzechy wżysfkiego ludu: bo ług z popiołu iey vczynio=
22: ny grzechy gładził tych ktorzy nim pokropieni bywáli. A
23: wždy choć z vcźciwością wedle rofkazania Bożego zábijá=
24: ná y paloná bywála/ przez pewne ofoby: iednák te ofoby/
25: ktore sie iey dotykały nieczyfytymi zostawály do czału pewne
26: go/ y omycia im náznáczonego. A ták iefliż ondzie odprá=
27: wuiąc onę ofiarę/ dla zgładzenia grzechow ludzkich/ iefzcze
28: nád to z miłości y posłufzeńtwa przeciw Bogu/ á z życzli=
29: wości przeciw grześnikom/ fplugáwieni bywáli ci ktorzy
30: to džiałáli/ y nigdy do zgromádenia infzych przypufzczeni
31: nie byli/ dokąd zá ono fplugáwienie fwe náznáczonego im
32: oczyszcienia nie odprawili. Coż rozumiefz fplugáwieniby
33: nie mieli być złościwy żydowie/ wydawfzy krew niewinną?

A iefze

strona: 172

O Żydówkich

Lif172.

wywodziech.

1: A iefzcze nie tym vmyśłem wydawfzy/ iákoby w tym woley
2: Bożey vfługuiąc/ bo o tym áni pomysłáli/ ále áby złości fer=
3: cá fwego dofyć vczynili. Co gdy pámiętác bédziefz łacno
4: żydom ná taką mowę ich odpowiedz. **VCZEN.** A ná
5: to co im powiefz/ gdy ták iefzcze mowią: Powiefdźcie nam
6: Chriftyánie/ iefli BOG iednáko zbawia wżysfkie ludzie/
7: ktorzy máią być zbáwieni/ czyli nie iednáko? Ale iż tego (*marg*) Iesli kto może być zbábes
Chriffá. (–)
8: záprzec nie możecie/ áby nie iednáko zbáwiác miał/ boby

9: był Bogiem odmiennym: á my temu wierzymy iż przodko=
10: wie náłzy zbáwieni fą bes Chriftofá wálzego: bo też on iefz=
11: cze náon czás nie był gdy oni pomárli: tedy y teraz chociaż
12: iuż ten wálz Chriftoś był/ bes niego ludzie zbáwieni będą: á
13: ták nie tylko nam żydom/ ále y wam fámym nic po nim ku
14: zbáwieniu. Gdyż BOg tymże Bogiem będąc/ tákże teraz
15: zbáwia y zbáwić może iáko y przedtym niż fie był Chriftoś
16: národził. **NAVCZYCIEL.** Zágadanie tákowe/
17: ile baczyć mogę/ nie ták iefť żydow tych/ ktorzy idą wedle
18: ćiałá z potomftwá Abráhámowego/ iáko tych co fie teraz
19: ku nim nowo od Krześcian przyłączáią/ á częłto fie w wie=
20: rze fwey/ iáko kur Indyfki w grzebieniu fwym odmieniáią.
21: Ale ná tym nic/ od kogożkolwiek póřło/ przedfię y ták nic
22: w łobie poważnego nie ma. Gdyż ći wřzyfcy ktorzykolwiek
23: ták mowią/ fámí pewnego fundámentu zbáwienia áni má=
24: ią/ áni widzą. Ale iuż ták máiąć łumnienie łtrwożone/ infzy=
25: mi też trwożą/ y ku tákowemuż zwątpieniu/ w iákim fámí
26: fą/ onych przywieć chcą. Ná ktore zágadanie/ áczby fie
27: mogło łzyroko/ dowodnie y doftátecznie odpowiedźieć/ w=
28: łzákże czálowi łolgując/ ták ći ná nie krotko odpowiem. A
29: napřod to mowię/ iż fie ná tym bárzo ći żydkowie mylą/ że=
30: by iednym á tymże łpołobem wřzyfcy wybráni Boży mieli
31: być zbáwieni. A to mowię/ co fie łknie fámym łřzodkow/
32: ábo rzeczy zwierzchownych/ przez ktore Bog ludzi zbawia.
33: A potym to przydáię/ iż áczkolwiek łřzodki rozmáite y ro=

zne fą/

strona: 172v

Dziewiąta Rozmowa

1: zne fą/ iednák z iednegoż źrodłá ná wřzyłtki opływá zbá=
2: wienie/ á mogę rzec/ iż też y drogá iedná do nie^{go} ludzie przy=

- 3: chodzą/ á nie dwiema ábo trzema.
- 4: **VCZEN.** A iákoż to? tegoć ia ielzcze nie rozumiem?
- 5: A ták powiedz mi to naprzod/ iáko to nie iednákim ípofo=
- 6: bem co íe tknie írzodkow ábo rzeczy zwierzchownych?
- 7: **NAVCZYCIEL.** Nie iednákim koniecznie: bo też (*marg*) RozmáííBOG ludzi zbá. (-)
- 8: nie iednákie zázwdy bywáło nabożeńtwo/ miedzy ludzmi
- 9: tymi/ do ktorych íe Bog przyznáwał/ á miedzy ktorymi
- 10: chwałę íwá miewáł. Bo ináčzey przed Abráhámem Bogá
- 11: chwalono: áináčzey zás od Abráhámá poczázwízy ál do
- 12: wyprowadzenia ludu Izráelkiego z Egiptu: á potym zás
- 13: iáko to teraz widzimy/ nierowno ináčzey. Bo przed Abrá=
- 14: hámem/ nie byóło żadnego obrzezowánia/ áni przymierza
- 15: ktoregoby powinni byli przyítrzegáć chwalcy Boży. Ali=
- 16: íci od Abráhámá y obrzezánie íe záczyłó/ y przymierze z
- 17: nim zaráz byóło vczynione: y obietnice wízem íynom y cor=
- 18: kam Bożym służące vczynione/ y częłto ponowiáne bywá=
- 19: ły. Co też trwáło áż do wybáwienia z Egiptu. Gdzie potym
- 20: ná pułczy oney/ ná ktorey lud Izráelki lat 40. miefzkał:
- 21: nowe práwá y nowe też nabożeńtwo íełt poítánowione/ y
- 22: znowu też infze przymierze ku pierwízemu przydáne. Czego
- 23: wílyłtkiego ktoby z Izráelczykow niechćiał byó pilnowáć:
- 24: ten łáiki Bożey nie mogł mieć/ áni íe zbáwienia ípodzie=
- 25: wáć: á nákoniec áni z ludem onym ípołkowáć. Ondzie
- 26: przed Abráhámem/ kto íe/ z dárowánia Bożego/ BOgá
- 27: bał/ á z miłóści przeciw niemu/ woley íego (w tym iáko
- 28: mu obiáwiono byóło) przyítrzegáł/ á ná łáikę íe íego y ná
- 29: miłóíerdzie ípułzczał: tedy ten/ bes obrzelki Abráhámo=
- 30: wey/ y zakonu Moyżelzowego/ zbáwienie odłózone v Bo=
- 31: gá miał. Lecż po Abráhámie/ ktoby z potomkow íe⁸⁰ obrze=
- 32: íką pogárdził: ten z przymierza Bożego wypádał/ y ku zbá

33: wieniu nie przychodził. Także też potym pod onym Moyże=

f

strona: 173

O Zydowkich

Lif173.

wywodziech.

- 1: szowym zakonem/ nie kto infzy mógł być pewien zbawienia
- 2: swoiego/ iedno ten/ ktory pilnując zakonu/ obietnicam Bo=
- 3: żym wierzył y ná nie fie spufzczał. A ktoby zaś/ zaniechaw=
- 4: fzy onych praw zakonnych/ chciał był Bogá chwalić/ tak
- 5: iáko go Noe y z domem fwym chwalił: ábo iáko potym A=
- 6: bráhám/ niż zakon náftąpił: tedy fie ten żadną miarą Bogu
- 7: podobác nie mógł. Także też y teraz/ gdy iuż po onym wżyfł
- 8: kim/ coś lepszego y dofkonálzszego/ raczył Bog ku chwale
- 9: fwey ludziom obiáwić/ dárowác y poftánowić/ y doftáte=
- 10: cznieyfze z nimi/ bo w lepszycy obietnicách/ przymierze vczy
- 11: nić: gdyby iefzcze kto ná zad ná ono pierwfe ogłędác fie
- 12: miał/ chcąc fie według niego rzádzić y Bogu według niego
- 13: fłużyć: takowy żaden fługą Bożym prawdziwym nie mo=
- 14: że być: gdyż on niechce tak Bogá chwalić iáko mu Bog
- 15: rofkázuie/ ále go tak chwalić chce iáko fie iemu fámemu
- 16: zda y podobá. Bo odrzucájąc to poftednieyfze nowe przy=
- 17: mierze lepfze y dofkonálzfe/ przez ktore pierwfe ono zwiot=
- 18: fzáło/ przymierza żadnego z BOgiem mieć niemoże/ á tak
- 19: też bez pochyby záginie. Skąd oto obáczyć możefz/ iż nie
- 20: ieden á tenże fpofof iefz zbawienia wfzech dzietek Bożycy/
- 21: ále rozmáity y ieden od drugiego rozny. Bo fie ondzie tym
- 22: fpofofem/ á tu zaś infzym/ fpodobáło Bogu zbáwiác wie=
- 23: rzące. Czego iż Zydowie/ iákoby przyftáło nie vpátruią/
- 24: przetoż też y fámami niewiedzą co mowią: Poniewáf y oni
- 25: fámami będąc pod onym MOyżefzowym zakonem/ nie tak

- 26: zbawienia dochodzili/ iáko Noe/ á potym Abráhám/ ále
- 27: inřzym á od onych obudwu rořnym. **VCZEN.**
- 28: Nuř/ wyrozumiałem to/ ále tego ielzcze niewiem iáko rozu=
- 29: mieć mam coř przydał/ iř chociař łą rozmaíte łpořoby zbá
- 30: wienia/ iednák przedřie z iednegoł źrzodłá wřzyřtki wypły=
- 31: wáią: á iř teř iednář drogą wřzyřcy do niego przychodzą.
- 32: **NAVCZYCIEL.** Iednym źrzodłem zbawienia w= (marg) Ale zbáz iednego źrzodłá płynie. (-)
- 33: řzyřtkich ia názywam miłość onę dobrowolną Bożą/ z kto

r

strona: 173v

Dziewiąta Rozmowa

- 1: rey to wřzyřtko pochodziło/ y ielzcze pochodzi/ co iedno wřzy=
- 2: řtkich wybránych BOřych wiecznemu onemu błogofłá=
- 3: wienřtwu zbawiennemu łłuży. Abowiem ktokolwiek ma
- 4: być zbawiony/ tedy tego kářdego Bog wmiłować muřiał/
- 5: ielzcze przedtym niř były záložone fundámentá řwiátá/
- 6: gdzie to łam w łobie pořtánowić raczył/ kto ma być iego řy=
- 7: nem y corką á kto nie. A przetoř teř po kářdym tákim ktore=
- 8: go ták wmiłował y ku řywotowi wiecznemu obrał/ tego
- 9: chce áby iego řłuchał y wiernie mu řłuzył: á řłuzył/ nie ták
- 10: iákoby řie iemu łámemu/ ábo ludřiom inřzym řpodobáło: ále
- 11: iákoby mu BOř łam řłuzyc łobie rořkazał/ okázuiąc mu y
- 12: w tym miłość řwoię/ gdy go łobie zá řługę řwego y chwał=
- 13: cę/ á co więřzszego y zá dzieię řwoie/ y dziedźicá kroleřtwá
- 14: řwego niebieřkiego bierze. A tám dopiero ielzcze y w tym
- 15: miłość řwą więřřą przeciřw tákiemu kářdemu řłudze řwo=
- 16: iemu pokázuię/ gdy go ma ná řwey pieczy/ y ná drogę go
- 17: řwą prowadzi/ áby řie zá drogámi inřzymi nie vdawřly od

18: niego nie zablądził. A drogę tę jednę tylko ma swoię wła= (marg) Y jedna droga ludzie do niego przychodzą. (-)

19: Iną y prawdziwą/ którą wszystkim wmiłowánym dziatecz=

20: kam swym wkażuie y zaleca: chociaż to czyniąc nie iednako

21: iey wszystkim pokazuie y oznámia. Bo ią z początku zaraz

22: z daleką iednym pokazował: drugim potym bliżey/ trzecim

23: iefzcze bliżey. A nawet iuż czałow tych ostátecznych raczył

24: ná nie wybrane swe wprowadzić/ z niebá iá sam obwołać/

25: y zalecić. Aby iuż nie z daleką ná nię dziatki iego patrząly/

26: ále áby nią prawie do niego przychodziły. A drogá tá zbá=

27: wienna wzem dziatkom BOżym polpolita iest człowiek

28: Chrifus Iezus/ ktorego Bog wszystkim Pánem odkupie=

29: nim/ mądrością/ íprawiedliwością y poświęcenim vczy=

30: nił rc. wlozywly nań wszystkim wybránym y wmiłowá=

31: nych swych grzechy/ y ná śmierć go zá nie wydawly/ áby

32: siniálemi rázy y śmiercią iego gorzká byli vleczeni y vzdro

33: wieni. Aby tak żaden ktoryby iedno weń wierzył/ á zá nim

ía

strona: [174]

O Zydowkich

Lif714.

wywodziech.

1: stopami iego chodził nie zginął/ áleby miał żywot wieczny.

2: Co też wszystko tenże sam iedyny swzech rzeczy stworzył

3: Bog vczynił/ wedle oney miłości swej/ z ktorey przyérzał (marg) Iezus

Chrifuswlybrádroga do żywotawiecznego. (-)

4: obrał/ á w tym to námileyzym synie swym Iezusie Chri=

5: stufie wdárová/ ábo sobie wdzięcznymi vczynił.

6: **VCZEN.** A gdzie małz o tym piłmo/ iż áczkolwiek

7: ía różne inze zwierzchowne spóloby zbáwienia: iednák

8: sam ieden Iezus Chrifus iest wszystkim drogá do niego: á

9: iż wżylcy przezeń ofwobodzeni będąc od grzechow/ do Bo=
10: gá y żywotá wiecznego przychodzą? **NAVCZYCIEL.**
11: Co ná początku przy Adámie y Ewie wężowi powiedżiano
12: było/ iż nafienie niewieście miało zetrzeć głowę iego: tedy
13: to wżyltkiemu potomftwu Adámowemu służy. Wżylt=
14: kiemu mowię/ ktoreby iedno BOg sam w samym sobie v=
15: miłował/ y ná tę droge zbáwienną/ ktorymkolwiekby to spo
16: sobem było przyprowadził. Ktorą obietnicę/ áczkolwiek
17: Abráhámowi/ Izáákowi y Iákobowi przyczytał BOG y
18: iákoby ią ná potomftwo ich włożył: wżákże ták że też przed
19: lię ná potym inżym narodom służyć miała: tym zwłászczá
20: ktore w błogósláwionym nafieniu ich/ doftąpić też miały
21: błogósláwieńftwá swoiego 1. Moy: 3. v 15. Gal: 4. v 4.
22: Y zász 1. Moy: 12. v 3. A 18. v 18. A 22. v 18. A 26. v 4. A
23: 28. v 14. Gal: 3. v 19. Bo dziećię vrodzone/ á fyn dáro=
24: wány nie nam tylko/ ále też y onym co byli pod zakonem:
25: Eza: 9. v 5. Gdyżefmy wżylcy iednego siniálemi rázami
26: vleczeni Ezá: 53. Iż też tenże á nie inży miał być Pánem
27: nášym/ ktorego zdawná przedtym niektorzy znich w du=
28: chu/ Pánem swym wyznawali/ dzień iego y rzeczy te ktore
29: Apoštołowie y z inżymi wiernymi oglądáli/ widzieć żądá=
30: li. Pfal: 110. Máth: 22. v 43. 44. Dzie: 2. v 36. Luk:
31: 10. v 24. Ian 8. v 56. Przeciw ktorey rzeczy/ iż terážniey=
32: sży żydowie mowią/ tak iefzcze ktemu dumáiąc/ żeby przez za=
33: kon miało być ich vpráwiedliwienie/ oprócz tego błogo=

r ij

flá

strona: [174]v

Dziewiąta Rozmowa

1: sláwionego nafienia: á nád to iefzcze tymi głupimi wywo=
2: dámi swoimi chcą pogány y Chriřtyány od Pána y zbáwi=

- 3: ciała Jezusa Chrystusa odtargnąc: tedy ci niebożęta nie tyl
4: ko łami zbawieni niebędą/ ale y infzych od zbawienia odwo=
5: dza/ BOgu sie sprzeciwią/ a z onymi sie też przodkami
6: swoimi bynamniej niezgadzą/ gdy zgola/ iuz nie z vczyn=
7: kow zakonnych/ ktore^{go} teraz chowac nie moga/ ale z fwych
8: wlasnych zbawieni byc chca. Czego nigdy przodkowie ich
9: nie czynili/ owlzem to dobrowolnie wyznawali/ iz z vczyn=
10: kow vsprowadzeni nie mogli byc przed Bogiem Ptal:
11: 143. v 2. Rzym: 3. v 20. Gal: 2. v 16. A nie tylko nie mo=
12: gli byc vsprowadzeni/ gdyz vsprowadzenie z wia=
13: ry tylko pochodzi/ ale tez ani Bogu ku sprawie zbawienney
14: sluzyc/ tak iako mu przed tym infzy pod zakonem y przed za=
15: konem sluzyli/ ktorzy zaladziwzy sie na obietnicy BOzey
16: zbawienney/ onych spofobow ktorymi ie Bog rzadzyl nie
17: odrzucali/ ale mu w nich wedle woley y vpodobania iego/
18: sluzyli/ y vstawicznq chwale oddawali. **VCZEN.** A
19: poniewal (mowia tak daley zydowie) tak zacny iest ten
20: walf Jezus/ ze w nim lamym/ iako wy Chrystyanie wierzy=
21: cie/ Bog lam zbawienie y zywot wieczny wystawil wierza
22: cym. A na ktoraz go wzdy tablice ze dwu polozyc chcecie?
23: poniewal dwie tylko od BOga podane byly/ z ktorych ie= (marg) Do ktorej tablice
IEZVS nalezy. (-)
24: dna Bogu lamemu/ a druga wlyftkim ludziom sluzyla. Bo
25: iefli go na pierwsza wlozycie/ tedy go tez BOgiem vczynic
26: musicie/ a tak Boga z iego chwaly wlasney zlupicie. Ie=
27: fliz go tez do wtorej przyladzic bedziecie chcieli/ tedy go tez
28: grzeftnym czlowiekiem z infzymi ludzmi vczynic musicie?
29: **NAVCZYCIEL.** I to tez zagadanie nie iest z Bo=
30: ga/ ale radzey z onego/ z ktorego zazdrosci grzech przyzedl
31: na swiat/ gdyz na to iest naladzone/ aby IEzus Chrystus

32: lyn Boży przyzędł w ohydzenie/ ktore bez wżey wåtpliwo=

33: ści/ potka tego fámego/ ktory tákowe pytanie napierwey

wymył

strona: 175

O Zydowkich

Lif175.

wywodziech.

1: wymyłł/ á nim wiele nieukow y nie vgruntowánych iefz=

2: cze w wierze zátrożył bo to pewna iefł że pytania tákiego

3: żaden z Prorokow/ żaden z Patryárchow/ żaden z wierzą=

4: cych y Bogá fie prawdziwie boiących nie podał: ále fie go

5: ci domyłlii ktorzy zdradliwie Páná fwego odstąpili/ á fro=

6: żey go niż Iudałz ná połmiech y vrąganie mnogim wydáli.

7: Ktorzy też tego godnymi nie są áby im ná to odpowiedano/

8: ábo z nimi o ták poważnych rzeczách rozmawiano. Tobie=

9: bym ia mogł ná to dofyć doftátecznie y dowodnie odpowie=

10: dzieć/ ktory słowu Bożemu wierzył: ále tákemu/ ktory ie

11: ná zad porzucił/ y Bogá fie ná fercu záprał/ chociaż rzko=

12: mo gębą wyniosłą o nim mowi/ nie tylko iá/ gdybymi fie to

13: z dozwozenia słowá BOżego godziło/ iákoż widzę iż nie go=

14: dzi/ ále áni Anioł z niebá odpowiedzieć by nie mogł/ boby y

15: temu nie wierzył/ iáko przedtym inŝy bezbożnicy nie wie=

16: rzyli. Otoż ták wiedz/ że pímo święte o tym nic nie mowi/

17: ná ktorąby tablicę Mefyafz zdawná obiecány/ gdyby go

18: iuż BOG dał/ miał być wkładány/ ábo do ktorey tablice

19: przywieszowány: przeto kto fie tego domyłła y o tym fie py=

20: ta/ ten łobie rozum wietŝy nád Bogá przywłałzcza/ ábo z

21: BOGá ŝydzii/ gdy fie ták dwornym bádaczem ŝpraw iego

22: czyni. Nie kładzieć áni przywieszuie pímo święte do za=

23: dney táblice Mefyafzá z dawná obiecánego/ nafienie ono

24: błogofławione Abráhámowe/ y lyná człowieczego/ ále go

25: tylko przywodzi w obłoku do Stárodawne⁸⁰/ y dáie mu pá=

26: nowánie wieczne nád wżemi narody/ ięzyki y pokolenim

27: Dáni: 7. v 13. Czyni go też y Ofiárownikiem wedle po=

28: rządku Melchifedechowego/ ktory tablice te Moyzełzow=

29: łkie/ dla przestępcy złych/ y grzełznych/ á nie dla łpráwie=

30: dliwych podáne 1. Tim: 1. v 9. vprzedził. Pfál: 110. v 4.

31: Hebr: 5. v 6. á 7. v 17. ktore iáko nic do Melchifedeká

32: nie należały: bo ielzczę ná ten czás gdy on był/ y Chrístulá

33: znaczył/ podáne nie byly: ták dáleko więcey Mefyálzowi

r iij

nie

strona: 175v

Dziewiąta Rozmowa

1: nie należą iáko łpráwiedliwemu y namilżzemu łynowi Bo=

2: żemu zázwdy we wżem Bogu y Oycu łwemu powolnemu

3: y połufżnemu. Nie tylko dla tego/ iże iego łiniáłyimi rázy

4: inłzy wżyłcy ktory tym tablicom podlegli/ y dla ktorych

5: dane były/ łá oczyłzczonymi: ále też y dla tego iż on ielł wto=

6: rym Adámem z duchá Bożego pocżęty/ przez ktorego ło=

7: bie BOg łyny y corki czyni y do żywotá ie przezeń prowá=

8: dži. A tablice ony nie dane były/ áni łie też łciágáły do ko=

9: go inłzego/ iedno do potomłtwá łielełnego Adamá onego

10: pierwłzego ziemłkiego BOgu niepołufżnego. Z ktorego

11: pocżtu y práwá/ iż ielł ten wtory Adam wyięty/ tedy do

12: tych tablic nie należy: gdyż te nie dla częgo inłzego były da=

13: ne/ iedno áby przestępcę przekonywáły/ ábo od złóści y bál=

14: wochwálłtwá odwodżiły/ á do Bogoboynołci łłżby Bo=

15: żey/ y miłóci ludzkiej przywodżiły. Częgo iż temu nie trzebá

16: ktory zázraz od vrodzenia miał być duchem BOżym nápeł=

17: niony Ezá: 11. v 2. y miał być dżiwnym/ mocnym Bo=

18: giem z námi názwány Ezá: 7. v 14. A 9. v 5. przeto też

- 19: on do tych tablic zakonnych ludu stárego potomstwá Adá=
20: mowego niema być przywieszowany ábo ná nie wladzány.
21: Poniewáł go iuż BOG ná prawicy swoiey ná niebiefieh
22: pořádzić raczył/ zwierzchność mu wšeláką nád wżemi rze=
23: czámi dárowawfzy/ tám gdzie go wierni vpátruią y w dole=
24: głościách fwych do niego fie vćiekáią: á o tych kámiennych
25: táblicách Moyżeszowych áni fie iuż lámi fpořobem ży=
26: dowfkim pytaią/ áni do nich Iezufá Páná przywieszuią.
27: Ná co/ ácz to wiem iż Zydowie/ iáko y ná infze rzeczy nie ze=
28: zwolą/ wżákże mnie namniey o to nie idźie/ gdym tego ieřt
29: pewien iż wybráni y vmiřowani od BOgá zezwolą/ y ná
30: tym cále przeřtáną/ y według teř tego BOgá Oycá fwe=
31: go niebieřkiego/ przez tegoř to Iezufá Chriřtuřá vżywác y
32: wychwáłác będą Ná czym ia mam dořyc. **VCZEN.**
33: Y ia teř ná tym przeřtawam/ y toř teř o Iezufie Chriřtuřie/

Pá

strona: 176

O Zydowfkich
wywodziech.

Liř176.

- 1: Pánu mym trzymam/ y według wiáry tey y wyznánia te=
2: go/ záwřdy ná potym BOgá Oycá iego y mego przeřeń
3: wżywác y wychwáłác będę: á teraz iuż z tym do domu fwe=
4: go odchodzę: á ty fie miey dobrze. A Pan nářz Iezus
5: Chriřtus/ y Bog á oćiec nářz niechay řtobą będzie.
6: **NAVCZYCIEL.** Amen/ y řtobą teř
7: tákże niech będzie: idźze iuż w pokoiu.
8: Rozmowá Dzieřią=
9: ta/ o Kroleřtwie Chriřtuřowym/ o v=
10: řługowánui Słowá BOřego/ o Cudách
11: y o wřzywánui Chriřtuřowym.

12: **VCZEN.**

13: IVż fie dofyć mowiło/ o

14: gadkách Zydowfkich/ ktorym

15: oni łami w Talmudzie łwym/

16: y w rozmowách końcá niewie=

17: dzą: Iuż fie też dofyć znácznie

18: nie tylko głupstwo ich wielkie/

19: ále też y vpor niepohámowany

20: ich znáczney złości y zazdrości

21: przeciw Pánu nálezmu Iezufo

22: wi Chriftofowi odkryły: á tak

23: iuż zániechawłzy Zydow z ich gadkami/ do rozmow fie ná

24: łzych Chriftyańfkich obroćmy. A iżeś mi iuż też y to pokazał/

iżczłowiek

strona: 176v

Dziesiąta Rozmowa

1: iż człowiek Chriftofus Iezus iest fynem włafnym y namiley=

2: łzym BOżym/ zá Páná nam y zá głowę dánym/ czćią y

3: chwałą od BOgá łamego vkoronowanym/ boś mu też to

4: miedzy inłzymi tytuły iego/ w rozmowie nálezey wtorey przy=

5: pifał. A tak cię teraz pytam/ iefli przy tym łtoifz y tak wie=

6: ryzfz iż człowiek Chriftofus Iezus Pan nález/ y głowá nálezá/

7: czćią y chwałą od Bogá żywiącego vkoronowany/ iest kro=

8: lem? **NAVCZYCIEL.** Stoię przy tym/ tak wie= (*marg*) Iż Iezus potomek Dawidow iest Krolem. (–)

9: rzę y tak wyznawám/ iż Iezus Chriftofus fyn Dawidow y

10: Abráhámow/ nie tylko iest Krolem/ ále też y Ofiárowni=

11: kiem nazacnieyłzym/ y iest też Dożorcą dułz. A iż takim iest

12: nie tylko komu inłzemu/ ále też y mnie zołobná łámemu.

13: **VCZEN.** Tę zwierzchność y zacość od kogo ma?

- 14: **NAVCZYCIEL.** Nie ma iey od kogo inżzego/ iedno
15: od Bogá fámeo. **VCZEN.** A gdzie mażz o tym pi= (*marg*) Iż Krolestwo to ma od Bogá
(-)
16: Ímo/ iż Krolem iest od BOgá poştanowionym/ y wżyftkę
17: tę zwierzchność ktorą ma iż ią też od niego ma. **NAV=**
18: **CZYCIEL.** Piśmá iest o tym dofyć y w nowym y w
19: Ítarym teştámencie. Ondzie w obietnicách y w rozmái=
20: tych podobieńftwách zwierzchnego Pánowania: ták
21: tych/ z ktorých sie národzić był miał podług ciáá/ iákoś y
22: vrodził: iáko też y z inżych niektrych poştronnych Kro=
23: low/ ktorzy go też fwym niektrym Ípořobem známionowá=
24: li. Tu zaś w nowym teştámencie Íą ty piśmá/ ktore nie tyl=
25: ko ony Ítare opowiedánia y pokázowania Prorockie wy=
26: kładáią/ ále też iuż práwie/ iáko pálcem/ iż on iest tym Kro=
27: lem/ pokázuią y obwoływáią. **VCZEN.** Ponieważ
28: iáko mowisz/ iest o tym piśmá dofyć/ vkaźze mi to naprzod z
29: niego/ iż Mefyasz potomek Dawidow y Abráhámow miał
30: być krolem od BOgá poştanowionym. **NAVCZY=**
31: **CIEL.** Ono mażz w księgách Sámuelowych 2. Sam:
32: 7. v 12. 13. gdzie Bog/ czyniąc obietnicę Dawidowi/ o po=
33: tomku iego/ ktory po śmierci iego wyniść miał z biodr iego:

tedy

strona: 177

O Krolestwie
Chriřtuřowym.

Liř177.

- 1: tedy to o nim powieda iż miał być krolem możnym/ ktorego
2: krolewska Ítolicá vmocnioná miáá być ná wieki: ále po=
3: słuchay tylko słow włánych iego. Mowi ták BOG do
4: Dawidá: Gdy sie wypełnią dni twoie/ á ty zálnielz z oycá=
5: mi twoimi/ tedy ia wzbudzę nafienie tve po tobie/ ktore

6: wynidzie z żywota twoiego/ á krolestwo iego vmocnie.
7: On zbuduje dom imieniowi moiemu/ á ia vmocnie stolicę
8: krolestwa iego rc. Co áczkolwiek zydowie zgoła do Sáló=
9: moná ciągną/ iednak to Sálomonowi nie może być przypi=
10: fano/ tak iáko oni dumáią. Choćiaz też niektore rzeczy (to
11: wyznawam) w teyże Bożey obietnicy/ iemu służyły/ iáko fi=
12: gurze tego/ w którym sie to wżyftko cále y skutecznie poka=
13: zác miáło/ iákoś koniecznie wżyftko to cále y zupełnie
14: wedle ducha/ nie w którym infzym potomku Dawidowym
15: sie speñilo y iefzcze peñi/ iedno w Iezufie Chrifstufie/ ktore=
16: go fámego krolestwo y stolicę vmocnił Bog ná wieki/ á v=
17: czynił to wżyftko potym iuż/ gdy y Sálomoná y infzych po=
18: tomkow iego stolicá ziemśka vftála. Potym maśz miedzy
19: infzymi mnogimi nie poslednieyfe o teyże rzeczy świádec=
20: two w Pfál: 110, gdzie tak Dawid Krol w duchu mowi:
21: Rzekł Pan Pánu moiemu/ fiądz po prawicy moiey/ áz po=
22: lożę nieprzyiácioły twoie podnośkiem nogam twoim. Sce=
23: ptrum mocy twoiey wypuści Pan z Syonu/ pánuyże w
24: pośrzod nieprzyiácioł twoich. Trzećie. Eza: 9. v 6. 7.
25: gdzie tak o tymże potomku Dawidowym Prorok mowi:
26: Dziecię sie nam národziło/ á fyn nam iest dany/ ná ktorego
27: rámieniu pánowanie iego rc. á potym trochę niżej to przy=
28: dáie: Rozmożeniu páñftwa iego y pokoiu nie będzie końcá/
29: ná stolicy Dawidowej y ná krolestwie iego (śiedzieć be=
30: dzie) áby ie rządził y vmocnił w fądzie y w fprawiedliwo=
31: ści/ od tąd áz y ná wieki/ poniewaf to fprawiłá zápalczy=
32: wa miłość Pána zaftępow. Czwarte/ Eze: 34. v 23. 24.
33: Poftánowie ia/ mowi Pan nád owcami moimi páłterzá

Dzieła Rozmowa.

- 1: iednego/ áby ie páłł/ Dawidá łługę moiego/ ktory ie páśc
- 2: będzie/ á tenże będzie Páłterzem ich. Ia Pan będą ich Bo=
- 3: giem/ á łługá moy Dawid (báčz iż tu Mefyafzá Dawidem
- 4: názywa/ przeto iż fie z Dawidá národzić miał) będzie Kfią=
- 5: żęciem wpośzrod nich. Toż naydziełz káp: 37. v 24. 25. Oze:
- 6: 3. v 5. Iere: 30. v 9. Piąte/ Iere: 23. v 5. Oto dni przyi=
- 7: dą mowi Pan/ że wzbudzę Dawidowi látorołkę (ábo
- 8: łzczep) łpráwiedliwą/ á będzie krolowác Krol/ á połzczę=
- 9: ści fie mu/ czynić też będzie łąd y łpráwiedliwość ná ziemi.
- 10: rc. Szofte/ Mich: 5. v 2. A ty Betlehem Effratłkie/
- 11: ktore podłe iesteś miedzy tyłiacmi Iudłkimi (włzákże) z
- 12: ćiebie wynidzie ten/ ktory Pánem będzie w Izráelu/ ktore=
- 13: go wychodzenia zdawná ode dni wiecznych rc. y infzych
- 14: tákich świádectw iest wiele/ w ktorych to łobie Bog przy=
- 15: czyta/ iż on łam krolá tego dáć miał/ y krolém go łam vczy=
- 16: nić y ná to krolestwo/ hoyniey nád towarzysze ie⁸⁰ pomázác
- 17: łtolicę iego vtwierdzić/ y narody mu w dziedzictwo pod=
- 18: dáć. **VCZEN**. A ktorzył go przedtym Krolowie
- 19: znáciiyli ábo wzormi iego byli? Abo do ktorych y o ktorych
- 20: to krolách Bog mawiał/ co fie ku temu włálnie ściągáło/
- 21: á łkutecznie potym wypełnić miało? **NAVCZYCIEL**.(marg) Ktorzy Krolowie przedtym IezufáKrola zná. (—)
- 22: Máło nie wšzyłcy Krolowie Iudłcy dobrzy y pobożni/ á
- 23: przy nich też y on Cyrus krol Perfki ábo Medłki: o ktorym
- 24: zołobná Ezáiáłz Prorok/ bárzo wiele rzeczy zacnych y po=
- 25: ważnych mowił/ ktore iednák nie w nim fie wykonály/ ále
- 26: áż w Iezufie Chrıstufie Pánie náłzym: ktorego iuż náon
- 27: czás Prorok w łobie onego to Cyrułá Krolá opifował y
- 28: zálecał. O czym łobie czytać mozełz Ezá: 41. 42. 43. 44.

- 29: 45. A co się tknie Królów Iudzich: maż napierwżego
30: Dawidá/ który sam wiele mówił/ y piął/ iákoby rzkomo o
31: sobie/ áno więcej pińanie iego ściągáło się do tego potomká
32: iego/ niżli do niego łamego/ do tego mówię potomká Da=
33: widowego/ ktorego po nim wzbudzić miał Bog/ y ná iego

go í

strona: 178

O Krolestwie Lif178.
Chriřtułowym.

- 1: go łtolicy (ále według ducha) poładzić. Iáko ono maż
2: o tej rzeczy Pfalm wtory/ który Piłárze nowego Teřtámen
3: tu o Iezufie Chriřtufie wykłádáią Dzie: 4. v 25. á 13. v 33.
4: Heb: 1. v 5. A 5. v 5. Obiá: 2. v 24. A 19. v 15. Potym
5: maż ono pińanie/ ktore wedle litery zda się iákoby Sálo=
6: monowi służyć miało: áno przedię wedle ducha po wiet=
7: łzey części Chriřtułowi Iezufowi służy. Iáko miánowi=
8: cie ono/ co czytamy w Pfál: 45. z ktorego też wiele rzeczy
9: Piłarz listu do Hebreow káp: 1. v 8. przyczyta Pánu ná=
10: łzemu Iezufowi/ á zwłázczá łtolicę krolewká/ práwie Bo=
11: łká/ y pomázanie obfite zacne y nád wřzyłtki Krole pomá=
12: zánce Boże nie równo łpániálłze. Maż też y drugie v E=
13: záiáłzá pińmo/ ktore zda się, iákoby też wedle ciála w rze=
14: czách niektórych służyć miało Krolowi Ezechiałzowi áno
15: więcej służy Chriřtułowi náłzemu. Iáko Ezá: 7. v 14. A 9.
16: v 5. A 11. v 1. rć. co y z inřzych pińm Prorockich obaczyć
17: moželz/ á zwłázczá z tych ktore się w nowym Teřtámenie
18: wykłádáią/ czym się ia dla dłuęey zábawki/ náten čás
19: wiele báwić niechcę. **VCZEN.** Ieřliby pińmá ty/ z (marg) IeřProrocy
MeřłáKroláopińcieleřy ziemłanie ráłduchownego. (-)
20: ktorycheř mi tu niektore przypomniał służyć miały Pánu

- 21: Iezułowi/ tedyby on nie mógł być takim Krolem/ iákim
22: go my wierzymy y wyznawamy: to ielt/ duchownym y
23: wiecznie żywiącym/ poniewaś ty tám świadectwá zdádzą
24: fie w łobie mieć y zamykáć rzeczy ćieleśne/ á nie rzeczy du=
25: chowne? **NAVCZYCIEL**. Acżkolwiek fie tak zda/
26: żeby Prorocy opifować mieli Mefyafzá Krolá ćieleśnego/
27: iáko y żydowie mniemáią/ zle pílmá Prorockie wyrozumia=
28: wízy. Wfzákże/ gdy fie opifaniu fpraw Krolá tego/ rzádo=
29: wi/ pánowaniu/ y połtępkom poddanych iego pilnie przy=
30: pátrzyfz/ mam łobie zá to/ poznałz/ że Proroćy/ nie Krolá
31: ćieleśnego tym fpořobem opifowali/ ále Krolá duchowne=
32: go/ wiecznego/ bo wiecznie ná obłokách niebiefkich po prá=
33: wicy máiefnatu BOżego ftołicę fwą máiącego/ y ná niey

fij

łącego

strona: 178v

Dzieřata Rozmowá

- 1: fiedżącego. Dan: 7. v 13. 14. **VCZEN**. Rad bym
2: to wiedźiał y fłyfzał/ z ktorych wźdy świádectw pílmá
3: świętego tego dochodźifz/ bo fie tego łam przez fie domyflić
4: nie mogę. **NAVCZYCIEL**. Poczawfzy od prze=
5: dniefzych obietnic/ ktore o nim były/ áż do oftátecznych/ (*marg*) Swiááo Duchownym
Krołftwie Chriřtuřowym. (–)
6: gdy ie z łobą pilnie rozbierác bęđiefz/ to z nich bęđiefz
7: mogł poznác/ iż to co fie o obiecánym Mefyafzu mowiło/
8: choćiaf o człowieku prawdziwym/ iednák w nim nie czło=
9: wieká iákiego prořtego (iákowi fą fynowie Adámá pier=
10: wřzego źiemřkiego) fprawy pokázowáło/ ále fprawy iákies
11: wielkie/ dźiwne/ Bořkie duchowne: ktorych żaden infzy że
12: wřyfłtkich potomkow Adámowych/ choćiażby on był na=
13: zacniefzym/ nigdy wykonać nie mogł/ áż ten dopiero/ ktory

14: też nád wŕytkie infze duchem bes miáry miał być pomázá=
15: ny y nápełniony. Iáko ono/ gdy Bog grozi wężowi nafie=
16: nim niewieścim/ obiecuiąc mu to/ że zetrzeć miáło głowę
17: iego. To wieŕz/ iż tá obietnicá Boża o Mefyafzu bylá/ á iż
18: on wąż/ nie wąż też iáki póspolity był/ ále Szátan duch zły.
19: A ták ŕtárcie głowy wężowej/ wężá mowię onego ŕtárego
20: y chytrego Szátáná/ iákogo pímo wykłáda: Obiá: 12. v
21: 9. duchowne być muŕi/ á nie cíeleŕne/ przeto iż też wąż ten
22: duch ieŕt á nie cíáło. A ták koniecznie y ten ktory to ŕkute=
23: cznie vczynić miał/ muŕiáł być mocą duchowną á nie cíe=
24: leŕną ná to vzbroyony/ áby ŕie też z duchem onym/ ktory ná
25: cíeleŕne zbroie y bronią nic niedba/ potkác mogł/ y głowę
26: iego zetrzeć/ to ieŕt/ moc y zwierzchność onę/ ktorey ŕobie
27: z zazdroŕci kłámŕtwem ŕwym y máťáctwem doŕtał/ nád
28: Adámem pierwŕzym y Ewá/ y nád ich potomŕtwem ŕkázic
29: á iemu łupy iego odebrác/ y z iego go kroleŕtwá złupic. A
30: to pímo/ ábo tá groźba Boża przeciw wężowi vczynioná/
31: iż nawłáfniey y miedzy wŕyŕtkimi dziatkámi Bożymi na=
32: pierwey IEzuŕowi Chriŕtuŕowi vmiłowánemu ŕynowi
33: Bożemu ŕłuży/ miedzy wiernymi Chriŕtiány o tym žadney

wátpliwoŕci

strona: 179

O Kroleŕtwie Liŕ179.
Chriŕtuŕowym.

1: wátpliwoŕci niemáŕz. A poniewá to iemu ŕłuży/ bo też on
2: Kłiążę to ŕwiátá tego zwyciężył/ y precz z iego kroleŕtwá
3: wyrzucił/ tedy to łámo iálnym ieŕt ŕwiádectwem iego du=
4: chownego á nie cíeleŕnego kroleŕtwá. Potym máŕz obie=
5: tnicę Abráhámowi vczynioná/ o nafieniu iego/ ktora Izá=
6: ákowi y Iákobowi powtorzoná y ponowiona bylá. To

7: ieft/ iż w ich náfieniu miály być błogofławione wsfyftkie
8: narody. Ktora rzecz/ izali teź cieiefne rzeczy w łobie zámy=
9: ka? Iednemu nábáwić błogofławieńftwá wsfyftkie na=
10: rody/ nie mogło to nigdy być w rzeczách cieiefnych/ ále ko=
11: niecznie mufiáło być w duchownych. Lecź iż to káždy z A=
12: poftoła Gál: 3. obaczyć może/ y z tego teź co fie iuź w prze=
13: fzyłych rozmowách/ o tych Bożych obietnicách mowiło/ prze=
14: to ia tyź rzeczy powtarzáiąc iá fzerzyć nie chcę. Wsfákże
15: niechodząc iefzcze do nowego teftámentu/ izali y Prorocy te=
16: goź teź znác nie dawáli? gdy ono o tymże obiecánym nafie=
17: niu mowiąc/ á tego iuź miánowicie dokládáiąc/ że fie z Da=
18: widowego potomftwá národzić miáło/ to twierdzieli/ że
19: ten obiecány Mefyáfz miał być Emánuelem Bogiem z ná=
20: mi Ezá: 7. v 14. Item/ iż imie iego miáło być/ dziwny/ rá=
21: dny/ BOG/ mocarz/ Oćiec wieczności/ Kfiążę pokoju rć
22: Ezá: 9. v 6. Ktore to tytuły żadnym obyczáiem Krolowi
23: y kroleftwu cieiefnemu/ docześnemu/ ziemfkiemu sfużyć nie
24: mogą: ále tylko duchownemu/ wiecznemu/ niebiefkiemu.
25: Iákoź tego potym dołóżyć nie zániedbał tenże Ezáiafz 11. v
26: 1. 2. 3. 4. Gdzie ono vkazawfzy dom Dawidow z ktorego
27: fie vrodzić miał/ y czás teź nie iáko oznáymiwfzy/ to ieft/
28: gdyby iuź dom Dawidow fpodlał/ á ku oney podłóści w
29: ktorey był zá oycá iego Izáiego przyfzedł/ á byłby iuź iáko
30: pień fam pozoftały/ drzewá przedtym wielkiego zielonego
31: y czerftwego/ iż dopiero ze pniá onego pozoftałego lftorofł=
32: ká y kwiatek ten wyniknąć miał. Toź tám dopiero wła=
33: fności tego kwiatká ze pniá Izáiego wyroftłego/ opifuie:

íij

koniecznie

- 1: koniecznie też nie cielesne/ á ziemskim Krolom póspolite/ ále
- 2: włańności duchowne/ iáko tego ktory też nápełniony miał
- 3: być ducha: to iest/ iż ten ze pnia Izáiego vrodzony kwiatek/
- 4: sądzić miał/ ále nie z widzenia y powieści/ iáko sądzą wży=
- 5: fcy infzy Krolowie/ y od nich poştánowieni sądziowie: ále
- 6: bes tego wżyftkiego spráwiedliwie miał sądzić/ iáko ten/
- 7: przed ktorym táiemne y zákryte nie miály być rády/ spráwy
- 8: y myfli ludzkie: á sądzić też miał nikomu niefolguiąc/ áni
- 9: fie ná żadne oľoby oglądáiąc. Tá¿e zľofniká karząc/ lub
- 10: też y zábijáiąc: ále nie ták iáko infzy Krolowie karáli y zá=
- 11: bijáli/ mieczem/ kámieniem/ ogniem/ y infzym naczynim ná
- 12: to przygotowaným/ lecz sámym tylko duchem vft swoich.
- 13: Co wżyftko/ izali nam też Krolá duchownego/ y duchow=
- 14: ney żwierzchności iego nie záleca? A ktoby tego z proroctw
- 15: tych nie widział/ izali nie sľeplzy iest w piľmie świętym niż
- 16: kret wyľzedłszy z żiemie ná iáfnią? A což gdy ielzće y w ono
- 17: weyżrzył/ iż ten ták zacny y wielmożny Krol/ miał być zrá=
- 18: niony/ zbity y zámordowaný: á iż tymi swoimi śiniálymi
- 19: rázy/ nas vzdrowić y wśpáawiedliwić miał. A przedię v=
- 20: mářzy nie miał być od śmierci zátrzymány: owľzem pow=
- 21: stawłzy od niey/ dopiero y zapłátę obfitą wziąć od BOgá/
- 22: y potomstwo dľugo trwáiące oględác. Co wżyftko wypi=
- 23: saľ Ezáiaľz káp: 53. Dán: 9. v 26. Co też/ izali nie poká=
- 24: zuie tego com przedtym powiedział? To iest/ iż Mefyaľz
- 25: krol/ nie cielesnym áni ziemskim/ ále duchownym y niebie=
- 26: łkim miał być Krolom: á iż też iego krolestwo/ y zwierz=
- 27: chność krolewka/ miála być zwierzchnością duchowną/
- 28: niebieską/ y wiecznie trwáiącą. Ale opuściwłzy wiele in=
- 29: łzych znákw krolestwá iego duchownego y niebieskiego/
- 30: podźmy do Dániela Proroká/ á¿ci też y v niego toż naydzie=

31: my. Abowiem on chcąc pokazać Krolá duchownego Me=

32: fyalzá/ y duchowne kroleftwo iego/ ktore miało dokończyć

33: wżyftkie kroleftwá śwíatá tego/ á fámo wiecznie zoftać?

tedy

strona: 130

O Kroleftwie
Chriftułowym. Li130.

1: tedy naprzod mowi o krolu tym kámieniem go názywáiąc

2: tákowym/ ktory miał być z gory odcięty/ ále bes ręku/ ábo

3: iákíey mocy cíelefney y człowíczey káp: 2. v 34. 44. 45.

4: A iż też nie tu ná ziemi Krol ten miał mieć ftolicę fwoję (bo=

5: by tu wieczna y trwála nie mogła być) przeto y tego Bog

6: w ftowie ftwym dołożyć nie zániechał. Abowiem naprzod

7: Dawid w Pfálmie 110. v 1. ták o tym záfpiewał: Rzekł

8: Pan Pánu moiemu/ fiádz po práwicy moiey/ áz położę nie=

9: przyaćióły twoie/ podnoftkiem nog twoich. Co potym iá=

10: koby wykłádáiąc Dániel káp. 7. v 13. 14. widzenie swo=

11: ie/ ktore miał z obiáwienia Bożego/ opífuie: iż widział nie=

12: ktorego iáko fyná człowíczego w obłokách niebiefkich do

13: Stárodawnego w lećiech przyprowadzonego: ktoremu on

14: fiiedzący ná ftolicy ftwey/ oddał zupełną zwierzchność/ nád

15: wżemi narody ziemfkiami rc. A iż kroleftwo iego niemía=

16: ło być kroleftwem ziemfkim y cíelefnym/ iákíe było oycá ie⁸⁰

17: Dawidá/ y infzych Krolow tedy to káždy z Proroká Záchá

18: ryalzá poznác fnádno może. Abowiem on vpomináiąc zbor

19: ludu Bożego/ y miefzczány Ierozolimfkíe/ áby fie wefelili z

20: tego krolá swoiego: tedy go ták opífuie/ iż iefliby to kto ku

21: pompie Krolow ziemfkich przypodobał: tedyby fie zdá=

22: ło/ że z nich iáfnie Prorok fzydzíl/ gdy wíazd ná kroleftwo

23: do Syonu Krolá tego opífał/ y podłego/ y ftromnego/ y v=

- 24: bogiego/ y ná oflęciu á oflicy wiezdźaiącego Zách: 9. v 9.
- 25: ále wždy krolá fprawiedliwego y wybáwiáiącego. Ale o
- 26: tym dofyć/ co fie tknie pífm ftórych/ ktorych fie y íam/ zá
- 27: tym pokazánim rzeczy/ możelz porádzić będziecli tego po=
- 28: trzebá: ábo teź zgołá ná wykłádzie pífm nowego przymie=
- 29: rza y wierze íwey przeftáć. A dłuگو fie teź rzeczą ta nie bá=
- 30: wiąc/ zbieránim świádectw pífm nowego teftámentu/ ácz
- 31: nic onemu wiárę cále dáć/ co íamá prawdá Chríftus Pan/
- 32: o íobie y o kroleftwie íwym przed Stároftą Piłatem po=
- 33: wiedział/ iż on krolem íeft: wízákże kroleftwo íiego nie íeft z

świáá

strona: 130v

Dzieńta Rozmówá

- 1: świátá tego. Ian 18. v 36. Infze rzeczy vmyflnie opuřz=
- 2: czam przez fie íáfne/ o ktorych/ ták tuřzę/ wieřz dobrze/ że cię
- 3: o nich nie trzebá/ íáko Zaká w řzkole wyuczáć. **VCZEN.**
- 4: Ía ná tym przeftawam/ ále ízeř ták powiedział/ ná po=
- 5: czátku rozmowy nářzey teraźnieyřzey: Íż Mefyář ten/
- 6: potomek Dawidow Pan nářz IEzus Chríftus/ nie tylko
- 7: miał być Krolem/ ále teź y Ofiárownikiem: przetoby teź y
- 8: to pífmy pokázáć potrzebá: íeřliź mogł íeden á tenże czło=
- 9: wiek/ ták wielkie y zacne vrzędy dwá ná íobie nořić á zwłá
- 10: řzczá íeřcze będac z pokolenia Iudźinego á z domu Dawi=
- 11: dowego/ á nie z domu Lewiego/ ktorego potomřtwu Ofiá
- 12: rownicy vrząd od BOga był oddány?
- 13: **NAVZYCIEL.** Azář tego nie pámiętařz iż Mel= (marg) O Ofiárownictwie
Chríftuřowym duchownym. (-)
- 14: chifedek był zaráz y Krolem řprawiedliwym y řpokoinym
- 15: y zász Ofiárownikiem Bogá naywyřřzego? A Dawid to
- 16: Přář: 110. v 4. o Mefyářzu Pánu/ y řynu řwym powiedział/

17: że on też wedle porządku Melchifedekowego miał być Ofiá
18: rawnikiem náwieki. Wedle porządku mowi: to iest/ iż iáko
19: on będąc Ofiárownikiem/ był też zaráz y Krolem: także też
20: miał być y ten syn iego. Abowiem Dawid opifałszy w pier
21: szym wyrzfu Pfalmu tego potomká tego swoiego zacność
22: krolewką: á to iż miał po prawicy Bożey siedzieć/ áby tak
23: tym bezpieczniey y skuteczniey mógł w pośrzod swych nie=
24: przyiáćioł pánować: áż ci też y tego potym trochę niżej
25: dokláda/ iż to nieodmiennie Bog poştánowić raczył/ y to
26: przyfięgą swą obwárował: iż tenże potomek iego poładzo=
27: ny po prawicy Bożey/ miał być Ofiárownikiem wedle po=
28: rządku Melchifedekowego. Co mowiąc Dawid/ y Krolá
29: takiego opifuiać vřząd Ofiárownicy ná sobie nořzącego/ da
30: wał to znáć/ iż ná potym czáfu swoiego/ nie tylko w krole=
31: Źtwie onym/ ktore on ná sobie nořił/ ále też y w Ofiáro=
32: wnictwie/ ktore Aaronowi y synom iego oddáne było/ miá
33: ła być wielka odmiáná. A to gdy Źam ieden/ miał iuř to ná

f

strona: 181

O Kroleřtwie Lif181.
Chřiřtuřowym.

1: Źobie záwřdy ná potomne czáfy nořić: co ich wiele przed=
2: rořnych ná Źobie przedtym nořiło. A iż to tu ná iednego
3: wkłáda: czego pod Moyřezřowym zakonem nigdy Źam ie=
4: den wykonać nie mógł: nie tylko z řtrony krolewkiey/ ále
5: też y z řtrony vřřdu Ofiárownicego. Bo Krol/ bes wiel=
6: kořci Sędziow y rádnych pánow/ gránić bronić y ludu
7: řwego ržádzić nie mógł: także Ofiárownik przednieyřzy
8: bes inřzych pomocnikow nie mógł być: á ielřcze iedno ná má
9: řy czás řywotá řwego/ tym włádał: bo po řmierci iego in=

10: Źy ná to mieyłce nástępował. Tedy też y tym łámym/ to iá=
11: Źnie káždemu duch Boży znác dawał: iż iáko kroleftwo/ o
12: ktorým Źie iuż mowiło/ tákże też y Ofiárownictwo/ nie miá
13: ło być ćielefne/ ále duchowne. Przetoż też/ iáko ondzie Pro
14: rok Daniel dał znác/ iż ten Dawidow potomek Źyn człowie
15: czy/ Krol od Bogá poštánowiony/ miáł być do Stároda=
16: wnego w lećiech/ ná obłokách niebieskich przyprowadzony
17: v ktorego miáł ná práwicy Źiedzieć: ták też zás Piáarz lištu
18: do Hebreow/ o tymże Krolu mowiác/ to też o nim powiá=
19: da/ co Źie tknie vrzędu Ofiárowniczego. To ieft twierdząc
20: też to/ iż tenże náłz iedyńy Ofiáownik/ dla tego wzięty ieft
21: do niebá/ raz łámego Źiebie ofiárowawłzy/ y oczyścienie grze
22: chow przes krew łwá łpráwiwłzy/ áby Źie zázwdy przed o=
23: blicznoścíá BOżá vkázował zá nas. O czym iż on dofyc
24: dlugie y doštáteczne wywody czyni/ przeto Źie ia rzeczą tą
25: báwić niechcę. Azwłázczá žem też iuż o tym ołobne kfiáżki
26: nápiłá/ o vłługowániu Zborowym. **VCZEN**. Sły=
27: Źę tu od ćiebie/ iż dla tego duchownym kroleftwem y Ofiá=
28: rownictwem názywałz vrząd Ieżufow/ ábyś gi wiecznym
29: á końcá żadnego nie máiącym pokazał: iákoż y Anioł tákże
30: o kroleftwie iego przed mátká iego powiedziáł Luk: 1. v 33. (*margin*) Iáko może być wieczne
kroleftwo Chriřtułowe gdy ie zás oddáć má Bogu Oycu łwemu. (–)
31: iż kroleftwu iego końcá nie miáło być. Piáarz też lištu do
32: Hebreow toż o Ofiárownictwie iego powiáda/ mowiác to:
33: iż IEżus/ miáłto wielu inřzych Ofiáownikow/ ktorým

t

śmierć

strona: 181v

Dziełáta Rozmowá

1: śmierć dlugo trwác nie dopuřzczáłá/ dořtał Ofiáownic=
2: twá **aparauton**/ to ieft/ nie przestępnego/ iż ták rzekę/ kto=

- 3: reby ielzczę z iednego ná drugiego przeftępować/ ábo prze=
4: nofzone być miáło/ ále ktore iuż na nim sfmym miáło wie=
5: cznie zoftać. A przyczynę tego tę powieda/ czemu tákiego
6: Ofiárownictwá doftał/ iż on ná wieki trwa. A trwa zás
7: dla tego/ áby záfwe żywić/ vftáwicznie fie przyczyniał záf
8: tymi ktorzy przezeń przychodzą do BOgá. Heb: 7. v 24.
9: 27. A czemuż wždy Páweł Apoftoł/ iákoby rzecz temu prze=
10: ciwną ftánowiąc/ to o nim powieda/ że kroleftwo Bogu y
11: Oycu fwoiemu oddać ma/ á iż mu y lam poddány będzie.
12: Co iefli prawdá ieft/ tedy kroleftwo to iego/ á pogotowiu y
13: Ofiárownictwo/ wieczne nie może być: ábo iefliż wieczne
14: będzie/ tedy fie tu pímo z sobą nie zgadza? **NAVCZY=**
15: **CIEL.** Y pímo fie święte z sobą zgadza/ y Páweł też
16: dobrze mowi/ á nic fie Aniołowi/ áni Pifarzowi listu do He=
17: breow nie fprzećiwia: ále iáko on/ ták też y oni prawdę
18: mowią. Prawdę oni mowią w tym/ ále z takim wyrozu=
19: mienim/ iż po Iezufie Chriftofie potomku Dawidowym/
20: ktorego raz Bog Pánem y Chriftofem vczyńił/ y vrzędy te
21: dwa przednieyfe nań włożył pomázawfzy go oleiem fpráf=
22: wiedliwofci nád towárzyfze iego/ ábo dawfzy mu ducha
23: procz miáry/ iuż nigdy więcej/ w rzeczách Boskich á chwa
24: le Bożey duchowney fłużących/ y zbáwieniu wybráných ie=
25: go/ nie będzie żaden infzy pośrzednik/ Krol/ Ofiárownik y
26: przyczynćá do Bogá/ nád Páná nášego Iezufá Chriftofá.
27: Ale iż on lam/ iuż ták ten vrząd záfwdy ná fobie mieć będzie
28: poki iedno ludziom vrzędu tego potrzebá będzie. A potrze=
29: bá go będzie/ poki fie iedno ludzie biegiem fwym przyrodzo=
30: nym ná świat rodzić będą: dla ktorých on ieft Krolem tym
31: y Ofiárownikiem poftánowiony. Lecż gdy iuż przyidzie do=
32: kończenie wiekow światá te^g: á ludzie fie iuż też rodzić prze=

33: Itaną: gdy wżyfcy pomárfzy/ wżyfcy zás będą ku infzemu

żywotowi

strona: 182

O Kroleŧwie
Chriŧufowym. Li182.

- 1: żywotowi wzbudzeni: iedni ku wiecznemu błogoŧławień=
2: ŧtwu/ á drudzy ku wiecznemu przeklęctwu: tedy teź tám
3: koniec będzie kroleŧwá/ ofiárownictwá y poŧrzednictwá
4: Chriŧufowego. Poniewá iuź nie trzebá będzie niewier=
5: nych niezboźnikow hánowác/ áni duchem wŧt poráźác/ iá=
6: ko tych ktorzy iuź oŧádzeni będąc karánie ŧwe ná ŧobie noŧíc
7: będą. Ani teź zás wiernych y wmiłowánych potrzebá bę=
8: dzie bronić od ludzi złoŧliwych/ y zá nimi ŧie do Bogá przy=
9: czyniác. Gdyż iuź kroleŧwo wieczne w dziedźictwo dáne
10: od BOgá przez Chriŧufá wezmą. A ták teź dobrze to y
11: prawdę Páweł mowi/ nie ŧprzeciwiáiąc ŧie wieczności kro=
12: leŧwá Chriŧufowego: iź gdy tá wynidzie wedle rozrządze=
13: nia czáłow od Bogá poŧánowionych/ á wżyfŧki rzeczy ko=
14: niec ŧwoy wezmą: tedy teź y Chriŧuŧ wżąd ŧwoy krolew=
15: ŧki odda zás/ iáko iuź więcey niepotrzebny/ BOgu Oycu
16: ŧwemu/ od ktorego gi miał. Aby ták BOG ŧam Bogiem
17: był we wżyfŧkich: á on iźby teź ze wżemi ŧynmi y corkámi
18: Bożymi/ dziedźictwá kroleŧwá niebieŧkiego ŧpolnie vzy=
19: wał. **VCZEN**. Iam ták zás mniemiał/ żeby PAN
20: Chriŧus/ áź tám dopiero náon czás wżąd ŧwoy krolewŧki
21: wykonywác miał: á iźby tám dopiero w onym żywoćie
22: kroleŧwo iego wieczne miało być/ á ty mi rzecz przeciwná
23: mniemániu moiemu powiedáŧ. Iákoź/ to wyznác muŧę/ że
24: ták piŧmá ty máią być rozumiane. Lecź iednáć/ iź ia teraz

25: takiego królestwa Chrystusowego nie widzę/ iako ie Proro= (marg) Iesteras może królować
Chriŕgdy fmoz żadna zwierŕiego nie poká? (-)

26: cy ŕtáry opifowáli y Anioł opowiedá: tedy mi to nie máłá

27: wátpliwoŕć czyni/ o tym iego królestwie/ ktore wđdy ná o=

28: nych początkách/ iáko piŕmo ŕwiadczy/ było nieiáko zná=

29: cznieyŕze: gdy ŕje ono nie nie ledá iáą moc zwierchnoŕci

30: Chrystusowej w nim ŕámym y w vcźniách iego pokázowá=

31: łá/ iz ŕkoro Piotr przemowił do chromego/ wŕtań/ áchodź

32: w imię Chrystusowe: áźci nátychmiaŕt wŕtał y chodźił:

33: gdy teź iefzcze ná koniec cięń ie^{ŕo} dotknáł chorego/ áźci wnetze

t ij

zdrowy

strona: 182v

Dzieŕta Rozmowá.

1: zdrowy był. Páwłowe teź chuŕtki/ ábo przepáŕki/ gdy przy=

2: nieŕione były do ktorego chorego/ tedy od niemocy ŕwey po=

3: wŕtawał. A co więtfzszego/ iz oni ktorzy vwierzyli w Iezu=

4: łá Chrystuŕá/ znácznie Ducháŕwięte^{ŕo} widomym ŕpoŕobem

5: bráli/ prorokowáli/ y rozmaitymi obcymi ięzyki mawiáli.

6: Częgo wŕzyŕtkiego iz teraz nic niemáŕz: tedy ŕie to/ ábo tym (marg) Iesli Antichriŕt może
byc znákiem vpadku królestwá y zboru Chrystusowego. (-)

7: dziei/ iz Chriŕtus iáko przedtym nie kroluie: ábo iz iuź zbor

8: on Apofŕolŕki vpadł. Iákoź koniecznie vpadku tego zná=

9: kiem iednym iefŕ Antychriŕt: ktory ŕobie w koŕciele Bozym

10: vŕiádl/ á królestwo to Chrystusowe (iákoby go z niego złu=

11: piwŕzy) ŕobie przywáŕzczył. Bo gđzieby y teraz Chriŕtus

12: królowáć miał: tedyby Antychriŕtá tego nie było. Ale iz

13: Antichriŕt iefŕ/ y wiele przewodźi/ y wymyŕły ŕwe nád ŕło=

14: wo Boże wyŕtawia/ á Chriŕtus mu tego ciępi/ tedy ŕie to z

15: ŕtáđ iáŕnie pokázuię/ iz teraz Chriŕtus Pan nie kroluie. A

- 16: tak ieliżby tu ielźcże znácznie ná tym swiećie y wiekow
17: tych Chriftus krolowáć miał/ przed zmartwychwítáním
18: y ładnym dniem/ tedy pewnie nie drzewiey krolowáć może/
19: áżby pierwey Antychriftá ftrącił. Gdzie fie też zás náon
20: czás y náuczyciele tákowi pokáżą od Bogá lámego połłáni/
21: iákowi byli Apoftołowie/ y inŝy Zborowi ŝudzy: ktorych
22: ŝluzebnoŝć zborowa/ będzie ŝkuteczna y przerázliwa/ że im
23: ludzie zaráz wwierzą iáko ono Piotrowi y inŝym wierzyli.
24: A iż też y ci ktorzy w one dni wwierzą Duchá ŝwiętego brác
25: będą ku prorokowaniu/ y ięzyki rozmáitymi mowieniu.
26: Bo ináczey/ poki fie to nie pokaże/ trudno to mowić/ żeby te=
27: raz Chriftus krolował: ábo żeby to wŝługowanie terázniey=
28: ŝzych Miniŝtrow miáło być z Bogá/ á iżby też było waźne y
29: ku żywotowi wiecznemu pożyteczne. Ktorą wątpliwoŝć
30: ielŝi mi z ŝercá wymielŝ/ á mnie to iż teraz Chriftus kroluie
31: pokażeŝ/ **eris mihi magnus Apollo**/ á wierz mi że nie ládá
32: rzecz ŝpráwiŝ/ y mnie z błędu ielŝibych błądził wywiedzielŝ. **NAWCZYCIEL.**

Wątpliwoŝci tey fwoiey o krole=

f

strona: 183

O Kroleŝtwie
Chriftuŝowym. Liŝ183.

- 1: ŝtwie Chriftuŝowym wiela rzeczy dowodziŝ: y tákimi/ kto=
2: re gdyby fie miáły ná ludzki rozŝádek oprócz ŝłowá Boźego
3: ŝpuŝćić/ nie ládá iákieby zátwrozenie w ŝercách nie vgrun=
4: towánych mogły ŝpráwić. Wŝzákoź wźdy/ gdy ie wierny
5: ŝłowem Boźym rozŝádzáć będzie: tedy iáko ia baczę/ ták fie
6: prętko od iáłnoŝci ŝłowá BOźego roŝpłyną: iáko ŝnieg
7: máiowy od ŝloneczney gorácoŝci. Co ábyć fie nie ŝłowy ále
8: lámą rzeczą pokazało: ták o tym z tobą mowić będę. Po=

9: wiedzmi wierzyfzli temu/ iż BOG Oćiec/ on łam iedyny
10: wfzech rzeczy łtworzyćiel/ ktory ono ludowi Izráelkkiemu
11: zakon łwoy przez Moyzełzá podał/ iefł iefłcże y teraz BO=
12: giem/ także iáko y náon czás mocnym/ wfzyłtko łpráwuia=
13: cym/ y wfzyłtko w rękú łwych máiącym? Náđ to iefłli też ie=
14: łzcże y teraz ma łzczyre y wierne chwálce łwoie? **VCZEN.**
15: Coż mię oto pytałz? co nie ia tylko łczyrze záwždy wyzna=
16: wam/ y dla tego łie o BOgá tego łpráwách z taką pilnos=
17: ćia łtobá rozmawiam/ iedno iż o tym Bogu vpewnienie ná
18: łercu łwym mam/ ktorego moc y látá nigdy nie vłtawáia:
19: Ale też y wiele ludzi niewiernych/ mułzú to o nim świádec=
20: two wydáwáć/ chociaż go iáko przyłtoi nie znáia/ áni chwa
21: łá/ iż on łam iefł Bogiem záwždy żywiącym/ y łam záwždy
22: przez łie kroluącym. A iż mu nikt krolełtwá tego odiać/ á=
23: bo go zmoc nie może. Owłzem on łam nawięłłze Monár=
24: chy y Potentaty łwiátá tego łłumi y z ich łtolice zrzuca/ á
25: mocy łwoiey ktorą od początku łtworzenia łwiátá poká=
26: zowáł/ nigdy vtráćić nie może? **NAVCZYCIEL.**
27: Toć iefł prawdá co mowiłz/ y dobrze to mowiłz: á wždy bym
28: ia też mógł także onim y o mocy iego/ ábo pánowániu mo=
29: wić/ iákoś ty o Chriłtułowym krolełtwie mowił. To iefł/
30: iż iákoć łie to nie zda/ żeby teraz Chriłtus krolowáć miał/
31: przeto iż łie teraz nie takie łkutki krolełtwá iego pokazuią/ iá=
32: kie łie ná onych początkách/ á zwłáłzczá po iego do Niebá
33: włtápieniu/ pokazowáły: Tákcze mowię/ y ia bych też rzec

t iij

mógł/

strona: 183v

Dziełiąta Rozmowá

1: mógł/ że też y Bog łam mocy teraz żadney nie ma/ áni łwey
2: dáwney zwierzchnośći vżywa: poniewáłz łli ludzie/ co ie=

3: dno chcą/ nád podleżnymi przewodząc/ wymyślają/ y bępie
4: cznie proporce niezbożności fwey rozszerzają. Niewierni=
5: cy też wiernych prześlądują: bezbożnicy pobożnych trapią/
6: wyganiąją y mordują rć. A Bog/ ná to wśyftko/ iákoby/ á=
7: bo śpął/ ábo przez śpary patrzał/ ábo też nic niedbał (mo=
8: wię też to wedle rozśdku rozumu ludzkiego) ponieważz (*margin*) iáko BOg nigdy przedtym
nie był bes chwalczy fwych także y Chrifus nie ieft bes zboru fwego. (-)
9: fwych od tego znácznie nie broni/ áni złośnikow widomie y
10: dotkliwie karze: ták iáko przedtym czyniał wierne fwe znie=
11: woley/ z piecá rośpalonego/ y ze lwiey iámy/ zdrowo wywo=
12: dził: á niezbożniki mordując y do morzá wrzucájąc/ ná dru=
13: gie też z niebá ogień fiarczyłty śpułzczájąc y w śolne śłupy
14: obrácájąc. Abo ácz nic z niebá/ iáko ná Káimá o krew
15: przeláną bráta iego Abelá wołájąc. A tym wśyftkim okázu
16: iác fie być BOgiem y śprawiedliwym y możnym/ ktorego
17: fie mocy nikt śprzećiwić y oprzeć nie mógł. Czego iuż teraz
18: od dawnych czásow nie dźiała: także śobie niezbożnicy tu=
19: śzą/ áby Bogá żadnego ná niebie niebyło: ále żeby fie ták w=
20: śzyftkie rzeczy z trefunku dźiać miály. A wždy ty oto (wi=
21: dząc też to wśyftko co fie dzieie) dobrym śumnieniem tego
22: mowić nie śmiesz/ áni chceśz/ żeby Bog niemiał być/ niemiał
23: wśyftkim rządzic/ o wśyftkim wiedzieć: y wśyftkiego moc.
24: Choćiaż tey mocy swoiey cudownym obyczáiem/ ábo fie też
25: zaráz młzcząc/ nád złośnikami á tym swoich broniąc/ nie
26: pokázuie. Co iż ták ieft/ iáko káždy pobożny baczyć może:
27: tedy niewiem/ iáko też ty to/ co powiedaśz o kroleśtwie Chri=
28: śtułowym/ twierdzić ábo mowić możeśz: ábo nákoniec y
29: wętpić? A zwłászczá/ iż on/ BOgá y Oycá swoiego długo
30: ćierpliwego náślądują/ y wewśzem woley iego pilnuiąc/
31: ćierpi Antychrifтови przeciwnikowi swoiemu/ że go zaráz y

32: z iego wŕzyłtkimi pomocnikami nie wyglądzi. Co iż czy=

33: ni/ á więc że iuz dla tego mocy nie ma? ábo izali dla tego

ono

strona: 184

O Kroleŕtwie Lif184.
Chriŕtułowym.

- 1: ono ŕwoie kroleŕtwo vtrácił? vchoway Boŕe ták rozumieć.
- 2: Abo teŕz y to/ iż teraz ŕadnych cudow nie dŕiála/ przez ręce
- 3: wiernych vcźniow ŕwych: á więcŕze dla te^go zboru wiernych
- 4: vcźniow ŕwych y chwalczy nie ma? Azaŕz teŕz y BOG
- 5: ŕam záuwŕdy przedtym cudá dŕiálał? rzec tego nie moŕesz. A
- 6: wŕdy w onym ludŕie Izráelŕkim/ chociaŕz więťŕza częŕć lu=
- 7: dŕi była niezboŕnych/ on przedŕię záuwŕdy miał wierne
- 8: chwalcze ŕwoie. **VCZEN**. Ale iáko to moŕe być? ŕe=
- 9: by w iednym kroleŕtwie dwa pánowie/ á ielŕcŕze ŕobie barzo
- 10: we wŕzyłtkim przeciwni/ mogli záuwŕz káŕdy z nich zwierz=
- 11: chnoŕci ŕwey vŕywuáć/ ták ŕeby ieden drugiemu vŕtępowáć (*marg*) Iesli w iednym kroleŕtwie mogá záuwŕz dwa ŕobie przeciwni Pánowie krolowáć. (–)
- 12: nie muŕiał? Abo gdzieby ieden drugiemu nie vŕtápił: ŕeby
- 13: kroleŕtwo ono do końcá zniŕŕcŕeć y vpáŕć nie miáło? Bo
- 14: pokiby iedno ktory z nich miał co ŕwego wŕáwnego/ á przed
- 15: drugim by nie vpadł/ á iemu ŕie nie poddał: tedyby nigdy
- 16: ŕaden z nich cále y ŕpokoinie w Kroleŕtwie ŕwym ŕwey
- 17: zwierzchnoŕci vŕywuáć nie mogł. A ták/ poki Antichriŕt
- 18: kroluie: á ten nie gdzie indŕiey iedno w koŕciele iáko ieden
- 19: Bog vŕieŕć y krolowáć miał: iákoŕz to moŕe być/ áby w tym
- 20: ŕe teŕz koŕciele/ gdzie ŕie Chriŕtus z Beliálem zgodŕić nie mo=
- 21: ŕe/ mogł Chriŕtus ćichy/ prawdŕiwy/ y ŕpráwiedliwy z An=
- 22: tichriŕtem záuwŕz krolowáć? Abo iáko to moŕe być/ ŕeby
- 23: Zbor prawdŕiwy Chriŕtułow vpáŕć nie miał? ábo ácz nic

- 24: od Chrystusa odstąpiwszy do Antychrysta przyjąć? ponie=
25: waz on w kościele Bożym zasiadł? **NAUCZYCIEL.**
26: Gdyby sprawy Boże były/ iako są sprawy ludzkie/ tedyby
27: cos było podobnego powieści twej. Ale iż drogi y sądy Bo=
28: że/ nie są iako ludzkie: tedy to ani tak ma być szacowano/ a=
29: ni rozumiano. Co stąd obaczyć możesz: BOG on iedyny
30: sam wszech rzeczy stworzyciel/ aczkolwiek jest wolnym so=
31: bie Panem y Krolem wszego świata/ iednak na tymże też
32: świecie y Szatan kroluje: bo jest Książęciem y BOgiem
33: świata tego/ iako w piśmie o nim czytałś Jan 12. v 31. A
34: 14. v 30. A 16. v 11. Efez: 2. v 2. A 2. Kor: 4. v 4 A

wždy

strona: 184v

Dziesiąta Rozmowa

- 1: vždy dla tego królestwo BOże nie wpada: owżem świat
2: po stáremu stoi: chociaż Szatan w swoich włada y nád ni=
3: mi przewodzi: á BOG też nád swymi kroluje. A tak iá=
4: ko świat wżyltek/ będąc Bożym/ vpásć dla Szatáńskiego
5: królestwa nie może: ani Bog królestwa swoiego tráci: ani
6: też wyginąć y wstác mogą chwalcy iego: Tákże też małż o
7: królestwie Chrystusowym y o Antychryście rozumieć. Kto=
8: rego królestwa Antychryst nie od kogoć innego ma/ iedno
9: od Szatána: tak iako Chrystus swoie od BOgá y Oycá
10: swoiego wziął. Ktory Bog y Oćiec iego sam/ tych ktorych
11: chce/ z królestwa Szatáńskiego wyrwanych/ przenosi do
12: królestwa syná swego miłego/ ktorego postanowił dziedzi=
13: cem wżyltkiego Kol: 1. v 13. Heb: 1. v 2. A tak to zá
14: tym isć żadną miarą/ wedle Słowa BOżego/ niemoże: aby
15: dla tego/ iż Antychryst vsiadłszy w kościele Bożym/ krolu=
16: ie w pośród królestwa Chrystusowego: żeby to królestwo

- 17: Chrystuśowe/ zbor wierny iego vpáść y wyniszczyć miał.
18: Boby nie teraz dopiero vpáść był muśiał/ po ześciu Apo=
19: stółkim/ ále ielźcze zá łámych Apośtołów/ gdy ono Anti=
20: chríst nie tylko táiemnice niezboźności łwey łprawował
21: 2. Tefs: 2. v 7. Ale iuź teź przy łámychże Apośtołách wie=
22: le było Antychrístow. 1. Ian 4 v 3. Y iuź teź on złófnik
23: náśiał był miedzy dobrą pńzenicę kąkolu nieużytecznego.
24: Máth: 13. v 24. Co oboie muśi ták wełpołek łtać áż do
25: dnia onego ołtátecznego: choćiałz podczás przyćiefniey=
26: łzym bywa pńzenicy dla kąkolu. Ale wždy przyidzie ten czás
27: gdy Szátan y z tym łwym kąkołem/ do ognia wrzucon bę=
28: dzie: á Chrístus teź Pan/ on dobry rozłiewcá z pńzenicá łwą
29: do wiecznych przybytkow wnidzie: áby gdzie on teraz ielť/
30: támże teź z nim łudzy iego byli. Ale opocz tego włzyłtkie=
31: go/ izali tego nie pámiętałz/ że to ielť opowiedano: iż ták
32: Antychríst dłuo y źnácznie krolowáć miał? A iż ták ludzie
33: źli y infzych zwodzący ołzułtowie/ prorocy fałszywi/ rozmno=

żyć łie

strona: 185

O Krolełtwie
Chrístuśowym.

Liłt 185.

- 1: żyć łie obłicie mieli? A przytym/ iż teź przez czás nie máły
2: mieli być wierni trapieni y przełładowáni? A obrony im
3: żadney nákrętney y cudowey nie obiecowano: ále rádźzey
4: áż do końcá/ dokądby łie włzyłtkich liczbá łpełniłá/ czekáć
5: kazano? Włzákże przytym/ to teź zá rzecz pewná/ łłufzną/ y
6: łpráwiedliwą/ obiecáno/ iż ná on czás gdy łie okaże Iezus
7: Chrístus/ Krol on y Sędźia łpráwiedliwy/ oddána będzie
8: pomłtá/ tym włzyłtkim ktorzy ie niepokoili/ trapiłi/ przełłá
9: dowáli/ y mordowáli. A wiernym záś ná to mieyłce będzie

- 10: nadgradą poćiechy/ vlżenia/ y wefela wiecznego. O czym
11: iż wżyltek prąwie nowy Testąment/ ma w łobie nąuki y v=
12: pewnienia: tedyć dla te^{go} mieyfc ktorych ofobliwych przy=
13: pominąć zńiecham. A ták to z tąd obaczyć możelz/ iż ten
14: pierwży wywod twoy/ iest bårzo nieważny: to iest/ żeby
15: dla tego Chrifus krolowác niemiał/ iż to mocy iákiey zná=
16: czney y dotkliwey/ áni cudow żadnych przed niezbożnikámí
17: nie pokázuie: á to ku obronie y poćiefze łwoim. Bo by też y
18: to zátym isć muśiáło/ żeby też y BOg łam mocy żadney nie
19: miał/ iż iey też teraz/ iáko przelżlych człáow niepokázuie:
20: chociaż ią przedię pokázuie/ y on łam/ y Chrifus Pan: ále
21: iey niewiernicy baczyć nie mogą: iáko łie to zaráz przypo=
22: mionie. Iż łie mowi o krolełtwie Chrifufowym: á kro=
23: lełtwo to iest duchowne/ iáko łie przedtym pokázowáło:
24: przeto też y w to pilnie weyźrzyć potrzebá: Możeli też oko (*marg*) Krolełtwá
Chrifufowego oko ćielełne vpátrzyć nie może. (–)
25: ćielełne rozumu ludzkie^{go}/ krolełtwo to duchowne vpátrzyć?
26: Abo/ możeli ie rozłádek dowćipu ludzkiego ogárnąć? o łkut=
27: kách iego duchownych łercem kámieniłtym myłlic/ á vłty
28: nieobrzezánymi mowić? Abowiem ielłiby człowiek/ iáki
29: iest łam w łobie z przyrodzenia łwego/ mógł to krolełtwo
30: poznác/ y łutki iego/ inłzym wierzącym znáiomel/ w łobie
31: też poczuć: tedyby koniecznie/ ábo to krolełtwo duchow=
32: nym nie był/ ábo on musiałby nie być ćielełnym Adámá
33: pierwłzego łynem. Bo ináčzey/ rzeczyby duchownych nie

v

poiął

strona: 185v

Dziefiáta Rozmowá.

- 1: poiął/ áni by ich wyrozumiál: gdyżby mu głupłtwem ie=

2: dnym były. O czym małż też y Chrifćufá fámego z Fárizeu=
3: fźami rozmáwiáiącego Luk: 18. v 21. Którym/ gdy go py=
4: táli o przyśćiu kroleřćwá BOżego/ ták odpowiedźiał: nie
5: przyidźćie kroleřćwo Boże/ ták/ żeby ie ludzie poznáć ábo o=
6: baczyć mogli. Abowiem/ chociaź iuź/ iáko támże záráz przy
7: dáie/ miedzy nimi kroleřćwo to było/ iednák go oni widźćieć
8: nie mogli: á pewno nie prze co infźego/ iedno iź byli ćiele=
9: fnymi. A nie tylko Fáryzeufzowie oni grubi/ ale y fámí A=
10: pořćołowíe íego/ kroleřćwá tego przysćia/ do fámego wźię=
11: ćia duchá śwíęte^{go} obaczyć/ áni go wyrozumieć/ nie mogli.
12: Boć íe ono nie bes przyczyny/ przed fámym Chrifćufowym
13: do niebá wřćapiením/ o naprówie kroleřćwá Izráelřćkiego
14: pytáli? Z ktorego pytánia/ to íe też pokázuie/ iź íeřćze z du=
15: chá Bożego odrodzeni nie byli. K temu/ iź też nic prówie
16: o duchownym kroleřćwie Chrifćufowym nie rozumiełi: á
17: to/ iź íe wíęcey ná ćielefne/ niźli ná duchowne oglądáli. A
18: wřćákże/ áćźkolwiek kroleřćwá tego řćutki/ od fámých tyl=
19: ko ludzi odrodzonych á duchownych włáfnie poznáne by=
20: wáią/ muřćą też podćzás řćnowie řćwiátá tego/ wydáwáć
21: ím řćwiádećtwo: á zwłářćźá gdy też podćzás o řćpráwách
22: íego/ od poboźnych řćlycháią: ábo gdy też y fámí řćkutkiem te=
23: go doznawáią/ że rády ich ćielefne ktore przedřćiebiorą/ ták
24: przećiw Chrifćufowi/ iáko też przećiw chwalcom íego/ nie
25: tylko ku řćkutkowi częřćto nie przychodzą: ále íe też nie raz ku
26: háńbie ich fámých/ y řćzkodźie obracáią. Zá czym y to bes
27: wřćzey pochyby ířć musi: iź ći fámí ktorym to BOG z řćfáki
28: řćwoiey dáie widźćieć/ poznáć/ rozumieć/ tym íe ćieřćzyć mo=
29: gą/ y o tym z infźymi rořćtrotnie rozmawíáć. A to wřćyřćtko
30: dlatego/ iź oni řć ták tym kroleřćwem duchownym Chrifćufo=
31: wym. A gdyby teraz Chrifćus krolowáć nie miał/ iáko ty

32: mniemasz/ tedyby zgoła żaden taki na świecie nie był: kto=

33: ryby ty duchowne skutki y sprawy obaczyć mógł: ale iż

wždy

strona: 186

O Królestwie
Chryśtułowym.

Liść 186.

1: wždy są takowi ludzie na świecie/ ktorzy do tego przycho=

2: dżą: to wyrozumiewają: y z tego poćiechy sumnienia swe^{go}

3: miewają: tedy takowi/ ifánym są świadectwem krolowá=

4: nia Chryśtułowego. A iż też ci nie przez co inżego ku temu (*marg*) Wflugowanie zborowe y bes cudow skutek swoy pokázuie (-)

5: przychodzą/ iedno przez przepowiedanie słowa BOżego:

6: przy ktorym bywa ducha BOżego wewnętrzne świadectwo:

7: tedy fie to stąd pokázuie/ iż choć bes cudow zwierzchnych

8: cielesnych/ ábo widomych: iednak ważne iest przepowiedá=

9: nie słowa BOżego/ y służebność Zborowa: ponieważ tak

10: ifanie mowi duch BOży: wiará z słuchania/ á słuchanie

11: przez słowo Boże Rzym: 10. v 17. A nád to y tego niezá=

12: milczę: iż gdyby ci przepowiadacze słowa tego Bożego/ kto=

13: rych robocie duch Boży pomaga/ y skutki znaczne w słuchá

14: czách pokázuie/ nie mieli być ná to od Bogá wybranymi/ y

15: ku robocie tey wyłánymi: tedyby fie nigdy ważyć tego nie

16: mogli/ ániiby trudności tych/ ktore idą zátym podeymowá=

17: li. A tak/ ktoby teraz chciał wątpić/ o posłaniu terażniey=

18: szych ministrow/ szczyrych mowie y wiernych/ á swego użyt

19: ku nie szukających dlatego iż cudow nie czynią: tedyby też y

20: o wielu Apostołow posłaniu wątpić także musiał. Abo=

21: wiem gdy fie sprawy ich opifuią/ tedy to o nich wiemy/ iż

22: ich dwánaście ná ten urząd obranych było: á wždy po w=

23: stąpieniu Iezusowym do niebá/ tylko o dwu ábo trzech czy

- 24: tamy/ ktorzy przepowiedaiąc fłowo Boże czynili też y cudá.
- 25: Czego o infzych zaden z fłowá Bożego pokázác znácznie nie
- 26: może. Mowię to o fámymch Apoftolech. Owfzem áby fie kto (*marg*) Y Apoftołowie nie wżyfscy cudow czynili. (-)
- 27: ná potym do cudow tych nie przywiężował/ tedy temu duch
- 28: BOży przez Páwłá zábieżał/ ták mowiąc: Izali wżyfscy
- 29: fą Apoftołmi? izali wżyfscy Prorocy? izali wżyfscy Náú=
- 30: czycielmi? izali wżyfscy moc máią cudá czynić? izali w=
- 31: fzyfscy máią dar vzdrawiániá? izali wżyfscy ięzyki mowią?
- 32: rć. A iefliż to náon čás nie wżyfctkim/ á iefczce Apoftołom
- 33: przednieyfzym/ rzecz byłá pófpolita/ náuczaiąc fłowá BO=

v ij

żego

strona: 186v

Dziesiąta Rozmowa.

- 1: że go/ zaráz też y cudá czynić/ gdy tego ná onych początkách
- 2: nawięcey potrzebá było/ niż fie Chrifcus y Ewánielia ofłá=
- 3: wiá/ y niżli to ifanie ludzie poználi/ że Bog coś nowego y
- 4: przedtym niezwyčajnego ná świecie vczyinił: á czemużby
- 5: fie teraz tego vpornie kto domágác miał? á zwłafzczá gdy
- 6: iuż o Chrifcufie y Ewánieliey miedzy wżemi narody (o=
- 7: procz fámymch Zydow á niezbożnikow) wątpliwosci za=
- 8: dney niemfáz? Czyniłci też Bog przez Moyżefzá człáu fwe=
- 9: go wiele rozmaitych cudow/ gdy zakon fwoy ludowi Izrá=
- 10: elskiemu dawał: Ale gdy iuż raz/ oni ktorzy przy tym byli/
- 11: fktkiem tego doználi/ iż on to zakon BOżym był podá=
- 12: nim: y tákże z nim iáko od Bogá wżiętym do ziemie obie=
- 13: cáney wefzli: tedy iuż potym one^{go} zakonu/ ci ktorzy nim lu=
- 14: dowi wflugowáli/ żadnymi cudámi nie podpieráli. A cze=
- 15: mužby teraz potrzebá miáło być podpierać tego/ iż Iezus
- 16: iefł Chrifcufem onym y fynem namileyfzym Bożym: iż też

- 17: Ewánielia ktorey on náuczzał/ y náuczác rofkazał/ ieft fłó=
18: wem Bożym? ponieważ wiele ieft niewiernikow niezbo=
19: żnych/ ktorzy tego nie przą: choćiafz fie fámi wedle tego nie
20: rządzą. A ieśliż tego/ iáko rzeczy przednieyſzey/ cudámi pod=
21: pierác nie trzebá: przeto iż o tym wątpliwości nie mfáz: A
22: coż byś nimi podpierać chciał? **VCZEN**. Tego pod=
23: pierác/ to prawdá/ cudámi nie trzebá człáow tych/ Papie=
24: żeńcom fámym/ y infzym co fie Chrześciány nazywáią: te=
25: go mowie/ iż Iezus ieft Chriftuſem fynem BOżym: A E=
26: wánielium ieft náuką Bożą zbáwienną. Ale iż Zydowie tey
27: oboiey rzeczy nie wierzą/ tedyby tego dla nich potrzebá. A
28: nie dla nich tylko/ ále też y dla onych/ ktorzy temu nie wie=
29: rzą/ żeby teraz Chriftus krolowác miał: ábo y temu/ ieſli
30: wierzący mogą być bes cudow wiernymi/ á iż też bes nich
31: zbáwieni będą. Bo gdzieby to cudámi było vtwierdzono/
32: mogliby temu wſzytkiemu rychley wierzyć. A tákby nie
33: tylko Zydowie błędy ſwe poználi: áleby też y Papieżnicy/

Papieżá

strona: 187

O Kroleſtwie
Chriſtuſowym. Liſt 187.

- 1: Pápieżá ſwego/ iáko Antichriſtá y zwodźicielá/ poznawſzy
2: odrzucili: á tákby fie wſzyſcy do iednego Krolá y Pfáterzá
3: od Bogá dánego zgromádzili: á iużby takiego rozdwoienia
4: nie było/ y tych niezgod. **NAVCZYCIEL**. Przed
5: fię ty nie przeſtáwafz rzeczy Boſkich rozumem cieiełnym ſzá
6: cowác: a o nich według ciáła/ á nie podług ducha mowić.
7: A to wiefz/ iż rozum cieiełny głupſtwem ieft przed BO=
8: giem/ á Bogu fie ſpodobác nie może. Nie Miniſtryć ty/ (*marg*) Kto dla tego Miniſtry
lekce waży iż cudow nie czynią ten fie ná fámego Bogá targa. (-)

- 9: áni wślugowanie ich/ mową tą swoią/ lekce sobie powa=
10: żałz: gdy tak o nich/ przeto iż cudow nie czynią/ rozbierasz:
11: ábo iż to o nich/ ieliby oni prawdziwemi byli sługami Chri
12: stufowemi/ wątpisz: áni nákoniec/ o samym krolestwie
13: Chrystufowym/ ieliby teraz skuteczne było/ tego trzymasz:
14: Ale to wszystko przeciw Bogu samemu czynisz. O którym
15: też zaraz zwętpić musisz/ ieli jest/ ábo nie? ábo ieli nie tak
16: daleko/ przedsię ácz nic/ o jego mocy/ panowaniu/ y opatrz=
17: ności musisz nie wiele trzymać. Ponieważ z niego samego
18: wszystko to/ iako z iednego nieprzebranego źródła/ wypły=
19: wa y wypływać musi. Bo iako on sam Chrystufá Iezu=
20: sá dał: Krolem go sam uczynił: nádwszystkim przełożył:
21: rć. także mu też Apostoły y insze wierzące/ iako Pfáterzo=
22: wi owieczki przydał: y samże ná nie ná onych początkách
23: ducha swiego przez Chrystufá tego wylał: y teraz także
24: wedle woley y wpodobania swiego/ iako/ y ná kogo/ chce
25: wylewa. A tak niktćiby inzy w tym winien nie był/ iedno
26: Bog sam: áni byś ty kogo insze^{go} w tym winować/ ábo o kim
27: inzym wętpić mógł/ iedno tegoż samego Boga. A BOgá
28: możeszli ty z tego strofować/ ábo godzićli sie tak o nim trzy=
29: mąć/ iż teraz/ tak iako przedtym/ cudow żadnych przez
30: wierne wcznie Chrystufowe nie czyni? nie tużę ábyć to przy=
31: stało. Ażalż też tego niewiesz/ iż nie cudá/ ábo iákie inze zn=
32: mion/ skutkami sá służby przepowiedania słowa Bożego:
33: ále odnowienie ducha wmyśłu człowieczego: wmartwienie

- 1: Adámá stárego z jego pożądlivościami: pogárdzenie swi (*marg*) Nie cudá ále pobożny
żywot skutkiem jest przepowiedania Ewaⁿieliey. (-)

- 2: tá y z iego wśytkimi pompámi: záprzenie fie łámega fiebie:
3: gniewu/ zazdrości/ nienawiści/ pychy/ pomfty/ łákom=
4: łtwa/ báłwochwálłtwa/ cudzołółtwa/ y infzych człónkow
5: ziemłkich tym podobnych porzucenie. A miłáto tego/ Chri=
6: łtufa/ z ćichością/ ćierpliwością/ dobrotliwością/ pokorą
7: czyłtością/ śwíętołbliwością/ łprawiedliwością przyoble=
8: czenie rc. ktore wśyłtki rzeczy/ mogą być bes cudow: á cu=
9: dá zás bes tych nic nie łą. Abowiem gdzie fie te rzeczy/ w
10: człóweku ktorym przez łłowo Boże odrodzonym náyduią/
11: tedy to o nim znácznie swiadczą/ iż on ieft łynem Bożym v=
12: miłowanym y od Bogá ku żywotowi wiecznemu wezw=
13: nym. Gdzie zás tego niemłáz/ chociaźby niewiem iákie cu=
14: dá były/ y z prorokowánim/ y z dyabłow wyrzucánim: tedy=
15: by to wśyłtko nic nie pomogłó do zbáwienia ładnemu: =
16: niby táki mogł być poczytán zá Chriłtułowego. Iáko to
17: łamże Chriłtus powiedzieć raczył/ iż fie do łákowych w
18: dzień on ołtáteczny przyznáć niechce Máth: 7. v 21.
19: A co mowíł/ iżby przez cudow czynienie mogli być nie= (marg) Nie odłyla píłmo do
cudow nikogo ále do łłuchánia słowá Bożego. (–)
20: wierni żydowie y Papieźnicy pozyłkáni/ y od łwych błędow
21: odwiedzeni: tedy tez y to mowíł/ przeciw wyrokowi y po=
22: wiełci Chriłtułowej. Ktory gdy ono/ o Bogaczu y Láz=
23: rzu powieda: Bogaczu w piekle gorájącemu/ imieniem
24: Abráhamowym ták mowi/ gdy go prołł o Lázárzá áby
25: połzedł do bráćiey ie^{go}: Máiąć Moyżefzá y Proroki/ niechże
26: ich łłucháią: bo iefłic tym nie wwierzą/ tedyć tez pewnie y
27: temu wierzyć nie będą/ chociaźby ktory z vmárłych do nich
28: co mowíł. Z ktorych łłow/ mogę tez y ia ták tobie powie= (marg) Bo kto słowu Bożemu
nie wwierzy ten tez y cudom wiáry nie da. (–)
29: dzieć: Iefłi teraz łudźie wierzyć niechca temu przepowie=

30: daniu słowá Bożego prócz cudow: tedyby też pewnie y cu=

31: dom nie wierzyli. A ku podpárciu tey rzeczy: ábo nie pámię

32: tałz tego/ iż áczkolwiek Chrifus sam/ cudá rozmáite przy

33: náuce swoiey czynił/ czynili ie też y Apoštołowie ie^{go}/ á wždy

mu nie

strona: 188

O Kroleństwie
Chriftułowym. Li188.

1: mu nie wżycy ci co ná nie pátrzáli/ wierzyli: owłzem fie

2: iefzcze niektorzy z nich/ więcey przeciw niemu y prawdzie

3: ktorey náuczał/ obostrzáli: y gánić ią przeciw niey mowi=

4: li: Tákżeby y teraz było. A iáko też zás y ondzie/ wiele ich

5: wierzyło bes cudow: także y teraz wiele ich wierzy cudow

6: nie widziawfzy: ták iáko to przez Ezdrafzá opowiedziano

7: było 4. Ezd: 1, v 35. A nád to/ ázafz to nieważnieyfza/

8: widzieć Bogá/ ábo ániołá imieniem iego co czyniącego/ ábo

9: mowiącego: niżli cuda iákie/ vzdrowionego człeká/ ábo wy

10: rzucenie dyabelftwárć. A wždy y to wżycyftko złoŃnikom

11: nic nigdy niepomagało: przedfię oni w fwey iufze zoftaw=

12: li/ á ná to nic práwie baczyć niechćieli. Tożćiby y teraz by=

13: ło: chociaźby BOg przez ręce czyie cudá czynił: ábo sam z

14: niebá iáko przedtym mowił. Ale powiedz mi/ co o tym trzy=

15: małz/ ważnieyfzali to Bogá sámego mowiącego słyfzec/ =

16: bo od niego ániołá poŃłáne^{go} widzieć/ czyli cudá iákie/ onym

17: Apoštołkim podobne przed sobą mieć? **VCZEN.** Wy=

18: znác to mułżę/ iż ważnieyfza ieft rzecz/ widzieć Aniołá Bo=

19: żego: ábo BOgá mowiącego słyfzec: niżli cudá iákie infze/

20: ktoreby człowiek ktory czynił przed sobą mieć. **NAV=**

21: **CZYCIEL.** Chociafz to/ iáko sam wyznawał wa=

- 22: żnieyfza iest/ á wždy y temu odporni Izráelczycy nie wierzy
- 23: li/ co widzieli y słyfzeli: owfzem tym więcey fercá fwe zátwár
- 24: dzáli: ták iáko potym y Fáryzeufzowie czynili/ gdy cudá
- 25: Iezufowe widzieli/ y náukę iego słyfzeli: iáko sam dobrze
- 26: wiefz. A ták to wiedz iż rzecz iest ważnieyfza y zacnieyfza/
- 27: nie widząc/ nie tylko cudow/ ále y Pána sámego Iezufá
- 28: Chrifufá/ á przedię weń wierzyć/ Ian 20. v 25. A 1.
- 29: Petr: 1. v 8. niżli go widzieć y słyfzeć/ á przedię mu wi=
- 30: ry nie dác/ ábo fie też do iego cielefney przytomności przy=
- 31: więzowác. Ale náwet/ áby cię ty cudá na łobie nie wiefzáły: (*marg*) Ná co pámiętác ma ten ktory niechce áby mu cudá wiary nie wętliły (-)
- 32: ábo rádźzey żebyś fie ty ná nie nie ogládał: á to w tym/ że=
- 33: bys też y o tym nie wąpił/ iefliż teraz Chrifus kroluie ábo

nie:

strona: 188v

Dziefiąta Rozmowá

- 1: nie: tedyc tu niektore rzeczy powiem: á ty też ná nie pámię=
- 2: tać będziefz. Naprzod/ iż tego nigdy Chrifus nie powie=
- 3: dział áni obiecał zborowi swoiemu/ że mu miał záváždy d=
- 4: wác cudoczyńce: oprocz tego/ że záváždy áż do fkończenia
- 5: fwiátá Ewánielia miała być przepowiedána: á iż też ci
- 6: ktorzyby iey wierzyli/ áż do przyścia Chrifufowego vzy=
- 7: wác mieli Sákrámentow iego. Máth: 24. v 14. A 1.
- 8: Kor: 11. v 26. Y gdy ono wyfylał vcźnie fwe/ tedy im
- 9: tego nie rofkázował/ żeby cudá czynili/ ále iżby Ewánieli=
- 10: um przepowiedáli: á infzym też to chowác rofkázowali/ co
- 11: on sam onym rofkazał. Máth: 28. v 19. 20. Owfzem ie=
- 12: fzcze gdy o Antichriscie duch Boży náon cźás mowił: tedy
- 13: to o nim opowiedał/ iż mu miał dác Bog fkutek błędu: ábo
- 14: iáko Apoftoł mowi/ fkutek záváwdzenia w błąd przez cudá y

- 15: známioná fałszywe: áby przez nie zwiedźieni byli ci/ co pr=
16: wdźie wierzyć niechcą. 2. Tefs. 2. v 9. A 2. Kor: 4. v 3.
17: A czynić to miał Antichrift ten/ ktorego Ian w Obiáwie
18: niu śwym gwiazdą z nieba ná ziemię vpádlą názywa/ klu=
19: czem onym do przepáści wziętym. Apoc: 9. v 1. ále nád
20: tymi tylko/ ktorzy známienia Bożego ná czołách śwych nie
21: máią: y ktorzy prawdzie wierzyć niechcą. Potym/ iż tego
22: nigdy Chrifus nie nauczał/ żeby ludzie wierzyć niemieli
23: Ewánieliey/ dokądby oná cudámi nie była podpárta: ow=
24: łzem to zgoła o niey powiedział/ iż ktoby iey vwierzył/ y był
25: by ponurzony/ ten miał być zbáwion. Már: 16. v 15. 16.
26: A cudow do wiary y Ewánieliey nie przywiał/ ták żeby
27: też ony służyć miály zbáwieniu. Trzećia/ Ná to też p=
28: miętác będziefz/ iż y łami Apoftołowie nie zázwdy cudow
29: czynili: áni ich też/ kiedyby oni łami przez fie záchćieli/ czy=
30: nić mogli: ále áż náten czás/ gdy ie Bog łam przez ręce ich
31: czynić raczył. Abo gdy ie przez duchá śwego świętego ku
32: czynieniu cudow zápalil. Bo gdyby ie zázwdy mógł był
33: czynić Páweł kiedyby iedno chćiał/ y zázwdy przepłáką śwą

chore

strona: 189

O Kroleŝtwie
Chriftułowym.

Lif189.

- 1: chore vzdrawiác: Tedyby też pewnie Tymoteuŝá śwego y
2: Epáfrodytá vzdrowil. Ale iż to nie w iego mocy było/ áni
3: zázwdy oná chuŝtá iego chorych leczyłá: przeto fie zá Ep=
4: frodytem modli. Filip: 2. v 26. A Tymoteuŝowi náukę
5: podáie około záchowánia zdrowia iego. 1. Tim: 5. v 23. A
6: iefzcze w Milećie Trofimá chorego odchodzi. 2. Tim: 4. v
7: 20. Czwartá/ Trzebác też y to wiedzieć/ że nie cudámi

8: Ewánieliey/ iefli ieft prawdziwa/ doświadczać maż: ále
9: Ewánielią nie tylko cudow/ ále też y duchow/ iefliżby z
10: Bogá byli ábo nie. 1. Ioán: 4. v 1. A poniewafz nie cud=
11: mi Ewánielia/ iefli ieft prawdziwa ábo nie doświadcżona
12: ma być/ ále z Ewánieliey cudá prawdziwe od fałżywych
13: máią być poznawáne: tedy fie to z tąd ífanie pokázuie/ iż E=
14: wánielia fámá przez fie ieft dofyć dośtáteczna: także kto iey
15: wierzy ma w łobie fwiádectwo żywotá wiecznego. Kto
16: fie zás ná cudá ogláda/ ten też to o łobie fwiádectwo wyd=
17: ie/ iż ieft niewiernym/ gdyż cudá służą niewiernikom á nie
18: tym coby wierzyli. 1. Kor: 14. v 22. Piąta/ Nie ro=
19: zumiey tego/ áby lepiej było cudá czynić/ niżli wiernym á
20: pobożnym być. Poniewafz bes wżzey wątpliwości Iudaż
21: też cudá czynił/ náon čás gdy też z infzymi napierwży ras
22: od Páná wyflány był: á wždy go przedię Pan Dyablém
23: názwał/ á czemu? iż złodźieiem y zdraycą był: á przetoż
24: też zginął. A drudzy z pocztu onych fiedmidzieliąt/ ktorzy
25: też cudá działáli/ y z tego fie wefelili iż im dyabli poddáni
26: byli. Luk: 10. v 17. od Páná odeszli y węcye z nim nie
27: obcowáli. Ian 6. v 66. A Ian on Ponurzyciel/ chociaż
28: nigdy cudu żadnego nie czynił. Ian 10. v 41. iednák to
29: fwiádectwo od Chriřtuřá odniořł/ iż więřtzy nádeń miedzy
30: řyny niewieřcimi nie powřtał Máth: 11. v 11. Szořta
31: O tym też wiedz/ iż ták blifki ieft żywotá wiecznego ten/
32: ktory řczyrze y prawdziwie wierzy w Ieżuřá Chriřtuřá řy=
33: ná BOżego/ chociaż cudow żadnych nie czyni: iáko y ten

v

ktoryby

strona: 189v

Dzieřiąta Rozmowá

1: ktoryby ie czynił/ á wiare tákże iáko pierwży miał: Bo to

- 2: o pierwszym ná wielu mieyfcách czytamy/ iż kto wierzy
3: zbawion będzie/ Ian 3. v 15. 16. 18. 36. A 6. v 35. 40.
4: 47. A 11. v 25. A 1. Pet: 1. v 9. rc. A o wtorym ni=
5: gdziey tak nie rzeczono/ kto cudá czyni zbawion będzie/ ábo
6: ma żywot wieczny. A poniewafz tak iest/ iáko mowię/ á
7: což tego iest zá potrzebá cudow fie domágác/ ábo fie tak ku
8: nim przywieszowác/ á nimi chćiec Zbor wielki zgrom=
9: dzác? ktory/ to pewna/ iáko fie cudámi zbierze/ także fie
10: też záś drugimi prętko rośprofzy: á to gdyby cudá ná cudá
11: przyfzły. A wierni fie przedfię y bes cudow/ choćiafz y w
12: przelládowániu/ ná plácu oftoią: choćiafzby ich też dwa tyl
13: ko ábo trzy było. Iefzcze y to też obácź/ co tego iest zá po=
14: trzebá wiernemu/ áby mu to cudámi dowodzone było/ iż
15: Chriřtus kroluie: gdy on to ná fercu řwym przez wiárę y
16: řwiádectwo duchá Bożego dobrze czuie: w ktorego fercu/
17: mowię/ Chriřtus Pan przez wiárę mięřzka? ábo w kto=
18: rym iest duch Chriřtuřow. Efe: 3. v 17. A 1. Pet: 1. v 11.
19: **VCZEN.** Iefliby to iuź tak/ iáko pokázuiefz/ řtác mi=
20: řo/ á ná cožby ono Chriřtus powiedźiał: Iź zá tymi ktorzy= (marg) Iź ři coby vwierzili
mieli cudá czynić Marci 16. (-)
21: by wierzyli/ ty známioná iřć miáły/ że w imię iego mieli dya
22: bły wyrzucác: ięzyki nowemi mowić: węże nořić: á choć=
23: by też truciźnę iáką pili/ że im to niemiáło nic řzkodźić: gdyby
24: też ręce ná chore wkłádáli/ tedy fie mieli dobrze mieć. Iákoź
25: fie to wřyřtko ná onych poczátkách náydowáło/ poki Apo=
26: řtołowie trwáli/ á zbor też iefzcze nie był vpadł: (choćiaześ
27: ty to powiedźiał/ żeby tá rzecz nie wřyřtkim řlůżyć miáła)
28: Ale teraz nic tego wřyřtkiego niemřáz. A tak też ia nie wiem
29: iáko mam o Zborze tym rozumieć/ y o vřlůgowániu ter=
30: řnieyřzych Miniřtrow? **NAVCZYCIEL.** Y teraz
<http://rcin.org.pl>

31: ielźcże toż mowię/ y przytym łtoię/ iż o cudow czynieniu nie=

32: máłz powłzechney obietnice: to ielst tákıey/ żeby włzyłcy w

33: obec wierzący/ y włtáwıcznie bes przełstanku/ cudá czynıć

mieli

strona: 190

O Krolełtwie
Chrıłtułowym.

Liłt 190.

1: mieli. Potym też y tego niemfáz/ áby ie dla zbáwıenia czy=

2: nić mieli cí ktorzy ie przedtym czynıáli. Ale ie czynili dla

3: wtwıerdzenia tylko y dla łwiádectwá oney náuki przed

4: tym áni łłycháney áni zwyczáyney/ y dla ołławıenia Iezu=

5: fá Chrıłtułá. Co gdy łie iuż rołławıło/ y wtwıerdzıło onymi

6: to cudámi/ tedy też onyż to cudá włtały/ iáko iuż niepotrze=

7: bne áni wzyteczne. A to co mowię że włtały: tedy to ták ro=

8: zumieć máłz/ iż tym łpółobem włtały: że ich iuż wiernym

9: powtarzác nie trzebá: áni imi Ewánielıey/ iż oná ielst náu=

10: ká niebiełká zbáwienná/ podpierác: poniewáłz iuż raz do=

11: brze przez nie záleconá ielst y wtwıerdzona. Ták iż kto iuż te= (marg) Kto teraz ma Ewánielıę y oney cále wierzy, ten iey nie ma bes cudow, ále z cudámi. (–)

12: raz ná Ewánielıey przełstawa/ y oney iáko prawdzıiwemu

13: łłowu Bożemu wierzy: tedy iuż też tákowy Ewánielıę z=

14: ráz z cudámi/ á nie bes cudow ma/ poniewáłz tá Ewánie=

15: lia nie bes cudow podána y záleconá ná poczátku byłá/ ále

16: z cudámi wielkimi: bo by iey ináczey ná onych poczátkách

17: nie wıwierzono byłó. A iż tá obietnicá nie byłá powłzechna:

18: tedy to łam łácno z przełłtych powıełci moich y z tego coć

19: ielźcże powtorzę/ poznáłz. Naprzod gdyby ták powłze= (marg) Obietnicá o cudowczynieniu nie byłá powłzechna. (–)

20: chna byłá tá obietnic/ o tym iż cudá ty nłáládowác miály

21: wierzących: tedyby ie bes włżego bráku włzyłcy wierzący

22: y wftawicznie czynili byli: Ale iż tego żaden nie pokaże z pi=
23: śmá świętego/ przeto też choć nie rad zeznać to káždy mu=
24: śi/ że to czynienie cudow niema być ták hoynie y ták fzyroce
25: rozumiano/ iáko ty o nim mowiłz: to ieft/ żeby zázwdy/ wfyz=
26: fcy wierni/ cudá czynić mieli. Co iefzcie tym więcey z tąd
27: poznałz: Zázwdy pośpolicie ná onych początkách Piotr z
28: Ianem wespółk chadzáli/ á wždy tego żaden nie pokaże/
29: áby tákże Ian iáko Piotr cudá czynić miał: bo to pímo í=
30: memu Piotrowi przyczyta. Tákże Páweł z Bárnábafzem
31: ípolnie chodzili y náuczáli/ á obádwá też iáko y pierwzy
32: wiernymi byli: á wždy cudá fámemu Páwłowi pímo przy
33: czyta: á o Bárnábafzu: tákiego nic nie powieda. A czemufz

w ij

fie ták

strona: 190v

Dzieńiąta Rozmowá

1: fie ták z fłow Ewánieliey (rzekł byś mi) to pokázuie/ iżby
2: tá obietnicá wftyftkim fłuzyć miálá: áżci ia ták tobie n (*margin*) Cudá Apoftolskie fą cudá
náfze. (-)
3: to odpowiem/ iż fie nie tylko pokázuie/ ále ták ieft prawdzi=
4: wie/ iż wftyftkim wierzącym fłuży. Wfzákże nie ták/ áby
5: zgołá wftyfcy/ y káždy zofobná: cudá czynić miał: ále iż to
6: co kiedy ktory/ choćiaz y ieden z wiernych/ ciálá iednego du=
7: chownego/ vczyinił/ á vczyinił zá porużeniem ducha BOże=
8: go/ z chwałą Bożą/ á z wiernych zbudowánim/ tedy fie to
9: wftyftko do iednego á tegoż ciálá duchownego wftyftkich
10: człónkow ściągá/ y z onego iednego ná wftyftki opływa.
11: Iákoż y infze wftyftkie dáry duchowne/ BOg íam przez ie=
12: dnegoż Chríftufá ná nas wftyftkich wylewa: á my z zupeł=
13: ności iego czyrpamy. A iefzcie ták/ że co Chríftus z woley
14: Oycá fwego ná iednego ktore^{go} wyleie/ tedy też to zás przez

15: onego y ná infze opływa. Iáko ná przykład/ z dárow onych
16: oobliwych/ ktorych vczesnikiem miedzy infzymi mnogimi
17: był Piotr y Páweł/ byli też y infzy wybráni ku wierze przy=
18: wiedzeni y oświeceni/ y w onę miłą iedność ciáła duchow=
19: nego zámknieni. Wfzakoż y to co BOG y przez tych dwu
20: działał/ nie było rzeczą vftávicznie trwájącą/ á nigdy fie nie
21: odmieniájącą: ále fie to w nich podczas więcey á podczas
22: mniey pokázowáło/ á z czláem fwym vftawáło/ ták/ że też y
23: miłym fwym towarzysfzom y pomocnikom pomoc y vřlufzyć
24: w ich potrzebách nie mogli (iáko fie wprzod pokázowáło)
25: czym przedtym infzym vřlugowáli/ y onych rátowáli. W (*marg*) Iesliby słowá Mar: 16.
wřzem wiernym miály służyć. á czemuřz wierni Iopenfcy Tábity nie mogli vzdrowić. (–)
26: co gdy pilnie weyřrzyřz/ á nad to fie y onemu co fie w Iopen
27: řtáło przypátryřz: gdzie ono pobożna řiořtrá Tábitá vmár
28: řá/ ktorey řaden z wiernych mieyřcá onego wzbudzić nie
29: mogł/ ář po Piotrá řlác muřieli Dřie: 9. v 36. tedy ták
30: mniemam/ na tym comći iuř o cudách powiedřiał przeřt=
31: nieřz: á temu wiáre dařz: iř to co Pan Chriřtus o cudách zá
32: wiernymi idących powiedřieć raczył/ nie do wřzyřtkich fie
33: czláow/ áni oob wierzących řciągáło: ále tylko do pew

nych

strona: 191

O Kroleřtwie
Chriřtuřowym. Lif191.

1: nych niektorych y oob y czláow. To iest/ dokądby náuká ich
2: zápieczętowána nie była. Ale gdzieby fie iuř raz ořwiad=
3: czyła y dobrze zápieczętowála: tedy iuř też cudá/ iáko niepo=
4: trzebne/ vřtác miály. Iáko y Moyřeřz z Zakonem fwym/
5: potyć też tylko trwał/ poki vrřędu řwego nie wykonał. Ale
6: gdy gi wykonał: ářci iuř też vřtál. A Chriřtus Pan z Ewán

- 7: ielium śwym/ ná to mieyfce nfátąił. Lecż tu iuż cudom/ y
- 8: rozmowie o kroleŧwie Chriŧufowym niech będzie koniec.
- 9: **VCZEN.** Ponieważes iuż to pokazał/ iż Iezus Chri=
- 10: łtus/ Krol raz od Bogá poŧánowiony y teraz kroluie: cho=
- 11: ćiaż teraz cudow zwierzchownych y dotkliwych niemfáz/ (*marg*) Iesli wierzący wzywác máią Chriŧufá. (–)
- 12: chociaż też y Antichriŧ w kościele BOżym ŧiedzi/ y mocy
- 13: ŧwey ktorey od ŧmoká doŧtał/ Obiá: 13. v 1. 2. vżywa: po=
- 14: kaźże mi też y to/ ieŧliż też tenże to Krol y Pan nfáz nam od
- 15: Bogá dány/ má być w modlitwách wzywány ábo nie: po=
- 16: niewáfwiele tych ieŧt/ ktorzy przeciw temu mowią/ y to
- 17: wywodámi ŧwoimi pokázuią że nie ma być wzywán.
- 18: **NAVCZYCIEL.** Y o tymem też ŧłyżał/ iż ŧą ludźie
- 19: tákowi/ co Chriŧufá nie wzywáią/ y tych ktorzy go wzywá
- 20: ią od tego odwieŧć chcą: ále czymby tego dowodźili nie=
- 21: wiem. Przeto ty/ ieŧli wieŧz wywody ich/ powiedz ie prze=
- 22: demną/ á iąc ná nie odpowiedác będę/ ieŧliżby były iákie nie=
- 23: ŧłuŧzne: á ieŧliby też były z BOgá/ tedy ie y ŧam przyimę y
- 24: pocałuię. **VCZEN.** To ile ia baczę/ náprzednieyfzy ieŧt
- 25: wywod ich/ gdy ták mowią: Niemfáz tego w piŧmie ŧwię=
- 26: tym roŧkazania/ żebyŧmy Chriŧufá Iezufá wzywáli/ á
- 27: przeto go wzywác nie mamy. Náđ to/ ŧam Iezus Chri=
- 28: łtus/ ktorego Bog zálecił y ŧłuchác roŧkazał/ te⁸⁰ nie vczył:
- 29: áni roŧkazał/ żebyŧmy go wzywáli: owłzem iedno tego v=
- 30: czył/ iáko Bogá y Oycá iego wzywác mamy w imię iego.
- 31: A przetoż nie máiąc áni Bożego/ áni Chriŧufowego roŧka=
- 32: zania/ domyŧlác ŧie żaden tego niema: ále tylko tego pilno=
- 33: wác co nam roŧkazano/ to ieŧt ŧámego tylko BOgá wzy=

Dzieńiąta Rozmow.

- 1: wc/ w imię Chrystufove/  nie Chrystufá. Ná co iákoby
- 2: im odpowiedzieć ia niewiem? **NAVCZYCIEL.** Ie=
- 3: li fie nam teraz nie godzi domysla tego: tedy fie te Apo= (*marg*) Wierni fie teraz nic niem domysla le ná tym m co Apostołowie czynili przetwc. (-)
- 4: toom y inszym wierzącym tákże nie godziło. Lec iż to oni
- 5: czynili/  tego fie domyslali: tedy y my przykładem ich to
- 6: te czyni moemy y czyni mamy: Poniewaz oni n to po=
- 7: tnowieni byli bymy fie wedle náuki y przykadow ich
- 8: rzadzili:  iżbyśmy za nimi idąc ku poecznoci Bożey kto=
- 9: ra it w Chrystufie Iezufie przyzli. A iż ná to potnowie=
- 10: ni byli/ by nam wo Bo przez Chrystufobiwion o=
- 11: powiedli/ y oney nas nuczli:  ami to przod dziali co
- 12: by też po nas mieć chćieli/ y ku czemu by nas przykładem
- 13: wym pubudzli/  pobudzliby nie iáko ludzie obedliwi y
- 14: niezczyrzy/ le iáko zczyrzy y vgruntowni/  táiemnic Bo
- 15: ych zfre wierni/  przez ducha Bożego vpewnieni: tedy
- 16: ie tu adnemu/ nic nieprzytoynego obawc nie trzeba/ ni
- 17: ie wtpenia od woley Bożey lkc. poniewaz to/ co oni
- 18: czynili/ z oświecenia ducha BOżego czynili: o ktorym gdy
- 19: bymy my namniey zwtpi mieli: tedybymy záraz o w=
- 20: zytkiey ich náuce/ wlugowaniu y/ przykadiech pobonych
- 21: zwtpi/ musieli. Lec ielli o náuce ich nie wtpiemy: ow=
- 22: zem i za Bo y zbwienn nuk przyimuiemy: tedy nie=
- 23: wiem z ikbymy mioci to w nich zgnic y odrzucic
- 24: mieli/ i oni imienia Iezufowego wzywáli. A co mowiz
- 25: iż o tym niemz rokaznia Bożego: tedy to/ iáko moe byc
- 26: za rzecz prawdziwą przyznano: tk te za ludziom tko=
- 27: wym ktorzyby to vpornie twierdieli/ moe byc omyk
- 28: przyczytána. Bo co ie tknie rokaznia tákiego/ gdzieby

- 29: tak BOG mówił/ wzywać też sobie będziecie w potrzebach
30: swych imienia syna mojego Jezusa Chrystusa/ tedy to pra=
31: wdajcie/ że tego tak napisanego nigdzie nie znajdźcie. Ale gdy
32: zaś trochę pilnie przypatrować się będziecie całej rzeczy/ o
33: mocy y wieczności Chrystusowej/ którego Bóg wcielił: y
34:

o imieniu

35:

strona: 192

1:

O Królestwie List 192.
Chrystusowym.

- 2: o imieniu które mu nad wszystkie imiona dał: tedy tę rzecz/
3: napisaną y słowem Bożym zaleconą znajdźcie. **VCZEN.**
4: A iakoż to? **NAVCZYCIEL.** A to tak. Gdy
5: wezryliście w piśmie Prorockie/ którymi Mesjasza opisano/
6: co mu przeczytano/ y co nań włożono: y tym się też przypa
7: trzyliście/ którzy go figurowali: tedy to wszystko łącznie poznaliście/
8: iż ma być wzywany. Gdyż ta jest wola Boża/ żeby go wier=
9: ni słudzy jego/ iako Pana swego wzywali: y przed nim na
10: kolana y twarzy swe wpadali. Bo iście BOG inż w wierne
11: służby swe/ na które urząd swój wkładał/ tym czcił/ że się (*marg*) Jesli tym Bóg wcielił
chwalce swe inż co Chrystusa figurowali że się przed nimi kłaniano y do nich się w potrzebach
wciekano, aż się nie daleko więcej samego Jezusa syna swego? (–)
12: przed nimi kłaniać y na twarzy swe wpaść musieli/ nie tyl
13: ko swoi/ ale też y postronni/ y musieli się onym modlić abo
14: ich w potrzebach swych wzywać y prosić: tedy daleko wię
15: cej wcielił tym Jezusa syna swego/ którego głową wzyt=
16: kich uczynił: a ieszcze go y nad wszystkie Anioły niebieskie
17: przełożył: służyć mu im/ y przed nim się kłaniać rozkazał.

18: Math: 4. v 11. Fil: 2. v 10. Heb: 1. v 6. iáko mieyscá ty
19: náznáczone fwiadczą. A zofobná tež ono ProrokáBożego
20: Dánielá/ gdzie to o fynu człowieczym powiedział/ iż mu w=
21: szyftki narody/ pokolenia y iezyki służyć miály. Dán: 7. v 14.
22: A do słužby prawdziwey to sie ściąga/ że ten ktory wiernie
23: służy Pánu swoiemu/ nań sie spulzcza y czláu swey potrzeby
24: do niego sie vcieka/ y onego ná rátunek wzywa. Iákoż to w
25: Pfál: 72 Sálomonowym/ ábo o Sálomonie vczynionym/
26: ieft wyrażono/ iż przed nim miano vpádác/ ziemię lizác/ y
27: dáry przynosić. A to wšyftko nie względem lámej ošoby
28: Sálomonowey ieft od ducha Bożego wymowiono/ y ná pi=
29: smie zoštáwiono: bo o tym żadney wątpliwości nie było/ iż
30: każdemu możnemu y zacnemu Krolowi/ mułzą y poddáni y
31: podczas poštronni służyć: klániác sie/ dáníe dáwác/ y onym
32: sie częŃto modlić: ále dáleko więcej względem tego/ iż on
33: był figurą Mefyafzá przyŃlżego Iezufá ChriŃtuŃá syná Bo=
34: że: w ktorym sie to/ áczkolwiek wedle ošoby v Ńwiatá

wzgárdzo=

strona: 192v

Dziefiáta Rozmowá

1: wzgárdzonym/ Ńkutkiem pokazác y wypełnić miáło. **V**=
2: **CZEN.** O tymci ia nie wąpię/ iż Bog ták Sálomo=
3: ná/ iáko y inŃze służy Ńwe wierne/ ktore nád inŃzymi przekła=
4: dał tym vczcíl/ iże sie im inŃzy klániác mušieli/ y do nich sie
5: w potrzebách Ńwych vciekác: ále tego nie báczę żeby tym
6: przykłádem/ wzywánie terážnieyŃze Iezufá ChriŃtuŃá obro=
7: nić sie mogło? gdyż sie z onym wzywánim (ktore tež y Po=
8: gánŃkim Krolom ieft zwyczáyne y poŃpolite) zgodzić nie
9: może. Abowiem iż kiedy Sálomoná ábo y inŃzych krolow
10: z vkłómem y ná twarz vpádánim ocz profzono/ tedy rzecz tá

- 11: była cielesna/ á fwiátu przywoita: gdzie káždy prośić może
12: drugiego o co chce/ bes wżczerbku chwały Bożey: ták łobie
13: o nim tułząc/ iż to ocz prośi od niego otrzymác ma: bo go
14: prośi patrząc nań y przed nim łtojąc. Ale iż teraz Iezufá
15: Chrifufá oblicznie przytomnego áni mamy áni widzimy:
16: tedy tego niewiem/ iákobyłmy go wzywác mieli. Gdyż y
17: to/ co mowisz/ że go w tym figurowáli Krolowie przed kto=
18: rymi łie kłániano y onych wzywano/ że też tákże y Iezufowi
19: Pánu czynić miano: tedy łie iuż to wżyłtko zá dni ciała łe=
20: go wypełniło/ y w prośbách łwych chorzy/ łlepi/ opętáni rć.
21: wyłłucháni od niego bywáli. Ale iż iuż wzięty łeft od oczu
22: ludzkich: tedy trudno wzywác przytomnoścíá cielesną od
23: nas oddalonego/ á nłázego wołania niełłyżącego: Boby
24: trzeba dobrze wołác/ niżby głos twoy do niebá dołzedł: áni
25: ná nas teraz pátrzáiącego: poniewałz podczás y łłóncá
26: ilánego przed gęłtymi obłoki widzieć nie możemy. **NA=**
27: **VCZYCIEL.** To co mowisz/ żeby teráznieyłze wzy=
28: wanie Chrifufá Iezuf/ przykłádem onego wzywánia
29: Krolow łiemłkich/ ktorzy go figurowáli nie mogłó wtwier=
30: dzono być: tedy ia záś ták rozumiem iż bárzo czysćie może.
31: Abowiem łełliby wzywánie to duchowne Chrifufá Páná/
32: nie miáło być wtwierdzone/ onym wzywánim cielesnym
33: przodkow łego/ ktorzy go známionowáli: tedyby też áni

krołstwo

strona: 193

O Krołstwie
Chrifufowym.

Liłt 193.

- 1: Krołstwo áni Ofiárownictwo wtwierdzone mogłó być.
2: A nákoniecby łie dáremne pokazály wżyłtkie inłze figury/
3: ktore Chrifufá Páná w onych przodkach łego cielesnych

- 4: známionowały: według wyroku Bożego. Ale iáko to widzi=
5: my/ iż ony słowá o Dawidzie y infzych wedle ciáálá nápiháne/
6: łá świádectwem y iedną podporą kroleństwá duchownego
7: Christułowego: tákże y ono vpádanie przed nimi y wzywá
8: nie ich w potrzebách/ iest też vtwierdzenim wzywánia ter=
9: źnieyłego Iezusá Christułá ná łtolicy Dawidowej siedzą=
10: cego/ á ielzcze po práwicy Bożey ná niebiefieh. Bo to cóś
11: ty ku vtwierdzeniu rzeczy słwey przydał/ iż onych obłicznych
12: y przytomnych wzywano/ ták iáko y Christułá poki tu ná
13: źiemii obcował. A czego nie przytomnym y iuż nie będącym
14: nie dźiááno/ żeby też tego Christułowi czynić nie miano:
15: poniewáz go tu niemłáz/ bo iest wźięty do niebá: tedy to w
16: łobie wági żadney niema/ owfzem to iest przeciw łámei (*marg*) Chrifus wie y widzi
potrzeby náłze, choć tu z námi ćielefnie nie miefzka (-)
17: wierze Chriftiáńfkiey. Bo co mniemał/ żeby Chrifus
18: dla tego/ iż wźięty iest od oczu nłázych z źiemie tey do niebá/
19: łyłzeć/ widźieć/ y wiedźieć/ o nas y o nłázych potrzebách nie=
20: miał: tedy to mowifz przeciw ilánemu słowu Bożemu/ y ro=
21: zumowi łámemu. Bo gdyby ták było: tedyby Chrifus
22: Pan wftápiwłzy ná niebiołá/ moc vtrácił/ ktorą tu ná źie=
23: mi miał: á mocyby tey y zwierzchnośći/ ktorą mu pímo
24: przypifuię nie dołtał. Ale iż pímo święte to zgodnie y ie=
25: dnoftáynie twierdzi/ że tey mocy o ktorey tu będąc mawiał/
26:
27: y iuż iey też niektore pewne znáki pokázował/ dopiero łkut=
28: kiem wftápiwłzy do niebá od Oycłáwego vczesnikiem fie
29: łtał/ y imię od niego nád włzyłtkie imioná otrzymał/ dźiedzi=
30: cem włzyłtkiego zołtał/ y łzáfárzem duchá BOżego/ ktore=
31: go ná łwe obfićie wylał Filip: 2. v 8. Heb. 1. v 2. Dźie:
32: 2. v 33. Efezow 1. v 20. 21. tedy fie to mniemánie twoie

33: żadną miarą ośtać nie może. Bo iegli tu ná ziemi żywiąc: á

34: tymże krewkościam ktorym y my/ tylko procz grzechu/ pod

y

dánym

strona: 193v

Dziełiata Rozmowá.

1: dánym będąc: mógł przedfię ratować/ tych ktorzy fie do nie=

2: go w potrzebách śwyc wćiekáli: tedy teraz dáleko więcey/

3: będąc iuz prawicą Bożą wywyższony. Tákże/ iegli náon czas

4: mógł wiedzieć co fie w człowieku zámyka/ ábo ktore fą my=

5: fli fercá iego: y będąc też zá Iordanem/ wiedzieć o śmierci

6: Lázarzá w Iudfkiey ziemi nád Ieruzalem miefzkáiącego/

7: Ian 2. v 24. 25. A 10. v 40.. A 11. v 11. Luk: 6. v 8.

8: A 9. v 47. A 11. v 17. Már: 2. v 8. Máth.: 9. v 22.

9: tedy teraz będąc iuz ná prawicy BOżey dáleko więcey ieft

10: bádaczem ferc ludzkich/ y wie y ślyfzy wśzytkie potrzeby n=

11: fze. Obiá: 2. v 23. Bo iegliby tego w łobie niemiał/ że wie=

12: dziec y widzieć może wnętrzne ferdeczne fłkrytości: á iákoż=

13: by fie to w nim fpełniło/ że ma fądzić/ y fądzi fądem fpráwie=

14: dliwym/ nie wedle widzenia oczu/ áni fłuchánia wśzymá/

15: iáko infzy Sędziowie fądzą/ Ezá: 11. v 3. 4. A iefliż to ma

16: co ieft wiefłzego/ á práwie fámemu Bogu należącego/ iáko

17: ieft wiadomosć ferc ludzkich: tedy pogotowiu co ieft mniefy

18: fzego/ á człowiekowi przylegleyfzego mieć może. Bo in=

19: cżey/ iefliby teraz widzieć y flyfzec niemiał: tedyby też nie=

20: mógł być Głową nfázę/ Pánem/ MiŃtrzem/ małżonkiem/

21: Pfáterzem/ Dozorcą/ Pośrzednikiem/ Przyczyńcą/ Ofiáro=

22: wnikiem rc. Aniby fie mógł z ftrony nfázey zá námi przy=

23: cżyniác/ y przed oblicznością Bożą pokázowác. Boby te=

24: go żadna przyczyná nie byłá/ ponieważby nas nie widział/

25: áni o rzeczách nfázycy wiedział. Lecz iż mu to wśzytko

- 26: pińmo/ iáko wiernemu Píáterzowi y Dożorcy duż nřázych
- 27: przyczyta: tedy to o nim zle mowią/ ćos powiedźiał/ ći/ kto=
- 28: rzy mu tákową powieśćią řwą wřzyřtko zaráz odeymuią/
- 29: co iemu BOg y Oćiec iego dał: gdy mu tego dáć niechcą/
- 30: źeby go wierni w potrzebách řwych/ iáko przyczyńcę řwo=
- 31: iego y pořrzednika wzywáli. **VCZEN**. Ale zá t=
- 32: kim (powiedáią to) wyrozumieniem/ to iść musi/ źe řie ono (*margin*) Papieskie wzywánie pomárłych s. vtwier (-)
- 33: Papieskie vmárłych řwiętych wzywánie/ z nowu vtwier=

dźi.

strona: 194

O Kroleřtwie Liřt 194.
Chriřtuřowym.

- 1: dźi. czego tym podpieráią mowiąc ták: Ieřli y teraz ieřzće/ (*margin*) dźić řie nie moźe wzywánim IEzuřá Chriřtuřá zywego. (-)
- 2: Chriřtuřá od nás wźiętego/ wzywáć mamy: tedy teź y po=
- 3: márłych řwiętych wzywáć muřiemy/ poniewaź nie tylko
- 4: Chriřtuřá/ ále y onych zá dni řywotá ich wzywano/ y do
- 5: nich řie w potrzebách wćiekano. A oni teź nie ládá iáką
- 6: moc po řobie (z dárowánia BOźego) pokázowáli/ y cudá
- 7: rozmáite dźiałáli: á tákby teź mocy oney řwoiey y teras ie=
- 8: řzće wtráćić nie mogli. **NAVCZYCIEL**. Nie mo=
- 9: źe to zá tym iść řadną miářą. Bowiem oni wřzyřcy pomár=
- 10: li/ w źiemi leżą/ vználi řkáźenie: á Ieżus Chriřtus wzbudzo=
- 11: ny raz będać mocą Boźą/ więcey nie vmiera/ řmierć mu iuź
- 12: więcey nie pánuie/ á řywáć/ kwoli y ku chwale Bogá Oy=
- 13: cá řwego řywie/ áby řie zá námi przed BOźą oblicźnořią
- 14: iáko Ofiárownik nřáz prawdźiwy okázował/ y przyczy=
- 15: niał. Rzym: 6. v 9. Dźie. 13. v 37. Hebr: 7. v 24. A 9.
- 16: v 24. Oni wřzyřcy choćiáź teź řwiętymi byli/ vmárwřzy o

- 17: nas nic niewiedzą/ iáko o Abráhámie y Izráelu/ v Ezáia=
18: Izá czytamy: Ezá. 63. v 16. Dawid też vznał Ikázenie.
19: Dżie: 13. v 26. á pomárwłzy BOgá iuż teraz nie chwałá.
20: Pfál: 115. v 17. Ezá: 38. v 18. A nád to iefzcze/ áczkol=
21: wiek wzięli świádectwo wiáry Iwey/ iednák iefzcze obietnic
22: nie otrzymáli/ á to dla tego/ żeby bes nas doIkonáIymi nieby=
23: li: Heb: 11. v 39. ktora doIkonáIóć ná wżyIftki záráz
24: wybráne przyidzie/ gdy też záráz w dzień on oIstáteczny wży
25: Icy wzbudzeni będą. Ale Iezus ChriItus/ iefI pierworo=
26: dnym od vmártych/ y on Iam tylko wzbudzony będąc z gro=
27: bu wzięty iefI do oney wieczney chwały: do ktorey iefzcze za
28: den z vmártych nie przyIzedł. Do ktorey áż w on dzień oIst=
29: teczny záráz wżyIcy wybráni Boży przez ChriItuIá wpu=
30: Izczeni będą Máth: 25. v 34. A przeto żadnym IpoIobem
31: wzywánim ChriItuIá Páná práwicá Bożą wywyżIzone^{g0}/
32: á iuż zázwdy żywiącego/ wzywánie Iświętych pomártych/
33: nie może być wprowadzone áni vtwierdzone. **VCZEN.**

y ij

Niechay

strona: 194v

DzieIiąta Rozmowá

- 1: Niechay to ták będzie/ że Iie Papielkie wzywánie Iświętych (*marg*) Iesli wzywánim ChriItuIá
mogá Iie dwá Bogowie wprowadzić, ábo ze dwu ieden vczynić? (-)
2: pomártych/ wzywánim ChriItuIá żywego/ wprowadzić =
3: ni vtwierdzić nie może: ále Iie zás tego trzebá bać/ ábyImy
4: Iobie dwu BOgu nie dżiáIáli: ábo iefli nie dwu/ tedy wždy
5: ze dwu iednego/ ktoryby był o dwu ábo o trzech imionách/
6: iáko Iie w Papielstwie nayduie. Gdzie/ áczkolwiek máią y
7: wyznawáią trzy imioná/ wżákże z nich iednę Iftność dżi=
8: Iáią. Dla czego też Pánnę Máryá/ nie tylko zowá mátká
9: Iezufowá/ ále też y Iámego Bogá Oycá: tákże też y Iświę=
<http://rcm.org.pl>

10: tey Troyce/ iáko ich Kurfy/ Hortulufy/ Báienidy/ y Mízały (*marg*) Pátrz we Mízale w modlitwie którą gromnice czáruią którą maż y w Báienách. Item w Kanonie mnieyłym. Sułcipe fancta Trinitas. (–)

11: z Wiátykámí świadczą: tákże y piońki one wżem zdawná

12: połpolite/ iáko y ono O nadroźły kwiateczku/ w ktorey ták

13: śpiewáią: ktora święta Troycá wyzwoliá ciebie mieć zá

14: mátkę łobie: tákże ono/ **Salve mater pietatis et totius trini=**

15: **tatis nobile triclinium..** A toć zá tym poydzie/ gdy fynowi

16: tę cześć oddáwác będziemy/ ktora Bogu Oycu należy. O

17: ktorey ták łam powiedział/ że chwały fwey nikomu dáć

18: niechce Ezá: 42. v 8.

19: **NAVCZYCIEL.** Y to też co mowifz/ zá tym iść nie

20: może: Abowiem poniewaź łie dofyć dołtátecznie/ káždy z

21: rozmow náfzych śpráwić może/ iáko o iedynym Bogu vczy

22: my/ y wyznawamy: á iáko też o fynu iego Iezufie Chriftu

23: łie: tedy nam to trudno kto zádáwác ma. Gdyż łie nie o co

24: więcey złátawiamy/ iáko oto/ żeby Bog łam iedyny wżech

25: rzeczy łtworzyćiel/ oćiec náfz dobrotliwy/ chwałę fwoię

26: miał: do ktorey żadne łtworzenie/ chociaź nazacnieyfze/ ni=

27: gdy nie ma być przypuźczáne: áni nákoniec fyn iego miły

28: Iezus Chrifus Pan náfz. Bo ten/ áczkolwiek czćią y chwa

29: łą nád wżyfłkie pánłtwá/ zwierzchnośći y przełóżeńłtwá/

30: ziemłkie y niebiesłkie iefł vkoronowan od Bogá oycá fwego:

31: y chociaź ma od niego imię nád wżyfłkie imioná dáne: ie=

32: dnák chwały tey oycowłkiey nie ma/ áni mu iey też bog dał.

33: Abowiem iefłliby ták kto mniemiał/ tedyby też ták wierzyć

muśiał

strona: 195

O Krolełtwie

Liłt 195.

Chriłtofowym.
<http://rcin.org.pl>

- 1: mułiał: Iż on sam iedyny Bog oćiec wżechmogący/ prze
2: łtał być bogiem oycem wżechmogącym: łtworzyłciel łtwo=
3: rzyłcielem: Pan pánem: rć. ále iż tym wżyłtkim iest łyn:
4: á ták też łyn nie iest poddány oycu ále oćiec iemu. Ale iż to
5: nie może być/ tedy ták wierzymy y wyznawamy: iż Bog
6: chwałę łwoię łobie Bofką zołtáwiłłzy: dał IEzułowi
7: chwałę łynowłką Połrzedniczą: á to nápełniłłzy go du=
8: chem bes miáry. rć. A ták gdy bywa wzywánie łyná Boże=
9: go Iezułá Chrıtułá/ od tych co go znáią y weń wierzą/ te=
10: dy to nie tákowe bywa/ iákowe łámemu Bogu oycu náleży
11: ále iákıe łłży y przyłtoi Połrednikowi/ Przyczyńcy/ Do=
12: zorcy y Iednacżowi/ zá námi łie przed máiełtatem Bożym
13: pokázuiácemu. Z ktorego my łobie (wzywáiąc go) áni Bo
14: gá drugiego działámy: áni go też w iednego Bogá z Bo=
15: giem oycem zámykamy: lecz tylko przezeń do Bogá przy=
16: łtępujemy. **VCZEN**. Ale cołz potym gdy tego po nas
17: nie żáda Chrıtus? Bo gdyby tego po nas pożádał/ żebyłmy (*marg*) Iesłi tego niechćiał
mieć Iezus áby go wzywano. (–)
18: go wzywáli: tedyby nam to rołkazał był y tego iákobyłmy
19: go wzywáć mieli náuczyl: ták iáko náuczyl wzywáć Bogá
20: oycá łwego. Lecz iż tego nie vczył: tedy tego niechćiał
21: mieć. A przeto kto to dżiałá/ łam łie tego domylłá nád iego
22: wołá. **NAVZYCIEL**. Gdyby tego niechćiał
23: był mieć/ tedyby tego znácznie zákazał: ále iż niezákazał/ á
24: zwłáłzcżá zá dni żywotá łwe^{go}/ gdy go o co prołżono y przed
25: nim vpadano: tedy tym łámym rzecz tę vtwierdžil. Kto=
26: rá też łobie wierni vcżniowie iego máią zá iedno rołkazánie.
27: A ku temu y to łie ielzcze przydác może/ że nie prze co inłzego
28: nie rołkázował łam przez łie/ wzywáć łie: áni prze co inłze=
29: go zániechál opowiedżiec łpofobu ktorymby go wierzący

30: wzywac mieli: tylko iz nie przyzedl chwały fwey fzukac/

31: ale chwały Bogá Oycá fwego. Ian 7. v 18. A 8. v 50.

32: iáko fie íam w tym ofwiadczał Wfzákże wždy y tego do=

33: lożyć nie zaniechał/ iz tá íest wola oycowfka/ áby y on także

y íij

iáko

strona: 195v

Dziefiąta Rozmowa

1: iáko y Ociec był vcźciony: á to gdy tak mowił: Ian 5. v 22.

2: Nie fadzić Ociec nikogo/ lecz fad wfzyftek dał fynowi: áby

3: wfzyfcy czćili fyná/ iáko czczą Oyca. kto nie czći fyná nie

4: czći Oycá ktory go poíłał. Ktore fłowá izali nie íláne ía/

5: á tego wzywánia fynowfkiego/ izali nam nie zálecáią? Bo

6: íelli wzywánie fyná Bożego/ iáko od Bogá dárowánego y

7: przełożonego odrzuciłz/ á czymże go próżę cię iáko BOgá

8: vcźciłz? ía záprawdę nie widzę. **VCZEN**. Cześć tá

9: íuż oddaná byía Iezufowi fynowi Bożemu/ gdy ono przed

10: nim/ zá żywotá íego/ vpadano/ y chwałę mu oddawano:

11: chwałę one mowię ktora mu iáko Krolowi przedtym obie=

12: cánemu y figurowánemu należaía. A náwięcey mu w tym

13: íáwnie pokazána y wyrządzóna byía/ gdy ná oflęciu y ofli=

14: cy do Ieruzalem wiecháł. A oddaná mu byía íielefna y

15: zwierzchowna chwałá::tak iáko fie Bogu ípodobaío. Ale

16: żeby mu ktora ínfza duchowna z wzywánim ímienia íego

17: tych czśáow íłużyć íiała: tego pozwolić niechcą íi/ ktorzy

18: przeciw temu wzywánium mowią/ y ono íákoby rzecz nieprzy

19: ítoyną gánią. **NAVCZYCIEL**. To prawdá/ iz

20: chwałá oná y wzywánie/ ktorym był vcźcion Iezus Chri=

21: ítus zá dni íiála fwego/ byía chwałą y wzywánim po wíet=

22: ízey części íiemfkim/ íielefny y zwierzchownym: á zwła=

23: ízczá w onych/ ktorzy w nim nic wíęcey nie vpátrowáli/ nád

- 24: to co się też w innych Prorocech náydownáło. Ale to tru=
25: dno wízytkim innym przyczytác/ żeby czego wíętfzego nád
26: to w nim widzieć niemieli. A chociażby też dobrze/ aż do
27: iego do niebá wftąpienia/ gdy się z nimi roftał/ á oni pokło=
28: niwftzy się mu do Ieruzalem się wrocili Luk: 24. v 52.
29: ábo aż do zefłania ducha ś. tego nie baczyli/ áni rozumieli:
30: ále wždy/ gdy wzięli ducha świętego y przezeń wyuczeni
31: byli/ źleby ták o nich kto rozumieć miał. A iż go nie tylko
32: náon czás gdy ná ziemi mieszkał wzywano/ ále też y po ie^g
33: do niebá wzięciu/ tedy wzywánie to cíelefnym/ á innym
34: Krolom zwyczáynym názwane być nie może/ y trudno ie

kto

strona: 196

O Kroleftwie Chriftułowym.

- 1: kto wykorzenieć ma. **VCZEN**. A gdzie o tym iż go
2: do niebá wziętego chwalono y wzywano? **NAVCZY**=
3: **CIEL**. Aza tego nie pámiętałz/ co o tym piŕze Páweł 1. (*marg*) Iesli też Iezufá po wftąpieniu
do niebá wzywano. (–)
4: Kor: 1. v 2. w ty słowá: Zborowi BÓżemu który ieft w
5: Koryncie/ poświęconym w Chrifcie Iezufie/ wezwánym
6: świętym/ ze wízytkimi którzy wzywáią imienia Páná n=
7: łzego Iezufá Chriftułá? rć. Item 2. Tim: 2. v 22. piŕze ták
8: Páweł do ŕwego Timoteufzá: Strzeż się młódżeńŕkich po=
9: żądliwości/ á nřládny ŕprawiedliwości/ wiáry/ miłóŕci/
10: pokoiu/ z tymi którzy wzywáią Páná ze wízytkiego ŕercá.
11: y wiele innych. **VCZEN**. To co tu o wzywánium imie=
12: nia Pánřkiego ábo Chriftułowego przywodźisz: tedy to to=
13: bie nic nie ŕłuży. Abowiem to ieft włánoŕć ięzyká Zydó=
14: wřkiego: wzywác imienia czyiego: to ieft/ przyznáwác się

- 15: do kogo/ ábo fie imieniem iego nazywac y łzczyć. Iáko o=
16: no małz 1. Moy: 48. v 16. gdzie tak mowi Iákob do fyná
17: fwego IOzefá o fynách iego/ ktore zá fwe włafne bierze/ (*marg*) Wzywac imienia czyiego
(-)
18: mowiac: Anioł ktory mie wyrwał/ od wżego złego/ niech
19: błogofławi ty młodzienialzki/ y niech będzie wzywane imię
20: moje w nich (ábo nád nimi) y imię oycow moich Abráhá
21: má y Izááká rć. to ieft/ niech fie nazywaią imieniem moim
22: ábo od imienia mego/ to ieft/ Izraelczyki: ábo niech będa
23: zá fyny me poczytani. Takze ono Ezá: 4. v 1. Y vchwy=
24: cá fie fiedm niewiaft meżá iednego/ w on dzień/ mowiac:
25: Chleb náłz ieść będziemy y nłazym odzienim fie przydzieie=
26: my/ tylkofz niech imię twoie wzywano będzie nád námi: to
27: ieft/ niech fie imieniem twoim odzywamy. Przetoż też y to
28: co Páweł mowi/ nie ściaga fie dotego/ żeby fie kto modlic
29: miał Iezufowi: ále tylko do te^{go} że fie od imienia iego Chri=
30: ftiány nazywac miano/ iákoż y nazywaią: iáko od Izraelá
31: Izraelczykami. A tak to coś powiedzial/ nic nie wazy: trze
32: báby tu iákiego ifanego przykladu w czym go y iáko wie=
33: rzacy weń wzywali: tozby to dopiero moglo nieco wazyć.

Nauczyciel

strona: 196v

Dziesiąta Rozmowa.

- 1: **NAUCZYCIEL.** Tego ia nie przę iż ty mieyfcá kto=
2: reś przywiodł z Moyżefzá y Ezáialzá tak máią być rozu=
3: miáne wedle włafności ięzyká żydowfkiego: ále to zá tym
4: nie idzie/ áby tak infze wżyftkie rozumiane miály być: ow=
5: fzem fie co infzego wietfzego z fłow takowychże pokazuie/
6: niżli to imieniem fie czyim nazywac. A zwłafzczá/ kiedy fie
7: fłowá ty o Bogu mowia/ ábo do Boga ściagaią. Iáko

- 8: ná przykład/ mowi tak w Pfál: 116. v 4. 13. 17. ná trzech
- 9: mieyfcách w iednym Pfálmie/ A w imię Iehowy wzy=
10: wác będę. A v Ioelá káp: 2. v 32. Y będzie iż kto wzywác
11: będzie w imię Iehowy zachowan będzie rc. A więcze tu w
12: tych fłowách tylkoby to zámykác fie miáło/ co w onych kto=
13: reś ty przypominał? niewiem ktoby mógł być tak vporny/
14: coby to twierdzić śmiał? y owłzem w tych fłowách nie co
15: inłzego fie zámyka/ iedno ofobliwa chwałá Boża/ którą o=
16: biecował Pfálmiftá Bogu wyrządzić/ y także go człáu po=
17: trzeby fwey wzywác/ iako przedtym działał. A Ioel zás o=
18: biecuie wybáwienie/ nie tym coby fie imieniem Bożym odzy
19: wáli: ále ktorzyby chwalcámi imienia Bożego byli/ á vf=
20: iąc mu onego człáu fwey potrzeby wzywáli. Lecż nád to
21: włyftko/ gdy fie nie tylko fłowam ále y rzeczy fámej w no=
22: wym teftamencie przypátrzymy: tedy ia to widzę/ iż odzy=
23: wác fie imieniem Chriftufowym/ inłzymi fłowy duch Boży
24: wyráził: á wzywác zás imienia Páńlkiego ábo Chriftufo=
25: wego inłzymi. Co z fámej iedney káp: 2. liftu wtorego do
26: Timotheufzá poznác możesz. Gdy tak mowi v 19. Niechay
27: odstąpi od niełpráwiedliwóści káždy ten **ho onomazon to**
28: **onoma Chriftou**/ ktory miánuie imię Chriftufo: to iest/
29: ktory fie łzczyći imieniem iego/ ábo ktory fie od iego imienia
30: chriřtiáninem názywa/ tak iáko w Antiochey vcznie iego
31: poczęto názywác **chrimatifai. Act.** 11. v 26. A w 22. tak:
32: Z tymi ktorzy wzywáią Páná z czyłtego łercá/ **meta ton epi**
33: **kaloumenon kyrion** rc. Gdzie oto widziłz/ iż tám inłzego/

á tu

strona: 197

O Kroleftwie

Liřt 197.

Chriftufowym.
<http://rcin.org.pl>

- 1: á tu też inźzego fłowá greckiego vzywa Apoštoł: co nie dla
- 2: czego inźzego czyni/ tylko żeby to pokazał/ iż iáko w fłowách
- 3: ták też y w rzeczy ieft tu nie máła roznicá. Acźkolwiek też
- 4: pod czás/ tyż fłowá/ roznym fpołobem mowione bywáią:
- 5: iáko fie wprzod pokazowáło. A bączyc to y fam z náfzego ię=
- 6: zyká możefz/ iż to inźza rzecz ieft/ mowić ták: ten fie nazywa
- 7: imieniem Chriřtuřowym: á mowić/ ten wzywa imienia
- 8: Chriřtuřowe⁸⁰: tákże ten miánuie imię Chriřtuřowe. A ták/
- 9: choćiař ná inźzych mieyřcách nád ty námienione/ náyduie
- 10: fie tá żydowřczyzná/ to ieft/ iż ták fłowo to **epikalein** może
- 11: być przekłádano wzywáć ábo nazywáć fie: wřzákże iednák
- 12: to wiedziec potrzebá: iż ty fłowá ktore piřmo řwięte Bo=
- 13: gu/ Chriřtuřowi/ y ludźiom przyczyta/ nieiednáko záwřdy
- 14: máią być vważáne y wykłádáne: á wřzákże nie procź ofo=
- 15: bliwego iákiego znáczenia/ ábo podobieńřtwá. Abowiem
- 16: iáko to odzywáć fie czyią żoná/ ábo fie czyim imieniem n=
- 17: zywáć: nie w fámych tylko fłowkách y w nazwiřku záwi=
- 18: fło/ że fie tá żoná tego zowie/ á on mężem iey: ten fie zowie
- 19: řługá tego/ á on pánem iego: ále ku temu řkutku rzeczy po=
- 20: trzebá. Aby żoná nád wolá mężowę/ á řługá nád wolá Páń=
- 21: řką nic nie czynili. á Pan zás y mąż żeby řługi y żony bronili
- 22: y ony opátrowáli/ tákże óciec dźiatki: y gdyby o co prořili
- 23: prořbę ich do siebie przypuřczáli y żądaniu ich przyřtoyne=
- 24: mu dořyc czynili. Tákże dáleko więcey tego potrzebá temu/
- 25: ktoby fie imieniem BOżym ábo Chriřtuřowym odzywáć
- 26: chćiał: BOgá oycem/ á Chriřtuřá Pánem y małżonkiem
- 27: nazywáiąć. Bo ieřli Bog ieft czyim oycem/ á Chriřtus P=
- 28: nem y małżonkiem/ y řmie fie też kto imieniem iego nazy=
- 29: wáć: tedy też pewnie (ieřli tylko z řercá temu wierzy/ co vřty
- 30: wyznawa) winien ieft tákowy ná wolá fie iego řpuřczáć/

31: á procz niey nic nie dźiáć: winien fie ná ftraż iego y op=

32: trzność fpułzczać: winien iego miłowác/ cźćić/ ważyć/ fź=

33: nowác: winien przed nim doległóści fwe wźyftkie opowie=

z

dác/ y

strona: 197v

Dziefiąta Rozmowá

- 1: dác/ y do niego fie w fwyh potrzebách wćiekác: przy nim
- 2: ftátecznie ftać/ á od niego fie nigdziey nie odwracác. Bo
- 3: ktoby tego nie czynił/ ten z BOgá nie może mieć oyc/ ani
- 4: z Chriřtufá Páná y małżonká. Abowiem odzywác fie do
- 5: imienia BOżego y Chriřtufowego: ábo fie názywác imie=
- 6: nim ich/ gdy kto okiem zdrowym/ á lipkości żadney w fo=
- 7: bie/ ábo iákiego zámýdlenia nie máiącym/ w pímo święte
- 8: weyźrzy: tedy to bes omyłki pozna/ iż tákie mowienie w fo=
- 9: bie wźyftko nabożeńftwo pobożność/ fłużbę y chwałę Bo=
- 10: żą zámýka. Tákiáko teź gdy fie Bog nie wftyda odzywác
- 11: Bogiem náfzym Heb: 11. v 16. tedy teź nie fłowki tylko te=
- 12: go dźiála/ ále to fktukiem iż iefť Bogiem náfzym pokázuie.
- 13: A czyni to on żeby nas przykłádem fwym ku temu pobudził
- 14: żebyfmy y my to fktukiem przeciw niemu pokázowáli/ co ná
- 15: dźiatki iego prawdziwe należy. Bes czego wźyftkiego/
- 16: nic to nie pomoże żadnemu/ choćiáźby fie niewiem iako
- 17: imieniem Bożym y Chriřtufowym názywác chćiał/ iefliby
- 18: wprzod tego tám fktukiem niewykonywał. Co iż táki iefť że
- 19: wzywánie to/ rzeczy te zá fobą ciągnie/ iáko mieyfcá te
- 20: świádczą Dźie: 2. v 21. A 9. v 14. 21. A 1. Kor: 1. v 2. A
- 21: 1. Piotr 1. v 17. A 2. Tim: 2. v 22: tedy to z tąd poznafz/
- 22: iż przy tych náznáczonych mieyfcách/ przydáne y opifáne
- 23: fą zaráz powinowáctwá tych/ ktorzyby fie ábo Bożym ábo
- 24: Chriřtufowym imieniem názywác chćieli. Iáko ná przy=

- 25: kład małż o Bogu 1. Petr: 1. v 17. Ieśli Oycá wzywacie/
26: ábo ieśli oycem názywacie tego/ który bes bráku ofob łádzi/
27: wedle káżdego roboty/ tedy w boiáźni obcuyćie człáu tego
28: tu miełzkánia włázego rć. O Chrístufie zász/ Niech odłtą=
29: pi od niespráwiedliwóści káždy który miánuie imię Chri=
30: łtufowe. 2 Tim: 2. v 19. A w v 22. Strzeż łie młódźień=
31: łkich požádlivosti/ á nłáduy łpráwiedliwóści/ wiáry/
32: miłóści/ pokoiu/ z tymi którzy wzywáią Páná z łercá czy=
33: łtego. Skąd nie tylko to/ com iuż rzekł/ káždy poznác może:

ále

strona: 198

O KroleŃtwie
ChriŃtufowym.

LiŃt 198.

- 1: ále łie ielzcze y tego náuczyc/ iż do tákiego wzywánia/ o kto= (marg) Wiáry do wzywánia
potrzebá. (-)
- 2: rym łie tu mowi/ wiáry potrzebá. Ktoey ieśli kto w łobie
3: mieć nie będzie/ tedy y nabożeńłtwo iego/ y to wzywánie
4: prozne y nie wzyteczne będzie: áni łie Bogu łpodoła. Po=
5: niewálz ták íłanie o tym Páweł nápiłáł Rzym: 10 v 13.
6: Ktobykolwiek wzywał imienia Pánłkiego/ zbáwion bę=
7: dzie: lecz iákofz wzywác będą w ktorego nie wwierzyli? á
8: iáko zász wwierzą o którym nie łlyłzeli? Gdzie oto znácznie
9: wprzod wiáre wyłtawia/ iákoby rodźicielkę: á potym wzy=
10: wánie z niey pochodzące iáko corkę: ktora nigdy bes mátki
11: łwey nie może być. A ták to będziełz miał iáko iednę próbę
12: łczyrych y prawdziwych ChriŃtian/ których iełł ChriŃtus
13: Pánem y małżonkiem: że nie którzy inłzy łą/ iedno którzy
14: weń wierzą: á potym z teyże wiáry onego wzywáią. Tych
15: zász co go wzywác niechcą/ choć łie rzkomo zá wierne m=
16: ią/ y iego łie miánem názywáią: możelz v łiebie zá niewier=

17: ne poczytać. Bo gdzieby prawdziwie/ iako przyfioi/ wedle
18: łłowá Bożego/ wierząc w Bogá/ w Chrifufá też wierzy=
19: li: tedyby bes wízey pochyby onego wzywáli/ y chwałę ie=
20: mu należącą ząwždy oddawáli. Lecż temu ná tym dofyć
21: będzie ktorego Bog ferce/ iako Lidiey otworzy. A cóś fie i=
22: łnych przykładów domagał/ ktorymiby to wzywánie Chri=
23: łtá Páná mogło być podpárte: Azac fie nie dofyć ifány y do=
24: łtáteczny zda on/ ktory małz w Dzieiách Apofłofłkich o Ste
25: fánie/ ktory Iezufá wzywáiąc/ duchá mu fwoiego odda=
26: wał. Dzie: 7. v 59. **VCZEN**. Przykłádu tego nie= (marg) O Steffánie y o iego wzywániu
Iezufá. (-)

27: chcą mieć niektorzy zá wáżny y dołtáteczny: á rzeczy tey łłu=
28: żący. A to dla dwu przyczyn. naprzod dla tego: Iż Ste=
29: fan vmieráiąc/ á iákoby iuż w záchwyceniu nieiákim bę=
30: dąc/ á ná Chrifufá iuż oczywiście pátrząc/ to mowił. Co
31: zás trudno mowić ma ten/ ktoryby tego ná łobie nie nosił
32: co Steffan noił. Potym dlátego/ że oprócz tey przedniey
33: przyczyny/ ták rozumieją y to twierdzą: iż Steffan nie wzy

z ij

wał

strona: 198v

ż

Dziełiáta Rozmowá.

1: wál Iezufá/ ále BOgá Oycá łámego: ktory fie imieniem
2: Zydofłkim Iehowá názywá. ktorego nazwiłká nierozu=
3: mieiąc niektorzy (to ták oni mowią) miłáto Iehowy Ie=
4: zufá włóżyli. A ták/ co on Bogá łámego wzywał/ tedy to
5: oni z niewiádomóści Iezufowi przywłáłzczyli. **NAV**=
6: **CZYCIEL**. Iż tego niechcą mieć zá łłufzny y wáżny
7: przykład/ tedy to z vporu y z niedowiárlłtwá/ á nie z wiáry
8: zdrowey y rozłádku duchownego czynią. lecż przedię nie=

9: wiary fwey tymi winnikami/ tych dwu nieślufznych przy=
10: czynek/ złałonic nie mogą. Bo co fie wymawiaią tym/ że=
11: by infa była Steffánowá fprawá/ ánłázá inłzá: iż on w
12: wielkim ściłnieniu/ á práwie iuż dokonywáiąc/ iáko w z=
13: chwyceniu to mowił: á mowił też pátrząc ná Páná Iezu=
14: fá: tedy to pewna/ nie dla ich vporu y niewiary ielt nápi=
15: fano/ żeby fie tym bárziewy przeciw prawdzie oboftrzáli: (áč
16: ci y to nie dziw/ boć też y olá iádowita z najlepłzego źiołká/ z
17: ktorego łlodki miód dobra płzczołká/ coł gorkiego zgroma
18: dza y dziwne záwoie wije) ále dla wiernych á fczyrzych
19: chwalcy BOżych: áby w wierze/ w nádziei/ w miłości/ y
20: w fłufzbie Chriřtuřowej/ wedle woley BOżey/ nie vřtav=
21: li: áni tego niewiernikom/ przez chytrą ich Filozofią/ łobie
22: wydźierác dopuřzczáli. Owřzem żeby im z mieyřcá tego/
23: ábo z przykłádu Steffanowego/ táki odpor dáwáli/ mo=
24: wiąc ták: Ieřliż on mąż Boży/ á wierny vczeń Chriřtá P=
25: ná řwego/ będąc nápełniony duchá řwiętego (iáko támże
26: troche wyżłzey przedtym łtoi v 55.) á iuż práwie dokony=
27: wáiąc żywotá wieku tego: zwyciężywřzy przeciwniki řwe
28: prawdą: wiare też do końcá řtátecznie záchowawřzy/ nie
29: zániechał wzywác Páná y odkupicielá řwego: ále mu y
30: duchá řwego do ręku oddał: A iákoż nie dáleko więcey po=
31: trzeba go wzywác/ y záwřze fie oddawác iemu/ káždemu t=
32: kiemu ktory w łobie więřłze niedořtátki czuie? ábo temu kto=
33: ry ieřczce pokus tákich niezwyćiężył/ nád iákimi w on czás

34:

Steffan

35:

strona: 199

1:

O Królestwie
Chryśtułowym.

Lift 199.

- 2: Steffan zwycięślwá dośtał: przeciw ktorym nie śam śie
3: ma puźcząc y o nie śie kuśić/ ále áż z Chryśtuśem Pánem
4: śwym: bes ktorego nic im żaden nie wczyni.
5: A coś zaś o inśzych powiedział: żeby nie Iezuśá (i=
6: ko oni śmieią mowić) ále Iehowy/ to ieśt Bogá śámego/
7: Stefan wzywác miał: tedy iż wielkie głupśtwo á grubą śle
8: potę/ mowiac to przeciw śumnieniu y ifáney prawdzie/ po
9: śobie pokázuią/ mowić mi śie práwie niechce. Ponieważ to
10: káždy śácno obaczyć może/ iż śprawy tey nie po żydowśku/
11: ále po grecku piśano: á miedzy Iezuśem teź á Iehowáh/ ieśt
12: wielka roznicá. Wśákże áczkolwiekby śie tá mowá ich zdá
13: śá mieć w śobie nieco podobnego/ á to z śtrony Iehowáh/
14: á Iezuśá/ iednák śam/ **contextus orationis**/ mowię/ po=
15: rzádek rzeczy nápiśaney/ tego nie ścierpi. Gdyż wśpomina
16: przedtym Bogá y práwicę iego/ y niebo otworzone y Iezu=
17: śá po práwicy Bożey śtoiącego. A ták gdzieby miśáto Ie=
18: zuśá wprowadźić chćieli Iehowáh: tedyby záráz dwu
19: Bogu wprowadźić muśieli: procź Iezuśá: z ktorychby ie=
20: den śiedźiał/ á drugi po práwicy iego śtał. Aliśćiby miśáto
21: iednego Bogá dwa byli. A Iezus do ktoregoby wźdy z nich
22: pośrzednikiem był? Boby go przedię dumą śwoią wygł=
23: dźić nie mogli: gdyż go táń ifánie wśpomina/ y śynem czło=
24: wieczym názywa w 56? Mizerni ludźie/ chcąc oto poprá
25: wić/ więceyby ielźcze pogorśzyli/ chcąc błędowi (iáko oni
26: mniemáią) zábieżeć: więceyby błędow przywiedli. Chcąc
27: teź ielźcze wygładźić wzywánie Chryśtuśá Iezuśá/ á chwa=
28: śy mu tey zayźrząc/ ktorą go BOG śam wczćił: áżćiby ią
29: przedię komu inśzemu przy Bogu oddawác muśieli. To ieśt

- 30: y Bogu łámemu/ y temu tám zmyŕlonemu Iehowie po pr=
31: wicy Bożey łtoiącemu. Ktorego błędu ci wolni mogą być/
32: ktorzy wzywáiąc Bogá łámego/ wzywáią teź Iezufá łyná
33: człowieczego po práwicy iego łtoiącego. O ktorego wzy=
34: waniu/ ieflic iefzzcze máło ná Steffanowym przykłádzie/

z iij

ánoź

strona: 199v

Dziefiáta Rozmowá.

- 1: ánoź małż więcey inŕzych/ máło nie we wŕzyłtkich lińciech A=
2: poŕtołńkich/ ták ná początku/ iáko teź y przy zámknieniu ich:
3: á to w tych ŕłowieh: Łłáká Páná nńazego Iezufá Chriřtu
4: łá niech będzie z wámi řć. **VCZEN.** Ale oni tego
5: niechcá mieć zá wzywanie/ ále tylko zá iedno winŕzowanie/
6: ábo błogofłáwieńřtwo. Bo gđzieby to wzywánie tákie by
7: ło/ ktoreby w łobie proŕbę zámýkáło: tedyby ták mowić
8: muřiał: Pánie Iezu Chriřte bądź ná nie łłákaw/ vřycz im
9: pokoju řwego řć. á nie ták iáko mowi. **NAVCZYCIEL.**
10: Y tá wymowká nie iefř ludźi řercá czyłřtego/ á w prawdźie (*marg*) Rozmáite łá łpołoby
wzywánia. (–)
11: řie Bożey vprzeymie kocháiącego: á to iź nie pochodźi z roz=
12: łádku zdrowego. Abowiem ná co inřzego iefř nńáadzoná:
13: á pewno nie ná co inřzego/ iedno áby řie prawdźie řprzeći=
14: wić/ á plácu iey nie pozwolić. Bo co to zá wymowká? Nie
15: iefř práwi modlitwá ábo wzywánie/ ále winŕzowanie ábo
16: błogofłáwieńřtwo. Iákoby winŕzowanie rzeczy dobrych
17: od BOg/ ábo błogofłáwieńřtwá iego żądanie/ nie miáło
18: teź być wzywánim iednym ábo modlitwá? Abo iákoby to
19: powinna byłá rzecz/ modłáć řie BOgu/ ábo go wzywáiąc/
20: tákże y Chriřtuřá/ ták závády mowić: vczyń to prořę cię:
21: bądź ná mię łłákaw/ miłuy mię/ ábo kogo drugiego řć. A

- 22: nie którym inżym ńpółobem/ y ńłowy też inżymi/ iákoby
- 23: duch Boży wymowić dał? ábo iákoby ná pámięć co przy=
- 24: wiodł? Ale gđzieby tu w tych ńłowách nie miáło ńie zámy=
- 25: kác wzywánie Chriřtá Páná: tedy też y wzywánia nie=
- 26: mańz Bogá ńámego/ ktore wprzod wńpomina mowiąc: L=
- 27: ńká wam y pokoy od Bogá Oycá rć. Ale ięfli tego pozwo=
- 28: ńlą/ iż ńie tym ńpółobem wzywa BOg Oćiec: tedy niewiem
- 29: iáko tego bronić mogą/ żeby ńie też y Iezus Chriřtus wzy=
- 30: wác niemiał? poniewańz zaráz w teyże ńpráwie podle Bo/
- 31: gá ięst położon. A gđzieby zás kto ńmiál to ięzcze z vporu
- 32: ńwego/ przeciww ińáney prawdzie/ mowić/ że mowá táka nie
- 33: może być wzywánim BOżym/ ábo modlitwą názwana:

tedyć

strona: 200

O Kroleńtwie
Chriřtuńowym.

Liřt 200.

- 1: tedyć też to mowić muńi o wielu tákich mowách Stárego
- 2: Teřtámentu? Iáko ono náprzykład/ gđzie ták Moyżesz ro=
- 3: ńkazuie Aaronowi y ńynom ięgo/ vcżąc ich iákoby ludowi
- 4: ńłogóńławić mieli/ ták mowiąc: Niechayći Pan ńłogóńł=
- 5: wi/ y niech ćię ńtrzeże/ niech ońwieći Pan oblicze ńwoie nád
- 6: tową/ á niechći ńęđzie miłóńciw rć. 4. Moy: 6. v 24. Tákcze
- 7: też mańz w Pńal: 67. Niechay ńie nád námi zmińuię Bog/
- 8: y niech nam ńłogóńławi/ á niechay twarz ńwoię rozifáni
- 9: nád námi rć. Tákcze ięzcze Pńalm: 68. Niech powńtánie
- 10: BOg á rońprofzą ńie nieprzyáćiele ięgo rć. y inżych wiele.
- 11: W ktorych gdy mowi/ Niech powńtánie Bog/ ábo niech ńie
- 12: zmińuię BOG rć. tedy tego nie inżym vmyńłem mowi pi=
- 13: ńmo/ áni w ńobie żadney inżey rzęczy zámyka/ iędno to/ iáko=
- 14: by też ták mowiło: Pánie Boże ńłogóńław nam/ zmińuię

- 15: Ie nád námi/ powstań á rosprosz nieprzyacioly swoie: A toż
16: wedle własności ięzyká żydowskiego/ ktorego własnością
17: mowy/ ćiprzećiwnicy tego wzywánia Chrifusowego/ w
18: inłych Ie rzeczách częłto zákładáią: á tu czemu Iey wždy
19: plácu dáć niechą? Ale Ie Iifz tu wzywánie Bogá mieyfce
20: ma w takim spofobie mowienia/ á czemużby też wzywánie
21: Chrifusá Páná nie miáło mieć? á zwlázczá iz też w nim
22: takowyfz Ieft spofob mowy/ iáko miánowicie ono 1. Tefs: 3.
23: v 11. 12. 13. gdzie tak Páwel mowi: A Iam BOg y Oćiec
24: nász/ y Pan nász Iezus Chrifus/ niech sprawuie drogę n=
25: szę do was. Także 2. Tefs: 2. v 16. A 3. v 5. ktore Ie Iifczy
26: nie dofyć wczyniły/ á to dla tego spofobu mowy/ ktora/ i=
27: koś rzekł/ nie miálaby być wzywánim ále winšzowánim:
28: więc ono w Obiáwieniu mašz taką/ ktora znáczne wzyw=
29: nie y czći oddawánie w łobie zámyka/ w ty słowá: Przyidź
30: Pánie Iezufie. Obiá: 22. v 17. 20. Item. Godzien Ieftes
31: wziąć kfięgi y otworzyć pieczęci ich/ poniewazes był zabi
32: ty/ y odkupiłes nas Bogu przez krew swoię/ z káżdego po=
33: kolenia i ięzyká/ y ludu/ y narodu: y wczyniłes nas BOgu

nařzemu

strona: 200v

Dziefiáta Rozmowá

- 1: nářzemu Krolmi y Ofiárowniki: y krolowác będziemy ná
2: źiemi Obiá: 5. v 9. Ktora rzecz/ pod podobieńštwem rze=
3: czy onych niebieškich Ieft nam przed oczy przełozona: á to
4: dla tego/ żebyfmy Ie tego náuczyli: Iz Ie Iifli ná práwicy Bo
5: żey báránká štoiącego/ ktory Ieft Lwem onym z pokolenia
6: Iud/ á korzenim Dawidowym/ dwádźiešćią y czterzey
7: štárfzych/ y czworo też z nimi źwierząt/ tak wyłáwiáią/ y
8: tak przed nim vpadáią/ iáko tamže troche przed tym czyta=

9: my: tedy nam to daleko więcej przyśtoi/ ábyfmy też przed
10: nim vpadáli/ piofnkę mu nową śpiewáli/ á czláu nfázey po=
11: trzeby onego wzywáli: á iżby rychło przyśzedł prośili: te=
12: mu mocnie wierząc iż nas wyflucha/ ocz go wedle woley
13: iego profić będziemy. **VCZEN**. Dobraby to była
14: co mowisz/ gdybyś to mógł z słowá Bożego pokázác/ że go
15: wzywác mamy: ábo iż go ták przedtym inśzy wierni wzy=
16: wáli/ y z nim fie wzywáiąc go rozmawiali: á ktemu iż nas
17: też wyflucha/ gdy go według woley iego o co profić będzie=
18: my. **NAVCZYCIEL**. Toć fie łączno pokázác może/ iż fie
19: z nim wierni chwalczy iego y on też z nimi/ po śwym do nie=
20: bá wstąpieniu rozmawiał. Cżego iż fie sam przez fie domy
21: ślic nie możesz/ tedy fie temu bárzo dziwuię/ á zwłafzczá/ iż
22: w tobie nie ladá iáką pámięć baczę/ gdy ták wiele przeci=
23: wnych wywodow możesz pámiętać. Acz fie też zás z drugiey
24: śtrony dziwowác przeftawam/ á to prze to/ iż też tego cżę=
25: śto doznawam/ że fie człowiek rychley złego náuczyc może/
26: y dłużej ie pámiętać/ niżli co ieśt dobrego á wedle Bogá
27: prawdziwego: Gdyż tego żaden poiąc áni pámiętać nie mo
28: że/ iedno któryby był w tym od fame⁸⁰ Bogá wyuczony. Ale
29: iákoľkolwiek: chociaľz ty lepiey pámiętaľz to/ cżym niekto=
30: rzy borzą wzywánie Iezufá Chriťufá śyná Bożego/ á tego
31: zás nie baczyľz cżymbyś go bronić miał: iednák ia dla tego
32: nie rozśtánę fie z tobą/ iákobyć nieiáką niechęc pokázuiąc/
33: ále owřzem z miłości/ iákom przedtym w rozmowách in=

śzych

strona: 201

O Kroleřwie
Chriťufowym.

Liť 201.

1: śzych cżynił/ to co baczę y rozumiem z dárú Bożego/ ku tey

2: rzeczy należącego/ tobie powiem. Abyś ty/ ielli cię przeszłe
3: łłowá y wywody nie przekonáły/ z tego coć iefzcze powiem/
4: mógł być zbudowány. Abo ácz nic/ żebyś mógł do tego
5: przyść/ żebyś o przedsięwzięciu ludzy tych/ wzywaniu
6: Chriftułowemu odpornych/ mógł iuż zwetpić. Skądci by
7: to przyšlo/ żebyś lie zátym przed wielmożnym máieństwem
8: vpokorzył: á zá tą pubudką Bogá oycá fwe⁸⁰ prosił/ ábyć
9: rzecz tę dał cále wyrozumieć: á iżbyć też dał ducha takiego/
10: w ktorymbys ná potym vmiął fyná iego namileyźzego Ie=
11: zułá Chriftułá czcić y ważyć: y onego iáko Iednáczá/ Po=
12: śrzedniká/ Przyczyńcę/ Píáterzá y Páná/ człáu fwey potrze
13: by wzywác/ á życzyć byś łobie miał/ nie ktorego inźzego du
14: chá/ iedno onego ktorým nápełniony będąc Stefan/ vpá=
15: trzył go ná práwicy Bożey łtoiącego/ y ducha mu swoiego
16: oddał. Abo żebyś go ták wzywał/ iákogo wzywáli inźzy
17: wierni vcźniowie iego. O czym małz nie ládá mieyfce w
18: Dzieiách Apoftołfkich/ káp: 9. o návroceniu Páwłowym:
19: ná ktorego łam Chrifus z niebá wołał/ y z nim lie rozma=
20: wiał: náten czás gdy on do Dámáfzku wiernych więzác ie=
21: chał. Gdzie zás potym tenże Iezus Chrifus w nocy przez
22: widzenie/ z wiernym vcźniem fwym Anániałzem lie rozmá
23: wiał: á iego do niego wyfyłał. Ktora rozmowá/ izali też nie
24: iest iednym fwiádectwem tego/ że Chrifus wie co lie tu z
25: námi dzieie? á iż nłázę mowę łłyźzec może? á nádto że nas
26: tym przykłádem ku wzywaniu łáme⁸⁰ łiebie pobudza? Tym
27: iefzcze przykłádem w tym nas vpewniáiąc/ iż nas wyłfu=
28: cháć chce/ gdy go o co wedle woley iego prosić będziemy:
29: ták iáko o tym piłze Ian. 1. Ian: 5. v 14. mowiąc: A iest ci
30: wolność tá ktorą v niego mamy/ iż ielli o co prosić będzie=
31: my wedle woley iego wyłfucha nas. **VCZEN**. Ale

32: Ie mnie ták zda/ iż na tym tám mieyfcu nie mowi Ian o Ie

33: zulfie fynu Bożym/ ále mowi o Bogu fámym: á ták tym nie

Aa

możefz

strona: 201v

Dziefiąta Rozmowá

- 1: możefz dowieść tego co mowifz. **NAVCZYCIEL.**
- 2: Wiem to/ iż też ták niektorzy trzymáią/ á zwłafzczá co prze=
3: kładu Bezinego nfáláduią: ktorego też y Brzełcy tłumácze
4: náfládownáli: wfzakże nie według textu Greckiego: co też y
5: Włofki tłumácż zboru Ienewfkiego wczynił. A ták też oto/
6: iáko fie tego napierwey według wiadomości mey/ Bezá
7: ważył wulgáty nfáláduiąć/ że text grecki odmienił/ kładąc
8: mi fáto iego/ Bogá/ bo w greckim **auton**/ipáum/ to ieft iego
9: ftoi/ á nie **theon/ Deum**/ Bogá: tákże oto y drudzy zá nim
10: w tyż tropy w też smiáłość fie wdáli y text grecki pofáflzo=
11: wáli/ kładąc Bogá mi fáto iego. Gdyż/ kto fie iedno pilno
12: wfzytkim okolicznościam przypátrzy/ ták z ftrony flów v=
13: przedzájących/ iáko y w pozad idących/ dozna tego/ iż tám
14: rzecz idzie nie o Bogu fámym/ ále o Iezufie fynu Bożym. O
15: ktorým tám Ian to przedtym powiedział/ iż to co piłał/ dla
16: tego piłał/ áby ci ktorzy wierzą w fyná Bożego/ wiedzieli iż
17: żywot wieczny máią: á iżby wierzyli w imię fyná Bożego/
18: z tą uffnością (iáko zaráz tego dokládá) ktora przeciw
19: niemu máią/ że ich wyflucha oczgo profić będą wedle woley
20: iego. Gdzie zaráz wiaré zálecáiąć/ iáko mátkę/ záleca też y
21: wzywánie/ iáko z niey rodzącą fie corkę: ktora fie w tym
22: żadnym nie naydzie/ ktory w łobie wiary tey w imię fyná
23: Bożego mieć nie będzie. A co fie tego Bezinego przekládu
24: dotyczy/ także y Włofkiego Ienewfkiego/ w ktorých mi=
25: fto iego włożyli Bogá/ zdzierájąc to z Chriftu fá co Ian ie=

- 26: mu przyczyta/ á ná Bogá fámeo wkładaiąc: tedy fie ták
27: domniemawam/ że to oni vczynili dla tego/ iż też przedtym
28: káp: 3. v 22. máło nie też rzecz Ian o BOgu mowi/ y toż
29: nam też obiecuie/ iż ocz go profić będziemy od niego wezmie
30: my. Ale iefliby dla tego/ iż to tu pierwey o Bogu powie=
31: dział ná pierwłym mieyfcu/ tákże by też dla tego ná wto=
32: rym miáło być powiedżiano ábo rozumiano: tedyby też ták=
33: że y infze mieyfcá miály być płowáne. A ták byfmy y ono

Pawłowe

strona: 202

O Kroleftwie
Chriftułowym.

Lift 202.

- 1: Páwłowe winfzowanie/ lłáki/ pokoiu/ y miłofierdzia/ ktore=
2: go naprzod od BOgá winfzuie/ á potym też y od Iezufá/ z
3: Iezufá złupić mufieli/ á zgoła ie ná Bogá fámeo włożyć.
4: Czego iż pełno wżędy w pílmie/ káždy to pilny czytelnik
5: Ínádno obaczyć może/ że częftokróć też rzecz/ ktorą raz ná
6: Bogá fámeo wkłada/ fynowi ią też potym przyczyta: i=
7: ko fie z liftu do Tefáloniceńfkich pokázowało. A przyczyta
8: nie prze co infzego/ tylko iż BOg ty wżyfłki rzeczy przezeń
9: Ípráwuie: y przezeń nas vcześnikami ich czyni. Iáko ná
10: przykład/ poſpolitá to iż pímo święte názywa Bogá zb=
11: wicielem y odkupicielem: áżci też tákże toż przyczyta fyno=
12: wi. Táktże mowi íam Pan Chriftus o Oycu íwym/ iż on
13: nam ma dáć y vczynić o co go profić będziemy: Ażci też toż
14: o íobie powieda mowiąc: ocz profić będziecie oycá w imię
15: moie/ ia vczynię. Tám powiedżiał iż óciec vczyni/ á tu zaś
16: ia vczynię. Y wiele infzych tym podobnych/ ktorymi fie
17: nilża długo báwić. Lecż wracaiąc fie zaś ku íwey rzeczy/
18: toć iefzcze powiedam: iż nie tylko rozmawiał fie Pan Iezus

19: Chrystus z Ananiaszem ale też y z Pawłem: często go w ie= (marg) Chrystus fie często z Pawłem vmawiał. (-)

20: go trudnościami y doległościami ciejąc/ y lercá mu doda=

21: waiąc: obiecuiąc mu to iż z nim chciał być y iego wyrwać.

22: **VCZEN.** A gdzie to łtoi napisano? **NAVCZY=**

23: **CIEL.** W Dzieiach Apostolskich káp: 18. v 9. małz to

24: napisano/ iáko fie Pan Iezus w nocy przez widzenie vka=

25: zał Pawłowi strwożonemu: á o zdrowiu swym bárzo wát=

26: piącemu/ á iż ták ku niemu mówił: Nie boy fie/ ále mów/ á

27: nie milcz/ boćiem ia z tobą/ á żáden fie ná cię nie tárgnie/ =

28: być źle vczyńić miał/ bowiem ia w mieście tym mam lud

29: wielki. Potym małz káp: 22. v 17. 18. 19. 20. 21. gdzie to

30: o łobie Paweł poimány przed społstwm Ierozolimskim

31: powieda/ iáko fie z nim długo Pan Iezus rozmawiał/ gdy

32: fie on modlił w kościele. Ktorą rzecz żeby długo teraz mnie

33: przed tobą porządkiem swym powiedać/ przeto cię łamego

Aa ij

do prze=

strona: 202v

Dziefiąta Rozmowa

1: do przeczytania tego tam mieycá odylam: abyś też ty n=

2: wet/ nie tylko vltam moim/ ále też y włafnym oczam swo=

3: im/ w tey mierze plác dał/ á prawdzie fie ifaney iuz dáley

4: ná potym nie łprzećiwiál/ doznawłzy tego iż ták iest iako

5: mowię á nie ináčzey. Ku czemu to ielcze możelz też przy=

6: dáć/ co iest tázme káp: 23. v 11. A káp: 26. v 15. 16. 17. 18.

7: A nád to włzyftko iáko zá iedno rzeczy tey zámknienie/ bę=

8: dziełz y to miał ná bączności/ co łam Paweł c łobie powie=

9: da. 2. Kor: 12. v 8. to iest iáko po trzykroć Pána prolił/ żeby

10: on Szatán ktory go policzkował od niego odstąpił: A on

11: mu ná to odpowiedział: dołyc tobie ná łłáce mey/ gdyż moc

- 12: moiá/ w niedużości/ ábo w niemocy bywa wykonána.
- 13: **VCZEN.** Tego niewiem iefli tám przez Páná rozu=
- 14: mieć mam Iezufá Chrifufá/ á nie rádfzey fámego BOgá
- 15: Oycá iego. To iuż baczę y wyznawam/ iż iefli tu w tych
- 16: fłowiech przez Páná rozumiány ma być Chrifus Iezus/ á
- 17: nie BOg Oćiec wśzechmogący: tedy iuż dáley niewiem co
- 18: bym miał przeciw temu wzywaniu Chrifá Páná mowić:
- 19: bo bym tu iuż zgoła musiał dác prawdzie mieyfce/ á oney
- 20: fie nápotym niefprzeciwiác. A zwáfzczá/ máiąc przeciw
- 21: fobie ták wiele známienitych y ifánych wywodow/ y przy=
- 22: kładow: ktorychem fie tu od ćiebie dnia dżifiefzego nfálu=
- 23: chał. **NAVCZYCIEL.** Acżkolwiek to iefł pewna
- 24: reguła/ w nowym teftámenćie: iż iáko to fłowko ábo n=
- 25: zwyfko BOg/ gdy ták fámo przez fie w texćie ftoi/ bes i=
- 26: kiego pewnego dołożenia y okazania kogoby Bogiem pi=
- 27: fmo nazywáło/ nie o kim infzym ma być rozumiano tylko o
- 28: fámym iednym wśzech rzeczy fтворzycielu BOgu Oycu.
- 29: Tákże gdy tymże obyczáiem to też nazwiśko Pan/ bes dołóże=
- 30: nia pewney ktorey ofoby o ktoreyby fie tám mowiło/ nie o
- 31: kim też infzym rozumiáne ma być iedno o Pánie Iezufie
- 32: Chrifufie fynu Bożym: wyiáwfyby/ iákom rzekł/ co tákief=
- 33: go przyłożono było/ przez coby fie to znácznie pokázác mo=

gło/

strona: 203

O Kroleśtwie
Chrifufowym.

Liśt 203.

- 1: gło/ żeby to nazwiśko komu infzemu fłużyło. Iako ná przy=
- 2: kład małz modlitwę onę Apofłofką Dzie: 3. v 24. 25. gdzie
- 3: lofy miotáiąc o dwu/ z ktorychby ieden náftąpić miał ná
- 4: mieyfce Iudałzowo/ ták mowiá. Ty Pánie wśzech ferc ba=

5: dączy okazać z tych dwu którego obrał/ aby wziął dział wflu
6: gowania tego y Apostołstwa/ z którego wyłapał Iudasz/
7: aby odszedł na miejsce swe. Którą modlitwę/ iż do Chrystu
8: łą czynili/ wątpliwości niemiał w wierzących: gdyż to i=
9: łna rzecz/ iż Chrystus jest badaczem serc iako nie o tym przed
10: tym mówił. Druga/ iż to on sobie przeczyta że onę dwana=
11: ście Apostołów obrał/ Luk: 6. v 13: Jan 6. v 70. A 13. v
12: 18. którzy też bez niego nic uczynić nie mogli/ Jan 15. v 5.
13: Trzecia/ iż gdy nie potym y z innymi wiernymi łącznie mo=
14: dlili BOgu łamemu Dzie: 4. v 24. tedy nie tak zgola ty
15: Panie mówili/ ale y co więcej przydali: aby znać było iż
16: nie do Chrystuła/ ale do Boga łamego mówili: iako czyt=
17: iąc łam to rozróżnić możesz. Wszakże imo to wszystko com
18: powiedział/ ku zrozumieniu miejsca onego. 2. Kor. 12. v
19: 8. iako Paweł potrzykroć Pana prosił/ rzecz to łama po=
20: kazuie z dalszych słow Pawłowych/ że to o Chrystu łanie
21: ł nie o BOgu Oycu ma być rozumiano. A to z łąd iż tak
22: przydaie Paweł: A tak ładnie łie chłubić będe/ z niedužo=
23: ści moiey/ aby moc Chrystu łowa łnie okryła. Gdzie oto
24: widzi ł/ iż łie łocnie Paweł wchwył słow tych Pańskich
25: ktore mówił do niego/ do łyć łobie na łłace moiey rć. ł tak
26: też y tego zaraz dołozył/ co za Pan mu odpowiadał/ ktorego
27: wzywał/ y na ktorego łie też łpułzczał. Wszakże to ielzche
28: v łnie dziwne z łakiego w łdy rozładku łudzie łi do tego
29: przychodzą/ że łie łak łarzo łprzełwiłł wzywaniu Chri=
30: łtu łowemu/ ktore w łobie chwałę iego y poddań łtwo łamy
31: ka? O łiec łiebie łam Bog iedyne w łzech łogłcy pod=
32: dał wszystko oprócz łiebie łamego Iezu łowi łynowi łwoie=
33: mu: ł ia by ł miał być łak w łorny/ że by ł łie łe łiemu pod=

strona: 203v

Dzieńiąta Rozmowá.

- 1: dác nie miał? On go Pánem y dziedźicem wżyŃtkiego v=
2: czynił y Płáterzem poŃtánowił nád Ńtadkiem owieczek
3: Ńwych: á ia bym miał pogárdzić płáterzem tym/ dziedźicem
4: y Pánem wżyŃtkiego? A pewnie bym tym łámym wzgár=
5: dę przeciw memu pokazał/ gdybym nigdy przed nim dole=
6: głoŃci Ńwych áni opowiedał/ áni iego ná rátunek wzywał.
7: iáko to y łam baczyć możesz. **VCZEN.** Gdyż ták iest (*marg*) O co proŃić máią wierni Iezufá ChriŃtífá. (-)
8: iako pokázuiesz/ iż Ńłufznie wierni ChriŃtíanie wzywać m=
9: iá Iezufá Ńyná Bożego: chociaŃz nie ták iáko Bogá łáme^{gº}:
10: ale iáko od niego vczynionego/ dánego y poŃtánowionego
11: Páná/ PoŃrzedniká/ Przyczyńcę: czemu Ńie iuŃ ia więcey
12: ŃprzeŃiwiác niechcę. Włzákże cię proŃę vkaŃ mi teŃ to/ cze=
13: goby Ńádać/ ábo o co proŃić mieli wierni/ tego PoŃrzedniká
14: Ńwoiego: iákoby tá proŃbá ich nie byłá áni woli iego/ áni
15: Bogu łámemu przeŃiwna. Bo ia to pámiętam/ iż gdy go
16: zá dni Ńywotá iego tego tu ŃiemŃkiego/ vczniowie iego Ńyno=
17: wie Zebedeufzowi o rzecz nieŃłufzná proŃili: tedy im nie tylko
18: to zádał/ iż łámi niewiedźieli ocz proŃili: ále teŃ y to k temu
19: przydał/ iż to nie byłá rzecz iego dác im to o co proŃili.
20: **NAVCZYCIEL.** Dobrze czyniłŃ iż Ńie teŃ o to pytałŃ.
21: Ná co tákci krotko odpowiedam: iż nie o co innego proŃić
22: małŃ ChriŃtufá Páná/ iedno o to co on łam obiecował: á ocz
23: go teŃ przedtym wierni chwalcy iego prałzáli/ á on teŃ proŃ
24: by ich dŃiáłáł: iákoć ná przykłád kilká rzeczy przypomionę.
25: Naprzod proŃić go małŃ o to/ áby on łam Zbor Ńwoy budo=
26: wał/ ták iáko obiecał: Máth: 16. v 18. potym Ńeby cię y z
27: inŃzymi wiernymi nie opuŃzczał/ ále z tobá do końcá był:

- 28: Máth: 28. v 20. Ian 14. v 18. Abyć duchá od Oycá po=
29: Íłáł/ iáko flubował: Ian 15. v 26. A 16. v 7. A iż iáko Íám
30: rzekł nic bes niego vczynić nie mogą vczniowie iego. Ian
31: 15. v 5. przeto go też y o to z Páwłem Apoštołem profić bę=
32: dziefz/ áby cię vtwierdzał y vmácniał Fil: 4. v 13. A 1.
33: Tim: 1. v 12. A iż Zbor iego niemoże być bes niego budowán

przez

strona: 204

O Kroleſtwie
Chriſtuſowym.

Liſt 204.

- 1: przez Miniſtry ſłowem vſługuiące/ przeto go y o to profić
2: maſz/ áby też on Íám Miniſtry w Zborze ſwym poſtána=
3: wiał/ ktoreby godne vrzędu tego widział. Ian 15. v 16.
4: Dzie: 20. v 24. A 22. v 21. A 1. Kor: 1. v 17. 1. Tim: 1. v 12.
5: Potym ieſzcze/ aby on będąc prawdziwym Píáterzem/ dał
6: żywot wieczny owieczkam ſwym Ian 10. v 10. 28. Aby
7: brzemieniem iákim ociążone ochłodził/ Máth: 11. v 28. Aby
8: wiary przyſparzał Luk: 17. v 5. Aby błogoſławił y od grze=
9: chow odwodził: ponieważ też ná to ieſt od Bogá dány Dzie:
10: 3. v 26. Aby od niebeſpieczeńſtwá wybawiał/ á ginące z/
11: chowywał Máth: 8. v 25. Dzie: 18. v 9. 10. Aby Ewán=
12: ielią obiáwiał: ták iáko ią obiáwił był Páwłowi Gál: 1. v
13: 12. Aby potym w dzień on ciáło nfáze przemienił Fil: 3. v
14: 21. Aby dał vpámiętánie y grzechow odpufzczenie. Dzie: 5.
15: v 31. Máth: 9. v 6. Már: 2. v 10. Luk: 5. v 24. Aby ſie
16: zmiłował/ Heb: 2. v 17. A 4. v 15. Iudás v 21. Aby wol=
17: nym vczynił od ſtráchu ſmierci Heb: 2. v 15. Aby w poku
18: íách rátował. Heb: 2. v 18. Aby wízeláką zwierzchność
19: y przełożeńſtwo zgládził 1. Kor: 15. v 24. Aby chore leczył
20: Dzie: 9. v 34. Aby cię zbáwił gdy przezeń przychodzić bę

21: dziełz do Bogá. Heb: 7. v 25. Aby rychło przyšzedł Obiá:
22: 22. v 20. W dzień oštáteczny w fię wierzące wzbudził: Ian
23: 6. v 39. 40. 44. A potem żeby w dzień on koronę nie wię=
24: dnąć oddał: 2. Tim: 4. v 8. rc. y o wiele inšzych rzeczy
25: ktore y lam obaczyłz pilnie czytáiąc písmo święte. A wšák
26: że/ iefli Duchem BOżym zápieczętowány będziefz: ábo fie
27: Duchá Chriřtułowe^{go} vcześnikiem ftániefz: tedyć to wšyřt=
28: ko łáčno przyidzie. Bo cię on tego wšyřtkiego náuczy y w
29: tym wšyřtkim wyczwiczy: że wprzod záwždy oddáwác bę
30: dziełz chwałę Bogu Oycu řwemu: y onego wzywác będziefz
31: w imię řyná iego Iezuřá Chriřtuřá/ przy ktorym Bogu nie
32: zániechalz teź y tego řyná iego ná práwicy BOżey řiedzące=
33: go/ ábyř go teź zá Przyczyńcę/ Iednaczą/ y Pořrzedniká

řwoiego

strona: 204v

Dzieřiąta rozmówá o Kroleřtwie Chriřtuřa.

1: řwoiego wzywác/ á doległóści řwych/ iáko przed Pánem y
2: brátem řwym opowiedác niemiál. Tylko cię próřę y nápo=
3: minám boy fie Páná Bogá/ á żyw wedle woley iego: á nie
4: vdaway fie zá náukámi obcymi/ ktore w błąd káźdego z=
5: wodzą: zá czymbyř nie tylko Chriřtuřá Páná/ ále teź y Bo=
6: gá řámego vtráćić muřiał (do częgo iuź wiefz dobrze/ wie=
7: le ich przyřzło) á wiefz o tym iź ku temu nie ládá iáki wřtěp
8: iefł/ temu káźdemu/ kto iedno nic nie trzyma/ ábo áćnie
9: wáři o kroleřtwie Chriřtuřowym: Abo kto to řobie má zá
10: rzecz nieprzyřtoyną wzywác go w potrzebách řwych.
11: **VCZEN.** Iuź to teraz y lam baczę: á iź ták iefł/ řmiele
12: wyznáwám: przetoź fie iuź teź dáley prawdzie iřáney řprze=
13: ćiwáć y oney ná odpor być niechcę. A ty fie teź modl zá mną

- 14: Ípolnemu nÍázemu BOgu y Oycu/ y temu te¿ namilÍzemu
15: nÍázemu Posrzednikowi/ Pánu Iezufowi ChrÍstufowi. A=
16: bych y ia będąc te¿ cále vtwierdzony przez ducha BOżego
17: ná wnétrzny m człowieku vmyÍłu moiego/ mógł to wÍzyÍt=
18: ko w łobie poczuć
19: dÍzić/ wychwaláiąc Pána Bogá mego w duchu y w praw=
20: dzie: pod ktorego opiekę iu¿ Cię te¿ teraz/ odchodząc od
21: Ciebie/ poruczam: wÍzákże iefzcze czÍáu inÍe=
22: go do Ciebie nádeyde. **NAVCHY=**
23: **CIEL.** Idźże w imię BOże w po=
24: koiu: á Pan BOG niechay
25: z tobą będzie.

strona: 205

Lift 205.

- 1: Rozmowá Iedena=
2: Íta o VÍpráwiedliwieniu názym z Íá=
3: ski Bożey bes názych vczynkow/ z wiá
4: ry przez Iezufá ChrÍstufá.
5: **VCZEN.**
6: ACzkolwiek íe tego oba=
7: wam/ náuczycielu miły żebym=
8: íi íe nie vprzykrzył/ ták czę=
9: Ítym do Ciebie chodzenim/ y ták
10: wiele trudnych/ dÍwnych y ro=
11: znych rzeczy zadáwáním: ie=
12: dnák/ zem iefzcze przeciw łobie/
13: z twarzy twej/ žádney niechęci
14: nie poznał: owÍzem to widzę/ iż
15: łobie nic nie folguiąc/ wiernie
16: mi ku dobremu pomoc chceÍ: przeto ia te¿/ z wÍeÍfzą Ímiá=
<http://rcin.org.pl>

- 17: łoscią/ bełpieczniej do ćiebie idę: tułząc ták łobie o tobie/ iż
18: w tym coś począł/ ochotnie z sercem wesołym trwać bę=
19: dziełz. A zwłazczá iż też ia/ iuż zá dzień ábo zá dwa wąpli=
20: wości łwe przed tobą będe mogł przełóżyć: y od ćiebie ná
21: nie odpowiedź odnieść. A potym/ dokończywłzy tych záczeń
22: tych rozmow náłzych łpolecznych/ do pilnych łie modlitew
23: obroćić: á rzeczy tych/ o ktorých łie rozmawia/ łłowem
24: BÓżym/ dołwiadczyć: á ták łie w nich pilnie w nocy y we
25: dnie ćwiczyć: o nich z inłzymi rozmawiać y náuczác. A to
26: dla tego/ żebył potym dnia onego ołtátecznego/ mogł Pá=
27: nu łwemu łłuzną liczbę z taleńćziku mnie zwierzonego

Bb

vczynić.

strona: 205v

Iedenáfta Rozmowá

- 1: vczynić. W czym nic nie wąpię/ iż mi łam Pan pomagác
2: y mnie rátowác będzie. Ale áby łie iuż czás długą przedmo=
3: wą nie trawil/ powiemći vmyłł łercá moiego. Rádbym
4: dżis z tobą o włpráwiedliwieniu náłzym nákrótce rozma=
5: wiał: wiedzác to iż ná tym wiele náleży: gdykto o włprá=
6: wliwieniu łwym/ ná łercu vpewniony będac/ vmie włty
7: mowić. Włzákże nie radbył długiey o tey rzeczy rozmowy
8: miał: bom iuż o tym wiele rozmáitego y długiego piłania
9: czytał: ále wždy tákiey: przez ktorąby tylko nákrótce mogł
10: rzecz tę porozumieć/ ktorey z długich y łubtylných łcriptow
11: włánie wyrozumieć nie mogę. **NAVCZYCIEL.(marg)** Kto chce o włpráwiedliwieniu
mowić: ten ma pierwy łkázenie łwe poznác. (–)
12: Ták łie mnie zda/ iż ten ktoby chciał porządnie o włpráwie
13: dliwieniu/ á k temu y z pożytkiem mowić: ten napierwey po=
14: winien łkázenie przyrodzenia łwoiego do łiebie obaczyc.
15: To iest/ iż on będac/ z Adámá onego pierwłzego ziemłkiego/

- 16: biegiem przyrodzonym śpłodzony/ iest z onegoż to przyro=
17: dzenia fynem gniewu: pełen pożądliwości złych y szkodli=
18: wych/ ktore człowieká wiodą ná zátrocenie: á ty zás plyną
19: ze złego onego škárbu fercá złego/ á zaráz od młodości ku
20: złemu škłonnego. **VCZEN.** A dla ktorey przyczyny
21: rzecz tę rozumiesz być potrzebną? **NAVCZYCIEL.**
22: Dla tey: iż człowiek poki nie pozna niedostátku swego do
23: siebie/ w którym iest: Abo rádfzey/ poki nie pozna swego šká
24: żenia/ y tego ktore zá nim idzie zginienia: tedy też y dobro=
25: dzieyftwá tego/ ktoryby go w škáżeniu iego náprawił/ po=
26: znać nie może: áni żadney wdzięczności pokázac przeciw
27: temu/ ktoby go z iego zginienia wybáwił. A ták też/ áni
28: sie vzna/ áni ná vmyśle swym vpokorzy/ áni iáko przyftoi
29: dobrodzieiowi swoiemu podziękuie. Iáko ná przykład:
30: Gdyby kto trucizną škodliwą á śmiertelną zaráżony był: á (*marg*) Podobienstwo. (–)
31: truciznyby oney do siebie nie baczył/ áni iey też w sobie po=
32: czuł: ten by sie áni o lekarzá ftárał/ áni by lekarzowi/ gdyby
33: go bes iego wiadomości vzdrowił/ dziękował. Ale/ gdyby

ábo

strona: 206

O Vśpráwiedliwieniu

Liśt 206.

nářzym.

- 1: ábo śam przez sie/ ábo zá vkażánim y przeřtrzeženim czyim/
2: onę truciznę poznał/ y obaczyłby pewne y bliřkie zginienie
3: swe/ ták żeby iuż śam w sobie zwątpił o zdrowiu swym: á
4: tám ná on čás/ obrałby sie lekarz tákowy/ ktoryby sie nád
5: nim vlitował: oprócz iego włafnego ftaránia/ zařługi/ go=
6: dności/ y zapłáty: y dałby mu lekarřtvo tákowe/ zá kto=
7: rymby on iad w nim zwątláł: ták żeby go iuż vmorzyć nie
8: mógł: owřzemby on zdrowo żyć mógł: tedy sie mnie rzecz

9: tá widzi być niepodobna: áby on to człowiek od trucizny
10: iádowitey vleczony/ pámiętáiąc zázwdy ná ono swoie otu=
11: cie: nie miał ná potym y ostroźniey żyć/ żeby z nowu tymże
12: iádem zaráżony nie był: y onemu lekarzowi dźiękowác/ y o=
13: no lekarstwo ktore mu dał/ wielce sobie ważyć/ y szánowác
14: go/ y ono nád frebro y złoto przekłádác. Tákże też rzecz tę
15: maż v siebie z podobieńtwa tego ráchowác y onę mądrze
16: á roftropnie szácowác. To iest/ maż naprzod siebie łamego/
17: przez Szátána grzechem ná śmierć pánującym zaráżonego
18: poznác: potym Bogá iáko lekarzá mądrogo/ dobrotliwego/
19: y z łáki swey o cię sie procz twej godności y zaślugi łtára=
20: iącego vpátrowác y poznáwác. Ná to ielzczę y lekar=
21: łtwo tobie od Bogá ná twą zarázę podáne Iezulá Chriftu
22: łá vmiłowánego łyná Bożego wdźięcznie przyiác/ y onego
23: wedle woley Bogá/ lekarzá twoiego/ vżywác y ná nim cá=
24: le przełtáwác. Bo iáko ondzie gdyćby przeciw truciznie
25: twej lekarz twoy podał lekarstwo/ á ty byś nim pogárdził/
26: záchowan bys od iádu y śmierci nie mógł być/ ále byś konie
27: cznie vmrzeć mułiál: tákże y tu w tey łprawie vspráwiedli=
28: wienia twoiego rozumieć maż. Iż iellibyś lekarstwá to=
29: bie ku twej łprawiedliwości zgotowánego od Bogá przy=
30: iác/ áni onego vżywác/ niechciał/ tedy żadną miárą ku łprá
31: wiedliwości żywotney nie przyidźiesz/ ále w grzechách two
32: ich zginác mułifz. **VCZEN.** Widzę to dobrze że tego
33: iest wielka potrzebá/ iżby sie pierwey/ o náłzey skázie przez

Bb ij

grzech

strona: 206v

Iedenáta Rozmowá

1: grzech mowiło/ niż sie o vspráwiedliwieniu mowić po=
2: cznie: á to w ten łpofob/ iżby sie to tym iálniey y źrzetel=
<http://rcin.org.pl>

3: niey poznać mogło/ w czym y od czego mamy być wíprá=
4: wiedliwieni. Lecż iż fie iuż przedtym o fłázoney náturze
5: náfzey nieco w rozmowách prześlých dotykáło: przeto mi
6: fie ták zda/ iż fie nam tym długo báwić nie trzebá. A zwła=
7: fzczá iż ia nie radbym fie zá tego miał żebym fie temu vpor=
8: nie fprzeczáć chćiał/ żeby náturá ábo przyrodzenie moje grze
9: chem niemíało fłázone być. Owfzem to z chwałá Bożá wy=
10: znawam/ com z fáfki iego poznał/ iż przyrodzenie moje/
11: fklńnieyfze ieft fámo w fobie ku złemu więcey niż ku dobre=
12: mu. A to z tąd/ iż w ćiele mym nie miefzka dobre. Bo cho=
13: ćiafz iuż pod czás/ nie fám z fiebie/ ále z fłowá Bożego/ po=
14: znawam to co ieft dobrego: wfzákże iednák nie mogę tego
15: co widzę być dobrym czynić/ dlá grzechu mnie przyległego:
16: Lecż częfsto działám zle/ choćiaż tego nie rad widzę. Iako
17: to y Páweł Apoftól o fobie nápiśał Rzy: 7. v 19. A ták zda
18: mi fie/ iákom wprzod rzekł/ iż możemy zániechác mowy o
19: grzechu/ ktorym przyrodzenie náfze przez zazdrość fátáń=
20: fłá/ ieft zaráżone: á zgołá iuż záras o náfzym wípráwiedli=
21: wieniu mowić. A ták powiedz mi to naprzod/ Co ieft Wíprá
22: wiedliwienie? **NAVCZYCIEL.** Iż to wiem/ że (*marg*) Co ieft Wípráwiedliwienie. (–)
23: fie pytafz o wípráwiedliwieniu tym/ ktorym człowiek grze=
24: fzny/ y prze grzechy ná fmierć fłazány/ procż włáfney fwey
25: godności/ przed BOgiem wípráwiedliwion bywa/ á nie o
26: ktorym infzym nád to: przetoć ták ná twoie pytánie krotko
27: odpowiedám. Wípráwiedliwienie/ ieft Boże dobrowól=
28: ne/ fáfkáwe/ fprawiedliwe/ z vprzeymey miłóści/ przyięcie
29: człowieká/ złego/ grześznego y zginęłego/ z ofwobodzeniem
30: iego od grzechow y od zátrácenia wiecznego: y z zápámię=
31: táním wfzyftkich niepráwości iego. z przyczytaniem iemu/
32: fprawiedliwości/ niewinności y świętobliwości Bofkiew

33: w Chrystusie Jezusie na śmierć wydanym okazał się/ a z za=

pieczęto=

strona: 207

O Csprawiedliwieniu

Liść 207.

należym.

- 1: pieczętowaniem sumnienia jego przez Ducha świętego.
- 2: **VCZEN.** Abo nie jedno jest vsprawiedliwienie Bo=
- 3: że/ albo vsprawiedliwienie przed BOgiem człeką grzeszne=
- 4: go? że to mówisz/ iż wiem że nie o tym vsprawiedliwieniu
- 5: pytasz/ którym bez fwey godności y zasługi/ człowiek vspra
- 6: wiedliwion bywa przed Bogiem/ z łaski jego? iakoby tym
- 7: dając znać/ żeby nie jedno było vsprawiedliwienie? **NA=**
- 8: **VCZYCIEL.** Y owszem to wiedz/ że nie jedno/ ani iednakię (*marg*) W piśmie S. dwoiakię nie vsprawiedliwienie należy. (-)
- 9: jest. wżakże w piśmie świętym dwoie nie tylko należy:
- 10: Iedno Zakonne z vczynekow: a drugie Ewanieliskie z łaski
- 11: daremney przez wiare. **VCZEN.** A gdzież maż piśmo o
- 12: tej tam zakonney fsprawiedliwości/ albo o vsprawiedliwie
- 13: niu? **NAVCZYCIEL.** V Moyzeszá 3. Moy: 18. v 5.
- 14: tak ftoi napisano: Strzec będziecie wtaw moich y fadow (*marg*) Zakonna fsprawiedliwość z vczynekow. (-)
- 15: moich: ktore gdy czynić będzie człowiek/ żyć będzie w
- 16: nich. Ia Pan. A v Ezechiela káp: 20. v 11. Mowi tak
- 17: BOg: Dałem im wtawy moie/ y fady moie pokazałem im/
- 18: w ktorych żyć będzie człowiek gdyby nie czynił. **VCZEN.**
- 19: A o Ewanieliskiey fsprawiedliwości z wiary przez Jezusa
- 20: Chrystusa pochodzący gdzie czytasz? **NAVCZYCIEL.**
- 21: Naprzod v Abakuka Proroka káp. 2. v 4. tak jest napi= (*marg*) Sprawiedliwość Ewanieliska z wiary. (-)
- 22: fano: Vmyśl człowieka niezczyregu/ ktory jest w nim/

- 23: bárzo fie wynofi: (to iest człowiek zły w łobie fie kocha y
24: w łáymym łobie nádzieię pokłada/ o Bogá nic niedbáiąc)
25: ále łpráwiedliwy żyć będzie z wiáry. Potym ono: 1. Moy:
26: 15. v 6. Y vwierzył Abráhám Pánu y przyczytaná mu iest
27: łpráwiedliwość. Nád to iefzcze y ono co Dawid mowi Píá:
28: 32. v 1. Szczęśliwy ten iest/ ktoremu odpufzczone iest przestęp
29: łtwo/ á grzech pokryty. Szczęśliwy człowiek ktoremu
30: PAN nie przyczyta niepráwosci/ á w ktorego duchu
31: niemáź zdrády. Co wśzyłtko Apołtoł Páweł w listiech
32: łwych przypomina Rzym: 4. v 3. 6. Gál. 3. v 6. **VCZEN.**
33: Dwoies mi tu wśpráwiedliwienie pokazał: profzę cię tedy
34: powiedz mi/ ktore z nich iest lepsze y pewnieyźe/ zá ktore=

Bb iij

bym

strona: 207v

Iedenáfta Rozmowá

- 1: bym fie iąc miał/ y ná ktorymbym iuź przeštał/ bo ták rozu= (*marg*) Ktora z tych dwu
łpráwiedliwosc lepsza. (-)
2: miem że dofyć człowiekowi ná iednym? **NAVCHY=**
3: **CIEL.** To iest lepsze y dośkonálfze/ przez ktore ludzie mo=
4: gą być wśpráwiedliwieni/ niż ono przez ktore nigdy żaden
5: (choćáź teź było wyśtáwione y obwołáne) nie mógł być
6: przed Bogiem wśpráwiedliwiony. A ták iż ono zakonne w
7: vczyńkách/ gdyby kto wśzyłtko cále y zupełnie co było rofka
8: zano wykonał/ záładzone było: y to pod pewnym przekłęc=
9: twem/ gdyby kto nie cále wśzyłtkiego wypełnił 5. Moy. 27.
10: v 26. Gal: 3. v 10. iáko nápiáno w ty słowá czytamy:
11: Przekłety káždy kto nie wypełni rzeczy w zakonie nápiá=
12: nych czyniác ie: przeto mowię żaden tym łpośobem nie mógł
13: być wśpráwiedliwiony: Iź teź żaden prze krewkość ciáłá
14: łwego. Rzym: 8. v 3. zakonu onego cále y zupełnie wypeł=

15: nic nie mógł. Bo chociażby już też wszystko był uczynił/ a
16: w jednymby wypadł/ y ono prześląpił/ tedy nie wszystkiego
17: winien stawał. Iak: 2. v 10. Eze: 33. v 12. Dla czego też
18: ono y Dawid/ chociaż zakonu wprzeymie przystrzegal/ y
19: on nie ze wszelaką pilnością starał: co każdy z onego jego
20: Psal 119. łatwo poznać może: chociaż też ielzcie nad to nie le=
21: da jakie wziął od Boga śczyrości swej świadectwo. Dzie:
22: 7. v 46. A 13. v 22. Psal: 89. v 21. A 1. Sam: 13. v 14. ie=
23: dnak z wpokorzonego serca tak ku Panu Bogu swemu wo=
24: łal Psal: 143. v 2. Nie wchodź Panie w sąd z sługą swo=
25: im/ boć przed twarzą twoją nie będzie wprawniowany
26: żaden żyjący. Ktorą rzecz potym nasz Paweł/ długimi y
27: znacznymi słowy wywodzi/ w liście do Rzymian y do Gá=
28: latow. Pokazując to/ iż żaden nie może być ani mógł być
29: wprawniowany przed BOgiem z uczynkow zakonnych.
30: A wżakże miánowicie o tym mowi Rzym: 3. v 28. Gál: 3.
31: v 11. Skąd to poznać możelz/ iż ielzi z uczynkow onych za=
32: konnych/ ktore wždy sam BOG rozkazał był czynić: żaden
33: przed BOgiem ku sprawiedliwości nie przychodził: a coż

mniemalz

strona: 208

O Wprawnieniu

Liśc 208.

naszym.

1: mniemalz/ żeby przez wymyślone od ludzi uczynki zawie=
2: dzionych/ sprawiedliwości Bożej kto dostać miał? A iako
3: śmieie gani y odrzuca Paweł zakonną onę sprawiedli=
4: wość/ na ktorej nie przedtym y sam wielzał/ chociaż iey ni=
5: gdy z innymi sobie równymi Żydami dożyć uczynić nie
6: mógł: tak już potym daleko bezpieczniey zaleca sprawiedli=
7: wość Ewanieliką z wiary pochodzącą. A czyni to nie prze

- 8: co innego/ tylko iż tá złámej łáfki Bożey procz náfzych zá=
9: łług y godności pochodzi: oná zász procz łáfki/ zá zálługą
10: y wykonánim wáfzyłtkiego cokolwiek rofkazano było. Cze=
11: mu nigdy żaden dofyc nie mógł vczynić/ będąc grzechem
12: zaráżony y zepłowány: ták iż niemáfz żadnego/ niemáfz aż y
13: do iednego (z tych wáfzyłtkich co łie rodzą biegiem przyro=
14: dzonym z Adámá onego pierwłszego źiemłkiego) coby grze=
15: łzyć nie miał/ iáko to Apołtoł Páweł Rzym: 3. dofyc łzyro=
16: ko wywodzi. **VCZEN.** A o tym gđzie/ żeby ták zgoła
17: iáłnymi y dokłádnymi łłowy Apołtoł gánić miał y odrzu=
18: cąc łpráwiedliwość onę zakonną vczynkową/ á tę zász zále
19: cąc/ ktora łeft z łáfki przez wiáre? **NAVCZYCIEL.**
20: Mowi tak Rzym: 9. v 30: Coż tedy rzeczemy? iż pogáni/ (*marg*) Páweł gániąc rozynkową
łpráwiedliwość, tę ktora łeft z wiáry zálecą. (–)
21: ktorzy łie nie łtaráli o łpráwiedliwość dołtáli łpráwiedli=
22: wości/ á łpráwiedliwości ktora łeft z wiáry? Izráel zász
23: łtaráiąc łie o łpráwiedliwość zakonną: do zakonney łprá
24: wiedliwości nie przyłzedł. A dla czegoż? Iż nie z wiáry/ á=
25: le iáko z vczynkow zakonnych. A w káp: 10. v 3. ták píłze:
26: Bo nie znáiąc (żydowie) łpráwiedliwości Bożey/ á łprá=
27: wiedliwość łwoię chcąc wyłtáwić/ łpráwiedliwości Bo=
28: żey nie byli poddáni. o czym támże naydźłiefz więcey. A ná
29: inłzym mieyfcu/ Fil: 3. v 6. też rzecz ná ofobie łwey pokázu
30: iąc mowi/ ták łam o łobie: Co łie tknie zápálczywey mił=
31: ści/ ktora miał żywąc według zakonu/ ku zakonnemu nabo=
32: żeńłtwu/ tedy tá ták wielka we mnie byłá/ zem dla niey zbor
33: przeládował. Y co łie dotyczy oney zakonney łpráwiedli=

wości/

- 1: wości/ byłem (w niej) bez nągánienia. Lecz ono wżyzt=
2: ko com łobie miał zá zyfk/ tom zá vtrátę v łiebie poczytał
3: dla Chriřtułá. Y koniecznie ták to v łiebie vważam/ że
4: to łobie zá iednę vtrátę poczytam/ dla zacnego poznánia
5: Chriřtułá Iezułá Páná moiego: dla ktorego/ to wżyztko w
6: vtrátem obrocił/ y mam to łobie zá iedne smieci/ ábym tyl=
7: ko Chriřtułá zyřkał: á był bych w nim należion/ nie zá tákie=
8: go ktorybym miał řprawiedliwość swoię/ onę ktora ieřt z
9: zakonu/ ále onę ktora ieřt przez wiárę w Chriřtułá. Sprá=
10: wiedliwość mowię z Bogá (pochodzącą) ktora ieřt z wiá
11: ry. Ná ktorą řprawiedliwość z wiáry pochodzącą/ iż łie
12: ták bárzo řpuřzczał á do niej práwie przywięzował/ tedy te=
13: go indziej tę przyczynę kładzie/ mowiąc: Iż poniewař za=
14: den nigdy nie mógł być vřprawiedliwiony z vczyńkow: te=
15: dy on teř vczyńki wolał ná řtronę odłóżyć/ á ná łářkę łie Bo
16: żá řpuřcić. Aby tym řpořobem znaczną łářkę Bożą wyřtá=
17: wił y zálecił/ ktora pokazaná ieřt/ ták iemu iáko y inřzym
18: wierzącym/ w Chriřtuřie Iezuřie. Bo cokolwiek ieřt z łá=
19: řki/ tedy to iuř nie moře być z vczyńkow: á co teř ieřt z vczyn=
20: kow/ ábo łie co względem ich dzieie: tedy teř tám łářká miey
21: řcá niema. Iáko łobie o tym czytác mořeř Rzym: 4. v 4.
22: A 11. v 6. A to mieć bęđzieř ná báčnořci/ iż ia z Apořtołem
23: miánowicie tu mowię/ o tey łářce/ ktorą Bog w Chriřtuřie
24: Iezuřie nam pokázác raczył. **VCZEN.** Niewiem ie= (marg) Ieřli to ieřt beřpieczna
řpuřzcząc łie ná łářkę BOżą bez řwych vczyńkow. (–)
25: řliř to beřpieczna ieřt rzecz/ ták łie řmieie řpuřzcząc ná tę řa=
26: mę řprawiedliwość ktora ieřt z wiáry w Chriřtułá Iezu=
27: řa/ to ieřt bez wřzelákich vczyńkow? **NAVCZYCIEL.**
28: Ia zář ták rozumiem/ wierzę y wyznawam/ iż łie nie trze=
29: bá nic obawác żadnego niebeřpieczeńřtwá: gdyř nád táko=
<http://rcin.org.pl>

- 30: wą wiarę niemálfz nic befpiecznieyffzego/ á chwale BOżey
31: więcej fłużącego. **VCZEN.** A czymbys to pokázáf/
32: y tego dowieśc mogáf? **NAVCZYCIEL.** Mogę
33: to kilkáf pewnych wywodow pokazáf: z ktorych ten będfiefz

miał

strona: 209

O Vfprowadliwieniu

Lif 209.

náfzym.

- 1: miał pierwfzy? Kto temu mocnie wierzy/ y ná tym prze= (*marg*) 1. (-)
2: ftawa/ iz ief z fáfki BOżey przez Chrif tuáfáf mego opocz
3: ktorych zaflug fwych y vczynkow vfprowadliwion: tedy
4: to ief pewna iz wiaráf takowa/ nie pochodzi z niego fáfme=
5: go/ áni z rozumu cielef nego/ ále pochodzi mufi z of fobliwe=
6: go dáf Bożego. Gdyz rzeczy takowych ferce człowicze/
7: fklonne ku złemu od młodości fwey/ poznać y wyrozumieć
8: nie może. 1. Moy: 6. v 5. A 8. v 20. A 1. Kor: 2. v 14. A
9: tak kto w łobie wiarę takowáf ma/ tedy iey mieć nie może ie=
10: dno od fáfego Bogáf. A kto iuf tak oświecony w tym bę=
11: dzie od Bogáf ná duchu vmyfl u fwoiego: tedy ten błędzić
12: w takowey wierze fwey nie może: poniewafz od Bogáf swiáf
13: fłości/ ábo w swietle nieprzyf tępny mief zkáf iącego/ v kto
14: rego niemáfz odmiany swiáf łości/ cieniáf ná przemiány
15: przychodzącego y odchodzącego/ wfzyf tko dobre dofkonałe
16: pochodzi. Iáf: 1 v 17. A 1. Tim: 6. v 16. Owfzem więcej
17: by fie tám trzebáf bać vftáf pienia/ y záf wiedzienia w takiey
18: fprawiedliwości/ o ktoreybyf my tak trzymáf mieli/ że nam
19: dla náfzych vczynkow przyczytanáf bywa: choć iáf byf my
20: to mowić chć ieli w cáf e ábo w części. To ief t/ ábo tak/ iz
21: zgołáf z nas fáfmych/ ábo y z nas y z fáfki: Ale iz to ief niepe=
22: wna ná vczynki fie fwe fpufczáf : bo by to mufiáf o być nie

- 23: bes vblżenia y wżczerbku chwały BOżey/ y miłości Chri=
24: łtułowey: tedy niemáľz nic pewnieyľzego/ iedno temu cále
25: wierzyć: iż opocz wľzech náľzych vczynkow Bog łam z łá=
26: łki łwey wľprawiedliwia nas/ przez łyná łwego Iezufa
27: Chriťufá: gdy z cálej wiary przyáwľzy go od Bogá dáne^g
28: ná nim przešťawamy. Co iuż zá ieden pewny wywod rze=
29: czy tey odemnie wdźięcznie przyimi. **VCZEN**. A wy=
30: wod drugi ku teyże rzeczy należącey ktory być rozumieľz?
31: **NAVCZYCIEL**. Ieľlibyś w tym wąpił/ żebyś (*marg*) 2 (-)
32: mogł być przed BOgiem z wiary/ przez łamego Iezufa
33: Chriťufá wľprawiedliwion. z łáľki mowie BOżey procz

Cc

wľzech

strona: 209v

Iedenáľta Rozmowá

- 1: wľzech vczynkow twoich: á to/ iákoby łie tego obawiáiac/
2: żebyś w tey mierze nie kładł więcey ná Chriťufá/ niźby łie
3: nań wkładác godźiło: ábo żebyś łie niewięcey łpufzczáľ ná
4: łáľkę Bożá niźby przyšťáło: tedy łie w tym pierwey dobrze
5: obráchuy: ieľliż teź ty mozeľz miárę przebrác/ w miłości tey/
6: ktoráś cále ze wľzyťkiego łercá BOgu winien oddáwác:
7: czyli nie mozeľz? Tákże teź potymy w miłości łie doświádcz:
8: ktoráś teź powinien Chriťufowi ze wľzelákim poddán=
9: łtwem y poľfuźeńłtwem: ták iáko go Bog łam łłuchác ro=
10: łkazał: to o nim łwiádcząc/ że mu łie ták łpodobáło iż prze=
11: zeń zbáwić chce wierzące rć. Abowiem gdy łie w tym o=
12: boygu dobrze doświádczyľz/ łámemu łobie nic nie łolguiác:
13: y łamego łiebie oľáđziľz: y tego łłkutkiem doznaľz y wyznaľz:
14: że w tym nie tylko miáry nie przebieraľz: ále rádniey tego
15: wedle powinności łwey cále y došťátecźnie nie wykony=
16: waľz. Tedyć y w tym/ namniey łie tego obáwác niebędzie

17: potrzebá/ żebyś miarę przebrác miał/ gdy fie cále ná łálkę

18: Bożą/ w Chrifufie Iezufie okázaną/ fpuścifz: y cále tež ná

19: fprawiedliwości Chrifufowej przestániefz. Ná fprawie=

20: dliwości tey/ z ktorej tež y twoie wfprawiedliwienie wyni=

21: dzie. Ale nie drzewiey/ aż gdy ty/ odrzuciwfzy wfzyftkę ná=

22: dzieię fwą y fpuzczánie fie ná fwe włafne vczynki/ ná onym

23: fámym cále przestániefz: y ná tym tež/ co on z łálki y woley

24: Bogá Oyćá fwego/ dla ciebie vczynił. A to gdy fie dla cie=

25: bie ftał przekłéctwem/ y fámego fiebie ofiárował: grzechy

26: twoie wfzyftkie/ iáko ieden niewinny y niepokalány báran/

27: ná fie wziął: ábyś iuż ty ná potym od nich wolen był.

28: **VCZEN.** Ale/ iefliż mi fie nie godzi fpuzczác/ ná moje (*marg*) Iesli nam mogą co pomoc ludzi wfświętych vczynki, iż nam Chrifufowe pomagáią. (–)

29: włafne vczynki: áni w cále we wfzyftkim/ áni po części w

30: cząftce ktorej: lecz iuż ták cále we wfzyftkim ná fámey łálce

31: Bożey przestawác: A iákoż mi fie będzie godziło/ fpuzczác

32: ná Chrifufá/ ábo ná iego vczynki/ lub tež záflugi/ ták w cá

33: le iáko y po części? Bo iefliby fie to pozwolić miáło/ iż v=

czynki

strona: 210

O Vfprawiedliwieniu

Liŕt 210.

náfzym.

1: czynki ábo záflugi Chrifufowe/ potrzebne fą ku náfzemu

2: wfprawiedliwieniu/ opócz náfzych włafnych vczynkow/

3: záflug/ y godności: tedybyfmy tež y tego pozwolić mufieli:

4: iż tež y infzych ludzi záflugi/ á zwlászczá ludzi wfświętych/ mo=

5: gą nam być/ procz vczynkow náfzych pomocne y pózyte=

6: czne. A ták náuki oney dawney Papiéfkiey/ **de operibus fu=**

7: **pererogationum**/ to iefť/ o vczynkách tákich/ ktorych ieden

8: rzkomo nabożnieyfzy y wfświętzy/ może drugiemu podlejfze=

- 9: mu/ ná prośbę iego/ wżyczyć/ nie wyglądźimy: owfzem ią
- 10: iefzczę tym więcey zálezimy. **NAVCZYCIEL.** By
- 11: namniey. Abowiem głupia y łprofna iest dumá tá Mni=
- 12: chowfka/ á namniey nie Chriřtiánfka: chćieć człowieká kto
- 13: rego/ chociaźby teź dobrze y nařwiętfzego/ á wedle mniemá=
- 14: nia czyiego nałpráwiedliwfzego/ porownác z onym nami=
- 15: leyfzym Iezufem Chriřtufem fynem Boźym/ báránem grze=
- 16: chy řwiátá nofzácym: ktorego łam Bog dárował řwiátu/
- 17: zálezil/ obwołał/ łłuchác rofkazał: řwiádectwo to o nim
- 18: wydał/ że on łam ná nim przełtawa. Ná ktorego teź/ onże
- 19: łam/ grzechy náłze wložyl: dotárł nań/ y zránić dał: áby
- 20: nas tym łpořobem iego łiniáły mi rázy wleczył. Ezá: 53.
- 21: Ian 1. v 29. 36. rć. Czego o řadnym inřzym nigdy nie řwiad
- 22: czył: áni go ták zálezal. Owfzem káźdego inřzego człowie=
- 23: ká pod grzech zámknął: wřzyłtkich grzełznymi być opowie=
- 24: dźiał: to o nich twierdząc/ iż wřzyłcy w chwale Boźey łřwán
- 25: kuią: gdy iey w cále iáko przyřtoi iemu nieoddawáią. Rzy:
- 26: 3. v 23. A 11. v 32. Gál: 3. v 22. Boć ná to pářzyć nie trze=
- 27: bá/ iż teź Iezus Chriřtus człowiekiem iest prawdźiwie.
- 28: Gdyź on przedię/ nam podobnym będąc/ grzechu nigdy źa=
- 29: dnego niepopełnił: áni teź náležiona byłá zdrada w řwtách
- 30: iego: ktora łie częłto we wřzyłtkich inřzych náyduie: ponie=
- 31: waź káźdy człowiek kłamcá iest. Płá: 143. v 2. A 116. v 11.
- 32: Poniewaź iefzczę/ iefliby kto řmiał to o łobie mowić/ żeby
- 33: niechođził w ćiemnořci: ábo/ żeby grzechu niemiał: łámego

Cc ij

łiebie

strona: 210v

Iedenáfta Rozmowá

- 1: łiebie tákowy káźdy zwodźi: á prawdy w nim niemáľ. 1.
- 2: Ian 1. v 8. Co iuź zás z drugiey řtrony o Iezufie Chriřtu=

3: fie/ Ofiárowniku nászym/ świętym niewinnym/ od grzeźni
4: kow odłączonym: Heb: 7. v 26. niema być áni mowiono/
5: áni rozumiano. Gdyż iáko wiára tákowa o wíprawiedli=
6: wieniu nászym: także też y nádzieia: nie z fámeo Iezufá po=
7: chodzi/ áni fie też o niego fámeo opiera. Ale iáko pochodzi
8: od Bogá fámeo/ chociaź przezeń: także fie też záś y do Bo=
9: gá fámeo ściąga. Ktory to ták chciał mieć/ wedle woley
10: y vpodobánia swoiego BOŝkiego: ktore sam w sobie przed
11: záłożeniem fundámentow świátá/ ták poŝtanowić raczył:
12: że nas też w tymże Iezufie fynu swym namileyŝym wmiło=
13: wał. A mowię iż w tym iedynym człowieku Iezufie Chri=
14: ŝtufie Poŝrzedniku nászym/ á nie w ktorym inŝym procz nie=
15: go. Bo też wŝytko piŝmo święte to wŝędy o tym iednym
16: świadczy/ á wŝytkich inŝych od tego odŝtrycha y odrzuca.
17: A ielli też kiedy ktorym inŝym/ świádectwo iákie łáski Bo=
18: że y przyŝpofobienia zá fyny BOże dáie/ ábo ie zá ŝpráwie=
19: dliwe poczyta: tedy koniecznie nie bes tego to fyná Bożego
20: Iezufá Chriŝtuŝa: bes ktorego żaden do Bogá przyŝć nie
21: może. Ale ábyć fie ŝpráwá tá dziwna nie widziáła/ iż to
22: Bog przez człowieká iednego ŝpráwiedliwego/ przez czło=
23: wieká mowię nowego Adámá wtorego z ducha świętego
24: poczętego/ inŝych wŝyŝtkich wierzących/ ŝpráwiedliwe=
25: mi czyni: tedyć fie pierwey godzi pilnie przypátrzyć/ ŝprá=
26: wie oney dziwny BOżey w rzeczách onych cielefnych za=
27: konnych: gdzie ono krwią bydłęcą/ popiołem iáłowice ŝpa=
28: loney/ y ługiem z niego wczynionym/ grzechy gładzono. Kto
29: ra rzecz/ ácz fie też rozumowi zda być przeciwna/ żeby krew
30: oczyszczać rádzey ániŝ plugáwić miáła: iednák kto fie we=
31: dług onego vpodobánia y roŝkazánia BOżego ták ná on
32: czás ŝpráwował: á ceremoniy onych iáko Bog roŝkazał v=

33: żywał: tedy taki każdy Bogu przyjemny/ á v ludzi nienágá

niony

strona: 211

O Vśpráwiedliwieniu

Liśt 211.

nálzym

- 1: niony bywał. przeto teraz dáleko więcey/ BOgu sie śpodo=
2: ba y iego śpráwiedliwości dośtępuie/ kto ná Iezufie Chri=
3: śtufie od niego dánym y záleconym prześtawa. Bo iefli
4: krew (mowi duch BOży Heb: 9. v 13. 14.) kozłowa/ y
5: popioł iáłowiczy/ ktorym pokropieni byli śplugáwieni/ po=
6: święcał ku czyśtości cielefney: tedy dáleko więcey krew
7: Chriśtufowá/ ktory przez ducha wiecznego ofiárował śa=
8: mego siebie nienágánionym Bogu/ oczyści śumnienie wie=
9: rzących od vczyńkow martwych: áby śłużyć mogli Bogu/
10: żywąc w świętośliwości y śpráwiedliwości Luk: 1. v 75.
11: A żywiąć tak iáko żyć przyśtoi tym/ ktorzyby sie ználi być
12: vśpráwiedliwionymi z śáfki darowney Bożey/ przez Iezu=
13: śa Chriśtuśa śpráwiedliwego/ á Bogu śamemu nádewśzyśt
14: ko przyjemnego. W czym oto iuż maśz okazańie wyvodu
15: moiego wtorego: w ktorymći sie to pokazáło/ iż nie z vczyn=
16: kow nálzych/ ále z śáfki BOżey w Iezufie Chriśtufie przez
17: wiáre vśpráwiedliwieni bywamy. **VCZEN.** A wy= (marg) 3. (-)
18: wod twoy trzeći ktory iefś/ ktorymbyś iefzće tym więcey
19: rzeczy śwey podeprzeć mogł? **NAVCHYZICIEL.** Ten
20: iefś. Iż iáko człowiek śkromnie y pokornie o śobie rozumie=
21: iąc/ ábo sie zázwdy co nawięcey pod mocną ręką Bożą śczy=
22: rze vpokarzáiąc/ grześzyć w tym nie może/ iákoby sie bár=
23: źiey vniżał/ niźby tego była potrzebá/ y niźby teź był powi=
24: nien: owźzemby iefzće rychley zgrześzył/ gdyby w śamym
25: sobie vffáiąc/ wynofić sie miał/ o śobie nieśkromnie iáko ro=

- 26: zumieć: iáko ono vczyñiá byá on Fáryzeufz/ o którym Lukáfz
- 27: piáze káp: 18. v 10. który fie dla vczyñkow fwych miał zá
- 28: ípráwiedliwego/ ták bárzo że też y drugimi gárdziá. Tá¿ke
- 29: maáz rozumieć/ o názym przed Bogiem wípráwiedliwieniu
- 30: Ze w nim tym ípoáobem/ rychley zgrzeázyć mo¿eáz/ y ná nim
- 31: fie omylić z onym¿e Fáryzeufzem/ gdy w nim zoááwiáć ío=
- 32: bie co íwoiego béd¿ieáz: ábo/ gdy fie kocháiac w fwey wáa=
- 33: íney ípráwiedliwoáci/ z niey fie nádymáć y infzymi gárdzić

Cc iij

pocznieáz.

strona: 211v

Iedenáfta Rozmowá

- 1: poczniefz. Lec¿ záfię/ gdy fie cále ná kááke y miáofierdzie
- 2: Bo¿e ípuáciáz: á cále fie przed Bogiem iáko celnik on v Lu
- 3: káfzá vpokorzyáz: y grzechy fwe fzczyrze wyznaáz: ná tym
- 4: fie/ wierz mi nigdy nieofzukaáz: áni też w tym zgrzeáz. ow=
- 5: ízem tym ípoáobem ípráwiedliwoáci prawdziwey doáápiáz
- 6: Bo fie nie béd¿ieáz mogá ták bárzo przed BOgiem vpoká=
- 7: rzáć/ y vnizáć w fwey ípráwiedliwoáci: ¿ebyá fie íefzc¿e
- 8: więcey nie byá powinien vnizáć. Gdy¿ to wieáz: iż fie záw=
- 9: ¿dy pyáznym Bog íprzeáiwia/ á pokornym kááke íwoię dáie.
- 10: Wízá¿ke to wiedz/ iż ci ía tu nic nie mowieáz/ o pokorze y vni=
- 11: záñiu fie zmyálonym Mnichowákim obáudnym: ktore ták
- 12: brzydkie y omier¿e íeá przed oczymá Pańkimi/ iáko y oczy
- 13: wynioáte y ferce nadęte. Ale mowieáz/ o prawdziwym vni=
- 14: niu íercá: y o cáłym ípuáczáñiu fie/ ná Bo¿á dobrotliwoáć
- 15: y ípráwiedliwoáć: á to íefzc¿e proc¿ wízelkiego ogláðania
- 16: fie ná fwe wáafne vczyñki. A mowieáz to dla tego/ iż mi íá ná
- 17: dobrej pieczy/ one Páwáowe wywody/ którymi on zwáoczy
- 18: nas/ ze wízelákiey cháuby náázey/ w ípráwie tey/ wípráwie=
- 19: dliwienia náázego: á wízyátko wkááda ná íame kááke Bogá

20: łámego: á czyni to/ przed oczy nam wyłtáwiáiąc y Abráhá
21: má y Dawidá świętego. O których iednym/ to naprzod
22: mowi. Coż tedy rzeczemy/ żeby Abráhám oćiec náłz/ náleść
23: miał co wedle ćiałá? Bo ieflić Abráhám wśpráwiedliwio=
24: ny iefł z vczyńkow/ mac chłubę: wśzákże nie przed Bogiem.
25: Bo coż piśmo mowi? vwierzył Abráhám BOgu/ y poczy=
26: tano mu to ku śpráwiedliwości. Lecż temu kto robi nie by
27: wa zapłátá przyczytaná z łáłki/ ále z powinności. Temu
28: zás co nie robi/ ále tylko wierzy w tego/ który wśpráwiedli
29: wia niezbożniká: poczytaná bywa oná wiárá iego ku śprá=
30: wiedliwości. A potym też y Dawidá przypomina/ y iego
31: łłowá przywodzi/ o błogofłáwienśtwie człowieká tego/ kto=
32: rego łam BOg grzechy odpufzcza/ pokrywa/ á onych mu
33: nie przyczyta: iákom to y przedtym wśpominał. Czego

wśyśłtkiego

strona: 212

O Wśpráwiedliwieniu

Lifł 212.

náłzym.

1: wśyśłtkiego tákie czyni zámknienie/ mowiąc: iż tego nie ná=
2: piśano dla łáme⁸⁰ Abráhámá/ iż mu śpráwiedliwość z wiá=
3: ry/ procż vczyńkow/ iefł przypifaná: ále też y dla nas kto=
4: rzybyśmy wierzyli w tego/ który wzbudził Iezufá Páná
5: náłzego od vmárłych. Który wydan był dla grzechow ná=
6: łzych/ á wzbudzon iefł dla wśpráwiedliwienia náłzego Rzy:
7: 4. v 25. Ale vczyñiwśy tu koniec wywodowi temu trze=
8: ćiemu: mowić ták iefłcże o tymże z tobą będę. Niechby to
9: ták było/ żeby lie nam nie trzebá ťpufzczać/ cále we wśyśłt=
10: kim/ ná łáme łáłkę Bożá/ áni też ná łámego Iezufá Chri= (marg) 4. (-)
11: łtufá zá grzechy náłze wydánego: ále też y ná náłze włáłne
12: vczyñki: ktorebyśmy przyłóżyli do łáłki Bożey/ y do ťmierći

- 13: Chrystułowey: żebyśmy tak/ z łalki przez wiare/ y oprócz łá=
14: łki przez vczynki/ vsprawiedliwieni byli. Ale iákoż wždy (*marg*) W to żaden nie potrefi
żebyście vczynki iego zgodzić mogły z łalką Bożą y śmiercią Chrystułową. (-)
- 15: ty y ia wiedzieć to będziemy/ iáko wiele vczynkow/ y iákich
16: też vczynkow potrzebá nam będzie czynić/ áby fie ony zgo=
17: dźić y ostać mogły z oną łalką Bożą z męką Chrystułową/ á=
18: bo nákoniec z lámą wiara nászá? Boby mogły takie być
19: vczynki nászé/ ktoreby fie ni wczym nie zgodziły z łalką Bo=
20: żą y z męką Chrystułową: ábo ktorychby ku rowney wádze
21: wiele niedostawało/ gdybyśmy ie ná łzale położyć chcieli/ z
22: BOżym miłosierdziem y z śmiercią Chrystułową. á takby=
23: śmy fie ná nich bárzo omylili: gdybyśmy miałto złotá (iż
24: tak rzekę) y drogiego kámienia/ chwałty iákie ábo gnoy ku
25: onym zacnym y poważnym Boskim przykładáli. Bo iefli=
26: by tak było/ iákoby bes wżey pochyby mułiáło być: tedyby=
27: śmy fie bárzo ná mniemaniu śwym omylili: y dáremnaby
28: była robotá nászá. A nákoniec byśmy fie y łami wtydác zá
29: nię mułieli. cóc iuż może łtać zá wywod czwarty.
- 30: **VCZEN.** Robotá nászá/ dáremnaby/ iáko ty mniemałz/
31: nie była/ áni byśmy fie zá nie wtydáli/ gdybyśmy nie to czy=
32: nili coby fie nam łamym dobrego widziáło: álebyśmy to tyl
33: ko dźiáłáli co nam BOg y Chrystus w łowie śwym rofká=

zuie.

strona: 212v

Iedenásta Rozmowá

- 1: zuie. Y pewnieby fie to zgodzić wybornie mogło z oną łá=
2: łką Bożą y z łprawą też Chrystułową. A tak zgodzić/ żeby=
3: śmy mogli być vsprawiedliwieni/ y z łalki Bożey przez Ie=
4: zułá Chrystuła z wiary/ y z vczynkow nászych włánych kto
5: rebyśmy dźiáłáli. **NAVCZYCIEL.** To co teraz mowifz/

6: zá nic práwie w tey mierze nie ftoi. Abowiem wżyftko to
7: znácznie Chrifthus Pan zgánił y precz záraz odrzucił. Acz
8: ná wielu inżyich mieyfćách/ y inżyimi fpofooby/ wżákże z o=
9: fobná podobieńftwem onym od fługi orzácego/ y od Páná
10: iego wżiętym. Ktoremu/ gdy z roley do domu przyidzie/
11: nie záraz Pan iego vfieść każe: ále rychley każe mu iefzcze
12: fobie coby iadł nágotowác: y ták długo fłużyć dokąd fie
13: fam nie náie y nie nápije: toż też dopiero potym onemu to
14: fłudze każe ieść y pić. Co wżyftko gdy iuż ták fługá on iá=
15: ko mu Pan iego rofkazał vczyni: izali mu zá to on Pan iego
16: dziękowác będzie? nie tużę. Z ktorego podobieńftwá tá=
17: kowe czyni zámknienie/ mowiąc: Táкке y wy/ gdy wżytko
18: vczynicie co wam ieft rofkazano/ mowćie: Słudzy ábo nie
19: wolnicy ieftefmy nieużyteczni: bo to cófmy powinni byli
20: czynić vczynilifmy. A ták co ty powiedałz/ żebyś w to po=
21: trefić mogł/ żeby fie vczynki twoie z oną łáfką Bożą y z Chri
22: ftufową męką zgodzić mogły: á to gdybyś nie co innego czy
23: nił/ iedno cóć BOg czynić rofkazał: tedy tu oto fam iáfnie
24: widziłz/ iż fie ná to prozno małz ogládác: y ták fobie tużyć/
25: że być zá nie Bog miał być powinien. Y owłzem to rychley
26: poznác mułfz/ iefli prawdziwym fługą Bożym chcefz być/
27: żeś dáleko więcey winien czynić/ niż vczynić możefz: á ftąd
28: fie przedfię zá vczynki fwe żadney zapláty powinney nie=
29: fpodziewác. **VCZEN.** A czemu to? **NAVCHY=**
30: **CIEL.** Temu iż BOG fam dla tego człowieká fprá=
31: wił/ y dla tego go ná kłztałt y podobieńftwo fwe vczynił/ y
32: Iezufá Chriftu fá fyná fwego namileyfzego zań wydał/ á=
33: by fobie w nim y z niego wżyftkę chwałę zoftáwił. Ktorey

żaden

O Wsprawiedliwieniu

Lift 213.

nálním.

- 1: żaden taki/ nie może mu całę oddawác/ który tak sobie tuży/
2: żeby on z vczynekow fwych/ mógł być przed Bogiem vspra=
3: wiedliwiony. Bo tak rozumiejąc/ w części tylko BOgá
4: chwalić będzie/ á część drugą sobie zostáwi: w czym sie zá=
5: raz nieposłusznym/ niewdzięcznym y niewiernym Bogu po=
6: każe. A to/ przywłafzczáiąc to sobie lámemu/ coby Bogu
7: oddác miał iedynemu/ y Chrifufowi od niego dárowane=
8: mu. Y będzie to sobie przywłafzczáł y z tego sie wynosił: zá
9: coby w vniżonym duchu vtáwicznie dżiękować miał/ y
10: Bogá wychwálać. **VCZEN**. A iáko to? **NAV**=
11: **CZYCIEL**. Iż y najlepze vczynki/ ktoreby kiedy czło=
12: wiek czynił/ człowiekowi lámemu przyczytáne być nie mo=
13: gá/ áni przyczytáne máią być: ále tylko BOgu lámemu.
14: Abowiem człowiek wierny/ cokolwiek iedno vczyni dobre=
15: go/ tedy to wżyftko co iest dobrego/ iuz nie iest iego/ ále iest
16: Bogá lámego. **VCZEN**. Dla czego? **NAVCHYZY**=
17: **CIEL**. Dla tego/ iż iáko wiára/ tak też y owoc iey/ to iest (*marg*) Y wiára y vczynki
dárem fá BOżym, (-)
18: vczynki dobre/ y to o którym mowimy vsprawiedliwienie/
19: y zá nim idące duż nálisych zbáwienie 1. Pet: 1. v 9. nie po=
20: chodzi nigdy z człowieká lámego iáki iest z przyrodzenia fwe
21: go/ ále z BOgá dobrotliwego: który y wiaré lam człowie=
22: kowi dáruie/ y z láłki lam zbawia: y lam też vczynki dobre
23: gotuie/ w ktorychby człowiek chodził/ á ony ku chwale iego
24: á nie ku fwey włafney czynił. Efe: 2. v 5. Fil: 1. v 29.
25: Poniewáż człowiek nic lam z siebie/ nie tylko vczynić to
26: coby było dobrego nie może/ ále áni poczáć/ áni też pomyflić.
27: A iefli też kiedy co pocżnie y vczyni dobrze y przyftoynie we=

28: dług Bogá: tedy to wŕzyftko nie będzie z niego/ ále z Bogá/
29: ktory go do tego fpofobnym vczyniá/ y ony vczynki dobre
30: do fercá iego y ręku podaá. A czyni to BOg dla tego/ żeby=
31: fmy fie my fámi w fobie nie kocháli/ áni fie teź fámi z fiebie
32: przechwaláli/ iákobyfmy teź co tákowego w fobie/ czego=
33: byfmy od Bogá nie wzięli/ mieli/ iáko Apoftoá nápiáá. Ale

Dd

iż

strona: 213v

Iedenáfta Rozmowá

1: iź y w tym ielzcze/ powinowáctwu nářzemu przeciw Bogu
2: my nie dofyc czynimy/ gdy fie częfto miaáto dobrych vczyn=
3: kow/ nam rofkazánych/ we złe fpráwy wdáwamy: y częfto=
4: kroć więcey ciááu fwemu y ŕwiátu/ niźli BOgu fłuźymy:
5: áni teź ták cále iakobyfmy byli powinni BOga miłuiemy:
6: dlatego Apoftoá Páweá/ to dobrze vpátruiąc vczynki nářze
7: wŕzyftkie ná ftronę odkláda: á chlubić fie nam z nich nie do=
8: puřcza. Owřzem nam potęźnie fáme ááfkę Bożá w tey zbá=
9: wienney fpráwie záleca/ onę fámeę wyftawia/ y do niey nas
10: odsyá. Niechcąc nam tego y ná iedney ftopie pozwolić/ że=
11: byfmy fie w fpráwie vfpráwiedliwienia nářzego/ oględáć
12: mieli ná fwe vczynki/ godności y zářugi: ále ábyfmy ná
13: fámeę tylko ááfce Bożey w Chriřtusie okazány/ cále prze=
14: ftawali: á z nářzych fie vczynkow nie nádymáli. Ktore nas
15: Bogu nigdy zálecić nie mogá: gdybyfmy ie fobie przywá=
16: fzczać chćieli. Iáko z tych mieyćc poznác mořesz. 2. Kor: 3.
17: v 5. Fil: 1. v 6. A 2 v 13. Heb: 13. v 21. **VCZEN.** A
18: czemuź ono Chriřtus fáme to powiedziaá/ iź w dzień on ořtá=
19: teczny fądny/ vczynki tylko fámy wfpominác y wyliczác bę (*marg*) Czemu Chriřtus
w dzień fądny vczynki, á nie wiáreę wfpominác będzie, iesli nie z vczynkow idzie
vfpráwiedliwienie? (-)

- 20: dzie/ á wiary tám żadney zmiánki nie vczyni Máth: 25. A
- 21: ná drugim też mieyfcu tak mowi/ Máth: 12. v 37. Z mo
- 22: wy twoiey vřpráviedliwion będziefz/ y z mowy twey potę=
- 23: pion będziefz. Z mowy powieda iáko z vczynku/ á nie z wiary.
- 24: Tákze y Apoftoł Páweł/ opifuiać też dzień on ładny: to też o=
- 25: nim powieda/ iż Bog káždemu odda wedle vczynkow iego.
- 26: Rzy: 2. v 6. A 1. Kor: 3. v 8. Gál: 6. v 7. A 2. Kor: 5. v 10. A
- 27: ty zász to mowá łwá przewieść chcefz/ iż nie z vczynkow/ ále
- 28: z łamey tylko wiary/ procz vczynkow. **NAVCZYCIEL.**
- 29: Dlatego to przewieść chcę (y to nie ia łam z łiebie/ ále iż to
- 30: BOg w łowie łwym przewodzi/ áam łobie wřzyłtko przy=
- 31: włázcziáiąc/ á człowiekowi zász iáko iełt łam w łobie nic nie
- 32: zołtawiáiąc) iż widzę ten być włáłny łznur wiary praw=
- 33: džiwey Chriřtiáńkiey: wierzyć temu mocnie/ iż BOg z łá=
- 34: łki łwey grzechy odpulfzcza: z łáłki łwey zbáwia: z łáłki łwey

vřprávie=

strona: 214

O Vřpráviedliwieniu
náłzym.

Liřt 214.

- 1: vřpráviedliwia: y żywotem wiecznym daruie. A iż to on
- 2: łam wřzyłtko czyni przez Iezufá Chriřtułá łyná łwego na=
- 3: miłłzego: w ktorego gdy kto wierzy/ ten ma żywot wieczny.
- 4: Ale iż łie rzeczy tey/ z powiełci twoiey y łwiádectw przy=
- 5: wiedzionych/ zda być coł przeciwnego: tedy to widz iż za=
- 6: dnego włáłnego przeciwięłtwá niemáłz. A to naptzod dla
- 7: tego: że ná tych mieyłcách od łiebie miánowánych/ nie dla
- 8: tego łie vczynki przypomináią/ z ktorychby káždy ołádzony
- 9: miał być/ y zász nie łwá zapłátę odnieł: iákoby ony miáły
- 10: być przyczyná vřpráviedliwienia náłzego: ále ráđłzey dla
- 11: tego/ iż ony łá iednym zwierzchnym łwiádectwem y wi

- 12: domym y dotkliwym/ wiary nálezey wewnętrzney y ferde=
13: czney. Ktora iefli ieft w człowieku ábo nie/ poznano być
14: nie może/ iedno przez zwierzchnie vczynki: iáko Iákub ś.
15: mowi Iák: 2. v 14. Boby fie też prozno kto z niey prze=
16: chwálác miał/ iefliby iey znácznie przez vczynki niepokázo=
17: wał. Otořz ná to pámiętác mařz/ iż to co fie tám mowi o
18: vczynkách/ tedy fie to wřzyřtko mowi: iáko o owocách z wiá
19: ry pochodzących. Ktore iefli w kim dobre będą: tedy řá ie=
20: dnym pewnym řwiádectwem wiary iego dobrej. A iefli
21: złe ábo řadne: tedy też řá znákiem złey wiary/ ábo niewiary.
22: Potym dla tego/ iż tu řadnego przeciwięńtwá w rzeczy tey
23: nie będzie/ gdy to łobie człowiek ná pámięc przywiedźie/ iá=
24: ki ieft řam w łobie z vrodzenia řwego/ czym też ieft z wycho=
25: wánia y z náłogu: á czym fie potym řtał z řářki Bořey/ z we
26: zwánia przez řłowo Boře/ y przez řápieczęťowánie ducha ř.
27: Ale náđ to/ iefzcze to dořtateczniey pozna řtađ/ gdy to zów=
28: řdy mieć będzie ná bácńnořci/ comći wyřřzey powiedźiáł: to
29: ieft/ iż my řámi z řiebie/ áni czynić/ áni począc/ áni nákoniec
30: pomyřlić możemy tego/ coby było dobre y Bogu przyjemne
31: iefliby BOg řám tego w nas nie zácźáł/ y nas ku dobremu
32: řpofobnymi nie vczynił. Poniewář on řam y wiárą nas dá=
33: ruie/ y vczynki nam dobre w ktorychbyřmy chodźili gotuie:

Dd ij

y řam

strona: 214v

Iedenářta Rozmowá

- 1: y řamže ie też zás w nas koronuie: ábo onychže nam potym
2: przez Iezufá Chřiřtuřá náđgrođę vczyni/ w dzień on ořtá=
3: tecźny. Wřzákže y to/ nie iáko zá nářze wřářne/ ktorebyřmy
4: my řámi z řiebie czynili: ále iáko zá řwe/ ktore on řam zgoto
5: wác racźył. Co on zás wřzyřtko czyni z oney wielkiey řářki

6: y miłości łwey/ którą nas dąrował przed cząfy wiekuiŃty=
7: mi: á okazał ią nam czałow tych oftátecznych przez Iezu=
8: łá ChriŃtufa 2. Tim: 1. v 9. Z łáŃki mowię oney/ y z miło=
9: Ńci wielkiej/ á rozumem człowieczym niedoŃigłey: którą
10: ták bårzo Ńwiat vmiłował/ że Ńyná Ńwoiego dał/ áby wŃzel=
11: ki kto weń wierzy nie zginął/ ále by miał żywot wieczny.
12: Ian 3. v 16. A to zaŃ vczyłnił wedle onego Ńwoiego poŃtá=
13: nowienia przedwiecznego: wedle ktorego łam w łobie z nie=
14: przebránych bogactw dobroci/ łáŃki y miłofierdzia Ńwoie=
15: go/ nas przezyrzał/ obrał y náznaczył: ábyłmy byli Ńwięty=
16: mi y nienáganionymi przed nim? A to wŃzyłtko/ ku chwa
17: le łlawney dobrotliwoŃci iego/ którą nas dąrował w onym
18: namileyŃzym: w ktorym teź mamy odkupienie przez krew
19: iego/ y grzechow odpufzczenie. Efe: 1. v 4. rć. Co teź w=
20: łzyłtko iż w nas vprzedziło/ nie tylko przed tym niżejmy my
21: ielzcze byli/ ábo co dobrego vczynili Rzym: 9. v 11. ále ie=
22: łzcze przed záloženim fundámentow Ńwiátá. Tedy to łámo
23: ielŃt iednym Ńwiádectwem przeciwo nam: że nas nie dla
24: tego Bog miłue: nie dla tego wiárą dąruie: áni dla tego
25: vŃpráwiedliwia: że my vczynki iákie dobre czynimy: Ale
26: iż od Bogá wybráni y vmiłowáni ielŃelmy. Bo ielŃi ie kie=
27: dy z chwałą iego czynimy/ ábo ie czynić moźemy: tedy fie to
28: w nas nie łkąd inąd náyduie/ iedno z miłóŃci Boźey/ y z wiá
29: ry tey którą nas on łam dąrował. A ták my teź/ nie dla tego
30: vczynkow czynić mamy/ żebyłmy fie przez nie Bogu łpodo=
31: báli y wiárę łobie nimi záłłuźyli: ále iż on nas łobie vpodo=
32: bał y wiárą dąrował: przeto fie w nich pomnáźác mámy.
33: Abowiem gdzieby w nas vpodobánie y łáŃká BOźa nie

przodowála

O Wsprawiedliwieniu

Lift 215.

należym

- 1: przodowalá: nic byfmy nigdy dobrego ku chwale BOżey
2: należącego/ vczynić nie mogli. A ná koniec byfmy fie y Bo=
3: gá nie bali: áni byfmy go miłowáli: áni byfmy go flucháli:
4: áni byfmy rzeczy duchownych niebiefkich/ chwale BOżey y
5: nálezmu zbawieniu flujących/ wyrozumieli: Nierzkąc że=
6: byfmy z vczynkow náleznych vsprawiedliwionymi być mie=
7: li. A to też możelz mieć zá wywod piąty. **VCZEN.**
8: To tym fpofobem/ gdy my z vczynkow náleznych/ áni w cále (*marg*) Iesli dobre vczynki
nie vsprawiedliwiáią, tedy to nic nieważy czynić ábo nie czynić, (-)
9: áni w części/ nie możemy być vsprawiedliwieni/ málo nam
10: to pomoże ábo nic/ gdy byfmy co dobrego czynili? Y tak
11: nam będzie czynić to co iest dobrego/ iáko też nic nieczynić?
12: **NAVCZYCIEL.** Boże tego vchoway ábyfmy tak
13: rozumieć y myślić mieli: żeby nam to zároveň miáło być/
14: czynić/ iáko y nie czynić/ to co iest dobrego. Izali nas ná to
15: Bog wzywa? wiará dáruie? vczynki sam dobre gotuie?
16: ábyfmy my nic dobrego nie czyniąc tak sobie proznowáli?
17: Koniecznie nie dla tego. Ale iż byfmy z tych zacnych iego
18: dárow/ owocow chwale iego flujących flukáli. Poniewáflz
19: on fluzebnikom flwym/ nie dla tego tálentá flwe rozdáie/ áby
20: ie wzięwflzy od niego zákopywáli: ábo záwiázawflzy w fer=
21: wetę flchowáli: ále áby nimi hándlowali/ żeby ie zás czáfu
22: flwoiego z pewnym vrobkiem iemu oddáć mogli. Ale mi=
23: mo to/ tá mowá twoiá/ takowá równie iest/ iáko gdybyś
24: też tak mowił. Takci nam mieć wiare/ iáko iey też nie mieć:
25: także mieć vczynki/ iáko ich nie mieć. Ano/ iáko fie żaden
26: bes wiary Bogu flpodobáć nie może: áni tego może pewien
27: być iesli go Bog miłuie: iesli w tym przez wiare Bożą vpe=

- 28: wniony nie będzie: także też y o wierze fwey pewien być
- 29: nie może/ iefli wiary swoiey owocow mieć nie będzie. Ale
- 30: iefli fie te w nim pokázować będą/ tedy fie też z nimi zaráz y
- 31: wiará pokaże. Ktora gdy też iuż znaczną fie pokaże/ tedy też
- 32: z nią zaráz vpewnienie o łálce BOżey przyftąpi: zá którym
- 33: też poydzie y wfprowadzenie: Ktore zázwdy ma przy

Dd iij

fobie

strona: 215v

Iedenafsta Rozmowá

- 1: fobie zátowárzyszá wiernego poświęcenie: ktore fie też ni=
- 2: gdy pokázac nie może iedno w ludziách przez wiare żywą v=
- 3: fprowadzionych. A pokazac fie też nie może/ iedno z v=
- 4: czynkow dobrych swiętych/ z wiary pochodzących: á Bo=
- 5: gu lámemu y Chriftułowi iego przyiemnych. Gdyż też w=
- 6: lzyftki vczynki takie dobre/ iáko fie częfto powtarzac mufi/
- 7: z lámego swiętego y dobrego Bogá/ żeby takowymi były/
- 8: pochodzic muftą. Bo też ku okazaniu swiętobliwosci czło
- 9: wieczy od Bogá dárowane bywáią. **VCZEN.** Po=
- 10: niewalz tak iefť iáko mowifz/ iż vczynki dobre/ ktore fie w (*marg*) Iefli vczynki dobre Bożymi fą w ludziach, á czemużby im wfprowadzenia nie przypifac? (–)
- 11: wierzących náyduią/ fą vczynkami Bożymi/ od Bogá lámego
- 12: go zgotowanymi: A więcze ia tym chwały BOżey bár=
- 13: zięy nie rozmnozę y nie wyftawię/ gdy tymze vczynkom/ kto=
- 14: re z dárowania BOżego czynic będą: wfprowadzenie
- 15: moje przypifę? **NAVCZYCIEL.** Acżkolwiek
- 16: to prawdá iż dobre vczynki w wybranych y wmiłowanych
- 17: Bożych/ nie fą ich włafne/ ále fą Bogá lámego: wżákze kto
- 18: by im tak z rozumu y domyftu fwoiego wfprowadzenie
- 19: przyczytał/ wielce by w tym grzeftyl. A to/ naprzod dla te=
- 20: go/ że iuż taki kázdy z czynkow onych bálwanaby fobie

- 21: działał: ná nie fie ták oglądáiąc/ zá BOgá ie sobie wyfta=
22: wiáiąc: y w nich fie iáko w Bogu fámym kocháiąc. Po=
23: tym dlate^goá/ że fie człowiek tákowy mędrńzym y roftropniey=
24: fzym czyni nád BOgá. A to w tym/ gdy fie tego domyfla/
25: czego fie Bog nie domyflał: y te go też fobie pozwalá/ czego
26: BOg nie pozwolił: nie zálecił áni rofkazał. Ktory mogąc
27: też ták vczynić/ y ták to poftánowić/ áby z vczynkow ludz=
28: kich/ ktoreby on fám zgotował/ wfpławiedliwienie ná ludzi
29: opływáło: wżákże tego vczynić nie vmiał. A nie vmiał/ iż
30: to niebyłá wola iego. Ale on iáko mądry y fpławiedliwy/
31: záládził wfpławiedliwienie człowiecze/ ná fámey łáfce
32: fwey: ktorą nam znácznie pokazał w namileyfzym fynu
33: fwym Iezufie Chriftofie: ktorego ná to dał/ żeby on był v=

vbłágáním

strona: 216

O Wfpławiedliwieniu

Lift 216.

náfzym.

- 1: vbłágáním y okupem fynow y corek iego. A nád to iefzcze
2: ku temuż wyftáwił nam y zálecił/ zá ieden pewny ftrzodek/
3: wiárę: przez ktorąbyfmy y vmiłowánia náfzego y wfpraw=
4: wiedliwienia dochodzili: y vcześnikami fie Iezufá Chriftu=
5: fá fyná iego miłego ftawáli. Ale cię pytam: powiedz mi
6: co v ciebie ieft przednieyfzego y waźnieyfzego: twoieli dobre
7: vczynki ná ktore fie ták bárzo oglądáfz? on li namileyfzy ko=
8: cháneek Boży Chriftus Iezus ná krzyżu zá tve grzechy ro=
9: fpięty? **VCZEN**. Wyznác to mużę ku chwale Bo=
10: żey/ iż waźnieyfzy y zacnieyfzy ieft v mnie fyn BOży Chri=
11: ftus Iezus/ niż wżyfłtki vczynki moie. Bo gdyby on nie v=
12: mął był zá mię/ á mnieby z Bogiem Oycem nie poiednał:
13: tedy bym ia nigdy nie mógł był tużyc fobie dobrze o łáfce

- 14: Bożey przeciwko mnie: á nibym też vczynekow dobrych czy
15: nić mógł. Bo to dobrze wiem/ iż ich vmárli w grzechách/
16: á nie odrodzeni ludzie czynić nie mogą: lecz ci tylko/ ktorzy
17: łą przez Iezufá Chrifufá od grzechow oczyszczeni y du=
18: chem Bożym obżywni. Duchem mowię BOżym świę=
19: tym/ ktorego Chrifus Pan wziąwłzy od BOga Oycá bes
20: miary/ obficie wylał ná wżyftkie wybráne Boże: á to dla te
21: go/ żeby ich ten to duch święty do wżelkiew prawdy prowá
22: dził: wżyftkiego náuczał/ y ná pámięć przywodził.
23: **NAVCZYCIEL.** Poniewáľz ták ieft/ iáko mowifz: á
24: czemuż ty ná łámy Chrifufie nie przefawáľ? ná ktorym
25: Bog łam przláł. Boć to niebefpieczna bywa/ dom ieden
26: ná dwu fundámenćiech/ y roznych/ y łobie bárzo przeciw=
27: nych/ budowác. Iáko y to/ chćieć zbáwienie z wřprawie= (marg) Iesliby vczynki mogły
były wřprawiedliwić, á ná cofz Chrifus vmárl (-)
28: dliwienia/ y żywot wieczny ná Chrifufie Iezufie/ y ná
29: łwych vczynekách/ zákłádác. Bo iesliby vczynki náľze mo=
30: gły nas przed Bogiem wřprawiedliwiác: á coź było potrze
31: bá Bogu Chrifufá ná śmierć wydáwác? Abo co tego by
32: łá zá potrzebá/ złości náľze y niepráwości nań kłáść/ y prze
33: kłętym go dla nich vczyńić? gdyfmy my łámi przez náľze

vczynki

strona: 216v

Iedenáľta Rozmowá

- 1: vczynki mogli wřprawiedliwionymi być. Lecź/ iesli záľię
2: dla tego Chrifus ieft wydány/ iż żadne ćiało nie mogło być
3: z vczynekow wřprawiedliwione przed máieľtatem Bożym:
4: tedy łie tu Chrifufowi nie máła krzywdá dzieie/ á BOgu
5: zelżywość. Gdy kto/ nie przefawáľác ná łáľce BOżey/ y
6: ná śmierć Iezufowey/ do vczynekow łie vćieka: á ták vćie=

- 7: ka/ że im też wprawnienie przczyta: gdyż to iest prze=
8: ciw iáfnemu słowu BOżemu. Ná którym lepieyby kázde=
9: mu przeštawác/ á dumy tey vczynkowego wprawnienie
10: nia zániechác: áby ták/ dar ten BOży zacny/ zá tákowá
11: ludzká spráwá/ odięty/ iáko od niewdzięcznych/ nie był.
12: **VCZEN**. Trudna to ná mię co mowisz: y toć sczyrze
13: wyznawam/ iż tego nie rozumiem/ którymby sie to spóso=
14: bem stáło: że wprawnieni iestefmy od BOgá przez
15: Iezufá Chrystufá. Bo iefli z láski Bożey: á coż potrzebá
16: było do tey láski przydawác Chrystufá z iego męką? ponie=
17: wafz ku teyże lásce BOżey vczynkow náfzych przydawác
18: nie trzebá? **NAVCZYCIEL**. Abyś to poiąć y (*marg*) Rozmáite spósoy wprawnienia,
ále BOgu nie przystoyne. (-)
19: wyrozumieć mogł: wymyśliemci pokázác niektore spósoy
20: ktorymi człowiek może być wprawniony od infzych lu
21: dzi: A to dla te^{go}/ ábym z nich ieden pokázác mogł/ ktorym
22: nas włáfnie Bog wprawniá: á iżby sie infze/ ludziom
23: zwyczáyne/ á Bogu namniey nieprzystoyne/ odrzucić mo=
24: gly. **VCZEN**. A więc ták vczyń/ á mnie iuż pierwfzy
25: pokafz. **NAVCZYCIEL**. Bywa to/ że sie náydu= (*marg*) 1. (-)
26: iá tákowi ludzie/ ktorzy służy swe sprawnieniami czynią/ z
27: więzienia ie wypuśczią/ y od śmierci wybawiá: áczkol=
28: wiek służy oni niecotami wielkimi/ zboycami y cudzoło=
29: znikami bywáią. A czynią to oni ich Pánowie/ oprócz
30: wfzey sprawnieniości/ y prócz wfzelkiey nadgrody/ tym
31: ktorychby służy ich wzkódzili/ ábo co złe^{go} vczynili/ z lámey
32: tylko miłości ktorą przeciw sługam swym máią: y z vpo=
33: ru też swoiego/ iż sie im niema kto oprzeć/ á onych od tákie^{go}

O Wsprawiedliwieniu
należym.

Lift 217.

- 1: vczynku odwieść. Ale BOg áczkolwiek ieft mocny/ kto=
2: remu sie żaden sprzećiwić nie może: wżákże iż ieft sprawie=
3: dliwy/ żadnego ták nigdy nie vsprawiedliwia. A áczkolwiek
4: ieft miłofierny: iednak sie tym sपोsobem nád żadnym nie li=
5: tuie: áby go bes práwá komu gwałtem z ręku wymowác
6: miał. **VCZEN.** A czemu to? **NAVCZYCIEL.**
7: Iż on będąc Bogiem sprawiedliwym/ nigdy winnego nie=
8: winnym/ á złego dobrym/ niesprawiedliwego sprawiedli=
9: wym czynić nie chce: dokądby ony iego złości/ grzechy y nie=
10: práwości/ ábo łulźnie pokaráne nie były/ ábo sie dofyć nie
11: itáło/ oney iego niezmierney BOskiej sprawiedliwości.
12: **VCZEN.** A gdzie maź o tym piśmo: iż BOG
13: ieft sprawiedliwy y miłofierny/ á iż nic nie czyni niespra=
14: wiedliwie kwoli nikomu? **NAVCZYCIEL.** Mowi
15: ták Moyżesz w pieśni swey 5. Moy: 32. v 4. BOgá one=
16: go mocnego iáko lkáá vczynki doskonále są: Abowiem
17: wżyftki drogi iego sądem są: BOG ieft (oną sámą)
18: prawdą: á niepráwości w nim niemáź: sprawiedliwy
19: y łczyry ieft. A w Pfálmie 11. v 7. Sprawiedliwy Pan/
20: miłue sprawiedliwości: á ná to co ieft łczyrego y pro=
21: łtego/ pátrzą twarzą śwą. W Pfálmie 145. v 17. Sprá=
22: wiedliwy ieft PAN we wżyftkich drogách swych/ á
23: miłofierny we wżyftkich vczynkách swych. A v Iobá/
24: káp: 34. v 10. mowi ták Elihu: Boże tego vchoway/ áby
25: ták kto rozumieć miał/ żeby w Bogu miałá być iáka nieprá
26: wość/ ábo żeby we wżzech namocnieyźym/ miałá być nie=
27: zbożność. Gdyż on oddawa człowiekowi/ wedle zádziála=

28: nia iego/ á každemu da náleść drogi iego. To ieft/ ták
29: každemu płáćić będzie/ iáko záfluży fpráwámi swoimi. Toż
30: naydziefz níżey káp 36. v 21. 22. Tákże Tob: 3. v 2. 2 Moy:
31: 34. v 7. Nahum 1. v 3. y ná inżyich wielu mieyfcách. Z
32: ktorych to poznafz iż BOg bes fpráwiedliwości fwey Bo=
33: fkiey/ nie czyni z niefpráwiedliwego fpráwiedliwym: iáko

Ee

niektorzy

strona: 217v

Iedenáfta Rozmowá

1: niektorzy ludzie zwykli czynić. A ták ten fpořob wfpráwie=
2: dliwienia Bogu nie flúży. **VCZEN**. Słyfzałem iuż ie=
3: den fpořob wfpráwiedliwiánia/ ktory/ widzę to y řam/ Bo=
4: gu namniey nie przyřtoi: á ták pokaż mi drugi/ ábych tego
5: doznał ieřli mu też flúżyć może ábo nie? **NAV CZY=**
6: **CIEL**. Trefia řie y to/ iż częřto wiele dobrych ludzi nie=
7: flúřnie z potwarzeni y obwinieni bywáią: do więźzenia (*marg*) 7 (-)
8: przychodzą: y ná řmierć ie řkázuią. A wfzákże gdy řie kto
9: bączny/ mořny/ y miłofierny zá nie zářtáwi/ á oney ich nie=
10: winności dozna: tedy ie wfpráwiedliwia: y z onego obwi=
11: nienia/ z więźzenia y od řmierći/ iáko niewinnych/ wyba=
12: wia. Ták iż oni obwinieni zá fpráwiedliwe bywáią poczy=
13: tání/ y řywotá dořtępiuą/ ktory im przez potwarz miał być
14: odiyty. Ktory fpořob wfpráwiedliwienia/ áćřkolwiek ieřt
15: dobry y chwalebny: á bárzo niewinnym/ w ich potwarzy y
16: obwinieniu nieřlúřnym/ flúřący: wfzákże y ten BOgu/ dla
17: nas ludzi/ řadną miárą nie náleży: áni też on tym fpořobem
18: wfpráwiedliwia. **VCZEN**. A czemu nie? **NAV=**
19: **CZYCIEL**. Iż my tego o řobie powiedźieć nie może=
20: my/ řeřmy fpráwiedliwi: á iřeřmy nic nieprzewinili. Po=
21: niewář nie tylko piřmo řwięte nas przekonywa/ że grze=

- 22: łzami iestefmy: ále nas w tym/ y łámo łumnienie náłze wi=
23: nuie y ofkarza. A náwet nie tylko iáwne náłze złości y nie=
24: práwości/ nie mogą nas BOgu zálezic: ále y to coby fie
25: nam zdáło/ żeby w nas iedną łpráwiedliwością było/ tedy y
26: to iest przed BOgiem iáko plát iáki plugáwy y obmierzły
27: Ezá: 64. v 5. **VCZEN**. Y tego mi dłuگو wywo=
28: dźic nie trzebá: znam to y łam/ iz nie trzebá przed Bogiem
29: człowieká łpotwarzác: bo łam zázwdy ná łobie iáfne lice
30: łwey niepráwości noši. A ták łpołob ten wtory vłprá=
31: wiedliwienia/ iáko człowiekowi przed Bogiem nie wázny/
32: puściwłzy imo fie/ okáz iellí máz ktory inłzy. **NAVCHY**=
33: **CIEL**. To też nie łádá łpołob iest vłpráwiedliwienia

człowieká

strona: 218

O Vłpráwiedliwieniu

Liłt 218.

nálzym.

- 1: człowieká winne^{go}/ gdy on zá łwoie złe łpráwy łłufzná na=
2: grodeę vczynic może/ onemu ktorego obrázil/ ábo vłzkodzil. (marg) 3 (-)
3: Abo ácz nic/ gdyby niemiał czym/ áni mógł/ dofyć vczynic/
4: że fie wđdy złości łwych káie: ony ná fie wznawa: á o mi=
5: łofierdzie profi: łpułzczáiac fie łczyrze ná łálkę onego ktore=
6: go obrázil. Zá ktorymi połtepkí/ może mu być odpułzczono.
7: A ták on bes łłufzney nagrody/ z łámey łálki/ może być v=
8: łpráwiedliwiony. Włzákże y ten łpołob nam iefzcze y Bo
9: gu nie łłuzy. BOgu dla tego/ iz on będąc łędziá łpráwiedli=
10: wym (iáko fie wprzóđ mowiło) nie vczyni z niepráwego
11: práwym/ áni ze złego dobrym/ prócz włzelákiesy nagrody.
12: Co łtąd obaczyc możefz/ iz fie on o to niepomáłu gniewa ná
13: ludzi/ gdy oni názywáiá złe dobrym/ á dobre złym: ktorzy
14: kładá ciemność zá łwiátłość/ á łwiátłość zá ciemność:

- 15: ktorzy kładą gorzkie miáfto łodkiego/ á łodkie miáfto gorz
16: kiego Ezá: 5. v 20. Ludziom zász dla tego/ naprzod/ że
17: w łobie żadney godności/ dobroci y łprawiedliwosci przy=
18: rodzoney nie máią: owłzem łą iedną proznością/ iáko Da=
19: wid mowi: Pfálm 39. v 6. A 144. v 3. 4. Pánie y coż
20: wždy ieft człowiek iż nań pámiętałz? á łyn człowieczy że go
21: ták ważyłz? to ieft/ iż łie ták óń łtárałz. Człowiek podobny
22: ieft prozności: á dni iego iáko cień przechodzą. Potym/ iż
23: człowiek nie tylko ieft prozny y nikczemny/ ále też ták łlepy/
24: głupi/ y wponny/ ze łie łam przez łie nigdy do Bogá nawro
25: ćić niechce/ áni grzechu łwego do łiebie poznać y onego łie
26: łzczyrze káiác moze: iefliby go Bog łam nie łzukał/ y nie wpo
27: minał. Co z onego pierwszego Adámá oycá náłzego poznać
28: mozełz. Ktory áczkolwiek przełtąpił Boże zázakázanie/ y ná=
29: gość łwą do łiebie poznał: włzákoż áni łie vznał/ áni łie do
30: BOgá náwrocił profząc go o miłofierdzie y odpułzczenie
31: przełtęptwá łwego: ále iefzcze imo to włzyłtko przed Bo=
32: giem łie krył/ wćiekał/ y grzech łwoy omawiał. 1. Mo: 3. v 8.
33: To też poznałz y z Dawidá/ ktorzy też zgrzełzywłzy przeciw

Ee ij

Vryáłzowi

strona: 218v

Iedenáfta Rozmowá

- 1: Vryáłzowi łłudze łwemu wiernemu/ poznać łam do łiebie
2: grzechu łwego nie mogł: áż gdy mu gi BOg przez Náta=
3: ná Proroká pokazał. 2. Sám: 12. v 1. Piotr tákże/ áż gdy
4: kur trzeci raz zápiál/ á Pan też nań weyźrzał Luk: 22. v 61.
5: A y nád to włzyłtko/ chociaźby ták łobie chćiał kto dumác/
6: że to mogł Bog wczynić: ták zgołá procz włzelákiey zázługi
7: czyiey/ y włzelkiey nagrody: odkładáiac w tey mierze łpra=
8: wiedliwość łwoię ná łtrone: á biorąc przedłię łámo miłó=

- 9: fierdzie: tedyby y ták/ oštác fie to nie mogło. **VCZEN.**
- 10: A czemu nie? **NAVCZYCIEL.** Zeby fie zá tym w=
- 11: niwecz obroćić mufiáły/ ony wšyftki zacne prorocctwá iego
- 12: o Mefyázu: ktorego sľubował dáć czáfu swoiego: iákož go
- 13: iuz z ľáski swoiey dał. Mufiáła by fie teź w niwecz obro=
- 14: ćić oná froga y droga śmierć iego/ ktorą nie sam dla swych/
- 15: ále dla nálznych niepráwości podiáł. Bo on grzechu nie po=
- 16: pełnił/ áni náležioná była zdrádá w všciech iego/ y wšyftko
- 17: to co Chrifus sľpráwiedliwy vćierpiáł/ nie tylkoby byó
- 18: proznością nikkzemną: ále teź y głupštwem iednym sľzáló=
- 19: nym. Co wšyftko nie tylko iest przeciw Bogu samemu y
- 20: sľowu iego sľwiętemu/ ále teź y przeciw rozumowi y rozład=
- 21: kowi nálzemu: žeby to BOg czynić niepotrzebnie/ głupie y
- 22: nieopátrznie miał: co przez Chriftuśá Iezufá vczynił.
- 23: Gdyž on mądrym/ dobrym/ sľpráwiedliwym będąc: wšyft=
- 24: ko záwždy mądrze/ dobrze/ sľpráwiedliwie czyni: ták že zá=
- 25: den nie moze nigdy sľpráwam iego przygánić. A ták y ten
- 26: sľpofob/ iákom rzekł/ Bogu sľużyć nie moze. **VCZEN.**
- 27: Y o to fie zástáwiác nie będę: widząc iż k rzeczy mowisz. A
- 28: ták wolę infze⁸⁰ ielcže sľpofobu vsľpráwiedliwienia sľuchác/
- 29: á onego došwiádczác. **NAVCZYCIEL.** Czwar=
- 30: ty sľpofob iest vsľpráwiedliwienia miedzy ludźmi/ gdy wino (*marg*) 4 (-)
- 31: wáycá ktory sľuźnie w czym obwiniony/ zá wyštępkí swe/
- 32: sam część iedną płáci y nágradza: ábo iá teź iákim ćierpie=
- 33: nim karánia ná sľobie odnofi: á drugą kto z ľáski swey zań

płáci:

strona: 219

O Vľpráwiedliwieniu

Liřt 219.

nálzym

- 1: płáci: ábo mu iá teź on ktoremu był zádziałáł dáruie y odpu

- 2: łzcza: y także go ná potym łprawiedliwym dźiála. Iáko
- 3: łie to częłto miedzy ludźmi náyduie. Ale iednák y ten łpo=
- 4: łob włprawiedliwienia/ námniey teź BOgu nie łłuży/ áni
- 5: nam przed nim ku náłzey łprawiedliwołci pomaga. Ponie=
- 6: wałzmy/ iáko łie to wyłżzey pokázowało/ łami z łiebie/ nie
- 7: tylko w cále/ ále teź áni w częłci/ dołyc BOgu zá grzechy y
- 8: przełtęptwá náłze wczynić nie moźemy/ chociaźbyłmy nie
- 9: wiem iáko chćieli. **VCZEN**. Ktoremźe tedy łpoło=
- 10: bem BOg nas włprawiedliwia? iuź mi wźdy powiedz/ á=
- 11: bym to wiedźieć mogł? Abych ták/ bęđzieli łłuszny y przy=
- 12: łtoyny/ mogł zań BOgu/ z łercá wpokorzonego/ łzczyrze y
- 13: pilnie dźiękowáć: á iuź łie nápotym ná łie y wczynki łwe
- 14: nie ogláđáć. **NAVZYZIEL**. Piáty/ á mym zdá=
- 15: nim/ ołtáteczny łpołob włprawiedliwiánia ludźi złych y wi=
- 16: nowáycow wielkich ten ieft. Gdy łie ták kto zá złołliwe
- 17: przełtępcę bierze/ z miłołierđzia y łzczyrey łwey dobrotliwo (*marg*) 5. (–)
- 18: łci/ ołrocź ich włzelkiego łtáránia/ ołrocź prołby/ zapłáty (*marg*) Społob
- włprawiedliwiánia ktory włáwnie BOgu łámemu łłuży y ták nas włprawiedliwia. (–)
- 19: y wczynku iákiego dobrego/ ábo przyłługi: źe przedłię oná
- 20: łwá dobrotliwołciá y miłołierđziem wielkim/ łprawiedli=
- 21: wołci nie nárułza. Owłzem y oney ták łolguie y dołyc czy=
- 22: ni: w to wgadźáiac/ iákoby y miłołć oná iego wielka/ y łprá
- 23: wiedliwołć porządna/ znáczna byłá: á iźby łie obiema do
- 24: łyc łtáło. Co bywa/ gdy winę człowieká złołliwego/ y wy=
- 25: łtępkki iego/ łam ná łie bierze: y łam teź iuź z łwey ołoby/ łłu=
- 26: łzná zá nie nágrođę czyni. A ták czyni źe iuź nieprziáćiele
- 27: onego złołciwego winowáyce/ mowić nic/ áni łie włkárzáć
- 28: nie mogá/ iákoby łie im ná włzyłtkim łtać dołyc nie miáło.
- 29: Ktory łpołob włprawiedliwienia Bogu więcey náleźy niź
- 30: ludźiom. Gdyź on w to łnádniey/ niź oni/ potrefić moźe: á

31: to iż on ielt nád wšytki y miłofiernieyfzy/ y ſpráwiedliwfzy:

32: á nád to ielzče namędrfzy. Ktorą mądrością fwą/ ſnádnie

33: może miłofierdzie z ſpráwiedliwością porównać: á ni wczim

Ee iij

ſádu

strona: 219v

Iedenáfta Rozmowá

1: ſádu ſpráwiedliwego nie náruſzyć. przetoż nas też tym ſpo

2: ſobem wſpráwiedliwił/ á nie ktorym inſzym. A to gdy miá=

3: ſto ſiebie fáme go/ z miłofci ſwey wielkiey przeciwko nam/

4: wydał zá náſ złoſliwe grzeſzniki/ ſyná ſwego iedyne go y na

5: milſzego ná ſmierć hániebną/ tym vmyſłem/ áby on był o=

6: kupem/ zá grzechy y nieprawofci náſze: ktore wſzytki nań

7: włożył/ y dla nich go wydał. Y ták to ſam z ſiebie vczy=

8: nił: że náſze wſpráwiedliwienie/ by namniey z nas nie pocho

9: dži: ále z onego fáme go: á to przez tego iego namileyſzego

10: ſyná: iáko piſmo ſwięte mowi: Iż Chriſtus Iezus ſtał ſie

11: nam od Bogá/ mądrością y ſpráwiedliwością/ poſwięce=

12: nim y okupem 1. Kor: 1. v 30. Bo właſnemu ſynowi ſwo=

13: iemu nie z folgował Bog/ ále go zá náſ wſzytkich wydał:

14: á z nim nam wſzytko dárował Rzy: 8. v 32. Ktory ſyn ie=

15: go zá náſ ſie ſtał przekłęctwem. Gál: 3. v 13. A to z tád iż

16: go BOg Oćiec iego grzechem zá náſ vczynił: żebyſmy my

17: w nim byli ſpráwiedliwością BOżą 2. Kor: 5. v 21. A to

18: ſie ſtało/ gdy on grzechy náſze ná cieie ſwym wniofł ná drze

19: wo: ábyſmy y my odſtawfzy od grzechow w ſpráwiedliwo=

20: ſci żyli. Będąc bliźnami iego vleczeni 1. Pet: 2. v 24. V=

21: leczeni mowie y odkupieni/ wſzákże nie ſrebrem y złotem/ ále

22: drogą krwią/ iáko báráná niepomázanego áni ſplugáwio=

23: nego Chriſtuſá 1. Pet: 1. v 18. Ktory ſam ſmierć zgładził/

24: á żywot oſwiecił/ y nieſmiertelność/ przez Ewánieliá 2.

25: Tim: 1. v 10. Owa krotko mowiac/ niemalz tego imienia
26: pod niebem/ przez ktorebylmy mieli byc zbawieni/ nad to
27: imie Jezusa Pana Dzie: 4. v 12. Gdyz on sam/ jest Posrze
28: dnikiem naszym/ Przyczynca/ Vblaganim/ y Droga: aby=
29: lmy przezen przystep mieli do Boga 1. Tim: 2. v 5. Heb: 12.
30: v 24. A 1. Pet: 1. v 2. Ian 14. v 6. Efe: 2. v 18. A 1. Ian (marg) O dofc wczynieniu
Chrystufowym. z (-)

31: 1. v 7. A 2. v 1. 2. **VCZEN.** To tym sposobem Chri=
32: stus Pan dofc wczynil za nas? Co jesli by tak bylo/ tedy=
33: lmy iemu wiecey powinni niz BOgu samemu. Bo czego

on sam

strona: 220

O Vsprawiedliwieniu
naszym.

Lift 220.

1: on sam przez sie nie sprawil/ to Jezus Chrystus sprawil. (marg) ktorego zle wyrozumianego
wiele zlego wroslo. (-)
2: A imo to jezscze/ y to tez za tym poydzie/ iz jesli Chrystus do=
3: fyc wlystkiemu wczynil: tedy iuz nam nie tylko nic dobrze
4: czynic nie trzeba: ale tez chociby lmy co nagorzey czynili
5: tedy iuz nam to wadzic nie bedzie: poniewaz iuz z lalki Bo=
6: zey dofc za nas Chrystus wczynil? **NAVCZYCIEL.**
7: Krotkie s slowa wymowil/ ales w nich dwie rzeczy barzo
8: grube/ a wiernym chwalcom Bozym nie przyftoyne po=
9: zy: ktorych mie y strach sluchac. Bo skadkolwiek ony po=
10: szly/ tedy to pewna/ iz ze zlego skarbu serca wyrosly. A pe=
11: wnie zalzczepieniem y polewanim iakiegos wielkiego nie=
12: przyacielu Chrystufowego/ y wzelkiew poboznosci. O kto=
13: rym dofc wczynieniu Chrystufowym/ zle wyrozumianym/
14: Antychryst Pan Rzymski/ iz grubie y sprofnie z dawnu nau=
15: czal: przeto tez swu nauka wiele rozmaitey szaranczey/ ka=

16: pie y reguł/ niezliczonych mnichow národził. Ktorzy łu= (marg) Skąd vrosły Opera
luperer rogationis, to iest ktorych kto názbýt máiąc, infzym ich vzyćać moze. (-)

17: cháiąc wywodow Antichriftowych/ o dofyc vczynieniu

18: Chriftofowym/ ktorego nie rozumieli: chćieli też w nim

19: (iáko Koczokodánowie náfláduią ludzi) Páná Iezufá ná=

20: fládowác: y fámi też łobie y drugim Iezufámi być. chcąc

21: nie tylko fámi dofyc BOgu zá fie vczynić: ále też iefzcze v=

22: czynkámí fwymi zbytnimi drugich vbogáćić. A to wfzyft=

23: ko chytrze Szátan przez nie ku temu końcowi fprawował/
24: áby tak oni w nádzieię tę dofyc vczynienia/ befpieczniey ży=

25: wąc/ y fwowolniey grzelząc (iedni fie ná fwą włáfną świę=

26: tobliwość/ á drudzy ná ich vczynki fpułzcźáli/ á ony łobie v

27: nich kupowáli) zaráz wfzyfcy poginęli. Poczęli tedy Mni=

28: fzy z innymi popy vczynki fwe fmieie przedáwác/ á tym

29: ludźiom fortę ku wfzelákim złościam otwarzác/ cze^{go} nigdy

30: Chriftus nie dźiáłał. Bo áni vczynkow fwych przedawał/
31: chociaż ich więcey miał/ áni też dla tego onego wfzyftkiego

32: czynił/ co iedno z woley Oycá fwego czynił: áby kto w ná=

33: dzieię vczynkow iego/ miał być niecnotą/ łotrem/ mężoboy=

ca/

strona: 220v

Iedenáfta Rozmowá

1: ca/ cudzołóznikiem/ báłwochwalcą/ pijanicą rć. Ale rád=

2: fzey/ áby poznawfzy wielkość złości fwych/ zá ktore Chri=

3: ftus vcierpiał: onych fie káiał/ y poprzeftał: á nápotym ży=

4: wota polepfzał/ y pobożnie żył. Abowiem áczkolwiek to

5: prawdá/ iż Chriftus Iezus dofyc we wfzyftkim vczynił wo=

6: ley oycá fwoiego: będąc mu iáko fyn włáfny poftużny ná

7: wfzyftkim/ áż do śmierci hániebney krzyżowey: dla czego

8: go też Bog Oćiec iego zacnie wywyżzył. Wfzákże fie ná

9: tym myślą/ y z prawdą nie bárzo mijają/ ci wszyscy/ ktorzy
10: tak trzymają: żeby też złym y fwoolnym ludziom dożyć
11: vczyńić miał To iest tak/ żeby oni ná iego dożyć vczynienie/
12: bezpiecznie (iáko mówią) vpijác nie y wyfypiac mieli: bro=
13: iác bes boiázni Bożey/ y wtydu ludzkiego/ wżelákie złości
14: y niecnoty. Ale cokolwiek on vczyńił: tedy to wżyftko v=
15: czynił/ dla chwały oycá swoiego: á dla zbáwienia wiernych
16: chwalczy iego. Ktorzyby/ wzbudzeni będąc od wieczney
17: śmierci/ y przez Duchá świętego obzywieni/ mogli iuż ná=
18: potym bezpiecznie żyć przed oblicznością Bożą/ w święto=
19: bliwości y fprawiedliwości práwey. Luk: i. v 74. 75. Y
20: w nowości żywotá Rzym: 6. v 4. To iuż wiedząc/ y ná to
21: pamiętając/ iż ftary ich człowiek vkrzyżowan iest z Chrístu
22: sem: áby ciáło grzechu było skázone: żeby iuż więcej nieftu=
23: żyli grzechowi/ Rzym: 6. v 6. A iżby tak żywąc/ wtrzy=
24: mawáli nie od cielnych poządliwości/ ktore walczą prze=
25: ciw duży: obcuąc vcćiwie miedzy pogány. Aby y z tego
26: w czym ie pomawiają/ iákoby złoczyńce: przypátrywfy
27: nie dobrym ich vczyńkom: wielbili BOgá w dzień náwie=
28: dzenia swoiego 1. Pet: 2. v 12. A czynić to mają/ oczyfzczá=
29: iác fámych siebie od wżelkie^{go} fplugáwienia ciála y ducha:
30: wykonywając świętobliwość/ z boiáznią Bożą. 2. Kor: 7.
31: v 1. Gdyż ich BOg przez Ewánieliją fyná fwego Iezufá
32: Chrístufá/ nie wezwał ku nieczyfłości: ále ku świętobliwo=
33: ści. Bo koniecznie tego BOG chce po tych zá ktorzych/ y

dla

strona: 221

O VÍpráwiedliwieniu

Lift 221.

nászym.

1: dla ktorzych/ wydał ná śmierć fyná swoiego: aby nie oni od

2: wżelákíey nieczyfności wtrzymawáli: á naczynie fwe żeby (*marg*) Iáko BOgu y wiernym dofyć vczynił Chrifus. (-)

3: w świętobliwości y vcźciwości chowáli. 1. Tefs: 4. v 3.

4: 4. 7. Z ktorych fłow duchá Bożego/ fzyroko y doftátecznie

5: w nowym teftámenće opifánych/ poznać możesz rzecz pier

6: wřzą: to ieft/ iż Chrifus Pan nie vczynił dofyć złym lu=

7: dżiam. Ale tylko vczynił dofyć woley oycá fwego niebiefkie=

8: go. A iż teź dofyć vczynił wfzytkim wybranym fynom y cor=

9: kam Bożym: gdy zá nie/ iáko wierny Páfterz zá owieczki

10: fwe/ zdrowie fwoie położył: onym wftęp ku nowości żywo=

11: tá nie tylko pokazał/ ále teź y vczynił: z Bogiem ie poiednał:

12: mocy dodał duchowney: duchá wziętego od oycá/ hoynie

13: wylał: ktoryby záwždy krewkosćiam ich dopomagał: náu=

14: czał/ ná pámięc przywodził/ y do prawdy prowadził: y

15: wfzyftko to doftátecznie fpráwił coby iedno fłużyło ku zni=

16: fzczeniu Adámá ftárego/ á nápráwie nowego: ktory wedle

17: BOgá fpráwiony ieft w fpráwiedliwości/ w práwdzie y

18: świętobliwości. A ták wfzyfcy cí/ ktorzykolwiek to dofyć

19: vczynienie Chrifturowe oney woley Bogá Oycá niebiefkie

20: go znáią/ y ná fercách ie fwoich czuią: cí koniecznie/ nie

21: rzkáć żeby fobie pozwalác mieli czynić co złe^{go}/ á fłowu Bo=

22: żemu/ y Chrifturowey náuce przeciwnego: owfzem fie wfze=

23: lákíey złości wyrzekáią: niezbożnością fie káżdą brzydzą: á

24: o to fie vprzeymą chucią ftáráią: iákoby idąc zá wodzem y

25: Hetmánem wiáry fwey Chrifturowem/ BOgu k woli żyli: á

26: świętym obcowáním fwym imię iego wielbili. A to co (*marg*) BOG teź fam dofyć fobie vczynił w Chrifufie. (-)

27: mowię iż Chrifus Pán dofyć vczynił woley oycá fwoiego

28: ku náfzemu oczýścieniu/ vfpráwiedliwieniu/ y żywotowi

29: wiecznemu: tedy teź záś y ták ná drugá ftronę mowię. Iż

30: Jam BOg á Oćiec nász dobrotliwy/ dofyć fámemu łobie w

31: Chriřtufie Iezufie vczyńił/ wedle Bołkiego vpodobánia

32: fwoiego: á vczyńił dofyć nie tylko łobie fámemu/ ále też y

33: nam: ták że iuż nam nic nieřchodzi ná łálce y dobroći iego

Ff

przećiw

strona: 221v

Iedenařta Rozmowá

1: przećiw nam: byřmy my iedno onego też miłowáli/ á we

2: wřzyřtkim wedle woley iego żyli. A vczyńił to wřzyřtko/

3: áby nas z łobą poiednał/ y złączył weřpołek z Chriřtufem:

4: áby on był nász/ á my iego. Bo iáko my Chriřtufowi ma=

5: my być/ ták też ieřt Chriřtus Boży/ 1. Kor: 3. v 23. A krew

6: też Chriřtuřowa ktorą dla nas wylał/ y oną nas oczyřcił/

7: ieřt też krew Bożá. Dźie: 20. v 28. á to z tąd iż Chriřtus w=

8: řzyřtek ieřt Boży. Przez ktorego też/ z nim weřpołek nas fo=

9: bie obżywił: Efe: 2. v 5. y z nim weřpołek ná řwey práwi=

10: cy pořádził. A krotko mowiąc/ dofyć záiřte Bog we wřzyřt=

11: kim vczyńił/ oney woley řwey řwiętey y dobrej: dofyć przed

12: wiecznemu pořtanowieniu: dofyć przezyřzeniu/ obraniu/ y

13: wezwánium nářzemu: y wřzyřtkim obietnicam řwoim: ktore

14: řie do Chriřtuřá y do nas w nim řciągály. Ktorey rzeczy

15: gdy řie pilnie przypátryřz/ mam zá to iż poznářz: że też y o= (marg) Mnichowskie bání
gniewie Bozym ktory řyn BOzy vbłágał. (-)

16: ná druga rzecz ktorąř wprzod powiedźiał/ mieyřcá iuż

17: mieć nie będzię: iáko tá ktora ieřt řczyřym wymyřtem Anti=

18: chriřtowym mnichowřkim. Ktorzy o tym nawięcey/ á

19: zwłářciá ná wielki piątek cáłemi gębámi wołáią/ y w kłię=

20: gách řwych o tym piřzą: iáko řie BOG Oćiec gniewał ná

21: wřzyřtek řwiát/ á iż gi iuż koniecznie zátráćić miał: ále go

22: wřdy řyn iego vbłágał/ y od tego odwiódl: y dla tego řáme=

- 23: go liebie/ czyniąc zan dofyć woley Bożey/ ná śmierć wydał
24: rć. Ktore łprofne y obmierzłe BOgu y ludziom wiernym
25: bayki/ gdyby miały być prawdziwe: tedyćby to pewnie/
26: coś powiedział/ zá łobą wlokły: To iest/ żeby fyn Boży miło
27: liernieyfzy y lepřzy był/ niżli BOG Oćiec. Item/ żebyfmy
28: teź y my więcey powinni byli fynowi Bożemu/ niżli BOgu
29: łamemu. Ale iż to wřzyfłtko fałř iest: máćáctwo iest: łą
30: bábie/ głupie/ y łprofne báfni: przetoź teź iuź v wiernych
31: plácu żadnego nie máią. A zwłáľzcźá v tych wiernych/ kto=
32: rzy łobie żadnego inřzego fyná BOżego nie zmyfláią/ náđ
33: onego namilřzego potomká Dáwidowego y Abráhámowe

go:

strona: 222

O Vřpráwiedliwieniu

Lift 222.

náľzym.

- 1: go: dawno przedtym swiátu obiecánego/ ale czáfu řwego
2: á czáfu pewnego z duchá řwiętego poczętego á z Máryey
3: Páńny národzonego. Ktory iż w rzeczy od początku řtwo=
4: rzenia řwiátá nie był: przeto teź Bogá ná on czás blágać
5: nie mógł/ gdy tego była potrzebá. Aby řie przedřię y Adám
6: ořtáć był mógł w ráiu: y řwiát on pierwřzy żeby nie był po=
7: topem wygládzony. Ale co czynią wierni? Atoli temu
8: mocnie wierzą: Iź ták Bog řwiát vmiłował/ że fyná řwe=
9: go dał Ian 3. v 16. Rzym: 5. v 8. W ktorym řam będąc
10: vczynki dźiáłał/ y řwiát łobie poiednał. Ian 14. v 10. A 2.
11: Kor: 5. v 10. Sam nas w łobie obrał/ y řam w namiley=
12: řzym řynu řwym Iezufie Chrifćufie vmiłował/ y duchow=
13: nym błogofłáwienřtwem błogofłáwił. A vczynił to wřzyt=
14: ko nie dopiero/ gdy iuź Chrifćus Iezus zá nas vmárł: ále
15: pierwey niż swiátá tego záłozone były fundáméntá. Efe: 1.

16: A 2. Tim: 1. v 9. rc. Skąd to łącno poznać możefz/ iż nas
17: nie dlatego Bog Oćiec miłuię/ y grzechy nam odpusćił: iż
18: to fyn iego Iezus Chrifus zá nas vmárł: ále rádfzey temu
19: wierzyć/ iż go dla tego ná smierć wydał/ iż nas wielce vmi
20: łował. Ktorey miłości fwey przeciwko nam nie mógł w
21: czym infzym więcey pokázác/ iáko w tym że namileyfzego
22: fyná fwego iednorodzonego zá nas wydał. A vczynił to
23: dla tego/ ábyfmy y my pewni będąc miłości iego przeciw
24: łobie/ onego teź miłowáli: á po wfzytek czás żywotá náfze=
25: go onemu służyli/ y imię iego wielce sławne vftáwiczenie
26: wychwaláli/ przez Iezufá Chrifufá: nie wracáiąc fie
27: więcey do złości náfzych (iáko świniá do błotá) będąc
28: raz od nich oczysćionymi. A ták ćiebie profzę y nápomi=
29: nam/ ftrzeź fie ná potym mow tákich: ktore nic innego fá
30: iedno chytre fámołowki fzátáńfkie/ ktore ná profte y fczzyre
31: ludźi ftawia/ przez rozmáite fwe naczynia/ áby krzyź Chri=
32: ftufow w niwecz obroćił: y fprawiedliwość BOżá ktora
33: fie przez Chrifufá okazála w złe mniemánie przywiodł/ y

Ff ij

z ferc

strona: 222v

Iedenáftá Rozmowá.

1: z ferc ludzkich wymázał: á ták ich wiele z łobá ná zátráce=
2: nie potárgnáł. A czyni to tym pilniey Szátan/ iż widźi że
3: niemálf nic potrzebnieyfzego ludźiom ku zbáwieniu/ iáko
4: ieft wiárá tá: temu mocnie wierzyć iż vfprawiedliwienie
5: nie może być żadnemu przyczytáne/ iedno wierzącemu/ iż
6: ieft z łálfki Bożey przez krew Chrifufowę oczysćiony od w=
7: fzyftkich fwych grzechow. **VCZEN**. Iam ták dálece w
8: rzecź w tę nie wgládał: ánim o tym ták głębkó myfłił. A
9: iżem to mowł: tedyć mi to przyfzło ztąd: że m fie z mlodo=

10: ści fwey niektórych fpofobow tákiego mowienia náuczyl/ y
11: onemu fie był przyzwyczáil: á oštátekem tež tych czáfow
12: od nowych niektórych náuczycielow wziął. Ktorych oni
13: (iáko teraz baczę) rzkomo tym vmyfłem vzywáią/ żeby
14: nimi ftóre błędy Antichriftowe borzyli: Ale to iuż teraz wi=
15: dzę/ iż y fámí cále prawdy nie došli. A ták fie temu fprze=
16: ciwiác więcey niehcę/ coś powiedziál: iż fie ták Szátan
17: zwykl fprzećiwiác/ chwale Bożey/ y onę fortyłmi fwoimi
18: borzyć. Bo to ná oko widzę/ iż ták ieft iákoś powiedziál:
19: że fie o to Szátan ftára/ iákoby v wfzech narodow/ vfprá=
20: wiedliwienie náfze z łáłki BOżey/ przez Iezufá Chriftuśa z
21: wiáry/ opływáiące/ we złe mniemánie przywiódł. Bo cho=
22: ćiafz ia nie wiem/ o błędzie y záfwiędzeniu Szatáńfkim ludzi
23: wfzyftkich/ około vfpráfwiędliwienia włáfneho y práwdzi=
24: wego/ ktoreś mi ty pokazał: wfzákżem tego pewien/ iż oko=
25: ło niego w Papięftwie błędu dofyć: á zgoła niemálfz o nim
26: by namniey zdrowey y zbáwienney náuki. Poniewálfz tám
27: nie tylko ie nie włáfnyimi mowámi záfimiáią: gdy więc ono
28: ich Pátrefowie niektorzy/ o grzechách záf ktore Chriftus ćier
29: pial/ po Filozowfku gadaią: á zwłáfzczáf o grzechu pierwo=
30: rodnym/ o ktorým bárzo wiele y głúpie y fprofnie pifzáf y
31: mowią. Ale nákoniec/ chociażby fie podczáf ták zdáło kto=
32: remu/ żeby o nim mieli co dobrego mowić: to ieft ná ten
33: czáf/ gdy tež tego rzkomo pozwaláią/ że Chriftus vmárl záf

grzechy

strona: 223

O Vfpráfwiędliwieniu
nálfzym

Liśt 223.

1: grzechy fwiátáf. Item iż on ieft fpráfwiędliwością wfzech
2: wierzącyh weń. Wfzákże záf záfraz wfzyftko to plugáf=

- 3: wią łami opáczną łwá náuką: y wšzytško to zás z Chriřtułá
- 4: zdzieráią/ co mu wprzod łowki tymi przypifáli. A to/ gdy
- 5: foli/ wodźie/ swiecy/ popiołowi/ chrzanowi/ kwiećiu/ ognio
- 6: wi/ iáycam/ łoninie/ y infzym niezliczonym chwařtam y bá=
- 7: łamuctwam łwym/ y grzechom odpufzczenie/ y ćiałá y du=
- 8: łze zbáwienie przyczytaią rć. Ale fie ia iuż z łáłki BOżey
- 9: ták demu ich máťactwu namniey teraz nie dźiwuię: gdyż iuż
- 10: to dobrze widzę/ iż łą nieprzijaćioły Bożymi: á iż w łobie nic
- 11: nie máią iedno wiárę nabytą/ kořćiołá łwego powłzechne=
- 12: go Rzymłkiego. A o wierze Bożey zbáwienney/ y o duchu
- 13: Bożym wodzu onym/ do wřelkiej prawdy/ áni pomyłłaią.
- 14: Zá czym y to idźie/ iż oni ćielefnymi będac/ á ták bárzo rzeczy
- 15: ćielefnych pilnuiać/ rzeczy duchownych poiąć y wyrozu=
- 16: mieć nie mogą. O infzych ktorzy fie iuż wždy Papięřtwem
- 17: tym brzydą/ mowić tu nic nie mogę bom ich też nie do koń=
- 18: cá řwiádom. **NAVCZYCIEL.** Toć pewna/ iż (*marg*) Nie v łámych papanow błáđ ięřt o vřprawiedliwieniu. (-)
- 19: błáđ Papięřki około vřprawiedliwienia znáczny ięřt: y to
- 20: wiadoma/ iż fie iuż nim wiele łudźi rozmáitych/ iáko łpro=
- 21: łnym y niezbożnym bárzo brzydą. Włzákże nie mniemay/
- 22: áby tylko v łámych Papięřców błáđ fie ten náydowáć
- 23: miał. Aza tego niewieřz/ co przeciw niemu mowia/ terá=
- 24: źnieyřzy nowi nieobrzezáni żydowie/ ktorzy Chriřtułá Páná
- 25: y náukę iego precź odrzuciaią. Nuź ięřcze/ izali y tego nie
- 26: baczyřz iáko wiele ięřt fałřzywych krzeřcijan co iuż rzkomo
- 27: z Papięřtwa wyřzli/ y niektore grube błędy iego porzucili/ á
- 28: łubtylnych fie zás infzych/ z omamienia Czártowřkiego ięřli?
- 29: A to gdy iedni z nich duchownymi fie czyniać/ wřelákich ło
- 30: bie ćielefnych łpraw/ á nawet y obmierźłego pogáńłkiego y
- 31: Papięřkiego báłwochwáłřtwa pozwalaią. Drudzy łą/

32: co śmieie całą gębą **fola fide**/ to iest/ iż są wpráwiedliwie=

33: ni przez łamę wiare/ wołaią: á przedię żádných owocow

Ff iij

wiary

strona: 223v

Iedenáfta Rozmowá

1: wiary tey nie pokázuią: owfzem fie śmieie ná tę wiare fwą

2: vpijaią: po łtaremu w złościách leżą: onych fie nie kaią.

3: Czego iuz prawdziwie wpráwiedliwieni nie czynią. Trze

4: ci ielzcze są/ ktorzy żywotem swym nád on zwyczajny mni=

5: chowki wymyfloným/ przed Bogiem chcą być práwymi/

6: máło nie tak iáko zakonni oni Faryzeufzowie. V ktorých

7: też áni fie dotykác/ áni kósztowác nie godzi/ rzeczy tych/ kto=

8: re Bog wierným gotuie/ áby ich z dziękowaním iemu zá nie

9: belpiecznie vzywáli: á vzywáli z prawdziwą Chriftiánfką

10: fkromnością. Co áczkolwiek niektorzy tak záwiedzeni z

11: prołtości fercá swoiego działaią: wżákże w tym nie máłą

12: krzywdę Bogu y Chriftu fowi czynią/ gdy ná takim żywo=

13: cie swym wpráwiedliwienie zákładaią: ktore Bog z łáski

14: swey ná Chriftu fie Iezufie y ná wierze weń záładził rc. Cze=

15: go ia nie z rofkózy żadney przed tobą wfpominam/ iákoby

16: komu/ kto by taki był/ vragaiąc: ále więcey záłuiąc takiego

17: záwiedzenia/ y od drogi zbáwienney vbłádeniá. A ktemu

18: też y dla tego/ ábyś y ty nápotým był ołtroznieyfzym: gdy=

19: byś ábo z ktorým z nich mowił: ábo też pílmá ich czytał:

20: żebyś/ czytáiąc ie/ ich chytrym wywodom/ á ciálu bárzo

21: smácznym vwodzić fie nie dał. Ale iuz tak/ ná raz podáney

22: náuce Chriftu fowey/ do końca przeftawał: á przeftáiąc

23: ná niey/ ná swoię fie włáfną fpráwiedliwość nie ogládał.

24: Lecż ábys łtátecznie áż dokońcá Bogu łámemu całą chwa

25: łę oddawał: iáko temu/ ktory cie nábáwił wżyfłtkiego do=

- 26: brego/ y wżyſtkość dárował: gdyć ſyná ſwego namilżzego
27: Iezufá Chriſtufá dał. **VCZEN.** Zá pomocą Bożą
28: trzymać ſie tego będę: á tobie zá tę zdrową naukę/ y życzli=
29: wą przeltroge/ bárzo dziękuie. Obiecuić to/ iż potem/ da
30: Pan Bog/ w to wżyſtko pilniey wględáć będę: y to co ſie
31: teraz o wſpráwiedliwieniu mowiło/ pilnie z ſobą wważał/ y
32: wżyſtkiego ſznurem ſłowá Bożego doſwiadczę. A iż cię
33: iuż dziś nie chcę dáley zábáwiáć: przeto teź rzecz tę/ ktora

ſłuźnie

strona: 224

O Wſpráwiedliwieniu
náſzym.

Lift 224.

- 1: ſłuźnie zá wſpráwiedliwieniem chodzi/ ná dzień iutrzeſy
2: odložę. To ieſt/ náukę y rozmowę o żywoćie ludźi Chriſtián
3: ſkich: tych mowie/ coby iuż temu mocnie wierzyli/ iż przez
4: Iezufá Chriſtufá/ z łáki Bożey/ łá wſpráwiedliwieni. Bo
5: to wiedz iż rzecz tá/ vroſła mi z twoich właſnych ſłow/ gdyś
6: ono po wſpráwiedliwieniu poſwięcenie wſpominał: ktore
7: należy w pobożnym y ſwiętobliwym żywoćie/ á w wczyn=
8: kách z odnowionego ducha wmyſłu człowieczego pochodzą
9: cych: ktore łá iákoby owoce ludźi przez wiáre wſpráwiedli=
10: wionych. Ktora rzecz iż teź ieſt bárzo potrzebna/ żebyłmy
11: tak przyſtoynie przy ſwym wybáwicielu wczćiwie y ſtáte=
12: cźnie trwáli: przeto nam teź potrzebá będzie o niey pilnie y
13: ſtátecznie mowić. Tylko cię proſzę/ że byś mi ſie nie zbrá=
14: niał/ tak do końca iákóś począł/ wżyczáć dárow tych/ kto=
15: rychći łámemu Pan BOg wżyczyć raczył: á ia tobie zá to
16: dziękowáć/ á Páná Bogá wychwałáć/ powinien będę.
17: **NAVCZYCIEL.** Rzeczy dobrej zbrániáć ſie nie
18: będę: ále iákóm począł wiernieć do końca/ wedle potrzeby y

- 19: żądania twoiego/ vflużę. Tylko ty pamiętay sie z pilnością
20: modlić Pánu Bogu fwemu/ w imię fyná iego Iezufá Chri=
21: ftufá: áby cię on przez duchá fwego święte^{go} ná wnątrznym
22: twym człowieku wyuczał: á zakon fwoy on nowy ducho=
23: wny ná twym sercu piśał. Abyś ty/ od onego lámego bę=
24: dąc wyuczony/ y ná vmyśle twym vpewniony/ mógł ze w=
25: szyfłtkimi świętymi á wybranymi iego/ oczekáwác w
26: pewney nádźiei żywotá onego wiecznego. A ży=
27: wąc w tákiej nádźiei żebys mógł vftáwicźnie
28: w duchu y w prawdzie wychwałác wielce
29: łławne y święte imię iego/ przez iego iedy=
30: nego á namileyźzego fyná/ Iezufá Chri=
31: ftufá Páná nálzego. **VCZEN.**
32: **AMEN AMEN.**

strona: 224v

- 1: Rozmowá Dwuna=
2: fta o żywoćie Chriřtiáńskim/ ktory w
3: fynách y corkách BOżych wiernych ma być/
4: ktory poddány ieřt wźzem trudnościam y niebe=
5: řpieczeńřtwam ná wřzyřtki řtrony/ do kto=
6: rego náwięcey wierzącym ćierpli=
7: wości potrzebá/ z pořłufzeńřtwem
8: y z záprzenim lámych siebie.

9: **NAVZYZIEL.**

- 10: IVzemći ná tve żądanie
11: o BOgu Oycu/ y o fynu iego
12: Iezufie Chriřtufie/ o kroleřtwie
13: teź y Ofiárownictwie iego/ ták
14: że y o vřpráwiedliwieniu ná=
15: řzym przezeń odpowiedał/ we

- 16: dle miárki dáru mnie od Bogá
- 17: wżyczonego: A tak niewiem/
- 18: ieflićby iefzczę czego miało nie=
- 19: doftáwác ku wierze prawdzi=
- 20: wey Christiánłkiew. Wfzákże ieflibyś iefzczę fam rozumiał
- 21: łobie być co potrzebnego: A dla tegoś do mnie przyfzedł/
- 22: ábyswá iefzczę z łobą co rozmawiałá: tedy w imię BOże/
- 23: mow ku mnie to cokolwiek iedno mařz ná ferцу. **VCZEN.**
- 24: Wyznawam to ku chwale BOżey/ że ku wierze mey w ie=
- 25: dnego BOgá/ y Iezufá Chriftufá/ dofyć mi iefł od łiebie
- 26: opowiedziano: y ná tym ia przeftawam. A Páná BOgá
- 27: profzę/ ábych ná to pámiętać mogł: y tym łie záfwdy łie=

łzyć:

strona: 225

O żywoćie Chriftiánłkim.

Liřt 225.

- 1: łzyć: y náíázdy wfzelákie/ ábo łzturmy tych/ ktorzy co prze=
- 2: łiwnego mowią/ nie tylko wytrwác/ ále ie teř y odbić/ po=
- 3: rządzonymi y włáfnymi łwiádectwy łłowá Bożego: ktorych
- 4: łie tu dofyć przytaczałó. Ale iżełmy iefzczę nic práwie o ży=
- 5: woćie Chriftiánłkim/ ku tákiemu wyznániu należącym nie
- 6: mowili: przeto bych teř z tobą nieco o nim (według zám=
- 7: knienia wczoráyłzey rozmowy) ná krotce rad mowil: á łwe=
- 8: go łie łie powinowáctwá náuczył. A zwłáfczáz/ pámiętaiąc
- 9: ná onę Páwłá łwiętego náuke/ w ktorey nápomina áby=
- 10: łmy godnie y przyřtoynie chodźili/ według tego ktory nas
- 11: wezwał ku chwale łwey: ku żywotowi/ y niełmiertelnoći.
- 12: A ták łię profzę powiedz mi/ ktore iefł powinowáctwo człó
- 13: wieká wřpráwiedliwionego: wiernego Chriftiániná: w du=
- 14: chu y w prawdzie/ z miłóści y boiázni łynowłkiew/ BOgá
- 15: chwálącego: y w imię Iezufá Chriftufá/ w káfdey łwey

- 16: potrzebie onegoż wzywającego? **NAVCZYCIEL.**
- 17: Iż Chrystus Pan nie tylko wiarę zalecał/ y wierzyć też w niego
- 18: po Bogu y Ojcu swym rozkazywał: ale nie też y naśladował=
- 19: wać/ w tym co sam na przykład wszystkim uczniom swym
- 20: jako mistrz/ a sługom jako Pan/ po sobie zostawił/ kazał/ y
- 21: przypominał: jako Paweł/ y Piotr w listach swych nas też
- 22: ku temu pobudziła: jeden mówiąc: Abyśmy byli naśladow=
- 23: cami Chrystusowymi/ jako y on sam 1. Kor: 11. v 1. A drugi/
- 24: Abyśmy śladami jego chodzili. 1. Pet: 2. v 21. Przeto ja
- 25: tak trzymam/ że to jest najprzedniejszą powinność człowieka=
- 26: ká Chrystusowego: Chrystusa naśladować: a prawie za (*marg*) Proźnoby nie ten
Chryścianinem nazywał coby Chrystusa nie naśladował (-)
- 27: nim śladami jego chodzić. Boby nie ten proźno zwać miał
- 28: sługą y uczniem jego: jeśliżby nie tak rządził: jako Mistrz
- 29: y Pan jego iemu y rozkazał/ y na sobie wszystkiego przykład
- 30: pokazał. **VCZEN.** A czegoż do tego wiernemu po=
- 31: trzeba/ aby śladami Chrystusa naśladować mógł/ y kto=
- 32: śladami jego za nim chodzić? **NAVCZYCIEL.** Acz=
- 33:kolwiek wiele rzeczy ludzie pobożni/ z nauki Apostołskiej/

Gg

zwykli

strona: 225v

Dwunasta Rozmowa

- 1: zwykli pokazywać: których ci naśladować y przestrzegać
- 2: mają/ którzy chcą za Chrystusem chodzić: wszakże ja z łamę=
- 3: go Chrystusa Jezusa nauki y przypomnienia/ dwie tylko v=
- 4: patruję. To jest/ naprzód aby ci co za nim iść chcą/ łamych
- 5: sobie zaprzeli. Druga/ żeby krzyż swój na nie wzięli: a tak
- 6: dopiero żeby za Panem swym szli. Na których dwu rze=
- 7: czach/ wedle zdania mego/ wszystko to zawisło/ cokolwiek
- 8: jedno o żywocie/ y powinności Chrystusowej/ w nowym

- 9: Tęftámencie/ wierzącym w Chriftofá/ chwalcóm łzczyrym
- 10: Bożym/ ięft rofkazano. Gdyż ták łam Chriftus powie= (marg) Bes krzyżá trudno Chriftofá náśládowác (-)
- 11: dzieć raćzył/ mowiąc: Ięfli kto chce zá mną iść/ niechże zá=
- 12: przy łáme go łiebie/ á niełie krzyż łwoy/ y náłłáduie mię.
- 13: Máth: 16. v 24. **VCZEN**. A cóż ty krzyżem názy=
- 14: wałz? ábo rádfzey/ co Chriftus przez krzyż rozumiał/ gdy
- 15: gi zá łobą nołić kazał? **NAVCZYCIEL**. Nic in=
- 16: nego iedno w łzeláki niewczás/ vtrapienie/ przeládowanie/ (marg) Co ięft krzyż? (-)
- 17: y in łze rzećzy ciáłu náłzemu/ łławie/ máiętnościam/ y zdro=
- 18: wiu łzkodzące/ á bárzo przeciwnie. A zwłáłzczá ktore zwierz
- 19: chu przychodzą. Ktore też w łtórym przymierzu/ bicźmi/
- 20: kubkám/ łáfką/ y rozgą rć. názywáne bywály. Ktore po=
- 21: łpoliće BOg ná wierne chwálce łwe dopułzcza/ y nimi ich
- 22: łobie k woli łwey ćwiczy/ y dołwiádcza. Ktore ięłcze áćz
- 23: łie ná czás cięłżkie y trudne łługam Bożym/ zdádzą: w łzákże
- 24: iź łą docześne y przemienne/ tedy w nich wielką wagę chwa
- 25: ły łpráwuia. Gdyż im ku ich oczýłscieniu y wypolerowá
- 26: niu/ ták łłuzą/ iáko ogień złotu ábo łrebru: áby przezeń w łzyt
- 27: kie plugáłtwá były odwiedźione. Czego gdy też wierny á
- 28: łzczyry chwalcá BOży Dawid/ ná łobie doznał: áćz też czę=
- 29: łto z łobą trwożył/ y o łobie zwátpiał: gdy go krzyże ty bár=
- 30: zo przyćilkáły: w łzákóź przedię/ tak to ku chwale BOżey
- 31: wyznał/ że też tak z rádołcią mowiał: O dobrzełz to mnie
- 32: Pánie/ iźem był vtrapiony: Pál: 119. v 71. A ná drugim
- 33: mieyłcu/ ták do BOgá mowi: Rozgá twoiá/ y kiy twoy/

tyc

strona: 226

O żywoćie Chriłtiáńłkim.

Liłł 226.

- 1: tyć mię poćiełzyły. Pál: 23. v 4. Páweł Apołtoł/ z krzy=

2: żow łie też przechwala/ więcey niżli z máiętności/ y wczá=
3: łu: ábo z iákiey vmieiętności y rodzáiu: chociaźby łie y tu
4: miał był w czym nád inłze mnogie Izráelczyki przechwa=
5: lác. Támże włpomina/ on łtárk ktory mu był dáný ná
6: cíáło iego/ Anioł á Szátana ktory go policźkował: ktorym
7: też iáko iednym hámulcem od tego záváściągány był/ áby
8: łie iáko w łobie nie kochał: á iżby łie zász nie wynołił/ dla o=
9: nych rzeczy wielkich/ y zácnych/ ktoremu od Páná obiáwio=
10: ne były 2. Kor: 12. v 7. Co gdy też ty/ y káždy wierný/
11: mieć będziefz ná bączności: iż krzyź łwoy ná łię wzięwłzy zá
12: Chriřtułem chodzić małz/ á przytým ná to pámiętać bę=
13: dziełz/ że ná Cię nic nie może z trefunku przypáść: áni też zá
14: łtáránim łudźi złych: á nákoniec y od Dyabłow bes Boże=
15: go dopułzczenia: gdyż y włofy ná głowie wiernych łynow
16: Boźych łą policźzone/ y łtopy obráchowáne: tedy nie tylko/
17: tego nie będziefz od łiebie odrzucáł/ áni tego zá rzecz nieprzy
18: łtoyną poczytáł: ále owłzeyki z Piotrem y Ianem/ gdyby co
19: dla imienia Chriřtułowego ná Cię przyłzłó przeciwnego/
20: wefelić łie będziefz. Więcey łobie ten dar Boży/ niż wiáre
21: wáżąc: y bárźiey łie z niego niż z wiáry przechwálaiąc Fil:
22: 1. v 29. A nád to/ y w tym łie łnádnie obráduiefz/ y włkro
23: miłz: że łie nigdy ná łwoy krzyź włáłny/ ktoryby ná Cię Pan
24: kłádl/ gniewác nie będziefz: áni go też łam z łiebie będziefz
25: myłlił zrzucác. Ale/ to wváżywłzy/ że go nikt nád Páná
26: ná Cię włóżyć nie mogł: tedy też pod nim/ gdyby Cię nád łi=
27: ły/ y przemożenie cíłnác miał/ nie do kogo innego wćiekác
28: łie będziefz/ iedno do Páná łámego. Bo gdybył łie ná krzyź
29: on tárgnác miał: chcąc gi przełomić/ łiłá y rozumem łwym:
30: ábo gi od łiebie odrzucić: tedybył nie co inłzego czynił: ie=
31: dno co złe á obmierźłe dźiatki zwykły czynić: ktore gdy ich

32: rodzicy kárác chcą/ ábo komu inšemu kárác przed oczymá

33: łwymi każą: tedy fie ony/ nátych co ie karzą tárǵaia: rozgę

Gg ij

z ręku

strona: 226v

Dwunafta Rozmowa

1: z ręku wydźieráia/ y łamia: mniemaiąc áby iuż wygráły/ y

2: dofyć przyłtoynie zwyciężyły. Ano tym więcey/ bączne ro

3: dżice/ przeciw łobie pobudzáia: y cięższe potym od nich kará

4: nie odnołzą. Co też tákowychże od Boga potyka. Otoż ia

5: tu przez krzyż rozumiem/ iákom wprzod rzekł/ włzytko to/

6: cokolwiek zwierzchu z dopułzczenia BOżego ná wierne v=

7: cznie Chriřtułowe przypada. Z ktoreykolwiek łtrony y

8: od kogokolwiek: y ktorymkolwiek łpołobem: byle tylko nie

9: dla ich iákiewy niecnoty/ ábo złego vczynku: ále zgołá bes ich

10: włzelákiewy winnołci/ z dopułzczenia Bożego. **VCZEN.**

11: A do tego czego iełt nawiełtłza potrzebá/ żeby kto krzyż ten (*margin*) Czego potrzebá temu ktoby ná łobie chćiał przyłtoynie krzyż Chriřtułow nołić. (–)

12: ná łobie przyłtoynie nołić mogł/ y w nim do końcá wy=

13: trwác? Bo ták rozumiem/ iż w tym krzyżu tełknić by nie

14: trzebá? áni ták mniemác/ żeby go ná czás nołić potrzebá/ á

15: ná czás go ponolwłrzy/ potym gi porzućić? Gdyż to pá=

16: miętam/ iże łam Zbáwiciel powiedźiał: iż kto wytrwa áż

17: do końcá ten zbáwion będzie.**NAVCZYCIEL.** Tá

18: iełt iáko mowłz/ y dobrze mowłz. Otoż gdy to wiefz/ á te=

19: go fie náuczyć chcefz/ iákobył krzyż ten przyłtoynie nołić

20: mogł: y w nim do końcá wytrwác: tedy to wiefźieć małz:

21: iż nic więcey ku temu wiernemu/ á łczyremu łtudze Chri=

22: łtułowemu nie trzebá/ tylko żeby fie łámego łiebie záprzał.

23: Bo gdy to vczyni: łácno w to vgodźi. A iełłiż wprzod łá=

24: mego łiebie nie záprzy: tedy w to żadná miárá nie potrefi:

- 18: rzyć: nań sie spuścić: w nim całą nadzieję położyć. Y mieć
- 19: iuz tak ferce zgotowane/ zebyś był gotow w drodze tey/ idąc
- 20: za Chrystufem/ nie tylko swiat wzytek/ ale tez y namilze ro
- 21: dzice/ zone/ dziatki/ bracia/ siostry/ opuścić: nie tylko tez dla=
- 22: we dobrą y mairności/ ale tez y żywot vtracić. A nako=
- 23: niec y wniwecz obrocony być: byle tylko z ciebie chwałę
- 24: swą mogł mieć/ on niebieski Ociec/ BOG on sam iedyny y
- 25: wzechmogący: a to przez Iezua Chrystufa/ Wodza y He=
- 26: tmana w tey drodze twoiego. To ia tak zaprzene sie sa=
- 27: mego siebie rozumiem: y widze/ iz w tym wzytkim zawilo.
- 28: Iakoż tez to wzytko sam Pan Chrystus po sobie przeciw
- 29: Oycu swojemu pokazal: gdy pusciwszy imo sie hancę y zel
- 30: zywość/ a na samę chwałę y wefele sobie v Boga zgotowa
- 31: ne/ y na wola Oycy swego patrzac/ byl iemu posluzny az
- 32: do smerci krzyzowej. Heb: 12. v 2. Fil: 2. v 8. A tez vladl
- 33: na prawicy Bozey na niebiesiech. **VCZEN**. A gdzie

Gg iij

małz

strona: 227v

Dwunasta Rozmowa

- 1: małz o tym zeby tez y Pan Iezus samego siebie zaprzal/ y
- 2: tak wzytko kwoli Bogu Oycu czynil. **NAVCZYCIEL**.
- 3: Ono małz/ gdy tak sam o sobie mowi: Nie moge ia nic (*marg*) Chrystus nie szukal woli swey ale Oycy swe⁸⁰ (-)
- 4: sam z siebie czynic: ale iako slyszę sadze/ a sad moy sprawie=
- 5: dliwy iest: iz nie szukam/ aby sie co wedle woley mey dzialo/
- 6: ale wedle woley Oycy mego/ ktory mię poslal. Ian 5. v 30.
- 7: Potym/ Iesli mozna iest Oycze/ niech tenkubek odemnie o=
- 8: deydzie/ wszakze niech nie moia ale twoia wola bedzie: Luk:
- 9: 22. v 24. Ieszcze/ Pokarm moy iest abym czynil wola tego
- 10: ktory mię poslal. Ian 4. v 34. Nad to mowi tak do Pio=

- 11: trá/ który go chciał odbić żydom: Schoway kord twoy do
- 12: poźzew: izáli ia nie mam pić kubká/ który mi dał Oćiec?
- 13: Ian 18. v 11. O którym to wiełz/ iż mu była daná moc y
- 14: zwierzchność ná niebie y ná ziemi: á iż był mądrością Bożą/
- 15: y wiadomością ferc ludzkich od Bogá dárwany/ y wzyft
- 16: kimi bogáctwy vfláhciony: á wždy fie w tym wzyftkim
- 17: ták fámego siebie záprzał/ że dobrowolnie nędzę ćierpiał/ że
- 18: rozumu żadnego/ áni mocy/ nie vzywał: ále iákoby żadney w
- 19: łobie nie máiąc/ w ręku grzełznikow był: y wśelkie przeci=
- 20: wieńtwa ćierpiał: áby iedno we wzyftkim dofyć woley Oy
- 21: cá łwego vczynił. **VCZEN.** Toby iuz też y to zátym (*marg*) Iesli powinien wzyftko przeciwne ćierpieć ten coby fie siebie záprzał? (–)
- 22: iść mufiáło. Iż kiedyby fie kto ná dobrą sławę moię targał/
- 23: kiedyby máiętność moię brał/ bił y policzkował/ miałbym
- 24: wzyftko to ćierpieć/ a o to z ádwerfarzem mym nic nie czy=
- 25: nić? poniewaź to záprzenie fámego siebie tak wykładałz/
- 26: y przykład tego ná Pánie Iezufie pokázuiesz. **NAV=**
- 27: **CZYCIEL.** Y owłzem byfmy ták/ á nie ináczey/ czy=
- 28: nić mieli/ ieflibyfmy włásnymi vcźniámi y náłłádowncámi
- 29: Chriřtułowemi być chćieli. Choćiaż tá rzecz bárzo fie zda
- 30: trudna ćiału/ á nie znofna/ y nieprzyłtoyna/ rozumowi y
- 31: rozłádkowi náłzemu. Bo iefli też potym krolowác z Chri=
- 32: řtułem/ y tám być gdzie on ieft/ y z nim też onego wełela y rá
- 33: dości/ nie przebranych łkárbow Bożych vzywác/ chcemy:

Tedy

strona: 228

O żywoćie Chriřtiáńskim.

Liřt 228.

- 1: Tedy też z nim mufiemy wzyftko to łkromnie ćierpieć/ coby
- 2: ná nas od Oycá náłzego niebiełskiego włożono było. Ták
- 3: iáko y Chriřtus wzyftko to łkromnie znofił/ cokolwiek iedno

- 4: nań Oćiec iego włożył. **VCZEN**. Chriftofowi było
- 5: łacno: nie tylko dla tego iż máiąc zupełność w łobie boftwá (*marg*) Chriftofem fie prozno wymawić że iemu łnadniey było cierpieć co, niż nam. (-)
- 6: ćieleśnie/ y duchá bes miáry/ mógł to wśzyftko wytrwáć/ y
- 7: ścierpieć: ále też y dla tego/ iż wiedział wśzyftkę wołá Oy=
- 8: cá łwego niebieskiego: y wiedział też to/ że to wśzyftko Bog
- 9: łam nań kładł y dopuśczał. Ale ia/ iż tego nie mam/ áni
- 10: wiem/ tedy to trudno ćierpieć y znofić mam. Acz tá ieft
- 11: woła moiá/ iż gdy bym wiedział/ iż to ábo owo z wolej y z
- 12: dopuśczeniá BOżego ná mię przyłzło/ y Bog by to łam ná
- 13: mię kładł: tedy bym to rad łkromnie znofił y ćierpiał: ále gdy
- 14: mię co od złego człowieká potka/ ktory y Bogá nie zna/ áni
- 15: fie go boi/ áni też pátrzą ná poćciwość ludziom przywoitá/
- 16: áni fie też ludzi wftyda: Ale fie ták ná mię iáko iedná bełtya
- 17: oflep tárگا/ mnie łzy/ y zá mná woła: mnie bije y moje bie=
- 18: rze: tedy wierę niewiem/ iákoby tákemu łzálonemu y łwo=
- 19: wolnemu ćierpieć/ á nie ráczey go od tego pohámowáć/ że=
- 20: by fie y onpotym tego niewáżył/ y drugi fie też ná potym ie=
- 21: mu podobny od tego hámował. Bo gdybyłmy ták káźde=
- 22: mu zgołá ćierpieć mieli: tedybyłmy fie nigdziey nie oftáli.
- 23: Bo by fie ták ná nas káźdy bełpiecznie tárگاł/ y z námi by
- 24: wśzyftko coby chciał poczynał. A ták by to leplza byłá/
- 25: iżebyłmy ábo zaráz pomárli/ ábo żebyłmy z łwiátá tego/ ná
- 26: ktory inłzy wyłzli: ábo gdzie ná pułzczá/ miedzy łkáły zábie=
- 27: gli: czego nam nigdziey Bog nie rołkázuie: á Páweł łwię=
- 28: ty iáłnie przeciw temu mowi/ powiedáiąc: Bo ináczey mu=
- 29: łielibyłmy z łwiátá wyniść.. Iákoby rzekł/ że to nie mo=
- 30: że być/ áni też to ieft rzecz potrzebna. **NAVCZYCIEL**.
- 31: Co powiedáłz żeby to łacniey było Chriftofowi niż komu in=
- 32: łzemu z wiernych chwálcy BOżych: tedy to nie opátrznie y

33: nie rozmyślnie mowisz. Abowiem/ iż w nim Bostwo ciała=

fnie

strona: 228v

Dwunasta Rozmowa

- 1: fnie mieżkáló/ y duch mu dány był bes miary: tedy też nań
2: więcey włożono było od Bogá: y cięższe ná fie y szkodliwsze
3: miał nieprzijaćioły: y niebezpieczniejszy pokusy. A to ie=
4: szcze/ chodząc nie pod swymi własnymi grzechami: ale pod
5: grzechami świętá/ wśzech synow y corek Bożych Ezá: 53.
6: w 4. Ian 1. w 29. 36. y przeklęctwo nie zá swe vczynki ná
7: łobie odnoził/ ale násze/ przeklęctwo ná łobie cierpiał: áby
8: nas od niego wvolnił: Gál: 3. w 13. Otoż tobie nie trzebá
9: iáko ná wielkość y obfitość ducha/ ktorego Bog dał Chri=
10: stułowi pátrząc: tak też áni ná krzyż/ ktory on dla nas no=
11: sił: áni ná kubek ktory zá nas pił: ale ná swoy własny/ kto=
12: ry też tobie tenże Bog Oćiec odłożył. Ktorego koniecznie
13: nie więcey ná cię/ y ná káždego inżzego kłáść będzie: iedno
14: wedle miárki ducha y mocy/ ktorą cię też záraz przeciw one=
15: muż krzyżowi vzbroi: ábyś iey znosić y zwyciężyć/ zá iego
16: pomocą/ mógł. A gdybyś też iuz y pod nim słábiał/ żebyś
17: przedię nie wítawał: ale o rátunek do Bogá wołał: ktoryć
18: y mocy y mądrości doda/ ktorą cię pošli/ á więcey cię kufić
19: niżbyś znosić mógł/ nie dopuści. A co fie też ná wiadomość
20: woley Bożey oglądasz/ ktorą Chrifus w łobie miał/ tedy y
21: to nieprzyłtoynie czynisz: gdy fie nią od wykonání powinno=
22: wáctwá swego/ iáko iáką rozgą gęłtá/ od gorącości słone=
23: czney/ záłłonić chceż. Boć tobie nie ná onę wiadomość (*marg*) Káždemu wiernemu
zołobná dány bywa duch y wiárá pod miárą, áby fie BOGu w swey miárce służyć nie
wymawiał. (-)
24: ołobliwą woley Bożey/ ktora zołobná sámemu Chrifusó=

- 25: wi daná byłą od BOgá Oycá iego/ pátrzyć potrzebá: ále
- 26: ná tę ktora ieft pólpolita wŕzytkim dźiatkam Bożym: kto=
- 27: rać też dołyć znácznie y doftátecznie w fłowie Bożym ieft o=
- 28: piána y opowiedziána. Naprzod w tym/ że wŕzyfcy kto=
- 29: rzy chcą wnidź do krolestwá niebiefkiego/ przez wiele vtra=
- 30: pienia do niego wchodźić máią. Dźie: 14. v 22. Potym/ iż
- 31: kto chce pobożnie żyć w Chrifcie Iezufie/ ten muŕi prze=
- 32: fládowanie cierpieć. 2. Tim: 3. v 12. Ná d to/ żaden nie by= wa koronowan/ iedno ktoryby przyftoynie woiował. 2.

Tim:

strona: 229

O żywoćie Chriŕtiáńskim.

Liŕt 229.

- 1: Tim: 2. v 5. Ieŕcže/ Szczęŕliwi będziećie gdy wam vřagáć
- 2: będa: y będa was przeŕládowáć/ y wŕzelkie złe przeciw
- 3: wam mowić/ kłamáiąc dla mnie: wefelćie ŕie y ráduyćie ŕie/
- 4: boć zapláta wáŕzá hoyna ieft w niebie: boć też ták przeŕlá=
- 5: dowáli Proroki ktorzy przed wámi byli. Máth: 5. v 12.
- 6: Tárgná ŕie ná was rękomá ŕwymy/ y przeŕládowáć was bę
- 7: da/ podáiąc was do zgromádzenia y ćiemnic/ przywiodŕzy
- 8: was przed Krole y Stároŕty dla imienia mego. Luk: 21.
- 9: v 12. A v 16. Y rodzicy was wydawáć będa/ y bráćia/ y po=
- 10: winowáći/ y przyáćiele/ y mordowáć będa z was niektore/
- 11: y będziećie w nienawisći v wŕzech dla imienia mego/ mowi
- 12: Pán Chriŕtus. Ieŕcže/ Ieŕli was ŕwiát nienawidźi/ wie=
- 13: ćie iż ći mię pierwey nienawidźiał. Ian 15. v 18. tá mže v 20.
- 14: Pámiećayćie ná to com wam powiedźiał/ iż nie ieft ŕługá
- 15: wiećfzy nád Pána ŕwego/ ieŕlić mię przeŕládowáli/ tedyć y
- 16: was przeŕládowáć będa. y wiele inźnych tym podobnych iá
- 17: ŕnych y pewnych wyrokow Bożych: ktore on przez iedynego
- 18: ŕyná ŕwego Iezufa Chriŕtufa y ŕwiádki iego/ inźnym dźiat=

- 19: kom śwym opowiedział. Máth: 10. v 16. A 24. v 9. Már:
20: 13. v 9. Luk: 10. v 3. A 21. v 12. 17. Ian 15. v 18. A 16. v 1. 2.
21: Potym/ też y to iest opowiedziano wiernym/ iż tego nie kto
22: inży więcej czynić miał/ wiernym działkom Bożym/ iedno
23: ludzie zli/ przed ktorych oczymá niemáľz żadney boiázni/ áni (*marg*) Kto miał wierne
przesładować. (–)
24: znáimosći BOżey: A nákoniec y wśtydu ludzkiego. Bo
25: gdzieby to ludzie w łobie mieli: tedyby ci nigdy nikogo nie
26: trapili/ áni przesładowáli: nie imáli/ áni do więźienia dawá
27: li: ále by rádźzey łami to wśyťtko od inżyich ćierpieli. Iako
28: ono Chrístus Pan mowi. A to wśyťtko czynić wam będą/
29: iż nie znáią tego który mię posłał. Ian 15. v 21. Item káp:
30: 16. v 3. A toć wam czynić będą/ iż nie znáią Oycá áni mnie.
31: Co z Páwła iednego łacno poznać możesz: który poki Chri=
32: łtufá nie znał/ tedy wierne chwalce iego/ á w nich onego łá=
33: mego/ przesładował: Ale gdy potym/ przyłzedł ku znáimo=

Hh

ści

strona: 229v

Dwunaśta Rozmowa

- 1: ści iego: ażci łam więcej tego wśyťtkiego/ ná łobie od in= (*marg*) Nic łie bes woley
Bozey wiernym łtać nie może. (–)
2: łzych odnosił: niź łam przedtym drugim dźiáłł. A iż mo=
3: wiź/ żebyś to wśyťtko rad łkromnie ćierpiał gdybyś wie=
4: dźiał/ żeby to z woley BOżey ná ćię przyszć miáło/ żeby ćię
5: człowiek zły przesładował. Azaź ná to nie pámiętaľz/ iż
6: nie máľz nic złego w miesćie/ czegoby Pan nie vczyńił. A=
7: mos 3. v 6. Abo iż nie tylko człowiek zły/ ále y łam Szá=
8: tan do ćiebie/ przyłtąpić nie może/ choćby łie/ wkoło około
9: ćiebie chodząc/ iáko Lew ryczący/ niewiem iáko o ćię kuśił/
10: iesłiź mu od Bogá nie będzie pozwolono. A choć mu też y

- 11: pozwolą/ iednák więcey nic nád tobą przewodzić nie może/
12: iedno iáko mu wiele pozwolono będzie. Iáko to z Hiřto=
13: ryey oney zacnego mężá Iobá świętego obaczyć łáčno mo=
14: żelz: ktorego ácz znácznie z dopuřzczenia Bożego/ Szátan
15: dotknął/ y řrodze/ á bes litořci/ zaráził: iednák on muž świę=
16: ty/ nie komu innemu tego wřzyřtkiego/ przyczytał/ iedno
17: BOgu łámemu: ták ku chwale Bożey wyznawáiąc: Ná=
18: gom wyřzedł z řywotá mátki mey/ y nágo řie tám wroceř:
19: Pan był dał/ Pan teř zás odebrał/ niechře chwalebne będzie
20: imię Páńłkie. A Piotr święty ták teř o tym mowi/ opowie=
21: dáiąc nam wiernym co nas potykác ma dla wiáry/ y iáko
22: to znofić mamy/ mowáiąc: Tác ieřt wola Boża/ ábyřcie wy
23: dobrze czynáiąc/ zátuláli gęby/ to ieřt/ nie vmieiętnořć głu=
24: pich ludži. 1. Pet: 2. v 15. A 3. v 9. Nie oddawáiąc złym
25: zá złe/ áni złorzeczeńřtwá/ zá złorzeczeńřtwo: owřzem rád=
26: řzey dobrorzecźcie: iako ři ktorzy wiećie iř ná to wezwáni ie=
27: řtesćie/ żebyřcie odźiedziczyli błogofłáwieńřtwo. A v 17.
28: Bo lepiej ieřt/ ábyřcie dobrze czynáiąc ćierpieli/ ieřliřby to
29: byłá wola BOża/ á niř złe czynáiąc. A káp: 4. v 19. A ták
30: ktorzyby to ćierpieli z woley BOżey/ niechayře duřze řwe/
31: oddawáią iáko wiernemu Stworzyćielowi: á to przedię
32: dobrze czynáiąc. Ktorymi řłowy to znácznie znác dáie/ iř nic
33: nigdy ná wierne/ z řadney řtrony/ przypářć nie może/ bes

woley

strona: 230

O řywocię Chriřtiáńřkim.

Liřt 230.

- 1: woley y dopuřzczenia Bożego: w ktorego řęku řá duřze/ ábo
2: zdrowie y řywot wiernych chwalcow iego: ktorych on řtrze
3: że iáko řrzenicę oká řwego/ Záchá. 2. v 8. Około ktorych/
4: Aniołowie iego oboz řwoy řtáwiáią/ y onych ná řęku řwych

- 5: nośzą. Pfál: 34. v 8. A 91. v 11. ktorých włoſy ná głowie
- 6: policzone ła: á żaden z nich bes woley Oycá niebieskiego
- 7: nie łpadnie. Luk: 21. v 18. Máth: 10. v 30. ták iż chociaby
- 8: do ogniá wrzuceni byli: ábo Lwom ku požárciu podáni/
- 9: Dáni: 3. v 20. A 6. v 22. iednák fie ich ogień nie tknie/ áni
- 10: Lwowie łzkodzić mogą: chociaż to rzeczy łrogie y nieme ła:
- 11: A iákożby człowiek zły/ bezbożny/ y niewłtydliwy łzkodzić
- 12: miał? ábo fie ná łlawę twą/ máiętności y zdrowie tárgnąć?
- 13: Gdyż też y zdrowie/ y moc/ y myłli iego/ nie ła włafney wo=
- 14: ley iego/ ále w mocy y władzy Oycá niebieskiego. Azaż nie
- 15: pámiętálz/ iż Saul człowiekiem był zápámiętáły/ y od du
- 16: chá złego opętánym: á wždy nic nigdy Dawidowi wierne=
- 17: mu vczynić nie mógł/ choć fie o to vłtáwicźnie włzyłtkimi
- 18: łpołoby łtárał? Azaż fie też o głowę náłzę/ Paná y zbáwi
- 19: ćielá náłzego Iezufá Chriftufá częłtokroć złosciwi żydowie
- 20: nie kułili/ áby go iákożkolwiek/ y co narychley zámondowác
- 21: byli mogli: á wždy mu nic nigdy vczynić nie mogli/ dokąd
- 22: godźiná iemu od Oycá/ y łpołob męki náznáczoney/ nie przy
- 23: łzłá? Toż małz y o vcźniách iego Pietrze/ Ianie/ Páwle rć.
- 24: ktorzy iáko wiele ná fię nieprzyaciół mieli/ y częłto iuż do
- 25: więźienia ná gárdło wydáni bywáli/ á wždy fie im nic łtać
- 26: nád wołá Bożą nie mogłó. Ani fie też tego bali/ ále BO=
- 27: gá łámego/ dla ktorego to włzytko ćierpieli: pámiętáiąc ná
- 28: náukę Miłtrzá łwe^{go}/ ktory im ták powiedźiał/ nie boyćie
- 29: fie tych ktorzy ćiałó zábijáią/ á nád to nic więcey nie mogą/
- 30: Máth: 10. v 28. Luk: 12. v 4. Ezá: 8. v 12.13. 1. Pet: 3.
- 31: v 14. A co Páwłá przypominałz gdzie mowi/ Bo ináczey (*marg*) Páweł komu każe, y iáko
każe z fwiátá wychodzić. (–)
- 32: mułielibyćie z łwiátá wyniść/ iákoby go ták rozumieiąc:
- 33: żeby on nam tymi łłowy wodze popułzczać miał/ żeby nam

strona: 230v

Dwunasta Rozmowa.

- 1: wolno było światu sie temu przypodobywać/ światu sie
- 2: łpodobác/ z nim łpokowác/ y iego łpolobem krzywdy łwey
- 3: dochodzić/ y bronić sie złym ludziom: tedy Páweł o tym ni=
- 4: gdy nie myślił/ áni to iego było przedsięwzięcie: poniewafz
- 5: tego wfzędz ná infzych mieyfcách zákázuie 2. Kor: 6. v 14.
- 6: 15. 16. Rzym: 12. v 2. Efe: 5. v 11. Ale tám o tym/ 1. Kor: 5.
- 7: v 9. pisał/ że sie wiernym nie godzi w Zborze łwym ludzi
- 8: złych y wfzetecznych ćierpieć/ áni z nimi łpokowác y towá=
- 9: rzyfzyć: owfzem ich Szátánowi oddác/ á od nich sie odłą=
- 10: czyć. Nie folguiąc im dla tego/ że ná świecie ludzi takich
- 11: dofyć/ ktorzy takie złości broią/ miedzy ktorymi przedię
- 12: wierni mięfzkác muřzą. Gdyż wiernym/ ná to co ludzie zli czy
- 13: nią/ ktorzy łą ná świecie/ á do Zboru wiernych nie należą/
- 14: pátrzyć nie trzeba: ále tylko ná domowniki wiary: ktorym
- 15: ćierpieć nie máią gdyby sie nierządnie łprawowali: ále ie od
- 16: łiebie máią odłączyć: iákom iuż powiedział. Otoż tá two=
- 17: iá wymowká iż iest ćielefná/ á z łercá iefzcze nie odrodzone=
- 18: go pochodząca/ w ktorym iefzcze záprzenia sie łámeo łiebie
- 19: niemálz/ iest bárzo łprořna y głupia: gdy oto z tymi wyro=
- 20: kámi Bożymi będzie porównaná. A choć bys też y ná pu=
- 21: łczą ábo miedzy fkály dla wwiárowánia sie krzyżá y ludzi
- 22: złych iść chćiał: tedybys y tám poćiechy nie nálazł: iefliż=
- 23: bys domá miedzy ludzmi będąc/ łáme⁸⁰ sie łiebie nie záprzał.
- 24: Bo áczbys wolnym był złych ludzi: ále niewiem ábys wol= (marg) Y ná puřczy poćiechy
nienaydzie kto sie domá nie záprzy łámeo łiebie. (-)
- 25: nym był Szátáná: ktory ná puřczy Iezulá Páná/ á nie w
- 26: domu rodzicow iego/ pokufámi łwemi náchodził. Ale cho=

- 27: ścią byś y Szátáná wolen był/ ále fwego włafnego ścią/
- 28: y požądliwości iego/ niewiem ábyś fie vchronił: wyiawfzy=
- 29: byś ná pułzczą odchodząc/ ścią fwe domá zoftáwił.
- 30: **VCZEN.** Ielli ták ieft iáko mowifz/ tedyby ich tym
- 31: fpołobem máło było zbáwionych. **NAVCZYCIEL.**
- 32: Toć pewna iż bárzo máło: bo z wielu wezwáných máło bę=
- 33: dzie wybráných. Ale ty nie ná to pátrząc mafz/ iefliżeś ieft

wierny

strona: 231

O żywoćie Chriściáńskim.

Lift 231.

- 1: wierny/ y Bogá miłuietz: Ale rádfzey ná to co fám Chriřtus
- 2: drugiemu ná to odpowiedział/ gdy fie tákże o to iáko y ty py
- 3: tál Luk: 13. v 23. 24. to ieft/ ábyś pytania tákiego zániecha=
- 4: wfyz/ oto fie ftárał/ żebyś mogł wnidź w ściąfną vliczkę.
- 5: Gdyż ich wiele będzie/ ktorzy w nią będą chćieli wnidź/ á
- 6: przedfię nie wnidą rc. **VCZEN.** Gdyfie ták co w
- 7: gromáde iednę wkłáda/ á nie mowi fie zołobná o ktorey ie=
- 8: dney rzeczy: tedy to trudniej może być porozumiano/ niż gdy
- 9: by fie to ná iedney rzeczy zołobná pokazáło/ coby y o infzych
- 10: miáło być trzymano. Mowi fie wobecz o wfzyřtkim ży=
- 11: woćie chriřtiáńskim/ ktory fie w zaprzeniu fámego fiebie
- 12: należy: A do záprzenia tego wfzyřtko fie to ściąga iákoś iuz
- 13: pokazał/ coby iedno woley BOżey w nas ábo w ćiele ná=
- 14: fzym/ y ná swiećie było przeciwnego. Otoż ábym ia to tym
- 15: lepiej od ćiebie poiąć y wyrozumieć mogł/ co fie godzi/ á co
- 16: nie godzi człowiekowi Chriřtiáńskiemu/ w czym mu fie zá=
- 17: przec trzebá/ á w czym nie trzebá. A ták iż to wiem że wfzyřt
- 18: kie rzeczy ktore fluzyc mogą żywotowi temu docześnemu/ (marg) Wfzyřtki rzeczy
- żywotowi temu fluzące ná trzech rzeczách záwisły. (-)
- 19: mogą być we trzech rzeczách zámknione/ to ieft/ W dobrej

- 20: ławie: którą gdyby kto wtrącił/ iako Pogánłki Mędrzec
21: powiedział/ nie ma co więcej wtrącić. Abo iako Sálomon
22: mowi/ lepiej jest imię dobre niż wiele bogactwá. Wtora/
23: W máiętnościách/ lub máłych/ lub wielkich. Bes ktorých
24: też żaden ná świecie żyć nie może. Bo teraz darmo nic ku
25: iádłu y napoiu iedni drugim nie dáią/ ále sie káždy o sie łtá=
26: ráć musí. Wyiawłzyby iuż do tego przyšlo/ żeby człowiek
27: máńtykę ná sie wziawłzy chlebá żebráć/ á pły cudze drażnić/
28: mułiał. Trzećia/ w żywoćie ábo zdrowiu/ ktore iuż nád má=
29: iętności/ y ławę jest miłsze. Bo woli człowiek wżytkich
30: máiętności pozbyć niż zdrowia. Y wywołanie z ziemie y
31: bezecność/ ná łobie odnieść/ niż gárdło wtrącić. Przeto
32: iż to náciężłza jest ćierpieć/ gdyby sie kto o zdrowie moje ku=
33: síł/ y ono mi odiać chciał. A przetoż rad bym to wiedział/

Hh iij

miął

strona: 231v

Dwunałta Rozmowá.

- 1: miałłbym sie ia temu w tey mierze bronić/ czyli sie zgoła do=
2: puscć bić/ y zabić? A zwłafzczá/ gdybym nie tylko mogł
3: sie obronić: ále też y onego łámego zabić/ iako on mnie zabić
4: chciał? Ponieważ to Bog w zakonie łwym rołkazał/ żeby
5: świádek fałszywy tym był karan/ co ná inłzego łwym fał= (marg) Iesli sie godzi zabić
tego ktorýby mię zabić chciał? (-)
6: łzywym świádectwem przywieść chciał. A iesli sie go=
7: dziło z rołkazania BOżego fałszywe^{go} świádká tym łkáráć/
8: co on myłłił przeciw drugiemu: á czemu by nie rádfzey zabić
9: tego/ ktorý miał wolá zabić drugiego? **NAVCZY=**
10: **CIEL.** O obronie przeciw temu ktoby przeciw tobie
11: ábo ktoremu inłzemu z wierných powłtał/ mowić będe. áleć
12: to naprzod ná ty łłowá tve powiádam; iż ty nic tego przed=

13: fię nie bierzefz/ áni práwie ná to pámiętać chcefz: co fię o
14: woley y opátrznofci Bożey mowiło. W ktorey fą wfzyfcy
15: wybráni iego/ iáko iedná źrzenicá w oku/ ták iz nic mátego
16: y wielkiego ná nie przypáfc nie może/ bes ofobliwego do=
17: pufzczenia Bożego. Nie rzkác żeby fię ná cię/ ábo ná kogo
18: infzego zły człowiek tárgnác miał/ y ciebie obrażić/ iákoby
19: cię Aniołowie ftrozowie twoi/ tobie od BOgá ku obronie
20: przyftáwieni/ (co fię iuz pierwey wfpominało) mieli do=
21: puścić obrażić/ zabić/ ábo co twoiego ieft od ciebie wziác:
22: ábo fię teź ná flawę twą (iáko ono Abfalom powftał był
23: przeciw oycu fwemu Dawidowi chcąc go zabić y krole=
24: ftwo mu odiać/ á Semei mu złorzecząc) tárgnác: iefliźby
25: iuz w tym rofkazania y pozwolenia Bożego nie mieli. Abo=
26: wiem gdybyś ty ná to baczenie iákie miał/ á cálebyś fię ná
27: Bożą opátrznofc fpufczał: tedybyś nigdy tákowych figo=
28: wych liftkow Adámowi y Ewie zwyczáynych nie vzywał:
29: áni byś fię ták przeciw tym przypadkom vzbriał/ iákobyś
30: ie mocą fwą y opátrznofciá obrażić y zwyciężyć mogł. A=
31: zaź nie wiefz/ iz Bogá żaden zwyciężyć nie może/ áni odwro=
32: ćić poftánowienia iego: gdy iuz od niego dekret wynidzie?
33: A ty/ gdybyś fię ták fprowować chćiał: nie cobys innego

działał

strona: 232

O żywoćie Chriftiáńskim.

LiŃt 232.

1: działał: iedno żebyś fię Bogu fpzeciwiáł. Co iefli maŃz iá
2: ki zádatek ducha Bożego/ y fam rozładzić mozeŃz. Wyiaw=
3: fzy byś wolał z Pogány ták trzymác/ iz fię ná Ńwiećie wfzyt
4: kie rzeczy z trefunku dzieiá/ á nie ták iáko wierni trzymáią:
5: że Bog wfzyftkim włáda. Azaź nie pámiętaŃz/ co zá náukę
6: y przeltrogę zoŃtawił Chriftus Pan vcźniom fwym w tey

7: mierze? Aż nie wiesz iż gdy im to naprzód opowiedział/
8: iako ich wiele złego náfládowác miáło/ że ich przeffládowác
9: miano/ do więźienia podávác/ y przed Krole y Stárofty
10: dla imienia iego przywodźić/ iako fie iuż też to przypominá=
11: ło. Tedy dopiero w tym ich też vpomina/ áby nic nie my=
12: flili o obronie: to iest/ o tym coby tám mowić mieli: obiec=
13: iąc im to/ że y vftá y ducha takiego wźiác mieli od BOgá/
14: ktoremu fie żadni przeciwnicy fprzeciwić nie mieli/ Math:
15: 10. v 19. Már: 13. v 11. Luc: 12. v 12. A 21. v 14. 15. Co
16: gdybyś y ty ná fercu fwym miał wyráżono/ tedybyś ták nie
17: mowil/ áni ták o tym myflil: iako fie z tych flów twych po=
18: kázue. Ale byś fie cále ná opátrznóć y obronę Bożą fpu=
19: ścił/ y ták byś fobie závždy tufzył y myflil. Iż choćby co
20: ná cię z woley Bożey przyfzło: on by cię zás fám z tego wfzy
21: tkiego wybáwil/ y iákobyś fie w onym przypadku rządźić
22: miał náuczyl. Aliściiby y to iefzcze ku temu pomocá iedną
23: mogło być/ gdybyś też y ná ono pámiętał/ co ludowi Izrá=
24: elskiemu około męžoboyftwá od BOgá powiedźiano było.
25: że gdy kto drugiego z przygody zábil/ nie będąc mu przed=
26: tym nieprzyacielem/ áni nań czyháiąc: tedy to fobie BOg
27: fám przyczyta mowiac: iż on ták chćiał/ żeby człowiek ten
28: zábity był/ przeto też męžoboycę takiego tráćić nie kazał.
29: 2. Moy: 21. v 12. A iefliż o to zábic bes woley y dopuřcze= (marg) Zábic nikt drugiego
nie może bes dopuřczenia BOżego. (–)
30: nia Bożego ieden drugiego nie może: á czemuż byś ty o obro
31: nie ták pilnie myflić y ftárác fie miał? gdy iefzcze nic takie=
32: go ná cię nie przyfzło? Aż by Bog przedfię nád tobą wo=
33: ley fwey wykonać nie mogł: gdyby to iuż ták chćiał mieć?

choćiaż

Dwunafta Rozmowa

- 1: chociażbyś ty niewiem iako opátrzny y gotowy był bronić
- 2: fie láwego? gdyżby o to y drwá rąbáiąc/ mógł cię drugi
- 3: zabić/ od ktorego byś fie ty nie ípodziewał nic złego/ áni by
- 4: on też tobie myślił co przeciwnego/ 5. Moy: 19. v 5?
- 5: Ale to ná ítronę puściwłszy/ toć ielzczę ktemu powiádam: iż
- 6: mi fie wywod twoy namniey nie ípodoba/ ktoregoś vzył z
- 7: tychże 5. kłiąg Moyżelzowych káp: 19. v 12. chcąc to poká=
- 8: zác/ z rofkazáney kaźni fałszywych świádkow (ktorzy to ná
- 9: íobie odnośić mieli co ná drugiego świádectwem íwym
- 10: fałszywym wewlec vsiłowáli) żeby fie tobie nie tylko go=
- 11: dźiło bronić temu/ ktoby cię bić chciał/ y onego w obronie
- 12: zabić/ iefliby on ciebie zabić vmyślił. Mowięć to iż mi fie
- 13: namniey nieśpodoba/ á to dla tego: iż ieft przeciwny y roz=
- 14: íądkowi zdrowemu/ y temu tám zakonowi/ o fałszywych
- 15: świádkách/ Moyżelzowemu: á do Chrístuśá z nim áni po=
- 16: myflay. Bo on takich vcźniow nie chce/ áni go tákowi z
- 17: krzyżem nálládowác mogą. Bo krzyżá żadne^g ná íię wźiác
- 18: niechcą: ále chociażby gi ná nie Bog włożyć przez kogofz=
- 19: kolwiek chciał: tedy go oni do íiebie przypuścić niechcą.
- 20: Táki rownie iako złońnicy y íwowlnicy niektorzy dźiáliáią/
- 21: ktorzy ono Woźnego z pozwámi do íiebie nie przypuśzczá=
- 22: iá: ále iefli mogą/ tedy ielzczę Woźnego ítłuką y pozew zieść
- 23: każá: á pod czás też y zábijá. Abo iako drudzy dłuźnicy
- 24: w wiązánia w dobrá íwe nie dopuśzczáią/ tym/ ktorzy ie prá
- 25: wem przekonáli. Infzac to ieft rzecz/ ktorą Moyżelz ludo=
- 26: wi Izráelśkiemu/ z woley Bożey/ o práwnych poítępkách/
- 27: około świádkow rofkázował: á infza co ty Chrístianinem
- 28: chcąc być/ o obronie w potrzebie íwey mowísz? Ondźie tá
- 29: rzecz ieft miánowicie rofkázána y w kłięgi wpiśána: á o

30: twey tey obronie niemáľz nic w nowym Teřtámenćie: ná
31: ktorym ľámy Chriřćiánie przeřtawáć máią: á nie ná zako=
32: nie Moyřezowym: ktory do nas iuř nic nie należy: iáko řie
33: to przedtym pokázowáło. Więć ięřcze/ ondźie práwo mu=

řiało

strona: 233

O żywoćie Chriřćiáńřkim.

Liřt 233.

1: řiało być o tych řwiádkách pilne y wierne: á tám dopiero/
2: ięřliřby byli w fáľzu doznáni/ karánie na řobie odnořili. A
3: ty ľam/ bes práwá/ zábić byř chćiał w obronie tego/ ktoby
4: przećiw tobie powřtał? Ano nie tylko Moyřez/ ále y inřzy
5: Pogáńřcy zakonodawcy nigdy tego zábijáć nie pozwaláli/
6: ktoryby drugiego zábić chćiał: ięřliř go przedřię nie zábił:
7: choćiařby tá rzecz pewnymi řwiádectwy pokazána była.
8: Ale karánie ináķřze przećiw tákowym wřtawiali. A ty byř
9: bes tego wřzytkiego/ zgoła ľam zaráz/ káďde^{řo} zábić chćiał/
10: řile řwey wřaiáć/ ktoby iedno przećiw tobie powřtał. Ořo=
11: bliwyeř ty řolnierz/ iákiegoř zuchwáłego á nie ćierpliwe=
12: go Hetmáná? A pewnie nie onego naywyeřřzego/ nam od
13: Bogá dánego/ ćichego y pokorne^{řo} Hetmáná Ieřuřá Chri=
14: řtuřá? O ktorym to Piotr řwięty piřze/ nas nápomináiąc/
15: řebyřmy zá nim řtopámi iego chodźili/ to ięřt/ ábyřmy řie ták
16: ře w doległóřćiach nářzych y potrzebách řpráwowáli/ iá=
17: ko řie on teř pierwey řpráwował: ták o tym mowiáć: 1. Pet:
18: 2. v 19. 20. řć. Ięřt tu co chwalić/ gdy kto dla řumnienia Bo=
19: řego/ řrářunki odnoři/ będąć nieřpráwiedliwie ábo nieřtu=
20: řźnie wřapiony. Lecř á co z tąď zá řławá/ gdybyřćie grze=
21: řřząc/ zá to polićřkowáni byli/ y ták byřćie to ná řobie odno=
22: řili? Ale gdy dobrze czyniáć bywáćie wřapieni: á przedřię

- 23: to łkromnie ćierpicie: tedy tá rzecz iest przyiemna v BOgá:
24: Gdyżeście też na to wezwáni. Poniewałz y Chrifus Pan/
25: vćierpiał zá was/ zoftáwuiąc wam przykład: ábyście ná=
26: łłádownáli łtop iego. Y táńże záraz vkazuie w czym go
27: wierni náłłádownáć máią/ gdy ták dáley mowi: ktory grze=
28: chu nie vczyńił/ áni náležioná była zdráda w vsćiech iego.
29: A vždy on/ będąc z potwarzá nieiáką złáiiány/ nie odłáio=
30: wał: á ćierpiąc/ nie groził. Ale fwą krzywdę oddawał te=
31: mu/ ktory łpráwiedliwie łádzí. Co włzyftko nie ku ktore=
32: mu inłzemu końcowi nápiřano iest/ iedno ku temu: ábyřmy
33: też y my idąc zá tym Wodzem řwym/ będąc ludźmi złými y

li

grzeřznymi

strona: 233v

Dwunařta Rozmowá

- 1: grzeřznymi/ łkromnie włzyftko przykładem Chriftuřowym
2: ćierpieli: á łámi łie krzywd řwych nie mřćili/ áni też łámi
3: łiebie odbijáńim iákim bronili: Iáko ono y Páweł mowi/
4: Rzym: 12. v 17. Nie oddawáycie nikomu złým zá złe/ v 18.
5: Iesli może być ile z was iest/ ze wřzemi ludźmi w pokoiu ży=
6: wćie v 19. Nie mřzcząc łie łámi namileyřzy: ále dayćie plác
7: gniewowi: gdyż ták iest nápiřano: Moić iest pomřtá/ iác
8: oddam mowi Pan. Otożby o tym łepiey myřlić/ niź o o=
9: bronie/ ábo pomřćie/ ktorás ty przypominał. Ale ábyř
10: łie tym łepiey obaczyc mogł/ á w tey mierze łámeo łie łie=
11: bie/ y tákiego wyniořłego vmyřłu řwego záprzec: Pytam
12: ćie/ czymbys łie y iáko bronieć chćiał/ gdybyć kto zdrowie
13: odiać myřlił/ áboby ćie vbić/ ábo co twoie^g od ćiebie chćiał
14: wřziąc? **VCZEN**. Pokiby prawá řtawáło tedy prá (*marg*) Iesli łie godzi bronieć temu ktoby
zábic chćiał wiernego, ábo czym łie bronieć. (–)
15: wem/ á gdzieby do práwá trudno było/ áboby go nie řtáło:

- 16: więc tám dopiero lewem/ to ieŝt kto mocniejszy ten lepŝy.
- 17: Iáko bych mogł/ tám bych ŝie przeciwnikowi odeymował.
- 18: Gdyŝ y mrowká/ gdy ią kto ŝćifka broni ŝie y káfa: á iá bych
- 19: miał być pniem niemym/ ktoryby káždy ktoby iedno chćiał
- 20: mogł rębác y ŝieć/ iáko ten ktory ŝie bronić nie moŝe. Ale ia
- 21: ŝem wŝdy ieŝt człowiek/ á ktemum nie ieŝt ŝadnym Stoi=
- 22: kiem/ tedy ŝie wŝdy bronić chcę: gđzie moŝe być práwem/
- 23: tám práwem iákom rzekł/ á gđzie ŝie co inŝzego przyda/ ŝe
- 24: do práwá trudno/ więc do kordá/ ábo cŝego inŝzego/ cŝegoby
- 25: teŝ nieprzyáciel moy przeciw mnie wŝywał. **NAVCZY=**
- 26: **CIEL.** O práwie/ teraz nic mowić nie będę: bo ŝie o tym
- 27: moŝe potym nieco powiedŝieć/ ábo ŝie y to fámo rozwiáŝe/
- 28: gdy ŝie w przod ná obronę/ ná ktorą ŝie odwoływałz/ odpo=
- 29: wie. Ale cię ieŝcŝe wprzod pytam: Maŝli ty przedię
- 30: wołá być Chriŝtiáninem? y nád to chceŝli zá Chriŝtuŝem
- 31: chodzić/ chociaŝ ŝie tám bronić myŝliŝ? **VCZEN.** Chcę
- 32: zá pomocá BOŝá/ y mam tę wołá zá Chriŝtuŝem chodzić.
- 33: **NAVCZYCIEL.** A wieŝ ŝe teŝ to/ iż Pánowie pokorni y

ćifzy

strona: 234

O ŝywoćie Chriŝtiáńŝkim.

Liŝt 234.

- 1: ćifzy nierádzi ŝług waŝniwych y ŝwowlnych chowáią? ále
- 2: tákie rádzi widzą y tákich ŝobie ŝzukaia/ iákowi fámi ŝá? A (*marg*) Káždy Pan podobnego obyczáiom ŝwym ŝługi ŝobie ŝzuka, y tákiego miŝuie. (-)
- 3: o Chriŝtuŝie tám zdawná prorokowáli Prorocy/ iż on miał
- 4: być ćichy y ŝkromny/ ŝe głofu iego ná vlidy ŝlychác nie mia=
- 5: no: á on teŝ niemiał trćiny náłomioney dolámowác: áni
- 6: knotá kurŝącego ŝie dogálŝác. To iuŝ widŝiŝ opifaná ći=
- 7: choŝc iego. Ieŝcŝe/ miał teŝ być przed tym ktoby go bił
- 8: tám milŝącym/ iáko owcá przed tym ktory iá ŝtrzyŝe. A ty

- 9: chcąc być Páná tego sługą/ y Mistrzá tak ćierpliwego
- 10: y skromnego vcznie: przedię/ zuchwałym chcelz być y
- 11: sámeo siebie bronić. Iákoby ćię Pan ten y Mistrz miał
- 12: w poczet sług y vczniow swych przyiąć: ielibyś sie pier=
- 13: wey w tym wśzytkim nie záprzał: y tego wśzytkiego domá
- 14: przy pierwśzym oycu Adámie ziemłkim nie zostáwił: y z
- 15: nim sie iuz ná wieczne czáfy nie pożegnał: A dopiero/ iáko
- 16: dziećię nowo národzone/ á iáko iedná owieczká pokorna do
- 17: nie^{go} nie przytał: A tam go dopiero náśládował y sługą iego
- 18: został. Ale powiedz mi możeli też kto być vcznie Chrístu= (*marg*) Możeli kto vcznie
być Chrístufowym do kordá sie przywieszuiąc? (-)
- 19: sowym/ á przedię sie do kordá przywieszowác/ ábo sie nim
- 20: z nieprzyaćioły potykác?
- 21: zaż też y sámi Apóstołowie Chrístufowi kordow nie mieli?
- 22: izali też y z nimi zá Chrístufem nie chodzili? A wždy im
- 23: tego Chrístus nie gánił/ áni im kordá odrzucác kazał. Ow=
- 24: szem ielzcie to nákoniec powiedział/ iáko Lukasz świadczy:
- 25: kto ma suknią niech ią przeda/ á kord sobie kupi. A tak/ iż
- 26: nie tylko kordow ktore przedtym mieli Apóstołowie iego/
- 27: od nich nie odpáśował/ áni im ich odrzucác/ ále rádźzey ku=
- 28: pić/ kazał: tedy to pewna że im obrony y bićia swych prze=
- 29: ćiwnikow nie odeymował/ áni zákázował. Bo krzczyli (*marg*) A czemuż Chrístus
dopuźczał zá sobją Apóstołom z kordy chodzić. (-)
- 30: to/ kord kázác kupić/ ábo go dopuźczác nośic/ ieliz byś go
- 31: vzywác nie miał? rozładź to sam. **NAVCZYCIELL.**
- 32: Tego ia przed tobą przec nie będę/ iáko rzeczy pewney y iá=
- 33: sney/ iż Apóstołowie/ dwa kordy mieli/ y z nimi zá Pánem

- 1: pokornym chodzili. Y to też wyznawam iż tak Pan Ie=
2: zus Chrifus do nich mowił/ kto ma suknią niech ją przeda/
3: á kord sobie kupi. Ale żeby tą mową śwę y ćierpienim do
4: czáfu onych kordow/ z ktorými chodzili/ miał to w nich v=
5: twierdząc y tego im pozwalác/ że fie im z kordy ná potym
6: y towarzyfzom ich/ chodzić godziło/ á to dla iákicy ćielefney/
7: światu przywoitey/ obrony/ y zemfzczenia fie krzywdfwych
8: tegoć żadną miarę pozwolić nie mogę: áni mi fie też to go=
9: dži: ponieważ w náuce Páńfkiey co infzego nayduię/ kor=
10: dom tym/ obronie ćielefney/ á z pomfżą złączoney/ bárzo
11: przeciwnego. Iáko gdybyś fam/ z pilnością á z dobrym
12: rozfádkiem/ iednę ácz nic kápitulę piątą v Mátheufzá/ o o=
13: nych błogofławieńfchwách/ ktore fwym vcźniom Chrifus
14: opowiedał/ przeczytał: A wważył byś to/ wczym ie Chri=
15: ftus záfádzil: y do częgo ie przywiązał: tedybyś to y fam
16: dobrowolnie zeznác musiał: że fie nigdy z kordy błogofłá=
17: wienfstwa ony niezgodzą: áni z obroną ábo pomfżą tą/ ktorą
18: by fie ieden drugiemu/ wedle ciálá/ y biegu światá te^{go}/ zá=
19: ftáwiác miał. Gdyż tám ćierpliwe/ ćiche/ pokorne/ fprá=
20: wiedliwofci prágnaće/ pokoy czyniące/ y pokoy miłuiące/
21: y prześládownie odnofzące záleca: á nie ty coby wnet/ wet
22: zá wet/ oddawali: coby nic vcierpieć niechćieli: ále by fie/
23: iáko nieme mrowki/ dotknieni będąc/ od kogo fámi fie zaráz
24: vkáfzenim kordowym/ ábo ná koniec fłowkami zemścili.
25: **VCZEN.** A czemuż wždy Iezus Pan vcźniom fwym
26: kordow ćierpiał/ y onym z nimi zá fobą chodzić dopufzczał?
27: **NAV CZYCIEL.** A czemu im y infzych wiele rze= (*marg*) Wiele rzeczy Iezus vcźniom
fwym dopufzczał co potym po wzięćiu duchá S. porzucáli. (–)
28: czy dopufzczał? á nákoniec drugich nie wfpominał? ktore
29: potym były im obiáwione/ á oni ich też wzywać przeftáli.

30: Iáko ná przykład. Izali kiedy Chrifus Pan zákázował

31: vcziom fwym/ onych ceremoniy zakonnych/ á miánowi=

32: cie/ Obrzezánia y Sábbátow/ rc.? to pewna iż nie zákázo=

33: wał. Bo nierzkąc áby ich zákázác był miał/ ále ich też y

fam

strona: 235

O żywócie Chriściáńskim.

Lift 235.

1: fam pilnował. A wždy to potym z obiáwienia ducha Bo=

2: żego/ ktorego wzięli/ porzucili: chociaż sie tego przedtym od

3: Páná y Miítrzá fwoiego nie vczyli. Abo iefzcze/ A gdzie

4: pierwey to od Páná Iezufá fłyfzeli/ że z Pogány zgodnie/

5: procz obrzelki y vftaw zakonnych BOgá chwalić mieli?

6: ábo gdzie też y onych náuczáli/ y ku fpolney wierze wzywá=

7: li? tego nie pokażefz. Owfzem iefzcze rzecz temu przeci=

8: wną: to ieft/ gdy im ták mowiono: Nie chodźcie ná drogę

9: Pogánow/ áni do miałt Sámárytáńfkich/ ále tylko do o=

10: wiec zginętych z domu Izráelkiego. Otoż iáko ty rzeczy

11: cierpiál Iezus Pan do czáfu: á o drugich ich iáfnie nie náu=

12: czał: tákże też y o tych kordách nie wiele sie z nimi zábá=

13: wiał: iákoby miánowicie onych zákázuiąc. Ale gdy ich ku

14: wfelákiey pokorze/ fkromności/ cíchości/ y cierpliwości

15: przywodził: iáko o tym ná wielu mieyfcách małz/ gdzie im

16: trudnoći/ krzyże/ przelládowanie opowieda/ á przedfię sie

17: im mścić nie każe: tedy iuż tám znacźnie kordy/ y infze wo=

18: ienne nacznia/ od nich odrywa. A czyni to z tym doklá=

19: dem/ że im iefzcze wiele powiádác y onych náuczác miał:

20: czego ná on czás znośić nie mogli. Lecź ich tego wfzyftkie=

21: go duch on fwięty ktorego im obiecował miał náuczyc: y

22: do wfzelkiey prawdy onych doprowádzić. Ták to tedy ro=

23: zumieć małz: iż Iezus Pan przyfzedł ná lud gruby/ cíele=

- 24: lny/ á kárku twárdego/ y lercá namniey nieobrzezánego/ á=
25: ni zmiękczonego: ále práwie iáko kámień twárdego. Nie tyl
26: ko też z łtrony zakonnych łpraw zábáwionego: ále też y ony=
27: mi wltáwámi Oycowłkimi/ ták bárzo wwikłánego/ że z ni=
28: mi trudno było zaráz co poczynác gruntownego y budowá=
29: niu przyłtoynemu potrzebnego. A ták łie z nimi mułiał
30: powoli y zlekká obchodźíc/ iáko z iedną rolą rozmáitymi
31: chwałtámi/ drzewem/ chrołtem/ ciernim y ołtem zárołłá.
32: Gdzie więc niełżá zaráz łtrzałkiem/ y iednego roku włzyłt=
33: kiego wypráwíc: ále tylko co grubsze^{go} y wietłzego naprzod

li iij

wzrułżyc

strona: 235v

Dwunałta Rozmowá

- 1: wzrułżyc: á potym zlekká y powoli korzenie/ á nákoniec y
2: perze łzkodliwe wybrác. A dopiero broná dobrze vpráwíc.
3: Abo iáko budownicy mądrze y dobrze w rzemiełle łwym bie
4: gli/ choćiáż iuż ma dołyc drzewá wypułzczonego: iednák
5: nie zaráz z onego/ iáko iest ze pniá łpułzczone y z lálá przy=
6: wieźione buduie: ále wprzod gálęzi okrzelze/ potym łkorę o=
7: bija/ á nákoniec pod łznur łztáchuie/ y ciełze: á oćioławłzy
8: heblem ołtátek gładzi. Toż dopiero porzádnie fundáment
9: zálóżywłzy/ iedno ná drugie kładzie. Tákżeć y Pan náłz
10: Iezus Chrıstus czynił/ z onym grubym ludem/ iáko z iákim
11: łękwátym drzewem: choćiáż iuż z dawná od Bogá ná bu=
12: dowánie domu Bożego náznaczoney: że też z niego niezá=
13: raz ku ćźci Oycá łwego dom budowáł: ále łie z nim wprzod
14: rozmáitymi łpołoby obchodził: oń łie łtárał/ y on łobie goto=
15: wał. A zwłázczá one biedne y podłe rybitwy łwe: ktorzy nie
16: tylko domem tym mieli być: ále gi też łámi mieli budowác.
17: Przeto onym łámym wiele łolgował: głupłtwo ich y nie

- 18: vmiejętność wielką często cierpiał: (aczkolwiek też prawdzie pod
19: czas ostro strofując i łajając: ale wszędzie więcej znosząc i prze=
20: gładając) aby też i oni napotym/ także i z drugimi obcho=
21: dzieć mieli: gdyby też z nich dom BOgu wystawić chcieli.
22: Choć im tedy długo sam przy bytności fwey kordow cier=
23: piał: ani z nich odpasował: wżakże potym po odeściu (*marg*) Duch S. ludzi odmienia. (-)
24: fwym/ gdy im ducha świętego/ od Oycy wziętego posłał:
25: wnet ich z nich rozpasał: i miałto tego coby i fami mścić
26: krzywd fwych mieli/ albo onymi kordami fwymi kogo bić/
27: tak cierpliwe owieczki bez rogow uczynił: że nie rzkać aby
28: i mścić byli mieli krzywd fwych/ albo i sobie za zelżywość
29: poczytać/ ale i ielzcie z nich wefelili i radowali. Przedtym (*marg*) Piotr S. co sobie
przedtym za zelżywość miał, z tego i potym radował. (-)
30: zdala i rzecz Piotrowi zelżywa/ gdyby Pan iego miał był
31: co w Ieruzalem od Książąt żydowskich cierpieć: bo od tego
32: Pana odwoził/ i folgować mu sobie radził: dla czego też
33: Szatanem nazwany był. Ale gdy duchem i mocą zwierz=

chu

strona: 236

O żywocie Chryścińskim.

Liść 236.

- 1: chu obelczony był: tedy i z drugimi z tego wefelił/ gdy od
2: infzych bity był. To widził/ iż kiedyby im kordy albo pom=
3: fta z obroną pozwolona była od Pana/ nigdyby i z vbićia
4: nie wefelili. ale radzcy o pomście/ odpowiedzi/ albo aczkolwiek nic
5: o obronie mylili: Ale iż im iuz to przez ducha świętego od=
6: ięto było: przeto i miałto pomsty i obrony wefelili.
7: **VCZEN**. Ale czemuż im wszędzie/ iuz prawie przed śmier=
8: cią fwą/ przedawszy suknią kordy kupować kazał? **NAV**=
9: **CZYCIEL**. Widzi mi iż tam nie ielt tak zgoła pro= (*marg*) Czemu Chrystus kazał
Apostołom kordy kupić. (-)

10: Ite rofkazanie/ żeby sobie kordy kupili: ále fie coś inźzego w
11: słowach tych tám zámyka. Co iż nie może być z tych fá=
12: mych słow ktore ty wípominałz wyrozumiano/ bes słow v=
13: przedzáiących y w pozad idących: przetobym rad/ ábyś mi
14: tę tám rzecz włyftkę/ iáko iest od Ewánielifty opifaná po=
15: wiedział: ábychći dopiero słow tych wyrozumienie y vmyłł
16: w nich Páná Chrístułow pokázác mogł. Chcę tedy to od
17: ćiebie słyszec/ iáko o tym piŕze Lukafz? **VCZEN.** Lukafz
18: káp: 22. v 35. ták profto piŕze/ Y rzekł teŕ do nich. Gdym
19: was pošyłał bes łumek/ y kálety/ y łkorni: izali wam czego
20: niedoštawáło? A oni rzekli/ nic. Rzekł im tedy: Lecŕ te=
21: raz/ kto ma łumki/ niech ie weźmie/ tákŕe y káletę/ á kto nie
22: ma/ niechŕe przeda łuknią/ á kupi kord. Boć to wam po=
23: wiadam/ żeć fie iefzcze to co nápiŕano iest muŕi ŕpełnić we
24: mnie. To (mowię) y z bezboŕnymi počytány iest. Boć
25: to/ co około mnie (iest nápiŕáno) koniec ma. A oni rzekli:
26: Pánie oto tu dwa kordy. A on im rzekł/ doŕyć iest. Náđ to
27: niewiem coby więcey ku tey rzeczy ŕciągác fie tám miáło:
28: bo iuŕ potym rzecz inŕŕą Ewánieliftá zácŕyna.

29: **NAVCZYCIEL.** Acŕkolwiek to prawdá iest/ iż fie
30: iuŕ tu końcy tá rzecz/ á potym fie nowa zácŕyna. Ale záś nie
31: zgoła fie łtąd počęła/ odkádeś ią ty zácŕzył: ále naprzod z
32: onego pošwarku Apoŕtolŕkiego/ o zwierzchnoŕci y przelo=
33: żeńŕwie/ o czym fie zámowili byli miedzy łobą/ dumáiąc o

ćieleŕnym

strona: 236v

Dwunaŕta Rozmowá

1: ćieleŕnym ŕwiátá tego pánowánium Chrístułowym/ iáko
2: Krolá wielkiego y zacnego: iáko przedtym krolował Da=
3: wid y Sálomon. Od czego gdy ich Pan odwieŕć chćiał/ iá=

4: ko y przedtym działał: á oni przedię tego do fercá przypu=
5: ścić y wyrozumieć nie mogli: że im on zálecał duchowne kro
6: leftwo v oycá swoiego: w którym z nim mieli siedzieć v fto=
7: łu iego. Tedy tám dopiero do Piotrá iednego/ rzecz fwą o=
8: bráca: vkázuiąc w nim iednym/ to wżyftko/ co fie z nimi
9: działało: to ieft/ iż chociażz ich szátan kuśił/ y onych iáko pże
10: nicę ná przetáku przefiac chćiał: iednák fie oni w tym nie=
11: czuli. A to w tym że im idąc do Ieruzálem to opowiadał:
12: iáko poimány/ bity/ vplwány/ y ná krzyżu zámordowány
13: miał być. Co im też przy oney oštáteczney wíeczery/ onym
14: chlebá łamánim/ y kubká rozdawánim ponawiał/ y fłow=
15: nie toż wydánie fwe y zámordowánie wfpominał: y o zdray
16: cy fwym opowiadał/ Máth: 26. v 31. Már: 14. v 27. 18. A
17: wždy oni przedię onego niebespieczeńftwá y ścifnienia zá=
18: łofnego Páná fwego nic do fercá przypuścić niechćieli: áni
19: o krzyżu Páná fwe^{go} pomyfláli: owfzem sobie dobrze tużyli.
20: Co z iednego Piotrá łácno poznałz. Iż gdy mu iuż to Pan po
21: wiedział/ iáko fie o nie szátan ftárał/ á iáko fie on też zá nim
22: modlił/ áz ci on miáfto tego coby fie vniżyć był miał/ to dá=
23: ley w lás: gdy fie ono ná fwe cíelefne síły ogládał. Ták prá
24: wie sobie tużąc/ żeby on sám Páná fwego obronić był miał:
25: ábo nákoniec ták fie mężnie przy nim oprzeć/ żeby też przy
26: nim gárdło fwe połóżył. Co też y infzy flubowáli. Mát: 26.
27: v 35. Már: 14. v 31. Lecż Pan vpátrując ták iego/ iáko y
28: wżech innych/ cíelefne ono rozumienie: á vpátrując to że fie
29: ná nim oneyże nocy wżyfcy zgorfzyć mieli: y od niego odbie=
30: żeć/ łámego zoftáwiwfy: iáko infzy Ewánieliftowie dokła
31: dáią: przeto iefzcze chcąc ich znácznie (ále wždy nie zgoła/
32: áni też iákimi fłowy oftrymi) ftrofowác/ y od tákíey dumy
33: ich nikcemney odwieść/ y błąd ich onymże pokázác: tedy im

1: naprzod to przypomina: iáko gdy ich przedtym od siebie po=
2: fylał/ bes cielesnego iákiego/ w pieniądze/ żywność/ y obro=
3: nę zwierzchną/ opátrzenia: że im przedię ni ná czym nie
4: śchodziło. Ato gdy oni spuściwfy sie ná słowo iego/ to co
5: im rofkazał czynili/ z sprostoty/ nic ielzczę nie myfląc o iá=
6: kim pánowaniu. Otoż iákoby im ták chciał rzec: Gdy=
7: byście y teraz/ nic tego przedię nie biorąc/ czym sie, widzę
8: zábawiać/ myfląc o tym żebyście mnie/ y siebie obronić y
9: záchować mieli: tákże sie zgoła iáko przedtym ná mię spu=
10: śczáli: tedy choćabyście nic swego nie mieli/ áni ku żywno=
11: ści/ áni ku obronie: choćby niewiem iáko swiát y Szátan
12: przeciwno wam powtał: przedięby sie wam nic nie stáło
13: złego. Ale ponieważ to dobrze po was baczę/ że sie bárzo
14: ná swe síły oglądacie/ y bárzo też wiele o sobie trzymacie/ á
15: męstwo swe pokázac myflicie (Acz ia to dobrze wiem ze
16: mię przedię odbieżyć/ á drudzy sie mnie práwie záprzy=
17: cie) wfzákże iż sie wam spodoba przy mnie potykac/ y mnie
18: obronić: Otoż wam to iuż opowiedam/ że sie iuż czás ná to
19: gotowac. Ponieważ bliżkie iuż iest vtrapienie/ y tá niebe=
20: spieczność. Ktoreybyście wolni byli/ gdybyscie tę dumę
21: wyfoką z fercá wyrzucili/ á ná opátrność sie y obronę Bo=
22: żą spuścili. Lecz iefli iuż ták w vmysle swym stac chce=
23: cie: tedyby czás suknią przedac/ á kord sobie kupić. Gdyż
24: tá obroná ná ktorą sie wy oglądacie/ y o ktorej myflicie/ bes
25: kordow być nie może. Ktore słowá/ gdy Apóstołowie
26: vflýfzeli/ tedy dopiero ták ná nie wedle prostoty swey odpo=
27: wiedzieli. Oto tu są dwa kordy. Ták sobie tufzac/ że ony=

- 28: mi łámyimi/ łtoiąc męźnie przy nim/ dofyć wšytkiemu včzy
29: nić mieli. Ale iż nic ná Boże poštánowienie/ y ná onę prze=
30: łtrogę Miłtrzá łwoiego dbác niechćieli/ áni też vmyłłu Pá
31: ná łwego poięli: przeto on vřágáiąc oney ich ćielełney gnu=
32: łności/ ku poięćiu łpraw Bołkich namniey nie pochopney/
33: mowi: dofyćci. To iełt/ iákoby rzekł/ iużeście wygráli: bárzo

Kk

wiele

strona: 237v

Dwunałta Rozmowá

- 1: wiele tymi kordy zwoiuięcie: y iuż pewnie nimi poštánowie
2: nie Bogá Oycá mego odwroćicie: y piłmo Prorockie/ kto
3: re o mnie iełt/ áby łie nie łpełniło/ závšćiągniecie. Y iełt
4: tu coś podobne⁸⁰/ w tych Apołtolách Chriłtułowych dźiat=
5: kám máłym/ á w rozłádku łłábym: A w Chriłtułie zás/
6: iełt podobieńłtwo Oycá bącznego/ á mądrze dźiatek łwych
7: chući y miłości dołwiadcźáiącego. Bo Oćiec mądry y
8: bączny/ chcąc wyrozumiec vmyłł dźiatek łwych przeciw
9: łobie/ y to ku czemuby łie też ony bráły: tedy ich więc częłto
10: rozmáitym łpołobem dołwiadcźa: á tym ich ku łobie/ y ku
11: łepłzey ná potym bączności wpráwuie. Przeto powiáda
12: przed nimi niebełpieczności: ábo łie też rzkomo pod czás
13: przed nimi komu bić każe: á przed dźiatkámı łie tego vłkar=
14: źa y obrony od nich źáda: Aliłści dźiatki w ktorych ma być
15: co męłkiego/ do rozgi ábo do trzciny łie vćiekáią/ ábo łádá
16: trzálkę w ręce biorą y do Oycá mowią. Oto tym Tátu/
17: ábo Nánušiu/ zábiję tego co ćię bił: á to go ták bić będę.
18: A Oćiec też widząc chuc dźiećińłką mowi/ dobrze miły ły=
19: nu/ zábijesz tym y pomłściłz łie krzywdy moiey. Tákże łie tu
20: práwie Chriłtus z miłymi dźiatkámı/ á wielkimi prołtaki
21: łwymi w rzecźách niebełkich obchodźi: y ták ich dołwiad=

22: cza: á onych z dumy ich ćieleśney łtrofuie. Ale gdzieby kto
23: ták trzymać y rozumieć chciał: żeby fie z nimi łczyrze procz
24: wźego zártu y doświadczenia ich/ obchodzić miał: á iżby
25: im zgoła kordy kupić rofkázował: tenby fie ná tym bárzo
26: milił. Náprzod dla tego/ że tego znacznie dokłáda/ kord
27: kupić rofkázując/ iż fie to w nim wykonać miáło/ y koniec
28: łwoy wźiąc/ co było przez Proroká Ezá: 53. opowiedzia=
29: no. iż miał być zá iednego złołniká poczytány. Ktora rzecz
30: iełt przeciwna/ temu kupieniu kordow. Bo iełli to miáło
31: w nim koniec łwoy wźiąc/ co było przez Proroká powiedzia
32: no: á coź było po kordźiech/ ktorymiby fie temu ząbiegáło/
33: żeby fie ták nie łtáło/ co fie koniecznie łtác musiało? potym

dla

strona: 238

O żywoćie Chriłtíańskim.

Liłt 238.

1: dla tego: iż choć fie tu ták zda/ żeby im kordow pozwalác
2: miał: y ony kupić rofkázował: A czemuż rychło potym/ gdy
3: fie Piotr do kordá rzućił/ od tego go hámuie/ y kord do po=
4: łzew włożyć każe? Tego dokłádájąc: Zali Pietrze niechcełz
5: ábym ia pił kubek ten który mnie dał Oćiec. Ian 18. v 11.
6: A iáko Mátheułz dokłáda/ káp: 26. v 52. Ktoć mieczem
7: woiuie od mieczác ginie. Co mniemałz żebym ia nie mogł
8: prosić Oycá me^{go}/ któryby mi tu wyłtáwił więcey niż dwa=
9: naście pocztow Aniołow. Lecz/ á iákołzby fie piłmo wy=
10: pełniło/ ktore ták mowi: że ták musi być? Ktorem łłowam
11: y wźem inźym okolicznościám/ ktore fie w łłowie Bozym
12: około tego rofkázania/ o kupieniu kordow/ náyduią/ gdy fie
13: kto pilno á mądrze przypátrzy: tedy to rad nie rad zeznáć bę
14: dzie musiał/ że Chriłtus/ tym tákowym rofkázaniem/ około
15: kupienia kordow/ kordow wćzniom łwym zákázuie: á prá=
<http://rcm.org.pl>

- 16: wie ich z nich rospáluie. Iáko teź oną mową śwą/ gdy im
17: śpáć każe/ w ogrodzie/ gdy ná pierwłze y wtore budzenie
18: máło dbáli/ mówiąc: Spićiefz iuź náwet: ále sie ocuccie rć.
19: nie co inłzego czyni/ iedno ich od śpánia odwodzi. Otoź ty=
20: mi słowy Chriřtułowymi kordá fwe^{go}/ áni walki/ o ktorých
21: sie pytałz/ żadną miarą obronić nie możefz. Widząc to/ że
22: nie rofkázuie Chriřtus bronić sie kordem nikomu/ ále rádfzey
23: zákázuie. **VCZEN.** A czemuź sie przedtym oni wier=
24: ni chwalczy y śludzy boży krzywđ śwych mścili: mężnie prze
25: ćiw śwym nieprzyaćiołom woiowali? y ony bes lutości/
26: doganiáiąc iefzće vćiekájące/ mordowali? Iáko Dawid y
27: inłzy święci Krolowie/ á nákoniec y niektorzy Prorocy/ iá=
28: ko Sámuel y Eliafz? A wđdy tym łálki Bożey nie náru=
29: śzyli? A iefliź sie to onym zefzłó/ á czemu by sie y nam zeydź
30: tákże nie miáło? á iefli oni tym z łálki Bożey nie wypádlí/
31: á my czemu byfmy wypáść mieli? **NAVCZYCIEL.**
32: Rozny teraz śpofob iefť śprawowánia sie wiernych chwał=
33: cy BOżych pod nowym Teřtámentem/ od onego ktorým

Kk ij

śprá=

strona: 238v

Dwunařta Rozmowá

- 1: śprawowáni bywali przodkowie náfzy pod řtárym Teřtá=
2: mentem. Wíźákże iednák nie bes słowá BOżego: ná kto=
3: rym przeřtáwáć/ y według niego sie rządzić powinni byli/
4: iáko y teraz iefzće řą/ powinni. Bo gdzie by sie kiedy kto=
5: ryźkolwiek z nich ważył co czynić bes słowá BOżego/ ták
6: w máłey iáko y w wielkiej rzeczy: tedy wnetże/ ábo rychłó
7: potym/ znáczne ná łobie od BOgá karánie odnořł. Oni
8: tedy przodkowie náfzy řtárego Teřtámentu/ iź to powłze=
9: chne rofkázanie mieli: áby lud Kánáneyłki/ ábo zgołá wřzy=

10: tki one narody ktore w ziemi obiecanej mieszkaly/ niz byla
11: potomstwu Abrahamowemu w dziedzictwo oddana/ gdy
12: mordowali oprócz jakiej folgi: tedy to dobrze czynili: gdy
13: pilnując rozkazania Bozego/ bez lutości y miłofierdzia ony
14: wygladzali. Iako y Saul/ mając mianowite y ofobne ro=
15: kazanie/ aby Amalekity do sczatk z bydlem wygladzil/ 1.
16: Sam: 15. v 3. dobrze to czynil. A zaś iż tamże bydłu nie=
17: ktoremu y Krolowi samemu pofolgował/ wzaliwszy sie go:
18: bardzo ciężko zgrzezył/ y od łalki Bozey odpadł: y potym iuz
19: ku niey nigdy nieprzyzedł. A to nie dla czego inzego/ ie=
20: dno że tam był miłofiernym/ gdzie miłofierdzia używać nie
21: miał/ y nabożnym chciał być w oddawaniu ofiar/ dla kto=
22: rych nie co lepszych wołow/ y baránow zotawil/ gdy miał
23: być rozkazaniu Bożemu posłufznym. Przeto mu też BOg
24: przez Proroká powiedzial/ iż lepszé iest posłufzeństwo niż
25: Ofiary: á nie słuchác BOgá ciężlý grzech iest niżli sie gu=
26: łami/ ábo wroženim parác. Także maż y o Achábie: 1.
27: Krol: 20. v 35. gdzie go też Bog przez Proroká strowal
28: iż też on Krolowi syryjskiemu Benádadowi nieprzyacie=
29: lowi swemu pofolgował: ktorego zábić był miał. Pod no=
30: wym zaś Testamentem/ iż łalká y miłofierdzie iest przez
31: Chrístufá Iezufá chwalcom BOżym/ y miłość swych nie=
32: przyacioł rozkazána. Máth: 5. v 44. 45. 46. 47. 48.
33: Luk: 6. v 27. 28. 29. rc. Rzym: 12. v 20. Tedy ten tak

ciężko

strona: 239

O żywocie Chrystiáńskim.

Lišt 239.

1: ciężko grzezy/ że chwałcá y synem Bożym nie może być/ áni
2: łalki Bozey odziedziczyc/ ktory drugiego bije: ábo mu krzy=
3: wdę swą oddawa: ábo sie nád nim mści. Tak iako ondzie

- 4: grzeszył y łádkę BOżą trácił/ gdy nie bił tám/ gdzie mu bić
- 5: kazano: y folgował/ gdzie folgi zákázowano. Iáko tedy
- 6: w inšzych rzeczách rozny iest stáry Teftáment od nowego:
- 7: o czym sie przedtym mowiło: tákże też y w tym lámym.
- 8: Bo ondzie mógł sie ieden zábijánim drugich BOgu przy=
- 9: służyć y łádkę sobie ziednąć: iáko o Fineesie czytamy 4.
- 10: Moy: 25. v 11. Y o Abráhámie/ który chciał sýná swego
- 11: zabić/ y iákoby go iuz też zabił/ gdyż tę wolą miał nieod=
- 12: mienną/ by mu Anioł ręki niezawściągnął. Táktże y o inšzych
- 13: wielu/ iáko o Eliafzu Proroku y Sámuelu mamy/ że sobie
- 14: tym łádkę Bożą iednali. A tu zaś pod nowym teftámentem
- 15: opák: bo nie tylko zabić zákazano/ ále sie też y gniewać/ á=
- 16: bo mieć w nienawiści/ nie tylko bliźniego/ to iest/ tego kto=
- 17: ryby nic nie zádziátał/ ále też y nieprzyacielá. Táktże ten
- 18: kto sie gniewa ná drugiego/ ábo go ma w nienawiści/ ábo
- 19: sie nán słowy przykrymi pułzcza/ mężoboycą iest: ze Dya=
- 20: blá iest: winien iest sádu y ognia: Máth: 5. v 22. A 1. Ian 2.
- 21: v 12. et 3. v 15. Nie możesz sie tedy w tey mierze przodkami
- 22: stárego teftámentu zákładác: áni ich przykłádu náśládo=
- 23: wác. Bo to co oni czynili/ iż ták ludzi wiele ná rofkazanie
- 24: BOże mordowali/ do ciebie nic nie należy: ále to co Chri=
- 25: stus y czynił/ miłując swe nieprzyacioły/ y miłowác ie ro=
- 26: kázując: to tobie należy/ iestliż y ty do Chriřtufá należyř y v=
- 27: czniem iego/ y náśládownikiem chczesz być. Bo iestli sie cze=
- 28: go innego nád rofkazanie iego domyřlác będziesz/ łádkie iego
- 29: y Bożey mieć niebędziesz. **VCZEN**. To iuz tym řpo=
- 30: sobem żadnego nigdy człowieká wierni Chriřtianie/ zábijác
- 31: nie máią áni mogą? **NAVCZYCIEL**. Y mogą y
- 32: nie mogą. **VCZEN**. A iákoż to mogą y nie mogą?
- 33: **NAVCZYCIEL**. Zábijác by mogli/ gdyby ná to

34: miánowite y ósobne rofkazánie Boże mieli. A gdyby iefzczę

Kk iij

to

strona: 239v

Dwunafta Rozmowa

- 1: to zábićie człówieká ktorego/ z miłości prawdziwey pocho=
2: dzącey: á ku obiáfnieniu chwały Bożey było. Ale gdzieby
3: nie mieli od Bogá rofkázania ósobliwego/ tedy fie im nigdy
4: żadnego człówieká zábijác nie godzi: áni go zábijác máią.
5: A nád to choćby też teraz miał kto zápalenie ducha/ przeciw
6: drugiemu/ ku zámordowánium iego: Tedy y tego ducha pilnie
7: doświadczać ma/ iefliżby był z Bogá ábo nie. Gdyż Szá=
8: tan/ wąż on ftóry/ kłamcá/ y mężoboycá iefzczę od począt=
9: ku/ chytry ieft/ y vmie fie w Anioła światłości przemienić:
10: y rzkomo imieniem Bożym co komu zálecác/ y onego ku wy=
11: konánium oney rzeczy pobudzać: á przedię mu przeciw Bo=
12: gu rádźi/ y w gniew go Boży wpráwuie. **VCZEN.** A
13: iákoż wierny pozna/ gdy go Szátan ku wylaniu krwi/ ábo (*margin*) Iáko rozeznác ducha
dobrego od złego, w zámordowánium drugiego? (–)
14: ku zámordowánium drugiego pobudza/ á kiedy BOG?
15: **NAVCZYCIEL.** Gdy zaráz gniewánium y niená=
16: wiścią fercá/ ktemu iákim żelázem/ ábo woiennym naczy=
17: niem lub kijem/ pięścią/ ábo kámieniem ku morderstwu kto
18: przychodzi: to pewny znák ieft/ iż to iuż z Szátáná kłamli=
19: wego mężoboyftwo to pochodzi: y on sam człówieká/ á nie
20: Bog/ ku niemu pobudza y zápala. Ale gdy z miłości y za=
21: lu wielkiego/ á ktemu procz naczynia wżelákiego. A ná=
22: wet y bes vderzenia/ flowy tylko sámymi/ z okazánim pra=
23: wdy Bożey/ z przeftrogą drugich y napráwą/ ku okazánium
24: íspráwiedliwosci Bożey/ zábiję kto/ ábo obrázi ná cíele dru=
25: giego: tedy to znák pewny ieft woley y ducha Bożego. Iá=

- 26: ko ono Piotr uczynił Ananiaszowi y Zefirze: Páweł Eli=
27: máfowi oflepiwłzy go. Dzie: 5. v 5. A 13. v 10. 11. Wfzákże
28: fie to rzadko pokázuie: á prawie cudowym fpofohem to ná
29: ludzi przypásćby mufiáło: y to ielzcze bes przyłożenia fercá
30: ich/ ku tákowey rzeczy: y procz myflenia o tym przed tym.
31: Bo iefliby to/ z fercá człowieczego/ iákązkolwiek przyczyną
32: rozdráźnionego/ pochodzić miáło: tedy to iuż nie może być z
33: ducha BOżego/ ćichego/ y ćierpliwego: iákiego Chriftus

zálec

strona: 240

- 1: záleca/ y fwoim obiecuie: ále z ducha niefpokoynego złego.
2: **VCZEN.** A fkąd to poznác/ ábo z kogo przykład rzeczy
3: tey wziác mam? **NAVCZYCIEL.** Z onych dwu
4: uczniow Chriftufowych: Ianá y Iákubá Luk: 9. v 54.
5: Ktorzy gdy ono Miřtrzowi y Pánu ich Iezufowi Chriftu
6: fowi gořpody w Sámáryey dáć niechćiano/ záłością zięći/
7: y dla tákiey wzgárdy Miřtrzá y Páná fwego gniewem zá=
8: paleni/ mowią ku niemu: Pánie chcefz á my rzeczemy áby
9: ogień z niebá zftąpił/ y wygládził ie/ iáko uczynił Eliáfz?
10: Co iż oni bes ducha Bożego czynili/ chociaż fie o to przyklá=
11: dem Eliafzá onego zacnego Proroká Bożego/ (ktory dwu
12: Rotmiřtrzew y z rotámi ich ogniem z niebá pomordował.
13: 2. Kro: 1. v 10.) zá to wziác chćieli: iednáć Ńtrofowanie od
14: Páná fwego odniefli: y to ktemu wřlyřzeli: Nie wiećie kto=
15: regoćcie Duchá. Skąd to báczyć możefz iż fie też Ńnádno y (*marg*) Wierny więcey
fie ogládac powinien ná powřzechne słowá Bożego roskazanie niźli ná ofobliwe ducha
obiáwienie. (-)
16: wierny uczeń Chriftufow/ może zápalić: y fercá ku pomćcie
17: przyłożyc. Przeto iefli fie ná duchu rządzącym y pobudzá
18: iącym niechce omylić: Pámiećac zázwdy ma powřzechne

19: ono rofkazanie Chrifufowo/ o miłości nieprzyaciół fwych/
20: á do tego fie ofobnego obiawiania nie fkwapić/ wyiawfzy
21: by íam Bog: bes iego o tym rozmyflania/ przedtym/ wyko
22: nác co przezeń chćiał duchem fwoim/ iáko wykonał był
23: przez Piotrá przeciw Anániafzowi y Zefirze. Ale íe fliby
24: íie ták bárzo wiernemu woiować y zábijác chćiało/ tedyć
25: íie y tego náfyći/ by tylko mężnym y ítałym chćiał być/ á w
26: boiu tym nie vftawác. **VCZEN.** A kogoż wierni Chri= **Woyná Chriftiánska iáka ma
być y co zábijác maia wierni y iákim naczynim?**

27: ítiánie zábijác/ ábo przeciw komu woynę podnośić máia.
28: **NAVCZYCIEL.** Woyná Chriftiáńfka/ iz niema
29: nic ípolnego z naczynim woiennym íwiátá tego: ktorego
30: ludzie bezbożni miedzy íobą vzywáia/ czyháiac íeden ná
31: zdrowie drugiego: ále ma íwe włafne naczynie w ílowie
32: Bożym/ nowego Teftámentu/ opifáne: przeto teź nim woiu=
33: iác/ y nim zábijáiac/ żywotá te^{go} docześnego/ nikomu nie odehy

muie

strona: 240v

Dwunafta Rozmowa

1: muie. Lecź to tylko odcína y vmarza/ coby było ná prze=
2: kázie/ ták onym íamym/ ktorzy ták mowia iáko y bliźnim
3: ich/ ku onemu przyfzłemu żywotowi wiecznemu. A naczy=
4: nie to Chriftiáńfkich żołnierzow/ íeft naprzod Wiára/ po=
5: tym Nádzieia/ z nią Miłość/ á przy tey Skromność/ Po=
6: korá/ Cierpliwość/ Prawdá/ Spráwiedliwość/ Pokoy
7: Ewánielifki/ Wefele duchowne/ Prośby/ Modlitwy/ y in=
8: íze wízyftkie Cnoty Chriftiáńfkie/ ktorekolwiek náuká E=
9: wánieliey Páná Chrifufowey záleca/ ktorym naczyniem
10: woiennym zewfząd vzbroieni będąc wierni vcźniowie Chri
11: ítufowi záprawfzy íiebie íamych/ y krzyź íwoy ná íię wia

- 12: wŹy/ á ielzcze przedŹie nád to wŹytko idąc zá Wodzem y
13: Hetmánem Źwym Iezufem Chriftufem máią wŹtáwicznie/
14: Źtátecznie/ y męźnie woiováć: częŹścią Źie broniąc nieprzya=
15: ćielem Źwym/ częŹścią Źie bijąc/ morduiąc/ ábo teŹ ácz nic pod
16: czás od Źiebie Źie odganiáiąc: á onych ku wćieczcze przypádzá=
17: iąc: áby ták znáczne byŹo ich zwyciętŹwo: w tymŹe oni zwy
18: ćiężyli nieprzyáćioły Źwe/ á nie ich nieprzyáćiele. A nie=
19: przyáćiele zás ći z ktorymi Źie záwŹdy potykać máią/ Źá dwo
20: iácy: Iedni Duchowni/ á drudzy CieleŹni. Duchowny
21: nieprzyáćiel náŹ ielŹ Szátan Lew on ryczący/ który záw
22: Źdy okoŹo nas biega/ o to Źie Źtáráiąc/ iákoby ktorego z nas
23: póŹrzcć mogŹ: który przeciŹ nam wŹzelákŹey mocy/ ćiemno=
24: Źći tych w ktorych Źie Źam kocha/ wŹywa: o ktorym PáweŹ
25: Efez: 6. v 12. 13 rć. A Piotr 1. Pet: 5. v 8. piŹze/ y záráz
26: vczy/ iáko Źie z nim potykáć/ iego Źtrzały ogniŹte gáŹić/ y iá=
27: ko go teŹ mieczem Źłowá BOŹego od Źiebie odraŹáć wierni
28: máią. CieleŹni zás nieprzyáćiele Źá dwoiácy: iedni Źá do=
29: mowi: drudzy Źá poŹtronni. Domowi Źá/ náŹe wŹáŹne ćiá=
30: Źo/ grzech w czŹonkách náŹyich bęđący: y wŹytkie namię=
31: tnoŹi ćiáŹá náŹzego/ grzechem záráŹonego: ktore Źie w nas
32: mnoŹą z poŹáđliwoŹci oczu y zápalenia ćiáŹá: ktore/ iáko
33: PáweŹ vczy/ mamy w Źobie vmartwiáć trzeŹwoŹcią/ mo=

dlitwá/

strona: 241

O Źywoćie ChriŹtiáńŹkim.

LiŹt 241.

- 1: dlitwá/ powŹcieęgliwoŹcią/ y poŹtámi. Bo kto wedle ćiá=
2: Źá Źywie/ to ielŹ/ kto vczynki ćieleŹne czyni/ BOgu Źie podo=
3: báć nie moŹe. Odrodzeni tedy duchem ŹwiętyŹm vcŹniowie
4: ChriŹtuŹowi/ duchem Źie rŹáđzić máią: á tego czego ćiáŹo
5: práęnie nie wykonywáć. GdyŹ záwŹdy ćiáŹo przeciŹ du=

- 6: chowi/ á duch przeciw ciálu pożąda: y ták sie z łobą nie zga
- 7: dzáią/ że zázwdy ieden drugiemu wftępowác musi. A ten
- 8: będzie wielce fczęśliwy/ ktory duchem cielesne spráwy zwy=
- 9: cięży: ten zás przekłety y zginęły w ktorym cielesne sprá=
- 10: wy nád duchem zwycięstwo odniołá y onego zálmuçá.
- 11: Ale ábys wiedział ktore są spráwy cielesne/ czytayże sobie
- 12: o nich 1. Kor: 6. v 9. A 2. Kor: 12. v 20. Gálá: 5. v 19.
- 13: Efe: 4. v 17. A 5. v 3. Kol: 3. v 5. Owoce zás ducho=
- 14: wne małz opifáne/ Gal: 5. v 22. y ná inszych mieyfcach.
- 15: Postronni zás nieprzyáciele są dwoiácy/ iedni są ludzie/ dru
- 16: dzy są świat. Swiát z tym wšzytkim co ná nim ieft/ co sie
- 17: iedno ku chwale y sławie cielesney doczelney y przemienney/
- 18: ku máiętnościám/ ku męftwu cielesnemu/ y inšzym rzeczám
- 19: ktore sie kolwiek o ten doczelny żywot opieráią/ ściągá/ á
- 20: zńácznie sie woley Bożey/ Chriftołowi/ y słowu iego sprze=
- 21: ciwia. Z czym wšzytkim ieliby też wierny nie miał wftá=
- 22: wiczey woyny wieść/ y onego zwycięzác/ ábo sie z nim po=
- 23: zegnác/ precz ie od siebie oddaláią: ten sie żadną miárą Bo=
- 24: gu spodobác nie może. Boby to było nieco innego iedno
- 25: chćiec zaráz dwiemá Pánom służyć/ y ná obie nodze chra=
- 26: máć 1. Krol: 15. v. Co sie nigdy zgodzić/ áni wespółek być nie może. Iáko małz o tym
- Máth: 6. v 24. Iák: 4. v 4.
- 27: A 1. Ian: 2. v 15. Ludzie zás ábo są niezbożni ktorzy ná ná=
- 28: szę wiárę szturmuią y od nášzego wezwánia niebiełkie⁸⁰ nas
- 29: swymi wymyflámi pod pokrywká nabożeńtwá y chwały
- 30: BOżey odwieść chcá. Iákowi ono byli/ ktorzy zborámi
- 31: Bożymi w Koryncie w Gálácyey/ w Filipiech/ y gdzie in=
- 32: dzie trwożyli: ná ktore sie często Páweł wkarzáł/ y przeciw

Dwunafta Rozmowa

- 1: nim wiele piął/ y ftrzedz fie ich wiernym fwym/ iáko pfow/
2: y wrzodu zaráźliwego rofkázował: fałszywą ie też brácią ná=
3: zywáiąc. Ktore tym zwyciężác wierni máią/ gdy fie od
4: nich odłączáią: z nimi nie fpołkuia/ áni ich pozdrawiáią 2.
5: Ian v 10. Rzym: 16. v 17. Drudzy fą nieprzyaáiele ná=
6: fzy iáwni/ ktorzy nam ná zdrowie ftoia/ y o náłznych dobrách
7: doczeńnych myflą: ktorych my ćierpliwością/ fkromnością/
8: pokorą/ prośbą/ dobrodźieyftwem/ zwyciężác mamy. Nie
9: zábijáiąc ich wedle ciáń/ áni fie ná ołoby ich tárgáiąc: ále
10: ich áffekty złe przeciw nam w nich vmarzáiąc/ y ferce ro=
11: fpalone dobrodźieyftwy zniewaláiąc. Nie będąc nigdy
12: íami od złego/ ktoreby nam wyrządzali/ zwyciężeni: ále żeby
13: złe ono náłzym dobrodźieyftwem było pokonáne y zámordo=
14: wáne/ o czym czytać małz/ Luk: 6. v 27. A 12. v 58. A 21.
15: v 19. Máth: 5. v 25. 39. Rzym: 12. v 19. Heb: 12. v 14.
16: Iák: 5. v 7. Trzeci iefzcze fą rodzicy/ dźiatki/ żony/ brácia/
17: síoftry/ domy/ role/ ktorzy iefliby też przeciw nam w wie=
18: rze będącym powftáli/ y od wezwánia niebieskiego nas też
19: miłością fwą ćielefną/ y krewnością powinowátą odwieść
20: chćieli: tedy my też z takimi rozłączyć fie mamy: ábo ie ci=
21: chością/ poddánftwem/ połufzeńftwem/ y pokorą bes fło=
22: wá nákoniec zwyciężyć: iáko żoná wierna mężá niewierne=
23: go/ zwyciężác ma: á mąż też wierny/ żonę niewierną/ folgu
24: iąc iey z wyrządzánim vcźciwości/ iáko mdleyfzemu naczy=
25: niu 1. Pet: 3. v Oćiec/ dźiatki, wychowywuiąc ie w boiáźni
26: Páńskiey/ á nie drażniąc ich áby fie nie trwożyli/ y drażnili.
27: Efe: 5. v 1. Tákże dźiatki/ rodzice fwe vcźciwość im wy=
28: rządzáiąc: y wfeláką życzliwość przeciw nim pokázuiąc:
29: Tákże y infzy włyfcy czynić máią. Bo ktoby folguiąc mi=

30: łości cielefney fwych powinowátych/ miał fwego powinow=

31: wáctwá Chrifciánfkiego zániechác/ ábo rodzíce fwe y infze

32: krewne nad Chrifcá Páná miłowác/ ten nie iefł godzien te^go/

strona: 242

O żywócie Chrifciánfkim.

Lifł 242.

1: áby fie imieniem Chriftułowym odzywał. Máth: 10. v 37.

2: Luk.: 14. v 26. Cze ^go teź żaden wykonać nie może iefliź wprzod

3: fámego fie fiebie niezápzy/ y krzyżá fwe^go ná fie nie weźmie.

4: A toć iefł walká/ ty zbroie/ y ci nieprzyáciele wiernych v=

5: czniow Chriftułowych: z ktorými walczyć ná káždy dzień

6: máią: onych zwyciężáiąc y piecz od fiebie odpádzáiąc. A

7: przedfię nigdy żadney ofoby ná zdrowiu ciálá iego/ nie tylko

8: nie zábijáiąc/ ále teź áni obrázáiąc/ nie tylko iákim naczy=

9: nim woennym/ ábo pięścią/ ále teź áni fłowem/ z gniewu

10: ferdecznego pochodzącym. Czego gdy pilnie przyftrzegác

11: ná káždy czás będą/ co mniemafz/ áby nie mieli z sobą co czy=

12: nić? ábo izali im czáfu ku woynam žiemfkim doftánie?

13: **VCZEN.** Nie tużę: ále wždy iefzcze ná to zezwolić

14: nie mogę: Bo tę rzecz práwie przeciwną przyrodzeniu y ro

15: zumowi widzę. Bo fię iuź tym fpofohem/ wżeláka pom=

16: ftá odeymuie/ zá krzywdy wżelákie ktoreby nas od kogo po=

17: tykáły. Tákte y obroná ktora z przyrodzenia/ nie tylko czło=

18: wiekowi fámemu/ ále y wżemu fтворzeniu žiemfkiemu by=

19: dlu/ beftyam/ ptakom/ gáđzinam iefł práwie z náтуры wro=

20: dzona: że fie wżytkie bronią poki mogą/ gdy fie im co prze=

21: ciwnego dzieie: y pćzołá rozdrażniona bárzo fzkodliwie żą=

22: dłem obraża. A człowiek by rozumnym będąc bronić fie

23: nie miał/ ábo teź záś y obrázić tego ktoby go rozdrażnił? mu=

- 24: liałćiby sie pniem iákim/ ábo kámieniem niemym y mar=
25: twym ftać/ tozby dopiero/ mógł to wżyftko coś ty mowił
26: wykonać/ ále ináčzey trudno. **NAVCZYCIEL.** Ná
27: toć ták krotko odpowiem. Co mowisz iż sie bestye y gádzi=
28: ny bezrozumne obrażone będąc młzczą: tedy to prawdá že
29: lię młzczą: ále sie młzczą: iż rozumu/ bączności/ y rozładku
30: nie máią. Bo gdyby miály/ tedyby sie podobno nie mści=
31: ły: gdyż też łobie częftokroć pomftą fwą więcey fzkodzą/ niż
32: pomagáią. Ale człowiek iż iest rozumnym ftworzeniem
33: mścić by sie iuz nie miał/ ták iáko sie młzczą bestye: ale by

Ll ij

miał

strona: 242v

1:

Dwunafta Rozmowa

- 2: miał rozumem fwym wżyftko złe y wżyftkie przeciwię=
3: ftwá zwyciężać. Bo dla tego nád inŝe ziemŝkie ftworze=
4: nia rozumnym iest ftworzony. Czego iefli nie vżywa/ te=
5: dy sie iedną bestyą ftawa: ponieważ w obyczáiach y fpra=
6: wách bestiy nálláduie. A nie Bogá ftworzycielá fwego/ y
7: Chriftufá Páná fwego. A co mowisz iż to káždemu iest z przy
8: rodzenia wrodzono/ żebyŝie bronil y mścił: tedy to nie idzie
9: zonego przyrodzenia/ ftanu niewinności/ w którym ftwo=
10: rzony był Adam y Ewá: w którym byli/ niŝ ie on wąż zdrá
11: dził/ y zdrádą fwą zaráził: Ale z przyrodzenia iuz zepłowá=
12: nego/ y iádem fzkodliwym/ one⁸⁰/ ktory iest mężoboycą odpo=
13: czątku/ zaráżonego. Bo gdzieby ono przyrodzenie náŝe do=
14: bre było: A czemuŝby nam Chriftus rofkázował to/ żebyŝmy
15: sie fámych fiebie záprzeli? Abo czemuŝby duch Boży rofkázo
16: wał nam zewleć człowieká ftárego/ á przyobleć nowego?
17: y odnowić sie ná duchu vmyŝlu náŝzego? Máth: 16. v 24.

18: Luk: 9. v 23. Y 14. v 27. Máth. 8. v 34. Efe: 2. v 3. A
19: 4. v 22. Ian 3. v 3. Rzym: 12. v 2. Kiedyć by ty rzeczy/ kto=
20: re sie nam zdádzą być przyrodzone/ dobre były: tedyćby ich
21: nam Bog niezákázował. Ale iż złe są/ á iemu przeciwne:
22: tedy nas od nich odwodzi/ y słowem swym onych nanj bro=
23: ni. A ták to nikczemna rzecz iest chcieć to rzeczą przyro=
24: dzoną nazywać/ á zátym iey sobie pozwalác. Boby też ták
25: wżetecznik rzec mógł: mam w sobie przyrodzone požądli=
26: wosci/ otoż mogę skortacyey y cudzołóstwá pátrzyć. Tákże
27: Pijánicá y inšzy tym podobny/ káždyby swych złych spraw
28: przyrozenim/ y beštyámi/ bronić mógł. Alisćiby nic po
29: słowie Bożym: álisćiby y po Bogu máło: gdybyfmy to czy
30: nić mogli/ coby iedno chćiało ćiało. Ale żebyś sie iuż dłu=
31: go tą pomstą/ ná którą sie ogládaš/ nie zábawiał: á co in=
32: nego przedię wziął: á krzywdy swe wšytkie ná Bogá są=
33: mego włożył: który/ będzieli tego potrzebá/ czáfu swego
34: wšyftkie⁸⁰ sie zemści: to wiedz iż rozmaíte są pomšty. Z kto=

rych

strona: 243

O żywoćie Chrišćiańskim.

Lišt 243.

1: rych iedne iáko złe w wiernych vřtác muřą: á drugie zás iá=
2: ko dobre przy nich sie zořtoią. **VCZEN.** Bá tego sie (*marg*) Kthorych krzywd y iáko mšćić
sie wierni máią, á ktorých nie. (–)
3: rad náuczę/ ábych wšdy wiedział/ ktorých sie wyřtrzegác
4: będę miał/ á ktorých zás vřywác: gdyż mi wšdy tego pozwa
5: lař/ iż sie wiernemu godži pomšćić krzywd swoich/ á tym
6: sie nieiáko vćiefzyć. Powiedzze mi tedy ktore pomšty są złe/
7: á ktorých sie wierni wiárowác máią? **NAVCZYCIEL.**
8: Wřytkie te ktore pochodzą z záviedzenia ducha złego/ ták=
9: że też y te ktore pochodzą z řercá nieodrodzonego/ z zágnie=

- 10: wania/ y nienawiści. W których się albo złym za dobre/ a=
11: bo też złym za złe oddawa. Iako na przykład: oddali fy=
12: nowie Iakobowi Symeon y Lewi/ złym za złe/ Sychemo=
13: wi Hemorowemu y włzem mieżczanom ie^{g0}/ gdy ie mieżcem
14: wymordowali/ dla zgwałcenia Dyny fioftry fwey: gdzie
15: się y niewinnym przy winnych dośtało. 1. Moy: 34. Dla
16: czego też przeklętym nazwany ieśt żapalczywy y mściwy
17: gniew ich. 1. Moy: 49. v 7. Także Abśalom oddał złym
18: za złe bratu fwemu Ammonowi/ mśzcząc się żelżywości fio=
19: ftry fwey Thámary. 2. Sám: 13. v 29.. Złym zaś za do=
20: bre/ oddawał Saul/ także y Abśalom Dawidowi: on dobro=
21: dzieiowi wielkiemu: a ten zaś oycu fwemu włafnemu: dla
22: czego też obadwá znaczenie byli od Bogá fkaráni/ y wygła=
23: dzeni. Także Zydowie Prorokom BOżym: nákoniec y fá=
24: memu Iezufowi Chrıfufowi/ złym za iego wielkie dobroci
25: oddali/ mśzcząc się nad nim/ tego co im dobrze dźiałał/ a to
26: tylko dla tego/ że im w ich złościach nie folgował. Ieżcze y
27: to też zła pomśta gdy kto z żazdrości iákiego fzcześcia niena
28: widzi drugiego: y mści się tego nád nim y onego albo prze=
29: fláduie/ albo mordue. Iako zamordował Káim Abelá
30: brátá fwego: zabił Ioáb Abnerá y Mááífę/ widząc że ná
31:
32: nie Krol był łáfkaw: chociaż to rzkomo pod pokrywką iá=
33: kiey infzey przyczyny dźiałał. To takie wfzyťtkie po^mfy/ y tym
34: podobne/ iż są z Dyablá są złe/ a wiernym nie przyśtoyne.

Ll iij

Vczeń.

strona: 243v

Dwunaśta Rozmowa

- 1: **VCZEN.** Dobrze zaś ktore są/ a wiernym należące?

- 2: **NAVCZYCIEL.** Gdy z wiary prawdziwej y miło
- 3: ści Bożey człowiek pobożny zaprzawfzy fie łame^{go}/ dobrym
- 4: oddawa zá złe: nieprzyaćioły łwe ktorzy go nienawidzą mi
- 5: łwie: modli fie zá tymi ktorzy go przełładuią: dobrorzeczy
- 6: tym ktorzy mu złorzeczą: owa krotko mowiac/ gdy wlyft=
- 7: ko złe/ dobroćią łwą zwycięża: zá złe dobrym oddawa: á ie=
- 8: łzche fie z tąđ ná łercu ráduie/ gdy kogo dobroćią łwą y ćier=
- 9: pliwosćią prawdziwą zwycięży y pohołduie. Ktora pom=
- 10: łtá/ iż ieft łamego BOgá/ ktorzy łłońcem łwieći złym y do=
- 11: brym/ y dełzcz teź łwoy łpufzcza ná łpráwiedliwe y nie ná
- 12: łpráwiedliwe: przeto teź łamym łynom BOżym należy.
- 13: Ktorzy dobrze czyniac/ gęby zamykáią nieprzyaćiołom
- 14: łwym: y węgle rołpalone zgromadzáią ná głowy ich: ie=
- 15: łliźby fie nie vpámieťáli: y złosći łwych poprzelťac nie=
- 16: chćieli/ co wlyftko wierni czynic máią. Bęđac miłosćią
- 17: przeciw nieprzyaćiołom łwym źięći/ y odpufzczáiac im łwe
- 18: obrażenia/ iáko nam y Bog w Chriřtufie wlyftko odpufćil:
- 19: y odpufzczác nam winowáycom náłzym kazał. Máth: 6.
- 20: v 12. Effe: 4. v 32. Táką pomłťą mśćic fie moželz/ bo ieft
- 21: pomłťą dobra BOłka Chriřćiáńłka. Ale o inłzey áni pomy=
- 22: łlay. **VCZEN.** A czemuź fie Páweł nie ták mśćil/ gdy ono (*marg*) O Páwłowej pomśćie
- nád Ananiałzem Ofiárownikiem. (-)
- 23: Ananiałzowi przednieyłzemu Ofiárownikowi pomłťy od
- 24: BOgá žyczyl/ y ściáńą go pobieláńą názwáł? Dźie: 23. v 3.
- 25: **NAVCZYCIEL.** To co tám Páweł vczynil: ácz to
- 26: tym niektorzy obmowic chćą/ że nie złorzeczył/ ále to co go
- 27: potym zá to potkác od BOga miáło opowiedział: iákoź łło
- 28: wá iedny do tego fie ściągáią: włzákże fie mnie nie zda łłu=
- 29: łzna być tá odpowiedz/ ná ten Páwłow połtępek. Gdyź to
- 30: co tám vczynil/ zda fie w łobie mieć zápalczywość nieiáką/

- 31: y niecierpliwość z wrażaniem y łtrofowaniem gorzkim złą=
32: czoną. Przeto tak trzebá o Páwle rozumieć/ co y o infzym
33: káżdym człowieku/ ktoremu przyleglá złość z przyrodzenia:

ábo

strona: 244

O żywócie Christiáńskim.

Lišt 244.

- 1: ábo iáko on sam zowie. Rzym: 7. v 23. Zakon członkow kto
2: ry iešt w cieie/ ktory fie częšto zakonowi Bożemu wnętrzne
3: mu y duchownemu łprzećiwia. Ze choćiałz kto iešt z wybrá
4: nych y vmiłowánych Bożych/ iednák nie zázwdy może včzy
5: nić tego coby chćiał dobrego: ále pod czás včzynić musi/
6: dla złości iemu przylegléy/ to co iešt złego. Otołz nie ná ten
7: Páwłow včzynek zgołá sam przez fie wiernemu pátrzyć
8: potrzebá: áni go łobie ku obronie/ y załłonie złey łpráwy
9: łwey/ ábo vmyłłu nieodrodzonego vžywác. Boć y Dawid
10: przyáciel Boży/ cudzołóštwa fie dopuścił/ y męžoboyłtwa:
11: y Piotr fie Páná łwego záprzał: á wždy to złym ku wymow
12: ce złości ich nic nie pomože: Poniewáz nie ná ten včzynek
13: Páwłow/ ále ná infze łpráwy y náuki iego temu včzynko=
14: wi łprzećiwne trzebá wiernym pogłędác y według tego fie
15: iáko včzy y rádzi czynić. Gdyž on áni łobie včzynku tego
16: chwali/ áni tego ku temu końcowi Lukałz piłze iákoby fie
17: nam tež tak czynić godziło/ ále áby to pokázal co tež ná o=
18: ny wierne včznie Chriřtułowe pod czás przychodziło. Bo
19: ácz to mogł dobrym vmyłłem Páweł/ z ducha Bożego y do
20: brze czynić. Ale ty ieflibyř ku temu duchem Bożym wzbu=
21: dzony nie był/ leczbyř tylko czytáiąc to o Páwle/ z cieie=
22: łney dumy včzynić chćiał/ bárzo byř tym zgrzeřzył. Práw=
23: dáć to co Páweł piłze że nie mamy łpołku z včzynkami nieu=
24: żytecznymi ćiemnořci/ owłzemeřmy ie łtrofowác powinni.

- 25: Efez: 5. v 11. iáko teź tu y sam spráwy złe/ ciemne/ y nieu=
26: żyteczne/ Ofiárowniká te^{go} strofował. Ale teź y to nie mniej
27: prawdá co tenże káp: 4. v 31. 32. mowi/ wśzelka gorzkość/
28: y furja/ y gniew/ y wrzalkánie/ y złorzeczeństwo/ niech od
29: was odniefione będzie/ ze wśzeláką złością: A wy bądźcie ie=
30: dni przeciw drugim vżyteczni/ miłofierni/ odpuszczáiąc ie=
31: den drugiemu (wyftępkí iego) iáko y BOg w Chrístufie
32: odpuścił nam rć. Ná co gdy ty pámiętać będziefz/ tedy
33: rádzey ná tym rofkazániu y náuce powśzechney iego prze=

ftániefz

strona: 244v

Dwunafta Rozmowá

- 1: ftániefz: ktora ieft z Chrístufowá náuká y infzych Apošto=
2: łow o ciérpliwości y odpuszczániu/ y o blogośławieńftwie
3: zá złorzeczeństwo/ y o niemłzczeniu fie krzywđ fwych/ zgo=
4: dną/ niź ná tym iego poftępku: ktory iáko nań przypadł/ to
5: ieft/ iefli z ciáłá/ iefli z ducha Bożego dobrego/ nie ieft nam wypifano. Bo ácz waźne są
przykłády przodkow náfzych
6: wśzákże my nie wśyfłtkich náfládownáć mamy/ niehcęmyli
7:
8: grzeźyć: ále tych tylko/ ktore ábo infzymi pímy ś./ wedle
9: fznuru wiáry słowá Bożego/ mogą być znácznie podpárte:
10: ábo ktore iákiego znácznego rofkazánia łobie przeciwnego
11: nie máią. Ale ten poftępek Páwłow/ iż ma przeciwná ło=
12: bie v Chrístufá y v niego łámege náukę/ y rozfazánie/ prze=
13: to go żaden wierny náfládownáć nie ma: iefli fie niehcce
14: Chrístufowi cíchemu y ciérpliwemu zuchwale fpreći=
15: wiác. Wśzákże ieflić fie więcey podobác będzie odpo=
16: wiedź oná/ ktorą ná podobne temu zágádníe małz v Iufty
17: ná/ **in quaestionibus ad Orthodoxos, Quaesti. 125.** tedy

- 18: ná nieY przeftác mozełz/ gdŻie ták zágada Y zás odpowiada.
- 19: **Cum malum pro malo, aut conuitium pro conuitio red=**
- 20: **dere Paulus vetuerit, qui fit vt ipse coⁿtra fecerit, modo Pon**
- 21: **tifici, modo Alexandro fabro maledicendo? Responſio.**
- 22: **Si percufiffet Paulus Pontificem qui eum percufferat, aut**
- 23: **Alexandro qui ipfi malefecerat, malefeciffet, liceret dicere**
- 24: **eum feciffe contraria ijs quae docuit. Sed dicere cuique quid**
- 25: **ei fit euenturum a Deo, videlicet Pontifici percutiet te De=**
- 26: **us, paries dealbate: Alexandro vero hoc ei reddat domi=**
- 27: **nus in illa die, non est neque maledictum, neque conuitium,**
- 28: **ſed praedictiones Apoſtolo dignae qui ſeipſum non vlcifca (marg) Ieſli ſie nam**
godźi rátowác drugiego, gdyby go nieſłufznie ktory nieprzyáciel iego mordowál.
(-)

- 29: **tur, ſed det irae locum. VCZEN.** Ieſli ſie iuż ták
- 30: według tákiego wyrozumienia/ y wykłádu twoiego ktory z
- 31: ſłowá Bożego pokázuiefz niegodźi człowiekowi niſkim bić/
- 32: áni ſie krzywd ſwoich mſzczyć. A więcze mi ſie też nie godźi/
- 33: kogo inſzego bronić/ gdyby on od człowieká złego trápiony

był/

strona: 245

O żywoćie Chriſtiáńſkim.

Liſt 245.

- 1: był ábo mordowany/ á zwłáſzczá gdybych go obronić y po=
- 2: rátowác mogli? poniewálz nam rołkazano ták bráciá ná=
- 3: ſzę miłowác/ żebyłmy też dla nich/ gotowi byli y zdrowie
- 4: ſwe vtrácić? A zwłáſzczá gdyby ſie iefzcze zły człowiek ábo
- 5: ná żonę moię ábo ná dziećię tárگاł/ áboby corce mey zelzy=
- 6: woſć vczynić chciał: á więcze bych ia ná to przez ſpáry
- 7: pátrząc miał/ á oney nie rátowác y od złego człeká bronić?
- 8: **NAVZCYIEL.** Dáleko ſie w rzecz bárzo głęboká
- 9: wdawałz/ á práwie Bogu y opátrżnoſći iego nic zołtáwić

10: nie chcefz. Nie pámiętáiąc ná to co fie o tymże wyżfzey mo=
11: wiło. To ieft/ około ftrażey y opátrności BOżey: bes kto=
12: rey y włos ieden z głowy náfzey fpáść nie może: nie rzkąc iżby
13: fie ták rzecz wielka y ciężka bes woley y dopuřczenia Bo=
14: żego ftać miáła. Ktora iefliby też kiedy ná ktorego z wier=
15: nych vcźniow Chriftuřowych/ fzczyrze chwały Bożey fzuká=
16: iącego/ przyřzła/ ták wierzę żeby go ná ten czás BOG íam
17: náuczyl/ íákoby fie w oney przygodzie/ rzędzić y fprowować
18: miał. By tylko do Bogá fzczyrze záwołał: á íam przedfię
19: rozumem cíeleřnym w grzech fie wdawáiąc onemu złemu
20: nie zábiegał. Gdyż Bog/ vmie Zuzánnę wierną procz obroń
21: ce żadnego/ rátkunku też nie máiącą/ od zápalczywey pożą=
22: dliwości zápámiętálych ftárcow w czyřtości mężowi iey
23: záchowác/ y onę záś fałřzywie z potwarzoną/ y nieřłufnie
24: ná śmierć fkazáną/ od śmierci ofwobodzić. Wfzákże ia tego
25: nie ku temu końcowi mowię: żebyř ty w tákíey przygo=
26: dzie/ polecíwřzy fie Pánu Bogu/ y nań fie cále fpuřciwřzy/
27: řzodkow řłufnych Chriřtiáńfkich/ nie miał vżywác (byle
28: to bylo bes mordu/ bicia/ krwie rozlania/ záíátrzenia/ y po^m=
29: řty cíeleřney) profząc y inřzymi řpořoby żywotowi/ y wyzná
30: niu Chriřtiáńfkíemu należącymi/ temu pilnie zábiegáiąc.
31: Ale gdziebyř iuř tym temu zábieżeć/ áni tym obronić y porá=
32: towác nie mogł: tedy iuř tám nielżą/ iedno ono fkromnie
33: znosić/ á to zá iedno BOże fkaránie wdzięcznie od Páná

Mm

przyimo=

strona: 245v

Dwunařta Rozmowá

1: przyimowác. Zgwałconóć też íákobowi corkę iego Dynę/
2: brano Abráhámowi po dwákroć żonę: tákże y Izáákowi
3: Rebekę: zgwałcono Dawidowi Thámáre: á wřdy o za=

4: dnym z nich tego nie czytamy/ żeby ich bronić/ gwałtem od
5: bijąc/ albo fietego mścić mieli: (choćiaż onym nie tak zá=
6: kazána była pomítá iáko nam) ale to fkaranie/ iáko od Bo
7: gá przyimowali y ono cierpliwie znofili. A iż fie bráčia
8: Dynini/ fynowie Iákobowi zelżywości síoftry fwey mści=
9: li/ wiesz to dobrze/ boć fie iuż to wprzod wípomináło/ żeć
10: im tego óciec ich nie chwalił: iáko y Dawid Abfolomowi/
11: że fie też także nád brátem fwym síoftry fwey mścił. A co
12: miłość przypominałz ktoraby nas tego vczyć miála żeby=
13: śmy dla bráciey fwey zdrowia nie litowáli/ tedy fie to nic
14: ku tey cíeleśney obronie y pomście o ktorey mowimy nie
15: ściąga: ále ku fámej duchowney á w íprawách zbáwien=
16: nych należącej miłości: ktorą iedni przeciw drugim poká=
17: zować mamy. O nią fie z wízczerbkiem zdrowia náłzego
18: tak ítarájąc/ iákobyśmy ich ku żywotowi wiecznemu zácho
19: wác mogli. Ale co fie tknie obrony cíeleśney/ y miłości w
20: tych rzeczách potocznych ziemśkich. Tám nam nie więcey
21: miłowác bliźnich rofkazano/ iedno iáko fámych siebie. A tu
22: by iuż coś więcey nád to z tych słow twoich być mufiáło/
23: coby też iuż nie z BOgá áni z słowá iego było. A tak iefli
24: fámejo siebie człowiek bronić cíeleśnym obyczáiem nie mo=
25: że ále ma fkromnie wśzyłtko ćierpieć: A iákoż ten bronić ma
26: drugiego/ á w tym nie ćierpliwość śwá pokázác? Azaż też
27: tego nie pámiętałz co Chrifus Piotrowi powiedział/ gdy
28: go bronić y z rękú złośnikom odbić chćiał? Iefliż fie ondzie
29: nie godziło Piotrowi Páná fwego niewinnego bronić/ á iá=
30: koż fie tobie godzić ma bronić kogo drugiego/ gdybyś ná to
31: nie miał ósobnego rofkazania Bożego? obácż to fam y roze=
32: znay móżeli to być wedle Bogá/ ábo nie? Małz też ono w
33: Ewánieliey Chrifufowej nie ládá przykład tego/ gdy ono

- 1: towarzysz towarzyszá dušil o dluž y do cięmnice go wrzu=
2: cił/ á wždy go drudzy towarzysze ich pátrząc ná to nie odbi=
3: iáli/ ále tylko wšytko to Pánu fwemu opowiedzieli: á on fie
4: potym pomścił nád onym złoŃnikiem. Máth: 18. v 30. 31.
5: Tákžecby tež y nam czynić potrzeba/ ná Páná wšytko wkłá
6: dáć/ á sámym fie fwych krzywd/ áni cudzych nie mścić/
7: gdyż nam tego nie rofkazano. **VCZEN.** Nu niech
8: to iuž ták będzie iáko mowilz/ że fie mnie wiernemu będąc/
9: nie godži nie tylko krzywd moich włáfnych mścić/ áni fie o
10: nie z niłkim bić/ ále tež y cudzych: á więczeby fie też nie
11: godziło právem ich dochodzić? Bo ieŃlibyś tež y przeciw (*marg*) Iesli fie wierny do vrzędu
Ńwietskiego w doległosciách fwych práwnym obyczáiem vćiekáć ma (–)
12: temu mowić miá: tedybyś fie znácznie ná BOże poštáno=
13: wienie tárğál/ gdyż vrząd ieŃt od Bogá ku obronie dobrych
14: á ku káraniu złych/ y nie dármo miecz noši/ ktory mu BOg
15: sám do ręku dáie. **NAVCZYCIEL.** Wiem to iż vrząd ká=
16: źdy/ y wšelkie przełożeńftwo od Bogá ieŃt/ podczas łáfká=
17: we^{go}/ podczas gniewliwego. Gdyž tež on y obłudnym złym y
18: niezbožnym krolom pánowáć dopuŃzcza/ y ony ná kroleŃtwá
19: wŃtawia 2. Kron: 24. v 3. czáfem áby lud zły przez nie po=
20: karał y gniew Ńwoy pokazał: á pod czás dla tychže sámych:
21: áby tym znácznie vpádli/ iáko znaczniey y árziey nád inŃze
22: byli wywyžłzeni. Iáko to z Izráelczykow/ vpornie fie Kro
23: lá domagájących/ á potym y z onegož Krolá w zágniewá=
24: niu BOžym nád nimi poštánowanego Saulá poznáć mo=
25: źeŃz. Bo iáko oni zá to że fie vpornie Krolá domagáli/ dłu=
26: go y znácznie kárani byli: przeto że práwie BOgá sámego

27: żeby nád nimi nie krolował od fiebie odpycháli/ y ona iego

28: zwierzchnością gárdzili: co fie z fłow íámego Bogá y Sá=

29: muelowych też pokázuie 1. Sám: 8. v 6. A 10. v 19. A 12.

30: v 7. Tákże też y Saul znacznie potym był pokáran/ gdy

31: naprzod Duch Boży dobry od niego odstąpił/ á duch go zły

32: od Páná ofiadł 1. Sám: 16 v 14. Nád to od Páná był odrzu=

33: cony/ 1. Sám: 13. v 14. A potym w gniewie y popędliwo=

Mm ij

ści

strona: 246v

Dwunafta Rozmowa

1: ści Páńskiey íełt z kroleństwá zrzucony/ y w ręce nieprzya=

2: cielskie poddány. 1. Sám: 31. v 2. Oze: 13. v 11. Ale to wízy=

3: tko nic niema do tego/ iż Bog zwierzchność poştánowił/ że

4: by to iuż dla tego wierni w krzywdách fwych y doległo=

5: ściách do oney fie zwierzchności vćiekác mieli/ y przez nie

6: fie krzywd fwych mścić: poniewáz miánowite y ofobliwe

7: Chriřtułowe rofkazanie temu iuż zábiegło/ y tego znacznie

8: zábroniło: ktory nie do vrzędu fwym każe/ ále co inřzego rá=

9: dži y rofkázuie. Ktorego ci słuchác máią/ nie pátrząc ná

10: vrząd Swietłki/ ktorzy iedno vcźniámi iego chcą być/ y po=

11: tym z nim wełpołek w niebie żyć. **VCZEN.** A což o

12: tym y gdzie Chriřtus mowi? **NAVCZYCIEL.**

13: Atoli ták naprzod mowi Máth: 5. v 23. Ieřli chceřz ofiáro=

14: wác dar twoy do ołtarzá/ á tám wřpamiętałbyř że brát

15: twoy ma przeciw tobie/ zořtawże tám dar twoy v Oł=

16: tarzáz/ á idź/ poiednayże fie z brátem swoim (Pátrż że iż

17: do brátá ířć każe nie do vrzędu/ y z nim fie poiednáć nie prá

18: wowác) á tám przyřzedřzy ofiáruy dár twoy. Potym támże

19: zaráz v 25. Bądź vmyřłu dobrego przeciw twemu řprzeći=

20: wnikowi rychło/ poki ieřteř z nim w drodze: to íeřt/ iáko

21: Lukaſz 12. v 58. dokłada/ gdybyś iuż z nim ſzedł do wrzędu/
22: tędy y tám w drodze/ idąc z nim do prawá/ ſtáray fie iáko=
23: byś go wolen był/ niżby cię przywiódł do Sędzie^{go} rć. To wi=
24: dżiſz iż wierny vczeń Chriſtuſow nie tylko niema nikogo do
25: wrzędu przywodzić: ále fie też y o to pilno ſtárác powinien
26: iákoby mu do tego nie przyſzło/ żeby go kto inny do wrzędu
27: pociągác miał. A choćby fie też kto ná to náładził/ przed=
28: ſię on o to fie ſtárác ma/ będąc vmyſłu dobre^{go} przeciw ſwe=
29: mu ádwerſarzowi/ żeby fie z nim pierwey porównał niżby
30: do Sędzie^{go} przyſzedł: o co fie ták ſtárác ma żeby też w tym
31: y ſzkody iákiey podiác nie litował. A gdzieby iuż ináčzey nie=
32: mogło być/ tedy ták przed Sędziego ſtánąc iáko ono **Bafili= us** wielki czáfu ſwe^{go}
Chriſtiánom rádził mowiąc: **Aliquaⁿ**

33: **do tamen ad declarandam veritatem dum is qui perfidiam**

auspicatus

strona: 247

O żywoćie **Lift 247.**
Chriſtiánkim.

1: **auspicatus est, nos ad co^mmune iudicium vocat, condescen=**
2: **dimus ad redarguendum, non ipſi auſpicati, ſed prouocaⁿ=**
3: **tem ſcquentes: non proprium irae affectum aut contentio=**
4: **nes explentes, ſed veritatem manifeſtantes. Sic enim et il=**
5: **lum etiam inuitum a malis eximemus, et ipſi maⁿdata non**
6: **praeteribimus, velut miniſtri DEI non pugnnces, nec aua=**
7: **ri, manifeſtationi vcritatis conſtanter aſtantes, et nuſqua^m**
8: **datam ſtudij menſuram excedentes etc. In Quaeflionibus**
9: **diffuſe explicatis, Quaefl: 9.** Wſzákże iednak y do tego
10: nie ták prętko przyſtępowác ále áż pierwey drog wſzelá=
11: kich/ ſtaráiąc fie o pokoy/ pokofztowawſzy/ choćiaż z nieiáką

- 12: fwą málą fzkodą/ niżby ku wiefłzey przyść miáło/ iáko Chri=
13: ftus ná mieyfcu námienionym vczy v 19. mowiąc: Nie fprze
14: cíwiay fie złemu: ále iefliby Cię kto policzkował w práwą
15: twą iágodę/ obroćże mu y drugą. A temu ktoby fie z tobą fą=
16: dźić chciał/ á to chcąc wziąć płócz twoy/ puść że mu y żupi
17: cę. A ktoby Cię chciał przynucić ná iedną milę/ idźże z nim
18: dwie rć. To wśyftko tym vmyfłem rofkazując/ żebyfmy
19: fie rádfzey z fzkodą fwą y krzywdą z tego wykupowali/ że=
20: by nas nieprzyaciele náfzy/ chcąc z nas co złupić/ ábo nam
21: co wydrzeć/ ábo nas żelżyć/ y zniewolić/ przed vząd nieprzy
22: wodźili. A iefliż ták fami infzym fie mófmem práwie/ iáko
23: mowią/ kłásć mamy/ y onym fie wykupować/ ábyfmy
24: przed vżędem twarzą fwą nie świećili. A iáko byfmy zaś
25: do tákiegoż vżędu my fami kogo infzego przywodźić mieli?
26: Ponieważ y tego duch BOży przez Páwłá nam zákázuie.
27: 1. Kor: 6. y frodze o to Koryntczyki fuka że fie przed niewier
28: ne przełożone przywodźili/ á nierádfzey krzywdy ćierpieli.
29: Gdzie oto iefli tę rzecz Chriřtuřowę dobrze y pilnie vważy=
30: wśy rozbierzeř/ tedy w niey ono wśyftko naydźiefř/ coř fám
31: przedtym ná trzy częřci dźielił. To iefř/ ná dobrą fławę/ ná
32: máiętnořci/ y ná żywot ábo zdrowie ludzkie. Dla ktorych
33: áni fie fámemu przez fie áni przez kogo infzego/ áni teř przez

Mm iij

vząd

strona: 247v

Dwunařta Rozmowá

- 1: vząd mřćić wiernemu nie godźi: ále zgołá wśyftko to ćier
2: pieć dlá imienia Chriřtuřowe^{řo}/ y imienia Bożego. A iefřcze
3: ćierpieć z krzywdą y z fzkodą fwą/ nie máięć tu fpráwiedli=
4: wosći od swiatá. Gdyř teř ći fzczeńliwřy fą co płóczą/ y
5: fłkáią/ prágnąc fpráwiedliwořci/ á przedfie iee dořćić nie=

- 6: mogą/ niż ci co sie iey domowić/ ábo też y dobić mogą y v=
7: mieią/ bes BOgá. Ale iż Chrifus nietylko nas tego fło=
8: wy náuczal/ ále też y iálny przykład tego wżyftkiego po fo=
9: bie pokazał/ przeto sie godzi onego wtym fłuchác y nallá=
10: dowác/ ták iáko ono **Volfangus Musculus** nápiśal **in Cap:**
11: **27. # 11. Mathaei** mowiac ták: **Discamus Chrifci exemplo,**
12: **piorum magis esse stare ante iudicem in forma reorum, mo**
13: **do adfit innucentia: quam venire ad Iudicem ad acufan=**
14: **dum inimicos, vt vt reprobos. Nam prius a Chrifto hic**
15: **perpefsum legimus, pofterius ab eo factum non legimus**
16: **etc. Et mox. Iniuriam ferre pioru^m est. Ad Iudicem de ac=**
17: **cepta iniuria deferre, et iure fori caufam propriam profe=**
18: **qui, etfi in fe non fit improbum, ficut improbum est aliqum^m**
19: **iniuria afficere: parum tamen conuenit ei qui patientię pro=**
20: **feffionem fufcepit. etc. VCZEN.** Pozwolił bych te=
21: go że sie przed niewierny vząd wiernym przywodzić niego=
22: dži/ ále przed vząd wierny izaliby sie nie miało godzić po=
23: zywác y przed nim sie práwować? **NAVCZYCIEL.**
24: Dżiwna to y fmiála mowá twa/ á bárzo onym pierwřzym
25: rozmowam názym/ o BOżey y Chriftułowey znáimofci/
26: przeciwna. Y widzę ia to teraz/ y fkutkiem te^{go} doznawam/
27: iż áczkolwiek to prawdá iefť/ że zá znáimofciá BOżá y
28: Chriftułowá/ idzie też y znáimofć powinności żywotá od=
29: rodzonego Chrifciánřkiego w wierzących. Wřákże to lá=
30: cnieyfza iefť o Bogu y o Chrifcie Pánu vmieć mowić/ y
31: onego poznác/ y wyznác vřty/ poki co nie przyłęże ciężřzego.
32: Ale záś gdy przydżie ku żywotowi Chrifciánřkiemu y ku
33: záprzeniu sie lámege liebie/ to tu dopiero trudna łáciná/ y

- 1: ciálu z rozładkiem iego bárzo przeciwna. A ták trudna y
- 2: przeciwna/ żeby łacniey niewiem iáką nacięższą Mnichow=
3: łką regułę od ludzi wymyfloną mogł człowiek wytrwać/ y
4: spełnić: niżby zgoła po proflu/ bes trwożenia z sobą/ y zá=
5: łłaniánia łie Adámowymi/ y Ewinymi winniki/ wedle ná=
6: uki Chriftołowej żyć: y iego miłe y wdzięczne/ á bárzo du=
7: łzy nálezey pożyteczne rofkazanie pełnić. Iáko łie to y z tych
8: łłow twych pokázuie ktorými łie zgoła z tego wykręcić
9: chcefz/ ábyś łie tylko nie záprzał łámego łiebie/ áni ná łie
10: krzyża Chriftołowego wziął. Przeto iuż iednego pozwo=
11: lić chcefz/ á przedię łobie z inłzego łolgi łzukałz. Iákoby to
12: w twey mocy y woley było/ żebyś łobie obrác mogł to coć
13: by łie łpodobáło: á tego záś/ czegobyś nielubił/ zániechác.
14: Aleć to włzytko nic: nie obronią cię ty páięcze łiatki/ ktorých
15: vżywałz: gdy łie oto ielzcze do wierneho iákiegoś vrzędu od=
16: zywałz. Iákoby miał być ná łwiećie ktory tákowy przez
17: ktorybyś łie przedię krzywđ łwých pomśćie mogł. O kto=
18: rym nic Chriftoł y Apołtołowie nie piłáli. Ale zgoła zá= (marg) Vrząd Chrifciański ktory
y co zá kazni ie^go (-)
- 19: kazawłzy łie práwować łwym przed niewiernymi/ tego
20: tylko pozwolili/ iż ielłiby łie co miedzy brácią tákiego tráfi=
21: ło/ tedy to miedzy nimi brácia ichże drudzy ná to obrani/
22: miedzy nimi/ w miłości/ rołtrzygnác máią. Ku zgodzie y
23: miłości obie łtronie/ á nie ku pomśćie przywodząc/ y nápo=
24: minájąc. A gdzieby łie ktora łtroná vporna á niepołłuzna
25: rozładkowi zdrowemu bráterłkiemu/ wedle łłowá Bożego
26: vczynionemu/ pokazála/ y ná onym nieprzełstawála: tedy
27: támara/ nie do więźienia/ nie do klozy/ nie do kátá/ áni iákiey

- 28: pomłty ćiełefney one podáwác máią/ ále po drugim y trze=
29: ćim nápominániu Szátánowi oddác: z pośrzod fiebie wy=
30: łączyc: y iuż takiego zá infzego Pogániná v fiebie mieć. Y
31: to nie z iákicy rofkofzy ćiełefney/ ráduiác fie z odćięcia iego:
32: Ale z záłością wielką vpadku iego záłuiąc y o to fie ftará=
33: iąc/ iákoby człowiek takowy mogł fie iefzcze vpamiętác/ y

zás

strona: 248v

Dwunaśta Rozmowa

- 1: zás fie ná mieyfce fwe pierwŝe z pokáianym náwroćić.
2: **VCZEN.** Toby iuż tym fpołobem nic po Mágiftraćie.
3: Ale czemuż gi piśmo záleca? y wiernym to rofkázuie/ áby
4: káždemu przełóženftwu/ nie tylko dobremu/ ále teŝ y złemu
5: poddáni byli/ iáko v Páwłá y Piotrá czytamy? Rzym: 13.
6: v 1. rc. 1. Pet: 2. v 13. 17. 18. **NAVZYCIEL.** Nie
7: mowię ia tego/ áni da Pan Bog będe/ żeby nic po przełóžo=
8: ney zwierzchności ná swiećie. Ale to tylko mowię/ iż zwierz
9: chności ábo vrzędu Swietłkiego z mieczem/ klozą/ ogniem/
10: kátem/ powrozem/ fzubienicą (bes czego vrząd ten źiemłki
11: nie moŝe być/ bo mu nie dármo miecz Bog fám do ręku dá=
12: ie) do zboru wiernych á fzczyrych vcźniow Chriftufowych
13: nie potrzebá. Gdyŝ vcźniowie prawdźiwi Chriftufowi/
14: będać iáko owieczki bes rogow/ ná kátá gonic/ áni ná po=
15: wroz nie máią: tak áby dla fwych iákich złych fpraw/ to ná
16: fobie odnośić mieli. 1. Pet: 2. v 20. A 16. 17. A 4. v 15. ábo
17: żeby teŝ tego fámí przeciw komu infzemu (oprocŝ wyłaczá
18: nia z fpołeczności fwey/ y oddánia Szátánowi/ iáko fie iuż
19: teŝ przypomináło) vŝywác mieli. Gdyŝ tá oboiá rzecz/
20: ćierpieć co dla fwych złych fpraw/ á nie dla fámego imie=
21: nia Boŝego/ y fprawiedliwości: y zás teŝ kogo więzác/ fá=

- 22: dząć/ y trąć/ owieczkam Chrystułowym namniey nieprzy
23: łtoi/ áni fie z Ewániełią zgodzi: ktora z mieczem y kátem
24: nic niema łpolnego. Ná świecie tedy/ nie w Zborze/ v=
25: rzędu potrzebá: wżákże ták/ áby nie tylko złym był ku łtrá
26: chu y kárności/ poniewáz ci nic nie czynią dobrego iedno z
27: mułu y boiáźni/ ále też áby dobrym był ku poćiefze y obro=
28: nie: ktorzy wżytko dobre czynią z miłości. Ale nie tylkoć
29: wierni vcźniowie Chrystułowu wrzędu fie nie boią/ áni prze=
30: deń przychodzą/ oddawłzy z chucią iemu co łą powinni/ we=
31: dle łłowá BÓżego: ktore też to rołkázuię/ komu dań/ temu
32: dań: komu cło/ temu cło: komu pobor/ temu pobor: komu
33: vcźciwość/ temu vcźciwość: ábo iáko Chrystus Pan mo=

wi:

strona: 249

O żywoćie Chriřtiáńskim.

Liřt 249.

- 1: wi: Co Cefárlkiego/ Cefárlzowi. Ale też y ná świecie ięřt
2: wiele tákowych łudzi/ ktorzy nigdy od niko^{go} do wrzędu nie
3: byli poćiągáni/ áni też oni drugiego przed wrząd przywo=
4: dźili/ bęđąc łkromnymi y ćichymi. A wźdy ci wrzędem nie
5: gárdzą/ áni go od łiebie odrzucią/ ábo gi zá niepotrzebny
6: máią/ gdyź przedię y onym potrzebny ięřt. Bo gdyby go
7: nád łobą łudzie zli nie czuli: á mieczá fie iego nie bali: tedy=
8: by bárzo přętko Niebo z łziemią (iź ták rzeke) pomieřzáli.
9: Zeby fie nigdzie/ nalepřzy y naskromnieřzy człowiek ołie=
10: dzieć z pokojem przed nimi nie moęł. Ale iź wrząd nád łobą
11: zli łudzie czuią/ przeto fie od złości choć nie rádźi hámuią: á
12: zá tym łudzie łkromni w pokoiu fie w domkách łwych prze=
13: łypiaią. A wierni też w zborze łwym Bogá chwałą: y zá
14: zwierzchność wřeláką/ zá Krole y infze przełožone/ zá źie=
15: mię y miáłto w ktorzym mieřzkáią/ žeby w pokoiu było zácho

16: wáne/ Páná Bogá profszą: áby z pokojem mieyfckim/ był po=
17: koy ich złączony. A czynią to/ iż to w fłowie Bożym rofka=
18: zánie maia 1. Tim: 2. v 2. Iere: 29. v 2. A tak iáko pod za=
19: konem Moyżefzowym zakon dány nie był dla fprawiedli=
20: wych y dobrych/ áni ich też przycifkal/ ále tylko złych/ dla
21: ktorých był podány. 1. Tim: 1. v 9. Gál: 5. v 23. Tak też
22: teraz y zwierzchność ziemfka/ ktorey temu koniecznie na=
23: więcey y napilniey potrzebá/ kto Bogu nie uffá áni mu ieft
24: poślufzny. Y temu też/ kto nic nigdy dla Chriftuśá y dla fpra
25: wiedliwości ćierpieć niechce/ áni fie chce rządzić wedle E=
26: wánieliey. Ale tym ktorzy záprzawfzy fie fámých fiebie/ ży=
27: wią w pobożności y w świątobliwości/ nikogo ni wczym
28: nie krzywdząc/ owfzem fámí krzywdę wfzeláką fkromnie
29: ćierpiąc/ tym máło do zwierzchności: bo też nie dla nich
30: ieft pośtánowioná: iákoby nád nimi miecz fwoy wyciągáć
31: miálá: ktory iey dla złych tylko ieft do ręku podány. A prze=
32: to ci ktorzy fą pobożni w Chriftuśie/ ćieleśney fie zwierzch=
33: ności nie obawiają: przeto/ iż rádźi ná duchowney niebie=

Nn

fkiey

strona: 249v

Dwunaśta Rozmowa

1: fkiey prześtáią. Ale iż y dla dobrych/ ku obronie ich zwierz
2: chność ziemfka ieft od BOgá daná: przeto fie wierni y po=
3: bożni ná nię nie táfáią/ áni też nią gárdzą/ ále ráczey iefz=
4: cze z niey Bogá wychwalaiają: poddáiąc fie tey zwierzchno
5: ści iego/ z wfzeláką fkromnością/ poki im tego fłowo BOże
6: pozwala. O to fie záfwe ze wfzeláką pilnością ftaráiąc/
7: iákoby oná zwierzchność/ dla iákich ich fpraw nie przy=
8: ftoynych y złych/ pracey y fráfunku nie miálá/ ktorą iey czę=
9: fto złośliwi ludzie zádáią. Bo zwierzchność iefli będzie do=

- 10: bra/ tedy fie nawięcey w tym kochać będzie/ gdy iee podda=
11: ni/ fkromni/ fpokoyni/ vcźciwi/ fpřawiedliwi będą.
12: **VCZEN.** Ponieważ vrząd ábo przełożenítwo od Bo= (*mag*) Iesli wierni vcźniowie
Chriftufowi vrząd fwietski ná łobie nofić mogą (-)
13: gá iest/ á więczeby teź wierni vcźniowie Chriftufowi niemo
14: gli ná łobie tego vrzędu nofić? **NAVCZYCIEL.**
15: Mogą/ iefliby był vrząd ktory zboru Chriftufowego: gdyź
16: teź y on nie iest bes vrzędnikow fwych/ ktore Bog poftána=
17: wia/ y dárow im duchá fwoiego vźycza: ku zbudowánium y
18: nápráwie ciáák Chriftufowego. Czyniác iednych Apošto
19: ły/ lub polńáncámi/ drugich Prorokámi/ infzych zás Ewán
20: ieliftámi/ á infzych Páfterzmi y Náuczycielámi: Stárfzy=
21: mi/ Doźorcámi/ Dyakony/ Pomocnikámi/ y infzymi Vrzę=
22: dnikámi: ku páfieniu y rzádeniu z ochotą ftadká Chriftu=
23: łowego/ ktoreby przy łobie mieli. 1. Kor: 12. v 28. Ekle: 4.
24: v 21. A 1. Piot: 5. v 1. ktorych vrząd máłz opifány y nápo=
25: minánie ku nim. 1. Tim: 3. v 1. 2. Tit: 1. v 6. A 1. Pet: 4.
26: v 10. 11. Y to iáko ich teź infzym słuchác każę y być im pod=
27: dányimi 1. Pet: 5. v 5. Heb: 13. v 17. o czym tu teraz nie=
28: máłz mieyfcá y czáfu mowić. Ale żeby teź ci/ ktorzy fie raz z
29: łáfkí BOżey (będác z świátá obránymi/ y odłáczonymi)
30: ftáli świętyim Ofiárownictwem/ ku fpřawowánium ofiar
31: duchownych/ á BOgu przez Iezufá Chriftufá przyiem=
32: nych: będąc/ mowię/ narodem wybránym/ krolewfkim Ofiá
33: rownictwem/ narodem świętyim/ ludem ofwobodzonym/

ku

strona: 250

O żywoćie Chřiściáńskim.

Lišt 250.

- 1: ku opowiedánium Cnot tego ktory ie z ciemności wezwał do
2: dźiwney fwey świátłósci/ 1. Pet: 2. v 59. mieli fie swiet=
<http://rcin.org.pl>

3: Íkim vrzędem párác: Abo ielzczę będąc ná rześ nágotowá=
4: nymi/ Rzym: 8. v 36. y w poórzod wilkow poślánymi/
5: Math: 10. v 16. Luk: 10. v 3. y w nienawiści v wślyftkich
6: dla imienia Chriftułowego Luk: 21. v 17. żeby wilki łądzić
7: mieli/ miedzy ktore łą rozefłani: tedy to żadną miarą być nie
8: może. Wyiawślyby kto zdiawśly światłość łoneczną z nie=
9: bá/ chciał z niey ciemność vczynić/ w co nigdy nie vgodzi á=
10: ni temu łprofta. Aza te⁸⁰ niewielz iż tokogo ná vrząd Swiet
11: łki łtánowić/ nic inšzego nie ielt/ iedno go ná świat wpro=
12: dzić [!] y światu go zálečić. A Chrifus Pan/ nie dla tegoć
13: przyfzedł/ żeby vcźnie łwe/ ábo owieczki/ ktore mu dał Bog
14: y Oćiec iego do rękú/ ná świat wprowadzał/ światu zále=
15: czał/ y nád światem przekładał: ále żeby ie z światá wy=
16: wodził/ á nienawiść im v niego łprawił. Bo też świat nie
17: miłue iedno to co iego ielt: á ma w nienawisći y przełá=
18: duie to co z niego nie ielt. Ian 15. v 19. Iakoż też iednák ká=
19: źdy wierny nie tylko tego ná łobie doznawác ma/ że nim
20: świat gárdzi/y zá iednego go łobie łmrodliwego wifielcá
21: ma: ále też on tákże łobie świat obrzydźić y obmierźić ielt
22: powinien iáko łzubieniczniká iednego/ więcey łie zázwdy
23: przechwaláiąc z krzyżá Chriftułowego/ á niż z nazacniey=
24: łzego vrzędu łwietłkiego. Iáko ono Páweł czynił/ y to o
25: łobie ku náuce inšzym ná pífmie zoftáwił/ mowiąc: Vcho=
26: way mię tego Boże/ żeby łie ia w czym inšzym przechwa=
27: łác miał/ nád łam krzyż Iezu Chriftułow (to ielt/ nád to
28: co ia dla Chriftułá ćierpię y ná łobie odnośzę) dla ktorego
29: mnie vkrzyżowány ielt świat (to ielt iáko wifielec obmier=
30: zły) á ia światu Gál: 6. v 14. rc. Abo izali też y ná ono
31: nie pámiętałz/ co miánowicie o tym Chrifus do vczniow
32: łwych/ iuż práwie przy oney ołtátniey wieczerzy mowił/ y

33: iáko ich od tego odwodził/ gdy fie im też tego świetłkiego

34: przełożenstwa chćiało/ y nie raz fie o nie miedzy łobą cetáli/

Nn ij

y po=

strona: 250v

Dwunafta Rozmowa

1: y połwarki miewáli/ mówiąc: Krolowie narodow pánu=

2: ią nád nimi/ á cí/ ktorzy łą miedzy nimi więtlzymi zwierzch=

3: ność fwą nád nimi rościągáią: lecz nie ták będzie miedzy

4: wámi. Ale ktorzybykolwiek chćiał być więtlzym miedzy

5: wámi/ niech będzie sługą wálfzym: á ktorzyby przodowác

6: chćiał/ niechże będzie wlyftkich niewolnikiem. Máth: 20.

7: v 25. Már: 9. v 34. 35. A 10. v 42 Luk: 22. v 25. Abo=

8: wiem iáko Krolestwo Chriftułowe nie ieft krolestwem

9: świetłkim/ Ian 18. v 36. tákże też y vrzędnicy iego Zboru/

10: ábo krolestwá/ świetłkimi być nie máią: bo też áni mogą

11: dwu zaráz vrzędow á bárzo łobie przeciwnych ná łobie no=

12: śíc. Swiát ma łwe ktorzy fie wedle niego rządzą y łprá=

13: wuią: á Chriftus też Pán y Krol od Bogá Oycá połtá=

14: nowiony/ ma też łwe/ ktorzy głófu iego słuchác y według

15: niego fie rządzić łą powinni. A iáko on będąc Krolesem du=

16: chownym/ w vrząd y rzeczy swiátá tego nigdy fie nie wda=

17: wał/ pilnując vrzędu łwego/ y woley oycowłkiej: że też y

18: miedzy bráćią/ w rozdzielaniu oyczyzny ich/ chociaż go o to

19: profzono/ Sędzią być niechćiał/ áni fie w to wdawał: ták

20: też y vcźniowie iego czynić máią: á práwie zaniechawłzy

21: wlyftkich zábawek swiátá tego/ y zołtáwiwłzy vmárłym

22: pogrzeb vmárłych. Máth: 8. v 22. Lukáfz 9. v 60. zá Pá=

23: nem íć y wezwánia łwego pilnowác. Gdyż fie ten żadną

24: miárą nie zeydzie do krolestwá niebieskie⁸⁰/ ktorzyby fie ogle=

25: dáć miał ná te rzeczy ktore łą ná zad/ iawłzy fie iuż pierwey

- 26: zá ten pług. To iest/ przyştawfzy do Chriftuń/ żeby fie zász
27: ná śwíat oględác y do niego wracác miał/ raz gi opuścíw=
28: fzy Luk: 9. v 62. ktorzybykolwiek tedy z wiernych/ vrzę=
29: du źiemskiego prágnać mieli/ ábo fie óń ftárác/ cí niebożętá/
30: iáko tego nie widzą cze⁸⁰ łobie żądáią Máth: 20. v 22. Már:
31: 10. v 38. tákże też y zácności fwey Chriştiáńskiey y powino=
32: wáctwá nie rozumieią. A też niewiem iákie w nich fá po=
33: ftępkí y pomnożenia w wierze Chriştiáńskiey? A nie tylko

to

strona: 251

O żywoćie Chriştiáńskim.

Lińt 251.

- 1: to o tych rozumiec mańz/ ktorzyby o ten vrząd śwíetfki ftác
2: mieli: ále też y o tych/ coby nád łobą Krolá iákiego poftá=
3: nowíc myflili. Bowiem iáko ono pod ftárym Teftamen=
4: tem/ ácz Bog dań Krolá/ y to nie drzewiey/ áż gdy fie go v=
5: pornie náparli: bo go/ nie záráz dań wywiodwłzy ich z E=
6: giptu/ y źiemię im Obiecáną oddáwłzy: ále áż potym nie ry=
7: chłó. Włzákże fie ná nie o to frodze gniewał/ gdy zász tym
8: Krolem fwym gárdźili/ y ná nim nie przeftawáli: Tákkże
9: fie teráz dáleko więcej gniewác bęđzie ná ty/ ktorzy máiąc z
10: łáfki y miłofierdzia iego Krolá y Páná nád łobą poftáno=
11: wionego/ y dobrego y vżytecznego/ y mocnego/ y wyfluchác
12: y broníc gotowego Iezufá Chriftuńá wewłzem procz grze=
13: chu kufzonego/ áby mógł być miłofiernym przeciwko tym
14: ktorzy przezeń do Bogá przyştępuią/ á przedfię ná nim prze
15: ftáwác niechcą: áni do niego fámeo krzywđ fwych odno=
16: fić/ y przed nim fie włzech doległóści fwych vłkarżác. Ale
17: łobie wolą v ludzi fpráwiedliwoći żebrác: á Bogá/ y tego
18: od niego poftánowionego Krolá draźnić/ y gniew łobie ná
19: dzień gniewu fłárbić. Gdyż tego y fámo przyrodzenie y

- 20: wŕzech poŕpolity zwyczaj káżdego vczy/ áby on vkrzyw=
21: dzony od kogo będąc/ nie gdzie ŕie indzie o ŕprawiedliwoŕc
22: vciekał/ áni przed kim inŕzym ŕwych doległooŕci opowiedał
23: iedno przed ŕwym właŕnym Pánem. A ktoby záŕ opuŕci=
24: wŕzy Páná ŕwego właŕnego/ vciekałby ŕie do kogo inŕzego/
25: ábo ŕie teŕ ŕam mŕcił: tedy ten nie tylko czyni przeciw prá=
26: wu y zwyczajoiwi poŕpolitemu: ále teŕ y nad to Páná ŕwe^{ŕo}
27: gniewa y iego przeciw ŕobie pobudza. Bo to iemu lepiej
28: ieŕt/ gdy ŕam Pan on mowi y ŕámeo broní. Táke teŕ ro=
29: zumieć maŕz y o Chriŕtusie Pánie naŕzym/ nád ktoreo ŕobie
30: Páná inŕzego ŕzukać nie mamy: áni teŕ ŕami íákimi Pány
31: być przełooŕnymi nád inŕzymi: cobyŕmy y ŕámych ŕiebie y
32: inŕzych bronili. **VCZEN.** Temu ŕie iuŕ ŕprzećiwiác
33: niehcę: áni teŕ choćabych hciał mogę: Gdyŕ tu íánoŕc

Nn iij

wielką

strona: 251v

Dwunaŕta Rozmowa

- 1: wielką ŕłowá BOŕego widzę: ktorą trudno ćieniem poŕtá=
2: wney/ rozumu ludzkiego mádroŕci/ zaŕłonić. A ták cię ku
3: temu więcey przywodzić niehcę: ábyŕ mi tę rzecŕ ieŕzche
4: więcey obiáŕniác miał. Ale ŕie iednák y o tym pytác mu=
5: ŕzę/ co mię dolega/ y wátpliwoŕc czyni/ to ieŕt: Poniewáŕ to
6: przedŕię w cále zoŕtawa/ iz ŕwiefka zwierzchnooŕc od Bo=
7: gá poŕtánowioná bywa: á tą zwierzchnooŕciá wierni gár=
8: dźic nie máia/ áni ŕie ieŕy ŕprzećiwiác: boby ŕie nie oneŕ/ ále
9: Bogu ŕámemu ŕprzećiwiáli. Náđ to ieŕzche iz ŕie nigdzieŕ
10: ná ŕwiećie bes nieŕy obeŕc nie mogá/ áni ŕobie kátá íákiego
11: oŕobnego ku mieŕzkániu náleŕc/ w ktorymby ŕadney ŕwief=
12: ŕkieŕ zwierzchnooŕci nie było: á piŕmo ŕwiefte nie tylko vcŕ
13: ćiwoŕc y popłátki wŕzelákue roŕkázuie wŕzyŕtkim oddáwác

- 14: zwierzchności/ ále też y pośluzenstwo y poddanstwo: Iá=
15: koż to tedy będzie/ iż choć fie ia sam niskim wadzić nie będzie/ (marg) Iesli fie wiernemu nároskazanie zwierzchności godzi kogo zabijác ábo ná walkę iechác (-)
16: áni sam walki przeciw żadnemu podniołę/ áni fie právem
17: y lewem (iáko mówią) krzywd fwych nie zemfzczę/ ále
18: wżytko ná Bogá y Chrifufá wložywży skromnie y cierpli
19: wie poniołę. Lecż gdy mi tá zwierzchność/ ábo z sobą ná
20: walkę iść/ ábo kogo zabic rofkaże/ iáko też to czyniali Kro=
21: lowie żydowcy rc. A więc że bym też y tego czynić nie miał??
22: gdyż mi zwierzchności tey słuchác y oney poddanym być ka
23: zano? y gdy ia to widzę że też to czynili żydowie ná rofkazá=
24: nie Krolow fwych/ nie tylko dobrych/ ále też y złych?
25: **NAWCZYCIEL.** Pośluznym y poddanym maż
26: być zwierzchności/ y oddawác iey coć oná rofkázuie: ále
27: tylko wedle słowá Bożego: á nád to nic. Pámiećaiąc zów=
28: żdy ná onę obronę y odpowiedź Apoštołfką/ ktorą też czynili
29: przeciw takowży zwierzchności: ktora im rofkazowála fie
30: bie słuchác/ nád rofkazanie Páńskie y ich powinowáctwo/
31: mówiąc ták do Sędziow y Przełożonych fwych: Rozładź=
32: ćie to/ iesliż słuzna rzecz iest przed BOgiem/ was rádźey
33: słuchác niż BOgá. Dzie: 4. v 19. Ktorey rzeczy/ náyduie

fie

strona: 252

O żywoćie Christiáńskim.

Liśt 252.

- 1: fie y w sámym piśmie stárym wiele przykádow tákowych/
2: że zwierzchności fwey prawdziwi chwalcy słuchác niech=
3: ćieli/ áni iey dekretow peńnić/ gdy im co przeciw Bogu ro=
4: skázowála. Owżem woleli wielkie y dziwne trudnoći y
5: niebespieczeństwo zdrowia podiac/ niżby co zwierzchności
6: nád wolá Bożą/ ktory iest sam naprednieyfzą zwierzchno=

7: ścią mieli poścąpić. Iáko v Dánielá káp: 3. o trzech mło=
8: dzieńcách czytamy: á o fámym Dánielu káp: 6. Przeciw
9: ktoremu dekret táki był vczyniony od wízech rádnych Pá=
10: now/ iż ieliby śmiał był (wedle fwego wítawicznego zwy=
11: czáiu) Bogá/ ábo też nákoniec y człowieká ktorego infzego
12: przez dni trzydzieści wzywác imo Krolá fwego Dáryufzá:
13: że miał być do lwiey iámy wrzucony. Tedy tám Dániel
14: nie rzkaç/ áby miał być poślufzny dekretowi temu niezbożne
15: mu złośliwey rády/ chociaź ondźie był w niewolą zawiedźio
16: ny: ábo żeby miał był iákiey obłudy wzywác: á potáiemnie
17: fie w fwym zámknieniu Bogu modlic: owfzem iefzcze/ áby
18: to iánie pokazał/ iż Bogá więcey nád dekret wrzędowy mi
19: łował y śluchał/ tedy/ otworzywfzy okná mieszkánia fwe^{go}/
20: iáwnie fie BOgu modlił. Chociaź to wiedźiał/ że wedle
21: onego dekretu miedzy lwy wrzucony być miał. Tákte też
22: y o ślugách Saulowych czytamy/ 1. Sám: 22. iż gdy im
23: Krol/ á Pan ich złośliwy rofkazał żeby Abimelechá nawyż=
24: szego Ofiárowniká y z infzymi zábili: tedy mu tego kwoli/
25: przeciw Bogu/ vczynić niechćieli. Skąd to baczyć mo=
26: żefz/ iż y pod ftárym Testámentem/ tákowi chwalcy BOży
27: bywáli/ co y zwierzchności przeciw Bogu co rofkázuiącey
28: śluchác niechćieli. Chociaź fie ondźie wiele rzeczy godźiło/
29: ktore fie iuż pod nowym przymierzem wiernym nie godzą.
30: Y ktoby teraz przykłády ftárego Testámentu woyny dowo=
31: dźić chćiał/ tákte pomśty y zábijánia: tedyby ten musiał też
32: obrzelki/ y wiela żon/ y rozvodu dowodźić y wzywác/ y wiele
33: infzych rzeczy/ ktore fie z Ewánielią Chrístuśową nie zgo=

dzą

1: dżą. Ale co fie tknie woyny/ tey nie tylko nie dowiedzie ftá=
2: rym Testámentem/ iákoby iey wierni vżywać mieli: ále to
3: iefzcze rychley w Prorocech naydźie/ że pod nowym przy=
4: mierzem Chriftuſowi ſłudzy walczyć nigdy/ áni fie w rze=
5: czách woiennych ćwiczyć nie mieli/ ná wſzyftkiew gorze
6: ſwiętey Páńfkiew/ to ieft w zebrániu wiernych/ iáko ty miey
7: ſcá ſwiadczą: chociaż pod nieiákimi podobieńſtwy powie=
8: dźiáne: iáko fie iuż przedtym niektore z nich wſpomináły.
9: Ezá: 2. v 4. A 11. v 4. 5. 6. 7. 8. 9. A 65. v 25. Ale ná=
10: koniec/ gdyby tego byłá potrzebá/ á chciałbys więcey lu=
11: dźiom y pińaniu ich/ niź BOgu y ſłowu iego wierzyć: mogł=
12: ćibym tu y z ſtórych y nowych Doktorow to pokázác/ á ná=
13: wet y ſámych Papiefkich popow/ co fie duchownymi zo=
14: wá/ iź fie Chriſtianom duchownym/ walczyć nie godźi. A
15: nie tylko walczyć/ ábo kogo ná gardło ſądzić/ ále teź y przy
16: ſądzie tákim być. Chociaż fie iuż y tego przeciw dekretom
17: ſwym/ y onemu ſtáremu zwyczáiwowi/ niektorzy wáżá/ y te=
18: go pozwaláią/ żeby walczyć mogli. Nie pámiętáiąc ná
19: Márciná Biſkupá ſwoiego/ ktoremu gdy ná woynę iechác
20: kazano/ iáko ieżdzał/ niź był Chriſtiáninem zoſtał/ iáko Hi=
21: ſtorya ich Lombárdyká ſwiadczy: tedy ták proſto powie=
22: dźiał: Chriſtiáninemem zoſtał/ walczyć mi fie nie godźi.
23: Iákoż to pewna że żadnemu wiernemu Chriſtiáninowi od=
24: rodzonemu nie godźi: chociażby mu to niewiem iáko zwierz
25: chność roſkázowała. Boby lepiej wſzytko vtrácić: ná ko=
26: niec y gárdło: niź w czym od náuki Chriftuſowey y Apoſtol
27: ſkiew odſtąpić. Boć y Páweł pińząc do Tituſá 3. v 1. 2. A
28: 2. Tim: 2. v 24. Acźkolwiek roſkázuię poſłużeńſtwo zwierz=
29: chności/ wiernym ſługam Chriftuſowym: Wſzákże nie
30: mniew tego po nich chce/ żeby byli ćichymi/ fpokoynymi/ á

31: od walki dalekimi. Aleć wierny łączno w to wżyftko po=

32: trefi/ iefli ná onę Chriftofuwę náukę zówzdy pomnieć będzie

33: Nie boycie fie tych co ciało zábijaią á nád to więcej nic nie

moga

strona: 253

O żywoćie Chriściáńskim.

Liŕt 253.

1: moga: ále fie tego boycie/ co ciało zábifwzy/ y dużę dác mo=

2: że do ognia. Wżakżebyś nie mniemał/ iżby náuká tá o woy=

3: nie/ o cierpliwoćie Chriściáńskiey/ o wrzędzie/ y infzych rze= (marg) Vide Appendi cem
in fine. Pátrz w przydátku łáćińskim ná koncu (–)

4: czách/ ktore fie w rozmowie tey przypomniały/ miała być

5: náukę nową/ á ludziom wiernym nie zwyczáyńą tedyć o to

6: ná kárcie tyż rzeczy fpiáne podaię/ ábyś to z nich poznał/

7: iż to nie iefł żadna nowiná. **VCZEN**. Rad to od cie=

8: bie mám y czytác to potym będę. Ale gdybym ia też wy=

9: iechawłzy ná woynę ná rofkazánie Krolewłkie/ przedfię ni=

10: kogo nie bił/ gdy drudzy bili/ á nád to bych y broniey nie

11: miał: á więcze bym zle vczyńił? **NAVCZYCIEL**.

12: Pewna że zle/ bobyś iuż tám z innymi niewiernymi/ nád zá= (marg) Moželi wierny bes
broni ná wojne iechác z drugimi, y nikogo nie bić gdyby oni bili. (–)

13: kazánie Apoftolłkie/ w iednym iármie ciągnął 2. Kor: 6.

14: v 14. A ono byś imo fie puścił/ gdzie fie nam y od lámeo

15: podobieńftwá zley ktorey rzeczy wótrzymawác każą. 1. Tef:

16: 5. v 22 y fpołkował byś z nieużytecznymi vczyńkami cię=

17: mnoćci Efe: 5. v 11. BOgábyś kuśił: drażniąc ná fię/

18: nie tylko zwierzchność/ ále też y infze rycerłtwo krwie nie=

19: przyacielłkiey prágnące. A też iefliby cię tám co potkáło/

20: fłufzniebyś to ćierpiał/ iáko ten ktory fie wdawa w rzecz ie=

21: mu iuż nie należąca. 1. Pet: 4. v 15. áni byś z tąđ żadney poćie=

22: chy funnienia/ áni odpłaty od BOgá nie miał: bobyś to

- 23: przeciw słowu jego działał. A jeśli byś też obłudą tam na=
24: rabiąc chciał/ tedy byś się z Chrystusem zaraz rostać mu=
25: śiał: bo on obłudnych sług nie chce. A nad to byś się z Dá=
26: nielem Prorokiem nie zgodził/ ani z onymi trzema młodzień
27: ciami: którzy woleli gardło na mięsne iatki/ że tak rzekę/ wy
28: dąć/ niż od powinności swej na krok jeden odstąpić. Dalej
29: mówić niechęć: doświadczaj się ty sam siebie jeśliś jest
30: w prawej wierze. **VCZEN**. A czemuż Jan Ponurzy=
31: ciel/ żołnierzom walki nie ganił/ ani wojować zabraniał/ á=
32: le tylko/ nauki/ iako się na żołnierstwie sprawować mieli/
33: podawał. A nad to y Piotr Korneliuszowi Rotmistrzo=

Oo

wi/

strona: 253v

Dwunasta Rozmowa

- 1: wi/ żołnierstwá nie ganił/ ani mu żołnierzem być zakázo= (*marg*) Iż Jan żołnierzom walki,
A Piotr Korneliuszowi rotmistrzwa niezakazował. (-)
2: wał. **NAVCZYCIEL**. Iż dwu á różnych y w v=
3: rzędzie/ y w części przypominał/ á obiemá jedney rzeczy po=
4: depreczyć chcesz: tedyć też odpowiedź swą na dwie części dzie
5: lić muszę. Iż Janową odpowiedzią wojny y żołnierstwá
6: dowodzić chcesz: tedy to mym zdaniem y niepotrzebnie y nie
7: opatrnie czynisz. Niepotrzebnie z tej strony/ żem ja y za=
8: den z wiernych przeciw temu nie jest/ żeby wojny y żołnie=
9: rze nie mieli na świecie być: owżem to z łamego Pána ná=
10: szego Jezusá Chrystusá wiemy/ iż jeśli kiedy/ tedy tych czá=
11: łow ostatecznych/ wojny po wżem świecie być muszą. Ale
12: to przedię za tym iść nie może/ żeby już też dla tego owiecz=
13: ki zboru Chrystusowego wojować miały. Nieopatrnie
14: zaś dla tego/ że się ondzie o wojnie nie pytali/ ani włafni v=
15: czniowie jego/ ani lud Izraelski/ który tego nie potrzebo=

16: wał: wiedząc to dobrze/ że sie y iemu bes ośobliwego porá=
17: dzenia y rofkazánia BOżego/ nigdy walczyć nie godziło.
18: Bo ktokolwiek to przedtym bes rofkazánia BOżego czy=
19: nił: znaczny gniew Boży ná łobie odnosił. Iáko sie to z
20: Iozáfátem ftáło/ woyny Achábowi/ nád wolą BOżą po=
21: magáiącemu: że z łromotą vćiekác mułiał. A Iozyalzá
22: cnotliwego/ y Bogoboynego zábito. Ani sie też ielzcze o
23: tym woiowánium v Ianá pytáli y rádźili/ Chriřtuřowi v=
24: czniowie: ábo oni ośobliwi ie ⁸⁰ Apořtołowie: ktorzy potym
25: budownikámi domu Bożego mieli być: bo ich też ielzcze ná
26: ten czás nie było. Gdyż też ielzcze y Iezus Pan ponurzo=
27: ny nie był: nierzkąc żeby iuż miał być vcźnie zgromáďzác/
28: y Apořtoły z niektórych z nich czynić. Bo sie też y tym nie
29: godziło/ áni przyřtáło/ pytác o tym: Ponieważ/ ielři sie nie
30: godziło Dawidowi chwály Bożey prágnącemu budowác
31: domu Bożego materyálnego z drzewá y kámieniá/ nie prze
32: co inřzego/ iedno iź wiele krwi ná woynách wylewał: cho=
33: ćiaż on nigdy nie poráďziwřzy sie Páná ná woynę nie iechał

tedy

strona: 254

O żywoćie Chriřtiáńřkim.

Liřt 254.

1: tedy pogotowiu/ ku budowánium domu Bożego duchowne=
2: go/ y żywego/ nie godziliby sie byli źołnierze w wylaniu sie
3: krwi cudzey y niewinney kocháiący: ábo sie o źołnierřtwie
4: pytáiący. Ale prořci y řczyrzy rybitwowie. Iáko y teraz/
5: nie tylko budowác krwáwnicy domu tego Bożego nie mo=
6: gá/ ále áni nim łámi być: dokáďby sie nie káiáli/ á krwi wy
7: lewác nie przeřtáli. Ale ktoź sie v Ianá pytał? Atoli źoł=
8: nierze. A źołnierze ři/ nie bylić żydowie: boby im nie wierzo
9: no było: áni by im tego zlecono. Ale byli Rzymiánie: kto=
<http://rcin.org.pl>

- 10: rzy wstawniczná stráž swá nád żydy/ ktore iuz byli opánowá=
11: li/ trzymáli: iákoby fie im kiedy przez bunt nieiáki y z przy=
12: liężenie z posłuzenstwá y poddánstwá nie wylómili. Otoż
13: takim żołnierzom/ iefli fie szczyrze/ iefli też obłudnie pytáią=
14: cym/ á Ianá w czym podchwycić chcącym/ ná pytanie/ co=
15: by czynić mieli/ tak mądrze y opátrnie Ian odpowiada: iż
16: choć niewiem áby ná iego rádźie przeštáli/ ábo fie według
17: niey potym spráwowáli: iednak máiąc odpowiedziá iego
18: gęby záwarte/ milcząc precz odeyść musieli. Iákoż y te=
19: raz żołnierzom swiátá te^{go}/ gdyby fie także pytáli/ niewiem
20: áby kto lepiej y mądrzey odpowiedzić mogł. Choćiazby
21: vcźniom Chrístufowym/ ábo ácz nic iuz do Chrístufá przy=
22: stawájącym/ gdyby fie też o to pytáli/ lepiej y doštáte=
23: czniey odpowiedzićby fie mogło y odpowiedzić miáło. A
24: co Piotra y Korneliuszá wpmínałz/ to nieślufznie y nie
25: przyštoynie dźiáłałz. Bo fie o tym Korneliusz nie pytał/
26: áni mu też ná to Piotr odpowiadał. Ale mu tylko Chri=
27: stufá opowiedał: ktoremu on vwierzył/ y ducha od BOgá
28: wziął/ wodzá onego ku wśelkiej prawdzie/ y náuczycielá
29: onych wśyftkich rzeczy ktorych vczył Chrístus. Gdzie też
30: nie walczyć swym ále ćierpieć kazał: iáko fie iuz o tym do=
31: syc mowiło: á tám dopiero ponurzony był: áby swiátu v=
32: márwłzy/ á BOgu ożywłzy/ záprzawłzy też siebie lámeo/
33: krzyż swoy ná się wziął: á zá Chrístufem chodził: nie rotmi=

Oo ij

strzował/

strona: 254v

Dwunásta Rozmowá

- 1: strzował/ ábo roty wodził. **VCZEN**. Toby fie iuz y
2: Mágistrátowi nikogo zábijác nie godźiło/ gdy to tak rzecz

3: iest wielka krew czyię rozlewać/ chociaż z dozwolenia Bo= (*marg*) Zwierzchności fámey
to od BOgá dano áby złych karála y krew wylewála. (–)

4: żego? **NAVCZYCIEL**. A czemuby fie nie miało

5: godzić? gdyż to iest poştánowanie Boże/ y powfzechne ro=

6: fkazanie iego: żeby zli byli karáni: á iżby krew tego wyla=

7: ná byłá/ ktoryby też drugiego krew wylał. 1. Moy: 9. v 6.

8: Temu mówię to fie godzi komu łam Bog miecz do ręku dá=

9: ie: iáko gi ono Krolowi Bábilońkiemu/ ták ná Izráelczy=

10: ki podał był/ y ramię iego przeciw nim zmocnił/ iáko y prze=

11: ćiw insfym narodom. Eze: 30. v 24. Owfzem ielliby kto

12: miecz nofił dáremnie/ komuby gi BOG do ręku dał/ żeby

13: go on od krwie záfściagał: iáko ono przeciw Moábitom

14: BOg mówił. Iere: 48. v 10. tedyby tym łámym przekłę=

15: tym zoštał. Mufzą tedy rádźi nie rádźi przełożeni światá

16: tego/ złe kárác/ y krew ich przelewác: ále nie vcźniowie

17: Chriřtuřowi: ktorzy gotowfzy ná to być muřzą/ áby krew

18: ich dla fprawiedliwořci przelano/ niźby iá oni z kogo wyle

19: wác mieli. **VCZEN**. A woiovác iáko będą mogli/

20: y pańřtw Ńwoich y poddánych bronić: gdy ia/ y ty/ y wiele

21: infzych/ ktorzy Ńczyřze do Chriřtuřá przyřtána/ woiovác iuź

22: áni ná wojnę ieździć nie będąmy? **NAVCZYCIEL**.

23: O nie trzebáľ fie mnie y tobie namniey oto řtárác. Abo= (*marg*) Mogą czysćie Krolowie
bes vcźniow Chriřtuřowyvh wojny odpráwić. (–)

24: wiem iellif Pan będzie chćiał przez miecz woioenny pokárác/

25: kogo/ tedy Ńkoro iedno záfwiřnie/ áćći fie y z ofřtátecznych

26: gránic źiemie/ iáko much y pľczchoł/ wielkie mnořstwo źoľnie=

27: rzow czerřřtych y męźnych názbiera. Ezá: 7. v 18. 19. A

28: co mowifz o obronie pańřřtwá ich/ miařř/ y ludu poľpolite^{g0}:

29: prawdác to napřzod/ iź do tego ludu wielkiego potrzebá:

30: o ktory też będąři pieniáďze/ nie trudno bywa. Tákże y to

31: też nie mniej prawdą/ iż wszelkie krolestwo/ takimże naczy=

32: niem bronione bywa/ przez iákie z początku powstało y iá=

33: ko nabyte było. Iáko krolestwo Szatánkie/ który ieft od

początku

strona: 255

O żywocie Christiáńskim.

Lift 255.

1: początku kłamcą/ á nigdy w prawdzie nie stał/ iż kłam=

2: łtwem y zdradą z zazdrości pochodzących powstało/ przeto

3: też zdradą/ fałszem y chytróścią musi być bronione. Iá=

4: ko y Antychryst fyn iego/ iż sie także spánożył: przeto też tá=

5: kowymże spólobem musi aż do końca pańftwa swego bro=

6: nić. Iákoż to widzimy/ że go y po dziś dzień nieináczy

7: broni y trzyma. Wízákże iednák/ gdy wola BOża będzie:

8: który sam krolestwá odmienia/ y od narodu do narodu ie

9: przenałza/ gdy czas náznáczony vpadku ktorego przyidzie:

10: tedy tám nic przeciw woley y poftánowieniu Bożemu nie

11: pomoże/ áni wielkość ludu/ áni doftátek pieniędzy/ ani mą=

12: dra rádá domowa. Azaż nie mocne były krolestwá Iud=

13: Ńkie y IzráelŃkie? Azaż też nie mocna Monárchia Bábiloń=

14: Ńka/ y innych wiele? ktorých ia wyliczác y przypominác

15: dla przedłużenia niechcę. A wždy iuż y znáku ich namniey=

16: Ńzego niemálz: chociaż y ludu w nich/ y máiętności/ y mę=

17: łtwá y vmiętności/ doftátek było. Ale poyrzy iedno/ teraz

18: ielzczę/ ná Antychrifa Papieżá RzymŃkiego/ á przypátrz sie

19: temu co sie z nim dzieie/ iáko co dzień bárziew á bárziew ni=

20: Ńzcieie. A to dziwna/ że nie tak iáko inŃze krolestwá przez

21: miecz: ále tylko od ducha vft Chriftofowych/ ktorego on

22: wiernym swym vžyczá/ y onym go żewłzad bije: á iego zdrá=

23: dę y chytróść pokázuie. A czyni to tą mocą/ ktorą wziął

24: od Oycá/ y tym duchem/ ná którym też krolestwo iego zá=

- 25: wiłło. Ktorego kroleństwá moc/ vrząd/ y obroná nie iest
26: ćielefna/ áni mieczow żadnych/ áni dział ani iezdnych po=
27: trzebuie: ále tylko w duchu vft iego/ w słowie Bożym/ ná=
28: uce zbáwienney/ á w chwale Bożey należy. Czego gdy też
29: wierni we zborzech fwych pilnuią/ tedy tąż mocą y zbroią
30: nie ćielefną ále zbroią y mocą duchowną wżytkie bázty y
31: mieyfćá obronne przeciwniká fwego Szátáná y pomocni=
32: kow iego/ podwrocą. 2. Kor: 10. v 3. 4. A Antichrift/ izali
33: też w fwey rzeczy iest ólpálym/ żeby nie miał bronić krole=

Oo iij

ítwá

strona: 255v

Dwunaśta Rozmowá

- 1: ítwá fwego? bynamniey. Owżzem sie ták o sie ítára/ y te=
2: mu ták wżelákimi spofoby zábiega/ iákoby iefzcze ku pier=
3: wżey powadze y zwierzchności przyść mogł/ y ták sie oto
4: ítára że iuz pod słońcem ítáranie pilnieyźze y chytrźze wy=
5: náleżiono być nie może: á wždy mu to wżytko nic nie pomo=
6: że: przedię on potrofze iáko śnieg táie/ y w rychle dá Pan
7: Bog do końcá sítáie/ y wniwecz sie obroći. A iego chytra
8: ráda y vprzeyme ítáranie namniey mu nic nie pomoże. A
9: czemu? iż pewne á prawdźiwe są wyroki Boże przeciw nie=
10: mu. Ktorem iż iuz czás y kres od Páná wychodzi/ przeto im
11: żaden nigdy nie zábieży. Toż maáz y o inźzych wżyťkich
12: pánťwách rozumieć: iż choćby ony nawięcey ludu/ máię=
13: tności/ y potrzeb woiennych miály/ iednak sie padác mu=
14: sżą/ iefli przeciw nim dekret Páná zaťtepow wynidzie. A
15: iefli też iefzcze od Páná/ pánťwu ktoremu czás nie przyi=
16: dzie: tedy go nawięťzy y namocnieyźzy nieprzyaciele nie
17: będą mogli zwoiować: owżzem rychley íami siebie zwoiu=
18: ią. Iáko sie Filistynowie powťaiac przeciw Dawidowi

- 19: woiowáli rć. Gdyż Pánu nie trudno záchowác/ ták w
20: mále iáko y w wielu: Iáko záchował lud fwoy od Amo=
21: nitow wielkości przez Gedeoná w máluczkim pocźcie: Sę=
22: dźiow 6. Záchował Sámaryą wíatrem tylko ktory ná Sy
23: ryány przepuścił. 2. Krol: 7. Záchował Ezechiafzá pobo=
24: źnego z miálfem y ludem iego od Senácherybá okrutnego/
25: przez iednegoż Aniołá fwego. 2. Krol: 19. w Coby y teraz
26: czynił/ gdyby fie Pánowie Krolowie/ nie ták o lud/ zbroię/
27: dźiálá/ rć. Itáráli/ iáko o to żeby fie o woley Bożey dowiá=
28: dowáli: y iego fámego Pánem fwym/ ácz nic iako Nábu=
29: chodonozor/ wyznawali. A iżby też nigdy nád wolą iego y
30: rofkazanie/ walki przeciw nikomu nie podnošili: niechçali
31: y ludu wtrácić: y fámí ná walce zginác. Iáko ono pobo=
32: źny Krol Iozyafz zginął 2. Kron: 35. Nie ludem tedy wiel=
33: kim to fie ftawa/ ále wolą y mocą Bożą. Y miáftá y pán=

ftwá

strona: 256

O żywoćie Chrištiáńskim.

Lišt 256.

- 1: ftwá/ rychley dowiádowaním fie o Bożey woley záchowá=
2: ne bywáią 2. Kron: 17. w 10. niż wielkiego ludu zebránim/
3: ktore nigdy poftánowienia BOżego nie pohámuie. Ale
4: nam wiernym/ nic do tego wśzytkiego: żeby nas to dolegác
5: miáło: ponieważ y włofy náfze Pan policzył. Lecź nam
6: tylko tego pilnowác potrzebá/ żebyfmy przy wezwáníu
7: fwym ftátecznie ftali/ á iáko fie częšto powtarza/ záprza=
8: wśzy fie fámych/ krzyż fwoy ná fię wźieli. A zá Chrištu=
9: fem Pánem w nowości żywotá chodźili: w duchu y praw
10: dzie przezeń BOgá Oycá chwalili y wzywáli. A on fam
11: dla wiernych fwych państw tych broníc będzie/ gđzieby oni
12: byli. Iákoby y Sodomę był obronił/ y od przepáści zá=

- 13: chował/ by w niey było ácz nic dziełiątek (sprawiedliwych).
- 14: Toć iest moiá rádá/ y to o tych woynách/ pomście/ y prá=
15: wowaniu fie wiernych o łwe dolegliwości wyrozumienie:
16: ktore day to BOże áby y tobie/ y wielom inłzych zálmáko=
17: wáló/ żeby fie bes tych ciełefnych winnikow/ cále ná BOgá
18: y łyná iego Iezufa Chrıstufa (pusćili/ á iego fie wiecznego
19: błogóławieństwą vcześnikami łtali. **VCZEN.** Amen
20: day to Pánie BOże. Ale mi ielzczę z tobą trzebá iu=
21: tro o Ponurzeniu y Wieczery Pánłskiej mowić.
22: A tám iuż też koniec tym náłzym rozmowam
23: vczynim. A teraz iuż Pan BOG íi
24: niech da dobrá noc. **NAVCHY=**
25: **CIEL.** Y tobie tákże.

strona: 256v

- 1: Rozmowá Trzyna=
2: łta o POnurzeniu y o Wie=
3: czerzey Pánłskiej.
4: **VCZEN.**
5: IZeś mi iuż wedle potrzeby
6: moiey y żądania mego odpowie=
7: dał/ ná przednieyłze Artykuły
8: wiáry náłzey Chriłtiańłkiej: po=
9: wiedźze mi też co o Ponurzeniu
10: rozumieć mám/ ktore z zwyczáiu
11: łtárego Krztem názywano?
12: **NAVCHYCIEL.** To
13: małz o nim rozumieć/ iż iest vłtá=
14: wá BOżą. Naprzod przez Ia=
15: ná Zácharyáłzowego łyná záczyłá: á potym przez Iezufa
16: Dáwidowego potomká (ktorego BOG zálecił/ łynem

- 17: Íwym miłym obwołał/ Pomózáńcem y Pánem vczyńił)
- 18: potwierdzoną/ rofkazaną y záleconą. **VCZEN.** A gdzie
- 19: máłz o tym písmo/ áby tę Íprawę BOg Íam przez Ianá zá=
- 20: czał? **NAVCZYCIEL.** V Márka Ewánielífty
- 21: ták o tym czytam/ z písmá Prorockiego słowá BOże nápi=
- 22: Íáne: Már: 1. v 2. Malá: 3. v 1. Ezá: 40. v 3. Oto ia po=
- 23: Íyłam połá moiego przed oblicznością twoią który zgotu=
- 24: ie drogę twoię przed tobą rc. A v Ianá Ewánielífty Io
- 25: an: 1. v 32. ták czytamy słowá Ponurzycielowe/ ná pytá=
- 26: nie posłańcow Ierozolímłkich: Widziałem duchá złtępu=
- 27: iącego iáko gołębicę z niebá (ná Iezufá) który też został

ná

strona: 257

O Ponurzeniu y Líft 257.
Wieczery Páńłkiej.

- 1: ná nim: á iam go nie znał: lecz ten który mię posłał nurzac
- 2: wodą/ ten mi powiedział: Ten ná ktorego wyźrzyłz duchá
- 3: złtępuiącego y ná nim zóstawiającego/ duchem świętym nu=
- 4: rza. **VCZEN.** A o tym gdzie/ iż y Íam Iezus tę Íprawę koń=
- 5: czył/ y Íwym vcźniom kończyć rofkazał? **NAVCZYCIEL.**
- 6: V tegoż Ianá káp: 3. v 22. Potym przyłzedł Iezus y vcźnio=
- 7: wie ie^{go} do źiemie Iudłkiej/ y tám z nimi mieszkał/ y nurzał.
- 8: Y zász niżej trochę/ gdzie łie nań łkárzą **wcźniowie [!]** Íánowi
- 9: przed łwoim Míłtrzem/ ták mowiąc: Oto ten który z tobą
- 10: był zá Iordanem ktoremuś ty dał łwiádectwo/ nurza: y
- 11: przychodzą do niego wlyłcy. **VCZEN.** A nurzałze
- 12: też Iezus inłzych wodą iáko iego ponurzył był Ian? **NA=**
- 13: **VCZYCIEL.** Nie/ ále tylko vcźniowie iego/ á on zász (*marg*) Iezus nikogo wodą nie nurzał ále duchem. (–)
- 14: duchem/ ktorego Íam wzył bes miáry od BOGá y Oycá

- 15: łwego niebieskiego. **VCZEN.** A o tym gdzie czytał
- 16: iż sam wodą nie nurzał/ ale tylko uczniowie jego? **NAV=**
- 17: **CZYCIEL.** W Janá 4. v 2. Jezus sam nie nurzał
- 18: jedno uczniowie jego. **VCZEN.** A o tym gdzie iż Ie=
- 19: zus duchem nurzać miał? **NAVCHYCIEL.** Iu=
- 20: żem to przed tym powiedział/ pamiętałzli/ z słow y z swiá=
- 21: dectwá Janowego. káp: 1. v 33. Ten ná ktorego wyźrzyłz
- 22: ducha złępującego y ná nim zoftawájące^{g0}/ nurza duchem
- 23: świętym. A ná inżym mieyfcu ták: Iac was nurzam
- 24: wodą ku pokáianiu/ lecz ten ktory po mnie idzie moźnieyży
- 25: iełt nád mię/ ktorego nie iełtem godźien ábym miał nofić
- 26: trzewiki: ten was nurzać będzie duchem świętym y o=
- 27: gniem Máth: 3. v 11. Már: 1. v 8. Luk: 3. v 16. **VCZEN.**
- 28: A kogoż wodą przedtym nurzano/ ták przez Janá iáko y (*marg*) Kogo wodą Jan y Apóstołowie nurzali. (-)
- 29: przez ucźnie Iezufowe? **NAVCHYCIEL.** Tych
- 30: ktorzy łie ucźyli Ewánieliey/ y oney wierzyli: ktorzy łie ká=
- 31: iáli przełżł^{g0} żywotá/ y grzechy łwe wyznawáli. **VCZEN.**
- 32: A tego czym dowieść moźełz? **NAVCHYCIEL.** Pi=
- 33: łmem świętym ktore ták mowi: Máth: 3. v 5. Tedy wyłzłó

Pp

do

strona: 257v

Trzynałta Rozmowá

- 1: do Janá Ieruzálem/ y wżytek kray okołó Iordanu: y byli
- 2: nurzáni w Iordanie od niego/ wyznawáiąc grzechy łwoie. (*marg*) POKáuánia przed ponurzeniem potrzebá. (-)
- 3: A ná drugim mieyfcu ták Már: i. v 4. Y był Jan ná pu=
- 4: łczy nurzáiąc y opowádáiąc ponurzenie pokáiania/ ná od=
- 5: pułżczenie grzechow. Lukałz záś ták piłze: Luk: 3. v 7. Y

- 6: mowił Ian do zgromádzenia ludzi przychodzących aby by=
7: li nurzáni od niego: Narodowie zmijow/ y któż to wam
8: okazał ábyście vćiekáli przed gniewem przyfzłym? Czyń=
9: ćież tedy owoce godne pokáiania: á nie poczynayćie fámi
10: mowić v siebie: Mamy oycá Abráhámá. Abowiem wam
11: powiedam/ iżci Bog może z kámienia tego wzbudzić dzie=
12: ći Abráhámowi. A iużci y fiekierá leży przy korzeniu drzew/
13: á tak kázde drzewo nie czyniące dobrego owocu wycięte by=
14: wa/ y do ognia wrzucone. Tymże fpořobem w Dzieiách
15: Apořtolfkich Piotr mowi do zgromádzenia: Dzie: 2. v 38.
16: Kayćie fie á niech ponurzon będzie kázdy z was w imię Ie=
17: zuřá Chriřtuřá ku odpuřczeniu grzechow/ y wezmiećie dar
18: ducha řwiętego. Tákże mowi Anániař do Páwła: Teraz
19: iefzcze co dumasz? wřtań á ponurz fie/ á omyi grzechy twe/
20: wzywáiąc imieniá Páńřkiego Dzie: 22. v 16. **VCZEN.**
21: Dowiodłes iuż tego/ iż fie przed ponurzeniem trzebá káiac
22: grzechow y ony wyznáwác/ áles iefzcze nie dowiodł żeby w
23: przod trzebá vczyć Ewánieliey tych coby mieli być nurzá=
24: ni: á iżby fie ich nurzáć nie godźilo drzewiey/ áżby przyięli (*marg*) Przed Ponurzeniem
trzebá Ewanieliey vczyć. (–)
25: řłowo Boże y vwierzyli w Iezuřá řyná Bożego? **NAV=**
26: **CZYCIEL.** Azaż nie pámiętař co o tym piřze Máthe=
27: uřz y Márek/ w ořtateczney kápitulie z řłow Chriřtuřowych/
28: ktory ták mowi do vcźniow řwoich: Máth: 28. v 18. Daná
29: mi iest wřzyřćká zwierzchność ná niebie y ná źiemi/ Idąc
30: tedy vcźćie wřzyřćkie narody nurzáiąc ie w imię Oycá y řy=
31: ná y Duchá řwiętego/ vcźąc ie chowác wřzyřćko com wam
32: rořkazał. Tákże Már: 16. v 15. Wyřzedřzy ná wřzyřćek
33: řwiát opowiádáyćie Ewánieliá wřzemu řtworzeniu/ kto

O Ponurzeniu y
Wieczery Páńskiey.

Lift 258.

- 1: vwierzy á ponurzon będzie/ zbáwion będzie: kto lepák nie
2: vwierzy będzie potępión. A Lukáfz ták pífe/ Dżie: 2. v 4.
3: Ktorzy tedy wdżięcznie przyięli náukę Piotrowę/ ponurze=
4: ni byli rć. A potym zász Dżie: 8. v 12. 36. A gdy vwierzyli
5: Filippowi wdżięcznie opowiadájącemu te rzeczy/ ktore ku
6: kroleńtwu BOżemu należą/ y ku imieniowi Páná Iezufá
7: Chrifufá/ tedy byli nurzáni y mężowie y niewiáły: á Sy=
8: mon y íam vwierzył: á będąc ponurzony trwał przy Filip=
9: pie. Támże niżej opifuiąc rozmowę Ewnuchowę z Filip=
10: pem/ pífe iáko mowił Ewnuch do niego: Oto wodá což
11: ieft ná przekázie ábym niemiál być ponurzony? A Filip
12: rzekł: Iesliże wierzyłz ze wżyftkiego fercá/ godzi íe/ to ieft
13: niemálz nic ná przekázie? A on odpowiadájąc rzekł: Wie=
14: rzę iż ieft fynem BOżym/ on Iezus Chriftus: A ták kazał
15: ítánąc wozowi/ y zftąpili obádwá w wodę y Filip y Ew=
16: nuch/ y ponurzył go. Tákże w káp: 18. v 8. Tedy Kriřpus
17: przednieyřzy w zgromádeniu vwierzył Pánu ze wżyftkim
18: domem řwym/ y wiele Koryntczykow řlucháiąc vwierzyli
19: y nurzáni byli. **VCZEN**. To tym řpořobem íanowo
20: nurzanie/ nie ieft roźne od nurzánia Iezufowego? **NAV= (marg) Co zá roźnořć**
nurzánia íanowego od Iezufowego. (-)
21: **CZYCIEL**. Ták ieft: ále oproč dwu rzeczy. **VCZEN**.
22: A ktorychże to? **NAVZCYCIEL**. Pierwfza ieft/ iż
23: ían nurzał w przyřłego: á vćzniowie Iezufowi iuź w przy=
24: tomnego. Co íe okázuie z Páwłowych řłow/ ktore ták ná=
25: pífał Lukáfz Dżie: 19.v 4. íanći nurzał ponurzánim po=
26: káiánia/ mowiąc do ludu/ áby wierzyli w te^{go} ktory po nim

27: przyść miał: to iest w Chrystufá Iezusá rć. Wtora/ iż
28: íam Iezus nie nurzał nikogo wodą/ choć íam w niey był
29: ponurzan/ íako nurzał Ian z íwymi y Iezufowymi vcźniá
30: mi: ále nurzał duchem íwiętym y ogniem: íako íie iuż to
31: przedtym przypomniało. **VCZEN**. To iako baczę/ (*marg*) Íż ponurzenie dźiatkam máłym nie należy (–)

32: ponurzenie máłym dźiatkom nie należy/ ktore grzechu nie

33: znáią/ á pogotowiu íie go káíác nie mogą/ áni go wyzná=

Pp ij

wác:

strona: 258v

Trzynafta Rozmowa

1: wác: nie mogą íie też odmienić z żywotá przeíłze^{g0} w nowy/

2: gdyż íeízcze ítárego nie poznáły/ áni o nim wiedzą. Aleby

3: wždy trzebá nie ná gołe doswiadczenie tey rzeczy zezwa=

4: lác/ ále też mieć ná to podporę/ z íłowá Bożego? **NAV=**

5: **CZYCIEL**. Y owízem to trzebá z wyrokow Bogá íá=

6: mego wiedzieć/ iż dźiatki máłe/ nie tylko o grzechu/ o káíá=

7: niu/ o wyznániu/ o wierze/ nic nie wiedzą: ále zgołá nie zná=

8: íá dobrego y złego/ áni mogą rozíádku dáć miedzy práwą y

9: lewą ręką: íako o tym czytamy w piątých kńięgach Moyze=

10: ízowych y v Ionáíá Proroká 5. Moy: 1. v 39. Ion: 4. v 11.

11: **VCZEN**. A czemuż dźiatki z ítarádawná nurzano?

12: **NAVCZYCIEL**. Nie nurzano/ ále ábo kropiono/ ábo

13: polewano: ále nie według íłowá BOżego/ áni z vítáwy

14: Chrystufowey/ ále z wymyíłtu ludzkiego. **VCZEN**.

15: A wízák íam Pan Iezus dźiatki przyimował/ y vcźnie íwe (*marg*) Iezus PAN dźiatkam błogóíłáwił ále ich nie nurzał. (–)

16: fukał iż ich do niego przypuńzczać niechćieli? Máth: 19.

17: v 13. Mar. 10. v 13. Luk: 18. v 15. **NAVCZYCIEL**.

18: Prawdá iż ie przyimował/ y vcźnie pofukał/ ktorzy ie há=

19: mówiali: ale ich wždy nie nurzał/ ani vczniom nurzać ro=

20: ikázował: lecz tylko ręce ná nie kładł: y onym błogółá=

21: wił/ á to iest dáleko infza rzecz od nurzánia. **VCZEN.** A

22: czemuż ie v fynow Izráelkich obrzezowano? **NAV= (marg) Wywod od obrzezowania dzieciak. (-)**

23: **CZYCIEL.** Iż fie ták BOgu podobáło/ y ták był czy=

24: nić rofkazał Abráhámowi y potomstwu iego/ co iest iálnie

25: y żrzetelnie w kłięgách MOyżefzowych opisano Gen. 17. v

26: 12. Leu: 12. v 3. Ale o ponurzániu ich niemáíz nigdziey/ ani

27: rofkazánia ani przykłádu/ ták w ftárym/ iáko y w nowym

28: Testámenćie. Ale to iest fzczyry Antichriftow wymyśl/ iáko (marg) Iesli może być nádzieią zbáwienia dzieiak máłych bes ponurzánia vmierájących. (-)

29: y innych temu podobnych bárzo wiele: ktorými fie wierni

30: brzydźić iáko iednym iádem máią. **VCZEN.** To niemáíz

31: żadney nádzieie zbáwienia dzieiak máłych/ ktore bes wiá=

32: ry y ponurzenia w dziecińftwie pomieráią? **NAV=**

33: **CZYCIEL.** BOg nikogo nie fádzi z tego/ ani liczby

ślucha

strona: 259

O Ponurzeniu y Lińt 259.
Wieczery Páńkiew.

1: ślucha/ czego komu nie dał: ále tylko z rzeczy dánych y w=

2: żiętych/ gdy ich kto zle vżywa. A co fie tknie zbáwienia:

3: tedy y to nie idźie zgoła z wiáry/ iákoby z pierwsze^{go} źrzodła:

4: ále idźie z miłóści BOżey dáremney/ oprócz wízelákich za=

5: śług y godności: z ktorey teź wiára y vczynki dobre idą: kto=

6: re íam Bog zgotował áby w nich ludzie chodźili Efe: 2. v 8.

7: A BOg nie dopiero człowieká miłowác poczyna/ gdyby fie

8: vrodził/ y co dobrego czynił/ ále y przed iego vrodzeniem: o=

9: wízem przed záłożonymi fundámenty świátá. **VCZEN.**

- 10: A gdzie o tym piśmo? **NAVCZYCIEL.** V Páwła
- 11: do Rzymian w liście/ Rzym: 9. v 11. o Iákobie y Ezaufzu:
- 12: á potym w liście do Efeckich Efe: 1. v 4. o wśzech wybrá=
- 13: nych: ktorych w namileyfzym swoim synu Bog przed stwo
- 14: rzeniem swiátá wmiłował/ y łáfką dárował. 2. Tim: 1. v 9.
- 15: **VCZEN.** Ponieważ iedno dorofli nurzáni máią być/ y (*marg*) Iesli do ponurzenia
doskonáłości potrzebá, (-)
- 16: to wwierzywfzy y wyznanie wiary fwey vczyniwfzy: tedyć
- 17: tu do ponurzenia dofkonáłości potrzebá? **NAVCZY=**
- 18: **CIEL.** O tymem iefzcze nigdy nie czytał/ áby dofkoná=
- 19: łość ponurzenie vprzedzác miálá: bo fie y po ponurzeniu v=
- 20: czyć potrzebá: iáko fie z słow Zbáwicielowych pokázuie/
- 21: ktore mamy v Mátheufzá w oštátney kápitulie: gdzie na=
- 22: przod káże vcźnie czynić: potym ie nurzáć: á nád to vczyć
- 23: ich wfzyftkiego co on rofkazał. A gdzieć náuki potrzebá y
- 24: po ponurzeniu/ iáko fie to wfzyftkimi listy Apoftolfkimi/ y
- 25: ich też Dzieiámi pokázác może: tedyć niewiem/ co tám zá
- 26: dofkonáłość może być. To wiem iż trzebá poznác fwe grze
- 27: chy: káiác fie ich/ ony wyznáwác/ y nimi fie brzydźić: wwie
- 28: rzyć cále Chriftułowi/ y Ewánieliey: wyznác wiárę fwą/
- 29: y od swiátá/ ábo od narodu złośliwego odłęczyc fie: á nád
- 30: to sumnienie mieć dobre przed Bogiem: ále o iákiey dofko=
- 31: náłości inłzey nád tę/ myflic przed ponurzeniem: nic nie iest
- 32: innego/ iedno sobie drogę do ponurzenia zámknąc/ y do prá
- 33: wey pobożności. **VCZEN.** A coż zá pożytek biorá

Pp iij

ludzie

strona: 259v

Trzynaśta Rozmowa

- 1: ludzie z ponurzenia? **NAVCZYCIEL.** Iesli go we= (*marg*) Co zá pożytek ludzie biorá
z ponurzenia. (-)

- 2: dług łłowá Bożego vżywáią: cáłym á nie obłudnym/ áni
- 3: dwoifnym fercem/ tedy nie ieden z tąd pożytek biorą/ ále ich
- 4: wiele náyduią. **VCZEN.** A ktorefz to łą pożytki?
- 5: **NAVCZYCIEL.** Naprzod iáko vcźniowie nowi do
- 6: Miłtrzá nowego niebieskiego przyftáią: áby ná potym vft
- 7: iego náuki fłucháli/ y pod iego rzádem/ ftrażą y opátrznó=
- 8: ścią/ iáko owce pod Páfterzem/ á fłudzy pod Pánem befpie
- 9: cznie żyli. Potym ná nowe rycerftwo do nowego Hetmá=
- 10: ná y Wodzá wiáry przyftáią: áby pod nim ftátecźnie z
- 11: śwíátem/ grzechem/ z Szátánem y z włáfnym fwoim ciá=
- 12: łem woiowáli: á potym koronę onę niewiędnącą w dzień on
- 13: oftátecźny odniefli/ y zapłátę wiáry fwey zbáwienie dułz o=
- 14: trzymáli. **VCZEN.** A nád to co więcey? **NAV=**
- 15: **CZYCIEL.** Przyfzczepienie do Chriftułá/ iáko do win
- 16: ney máćice: pogrzebieńie w śmierć iego: powftánie z nim
- 17: ku chwale Bożey w nowośći żywotá: Chriftułá przyoble=
- 18: czenie: grzechow omyćie: duchá śwíętego zápieczętowánie
- 19: y pomázánie/ ku przyfzłemu táiemnic BOżych wyuczeniu
- 20: fie y wyrozumieniu: fpolność ze wfzyftkimi śwíętymi: z
- 21: Chriftułem iedność/ y z Bogiem Oycem onym niebieskim:
- 22: práwo fynowftwá Bożego y vcześnictwo BOłkiego iego
- 23: przyrodzenia. A nád to wiele innych pożytkow/ poćiech/ y
- 24: wolności duchownych wnątrzných: przeciw śwíátu/ Szá=
- 25: tánowi/ y wfzelákim pokułam/ ktoreby fie o człowieká poku
- 26: śić mogły. **VCZEN.** A bierzemyż te wfzyftkie rzeczy
- 27: przy Ponurzeniu/ ábo przez ono ponurzenie? **NAVCZY=**
- 28: **CIEL.** Nie przez ponurzenie/ áni przy ponurzeniu zgołá/
- 29: ále y owfzem do niego idąc w tym fie oświadcźamy/ iżefmy
- 30: fie tych rzeczy przez wiárę vcześnikámi łtali. **VCZEN.(marg)** O Wieczery Pánskiej. (–)
- 31: Iużem o ponurzeniu/ według potrzeby/ náukę y wyznánie

32: twoje wyrozumiał/ dobrzeby ábyś mi też ná krotce y o Wie

33: czerzy Páńfkicy rozumienie twoje/ náukę y wyznánie oznáy=

mił?

strona: 260

O Ponurzeniu y Lift 260.
Wieczerzy Páńfkicy.

1: mił? Bo co fię tknie ízerńszych y dońtátecznieyńszych wywo=

2: dow/ y dowodow/ około ponurzenia/ ty potym czytać będę

3: w onych twoich rozmowách y Wotum ktoreś przed dziefią=

4: cią lat ípifał: á ták iákom rzekł powiedz mi ktore ieńt wy=

5: znánie twoje o Wieczerzy Páńfkicy. **NAVCZYCIEL.**

6: Bárzo rad to wczynię/ tylko ty vmiey pytać o tym cżegoby

7: tobie nawięńsza była potrzebá.

8: **VCZEN.** Pytam cię naprzod co ieńt Wieczerza (*marg*) Co ieńt wieczerza Panska? (-)

9: Páńfka? **NAVCZYCIEL.** Acżkolwiek ludzie v=

10: czeni rozmáicie opifuia wyńłowienie pytania tego/ wńzákże

11: ia zániechawńszy ich rozmáitego/ rońne⁸⁰ y z íobą niezgodne=

12: go wyńłowienia/ ácz też nie do końcá nieńńuńznego/ ták tobie

13: zgoła odpowiedam/ iz ieńt nowego Teńtámentu zápieczęto=

14: wánim. **VCZEN** Czym tego dowieńć możeńsz? **NAV**

15: **CZYCIEL.** Naprzod tym iz Wieczerza Páńfka/ ciá=

16: ía Chrińtuńowego ná śmierć zá nas wydánego/ y krwi ná

17: omyńcie grzechow náńszych wylaney/ ieńt przypominánim. A

18: Chrińtus/ iáko ieden **Teńtator**/ to nam ná vtwierdzenie no=

19: wego Teńtámentu cżynić rońkazał/ y śmiercią íwoiá obie=

20: tnice íwe/ ktore od íwego BOgá y Oycá/ y od náńzego też

21: ktorzy wierzymy/ nam przyniońł/ iáko ieden Teńtáment zá=

22: pieczętował/ á potym iz íam wńty íwymy to wyznał/ iz on

23: kubek ktory im dawał/ przy tey wieczerzy/ ieńt kubkiem no=

24: wego Teńtámentu we krwi íego. **VCZEN.** A gdzie o

25: tym napisano? **NAVCZYCIEL**. Naprzód w li=

26: ście do Hebreów Heb: 9. v 15. 16. 17. rć. tymi słowy: Chri=

27: tus dla tego jest Posrednikiem nowego przymierza/ aby

28: przez śmierć na odkupienie onych występów które były

29: pod pierwszym Testamentem/ ci którzy wezwani są/ wzięli

30: obietnicę wiecznego dziedzictwa. Abowiem gdzie Testá=

31: ment jest/ także musi być śmierć tego który Testament

32: czyni. Bo Testament w zmarłych mocny jest/ gdyż ie=

33: szcze nie jest ważny za żywota tego co go uczynił. A po=

tym

strona: 260v

1: tym v Łukaszem Luk: 22. v 20. tym sposobem: Ten to ku=

2: bek nowym (jest) Testamentem/ we krwi mojej/ która

3: się za was wylewa. A iż z jednej części y druga rozumia=

4: na być ma: przeto ta wszystkie sprawa Wieczery Pań=

5: skiej/ nic innego nie jest/ jedno iakom rzekł słowy krótkimi/

6: zapieczętowaniem nowego Testamentu. Ktoemu Testá=

7: mentowi/ gdy kto wierzy y na nim przestawa/ takowy pie=

8: częściami jego nie gardzi/ onych nie zaniedbawa/ ani odrzu=

9: ca: bo y ten y pierwszym Testamentem gardził: on sobie lekce

10: ważył/ y ile w nim jest on odrzucał/ a z nim y żywot wieczny/

11: który jest nazacniejszą rzeczą/ która jest wierzącym na tym

12: Testamentie odkazana/ y za rzecz nieomylną od BOGA

13: przez Chrystusa zaślubiona. **VCZEN**. Iż to wiem

14: kto jej jest pierwszym wtawcą/ y którego czasu jest wtá=

15: wioną/ bo o tym często Ewangelisty y Pawła czytam/ prze

16: to się tym niebawiac/ pytam ku któremu końcowi jest wtá=

17: wioną? **NAVCZYCIEL**. Z tych słów któreś teraz (*marg*) Ku któremu końcowi jest

wtawioną. (-)

18: odemnie słyżal/ mogłeś to y sam zobaczyć. Abowiem się to

19: wípomináło: iż ku temu/ áby była pámiątką y pieczęcią/ ná=
20: łzego z Bogiem/ y z łynem iego Iezufem Chriřtufem/ przy=
21: mierza: y pámiątką/ ábo pieczęcią śmierci oney łrogiey/ y
22: zelżywey Iezufowej/ którą on dobrowolnie podiał/ y krew
23: łwoię wylał/ na grzechow náłzych omyćie y oczyścienie: y
24: ná nowego Teřtamentu z námi pořtanowionego wtwier=
25: dzenie. Aby nam iuż grzechy náłze drogi do Bogá zágrá=
26: dząć nie mogły/ áni złego łumnienia/ y niepokoju ná wmyřle
27: náłzym czynić. Ani nam być ná przekázie biejącym do nie=
28: bá tą drogą którą nam Pan Chriřtus przez krew łwą y za=
29: łonę ciála łwoiego poświęcił y wtorował. Heb: 9. v 16.
30: A 10. v 20. **VCZEN.** Co zá pożytek máią ci ktorzy tey (*marg*) Co zá pożytek biorą ci
co wieczerzey tey wżywáią. (–)

31: Wieczerzey wżywáią? **NAVCZYCIEL.** Ieřli z wiá=
32: ry prawdziwey to czynią/ tedy ten pożytek máią/ że łie w tym
33: ořwiadczáią/ iż łą przed Bogiem z łálki iego włpřawiedli=

wionemi/

strona: 261

O Ponurzániu y Liřt 261.
Wieczerzey Páńłkiey.

1: wionemi/ z łálki dobrowolney y z miłości wielkiey y niewy=
2: mowney iego. Ktory ták ich wmiłował/ iż łyná łwego dał
3: ná śmierć dla ich vpadkow/ y zář go wzbudził/ dla ich v=
4: łpřawiedliwieniá/ áby włzelki ktory weń wierzy/ á wierząc
5: tym łie iego Teřtamentem cielzy y łzczyći/ miał żywot wie=
6: czny. Ioan: 3. 16. Rzym: 4. v 25. Potym ten iż łie łtawáią
7: vcześniki ciála onego Chriřtuřowe^o/ raz zá nas ná śmierć
8: wydánego/ y krwi iego oney raz też ná odkupienie grze=
9: chow náłzych wylaney: ták iż to łobie ku náłzey poćielze be=
10: łpiecznie przypomináć y tym łie chlubić możemy/ z wiáry

- 11: niechwieiący sie/ że Chrystus iest ciałem ciała naszego/ y
- 12: krwią krwi naszej/ á my też iego ciała ciałem y kości iego
- 13: kośćkami. Efe: 5. v 30. Nád to iż iuż obcowanie nasze iest
- 14: w niebie/ y żywot nasz z Chrystusem zachowany w Bogu/
- 15: Efe: 2. v 19. Kol: 3. v 3. Mamy ielzcie wcześnictwo dzie=
- 16: dźictwa Chrystusowego/ y stołu onego niebieskiego/ y winá
- 17: też nowego/ w krolestwie Oycá naszego niebieskiego. Mię=
- 18: szkanie Chrystufa w nás á nas też w nim/ Ioan: 17. 21.
- 19: y innych wiele pożytkow duchownych/ ktore ná wielu
- 20: mieyfc piśmá świętego są wyrażone/ á miánowicie y nay=
- 21: więcey onych/ ktore mamy opifáne v Ianá w káp: 6.
- 22: **VCZEN.** To po tákiej rzeczy/ nie może być on chleb (*marg*) Iesli przy wieczerzy chleb chlebem, á wino też winem zostawa. (–)
- 23: y wino Wieczerzey Páńskiej/ proftym chlebem y winem/
- 24: ále sie mużą ciałem stawác y krwią/ ábo ácznic przy sobie
- 25: ábo w sobie/ ábo pod sobą/ ábo z sobą/ miec ciało prawdzi=
- 26: we y krew prawdziwą Chrystusową: bo ináczey/ gdyby
- 27: chleb chlebem y wino też winem miały być/ tedybyfmy z
- 28: nich tákich pożytkow próżno spodziewác sie mieli? **NAV=**
- 29: **CZYCIEL.** To twoie pytanie/ iest bárzo subtylne/ á
- 30: namniej sie z moim przedsięwzięćim nie zgadzaiące: wżák
- 31: żeć wždy ná nie odpowiem: ábys ty zá odpowiedziá mojá/
- 32: mógł tych myśli cielesnych/ y rozumienia też cielesnego/ pro=
- 33: zen być. A pytanie twoie ná trzy części rozdzielę. Naprzod

Qq

co mówisz

strona: 261v

Trzynasta Rozmowa

- 1: co mówisz/ iż z powiesci moiej tego dochodził/ żeby chleb y
- 2: wino Wieczerzey Páńskiej/ nie mogło być proftym winem
- 3: y chlebem też proftym/ ná toć tak odpowiem: iż z iedney

4: łtrony ábo przyczyny/ to być nie może: á z drugiey łtrony y
5: przyczyny/ ták iełt iáko mowifz. **VCZEN**. A iákoż to
6: profzê ciê? **NAVCZYCIEL**. Ták iż chleb/ chlebem
7: nie przełtawa być/ áni wino winem: bo gdyby przełtály
8: być/ tedyby ich pierwłza połtawá y włánołć/ y łmák vłtá
9: ły. Ale iż chleb y wino/ nie ináklze być widzimy y łmákuie=
10: my wieczierzáiąc/ iedno iákiełmy widzeli y łmákowáli
11: przed wieczierzá: tedy to z tey łtrony z łámeo dołwiadcze=
12: nia y łmáku zeznáć mułimy/ iż chleb iełt chlebem/ tákze wi=
13: no winem/ iákoż go Páweł chlebem zwác nie przełtawa 1.
14: Kor: 10. v 16. 17. A zás káp: 11. v 23. 26. 27. 28. Lecż zás
15: z drugiey łtrony/ gdy łie rzeczy przypátrzymy/ dla ktorey
16: ták chlebá tego vżywamy/ y wino też pijemy: tedy wzglê=
17: dem ich znáczenia/ y końcá ku ktoremu łie łciágáią/ iuż one^{go}
18: chlebá y winá nie bierzemy tym vmyłem y ku temu końco=
19: wi/ áby łie głod y prágnienie od zołádká zágnałto: ále áby=
20: łmy łobie łámánim chlebá wydánie zá nas ná łmierć ciáłá
21: Chriłtułowego przypomináli: á łánim zás winá do kubká
22: y pićiem iego/ wylanie krwie Chriłtułowej ná náłznych grze=
23: chow omyćie y zgládzienie. A ták pożywánim oboygá o=
24: nego ciáłá Chriłtułowego/ raz zá nas wydánego/ y krwie
25: raz wylaney przywłáfczamy łobie łpołecznołć y vczéłnic=
26: two. Iáko ná przykłád. Báran on ktoreo łynowie Izrá=
27: elłcy ná rołkazanie Boże raz w rok pożywáli/ nie odmieniał
28: ci łie/ áni łmáku innego ná łię brał/ nád innego báráná ło=
29: bie podobnego ktoreo by kto czáfu inłzego tymże łpołobem
30: zgotowáneo vżywał: á wżdy choć mięło iego nie przełta=
31: wáło być mięłem báránim: iednák z drugiey łtrony iuż nie
32: prołtym Báránim mięłem było: lecż naprzod/ pámiátká
33: wybáwienia łynow Izráelłkich z Egiptu/ y záchowánia

strona: 262

O Ponurzeniu y
Wieczery Pánłkiey.

Liłt 262.

- 1: pierworodłtwa ich od śmierci. A potym pewnym zna=
2: kiem bóráná ná potym przyłżłego Iezufá potomká Dawi=
3: dowego łyná BÓżego: ktory łie miał łtać náłzym wybáwi=
4: ćielem z niewoley Fáróná piekielnego/ y wybáwićielem
5: też od śmierci wieczney dułż náłzych/ iáko ten ná ktorego/ (*marg*) Ezái: 53. v 6. ICan:
1. v 37. (-)
- 6: miał był włóżyć Bog (iákoż y włóżył) włzytkich nas nie=
7: práwosci náłze/ y iego zá nas wydác. **VCZEN**. Iużeś
8: iednę rzecz odpráwił/ powiedzże mi y drugá? **NAV**=
9: **CZYCIEL**. Tá łeft rzecz wtora/ ktora baczę być w
10: pytániu twoim/ iż mniemałz/ áby łie chleb w ćiało/ á wino
11: w krew przemieniác miáło: ktory łeft błąd łrogi/ y niezno=
12: łny Antichriłtá Rzymłkiego: ták że łie nim báwić łzkodá.
13: Poniewáż żadnym łwiádectwem łłowá Bóżego podpárty
14: być nie może: przetoż go też łtárzy Antichriłtowi forytárze/
15: łalká Moyżelzowá/ ktora łie wężem łtawála: wodá ktora
16: Chriłtus ná wefelu winem wczynił/ źwierciádłem/ boćiá=
17: nim iáiem/ głósem/ octem/ y innemi tym podobnymi rzeczá=
18: mi dowodzą: czegoś podobno łwiádom: przeto tego zanie=
19: cham. A trzeciá też záraz przypomionę: ktora ácz nie łło=
20: wy/ áni też tymi babimi wywody podobna łeft przelżley:
21: włzákże łie z nią ná iednę rzecz zgadza: bowiem co oná twier
22: dži przewierzgnienie ábo przemienienie chlebá y winá w
23: ćiało y w krew: to záś tá/ tylkoż to łłowko przewierzgnienie
24: odrzuciłwłzy/ twierdzi/ żeby ábo przy chlebie y winie/ abo z ni=
25: mi/ ábo pod nimi/ ábo łelzche w nich/ miáło łie zámykác/ y

- 26: do nich przywiązować ciało całe y zupełne/ y krew też pra=
27: wdziwa Chrystułowá. Ná co też/ iako y ná ono/ dowo=
28: du y świadectwá niemáfz: ále tylko mniemánie ludzi nie=
29: ktorých: ktorým tego nie dał był BOG widzieć/ iáko y in
30: nych wiele rzeczy/ ktore infzym obiáwił/ y dał wyrozumieć.
31: Co gdy vpádnie/ tedy mniemánie twoie ktorymeś rzecz fwo
32: ię zámknął był vpásć muśi. To iest/ żeby chleb y wino po=
33: żytkow ták zacnych y známienitych nam przynofić niemiá=

Qq ij

ły gdy=

strona: 262v

Trzynáfta Rozmowá

- 1: ły gdybyfmy ich z wiárą pożywáli/ iefliby fie nie przemieniá=
2: ły: ábo iefliby z sobą/ ábo przy sobie/ ábo w sobie ciáła y
3: krwie Chrystułowey nie zámýkały. **VCZEN.** A iákoż (*marg*) To iest ciáło moje. (–)
4: prawdziwe mogą być słowá Chrystułowe gdy mowi: To
5: iest iáło moje/ iefliby fmy ich ták rozumieć nie mieli? **NA=**
6: **VCZYCIEL.** Tákowe ich wyrozumienie iáko ty przy=
7: pominałz áczkolwiek ftać nie będzie/ áni ftać może: iednák
8: słowa Chrystułowe fą wierzącym práwdziwe. Y nieomyl=
9: nie fie wierni vcześnieki ciáła prawdziwego Chrystułowe=
10: go y krwie iego ftáwáią: chociaż onego chlebá y winá prze=
11: wierznionego w ciáło y krew/ ábo do nich/ ábo przy nich/
12: ábo w nich zámknionego nie pożywáią: ále chlebá praw=
13: dżiwego y winá też fmakuią. **VCZEN.** Azaż by nie
14: mogły ták być wykładáne/ to iest ciáło moje/ to iest chleb
15: ten y to wino/ winem y chlebem przeftawfzy być przemie=
16: niáią fie w ciáło y w krew? Abo ták/ przy tym chlebie y wi=
17: nie/ ábo z chlebem y winem: ábo iefzcze w tym chlebie y wi=
18: nie iest prawdziwe ciáło y krew Chrystułowá? **NAV=**
19: **CZYCIEL.** Zadnym fpořobem nie moga. **VCZEN.**

- 20: A dla czego to? **NAVCZYCIEL**. Iż fie to ośtać
- 21: nie może: ponieważ fie sprzećiwia włafności Sákrámen=
- 22: tow ták stárego iáko y nowego przymierza. Potym wal=
- 23: czy z porządną wiarą Chrifciáńfką/ y z drugimi mieyfcy pi=
- 24: smá świętego. Trzecia/ Nie zgadza fie z vmyśłem y przed=
- 25: sięwzięćim Chriftułowym/ y z náuką iego: którą zośtáwił
- 26: o pożywaniu ciáálá y pićiu krwie swoiey. Czwarta/ z wla/
- 27: fością ciáálá Chriftułowego/ tákże y krwie iego zgodzić fie
- 28: nie może. Piąta z wstáwá fie y roskazánim Chriftułowym
- 29: nie ośtoi. A nád to wśyftko/ iefliby wykład twoy stáć miał/
- 30: tedyby fie im obáliło Kroleśtwo y Ofiárownictwo ducho=
- 31: wne Chriftułowe. Ktemu iefzcze byłáby to rzecz bárzo spro=
- 32: śna/ niepożyteczna/ ízkodliwa: á ták ten wykład twoy stáć
- 33: żadną miárą nie może. **VCZEN**. Wieleś tu powiedział

áleś

strona: 263

O Ponurzeniu y Liśt 263.
Wieczery Páńskiey.

- 1: áleś máło dowiodł: przeto ia tego chcę ábyś mi to śamże
- 2: wyłóżył y okazał/ iáko to rozumieć mam czegoś nie máły
- 3: poczet wyliczył. A ták mi to pokaż iáko fie ten moy wykład
- 4: sprzećiwia włafności Sákrámentow stárych y nowych?
- 5: **NAVCZYCIEL**. Ták iż słowá ktorych Bog vżywa (*marg*) Mniemánie Papieskie y Luterskie o ciéle Chriftułowym z chlebá vczynionym ábo do chlebá przywiázánym nie zgadza fie
- 1: 1
- 1: z włafnością inśzych Sákrámentow. (–)
- 6: przy Sákrámenćiech/ to iefť przy pieczęćiach obietnic swo=
- 7: ich/ ábo przymierza ktore kiedy z kim czyni/ nie prośto iáko
- 8: mowione bywáią/ wyrozumiáne być máią: áni fie po pro

- 9: ftu biorą: ále inŝzym ŝmyŝłem máią być rozumiane: przeto
- 10: teŝ y ty ŝłowá: to ieŝt ćiało moie/ nie ták zgoła máią rozumia
- 11: ne być: ále iáko ony ktore Bog do Abráhámá mowił o O=
- 12: brzezaniu mowiąc: 1. Moy: 17. v 13. Aby było przymie=
- 13: rze moie ná ćiele wáŝzym: przymierzym wiecznym: to ieŝt
- 14: áby było znákiem ábo pieczęcią przymierza mego wieczne=
- 15: go/ ktore ia teraz z tobą czynię: Ták teŝ y ty ktore mowi
- 16: Chriŝtus biorąc/ łamiąc y dáiąc chleb vcźniom ŝwoim ná
- 17: ŝwoie przypominanie/ to ieŝt ćiało moie: to rozumie/ iż ten
- 18: chleb ktory łamię y wam ieŝć kaŝę/ ieŝt znákiem y przypo=
- 19: minánim pewnym/ ábo pieczęcią/ ćiała moiego/ ktore ná
- 20: ŝmierć zá was wydáię. A iż ták ŝobie o tobie tuŝę/ iż to do=
- 21: brze wieŝ y rozumieŝ (bo ŝie iuŝ teŝ to przedtym mowiło) (*marg*) Sákráméntá nie ŝá
- ŝámą właŝną rzeczą ale znákiem ktorey pewney rzeczy. (-)
- 22: ŝe Sákráméntá nie co innego ŝá iedno pieczęći przymierza
- 23: y obietnic nam w ŝłowie Boŝym wyrażonych. A to ŝadną
- 24: miarą ŝtać nie moŝe/ áby Sákráméntá tąŝ ŝámą y właŝną
- 25: rzeczą miály być ktorą znacza/ ábo pieczętują. Iáko Obrze
- 26: zanie/ nie byłóc przymierzym: y Báran Páŝchą/ ábo Prze=
- 27: ŝcim: ále pieczęcią y znákiem iego: tákŝe áni chleb ćiałem.
- 28: Ale iáko znákiem ieŝt Báran przeŝcia/ Obrzezanie vmowy
- 29: y obietnice Boŝey/ iż ŝie obiecał być BOgiem Abráhámo=
- 30: wym y potomŝtwá iego: Tákŝe chleb ieŝt pieczęcią ćiała
- 31: Chriŝtuŝowego zá nas wydánego: á wino krwi iego ná
- 32: grzechow náŝyŝnych omyćie y oczyŝzczenie wyłaney.
- 33: **VCZEN.** Acźci bym tu miał co zádać/ wŝzákŝe zátrzy=

Qq iij

mam

strona: 263v

Trzynaŝta Rozmowa

- 1: mam ŝie od te^go/ áŝ wprzod porzadnie rzecz ŝwá wypráwiŝ:

- 2: á tak mi teraz pokaż iáko sie nie zgadza/ owfzem fprzećiwia
- 3: wykład moy (ktoryś Antichriftowym vczyńił) z porządñą
- 4: wiárą/ y z infzymi teź mieyficy piłmá fwiętego? **NAV=**
- 5: **CZYCIEL.** Nigdy to ftać nie moźe/ áby fłowká niektore (*marg*) 2.
- 1: Z wiárą porządñą Chriřtiánfñą walczy. (-)
- 6: famy przez sie/ oprócz vważenia cáley rzeczy/ y przedfięwzię
- 7: ćia onego ktory ie mowił/ miály być wykłádáne: ábo famy
- 8: od drugich odćináne/ ták od przednich iáko y od poľednich:
- 9: boby z nich mogło wiele złego vrość. A twoie ony wykłá=
- 10: dy/ tylko sie zá kilká fłow iáfwiży/ rzecz całą opuřczáią: á
- 11: przetoź z porządñą wiárą Chriřtiánfñą walczą/ gdy iey fun=
- 12: dáment niřczą. Iáko to ná przykłád/ wiárá iefł dar Bo=
- 13: ży zbáwienny/ przez ktorą fámę vřpráwiedliwieni mamy
- 14: być/ gdy z fercá BOgu wierzymy y nań sie fpuřczamy.
- 15: Rzym: 10. v 10. Efe: 2. v 8. Fil: 1. v 29. Tit: 1. v 1. A wiá=
- 16: rá sie nie opiera/ o rzeczy ćielefne/ y iuź rzeczą będące: ále o
- 17: niewidome/ o duchowne/ o przyřzłe. A twoie wykłády/ rzecz
- 18: ćielefñą/ przytomñą y iuź będącą zálecáią: á ták wiárę ni=
- 19: řzczą/ y Páwłowej sie náuce fprzećiwiáią: ktora sie z tą
- 20: Chriřtuřową vřtáwą námniey nie wáđzi: áni sie iey fprze=
- 21: ćiwiá/ ták mowiąc: iź my ktorzy wierzymy fłowu BOżemu
- 22: y dla niego co ćierpiemy/ czynimy to z nádźiei/ nie ogláda=
- 23: iąc sie ná te rzeczy ktorebyřmy widźieli/ ále ná niewidome/
- 24: ábowiem te widome fą docześne/ niewidome lepák wieczne
- 25: 2. Kor: 4, v 18. Azás wyrozumienie ćielefne smierć iefł: á
- 26: wyrozumienie ducha á żywot y pokoy. A to twoie wykłáda=
- 27: nie fłow Chriřtuřowych iefłcze okęřzonych y z obu ftron pod=
- 28: golonych/ nie idźie z ducha/ ále z ćiała: bo sie do ćiała/ vřty
- 29: y brzuchem ćielefnyñ/ ktory pokármy źiemřkie trawi/ przy=
- 30: więzuie: czego nas porządñá wiárá nie vczy. A przetoź sie

31: z nią nie zgadza: ále przeciwko niey bije. Nad to/ ty wy=

32: klády twoie/ znácznie sprzećiwiáią fie wierze y wyznániu

33: náłzemu/ o wftápieniu Chriftułowym ná niebiofá/ y przy=

ściu

strona: 264

O Ponurzeniu y

Lift 264.

Wieczery Páńskiey.

1: ściu iego záfię/ ták iáko widzian był wftępujący do niebá. Y

2: onym włádnym słowam chriftułowym/ ktore przeciw Ká=

3: pernáitom mowił/ co tákże iáko y ty o ciáłá Chriftułowego

4: pożywániu rozumieli/ twierząc to: iż ciáło nic nie ieft po=

5: żyteczno/ duch ieft ktory ozywia/ Ioan: 6. v 63. Y zás: A

6: což gdybyście widzieli lyná człowieczego wftępującego

7: tám gdzie pierwey był. Też iefzcze sprzećiwne fá wykłády

8: twoie/ wftyłtkim ktorzy wynofząc głowy fwe/ oczekawáią

9: przyścia lyná człowieczego/ ktory przyść ma fądzić żywe y

10: zmárłe: ktorego/ iáko człowieká prawdziwego/ á nam we

11: wżem oprócz grzechow podobnego/ wżelkie ciáło ogláda.

12: Mogę iefzcze y to przydáć/ iż twoy wykłád cíelefnym bę=

13: dąc/ czyni też z Chriftułá duż náłzych y funnienia pokármu

14: prawdziwego/ pokarm cíelefny bárzo iákoś przeciw przy=

15: rodzeniu y wierze náłzey (przez ktorą w nas Chriftus mię=

16: fzka) Efe: 3. v 17. zmyflony/ ciáłá iákiegoś prawdziwego

17: (iáko wálzy mowiá) ále wždy oprócz f máku/ á nád to nie=

18: widomego/ choćiaz wedle was przytomnego. Bo gdzieby

19: ciáło przytomne miáło być/ tedyc by cáły Chriftus był/ po=

20: nieważ ożywfzy wftąpił ná niebiofá/ więcey nie vmiera/

21: Rzym: 6. v 9. ktory człowiekim á nie duchem będąc/ ma

22: kofci y ciáło/ (iáko fám mowił Luk: 24. v 39.) czego duch

23: nie ma. A iefliżby fie przemieniał/ ábo w chlebie był: tedy=

- 24: by ząwždy vmierać muiał: gdy by go ząwždy gębą tą
25: zwierzchnią iedzono y w żoładku trawiono. Y muiał by
26: nie słowny być (co iełt błąd/ gdyż iełt prawdą) powiedá=
27: iąc: Vbogie ząwždy będziecie mieć z łobą/ ále mnie nie ząw=
28: żdy. Ioán: 12. v 8. Tákże fynowie oblubieńcá wefełą fie
29: poki z nimi iełt oblubieniec: á gdy odiet od nich bywa plá=
30: czą/ poźczą fie/ y łmutni bywáią rć. Máth: 9. v 15. A ták
31: iáko baczyłz/ y wierze náłzey/ y infzym mieyłcom piłmá świę
32: tego y náuce Chriftołowej twoy fie wykłád łprzećiwia. A
33: mogę tu zaráz y czwartą przydáć/ iż y z włáłnoścíá cíałá

prawdziwego

strona: 264v

Trzynásta Rozmowá.

- 1: prawdziwego/ ktore zaráz nie może być iedno ná iednym
2: mieyłcu/ iáko ono łamże Chriftoł mowi: Lázárz vmárł/ á
3: ia wefełę fie dlá was/ ábyłcie vwierzyli zem to tám nie był.
4: Ioán: 11. v 15. Nie może fie teź zákryć áni cáłym będąc
5: w máłuczķą łtuczķę chlebá zmiełcić/ gdyż tego włáłnołć
6: cíałá prawdziwego nie ćierpi. **VCZEN.** A vltáwie (*marg*) 3.
1: Z vltáwá Chriftołowá walczy (–)
7: Chriftołowej iáko fie łprzećiwia? **NAVCZYCIEL.**
8: Acześ to mogł z przelżłych łłow moich y łam obaczyć/
9: gdym o náłzey náđziei mowił: ktora fie opiera o rzeczy
10: niewidome/ duchowne y nápotym przyłżłe: włzákżeć to iá=
11: łniey łámymi łłowy Chriftołowymi pokażę. Chriftoł tę
12: łpráwę kazał czynić ná przypominánie łwoie: toć nie ná
13: przemienienie/ ábo pod/ ábo przy/ ábo w chleb y wino cíałá
14: łwego y krwi zámýkanie/ y przywíezowanie: nie ná chowá
15: nie teź iáko złodzieiá w więźzieniu/ áni ná nołżenie po vlicách
16: y gráne przed nim iáko przed niedźwiedziem rć. A wy iż

- 17: przywzięcie/ ábo przemienienie/ tedy fie znacznie Chri=
18: ítułowey wítawie y rofkazaniu íprzećiwiaćie/ który rzekł:
19: To czynćie ná moje przypominanie/ to íeft/ bierzćie íedźćie/ (marg) 4.
1: Kroleřtwu y Ofiarownictwu Chriřtułowemu íeft ná odpor. (-)
20: nie nořćie álbo chowayćie. **VCZEN.** A Kroleřtwo
21: y ofiarownictwo Chriřtułowe duchowne íáko ten nář wy=
22: kład borzy? **NAVCZYCIEL.** Íż gdyby Chriřtus
23: cáły miał fie z chlebá dźiałáć/ ábo z nim/ w nim/ przy nim/
24: ábo pod nim bywáć/ ilekroć wieczeryá íego ípráwuia: ábo
25: oplátek ořrzyżony chowáia: ćiałem gi zowáć Chriřtuł=
26: wym/ abo íamym Chriřtułem: tedyby tu muřiał być ná
27: źiemie: á tákby nie było kroleřtwo íego duchowne/ y mieřká
28: nie íego w nas/ y rządy duchowne: ále ćielefne zwierzchnie/
29: y źiemfkie. Aniby on mogł być onym przednieyřzym nářzym
30: Ofiarownikiem/ według tego íáko w liřćie do Hebreow
31: czytamy káp: 7. v 27. Y 8. v 4. Bo íeřliby był ná źiemie
32: nie był by Ofiarownikiem rć. **VCZEN.** A to coř po= (marg) 5.
1: Wykład Papeski Luterski íeft íprofny. (-)
33: wiedział íż gdyby wykład nář ítać miał/ tedyby to rzecź

byłá

strona: 265

O Ponurzeniu y

Liřt 265.

Wieczery Páńfkiey.

- 1: byłá íprofná/ niepożyteczná/ řzkodliwa/ íáko obronic/ y tego
2: dowieřć mořeřź? **NAVCZYCIEL.** Táknáprzod/
3: íż gdyby ták było íáko wářze wykłády twierdźá/ nie íednoby
4: ćiało Chriřtus miał/ ále wiele niezliczonych: y nie ná íednym
5: by mieyřcu było/ íedney á teyźe godziny: ále ná wielu niezli=
6: czonych: w káżdym kořćiele/ w káżdym oplátku/ w cybory=
7: um/ w Monřtráncyey. Potym íeřli fie cále wedle ćiałá od=

- 8: dał Chrifus vczniom fwym: tedy ná potym inšzym nic nie
9: zoftáło: áni potym dał ciááá fwego ná śmierć krzyżową:
10: ponieważ iuz przedtym ziedźione było. Abo iefli zgoła flo=
11: wá Chrifufowe wykłádác chcecie/ á on mowi ciáło ktore
12: fie łamie/ y krew ktora fie wylewa/ tedy iefzcze y po dziś
13: dzień Chrifufá łamią y krew iego wylewáią: á ták niepra=
14: wdę Páweł mowi powiedáiąc iż Chrifus iuz więcey nie v=
15: miera/ śmierć mu iuz więcey nie pánuie rć. Rzym: 6. v 9.
16: Iefzcze nád to/ iefli iefť cały Chrifus w chlebie/ ábo fie z
17: chlebá przemienił/ tedy táb nie łam iefť/ ále z vczniami
18: swoimi/ bo ták mowił: Chcę Oycze áby táb byli gdzie ia
19: iefťem/ Ian 12. v 26. y 17. v 24. A przetoż nie łámo wy
20: ciáło Chrifufowe iecie/ chociaż on żywie: ále y inšzych lu=
21: dži/ to iefť vczniow Chrifufowych/ chociaż iuz pomárłych.
22: Potym/ iefli przychodzi do chlebá/ ábo w chleb/ ábo fie prze
23: mienia/ tedy zle czynią ktorzy iefzcze wieczerzey vzywáią/ bo
24: iey tylko Páweł vzywać kazał áżby Chrifus przyſzedł/ 1.
25: Kor: 11. v 16. Nád to iefli iefť iáko wy mniemaćie/ twier=
26: dźicie y wierzyćie w chlebie/ tedy ták zli iáko y dobrzy/ wier=
27: ni y niewierni ciáło Chrifufowe iedzą: á iedząc ie tákże iá=
28: ko y oni zbáwieni będą: co iefť błąd y fałsz. Bo Chrifus
29: nie iefť pożyteczen/ iedno wierzącym/ y grzechow fie káią=
30: cym rć. A ták wieleby fie y innych/ ktore długo wyliczáć/
31: błędow národziło z tego wykłádu wálzego/ ktore ia opu= (marg) 6.
1: Nie vżyteczne wyrozumienie PApeskie y Luterskie. (-)
32: łzczam. **VCZEN**. Toś ſproſności pokazał/ pokaż że
33: iefzcze co zá nieużytek widziłz? **NAVCZYCIEL**. Ten

Rr

ktory

- 1: ktory łam Chriflus pokazal mowiac/ iz ciało nic nie iest
- 2: pozyteczne/ duch iest ktory ozywia. rć. A wy iz fie ciało
- 3: mienicie miec/ tedy ie bes pozytku macie. **VCZEN**. A co
- 4: za łzkodę z łobą przynosi? **NAVCZYCIEL**. Na= (marg) 7.
- 1: Szkodliwe. (-)
- 5: przod tę/ iz coby ludzie rzeczy duchownych niebiełkich/ gdzie
- 6: Chriflus siedzi na prawicy Bozey/ Kol: 3. v 1. łzukac mie=
- 7: li/ y onemu fie łamemu kłaniac/ nañ fie łpufzczac/ y w onym
- 8: nadzieę pokładac: to fie/ tego zaniechawłzy/ rzeczami ziem=
- 9: łkimi bawię: Chriflufa w chlebie łzukaię/ y chlebowi fie
- 10: kłaniaię. A tak im to mniemanie iest przyczynę łzkodli=
- 11: wego bálwochwálłtwá/ wólac nadzieę ich o przyczynie
- 12: Chriflufowej/ y o okazowaniu fie iego za nas przed obli=
- 13: cznošcią Bozą. Ian 14. v 16. Rzym: 8. v 34. Heb: 7. v 25.
- 14: Y 9. v 24. Bo iefli fie na káždy dzieñ krom liczby/ y pewne=
- 15: go mieyfcá wólędy przemieniac/ ábo przywięzowac do chle=
- 16: bá muši: tedy fie nie zawždy za nas okazuie/ ani zawždy
- 17: przyczynia. Iefłcze iefli on tu iest w chlebie rć. tedy du=
- 18: chá ł. nie zełłal/ ktorego zełłac nie miał/ aż łam odłzedłzy/
- 19: przeto mowlł/ potrzebac wam abył ia odłzedł: bo iefli nie
- 20: odeyde/ poćiefzyciel nie przyidzie do was rć. Ioan: 16. v 8.
- 21: Ktemu nieprawda fie Páwłowi zádaię ktory mowi: iz nas
- 22: Bog poladził z Chriflufem na niebiełech/ Efe: 2. v 6. A ie=
- 23: łli Chriflus tu iest cále (iákož tak Antichrifł vczy/ y dla te^go
- 24: go v fiebie w więzieniu zawždy chowa) tedy wálzá nadzie=
- 25: iá vpádlá: tedy wiara łiedziec z Chriflufem na niebiełech
- 26: nie mozećie: ani z nim żywota w BOgu zakrytego macie.
- 27: Kol: 3. v 3. Przeto iest łzkodliwa/ zła/ niezbožna/ łprołna/
- 28: y nieprzyłtoyna ta wálzá dumá/ o przytomnošci ciełefney
- 29: Chriflufa przy wieczerzey iego/ według wykładu wálzego.

30: **VCZEN.** A iákoż wálfnie rozumíáne máíá byé ty ło= (*marg*) Wálfne wyrozumienie słów Chríftufowych To íełt cíáło moie. (-)

31: wá Chríftufowe/ To íełt cíáło moie/ ábo iáko ie ty łam ro=

32: zumiełz? **NAVCZYCIEL.** Ty wiełz íż Sákrámen=

33: tá ábo śwíátości písmo śwíęte zowie tymi imiony ktore

ony

strona: 266

O Ponurzeniu y Liłt 266.
Wieczery Páńskiey.

1: ony znáczá: iáko 1. Moy: 17. v 10. 13. Obrzezánie Przy=

2: mierzem. 2. Moy: 12. v 11. Luk: 22. v 15. Báran przesćim.

3: 4. Moy: 19. v 9. Krowę płowá grzechem. Táke w nowym

4: Tełtámenćie Chríftufá Ian 1. v 29. 36. Báranem. Apo: 5.

5: v 5. Lwem/ Ian 14. v 6. Drogá. Ian 10. v 7. 9. Drzwiá=

6: mi/ Ian 6. v 35. Chlebem/ Ian 1. v 1. Słowem rć. Táke

7: tu przy wieczery zowie też Chríftus chleb ktory íadł v łto

8: łu z vczníámi swoimi/ á potym gi po wieczery wzíáwłzy

9: łamał y dawał/ bráć on y íeść rołkázuiąc zowie gi mowieł/

10: cíáłem łwym. Nie áby chleb przemieniáć łe miał w cíá=

11: ło/ ábo w łobie/ przy łobie/ y pod łobá cíáło mieć: ále íż był

12: y teraz íełt/ znákiem/ ábo pieczęćią íego cíáłá wálfnego/ kto

13: re miał wydáć: iákoż ie potym zá nas ná śmierć wydał.

14: Otoż gdy Chríftus mowi/ to íełt cíáło moie: tedy mowi tym

15: vmylłem/ íż íełt chleb znákiem/ ábo pieczęćią cíáłá íego/ kto=

16: re zá nas wydáne/ nam łe ku požytkowi náłzemu y żywno=

17: ści dułzney obroćić miáło: ábyłmy temu wierząc y to czy=

18: niąc iáko on rołkazał/ ná pámiątkę swoię czynić/ pewni byli

19: tego/ íż Bog íełt z námi/ y my z nim w przymierzu/ dla kto=

20: rego vtwierdzenia z łwey łczyrey dobroći y łálki/ dał ná

21: śmierć zá nas Iezulá łyná swoiego. Przeto Chríftus nie

22: tylko rzekł ty słowá łamiąc y dáiąc chleb/ to iest ciało moje/
23: ále też rzekł ktore będzie wydáne: á chleb on ktory iedli/ nie
24: był wydany/ ále on sam. Przeto tymi słowy nie odmiáne
25: chlebá w ciało zálecał/ ále o swym własnym cieie to powie
26: dał/ iż ono miało tak pewnie y prawdziwie wydáne być/ iá=
27: ko prawdziwie chleb on łamał/ dawał/ y iáko gi uczniowie
28: iego iedli/ y wierni iezcże iádaią. A ku wietfzey pewności
29: vmyślu swego/ y ku zábieżeniu Kápernáyfkiemu mniemá=
30: niu/ y bálniam Antichriftowym/ to iezcże przydał: to czyń=
31: cie ná moię pámiątkę. Ktora rzecz byłaby nieśluźna/ gdy=
32: by on chleb ktory dawał/ y ktory wierni bráli y biorą był
33: ciałem/ áboby do siebie ciało przywieszował. Wszakże ku

Rr ij

lácniey=

strona: 266v

Trzynasta Rozmowa

1: lácnieyżemu iezcże wyrozumieniu tey rzeczy/ nie ná sam
2: chleb tylko/ áni ná słowá ktore mowił łamiąc y dáiąc gi pá
3: trzyć potrzebá: ále też y ná kubek y ná słowá ktorych dáiąc
4: gi vżywał/ mowiąc: Ten kubek iest nowy Testáment w mo
5: iey krwi. Ale iáko to stać nie może/ áby kubek kubkiem prze
6: stawczy być/ miał sie w nowy Testáment przemienić/ ábo on
7: w sobie/ ábo przy sobie/ ábo pod sobą zámykác: tak sie y to
8: nie oftoi co o chlebie Antichrift wymyślá. Iezcże nád to/ iż
9: nie mowi to wino iest nowym Testámentem/ ábo moią
10: krwią/ iáko mowił o chlebie/ to iest ciało moje. Tedy tym fá=
11: mym nas iáśnie vczy/ iż tá mowá iego ze wśzytkiey á cáley
12: rzeczy ma być wyrozumiewaná/ á nie z sámych tych słówek/
13: to iest ciało moje. A iákom ná początku rzekł/ tak y teraz mo
14: wię/ iż trzebá tę spráwę iáko pieczęci nowego przymierza v=
15: pátrowác/ á nie iáko sámę rzecz własná. Bo pieczęci nigdy

- 16: íámą rzeczą nie íą: ále o niey tylko świadczą y onę zálezcią.
- 17: **VCZEN.** Widzę iż tá wízytká ípráwá íest duchowna
- 18: y niebieíka/ á przeto też ku íey wyrozumieniu trzebá człowie
- 19: ká nowego duchowne^{g0}: ábowiem ícieleínemu/ rzeczy Boskie
- 20: íą íednym głupístwem/ áni ich wyrozumieć może/ 1. Kor: 2.
- 21: v 14. Przeto teraz wolę nie íprzeíwiáć íie twoim powieś=
- 22: íiam: ále Páná BOgá prosić będę/ áby mię íam (iáko z
- 23: dawná przez Proroki íwoie obiecał y przez íyná íwoie^{g0} íe=
- 24: zulé/ Ezá: 54. v 13. íere: 31. v 32. Íán 6. v 45.) wyuczał/
- 25: y práwdziwe wyrozumienie tey ípráwy okazał: dla czego
- 26: też y tego íuż zániecham ná ten czás/ comíci miał był wolá
- 27: zádáwáć. Tylkoż mi to íeízcze powiedz/ dobrzeli íi czyniá kto (*marg*) íesli dofyć ná ponurzeniu y ná wíeczérzaniu duchownym przez wíaré procz widomych Sákrámentow. (-)
- 28: rzy tey ípráwy świętey zániechawáią? Abo ktorzy niepoży
- 29: teczną być vczą? vkázuiác iż dofyć ná íámym duchownym
- 30: pożywaniu y píciu/ procz chlebá y winá: co też y o pomarze=
- 31: niu trzymáią/ iáko by też nic po nim: ále by ná duchownym
- 32: íámym tylko miáło być dofyć/ krom wodne^{g0}. A íeízcze nád
- 33: to/ íieleínikami y norkámi zowá tych ktorzy to czyniá:

(iáko

strona: 267

O Ponurzeniu y Liít 267.
Wieczery Páńkiey.

- 1: (iáko oni mowiá) íieleínymi rzeczámi báwiá y ná íieniách
- 2: íie íeízcze zakonnych wíeízáią. A mowiá to íłowá ony przed=
- 3: íię biorąc: Ciáło nic nie íest pożyteczne/ duch íest który oży=
- 4: wia. A potym ony íanowe: Íac was nurzam wodá ná po=
- 5: káiánie: ále ten który zá mná idzie nurzác będzie duchem y
- 6: ogniem. Y názywáią to ponurzanie w wodzie íanowym:

7: á Chriftołowi tylko duchowne przyczytáią/ przeto iż rzekł:
8: Będziecie duchem ponurzeni po nie wielu dni. Dzie: 1. v 5.
9: **NAVCZYCIEL.** Tá rzecz którą tu przypominał
10: ieft v mnie iedną nowiną: bobym sie tego nieśpodziewał/ á=
11: by kiedy tá rzecz miała ferce pobożnych ludzi tak opánować
12: y zniewolić/ żeby oni rzecz tak iáfną y dotkliwą śmieli niż=
13: czyć y wykorzeniác: sobie wiewszą dośkonáłość nád wierne
14: wśyftki pierwśzego zboru/ nád Apoštoły y nád Chriftołá
15: przywłáfczáiác/ y siebie tylko duchownymi/ á onych zás
16: ćieleśnikami nazywáiác y czyniác. Abowiem áczkolwiek
17: Chriftoł wziął był od BOgá y Oycá swoiego zupełność
18: ducha: Ian 1. v 16. Ian 3. v 34. á wždy przedfię wodne^g
19: nurzánia nie opuścił/ áni nim pogárdził. owśzem do wody
20: przyśzedłszy żądał Iana áby go ponurzył: nazywáiác ono po=
21: nurzenie śprawiedliwością/ Máth: 3. v 15. Przeto też y po
22: swoim zmartwychwśtaniu/ dáiąc swoim rośkazanie/ y czy=
23: niąc im obietnicę o ześłaniu ducha świątego kazał im wśze
24: narody vczyć Ewánieliey/ nurzáiąc ie w imię Oycá/ y śyná
25: y ducha świątego. A oni też iáko im rośkazał czynili: co sie z
26: śpraw Apoštołskich iáfnie pokázuie: y z listow ich/ ktore do
27: Zborow piáli. Iáko ono ná przykład mamy śłowá Piotro
28: we: Kaycie sie á niech káždy z was będzie ponurzan ná od=
29: puśczenie grzechow/ á weźmiećie dar ducha świąte^g/ Dzie:
30: 2. v 38. Tu áczkolwiek ducha świątego wśpomina/ á wždy
31: wody nie odrzuca: y owśzem iá przed duchem świątym kłá=
32: dzie. A przy Korneliufzu zás/ widząc iż ducha świąte^g wzie
33: li mowi: Coż ieft ná przekázie/ áby ći niemieli być wodą po=

Trzynasta Rozmowa

1: nurzeni/ ponieważ ducha wzięli iako y my? Dzie: 10. v 47.
2: Tu zaś acz ponurzenie duchowne vprzedziło/ wżakże y wo=
3: dnym niepogárdzono. A ci niebożetá/ ważą fie go odmiá=
4: táć/ BOG to wie ku czemu weydzie tá ich dumá. A co fie
5: tknie pożywania Wieczerzey Páńskiey/ ábo ciáá Chriftu=
6: łowego: tedy y w tym iako y w ponurzeniu Chriftułá głu=
7: pim czynią/ y cielesność mu też y cienie zakonne przyczytá=
8: ią: á to gdy mowią/ iż ná duchownym ciáá Chriftułowego
9: pożywaniu dofyć: á tego cielesnego z chlebem y winem nie
10: potrzebá. Gdyż tenże Chrifus á nie infzy/ náuczywłzy w=
11: przod vcnie łwe o pożywaniu duchownym ciáá łwego/
12: iako v Ianá w 6. czytamy: potym zaś iako piłzą trzey E=
13: wanieliftowie/ chleb dawał y wyno/ on zowác ciáátem
14: łwym/ á to kubkiem nowego Teftámentu w łwoiey krwi.
15: To ielzczę rofkázuiác czynić vczniom łwym ná pámiątkę
16: łwoię: co też y czynili. Bo choć przez wiárę duchownie
17: Chriftułá pożywali: iednák y chleb łamáli/ y ná to fie do
18: Zboru łchodźili: iako Páweł w pierwszym liście do Koryn
19: tow piłze/ káp: 11. v 20. Z kąd fie wielka łmiáłość pokázuz=
20: ie/ y hárde łobie tych rzeczy duchownych przywłáfczanie/
21: choć ich rzeczą nie máią w łobie ci/ co fie duchem chlubią: á
22: to dla iákiegoš duchownego/ zmyłłonego (nie onego praw=
23: dźiwego) ponurzenia/ y ciáá Chriftułowego pożywania:
24: co czynią gárdząc iego vłtawą y rofkázanim. Bo fie nádeń/
25: y nád infze wierne/ mędrłzymi y łwięłzymi czynią. Boże im
26: day vpámiętanie/ áby w tym błędzie niezginęli. Ktory ácz=
27: by fie mógł znáczniey okázác/ ále krotkości łolguiác tego
28: zániedbawam. **VCZEN**. A czegož potrzebá temu ktery= (marg) Czego potrzebá temu
kto Sákrámentow vżywác ma. (-)

- 29: by chciał iść do Wieczerzy Pańskiej/ aby był uczestnikiem
30: ciała y krwi Chrysta Pana? **NAVCZYCIEL.** Bawić
31: nie długo nie będę wyliczając to czego jest potrzebą/ zgoda
32: powiem iż też tegoż jest potrzebą/ czego y do Ponurzenia.
33: **VCZEN.** A do Ponurzenia czego? **NAVCZYCIEL.**

Wiary

strona: 268

O Ponurzeniu y
Wieczerzy Pańskiej. Lift 268.

- 1: Wiary żywej y prawdziwej z ducha Bożego płynącej: ka
2: śmiała nie grzechów swych: sumnienia przed Bogiem dobre=
3: go/ y łamego śmie doświadczenia/ z wykonywaniem tego
4: wszystkiego co rozkazano: y co na przykład zostało.
5: **VCZEN.** A gdzie ma być o tym pismo? **NAVCZY=**
6: **CIEL.** Co nie tknie Ponurzenia/ tedyż o tym pe=
7: wnie niektóre pisma okazał/ a tak jednoż jeszcze przypo=
8: mniawczy/ o Wieczerzy też drugie wspomione: Tak pisze
9: Piotr ś. 1. Petri 3. v 21. przypominając potop mówi: Z kto=
10: rym potopem ponurzenie teżniejsze zgadzając nie/ zachó=
11: wywa nas przez z martwych wstanie Jezusa Chrystusa/
12: który jest na prawicy Bożej. rć. Lecz nie to którym pluga=
13: ścia ciała składane bywają/ ale sumnienia dobrego wybá=
14: danie przed Bogiem. Co nic nie jest/ jedno dobre łame^{go} nie=
15: bie doświadczenie: które iako ponurzenie/ tak też y wiecze=
16: rzę przedać ma: iako mówi Paweł ś. A przetoż niechay
17: doświadczy łamego śmie człowiek/ a tak niech z chlebá te^{go}
18: pożywa y z kubką też tego niech pije: Bo ktoby niegodnie
19: jadł y pił ład sobie ie y pije nie rozładzając ciała Pańskiego.
20: 1. Kor: 11. v 29. A na drugim miejscu mówiąc o onym Ko=

21: ryntłkim wżeteczniku przykazuie/ 1. Kor: 5. v 7. Wyrzuć
22: ćież tedy ftary kwas/ abyście byli nowym ządziálánim/ tak
23: iáko iefteście przafnymi. Abowiemći Páfchá náfzá Chri=
24: ftus zá nas ieft ofiárowan. A tak obchodźmy święto nie w
25: kwáście ftarym/ áni w kwáście złości y złoczyńftwá/ ále w
26: niezákwáfzeniu fzczyrości y prawdy. **VCZEN**. A w czymże
27: nawięcey łami fiebie doświadczać mamy? **NAVCZY= (marg) W czym fie wierni
nawięcey doswiadczać máią. (-)**

28: **CIEL**. W Wierze: ábowiem iefli tá v nas będzie wiarą
29: żywą: wiarą Bożą: wiarą prawdziwą Christiáńską: Tedy
30: z niey wżytko dobre/ iáko z dobrego źródłá/ popłynie. Iuż
31: fie áni opłátkami Papieskimi báwić będziemy/ ále ná pra=
32: wdźiwym chlebie przeftániemy: áni fie o klękánie ábo fta=
33: nie wádzic będziemy/ ále śmieie przy Pánie y Miřtrzu

fwym

strona: 268v

Trzynařta Rozmowá o Ponurzeniu rc.

1: fwym (iáko wierni iego przyáciele y řpolni dźiedzicy) zá
2: ftołem vsiędźiemy. Nie będziem fie teź o mieyłce y čás
3: řprzeczać: ále kędykolwiek y ktoregokolwiek czáfu ránoli
4: wieczorli/ zgodnie y řpolnie zřzedłzy fie/ wżyřtko to co nam
5: rořkazano/ y przed nami w Zborzech Apořtolřkich czyniono/
6: vczynimy: gdy fie iedno dobrze w wierze doświadczymy y
7: oney w łobie zmácamy. **VCZEN**. A gdzie o tym nápiřa=
8: no/ áby fie w wierze doświadczać potrzebá? **NAVCZY/**
9: **CIEL**. V Páwłá w 2. liřcie do Koryntow káp: 13. v 5.
10: Z kuřcie łámych fiebie/ iefli iefteście w wierze: łámych fie=
11: bie doświadcćie. A záź nie znaćie łámych fiebie/ iź Iezus
12: Chrifus ieft w was/ chybábyście byli odrzuconymi.

- 13: **VCZEN.** Tu iuż widzę iż to wŕzytko ná wierze záwyfło/
14: y do wŕzyftkiego wiáry potrzebá: á wiárá iest dar BOŻy:
15: Przeto tu nawięcey nam te^{gº} potrzebá/ ábyfmy wiárą żyli/
16: y záwždy o iey pomnozenie BOgá proŕili/ chcemyli nie fło=
17: wy ále rzeczą włáfną być tym czym ŕie zowiemy/ to iest pra
18: wdziwymi vczniámi Chriŕtuŕowymi: á dobrze z námi bę=
19: dzie. **NAVCZYCIEL.** Y owfzem tego potrzebá: co iefli y
20: ty czynić będziefz/ fámeo ŕiebie záchowafz/ y infzych ŕwym
21: przykłádem ku temuż pobudzifz. A ták z tąd imię Bogá Oy=
22: cá náŕzego y imię Iezu Chriŕtá ŕyná iego będzie czczono y
23: fławiono we Zborzech ŕwiętych: co ŕam rácz dáć Pánie
24: BOŻe náŕz dla imienia ŕwe^{gº} ŕ. á ná wieki błogofławio=
25: nego/ z láŕki ŕwey oycowŕkiej: w imię iedynego ŕyná
26: twoiego Iezuŕá Chriŕtuŕá Páná náŕzego/ zá nas
27: wydánego/ y dla wŕpráwiedliwienia náŕzego
28: wzbudzone^{gº}/ á iuż z tobą po práwicy twey
29: wiecznie kroluiące^{gº}/ y zá námi
30: ŕie vkazuiącego.
31: AMEN.
32: KOniec ROzmow.

strona: *

- 1: Reiefŕ Rzeczy Czél=
2: nieyfzych w tych kfiáŕzkách opifánych/
3: dla prętfzego y lácniefŕzego náleźie=
4: nia/ według porzádku obiecádłá ŕpifány.
5: A znáczy pierwŕzą ŕtronę kárty a/
6: wtórą b.
7: A.
8: Anioł nie oznaymiwŕzy imieniá ŕwego/ Iákobowi błogo=

- 9: łąwił/ y imię odmienił rć. lift 47. b
- 10: Anioł połąny od Bogá przed Moyżefze^m. Exo: 23. lift 53. b
- 11: Anioł Zbáwicielem názwany/ á iz też imię Boże było ná
- 12: nim. lift 55. a
- 13: Alma. lift 129. b
- 14: Auguřtyn błąđ űwoy odwołał. lift 150. b
- 15: Apořtołowie nie wřzyřcy cudow czynili. lift 186. a
- 16: Antichriřt pilnie fie o to řtára/ iákoby ku pierwřzey powa=
- 17: dze y zwierzchnořci przyřć mogł. lift 255. a y b
- 18: Antichriřtowe kroleřtwo/ mocą y duchem Chriřtuřowym
- 19: bywa zniřzczone. lift 255. a
- 20: Antichriřtá Rzyřmřkiego błąđ o wyrozumieniu chłębá y wi
- 21: ná przy Wiečerzey Páńřkiey. lift 262. a
- 22: B.
- 23: Bogowie řpolni ták pogáno^m iáko y papieřnikom. lift 6. b
- 24: Bogowie/ ktore řam iedyny Bog/ řtworzyřciel wřzyřtkiego/
- 25: czyni y zowie Bogámi. lift 7. b
- 26: Bog wřzechmogący nie tylko ieřt oycem/ ále też y Bogiem
- 27: Pána Iežuřowym. lift 10. a
- 28: Bog Słowo. lift 24. b
- 29: Bog obiáwiony w ćiele. lift 39. b

*

Betul

strona: *v

Reieřtr

- 1: Betulá. lift 129. a
- 2: Błąđ Wátáblá Fráncuzá. lift 150. b
- 3: Bliřki ieřt ten řywotá wiecznego/ ktory wierzy prawdzi=
- 4: wie w Iežuřá chriřtuřá/ chociař cudow nie czyni. lift 189. a
- 5: Bog ieřt řpráwiedliwy y miłofierny. lift 217. a

- 6: Bog sam sobie dożyć uczynił w Chrystusie. liść 221. a
- 7: Bes krzyżá trudno Chrystufá náfládownáć. liść 225. b
- 8: Bes Uczniow Chrystufowych mogá Krolowie wojny od=
9: práwić. liść 254. b
- 10: C.
- 11: Czego w rozmowách Chrystiáńskich potrzebá. liść 2. a
- 12: Co zá rozność między Troycakámi. liść 18. b
- 13: Czego przystrzegáć má ten/ coby z żydy porządnie mowić
14: chciał. liść 69. a
- 15: Co przez zakon Boży wieczny/ á co przez Moyżeszow docze=
16: śny rozumieć. liść 87. b
- 17: Cżemu do zakonu BOżego wiecznego/ Moyżeszow docze=
18: śny przydány. liść 88. b
- 19: Cżemu zakon piány Moyżeszowym/ á nie piány BOżym
20: nazywa. liść 90. a
- 21: Co lepszego nástąpiło ná mieyfce zakonu Moyżeszowego.
22: liść 90. b
- 23: Cżemu to Iezus y iáko powiedział/ iż nie przyšzedł zakonu
24: rozwiązać/ ále gi wypełnić. táme b
- 25: Chrystus ieść końcem y wypełnieniem zakonu liść 92. a
- 26: Cżemu BOG nie pierwey łáski swey pokazał/ niż zakon
27: podał. liść 93. b
- 28: Cżemu BOG przez Chrystufá y Ewánieliá zakon zgłádził.
29: liść 95. b
- 30: Chrystus nie przyšzedł z pokojem ále z mieczem. liść 113. a
- 31: Cżemu nie włáfnych słow vżywa Mátheusz/ Prorok miá=
32: nuiąc/ ktorych sam Prorok vżywał. liść 125. b
- 33: Chytre y węzłowáte żydowfkie pytanie o poczęciu y vrodze
34: niu sýná Bożego Iezufá Chrystufá. liść 145. b

Rzeczy czelnieyfzych.

- 1: Cżemu obádwa Ewánieliſtowie Iozeffá wyſtawiáią/ y
- 2: Zorobabelá z Sálátyelem liczą. liſt 152. a
- 3: Cżemu obádwa Ewánieliſtowie Iozeffá mężá Máryey
- 4: kładą liſt 153. a
- 5: Co piſmo s. naſienim názywa. liſt 154. b
- 6: Cżemu Mátheuſz pilnie opiſuie rodzaj Iozeffow/ ielli ſie
- 7: nie z niego vrodził Ieżuś. liſt 159. a
- 8: Cżemu Filip y Márya zowie Iozeff oycem Ieżuſowym
- 9: támże. a
- 10: Cżemu to nie może być pozwolono żeby ſie Ieżus począc
- 11: miał z naſienia IOzeffowego/ choć bes złączenia
- 12: małżeńſkiego. liſt 162. b
- 13: Cżemu Márya zá mužá ſzłá/ gdy bes mężá vrodzić miáła
- 14: ſyná. liſt 164. a.
- 15: Co przez ieden tydzień w piſmie ſwiętym rozumiano być
- 16: ma. liſt 169. b
- 17: Cudá áby wiáry nie wątlily/ ná co pámiętać. liſt 188. a
- 18: Cudá czynić mieli wierzący Marci 16. liſt 189. b
- 19: Cudá Apoſtolſkie/ ſą cudá náſze. liſt 190. b
- 20: Co Apoſtołowie czynili y czego vczyli/ ná tym wierni prze=
- 21: ſtawác máią. liſt 191. b
- 22: Chriſtus wie y widzi potrzeby náſze/ choć tu z námi cíieleſnie
- 23: nie mieſzka. liſt 193. a
- 24: Chriſtus ſie częſto z Páwłem vmáwiał. liſt 202. a
- 25: Chriſtuſá o co proſić máią wierni. liſt 203. b
- 26: Co ieſt vſpráwiedliwienie liſt 206. b
- 27: Cżemu Chriſtus w dzień ſádnny vczynki/ á nie wiáre wſpo=
- 28: minác będzie/ ielli nie z vczynkow idzie vſpárwie=
- 29: dliwienie? liſt 213. b

- 30: Co ieft krzyż. lift 225. b
- 31: Czego potrzebá temu ktoby ná fobie chciał przyftoynie
- 32: krzyż Chrifułow nościć. lift 226. b
- 33: Co ieft záprzec fámege fiebie/ y w czym to należy. támże b

* ij

Chriftus

strona: *2v

Reieft

- 1: Chriftus nie fzukał woley fwey/ ále woley Oycá fwego
- 2: lift 227. b
- 3: Chrifułem próżno fie wymawiąć/ że iemu fnádniey było
- 4: ćierpieć co/ niż nam. lift 228. a
- 5: Chrifułowym vcźniem możeli ten być/ ktory fie do kordá
- 6: przywięzuie? lift 234. a
- 7: Chriftus czemu dopuřczał zá fobą Apořtołom z kordy cho=
- 8: dźić. tmże a
- 9: Czemu Chriftus Apořtołom kazał kordy kupić. lift 236. a
- 10: Czemu fie przedtym wierni chwalczy BOży krzywd fwych
- 11: nád nieprzyaćioły fwymi mścili. lift 238. a
- 12: Chriftus nie dla tego przyřzedł/ żeby vcźnie fwe řwiátu zá=
- 13: lecał/ ále żeby ie z řwiátá wywodził. lift 250. a
- 14: Co o ponurzeniu rozumieć. lift 256. b
- 15: Co zá rozność nurzánia Ianowego od Iezuřowego
- 16: lift 258. a
- 17: Co zá pożytek ludzie biorą z ponurzenia. lift 259. b
- 18: Co ieft Wieczerna Páńfka? lift 260. a
- 19: Y ku ktoremu końcowi ieft vřtáwioná. támże b
- 20: Co zá pożytek biorą ći co Wieczery Páńfkiey vżywáią.
- 21: támże. b
- 22: Czego potrzebá temu kto Sákrámentow vżyć ma.
- 23: lift 267. b

- 24: D.
- 25: Duchy y Anioły piŕmo ś. zowie Bogámi. liŕt 7. b
- 26: Duchá ś. nigdziey piŕmo ś. Bogiem nie názywa/ áni ze
- 27: trzech oŕob Bogá iednego dziála. liŕt 13. b
- 28: Dowod żydowŕki/ iŕ zakon ná wieki trwa. liŕt 84. b
- 29: Dwoiáka niewola/ y dwoiákie z niey wybáwienie/ w pi=
- 30: Ímiech ś. ma być vpátrowana. liŕt 118. b
- 31: Da wam ŕam Pan známię. liŕt 132. b
- 32: Dziecię ono ktore Pánná vrodzić miála/ názwáne być miá
- 33: ło Emánuelem liŕt 142. a

34:

Doktorowie

strona: *3

Rzeczy czelenieyŕzych.

- 1: Doktorowie ŕodze błádzá o wzbudzeniu potomŕtwá brá=
- 2: tá zmárłego. liŕt 151. b
- 3: Dwoiákie názwíŕko iednego/ nie moŕe pogodzić Mátheu=
- 4: Ízá z Lukáŕzem. liŕt 153. a
- 5: Dwu Adámow porownánie z ŕtronj ich rodzenia. liŕt 155. b
- 6: Duch ś. przyidzie ná cię. liŕt 156. b
- 7: Dániel Prorok o przyŕciú Mefyáŕzowym wiele piŕał.
- 8: liŕt 168. b
- 9: Do ktorey tablice Iezus naleŕy. liŕt 174. b
- 10: Duch ś. ludzie odmienia. liŕt 235. b
- 11: Dziaŕkam máłym Ponurzenie nie naleŕy. liŕt 258. a
- 12: Dziaŕkam máłym Iezus Pan błogóŕłáwił/ ále ich nie nu
- 13: rzał. Támŕe b
- 14: E.
- 15: Elohim z máłą y wielką licŕbą. liŕt 17. b
- 16: Ewánieliá kto teraz ma y oney cále wierzy/ ten iey nie ma

- 17: bes cudow/ ále z cudámi. lift 190. a
- 18: Ewánieliyfka fprawiedliwosc z wiary. lift 207. a
- 19: Ewánieliey trzebá vczyć przed Ponurzenim. lift 257. b
- 20: F.
- 21: Figurby było nie potrzebá Oycom/ kiedyby byli iftotnie
- 22: Chriftofá mieli. lift 30. a
- 23: G.
- 24: Gdybyście vyźrzelí fyná człowieczego wfępuiącego tám
- 25: gdzie był pierwey. lift 28. b
- 26: Gdyby żydowie Rábiny/ á Pápanowie Patrefy porzucili/
- 27: á zá fłowo Boże fie wzięli/ fnádnieyby błędy fwe po
- 28: ználi. lift 69. a
- 29: Grzechy y grzeszacy nie mieli być pod nowym Mefyafzo=
- 30: wym przymierzem. lift 115. b
- 31: Godzili fie zabić tego/ ktoryby mię zabić chćiał. lift 231. b
- 32: Godzili fie wiernemu bronić/ temu ktoby zabić chćiał/ á=
- 33: bo czym fie bronić. lift 233. b

* iij

Iehowá

strona: *3v

Reieftr

- 1: I.
- 2: Iehowá iáko fie rozumie. lift 16. b
- 3: Iefli nie przyfłoi BOgu rozmawiáć fie z Anioły/ tedy teź
- 4: y z ludzmi. lift 17. b
- 5: Izráelczycy iáko mogli do BOgá przyść/ iefli fyná Boże=
- 6: go nie było/ niź fe Iezus z Máryey národził. lift 23. b
- 7: Iednorodny fyn Boży. lift 33. a
- 8: Ile wedle ciálá támże b
- 9: Iezus Chriftus przyfzedł w cíele. lift 38. b
- 10: Iź imieniem Aniołowym błogofławiono/ przeto on Anioł

- 11: był syn Boży. list 43. b
- 12: Jakob błogosławi od Bogą y od Anioła/ iako Paweł od
- 13: Bogą y Jezusá rć. list 46. a
- 14: Jezus iako ieft włafnym y pierworodnym synem BÓzym.
- 15: list 60. a
- 16: Jezus Chrystus syn BÓży ieftli prawdziwym BOgiem
- 17: list 61. b
- 18: Iaráh. list 92. b
- 19: Ieftli ieftcze potrzebny ieft zakon dla vkázowánia grze=
- 20: chow. list 95. b
- 21: Ieftli co ieft w zakonie coby fluzýło Chrystiánom list 96. a
- 22: Iako ma być okazána zacność Mefyafzowá nád Moyze=
- 23: szową. list 107.
- 24: I zbieżą sie do niego wfszytkie narody. list 110. a
- 25: Ieftli BOG sam przez sie bes pośrzednictwá zbawia.
- 26: list 122. a
- 27: Ieftli może być Jezus Pánem niebá y ziemie/ chociaż go nie
- 28: stworzył. list 123. a
- 29: Ieftli piárze nowego Testámentu flufznie Proroctw stá=
- 30: rych vzywáią. list 124. b
- 31: Ieftli BOG zaráz obietnice pełni/ czyli nie rychło potym.
- 32: list 131. a
- 33: Ieftli obádwa Ewánielistowie Mátheufz z Lukáfzem ie=
- 34: dne linią rodu Iozeffowego prowadzą. list 149. b

strona: *4

Rzeczy czelniejszych.

- 1: Ioás nie był z potomkow Náthanowych/ ále był włafny
- 2: syn Ochozafzow. list 152. a
- 3: Ieftli w tym żydowie zgrzeszyli iż Jezusá zábili list 171. a
- 4: Ieftli kto może być zbawion bes Chrystufá list 172. a

- 5: Jezus Chrystus jest wśzech wybranych drogą do żywota
- 6: wiecznego. liść 174. a
- 7: Iż Jezus potomek Dawidow jest Krolem: iż krolestwo to
- 8: ma od BOgá. liść 176. b
- 9: Jeśli Prorocy Mefyszáz krolá opifáli cielesnego y ziemskie=
- 10: go/ á nie rádźzey duchownego. liść 178. a
- 11: Iáko może być wieczne krolestwo Chrystufowe gdy ie zász
- 12: oddác má Bogu Oycu fwemu. liść 181. a
- 13: Jeśli teraz może krolowác Chrystus/ gdy sie moc żadna
- 14: zwierzchowna iego nie pokázuie? liść 182. a
- 15: Jeśli Antychryst może być znákiem vpadku krolestwá y
- 16: zboru Chrystufowego. tamże b
- 17: Iáko BOg nigdy przedtym nie był bes chwalczy fwych/
- 18: tákże y Chrystus nie jest bes zboru fwe^{go}. liść 183. b
- 19: Jeśli w iednym krolestwie mogą zázraz dwá Pánowie sobie
- 20: przeciwni krolowác. liść 184. a
- 21: Jeśli by słowá Marci 16 wśzem wiernym miály służyć/ á
- 22: czemuż wierni Iopenścy Tábity nie mogli vzdrowić
- 23: liść 190. b
- 24: Jeśli wierzący wzywác máią Chrystufá. liść 191. a
- 25: Jeśli tym Bog wczcił chwalce fwe co Chrystufá figurowá
- 26: li/ że sie przed nimi klániano/ ázaz nie dáleko więcey
- 27: íamego Iezufá Chrystufá syná fwego. liść 192. a
- 28: Jeśli wzywánim Chrystufá mogą sie dwa Bogowie wpro=
- 29: wádzic/ ábo ze dwu ieden wczynić? liść 194. b
- 30: Jeśli te^{go} niechćiał mieć Jezus/ áby go wzywano. liść 195. a
- 31: Jeśli też Iezufá wzywano po wstápieniu iego do nieba.
- 32: liść 196. a
- 33: Infza rzecz jest názывать sie imieniem Chrystufowym/ á in=
- 34: fza wzywác imienia Chrystufowego. liść 197. a

strona: *4v

Reieftr.

- 1: Iezufá Chrifufá dał Bog lekárftwem ná zárázę ludzką.
- 2: lift 206. a
- 3: Iefli to ieft befpieczna fpułzczác fie ná łádkę Bożą bes v=
- 4: czynkow fwych. lift 208. b
- 5: Iefli nam mogą co pomoc ludzi fwiętych vczynki/ iz nam
- 6: Chrifufowe pomagáią. lift 209. b
- 7: Iefli dobre vczynki nie wfprowiedliwiáią/ tedy to nic nie
- 8: wazy czynić ábo nie czynić. lift 215. a
- 9: Iefli vczynki dobre Bożymi fą w ludziách/ á czemużby im
- 10: wfprowiedliwienia nie przypifác. Támże b
- 11: Iefliby vczynki mogły były wfprowiedliwić/ á ná což Chri
- 12: ftus vmárł. lift 216. a
- 13: Iáko Bogu y wiernym dofyć vczynił Chriftus. lift 221. a
- 14: Iefli powinien wŷzytko przeciwnie ćierpieć ten coby fie fie=
- 15: bie fámeo záprał. lift 227. b
- 16: Ieden drugiego zábić nie moze bes dopułzczenia Bożego.
- 17: lift 232. a
- 18: Iezus Pan przyŷzedł ná lud gruby/ rozmaitymi błędami
- 19: vpętány. lift 235. a
- 20: Iáko rozeznác duchá dobrego od złego w zámordowaniu
- 21: drugiego. lift 239. b
- 22: Iefli fie nam godzi rátowác drugiego/ gdyby go nieftu=
- 23: fznie ktory nieprzyáciel iego mordował. lift 244. b
- 24: Iákob nie chwalił tego fynom fwym/ iz fie mścili zelżywo=
- 25: ści ŷioftry fwey Dyny. Tákże y Dawid Abfolomowi.
- 26: lift 245. b
- 27: Iefli fie wierny do wrzędu ŷwietkfkiego w doległóściách

- 28: łwych prawnym obyczaiem wćiekąc ma. lift 246. a
- 29: Ieſli wierni wczniowie Chriſtuſowi/ wżąd ſwiefki ná fo=
30: bie noſić mogą. lift 249. b
- 31: Ieſli ſie wiernemu ná rofkazanie zwierzchnoſci godzi kogo
32: zabijac/ álbo ná walkę iechac. lift 251. b
- 33: Ian żołnierzom walki/ á Piotr Korneliuſzowi rotmiſtrzo=
34: łtwá nie zákázował. lift 253. b

Iezus

strona: **

Rzeczy czelnieyfzych.

- 1: Iezus nikogo wodą nie nurzał/ ále duchem. lift 257. a
- 2: Ieſli moze być nádzieia zbawienia dziełek málych/ bes po=
3: nurzenia vmieraiących. lift 258. b
- 4: Ieſli do ponurzenia doſkonaloſci potrzebá. lift 259. a
- 5: Ieſli przy Wieczerye Pánſkiey chleb chlebem/ á wino teź
6: winem zoſtáwa. lift 261. a
- 7: Ieſli doſyc ná ponurzeniu y ná wieczezaniu duchownym
8: przez wiare/ procz widomych Sákrámentow.
9: lift 266. b
- 10: K
- 11: Ktorzy nieprzyaciele zborowi Chriſtuſowemu wiecey łzko
12: dzą. lift 1. b
- 13: Ktore ludzi/ y iákim ſpoſobem piſmo ſwięte BOgami
14: názywa. lift 8. a
- 15: Ktorego y iákiego przymierza pieczęciá była obrzeſka
16: lift 74. a
- 17: Krewna Máryey Elźbietá. lift 153. b
- 18: Krewnym kogo piſmo názywa. lift 154. a
- 19: Kto ielzce teraz błędu Manicheuſzowego y Márcyono=
20: wego broní. lift 157. a

- 21: Ktore ieft włáfne wyrozumienie fłow tych: Duch ś. zftą=
22: pi/ álbo znidźie ná cię. rć. lift 158. b
23: Ktorzy Krolowie przedtym Iezufá Krolá znaczyli
24: lift 177. b
25: Kroleftwá Chriftufowego oko cíelefne vpátrzyć nie może.
26: lift 785. a
27: Kto dla tego Miniftry lekce waży iż cudow nie czynią/ ten
28: fie ná fámego Bogá targa. lift 187 a
29: Kto fłowu Bożemu nie vwierzy ten też y cudam wiáry nie
30: da. támże b
31: Kto chce o vfpráwiedliwieniu mowić/ ten ma pierwey fká=
32: żenie fwe poznać. Czego támże podobieńftwo
33: lift 205. b

**

Kázde=

strona: **5

Reieftr

- 1: Kázdemu wiernemu zofobná dany bywa duch y wiárá
2: pod miárą/ áby fie BOgu w fwey miárce służyć nie
3: wymawiał. lift 228. b
4: Kto miał wierne przefládować. lift 229. a
5: Kto fie domá nie záprzy fámego fiebie/ ten y ná pułzczy po=
6: cíechy nie naydzie. lift 230. b
7: Kázdy Pan podobnego obyczáiom fwym fługi fobie fzuka/
8: y takiego miłue. lift 234. a
9: Kto folguie więcey miłości cíielefney fwych powinowá=
10: tych/ ten nie ieft godzien áby fie imieniem Chriftufo=
11: wym odzywał. lift 241. b y 242. a
12: Ktorych krzywd/ y iáko mścić fie máią wierni/ á ktorych
13: nie. lift 243. a
14: Kto opułcza Páná fwego włáfneho/ á vćieka fie do kogo

- 15: inźzego/ ten czyni przeciw prawu poŝpolitemu.
- 16: liŝt 251. a
- 17: Krolowie oni pierwŝy nie wielkoŝci ludu/ le moc BO=
- 18: z bywáli y z miŝty zchowni. liŝt 255. b
- 19: Kogo wod Ian y Apoŝtołowie nurzli. liŝt 257. a
- 20: Ku ktoremu koncowi Wieczerza Pnŝka ieŝt wŝtwion.
- 21: liŝt 260. b
- 22: Kroleŝtwu y Ofirownictwu Chriŝtuŝowemu ieŝt n od=
- 23: por złe mniemánie Papieŝkie y Luterskie o ciele Chri
- 24: ŝtuŝowym z chlebá wczynionym. liŝt 264. b
- 25: L.
- 26: **Logos** co znáczy według wykłádu Beżinego. liŝt 25. a
- 27: Lepiej y doŝtteczniej wczy poznác grzechy Ewánielia/
- 28: niż zakon. liŝt 96. a
- 29: M.
- 30: Melchifedech. liŝt 34. b
- 31: Mieyŝce z Moyżesz/ gdzie ŝie trzy Aniołowie Abrhmo=
- 32: wi pokazáli. liŝt 41. b
- 33: Mieŝzkc będze wilk z báránem. liŝt 113. b

strona: **2

Rzeczy czytelniejŝych.

- 1: Możeli białągłowá bes mężá rodzic. liŝt 155. a
- 2: Mogli Krolowie Iudŝcy by figur Ieżuŝow/ ieŝli ŝie z
- 3: nich wedle cił nie vrodził. liŝt 156. a
- 4: Márya czemu z mż ŝl/ gdy bes mężá vrodzic mił ŝy=
- 5: n. liŝt 164. a
- 6: Mnichowŝkie bŝni o gniewie Bożym/ ktory ŝyn Boży v=
- 7: błgł. liŝt 221. b
- 8: Możeli kto był wczniem Chriŝtuŝowym do kord ŝie przy=
- 9: więzuic? liŝt 234. a

- 10: Máloby nam y po Bogu/ gdybyśmy to czynić mogli co by
11: iedno ciało chciało. lift 242. b
12: Możeli wierny bes broniey ná woynę iechać z drugimi/ y
13: nikogo nie bić gdyby oni bili. lift 253. a
14: Mniemanie Papieſkie y Luterſkie o cieie Chriſtuſowym z
15: chlebá vczynionym/ ábo do chlebá przywiązanym/
16: nie zgadza fie z właſnością inſzych Sákrámentow/
17: áni z wiarą Chriſtiánſką/ áni z vſtawą Chriſtuſową
18: rć. lift 263 264
19: N.
20: **Non Deus factus est homo, fed homo factus est Deus**
21: lift 23 a.
22: Ná początku/ iáko fie wykłáda. lift 25. b
23: Nie kuśmy Chriſtuſá/ iáko niektorzy. lift 31. a
24: Nie przyiął nafienia Anielſkiego ále Abráhámowe.
25: lift 34. a
26: Nieporządni Zydowie y do rozmow o Bogu nieſpoſobni.
27: lift 68. a
28: Nie przyſzedłem rozwięzać zakonu/ ále wypełnić lift 87. a
29: Nowy rozdział zakonu ná dwie części/ ná co wynálezion.
30: lift 99. a
31: Nowy rozdział zákonu Bogu y ludzkemu rozſádkowi fie
32: ſprzećiwia. lift 99. a y 100. a
33: Nie będzie więcey ieden drugiego vczyć. lift 110. b
34:

** ij

Názárey=

strona: **2v

Reieſtr

- 1: Názáreyczykiem názwan będzie Máth: 2. lift 144. a
2: Názáreyczyk/ nie Názáreyczyk. táżme. b

- 3: Niezgody 1t4rego Teft4mentu. lift 148. a
- 4: Nafienim co pi4mo s4 n4zywa. lift 154. b
- 5: Nie b4d4zie odie4te **fceptrum** od Iudy. lift 166. b
- 6: Nie cud4 4le pobo4zny 4ywot f4kutkiem i4eft przepowiad4nia
- 7: Ew4nieliey. lift 187. b
- 8: Nie od4y4a pi4mo do cudow nikogo/ 4le do s4luch4nia f4o=
9: w4 Bo4zego. t4m4że b
- 10: N4 co p4mi4t4c4 ma ten ktory nie chce 4by mu cud4 wi4ary
- 11: nie w4t4li4y. lift 188. a
- 12: Nie v4 s4mych tylko P4panow b44d i4eft o v4pr4wiedliwie=
13: niu. lift 223. a
- 14: Nic fie bes woley Bo4zey wiernym f4ac4 nie mo4e lift 229. b
- 15: N4 pu4zczy po4ciechy nie nayd4zie/ kto fie dom4 nie z4przy s4a=
16: mego fiebie. lift 230. b
- 17: Nie tylko z4bij4c4/ 4le y gniew4c4 fie n4 bli4niego pod no=
18: wym Teft4mentem z4kazano. lift 239. a
- 19: Nieprzy4ciele ieden duchowni 4 drudzy c4iele4ni lift 240. b
- 20: Nieprzy4ciele c4iele4ni f44 dwoi4cy. t4m4że b
- 21: N4 s4wie4cie 4 nie we zborze vr44du potrzeb4. lift 248. b
- 22: Nie v44yteczne y f4zkodliwe wyrozumienie Papie4skie y Lu=
23: ter4skie o c4iele Chrifu4owym z chleb4 vczynionym.
24: lift 265. a y b
- 25: O.
- 26: O wielo4ci Bogow/ y o ich rozno4ci. lift 6. a
- 27: O Elohimie Troyc4ckim. lift 14. b
- 28: Oblicza moie poyd4. lift 17. a
- 29: Oto Adam i44ko ieden z nas t4m4że a
- 30: Opok4 by44 Chrifu4us lift 31. a
- 31: Oyc4e vwielbi mi4 t4 chwa44/ ktoram v4 c4iebie mia4.
32: lift 31. b

33: O Imionách Bożych. lift 50. b

O Elohimie

strona: **3

Rzeczy czelnieyfzych.

- 1: O Elohimie. támże b
- 2: O imieniu Bożym Iehowá. lift 52. b
- 3: O Aniele poślánym od Bogá z Moyżefzem lift 53. b
- 4: O Aniele przymierza z Máláchiafzá. lift 57. a
- 5: Odpowiedź ná żydowskie przednieyfze wywody. lift 70. a
- 6: O Sábácie. támże b
- 7: O Obrzezaniu. lift 72. b
- 8: Obrzezanie/ cíelefných vmow ieft pieczęcią. lift 74. a
- 9: Obrzezanie ciááá męfzczyńfkiego/ było pieczęcią obietnic y
- 10: przymierza rzeczy ziemfkich y cíelefných. lift 79. a
- 11: Obrzezaniu koniec BOG vczyńił przez Iezufá y Páwłá.
- 12: lift 80. b
- 13: Odpowiedź ná to/ iefli BOG Iezufá Papieżem pokarał/
- 14: ktory náukę iego y vftáwy wylzpciół. lift 81. a
- 15: O Zakonie. lift 82. a
- 16: Okazánie/ iż zakon Moyżefzow nie miał trwác ná wieki/
- 17: áni był dofkonáły. lift 86. a
- 18: Obietnice Boże o infzym przymierzu/ náukách/ y náuczyćie=
- 19: lách. lift 92. b
- 20: O rozdíale zakonu nowych żydow nie obrzezáných.
- 21: lift 97. b
- 22: O zacności Moyżefzowey nád ktorego nigdy nie powftał
- 23: zacnieyfzy. lift 103. a
- 24: O przyśćiu Mefyafzowym. lift 107. b
- 25: Od namnieyfzego do nawiętfzego. lift 109. b
- 26: O zgromádeniu ludu Izráelfkiego do ich ziemie lift 116. b

- 27: Opisanie Ieruzolimy do ktorej sie mają żydowie zgromá=
28: dźić/ ćielefnemu miáftu y gorze nie flúży. lift 119. b
29: Prorokow/ y o wykładźie niektorych. lift 125. b
30: Oto Pánná pocźnie y porodźi fynd. lift 129. a
31: O niezgodách nowego Testámentu. lift 146. a
32: O poštánowaniu Dawidowym żeby Náthánowe potom=

** iij

ítwo

strona: **3v

Reieft

- 1: Ítwo náftąpić miáło ná mieyfce Sálomonowe^g. lift 150. a
2: Okazánie tego iż iuz Mefyálfz przyfedł. A to pewnymi nie=
3: ktorymi wywody. Potym y pífmy niektorych żydow=
4: fkich Rábinow. lift 164. b lift 165. b
5: O Ofiárownictwie Chriřtuřowym duchownym. lift 180. b
6: Obietnicá o cudow czynieniu nie byłá powřzechna lift 190 a
7: O Steffánie y o iego wzywániu Iezufá. lift 198. a
8: Okazánie z flowá Bożego/ iż Chriřtuřá wierni iego wzywá
9: li/ y z nim sie rozmawiali. lift 220. b
10: O dofyc vczynieniu Chriřtuřowym/ z ktorego zle wyrozu=
11: miánego wiele złego wrořło. lift 219. b y 200. a
12: Obroná nie tylko fámemu ćłowiekowi/ ále y wřzytkiemu
13: Ítworzeniu źiemřkiemu ieřt wrodzona. lift 242. a
14: O Páwłowej pomřcie nad Anániařzem Ofiárownikiem.
15: lift 243. b
16: O Ponurzeniu co rozumieć. lift 256. b
17: O pomnożenie wiáry záwřdy BOgá prořić mamy.
18: lift 268. b
19: P.
20: Pogáńcy Bogowie. lift 6. a
21: Papielcy Bogowie. támże a

- 22: Przez co Antychryst od sżczyrości słowá BOżego odstąpił/
23: przešlołmy my teraz ku niey przyżli. lift 20. b
24: Pierwey niż Abráhám ia iełtem. lift 29. b
25: Pierworodny syn Boży. lift 33. a
26: Połpolity żydowłki wywod iż Iezus nie iełt Mefyafzem.
27: lift 68. b
28: Pátrż co plotą Zydowie/ żeby Iezufá Bog Papieżem ká=
29: ráć miał/ y w czym karze. lift 73. a
30: Przypodobánie Iezufá z Moyżezem. lift 106. b
31: Przekuią miecze ná lemiefze/ bo pokoy będzie wżędy.
32: lift 112. a
33: Piłmo ś. ludzi wybáwićielmi názywa. lift 123.a

Poczęła

strona: **4

Rzeczy czelnieyżych.

- 1: Poczęła nie pocźnie. lift 133. a
2: Przyczyny dlá ktorych Proroctwo Ezáiafzowe/ nie może
3: włáfnie służyć Ezechiafzowi. lift 141. a
4: Przyczyny dla ktorych Iezufowi służy proroctwo Ezáia=
5: fzowe. lift 143. a
6: Przyczyny ktore tego nie dopułzczáią/ żeby Iezus miał być
7: synem Iozeffowym. lift 160. b
8: Pobożny żywot á nie cudá/ skutkiem przepowiadánie E=
9: wanieliey. lift 187. b
10: Piłmo święte nie odśyła nikogo do cudow/ ále do słuchánie
11: słowá Bożego. támże b
12: Papielkie wzywánie pomárłych świętych wtwierdzić fie
13: nie może wzywánim Iezufá Chriřtufá żywego
14: lift 193. b
15: Páweł ś. gániąc vczynkowá sřprawiedliwość/ tę ktora iełt

- 16: z wiary zaleca. lift 208. a
- 17: Proznoby sie ten Chriftianinem nazywal/ coby Chriftufa
- 18: nie naladowal. lift 225. a
- 19: Pawel swiety komu kaze/ y iako kaze z swiata wychodzic.
- 20: lift 230. a
- 21: Piotr swiety co sobie przedtym za zelzywosc mial/ z tego
- 22: sie potym radowal. lift 235. b
- 23: Przyklady przodkow nalzych acz fa wazne/ wszakze nie w=
- 24: sztykich naladowac mamy. lift 244. b
- 25: Pokaiania przed ponurzeniem potrzeb. lift 257. b
- 26: Przy Wieczerzy Panfskiej iedzenie chleba/ y picie wina/
- 27: co znacza. lift 261. b
- 28: Pieczeci nigdy lamą rzecza nie fa. lift 266. b
- 29: Pierwey vczył Chriftus vcnie swe o pozowaniu duchow=
- 30: nym ciála swego/ potym zaś chleb y wino dawal.
- 31: lift 267. b
- 32: R.
- 33: Roznosc miedzy Chriftianinem a Chrześcianinem lift 13. b

** iiii

Rozmowa

strona: **4v

Reiefr

- 1: Rozmowa pierwza z zydofskich gadek. lift 67. a
- 2: Roznosc Zakonu Moyzelzowego doczesnego/ od zakonu
- 3: Bozego wiecznego. ift 89. a
- 4: Roznosc zakonu Moyzelzowego a Ewanieliey Chriftufo=
- 5: wey. lift 93. b y 94. b
- 6: Roznosc miedzy Chriftufem a Moyzelzem. lift 94. b
- 7: Rzecz niepodobna aby Matheufz z Lukalzem iedną genea=
- 8: logia pifali. lift 150. a
- 9: Rozmaitymi sposoby Bog zbawia. lift 172. b

- 10: Rozmáite ľą ľpoľoby wzywánia. ľift 199. b
- 11: Rozmáite ľpoľoby wřprawiedliwieniá/ ále Bogu nieprzy=
- 12: ľtoyne. ľift 216. b
- 13: S
- 14: Sententie ná ktore ma pámiętać ten/ ktory fie chce bálwo=
- 15: chwálftwá obcych bogow wwiárowác. ľift 7. a
- 16: Syn Boży iednorodny. ľift 33. a
- 17: Syn Boży pierworodny. támże a
- 18: Stworzyć/ miałto nápráwić álbo odnowić. ľift 38. a
- 19: Sábáth. iift 70. b
- 20: Sľowko to zakon/ wiele rzeczy známionuie. ľift 85. a
- 21: Sľowko to ná wieki/ nie záwždy wieczności znáczy. támże b
- 22: Stáry rozdział zakonu ná trzy części/ iáko niektorzy wier=
- 23: ni wwaźáli. ľift 98. b
- 24: Syonem/ nie tylko gorę/ ále teź lud ľwoy w Babilonie/
- 25: názywa Bog. ľift 120. b
- 26: Swiádectwá o duchownym kroleřtwie Chriřtuřowym.
- 27: ľift 178. b
- 28: Spráwiedliwořć zakonna z vczynkow. ľift 207. a
- 29: Spráwiedliwořć Ewánielifka z wiáry. támże a
- 30: A ktora z tych dwu řprawiedliwořć lepřza. támże b
- 31: Sľoľob wřprawiedliwánia ktory wlařnie Bogu ľámemu
- 32: ľľuży/ y ták nas wřprawiedliwia. ľift 219. a
- 33: Skąd wrořły **opera supererogationis**/ to ielř/ ktorych kto
- 34: názbýt máiác/ infzym ich wdźielác moźe. ľift 220. a

strona: **5

Rzeczy czelnieyřzych.

- 1: Sákrámentá nie ľą ľámą wlařną rzeczą/ ále znákiem ktorey
- 2: pewney rzeczy. ľift 263. a
- 3: T.

- 4: Tyś ná początku Pánie vgruntował ziemię. lift 35. b
- 5: Trzey Aniołowie Abráhámowi fie pokazáli. lift 41. b
- 6: Trudno Krześciánin/ żydá náwroćić ma. lift 68. a
- 7: To co vftáva/ wieczną rzeczą nie ieft/ przeto y zakon iż v=
8: ftał/ wieczny nie ieft. lift 84. a
- 9: Toráh. lift 92. b
- 10: To ieft ciáło moje. lift 262. b
- 11: V.
- 12: Vczyńmy człowieká co znáczy. lift 16. a
- 13: Vczyć ieden drugiego nie będzie. lift 110. b
- 14: Vftává Moyżefzowá o wzbudzeniu nafienia brátu zmár=
15: łemu. lift 151. a
- 16: Vflugowánie zborowe y bes cudow skutek fwoy pokázuie.
17: lift 186. a
- 18: Vczynki ludzkie nie zgodzą fie z łáfką Bożą y śmiercią
19: Chriřtuřowá. lift 212. a
- 20: Vřpráwiedliwienia řpofob ktory wláłnie Bogu řámemu
21: řlúży/ y ták nas vřpráwiedliwia. lift 219. a
- 22: Vřząd Chriřtiáńłki ktory/ y co zá kazni iego. lift 248. a
- 23: W.
- 24: Wyznánie o řámy m iedynym Bogu wřzech rzeczy řtworzy=
25: řielu. lift 3. b
- 26: Wyznánie o Iezufie Chriřtuřie řynu Bořym. lift 11. a
- 27: Wywod Troycácki o řynu Bořym. lift 13. a
- 28: Wyřzedłem od Oycá/ y przyřzedłem ná řwiát. lift 32. a
- 29: Wřzyřtkie rzeczy przezeń řá řtworzone. lift 37. a
- 30: W ciele co czynić y ćierpieć/ pořpolita mowá piřmá s.
31: lift 39. a
- 32: Wřzyřcy dobrzy ániołowie řá řynu Bořymi. lift 46. a

strona: **5v

Reieftr

- 1: W křztałcie Bożym być co znaczy wedle Antichriftá/ á co
- 2: wedle písmá ś. lift 56. a
- 3: Wywod żydowłki iż obrzełká wiecznie trwać ma. lift 73. b
- 4: W Zákonie Moyżefzowym nie wřzyftko ieft słowem Bo=
- 5: żym. lift 84. b
- 6: Wykładmieyfcá Deuter: 18. Proroká wzbudzi wam Bog.
- 7: lift 102. a
- 8: Wřzyfcy od Bogá máią być náuczeni. lift 109. a
- 9: W Iednym kroleſtwie mogli zaráz dwa Pánowie łobie
- 10: przeciwni krolowác. lift 184. a
- 11: Wierni łie teraz nie máią nic domyřłác/ ále ná tym máią
- 12: co Apořtołowie czynili/ przeřtáwác. lift 191.b
- 13: Wzywác imienia czyiego. lift 196. a
- 14: Wiáry do wzywánia potrzebá. lift 198. a
- 15: Wierni o co prořić máią Iezufá Chriřtuřá. lift 203. b
- 16: Wiárá y vczynki łą dárem Bożym. lift 213. a
- 17: Wiernym bes woley Bożey nic łie řtać nie może. lift 229. b
- 18: Wřzyřtkie rzeczy żywotowi temu řłuzące ná trzech rzecřách
- 19: záwiřły. lift 231. a
- 20: Wiele rzeczy Iezus vcźniom řwym dopuřzczał/ co potym
- 21: po wźięciu duchá ś. opuřzcžáli. lift 234. b
- 22: Wierny więcey łie powinien oględac ná powřzechne řłowá
- 23: Bożego rořkazánie/ nizli ná ořobliwe duchá obiáwie=
- 24: nie. lift 240. a
- 25: Woyná Chriřtiánřka iáka ma być/ y co zábijác máią wier
- 26: ni/ y iákim nacźynim. Támże a
- 27: Wierni ktorých krzywd á ktorých nie/ y iáko mřćić łie má=
- 28: iá. lift 243. a

29: Wierni zá zwierzchność wżeláką Bogá chwałą y profzą.

30: lift 249. a

31: Wierni vczniowie Chrifułowi/ vrząd świetłki mogli

32: ná łobie nosić. Támże b

33: Wiernemu godźili fie ná rofkazanie zwierzchności/ kogo

34: zábijác/ álbo ná woynę iechác. lift 251. b

Wiernym

strona: **6v

Rzeczy czelnieyfzych.

1: Wiernym sługom Chrifułowym rofkázuie pímo ś. być cí

2: chymi y łpokoinymi/ á nie woiowác. lift 252. b

3: Wierny mogli bes broniey ná woynę iechác z drugimi/ y

4: nikogo nie bić gdyby oni bili. lift 253. a

5: Wiernym tylko tego pilnowác potrzebá/ áby przy wezwá

6: niu fwym státecznie stali. lift 256. a

7: Wywod od obrzezowánia dzietek. lift 258. b

8: Wykład Papielki y Luterłki iest łprośny o cíle Chrifuł=

9: wym z chlebá vczynionym. lift 264. b

10: Włafne wrozumienie słow Chrifułowych: To iest ciáło

11: moie. lift 265. b

12: W czym fie wierni nawięcey doświadczać máią. lift 268. a

13: Z.

14: Zborowi Chrifułowemu ktorzy nieprzyaciele więcey łzko=

15: dzą. lift 1. b

16: Zaden nie przychodzi do oycá/ iedno przez fyná. lift 22. a

17: Zstąpiłem z niebá. lift 27. a

18: Zydowie iáko o Chrześciánách trzymáią/ y iáko ie łzacią.

19: lift 67. b

20: Zakon to słowko/ iáko fie rozumie. lift 83. a

21: Zakon zwierzchni y cíelny Moyżezow z duchowną fie

- 22: łużbą Bożą nie zgodzi. támże b
- 23: Zakon to słowko wiele rzeczy známionuie lift 85. a
- 24: Zydowski zaloth/ przymierze obiecáno infze/ ále nie zakon
- 25: infzy. lift 92. b
- 26: Zniśczenie zakonu Moyżelzowego fład poznafz. lift 93. a
- 27: Zakon iefli iefzcze potrzebny dla vkázowánia grzechow.
- 28: lift 95. b
- 29: Zbieżą fie do niego wfzyftkie narody. lift 110. a
- 30: Z Egiptu wyzwalem fyná mego. Ozee 11. lift 143. b
- 31: Zbáwienie z iednego źrzodlá płynie/ y iedną drogą ludzie do
- 32: niego przychodzą. lift 173. a b
- 33: Zakonna fprawiedliwość z vczynkow. lift 207. a

Zaden

strona: **2v

Reieftr rzeczy
czelnieyfzych.

- 1: Zaden w to nie potrefi żeby fie vczynki iego zgodzić mogły
- 2: z łáfką Bożą y śmiercią Chriftułową lift 212. a
- 3: Zá vczynki fwe żaden zapłaty powinney fpodźiewać fie
- 4: nie má. támże b
- 5: Záprzec fie fámeo fiebie co ieft/ y w czym należy. lift 226. b
- 6: Zábić nikt drugiego nie może bes dopuśczenia Bożego.
- 7: lift 232. a
- 8: Zadną miárą ten fie nie zeydzie do kroleftwá niebiefkiego/
- 9: ktory fie ná świat zás ogláda. lift 250. b
- 10: Zwierzchności fámeo to od Bogá dano/ áby złych kara=
- 11: łá/ y krew wylewála. lift 254. b
- 12: Koniec Reieftru.